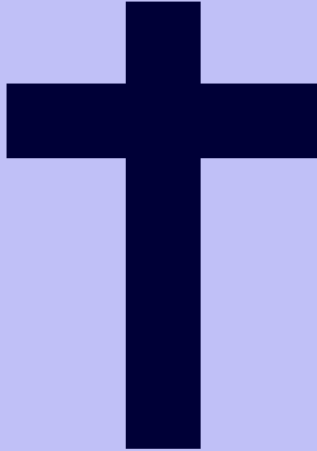

WURUBURE NOMBIA
KPAAKPAA
NŌŌKEBAKESEE WŌLE

o: WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA NŌŌKEBAKESEE WŌLE N

Testament

**WURUBURĒ NOMBIA KPAAKPAA NŌKĒBAKĒSĒ
WŌLE**
Delo: WURUBURĒ NOMBIA KPAAKPAA NŌKĒBAKĒSĒ WŌLE
New Testament

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Delo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
80e9f745-c10c-5e3f-94bb-9d65aa1a1b11

Contents

Mateo	1
Maake	39
Luka	63
Gyɔn	103
Kpilala	132
Romantena	169
1 Korintotena	189
2 Korintotena	206
Galatiatena	217
Efesotena	224
Filipitena	230
Kolosetena	235
1 Tesalonikatena	240
2 Tesalonikatena	244
1 Timoti	246
2 Timoti	251
Tituse	255
Filemon	258
Hiburutena	259
Gyemisi	274
1 Pita	279
2 Pita	285
1 Gyɔn	289
2 Gyɔn	294
3 Gyɔn	295
Gyuudi	296
Kalesewola	298

Nombia kpaakpaa ñan Mateo be ñmarase nɛ Mateo

Yesu duuluj man balaj
Luka 3:23-38

¹ Gyoo Defidi na Aberaham be naanabii Yesu Kristo duuluj man balaj yaa.

² Aberaham lolana Asiki te Asiki mɔ lola Gyekɔpo te Gyekɔpo mɔ lola Gyuda na ɔ naabia.

³ Gyuda lolana Peresi na Sera ban be naa yɛna Tama nɛ, te Peresi mɔ lola Heseron, te Heseron mɔ lola Ram.

⁴ Ram lolana Aminadabo te Aminadabo mɔ lola Nason te Nason mɔ lola Salimɔn.

⁵ Salimɔn na ɔ wɛɛle Rahabo lolana Boase te Boase na ɔ wɛɛle Ruute mɔ lolana Obedi te Obedi mɔ lolana Gyese.

⁶ Gyese mɔ lolana gyoo Defidi te gyoo Defidi mɔ lolana Solomɔn. Solomɔn ɔ naa yɛna Yuria lialo ñon gyoo Defidi ba mo yala nɛ.

⁷ Solomɔn mɔ lolana Rehoboam te Rehoboam mɔ lolana Abigya te Abigya mɔ lolana Asa.

⁸ Asa lolana Gyehosafate te Gyehosafate mɔ lolana Gyehoram te Gyehoram mɔ lolana Yusia.

⁹ Yusia lolana Gytam te Gytam mɔ lolana Ahase te Ahase mɔ lolana Heskia.

¹⁰ Heskia lolana Manase te Manase mɔ lola Amɔn te Amɔn mɔ lola Gyosia.

¹¹ Gyosia lolana Gyekonia na ɔ naabia deban ken bɔɔ kyan Iseraetena yoo man mo gyu Babilon tɛɛle man nɛ.

¹² Ba ke kyan Iseraetena gyu Babilon tɛɛle man wɔle nɛ te Gyekonia lola Selateli te Selateli mɔ lola Serubabeli.

¹³ Serubabeli lolana Abiudi te Abiudi mɔ lola Eliakim te Eliakim mɔ lola Asɔ.

¹⁴ Asɔ lolana Sadoki te Sadoki mɔ lola Akim te Akim mɔ lola Eliudi.

¹⁵ Eliudi mɔ lolana Eliasa te Eliasa mɔ lola Matan te Matan mɔ lola Gyekɔpo.

¹⁶ Gyekɔpo mɔ lolana Gyosefo. Te Gyosefo yala Mɛere ñon ɔ ba lola Yesu ñon bɛɛ baake e nyi Kristo nɛ.

Ñon yɛna nyeeɛere ñon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ.

¹⁷ Mena dɔɔ lee Aberaham dɔɔ kelii gyoo Defidi dɔɔ yɛɛ kalola kegyakaare kufu anaara. Te lee gyoo Defidi dɔɔ kelii deban ken bɔɔ kyan Iseraetena gyu Babilon nɛ yɛɛ kalola kegyakaare kufu anaara. Te lee deban ken bɔɔ kyaa Babilon kelii deban ken bɔɔ lola Kristo mɔ nɛ yɛɛ kalola kegyakaare kufu anaara.

Yesu Kristo kalola wose man nombia
Luka 2:1-7

¹⁸ Yesu Kristo kalola wose man nombia yaa. Gyosefo na Yesu ɔ naa Mɛere yakowɔ see nyi baa yala dɔŋa. Mɔna Gyosefo ta kpeo ta e ya, te Wurubuarɛ felin yela Mɛere kyanja fulu. ¹⁹ Na Gyosefo yɛɛ walan ñon ɔ gbɛɛnɛn tenɛɛ Wurubuarɛ siaman, te ɔ bɛɛ gyae nyi waa do Mɛere desɛn balaj man dɔɔ ya nɛ, ɔ yɛɛ wa agyuen nyi waa yo bɛɛ e ken ñolo na ñolo ba gym ya. ²⁰ Deban ken Gyosefo na mo mena agyuen kei nɛ, te de Gbɛngyoo Wurubuarɛ kpilale ñolo kaa lese ɔ wose wola e dosɛ man, te ɔ yako e nyiaa, “Defidi ɔ naanabii Gyosefo, na yee Mɛere ke yala ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ felin yele la te ɔ kyanja fulu kei. ²¹ Waa lola bu baale na n ka do e yele nyi Yesu. Nawolo nyi ñon ne gyae la waa lese ɔ balaj lee be nombiakumɛ man.”

²² Kenja pou kɔŋawɔ mena, na kpene ken de Gbɛngyoo Wurubuarɛ be tɛɛ ɔ dekpɛŋkpɛngyɔɔre Yesaya dɔɔ yako see nɛ ke kɔŋ mena ampan. Nombia ñenan yena nyiaa, ²³ “Alebu ñon ɔ te doo ta na baale see ya ne waa kyan fulu na waa lola bu baale na baa baake e nyi Imanuɛle.” Ken nawolo nyi “Wurubuarɛ kyaa de man.” ²⁴ Mena dɔɔ Gyosefo kefon nɛ, ɔ moo Mɛere yala ngba mena ken de Gbɛngyoo Wurubuarɛ kpilale ñon be yako e nɛ. ²⁵ Mɔna ñon na Mɛere te doo ngba alo na baale nɛ ya kaboena ɔ lola bu baale. Te Gyosefo doo e yele nyi Yesu.

2

Siakaralaten baale kaa doo Yesu nɔɔ

¹ Ba lola Yesu bo Betelɛhem donɔɔ ken ke kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ man. Deban kenan na gyoo Herode ne diina gyoori. Be ka lola Yesu nɛ, te di weeya ala ya te siakaralaten baale ban ba gyen kyolobiise wose man nombia nɛ lee weese dɛɛlee yenan kɔŋ Gyerusalem donɔɔ man, ² kaa bɔɔɔɔ balaj nyiaa, “Alen te ba lola bu ñon waa kaa bese Gyudatena gyoo nɛ? Da te naa kyolobii ñolo weese dɛɛlee yenan ken na wola daa nyi be ta lola e, mena dɔɔ te de kɔŋawɔ de kaa som e.” ³ Gyoo Herode na ban pou be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ke nyii nombia kenja nɛ, takaa

wɔ nideli. ⁴ Mena dɔɔ gyoo Herode baake Gyudatena saese kegyiise na ba mmaraa wolala pou yilaa te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Alenj te baa lola nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kɔn ne?” ⁵ Kenje te tiranɔɔ fa e nyiaa, “Betlehem donɔɔ kenj ke kyaa Gyudia tseele man ne.” Nawolo nyi Wurubuare dekpenkpenngyɔɔre nɔlo yakowɔ see lee Betlehem wose man nyiaa, ⁶ Wurubuare kpa, “Emee Betlehemtena banj ε kyaa Gyudia tseele man ne ε yeε gyoorobiawɔ. Nawolo nyi ε man te gyoo dinaa non waa keε me balan Israetena dɔɔ ne waa lee.”

⁷ Mena dɔɔ gyoo Herode moo Siakaralatenan banj lee yenanj, te ɔ bɔɔse wɔ na waa gyej debanj kitii kenj kyolobii non ba lee. ⁸ Be ke tiranɔɔ fa e tanj ne, ɔ yako wɔ nyiaa, “E gyu na ε ke keo bu non nideli. Akpaa ε naa e na ε bese kaa yako manj, na manj mo ke gyu ka som e.” Kenje ɔ loɔ wɔ gbεε te be lanja Betlehem donɔɔ man. ⁹ Be ke nyii gyoo non bɔɔwoya tanj ne, ba korowɔ mo be gbεε bee gyu. Te kyolobii non bɔɔ naa weese dεele yenanj ne, tεewɔ be siaman menεε te ke ka senjawɔ botɔɔ kenj bu non doo ne adido. ¹⁰ Ba kena kyolobii non mena ne, yeε wɔ gyonj nideli. ¹¹ Be ke gyu ka gyoo dekpɔnalanj kenj man ne, be naa bu non na ɔ naa Mεere kenje ba bunjawɔ som bu non. Be gyuusuu ba akpose te ba lese kɔba yayam, na oliifi na adudo kyεε bu non. ¹² Kenanj wɔle ne, Wurubuare faree wɔ doseε man nyi be na bese gyu ka mo gyoo Herode gyanj bela ya, mena dɔɔ ba moo gbεε wɔle kpoo man gyu be dεε.

Be ka mo Yesu yeu gyu Igyipite tseele man

¹³ Siakaralatenan banj ke lanj wɔle ne, de Gbenngyoo Wurubuare kpilale nɔlo kaa lese ɔ wose wola Gyosefo doseε man te ɔ yako e nyiaa, “Koro mo bu non na ɔ naa na ε ke yeu gyu Igyipite tseele man, na ε ke kyaa botɔɔ kelii debanj kenj maa yako non nyi yaa koro botɔɔ. Nawolo nyi gyoo Herode waa keo bu non waa ko.” ¹⁴ Mena dɔɔ Gyosefo korowɔ nelim kenanj te ɔ moo bu non na ɔ naa te be yeuwɔ gyu Igyipite tseele man, ¹⁵ te be kyaawɔ botɔɔ kaboena gyoo Herode yenjawɔ. Kenja pou kɔnjawɔ mena na kpene kenj de Gbenngyoo be tεε ɔ dekpenkpenngyɔɔre dɔɔ yako see ne ke kɔn mena ampanj. ɔ yakowɔ nyiaa, “Igyipite tseele man te ma lese me bu lee.”

¹⁶ Gyoo Herode kena nyi Siakaralatenan banj ta mo adao di ɔ dɔɔ, kenj be ta bese kɔn kaa mo ɔ gyanj bela ya ne ɔ gyenja banj nideli. Kenje ɔ kpila ɔ yoonɔɔtena

nyi baa gyu Betlehem donɔɔ man, na ke donɔɔsebia njan benaa na ke ne, na baa koe bia baala banj pou be ta bee ta kela kulutoonenj ala ya ne, nawolo nyi mena debanj kenanj man te Siakaralatenan banj yako e nyi be naa kyolobii non. ¹⁷ Kei yele la kpene kenj Wurubuare dekpɔnkpɔngyɔɔre Gyeremia be yako see ne kɔnjawɔ ampanj. ɔ yakowɔ nyiaa,

¹⁸ “De nyii yeesa na kewii na kayeyεε dinaa Rama tseele man.

Rahεle ne wii ɔ bia te ɔ te bεε nyi be na kyɔle e ya, nawolo nyi ɔ bia pou te munu.”

Be ka bese kɔn Nasarete donɔɔ man

¹⁹ Gyoo Herode yenj wole ne, Wurubuare kpilale nɔlo kaa lese ɔ wose wola Gyosefo doseε man Igyipite tseele man te ɔ yako e nyiaa, ²⁰ “Koro na n ka mo bu non na ɔ naa, na ε ka bese gyu Iserae tseele man. Nawolo nyi balan banj nafa bεε gyae bu non baa ko ne ta yekee.” ²¹ Mena dɔɔ Gyosefo desina ɔ wose, te ɔ moo bu non na ɔ naa te be lanja Iserae tseele man. ²² Mɔna Gyosefo ke nyii nyi gyoo Herode bu Akelose kyaa la ɔ kya nawɔɔ man ɔ ne di gyoori Gyudia tseele dɔɔ ne, ɔ yee botɔɔ ke gyu. Te kenj Wurubuare be faree e doseε man dɔɔ ne, ɔ kpasewɔ gyu Galelia tseele man. ²³ Te ɔ gyuuwɔ ke kyaa donɔɔ kenj bεε baake ke nyi Nasarete ne man. Kei yela kpene kenj Wurubuare be tεε wa akpenkpenngyɔɔra dɔɔ yako see ne, kɔnjawɔ ampanj. Be yakowɔ nyiaa, “Baa baake e nyi Nasarete baale.”

3

Gyon Wurubuare loɔsɔɔre non ke desina gbεε fa Yesu ke kɔn

Maake 1:1-8; Luka 3:1-18; Gyon 1:19-28

¹ Debanj kenanj man ne, Gyon Wurubuare loɔsɔɔre kɔnjawɔ ɔ ne kolosi Wurubuare nombia Gyudia depampaa dinaa kenj man. ɔ yakowɔ nyiaa, ² “E kyεεkee lee e gbεenenj kumεε man na ε ke kɔn Wurubuare gyanj, nawolo nyi Wurubuare gyoori kenj ta benaa.” ³ Gyon kei yena non Wurubuare dekpenkpenngyɔɔre Yesaya be yako ɔ wose man nombia nyiaa, “Nɔlo ne fae yeesa depampaa dinaa kenj man nyiaa,

ε desina de Gbenngyoo gbεenenj. E yela ɔ gbεenenj pou ka teneε.”

⁴ Kurumɔɔ tone te ba moowɔ nara Gyon kegba, te wonembu tone te ɔ moowɔ yeε abɔɔɔɔ kpanj ɔ tenja man. Akpataana na teebɔɔ yena ɔ weenεε. ⁵ Balanj lee Gyerusalem donɔɔ man na Gyudia tseele man, na donɔɔse njan nje kyaa Gyɔɔdan boo kenj yenaase ne kɔn ɔ gyanj. ⁶ Bεε kaa tɔleε be nombiakumεε njan pou bɔɔ yeε ne

fa e, na ɔ te sɔ wɔ Wurubuare loŋ Gyɔɔdan boo keŋ man.

⁷ Gyɔn kena balan burum banj boo lee Farasitena na Sadukiitena akpii ŋan man koŋ ɔ gyan nyi waa sɔ wɔ Wurubuare loŋ ne ɔ boose wɔ nyiaa, “Kyoo, emɛe banj ε dana nombiakumɛε ŋgba doma ne. Amɔte faree na ŋon nyi yaa yeu lee Wurubuare denjele kewoŋ keŋ gyae ke koŋ balan dɔɔ ne man?” ⁸ E yɛε nombia kpaakpaa ŋan nawolo nyi ε te kyɛεkee lee ε gbɛeneŋ kumɛε man koŋ Wurubuare gyan. ⁹ E na yɛε ya agyueŋ nyi keŋ ε yɛε Aberaham ɔ naanasewɔ dɔɔ te Wurubuare lee ŋon ya. Mɛε yako ŋon ε ke nyii nyiaa, Wurubuare waa tale yela boya adoŋ keŋa ka bese naanase fa Aberaham. ¹⁰ E keε, Wurubuare taŋ desina ɔ debeŋa see waa tunji daase lo. Mena dɔɔ danj kamase keŋ ke bɛε se bia kpaakpaa ya na, waa tunj ke lo na baa keretii ke do boalanj man. ¹¹ Keŋte Gyɔn besewɔ yako wɔ nyiaa, manj dɔɔ loŋ te me dana mɛε sɔ ŋon Wurubuare loŋ na kawola nyi ε te kyɛεkee lee ε gbɛeneŋ kumɛε man koŋ Wurubuare gyan. Mona manj wole na ŋon ɔ kela manj ne waa koŋ, keŋ manj tekaboe gba nyi maa tela ɔtenate nkyokotase gba ya. Non dɔɔ, Wurubuare felinj na boalanj te waa mo sɔ ŋon Wurubuare loŋ. ¹² ɔ dana ɔ pampaa ɔ nyinjmaa man waa mo feefu wa amola na waa lese amola bia ŋan do ɔ kpee man, na waa kuu wura ŋan ka do boalanj keŋ ke bɛε yem ya ne man.

Yesu Wurubuare loŋkeso

Maake 1:9-11; Luka 3:21-22; Gyɔn 1:31-

34

¹³ Gyɔn keε sɔ balan Wurubuare loŋ keŋ ne, te Yesu leewɔ Galelia tɛele man koŋ Gyɔɔdan boo nooman nyi Gyɔn waa sɔ e Wurubuare loŋ. ¹⁴ Mona Gyɔn gyaewɔ waa yɛε na Yesu ke kyɛεkee wa agyueŋ. Keŋte ɔ boose Yesu nyiaa, “Nyanj te kaboena nyi nya sɔ manj Wurubuare loŋ. Weera te nyanj besewɔ koŋ me gyan nyi manj maa sɔ neŋ Wurubuare loŋ?” ¹⁵ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa Gyɔn nyiaa, “Debanj kei man ne, nyanj yɛε ke mena. De yɛε nne na, Wurubuare kegyaebii yaa dɛε yɛε baa.” Keŋte Gyɔn mo sɛεwɔ. ¹⁶ Gyɔn ke sɔ Yesu Wurubuare loŋ taŋ, te Yesu ka mo waa lee loŋ keŋ man pɛ, te addo torowɔ. Keŋte ɔ naa Wurubuare felinj ŋon moo duwuluj dinɔɔ tisi kaa gyakaa ɔ dɔɔ. ¹⁷ Botɔɔ te be nyii Wurubuare kolosiwɔ lee addo yako nyiaa, “Kei yena me bu ŋon mɛε gyae lee me konɔɔ man, te ɔ na gyoo me sia nideli.”

4

Obonsam kekɛese Yesu

Maake 1:12-13; Luka 4:1-13

¹ Keŋte Wurubuare felinj ŋon yela Yesu gyuu depampaa dinaa daale man. Botɔɔ te obonsam kekɛese e keε. ² Yesu ke bake ɔ noɔ weeya soŋjola (40) nelim na ka weese wole ne, tanam kyanja e nideli. ³ Botɔɔ te obonsam koŋjawɔ ɔ gyan kaa yako e nyiaa, “Akpa nyanj yena Wurubuare bu ŋon na, yela boya keŋa ka bese weenɛ.” ⁴ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako daa nyiaa, ‘Na weenɛε ŋaagenj ne faa na walanj nyeedoŋ ya, mona Wurubuare noowoya kamase mo ne fa walanj nyeedoŋ.’ ”

⁵ Botɔɔ te obonsam moo Yesu gyu Gyerusalem donɔɔ man, te ɔ moo e gyu Wurubuare osom deni dinaa keŋ nyeeaman addo addo, ⁶ te ɔ yako e nyiaa, “Akpa nyanj yena Wurubuare bu ŋon na, funj n wose lee kebo ke lo tɛele man, nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see ŋan ne yako daa nyiaa, ‘Nyanj dɔɔ Wurubuare waa kpila ɔ kpilala, na be kaa gyee neŋ nideli, na baa kɔlee neŋ keŋ nyi n be gyae n ka mo n nae gyɔ na boe koranj gba ya.’ ”

⁷ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuare nombia anmarasenj see na bese yako daa nyiaa, ‘Na kekɛese n Gbenjyoo Wurubuare ŋon keε ya.’ ”

⁸ Botɔɔ te obonsam besewɔ mo Yesu gyu bula dinaa daale nyee dɔɔ, te ɔ wola e tɛele kei dɔɔ gooroobiiri na ka kyoo pou. ⁹ Keŋte ɔ yako Yesu nyiaa, “Akpa n bunj me nawɔɔ tɛε som man na, maa mo aboo keŋa pou fa neŋ.” ¹⁰ Keŋte Yesu yako e nyiaa, “Obonsam ta lee me siaman, nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako daa nyiaa, e Gbenjyoo Wurubuare waagenj te kaboena nyi dee bunj e na dɛε som e.” ¹¹ Botɔɔ te obonsam leewɔ Yesu gyan lanj, te Wurubuare kpilala koŋjawɔ kaa keε ɔ dɔɔ.

Yesu kefi ɔ tom keyɛε asɛε Galelia tɛele man

Maake 1:14-15; Luka 4:14-15

¹² Yesu ke nyii nyi ba te kyanj Gyɔn Wurubuare loŋsoore ŋon to deni ne, te ɔ besewɔ gyu Galelia tɛele man. ¹³ Yesu ka lee Nasarete donɔɔ man ne, ɔ gyuuwɔ ke kyaa Kapanum donɔɔ man. Donɔɔ kei kyaa Galelia depaa nooman, te ka benaa na Sebulon na Nafitali tɛεlese. ¹⁴ Kei yela kpene keŋ Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya be yako see lee tɛele kenanj wose

man ne konjawo ampan. Yesaya yakowo see nyiaa,

15 “Emee balan ban e kyaa Sebulon na Nafitali teelese njan ne kyaa benaa na Galelia depaa, botoo kenj balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne boe ne, na Gyoodan boo dingyin ne, e tei kebo.

16 Balan ban be doo ditinjtee man ne te naa kenmanjee dinaa daale.

Balan ban mo be kyaa botoo kenj yenj ne di gyoori ne, kenmanjee te konj fa wo.”

17 Lee debanj kenanj te Yesu fiassee o ne kolosi Wurubuare nombia nyiaa, “E kyeekee lee e gbeenej kumee man na e ke konj Wurubuare gyan, nawolo nyi Wurubuare gyoori kenj ta benaa.”

Yesu ke baake o kaseela gyangba nyiban ban

Maake 1:16-20; Luka 5:1-11

18 Wee daale Yesu keta Galelia boo noo noo ne, o naa Simon non o yele daale bela yena Pita ne, na o naabu Anderiase na bee lo asawu boo kenj man, nawolo nyi be yee kpee kyanarawo. 19 Kenje Yesu yako wo nyiaa, “E kaa sila man, na maa yela e ke yilaa balan fa man.” 20 Debokenanj man te be tinaa ba asawuse njan yela te be kaa sila Yesu. 21 O ke gyu o siaman kyomii ne, o naa Sebedeo bia Gyemisi na o naabu Gyon na ban na be kya Sebedeo doo degbele man bee desina ba asawuse te Yesu baake wo, 22 debokenanj man te be tinaa degbele kenj na be kya yela, te be sila Yesu laj.

Yesu ke kyoo kaweesee

Luka 6:17-19

23 Kenje Yesu kila Galelia teelee kenj pou, na o na wola wo Gyudatena osom denee man. O kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa lee Wurubuare gyoori kenj wose man, te o kyoo kaweesee kpookpoo balan wose man. 24 Mena doo Yesu yele leewo Siria teelee kenj doo pou. Kenje balan moo kaweesetena kpookpoo, ngba banj bee wee keleuleuse na otakasese na banj ba yenaase ba yekee ne kona e, te o kyoo wo te o gberaa felinjumee lee baale mo man. 25 Mena doo balan burum lee Galelia, na Dekapolise teelee man na Gyerusalem donoo man na Gyudia teelee man, na Gyoodan dingyin kaa sila e.

5

Yesu kawola balan bula doo

Luka 6:20-23

1 Yesu kena balan burum banj ne, o gyenja bula daale gyu ke kyaa ke doo. Kenje o kaseela ban konjawo kaa kyaa kilisi e.

2 Botoo te o gyuusu o noo o na wola wo nyiaa,

3 “Emee banj e ba mo e wose pou lo Wurubuare doo ne emee na nyeebam, nawolo nyi emee te Wurubuare gyoori kenj yee e wui.

4 Emee banj e ne di walanja ne emee na nyeebam, nawolo nyi Wurubuare waa kyolee non.

5 Emee banj e ne yokose e wose ne emee na nyeebam, nawolo nyi emee te teelee kei gyae kaa bese e wui.

6 Emee banj e loo gyakaa nideli nyi e ke yee kpene kenj tenee Wurubuare siaman ne emee na nyeebam, nawolo nyi Wurubuare waa fa non aboo njan e ne gyae lee e konoo man ne.

7 Emee banj e ne wii balan waranjase ne emee na nyeebam, nawolo nyi Wurubuare waa wii emee mo waranjase.

8 Emee banj dukum kamase be doo e konoose man ya ne emee na nyeebam, nawolo nyi emee ne gyae la e kena Wurubuare.

9 Emee banj e ne yele woseferejen ne konj balan nsana ne emee na nyeebam, nawolo nyi emee te baa baake nyi Wurubuare bia.

10 Emee banj bee naase non diyem nyi e ne yee kpene kenj tenee Wurubuare siaman doo ne, emee na nyeebam, nawolo nyi emee te Wurubuare gyoori kenj yee e wui.”

11 “Emee banj balan na tee non te bee naase non diyem te bee keeree e noose yako nombiakumee gyakaa e doo, nawolo nyi kenj e silana manj doo ne, emee na nyeebam. 12 E yela ke yee non gyonj nideli, nawolo nyi kom kenj Wurubuare waa to non adido ne ka boe. Mena kenj bee naase non diyem ne, mena ke te be naase Wurubuare akpenkpenjgyoora banj doo kyaa pete e be konj ne diyem.”

Emee yena teelee kei doo yabia na ka kenmanjee

Maake 9:50; Luka 14:34-35

13 “E yee ngba yabia ne fa balan teelee kei doo. Mona akpaa yabia gyonj kenj da lee ke man na, n be gyae n ke tale yela ka ke yee gyonj bela ya. Dekonj mena na yabia kenanj be dei fa kolo na kolo ke yee bela ya. Bee funj ke bo leki, na balan ke sakatee ke laj.”

14 “E yee ngba kenmanjee ne fa balan teelee kei doo. Donoo kenj ke gyakaa bula doo ne bee weese ya. 15 Nolo bee kyanjee kanea na waa mo kolo wuu ke doo ya, mona o na mo ke bo gyakaa kolo doo adido,

na ke nyin naa fa balan ban pou be kyaa dekpajalan man ne. ¹⁶ Mena mo te e yela balan kena e kenmanjee kenj. Kei ne gyae la ke yela balan kena e nombia kpaakpaa njan e ne yee ne, na baa nyin lese e kya njon o kyaa adido ne yele."

Yesu te koj o kaa wolɛɛ Wurubuare mmaraase njan ya

¹⁷ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "E na gyuej nyi me kojae me kaa beɛ Wurubuare mmaraase, yaa nombia njan Wurubuare akpenjkenjgyoora be yako see ne ya. Ma te koj nyi me kaa beɛ nja ya, mona me kojae na maa yela nombia njan pou ke koj ngba ba ke yako see ne. ¹⁸ Ampaŋ yaa mee yako njon e ke nyii nyiaa, adido na teele kei pou nyinja te wolɛɛ ta ya ne, mmaraase njan man dokolonj, yaa kenmarasebii dokolonj koonj gba be gyae ka feefo lee ne man ya, kelii debanj kenj nombia njan pou gyae ke koj, ngba mena kenj boɔ yako see ne. ¹⁹ Mena doɔ walaŋ kamase njon o beɛ nyi o be di Wurubuare mmaraase kenja man kamase doɔ ya, te o wola balan mo nyi be na di ne doɔ ya ne, na mena walaŋ njan waa yee walaŋ kemaasabii Wurubuare gyoori kenj man. Mɔna walaŋ kamase njon o di Wurubuare mmaraase njan kamase doɔ, te o wola balan mo nyi baa di ne doɔ ne, baa baake e nyi walaŋ kegyia Wurubuare gyoori kenj man. ²⁰ Mena doɔ mee yako njon e ke nyii nyiaa, akpaa e gbenej ta teneɛ Wurubuare siaman kela Gyudatena mmaraa wolala banj, na Farasiitena dikpii kenj balan ya ne, e be gyae e ka gyoo Wurubuare gyoori kenj man ya."

Yesu kawola lee banj wose man

²¹ Kenje Yesu besewo yako wo nyi, "E nyii Wurubuare nombia yakowo nyiaa, benen benen kenj na, Wurubuare yako de naanao nyi, 'E na ko walaŋ ya, te walaŋ kamase njon o ko walaŋ na, maa bu e foɔ.' ²² Mɔna man ne yako njon baa nyiaa, 'Walaŋ kamase njon o gyeŋ banj do o doɔ na baa bu e foɔ, te walaŋ kamase njon o tee o doɔ nyi o yee ohuhoo e na, baa mo e gyu kegyiise siaman na be kaa di o nombia. Te walaŋ kamase njon o baake o doɔ nyi Diyinte na, otenate benaa na boalaŋ man kagyoo.' ²³ Mena doɔ nyi akpaa nyan njon n mo kolo koj Wurubuare kedeesa boe kenj tee n kaa deesi, te n toose nyi emee na nolo dana nombia na, ²⁴ tina nya aboo njan yela kedeesa boe kenj tee botoo, na n ke gyu n doɔ njon gyan na e kaa desina ya nsana, pena n kaa mo nya aboo njan deesi fa Wurubuare. ²⁵ Nyi akpaa nolo de samena njan na, yee kakyen na e ke desina ya nsana pena nombia kedi wee kenj kelii. Na mena ya wee kenan de lii

na, waa mo nenj ka do nombiadiiri njon nyinmaa man, na njon mo ka mo nenj ka do kototootena nyinmaa man, na baa mo nenj keto deni. ²⁶ Ampaŋ yaa mee yako nenj n ke nyii nyiaa, n be gyae n ka lee deni kenan man ya, kaboena n ke to kom kenj pou baa do nenj ne taŋ."

Yesu kawola lee yale kewolɛɛ wose man
Mateo 19:9; Maake 10:11-12; Luka 16:18

²⁷ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "E nyii Wurubuare nombia yakowo nyi alo na baale de yala doŋa na, nolo na lee o doɔ wole ya. ²⁸ Mɔna man ne yako njon baa nyi walaŋ kamase njon o keɛ alo te o gyakaa e loo na, otenate te yee dukum Wurubuare siaman. Nawolo nyi Wurubuare siaman na o gyae e baa. ²⁹ Akpaa n dunolonj sibii ne yele la te n ne yee dukum na kulu ke leki. Dei nyi nya lee kadenj na n ke kyaa Wurubuare gyan kela nyi baa mo n dibilinj pou ka do boalaŋ man. ³⁰ Te akpaa nyi n dunolonj baam ne yele la te n ne yee dukum na kara ke leki. Dei nyi nya lee kadenj na n ke kyaa Wurubuare gyan kela nyi baa mo n dibilinj pou ka do boalaŋ man."

³¹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa "E nyii Wurubuare nombia yakowo nyiaa, 'Walaŋ kamase njon waa beɛ o weele na, kaboena nyi waa fa e tone na kawola nyi o te beɛ e.' ³² Mɔna man ne yako njon baa nyi akpaa alo te gyae baala ya te o baale de beɛ e na, o te yeli alo njon te wolɛɛ yale mmaraase Wurubuare siaman. Te nyan njon mo n yala alo njon o baale be beɛ e na, Wurubuare siaman na n gyae nolo weele baa."

Yesu kawola lee ntamse kekanj wose man

³³ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "E nyiiwo Wurubuare nombia besewo yako gyanjba kenj nyiaa, walaŋ kamase njon o kanj ntam fa de Gbenjgyoo Wurubuare na, waa yee kakyen na waa di ke doɔ. ³⁴ Mɔna man ne yako njon baa nyiaa, e na kanj ntam korakora gba ya. E na kanj adido ntam ya, nawolo nyi botoo te Wurubuare kyaa o ne di gyoori balan pou doɔ. ³⁵ E na kanj teele mo ntam ya, nawolo nyi botoo yena Wurubuare nae deɛ see. E na kanj Gyerusalem donoo mo ntam ya, nawolo nyi kenj yena gyoo dinaa njon donoo. ³⁶ E na kanj e nyee ntam ya, nawolo nyi nolo be gyae waa tale yela o nyeenyoose dokolonj ke biri yaa ka wolose ya. ³⁷ Nombii kenj kaboena nyi nya see 'Ayi' na see nyi 'Ayi' te kenj kaboena nyi nya beɛ nyi 'Koa' na, beɛ nyi 'Koa.' Nombii da lee kenja wole na, lee walaŋkum njon gyan."

*Na mo dukum to dukum kom ya
Luka 6:29-30*

³⁸ Kenje Yesu besewo yako nyiaa, “E nyii Wurubuare nombia yakowo nyiaa, akpaa n dɔɔ de yelee n sibii na nyar mo yelee ɔ wui to kom. Te akpaa n dɔɔ de kulu n keli na, nyar mo kulu ɔ wui to kom. ³⁹ Mona man ne yako non baa nyiaa, akpaa nɔlo de yee ne nombiikum na, nyar na mo nombiikum to e kom ya. Te akpaa nɔlo da nmera ne n dunolun lakaa man na, besena n demena mo wui kpu e. ⁴⁰ Nyi nɔlo de samena ne nyi waa leo n kegba wurikyim na, kpee n kegba atetate ke n mo kpu e. ⁴¹ Akpaa nɔlo da nre ne nyi emee na e ke ta nawootoose kufu na, see na emee na e ke ta nawootoose sao. ⁴² Akpaa nɔlo da sola ne n kolo na fa e, te akpaa nɔlo de kon ɔ kaa paa n kolo na, na bee ya.”

Yesu kpa dee gyae balan ban bee kola daa

Luka 6:27-28, 32-36; 1 Korintotena 13

⁴³ Kenje Yesu besewo yako nyiaa, “E nyii Wurubuare nombia yakowo nyiaa, gyae n dɔɔ na n ke kola non ɔ ne kola ne n. ⁴⁴ Mona man ne yako non baa nyiaa, e gyae balan ban bee kola non ne, na e ke fane fa ban bee naase non diyem ne, ⁴⁵ na kawola nyi e yee e kya non ɔ kyaa adido ne bia gbagbawo. Nawolo nyi ɔ ne yelee weese ne gyoo fa balan kumee na balan kpaakpaa pou, te ɔ ne yelee oga ne nre fa balan ban be gbene n tenee ɔ siaman, na ban be gbene n ba tenee ɔ siaman ya ne pou. ⁴⁶ Nyi akpaa e ne gyae balan ban bee gyae non ne baagen bo na, e na gyen nyi e ke nyin kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyan ya, nawolo nyi nombiakumee yera mo koran ne gyae ban bee gyae wo ne. ⁴⁷ Te akpaa e do e gyoon baagen nɔɔ na, won te e ne yee kela balan akan ban? Na mena te balan ban bɔɔ gyen Wurubuare ya ne mo ne yee yee? ⁴⁸ Mena dɔɔ e yee balan kpaakpaa ke nombiikum kamase na dɔɔ e man ya kelii oto, ngba e kya non ɔ kyaa adido ne.”

6

Yesu kawola lee deeli keyee wose man

¹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa “E kee nideli nyi e be yee deeli balan man, na baa nyin naa non ya. Akpaa e yee mena na, e be gyae e ke nyin kom keto kamase lee e kya non ɔ kyaa adido ne gyan ya. ² Mena dɔɔ akpaa e yee deeli fa diyemte nɔlo na, e na mo ke gyoo dekenken ngba mena ke n balan ban bee beo ba wose ne ne yee Gyudatena osom denee na abonterese man, na balan kenyin kelee wo ne ya. Ampar yaa mee yako non nyiaa, be tan nyin ba kom keto pou. ³ Mona akpaa n

yee deeli fa diyemte nɔlo na, na yelee n dɔɔ kpaakpaa gba koran ke nyii ya. ⁴ Yela kedoo walan non n be yee deeli ke n fa e ne, emee na e e bala nsana. Dekon mena na, n kya Wurubuare non ɔ ne naa kpene ke n be yee weese ne, waa to ne n kom.”

*Yesu kawola lee kefane wose man
Luka 11:2-4*

⁵ Kenje Yesu yako wo nyi, “Akpaa e ne fane ne, e na yee ngba mena ke n balan ban bee beo ba wose ne yee ne ya. Nawolo nyi bee gyae Gyudatena osom denee man, na abonterese man keta sejee fane na balan kenyin naa wo. Ampar yaa mee yako non nyi be tan to wo ba kom pou. ⁶ Mona akpaa e ne gyae e ke fane na, e gyu e denee man na e keto disim na e ke fane fa e kya non e bee naa e na e sia fonee ya ne. Akpaa e yee mena na, e kya non ɔ ne naa kpene ke n e be yee weese ne, waa to non kom.

⁷ Akpaa e ne fane na, e na kolosi nɔwoya burum nɔɔ tan tonoo, ngba mena ke n balan ban bɔɔ gyen Wurubuare ya ne yee ne ya. Ban gyen nyi akpaa be kolosi nɔwoya burum na, te Wurubuare waa nyii wo. ⁸ Mena dɔɔ e na yee ngba be kee yee ne ya, nawolo nyi e kya Wurubuare wulaa ɔ gyen kpene ke n hia non koran gba pete e ne bɔɔse e.” ⁹ “E ne gyae e ke fane na, e yako nyiaa, ¹⁰ De kya non n kyaa adido,

dee fane nyi balan pou baa lese n yelee.

¹⁰ Lese n gyoori debɔɔ,

yela baa yee n kegyaebii teele dɔɔ,

ngba mena ke n bee yee adido ne.

¹¹ Fa daa gyen wee kei weenee.

¹² Mo de nombiakumee kyee daa,

ngba mena ke n daa mo na mo kyee balan

ban bee yee nombiakumee tia daa ne.

¹³ Na yelee dee yala kekeesekeee man ya.

Mona lese daa lee walan kum non nyinmaa man.”

¹⁴ Nawolo nyi akpaa e mo balan nombiakumee kyee wo na, e kya non ɔ kyaa adido ne mo waa mo emee mo e nombiakumee kyee non. ¹⁵ Mona akpaa e ta mo balan nombiakumee kyee wo ya na, e kya non ɔ kyaa adido ne mo be gyae waa mo emee mo wui nombiakumee kyee non ya.

Yesu kawola lee nɔɔkebae wose man

¹⁶ Kenje Yesu besewo yako wo nyi, “Akpaa e ne bake e nɔɔ ne, e na nyanee e sia ngba mena ke n balan ban bee beo ba wose ne ne yee ne ya. Bee nyanee be sia na balan ke nyin naa nyi bee bake be nɔɔ. Ampar yaa mee yako non nyi be tan nyin ba kom keto. ¹⁷ Mona akpaa n bake n nɔɔ ne, faafo n sia na n ke tiu nun na n ke fulaa n nyee. ¹⁸ N yee mena na balan ba gyem nyi n ne bake n nɔɔ ya. Mona n kya non n bee naa e

na n sia fonεε ya, te ɔ ne naa kpene kamase keŋ n ne yeε weese ne waa tɔ neŋ kom."

Ɛ mo Ɛ sia gyakaa abɔɔ ŋan ŋe kyaa Wurubuare man ne dɔɔ

Luka 12:33-34

¹⁹ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Ɛ na gyae abɔɔ see tεεle kei dɔɔ fa Ɛ wose ya. Nawolo nyi tεεle kei dɔɔ na, paapaase na kandorɔse gyae ke tale wɔlεε ŋa, yaa ŋmεelatena mɔ baa tale kaa ŋmεele ŋa. ²⁰ Mɔna Ɛ gyae abɔɔ see Ɛ wose Wurubuare man, botɔɔ keŋ paapaase na kandorɔse be wɔlεε ŋa ya, te ŋmεelatena mɔ be gyae baa tale gyu ke ŋmεele ŋa ya ne. ²¹ Nawolo nyi botɔɔ keŋ nya abɔɔ kpaakpaa doo ne, botɔɔ mɔ te n loo gyakaa."

Sia yena n wose keŋ keŋmanjee
Luka 11:34-36

²² Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Sia yeε ŋgba kanea ne fa deniwalan wose. N sia dei na n wose pou doo keŋmanjee man. ²³ Mɔna n sia de wɔlεε na, n wose pou doo ditiŋtεε tuum man. Nyi akpaa kanea keŋ doo n man ne da gyoo ditiŋtεε na, kenan na ditiŋtεε dinaa ta gyoo neŋ."

Ɛ na mo Ɛ konɔɔ pou gyakaa Ɛ wose man abɔɔ dɔɔ ya

Luka 12:22-31; 16:13

²⁴ "Walan be kyaa keŋ waa tale som gbengyoona bala ya. Dekon mena na, waa kola ŋolo na waa gyae ŋolo nombia, yaa waa som ŋolo nideli kela ŋolo. Ɛ be gyae Ɛ ke tale som Wurubuare na kɔba bom ya.

²⁵ Mena dɔɔ te mεε yako ŋon nyiaa, Ɛ na yeyεe na Ɛ kekyaa man kedi na kenyɔɔ, na abɔɔ ŋan Ɛ ka do ya. Nyeedon ne hia kela weeneε, te deniwalan wose mɔ ne hia kela abɔɔ ŋan waa do. ²⁶ Ɛ keε gyebuse, bɔɔ ne duu abɔɔ ya te bɔɔ ne kɔɔ ya te bɔɔ dana kpeese yaa denεε ŋan man baa see weeneε ya. Mɔna Ɛ kya ŋon ɔ kyaa adido ne ne fa wɔ weeneε. Kaboena ya gyen nyi, Ɛ wose ne hia kela gyebuse. ²⁷ Ɛ man wonŋi te lee ɔ kayeyεe man ne, waa tale mo deban dokolon koon pe kpu na ɔ weeya ŋan Wurubuare be fa e ne? ²⁸ Wonŋ dɔɔ te Ɛ na yeyεe na abɔɔ ŋan Ɛ ka do. Ɛ keε mena keŋ kyenkyenƔoose na bee, ŋe beε yeε tom ya te ŋe beε loo kyanŋse mɔ ya. ²⁹ Mɔna mεε yako ŋon Ɛ ke nyii nyiaa, Gyoo Solomon gba na ɔ wosekenyin koran ne, ɔ te nyin kyenkyenƔoose keŋa man dokolon kyee ya. ³⁰ Weera dɔɔ te Ɛ beε lee Wurubuare di nideli ya. Nyi akpaa mena te Wurubuare ne mia ŋalese ŋan Ɛ kena ŋa gyen kyoo na be ta too ŋa na, kenan na Ɛ tɔose nyi Wurubuare waa mia ŋon kela ŋalese ŋenan. ³¹ Mena dɔɔ Ɛ na yeyεe na kpene keŋ Ɛ ke di, yaa kpene keŋ Ɛ ke nyɔɔ yaa kpene keŋ Ɛ ka do ne dɔɔ ya.

³² Nawolo nyi mena abɔɔ keŋa te tεεle kei dɔɔ balan ban bɔɔ gyen Wurubuare ya ne sia ne yeε ŋe dɔɔ, mɔna Ɛ kya Wurubuare gyen nyi mena abɔɔ keŋa ne hia emεε mɔ. ³³ Mena dɔɔ Ɛ tangbεε mo Ɛ loo pou gyakaa Wurubuare gyoori keŋ na ɔ gbεenen ŋan tenεε ne dɔɔ. Nyi akpaa Ɛ yeε mena na, Wurubuare waa mo abɔɔ akan ŋan pou kpu ŋon. ³⁴ Mena dɔɔ Ɛ na yeyεe na kyoo wui nombia ya, te Ɛ na mo gyen wui nombia kpu kyoo wui man ya. Nawolo nyi wee kamase na ke wui nombia."

7

Ɛ na mo Ɛ wose yeε nombiadiira ya
Luka 6:37-38, 41-42

¹ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Ɛ na yeε Ɛ wose balan nombiadiira na Ɛ ke bu wɔ fɔɔ ya, na Wurubuare mɔ be di Ɛ nombia na waa bu ŋon fɔɔ ya. ² Nawolo nyi gbεε keŋ man Ɛ ka mo di Ɛ tebia nombia na, mena mɔ te Wurubuare waa mo di Ɛ nombia. Nombii keŋ Ɛ ka mo yeε Ɛ tebia ne, keŋ ke te Wurubuare mɔ waa mo yeε ŋon. ³ Weera dɔɔ te n ne naa wonsilibii keŋ doo n dɔɔ sibii man, te n be famene na daakpee keŋ doo nyan gbagba n sibii man ya? ⁴ Sena te n ke tale yako n dɔɔ nyi, 'Me dɔɔ yela maa lese wonsilibii lee n sibii man, keŋ nyan gbagba be famene na daakpee keŋ doo n sibii man ya?' ⁵ Nyan walan ŋon n na beo n wose, kaboena nyi nya tangbεε lese daakpee keŋ doo n sibii man ne, pena n kena nideli n na ka lese wonsilibii keŋ doo n dɔɔ sibii man ne.

⁶ Ɛ na mo kpene keŋ ke yeε kolo kpaakpaa ke Wurubuare siaman ne fa babaase ya, na mena ya na baa besena bo kɔŋ Ɛ dɔɔ na baa donje ŋon. Ɛ na mo Ɛ kegyanase kpaakpaa nyanan mɔ funŋ lɔ kekuiriase ya, na mena ya na baa sakatee ŋa bo."

Ɛ sola Wurubuare kolo na waa fa ŋon
Luka 11:9-13

⁷ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Ɛ sola Wurubuare kolo na Ɛ nyanmaa gyae ke kan ke. Ɛ keo kolo lee ɔ gyan na Ɛ ke nyin ke, te Ɛ gyɔ Ɛ disim na waa toro fa ŋon. ⁸ Nawolo nyi walan kamase ŋon ɔ bɔose e kolo na ɔ nyanmaa ne kan ke. ŋon ɔ gyae kolo lee ɔ gyan na ɔ ne nyin ke, te ŋon mɔ ɔ gyɔ Ɛ disim na waa toro fa e. ⁹ Ɛ man wonŋi kyaa la keŋ nyi ɔ bu da sola e weeneε na waa mo boe fa e? ¹⁰ Yaa Ɛ man wonŋi kyaa la keŋ nyi ɔ bu da sola e kpepii na waa mo dom fa e? ¹¹ Akpaa emεε ban Ɛ yeε nombiakumεyεerawɔ koran gyen abɔɔ kpaakpaa ka mo fa Ɛ bia na, de yaa sena te Ɛ kya ŋon ɔ kyaa adido ne be gyae waa mo abɔɔ kpaakpaa ŋan kela keŋa ne fa ban beε sola e ne ya. ¹² Wurubuare mmaraase na Wurubuare akpenkpengyɔɔra nombia

ɲan pou bɔɔ wolo ne ɲa nyee yena nyi, kpene keɲ n ne gyae nyi balan baa yee fa neɲ na, keɲ te kaboena nyi nyanɲ mo nya yee fa wɔ.”

*Denanɔɔ bɔbɔɔkyee keɲ
Luka 13:24*

13 Keɲte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “E yee kakyeɲ na e ka mo denanɔɔ bɔbɔɔkyee keɲ man gyoo Wurubuare man. Nawolo nyi denanɔɔ keɲ ka keereɛ te ke gbɛɛnaa feleɛ te ke dɔɔ keta be taɲ banɲ ya ne, na mo balan bo gyu kayeyee keɲ be taɲ ɔto ya ne man. Mɔna ke man te balan burum dɔɲɛ. 14 Te denanɔɔ bɔbɔɔkyee keɲ ke gbɛɛnaa yee peperee te ke dɔɔ keta dana banɲ ne, na moonaa balan gyu nyeedonɲ keɲ be taɲ ɔto ya ne man. Mɔna balan banɲ bɛɛ naa ke te bɛɛ moo ke man gyoo ne, be ta boo ya.”

*Danɲ kamase na ke bii keɲ keɛ see
Luka 6:43-44*

15 Keɲte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “E keɛ e wose man nideli lee akereɛ akpenɲkpenɲgyɔɔra banɲ wose man. Akpaa be kɔɲ e gyaj na, bɛɛ yɔkɔse ba wose ɲgba namense ne mɔna be konɔɔse man na be yee ɲgba ghougbose ne. 16 Be nombia ɲan bɛɛ yee ne te e ka mo gyenɲ wɔ. ɲolo bɛɛ kɔ mango bia lee akutu danɲ man ya, mena mo te bɔɔ ne kɔ apaj lee abotoo worjse man ya. 17 Mena mo te danɲ kpaakpaate kamase na se bia kpaakpaa, te danɲ kum mo na see bia kumɛɛ. 18 Danɲ kpaakpaate be gyae ke tale see bia kumɛɛ ya, te danɲ kum mo be gyae ke tale see bia kpaakpaa ya. 19 Danɲ kamase keɲ bɛɛ se bia kpaakpaa ya ne, bɛɛ kara ke na be ta mo do boalanɲ. 20 Mena dɔɔ nombia ɲan balan benanɲ ne yee ne, te e ka mo gyenɲ wɔ.”

Walanɲ ɲon waa gyoo Wurubuare gyoori keɲ man

21 “Na walanɲ kamase ɲon ɔ ne baake manɲ nyi ‘Me Gbenɲgyoo, me Gbenɲgyoo’ ne, ne gyae la waa gyoo Wurubuare gyoori keɲ man ya. Mɔna walanɲ ɲon ɔ ne yee kpene keɲ me kya ɲon ɔ kyaa adido ne gyae ne, ɲon waageɲ ne gyae la waa gyoo Wurubuare gyoori keɲ man. 22 Nombia kedi wee dinaa keɲ man ne, balan burum baa kaa yako nyiaa, ‘De Gbenɲgyoo, na n ye le man te de kolosi Wurubuare nombia yee? Yaa na n ye le te da moowo gegi felinɲkumɛɛ lee balan man yee? Na n ye le te da moowo yee gyakolonɲ nombia na nombia dinaana yee?’ 23 Botɔɔ te maa toro yako wɔ nyiaa, ‘Mɔɔ gyenɲ ɲon ya, e lee me siaman. Emɛɛ nombiakumɛɛyɛɛra!’ ”

*Denɛɛ maara bala
Luka 6:47-49*

24 Keɲte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Mena dɔɔ walanɲ kamase ɲon ɔ ne nyii me noɔwoya keɲa te ɔ ne di ɲe dɔɔ ne, ɔ yee ɲgba siakaralate ɲon ɔ be banɲ ɔ deni gyakaa boe dɔɔ ne. 25 ɔga ɲɛɛwɔ te booneɲ wuuwɔ te felinɲ dinaa gyɔɔ deni keɲ, mɔna ka te yale ya. Nawolo nyi ɔ see ka mokɔɔ gyakaa boe dɔɔ. 26 Mɔna walanɲ kamase ɲon ɔ ne nyii me noɔwoya keɲa te ɔ bee di ɲe dɔɔ ya ne, ɔ yee ɲgba diyiɲte ɲon ɔ be ma ɔ deni gyakaa ajasa dɔɔ ne. 27 ɔga ɲɛɛwɔ te booneɲ wuuwɔ te felinɲ dinaa gyɔɔ deni keɲ te ka leewɔ yala worom tekerii pou.”

28 Yesu ke yako nombia keɲa taɲ ne, ɔ kawola keɲ doo balan dikpii keɲ nɔɔ. 29 Nawolo nyi ɔ wolawɔ ɲgba walanɲ ɲon ɔ dana donɲ nombia ɲan dɔɔ ne, be yee ɲgba mena keɲ ba mmaraa wolala banɲ na wolo ne ya.

8

*Yesu kekyɔ akunɲunɲte ɲolo kawee
Maake 1:40-45; Luka 5:12-16*

1 Yesu ke tisi lee bula keɲ dɔɔ kɔɲ ne, balan burum kaa sila e. 2 Keɲte akunɲunɲte ɲolo kaa bunɲawɔ ɔ nawɔɔ tɛɛ waase e nyiaa, “Me Gbenɲgyoo, akpaa n ne gyae na nyanɲ ke tale kyɔ manɲ me kawee.” 3 Botɔɔ te Yesu teneɛ ɔ nyinɲmaa tina e te ɔ yako e nyiaa, “Mɛɛ gyae, n kawee dɛɛ taɲ.” Debokenanɲ man te balee ɲon kawee taɲawɔ. 4 Keɲte Yesu tɔɔ e kiinɲ nyi, “Na ye le walanɲ na walanɲ ke nyii ya, mɔna mo n wose gyu kawola Wurubuare sae ɲon, na n ke deesi fa Wurubuare ɲgba mena keɲ Mosesi ba wola ɲon ne, na ke di adanseɛ fa walanɲ kamase nyi n kawee te taɲ.”

Yesu kekyɔ Romantena yoonɔɔte kegyia ɲolo tobaale kawee

Luka 7:1-10

5 Yesu ke gyu ka gyoo Kapanum donɔɔ man ne, Romantena yoonɔɔtena kegyia ɲolo kɔɲawɔ kaa waase nyiaa, 6 “Me Gbenɲgyoo lɛɛ manɲ, nawolo nyi me tobaale te tekerii ɔ doo deni man ɔ ne naa diyem nideli.” 7 Keɲte Yesu yako e nyiaa, “Maa kɔɲ na me kaa kyɔ e ɔ kawee.” 8 Botɔɔ te yoonɔɔtena kegyia ɲon yako e nyiaa, “Me gbenɲgyoo, na haa n wose ya. Nawolo nyi ma tekaboe nyi nya kɔɲ me dɛɛ ya. Mena dɔɔ nyanɲ betaa gyuusuu n nɔɔ faree kawee keɲ, me tobaale ɲon waa koro. 9 Nawolo nyi manɲ gbagba mo yee walanɲ ɲon me doo baale tɛɛ, te yoonɔɔtena mo doo me tɛɛ. Me yako ɲolo nyi waa gyu yenanɲ daale na ɔ ne gyu, te me yako ɲolo nyi waa kɔɲ na ɔ ne kɔɲ. Kpene kamase keɲ me yako be man ɲolo nyi waa yee na, keɲ te ɔ ne yee.” 10 Yesu ke nyii noɔwoya keɲa ne, doo ɔ nɔɔ te ɔ yako balanɲ dikpii keɲ be

silana e ne nyiaa, "Ampan yaa mee yako non nyiaa, Iserae teelee kei doo pou ne ma te naa ta walan non o ne lee Wurubuaere di ngba balee kei ne ya." ¹¹ Mee yako non e ke nyii nyiaa, balan burum baa lee weese deele na weese deeyalae kon, na ban na Abraham na Asiki na Gyekopo kaa kyaa Wurubuaere gyoori kei man na baa di bom. ¹² Te emee Gyudatena ban nafa kaboena nyi yaa kyaa Wurubuaere gyoori kei man ne, baa lese non deboo ka see ditintee kei man. Botoo te e ke kyan e nyeeya wii nideli. ¹³ Kenje Yesu yako yoonootena kegyia non nyiaa "Ta gyu dee, mena kei n be lee man di ne doo gyae ke kon mena fa ne." Debokenan man te o tobaale non kawee tanawo.

Yesu kekyo balan burum kawee

Maake 1:29-34; Luka 4:38-41

¹⁴ Kenan wole te Yesu korowo gyu Pita dee. O ke gyu ne, na Pita wa awu doo o na wee kpanalan. ¹⁵ Kenje Yesu kyana e o nyinmaa man te kpanalan kei tanawo. Kenje o korowo kee be doo.

¹⁶ Kelii balinoo ne, ba moo balan ban felinkumee doo be man ne kon Yesu gyan. O moo nombii dokolon koon bo gegi felinkumee non pou, te o kyoo kaweesetena ban mo pou. ¹⁷ O ke yee kei yela nombia non Wurubuaere dekpenkpengyooe Yesaya be yako see ne konawo ampan. Yesaya yakowo nyiaa, "Non lee na de kawee pou, te o moo de kaale mo seele."

Balan ban be kaboena nyi baa sila Yesu
Luka 9:57-62

¹⁸ Yesu kena nyi balan burum te kilisi e ne, o yako o kaseela ban nyi baa ton gyu boo kei dingyin. ¹⁹ Kenje Wurubuaere mmaraa wolale nolo konawo o gyan kaa yako e nyiaa, "De Gbengyoo, yenan kamase kei n ke gyu na, maa sila ne gyu." ²⁰ Kenje Yesu yako e nyiaa, "Nyanyase dana boonei te gyebose mo dana asaase, mona Deniwalan Bu non be tan botoo kei waa mo o nyee teeli ya." ²¹ Botoo te Yesu silala ban man nolo mo yako e nyiaa, "Me gbengyoo, yela maa tangbee gyu kewuu me kya pena me kaa sila ne." ²² Kenje Yesu yako e nyiaa, "Sila man, na n ke yela woya kewuu ba woya."

Yesu keyokose felin epo doo

Maake 4:35-41; Luka 8:22-25

²³ Botoo te Yesu gyoowo degbele man, te o kaseela ban mo gyoowo kpu na e. ²⁴ Karatete dokolon te felin dinaa daale korowo ne gyoo lon kei doo, te gyoo lon do degbele kei man. Deban kenan na Yesu te doo dosoron. ²⁵ Mena doo Yesu kaseela ban gyuuwo ke gyuuu e yako e nyiaa, "De

Gbengyoo lee daa, dee gyae dee munu." ²⁶ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Emee doo e keleedi ta boo ya. Weera doo te e dana gyakolon mena?" Botoo te o korowo te o fae felin kei na lon kei te ne yeewo yididi. ²⁷ Balan ban wose yena wo te be boose donja nyiaa, "Walan wonti yena kei, te felin na lon koran ne nyii e ne?"

Yesu kekyo balan ban felinkumee doo be man ne

Maake 5:1-20; Luka 8:26-39

²⁸ Yesu ka ton gyu boo kei dingyin Gadaratena teelee man ne, baala bala baale leewo amuseese man kon kaa gyanee na e. Na felinkumee doo balan kewo man, te ba wose dana gyakolon. Mena doo nolo bee tale mo gbese kenan man ya. ²⁹ Ba kena Yesu ne be fae yeese nedon nyiaa, "Wurubuaere Bu, wonj te n ne gyae de gyan? N konae n kaa naase daa diyem pena deban kei kelii?" ³⁰ Deban kenan na, kekiiriise dikpii dinaa daale sejee botoo yenan bee dii. ³¹ Kenje felinkumee non waase Yesu nyiaa, "Akpa n ke gegi daa na, yela de kaa gyoo kekiiriise dikpii kei man." ³² Kenje Yesu yako felinkumee non nyiaa, "E lee ta." Mena doo felinkumee non leewo balan ban man gyu ka gyoo kekiiriise ban man, te be dikpii kei pou yeuwo tisi bula kyolonkyolon kei gyu ka gyoo lon kei man te be munuwo pou. ³³ Kenje balan ban bee kee kekiiriise ban doo ne, yeuwo gyu donoo man te be yako nombia non be kon ne pou na kpene kei be kon balan ban felinkumee doo be man doo ne fa balan. ³⁴ Mena doo donoo kei man balan pou leewo kon kaa gyanee na Yesu. Ba kena e ne, be waase e nyi waa lee be teelee doo.

9

Yesu kekyo yenan dayenasate nolo kawee

Maake 2:1-12; Luka 5:17-26

¹ Yesu gyoowo degbele man te o tonja boo kei gyu non gbagba o donoo man. ² Kenje balan baale seele yenan dayenasate nolo o dofonon doo kon Yesu gyan. Yesu kena mena kei balan ban be lee e di ne, o yako kawee non nyiaa, "Me bu, nyin konoo. Me ta mo n nombiakumee kyee ne." ³ Botoo te Wurubuaere mmaraa wolala ban be kyaa botoo ne norokoteewo nyiaa, "Balee kei ne kolosi mmusuo nombia." ⁴ Na Yesu gyan kpene kei bee gyuei ba nyeeya man ne te o boose wo nyiaa, "Weera doo te e na gyuen nombiakumee e nyeeya man? ⁵ Nombia kei man wonti woela na keyako? 'Me ta mo n dukum kyee ne, yaa koro sen na n ke ta?' ⁶ Mena mee gyae e ka gyen nyi, man Deniwalan

Bu dana donj tseele kei doo nyi maa mo dukum kyee." Mena doo o yako kaweeete non nyiaa, "Koro senj, gate n dofononj na n ke ta gyu n dee." ⁷ Kenje balee non korowo senj te o lanja o dee. ⁸ Balanj dikpii kenj kena nombia kenja ne, doo be noo te ba lese Wurubuare non o ba mo mena donj kei fa balanj ne yelee.

Yesu ke baake Mateo

Maake 2:13-17; Luka 5:27-32

⁹ Yesu ka lee botoo o ne lam ne, o naa balee non bee baake e nyi Mateo ne, na o kyaa o lempoo deelee man. Te Yesu yako e nyiaa, "Koro sila manj" Kenje Mateo korowo sila e.

¹⁰ Wee daale Yesu ke kyaa Mateo dee o ne dii ne, lempoolera na nombiakumeyera burum konjowo kaa di bom na Yesu na o kaseela banj. ¹¹ Farasiitena banj kena mena ne be boose Yesu kaseela banj nyiaa, "Weera doo te e Gbenjgyoo non ne dii bom na lempoolera na nombiakumeyera?" ¹² Yesu ke nyii nombia kenja ne o yako wo nyiaa, "Kaweetena te kaboena nyi baa kyoo wo kawee. Balanj banj booo na wee ya ne doo, booo ne hia kawee kekyoo ya. ¹³ Mona e gyu na e kaa gyuenj kpene kenj Wurubuare nombii anjarasenj see kei na wolo ne man. Be njarasewoo nyiaa, Wurubuare kpa, 'Na kedeesa te manj Wurubuare ne gyae lee e gyanj ya.

Kenj mee gyae yena nyi yaa wii donja waranjase.'

Ma te konj nyi me kaa baake balanj banj be gbeenj wulaa tenee Wurubuare siaman ne ya, mona me konjae me kaa baake nombiakumeyera."

Be boose Yesu nookebake wose man nombia

Maake 2:18-22; Luka 5:33-39

¹⁴ Wee daale ne, Gyonj Wurubuare lonjooore non kaseela konjowo kaa boose Yesu nyiaa, "Weera doo te daa na Farasiitena ne bake de noo, te n kaseela banj doo banj bee bake be noo ya?" ¹⁵ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Sena te balanj banj be kyaa alowolee ne baa wii walansa kenj alowole baale kyaa be gyanj? Mona debanj daale gyae kekoo kenj baa mo alowole baale non lee be gyanj. Mena debanj kenanj man na baa bake be noo. ¹⁶ Nolo bee kara kanyanj wole mo taa kakyenjgelaa kenj ba yem ne ya. Akpaa o yee mena na, kanyanj wole kenj gyae ke wonjee bene kenj tirii na booo kenj ke wolose kpu. ¹⁷ Mena mo te njolo bee mo solonj wole do wonembu tone ogele bene man ya. O yee mena na, solonj wole kenj gyae ke yela wonembu tone ogele kenj ke bee, na solonj kenj ke leki na

wonembu tone ogele kenj ke wolee. Mena doo kaboena bo nyi baa mo solonj wole do wonembu tone ogele wole man, na nje popou be nyinj wolee ya."

Yesu kegyuusoo aalebubii njolo, na o kekyoo alo non fatabo ne gyoo e ne kawee

Maake 5:21-43; Luka 8:40-56

¹⁸ Yesu kee kolosi nombia kenja fa wo ne, Gyudatena osom kegyia njolo kaa bunjowo o nawoo tee sola e nyiaa, "Me bu alebu ta yem debokeiman. Mona konj na n kaa mo n nyinjmaa gyakaa o doo, na waa nyinj nyeedonj." ¹⁹ Mena doo Yesu korowo sila e, te o kaseela banj mo sila e gyu. ²⁰ Botoo na te alo njolo non fatabo ne gyoo e kulutoonj kufu ala ne, moowo Yesu wole te o mooo o nyinjmaa tina Yesu kegba noobii. ²¹ Nawolo nyi alo non yakowo o nyeeaman nyiaa, "Akpaa me nyinj tina o kegba koranj na, me kawee gyae ke tanj." ²² Kenje Yesu geesewoo kee te o naa alo non te o yako e nyiaa, "Me bu yela n woe ke fee nenj. N kelee manj di doo te n nyinja kawee kekyoo." Debokenanj man te alo non kawee tanjowo. ²³ Yesu ke gyu ka gyoo Gyudatena osom kegyia non dee, te o kena banj bee wola keferese na banj bee wii lia njan tee ne, ²⁴ o yako wo nyiaa, "E popou e lee. Nawolo nyi alebu non ta yena ta ya, o doo dosoronj bo." Kenje balanj banj pou bonj Yesu. ²⁵ Balanj banj ka lee deboo man ne, Yesu gyuuwo deni kenj man woo non doo ne, te o kyana e o nyinjmaa man te alebu non fonjowo. ²⁶ Mena nombia kenja yaaseewoo teelee kenanj doo pou.

Yesu kekyoo kaweesee

²⁷ Yesu ka lee botoo o ne gyu ne, siayeleesatena bala baale sila e na bee fae yeesa baake nyiaa. "Gyoo Defidi o naan-abii, wii de waranjase." ²⁸ Yesu ke gyu ka gyoo dekanjalarj man ne, siayeleesatena banj konjowo o gyanj te o boose wo nyiaa, "E ne lee manj di nyi maa tale gyuusoo e sia?" Kenje be tiranoo fa e nyi, "Ayi de Gbenjgyoo." ²⁹ Kenje Yesu moo o nyinjmaa tina be sia te o yako wo nyiaa, "Mena kenj e be lee di ne, deekonj mena fa non." Kenje be sia gyuusuwoo. ³⁰ Botoo te Yesu faaree wo nideli nyi, "E na yelee njolo na njolo ke nyii nombia kenja ya." ³¹ Mona banj moo o wose man nombia kpenj kpenj fa balanj teelee kenanj pou doo.

³² Be ka lee botoo bee gyu ne, ba moo walanj non felinjum doo o man te o bee tale kolosi ya ne konj Yesu gyanj. ³³ Yesu ke gegi felinjum kenj lee balee non man ne, te o kolosiwo. Balanj dikpii kenj kena mena ne, nombia njan doo be noo te be yakowo nyiaa, "Da te naa ta mena nombia kenja see Iserae teelee kei doo ya." ³⁴ Mona Farasiitena banj yakowo nyiaa,

“Feliŋkumεε pou gyoo ŋon donŋ yaa ɔ na mo gegi feliŋkumεε ne.”

Yesu kewii balan waranjase

³⁵ Kenŋe Yesu tεεwɔ kila donɔɔse na akuraase ŋan pou man, na ɔ na wola wɔ Gyudatena ɔsom denεε man. ɔ ne kolosi Wurubuare gyoori kenŋ nombia kpaakpaa fa wɔ, te ɔ kyɔɔ kawεese kpookpoo kamase mɔ. ³⁶ ɔ kena balan dikpii kenŋ ne, be nombia yεε e waranjase. Nawolo nyi bεε yeyεε te bɔɔ dana walaŋ ŋon waa lεε wɔ ya. Be nombia yεε ŋgba namense banŋ bɔɔ dana gbεnggyoo ya ne. ³⁷ Botɔɔ te ɔ yako ɔ kaseela banŋ nyiaa, “Wɔɔman abɔɔ ŋan boe na kekerεε, mɔna tomyεera banŋ ta boo ya. ³⁸ Mena dɔɔ ε fane fa wɔɔte ŋon, na waa lese balan ke kenŋ ɔ wɔɔ kenŋ man kaa yεε tom.”

10

*Yesu kepila ɔ kaseela kufu bala banŋ
Maake 3:13-19; Luka 6:12-16*

¹ Yesu baake ɔ kaseela kufu bala banŋ kenŋ ɔ gyanŋ, te ɔ faa wɔ donŋ kenŋ baa mo gegi feliŋkumεε lee balanŋ man, na baa kyɔ kawεese kamase. ² Kpilala kufu bala banŋ yela yaa. Gyanŋgbate ŋon yena Simon, ŋon ɔ yele daale mɔ yena nyi Pita ne, na ɔ naabu Anderiase, na Sebedeo bu Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn, ³ na Filipino na Batolomeo na Tomase na Mateo ŋon nafa ɔ yεε lempoolεere e ne, na Alfeose bu Gyemisi na Tadeose, ⁴ na Simon ŋon ɔ ne gyae ɔ balanŋ nideli ne, na Gyudase Isekarɔte ŋon waa kaa lese Yesu fa ne.

⁵ Mena kpilala kufu bala kεwɔ te Yesu kpilawɔ te ɔ faree wɔ nyiaa, “ε na gyu balanŋ banŋ ba te yεε Gyudatenawɔ ya ne gyanŋ ya, te ε na gyu Samariatena mɔ donɔɔ kamase man ya. ⁶ Mɔna ε tanŋbεε gyu Iseraetena banŋ gyanŋ. Be yεε ŋgba namense banŋ bɔɔ yoo ne. ⁷ ε gyu na ε kolosi Wurubuare nombia fa wɔ nyiaa, ‘Wurubuare gyoori kenŋ ta benaa.’ ⁸ ε kyɔ kawεesetena na ε ke gyuusuu balanŋ banŋ bɔɔ yekee ne, na ε ke kyɔ banŋ bεε wee kawee yayam ne, na ε ke gegi feliŋkumεε lee balanŋ man. Ba moo mena donŋ kei fa ŋon bo yakaa kenŋ e te tɔ kom ya, mena dɔɔ emεε mɔ ε mo fa wɔ yakaa kenŋ ε na lεε wɔ kolo ya. ⁹ ε na mo kɔba na kɔba tela ya. ¹⁰ ε na mo akpo ya, te ε na mo kegba alate yaa nkyokota alate yaa gbutu alate tela ya. Nawolo nyi kaboena nyi baa tomyεere kamase kom.

¹¹ Donɔɔ yaa akuraa kamase kenŋ man ε gyoo ne, ε tanŋbεε bɔɔse walaŋ ŋon ɔ kaboena te waa lεε ŋon ne dɔɔ, na ε ke kyaa ɔ gyanŋ kaboena e ka mo lee donɔɔ kenanŋ man. ¹² ε gyoo dekpajalanŋ kenanŋ man ne, ε do dekpajalanŋmantena banŋ nɔɔ

nyiaa, Wurubuare wosefεerenŋ dεε kyaa ε man. ¹³ Nyi akpaa dekpajalanŋmantena benanŋ de lεε ŋon nideli na, ε sola Wurubuare wosefεerenŋ fa wɔ. Te akpaa ba te lεε ŋon nideli ya na, ε yela wosefεerenŋ kenŋ ka bese kenŋ ε gyanŋ. ¹⁴ Mɔna donɔɔ yaa akuraa kamase kenŋ ke man balanŋ de bεε ba te lεε ŋon ya, yaa be te nyii ε nombia ŋan ya ne, nyi akpaa ε na lee botɔɔ na ε kpiisi ε nawɔɔ anjasa lɔ wɔ, na kawola nyi be ta fom Wurubuare. ¹⁵ Ampaŋ yaa mεε yako ŋon nyi wee kenŋ Wurubuare waa di balanŋ nombia ne, waa naase mena balanŋ benanŋ diyem kela Sodom na Gomoratena diyem kenŋ bɔɔ naa kaalanŋ ne.

¹⁶ ε kεε, mee kpila ŋon baa ŋgba namense ne, nyi yaa gyu boughouse man. Mena dɔɔ ε yela ε sia ke kara ŋgba doma ne, na ε ke yokose ε wose ŋgba awulunna ne. ¹⁷ Mena dɔɔ ε kεε ε wose man nideli lee balanŋ wose man. Nawolo nyi baa mo ŋon gyu kegyiise siaman na baa di ε nombia, na baa tuku ŋon bɔ ɔsom denεε man. ¹⁸ Lee manŋ dɔɔ, baa mo ŋon gyu tεεle kegyiise na gyoonenŋ siaman. Kei gyae ke yela ε ke nyiŋ gbεε kolosi Wurubuare nombia ŋan fa wɔ, na banŋ ba te yεε Gyudatenawɔ ya ne. ¹⁹ Mɔna nyi akpaa be kyanŋ ŋon ka senŋ be siaman ne, ε na wolεε na kpene kenŋ ε ke yako, na mena kenŋ ε ke yako ke ya. Debanŋ kenanŋ de lii ne, Wurubuare waa wola ŋon kpene kenŋ ε ke yako. ²⁰ Nawolo nyi na emεε ne gyae la ε ke kolosi ya. Wurubuare feliŋ ŋon ne gyae la waa ta ε dɔɔ kolosi. ²¹ Mena debanŋ kenanŋ ne, naa lolo bia baa lese donŋa fa yenŋ. Kya waa lese ɔ bu fa yenŋ, te bia mɔ baa koro senŋ ba lolala nyeeya dɔɔ na baa lese wɔ fa yenŋ. ²² Lee manŋ dɔɔ balanŋ pou baa kola ŋon. Mɔna walaŋ ŋon ɔ yεε kakyenŋ senŋ kenkenŋ ɔ keleɛdi man kelii ɔto ne, Wurubuare waa lεε ɔ nyee. ²³ Nyi akpaa be naase ŋon diyem donɔɔ daale man na, ε yeu gyu donɔɔ wolε man. Ampaŋ yaa mεε yako ŋon nyiaa, ε be gyae ε ke yεε tom Iseraε donɔɔse ŋon man pou tanŋ, pete manŋ Deniwalanŋ Bu ŋon man bese kenŋ ya. ²⁴ Walaŋ ŋon ɔ ne kasee abɔɔ ne ɔ ba kela ŋon ɔ na wola e ne ya, te gbenji mɔ ba kela ɔ gbεnggyoo ya. ²⁵ Kaboena nyi kaseele waa yεε ŋgba ɔ wolale ne, mena gbenji mɔ ke yεε ŋgba ɔ gbεnggyoo ne. Te akpaa bεε baake dekpajalanŋte ŋon nyi ŋon yena feliŋkumεε gyoo Belisebu na, wonŋ dɔɔ te bɔɔ mo yela kumεε gyakaa ɔ dekpajalanŋmantena banŋ dɔɔ ya?

*Walaŋ ŋon ɔ kaboena nyi yaa yee e
Luka 12:2-9*

²⁶ Mena dɔɔ ε na yee wɔ ya. Nawolo nyi kolo be kyaa kenŋ bɔɔ wuu ke dɔɔ kenŋ nyi bɔɔ gyae baa gyuusuu ke ya, te nombia aweesenŋ ŋaale mɔ be kyaa kenŋ be

gyae ka lee debwo ya. ²⁷ Nombii kamase kenj me yako ñon nelim na ε yako ke weesetenjen, te nombii kamase kenj me kolosi ke adadawoya man do ε denjela man na, ε mo ke gyo dekpenkpenj. ²⁸ E na yee balan banj baa tale ko deniwalanj kaagen bo, mona bwo tale yee kolo kpu bela ne ya. Mona ε yee Wurubuare ñon o ko walanj tanj na, o dana donj nyi waa funj e na o woo pou ka do boalanj kenj bεε yem ya ne man. ²⁹ Akpelee koya yee anmonj? Na kapere te bεε yoo akpeleese bala yee? Mona akpaa Wurubuare te fa gbεε ya na, be man dokolonj gba be gyae waa yala yerj ya. ³⁰ E nyeenyoose koranj ne, Wurubuare gyerj ne yaanwole. ³¹ Mena dwo ε na yee ya, nawolo nyi ε dana tonoo kela akpeleese burum.

³² E man walanj kamase ñon o lee man do denibalanj siaman nyi me yee o Gbenjgyoo e ne, manj mo maa lee e do me kya ñon o kyaa addo ne siaman. ³³ Mona walanj kamase ñon o te lee manj do denibalanj siaman nyi me yee o Gbenjgyoo e ya ne, manj mo maa bεε e me kya ñon o kyaa addo ne siaman.

³⁴ Kenje Yesu yako wo nyiaa, ε na gyuenj nyi wosefeerenj yaa ma moowo konj teele kei dwo ya. Koa, na wosefeerenj ya, mona yoo te ma moowo konj, ngba mena kenj Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako ne. ³⁵ Bia baala baa koro senj tia be kyao, na bia alebia mo ka koro senj tia be nao, na bia ala mo ka koro senj tia ba awuna. ³⁶ Walanj dekanjalanj man balan gbagba ne gyae la baa kola e.

³⁷ Akpaa njolo ne konj me gyanj o kaa sila manj te o ne gyae o kya yaa o naa kela man na, o tekaboena nyi waa yee me kaseele ya. Te walanj ñon mo o ne gyae o bu tobaale yaa o bu alebu kela manj na, o tekaboena nyi waa yee me kaseele ya. ³⁸ Te walanj kamase ñon o ta mo o opanjanj kenj ka senje fa kaale na yerj ne na waa sila manj ya na, o tekaboena nyi waa yee me kaseele ya. ³⁹ Walanj kamase ñon o mo ñon gbagba donj o ne keo o nyeedonj ne, ke gyae ka lee o nyinmaa man. Mona walanj kamase ñon o mo o wose fa yerj lee manj dwo ne, waa bese nyin o nyeedonj kenj.

⁴⁰ Walanj kamase ñon o lee ñon na manj yaa o lee wo, te ñon o lee manj na Wurubuare ñon o be kpila manj ne yaa o lee wo. ⁴¹ Walanj kamase ñon o lee Wurubuare dekpenkpenjgyoo, nyi kenj o yee Wurubuare dekpenkpenjgyoo e dwo ne, Wurubuare dekpenkpenjgyoo kom te Wurubuare waa mo to walanj ñonanj. Te walanj kamase ñon o lee walanj ñon o gbεenenj tenεε Wurubuare siaman nyi kenj o gbεenenj tenεε Wurubuare siaman dwo ne, walanj ñon o gbεenenj tenεε Wurubuare

siaman ne kom te Wurubuare waa mo to walanj ñonanj. ⁴² Walanj kamase ñon o fa balan kwo man njolo lonj defεesa leenoo tooo nyi kenj o yee me kaseele e dwo ne, Wurubuare waa to e kom."

11

Gyon Wurubuare lonjooore kekpila o kaseela gyu Yesu gyanj
Luka 7:18-35

¹ Yesu ke kolosi nombia kenja fa o kaseela kufu bala banj tanj ne, o leewo botoo gyu donooose akan ñan kyaa Galelia teele man ne ke kolosi Wurubuare nombia fa wo, te o wola wo ñe man nideli.

² Mena debanj kenanj na ba te kyanj Gyon Wurubuare lonjooore to deni. O ke nyii kpene kenj Yesu ne yee ne, o kpila o kaseela nyi ³ baa gyu ke boose Yesu nyiaa, "Nyanj yena walanj ñon Wurubuare be yako see nyi nyanj ke konj ne yaa, dεε kee walanj wole gbεε?" ⁴ Be ke gyu ke boose Yesu ne te o tiranoo fa wo nyiaa, "E bese gyu ke yako Gyon kpene kenj ε be nyii na ε denjela, na ñan ε be naa na ε sia. ⁵ Siayeleesatena ne naa, otakasese ne teε, banj bεε wee kawee yayam ne kaweesse te tanj, te denjela atooosatena ne nyii. Woya ne forjii, te bεε yako Wurubuare nombia ñan mo fa ayematena. ⁶ Walanj kamase ñon o bεε lee manj anmaarenj nyi man yena ñon Wurubuare be kpili ya ne, ñon na nyeebam."

⁷ Gyon kpilala banj ka bese bee gyu ne, Yesu kolosi Gyon wose man nombia fa balan dikpii kenj te o boose wo nyiaa, "E ke gyu Gyon gyanj depampaa dinaa kenj man ne, wonj te ε gyaewo nyi ε kena? Njale kenj felinj ne gyo ke wosi ne?" ⁸ Akpaa na kenj ya na, wonj te ε gyuuwo ε kaa kee? Walanj ñon o doona aboo kpaakpaa nyinjan yaa? Banj bee mia mena ne, ne kyaa bo gyoonej dεε. ⁹ E yako manj maa nyii, wonj te nafa ε gyuuwo nyi ε kaa kee? Wurubuare dekpenkpenjgyoo? Ampanj yaa mee yako ñon nyi, ñon ε be naa ne gba kela Wurubuare dekpenkpenjgyoo. ¹⁰ Nawolo nyi Gyon kei yena ñon bwo yako o wose man nombia Wurubuare nombia anmarasenj see man ne nyiaa, 'Wurubuare kpa, mee kpila me kpilale ke ta n siaman, ñon ne gyae la waa desina n gbεε fa nenj.'

¹¹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, mee yako ñon ε ke nyii nyiaa, balan banj bwo lolo teele kei dwo ne, njolo be kyaa kenj nyi o kela Gyon Wurubuare lonjooore ya. Mona Wurubuare gyoori kenj man ne, walanj ñon o yee kemaasa e koranj ne, o kela Gyon kei. ¹² Leenanj Gyon

Wurubuare loṣṣoore debaṅ kaa lii na gyeṅ kei ne, balan na mo kale na doṅ nombia bo gyanee na Wurubuare gyoori keṅ nombia ṅan, te balan baṅ mo beḗ gyae ke ne, na mo siadoṅ bo baa gyoo ke man. ¹³ Nawolo nyi Wurubuare akpenṅkpenṅgyoora, na Wurubuare mmaraase ṅan pou kolosi Wurubuare gyoori keṅ wose man nombia, pete Gyon Wurubuare loṣṣoore koṅawo. ¹⁴ Akpaa ε ke see lee mena nombia keṅa di na, ṅon Gyon yena Elia ṅon Wurubuare deṅpenṅkpenṅgyoore ṅolo be yako see nyi waa bese koṅ ne. ¹⁵ Nyan ṅon n dana deṅela aenyiṅ dei na, tei.

¹⁶ Keṅte Yesu boose wo nyiaa, woṅ te maa mo gyeṅ wee kei balan maa na? Sena te be woee? Be yee ṅgba bia kyaa la abontere man bee yoi ne, na beḗ fae yeesa yako doṅa nyiaa,

¹⁷ De kpee alowole noonenṅe fa ṅon mōna ε te soe ya!

De kpee lia noonenṅe mo fa ṅon, mōna ε te wii ya.

¹⁸ Gyon Wurubuare loṣṣoore ṅon koṅawo na o ne kyaa bake o noo. O te nyoo solon kamase ya te ε kpa nyi ‘Feliṅkumee doola o man.’ ¹⁹ Manj Deniwalan Bu ṅon koṅawo mee dii mee nyoo, te ε kpa nyi, ‘E kee balee kei. O yee kedikumte na solonnyooore e. O gyooona yena lempoolɛera na nombiakumeyɛera.’ Mōna walan ṅon o dana Wurubuare nyansa ne, o tom na wola la.”

Donoosε ṅan man ṅe balan te lee Yesu di ya ne

Luka 10:13-15

²⁰ Donoosε ṅan man Yesu be yee gyakolon nombia ne, ṅe man balan burum te lee e di na baa kyeekee lee be gbeeneṅ kumee man, na baa koṅ Wurubuare gyan ya. Keṅte Yesu kolosiwo tia wo nyiaa, ²¹ “Emee Korasintena na Betesaidatena, ε laako! Nawolo nyi gyakolon nombia ṅan Wurubuare be yee ε gyan ne, nyi akpaa beṅ yee ṅa Tae na Sidon donoosε man na nafa beṅ te wulaa do titere aboo kyaa mo toṅ buraa ba wose, na kawola nyi ba te kyeekee ba agyueṅ lee be gbeeneṅ kumee man koṅ Wurubuare gyan. ²² Mōna mee yako ṅon ε ke nyii nyiaa, wee keṅ Wurubuare waa kaa di balan nombia ne, waa wii Taetena na Sidontena waranjase kela ṅon. ²³ Te neneε emee Kapanumtana, ε gyeṅ nyi Wurubuare waa kelee ṅon gyina ṅon adido? Koa, waa yokose ṅon, na waa mo ṅon do boalan keṅ beḗ yem ya ne man, na ε kena diyem kekpaakekpa. Nafa gyakolon nombia ṅan moḗ yee ε man yaa meṅ yeeḗ Sodom donoḗ man ne, nafa gyeṅ ke deṅ see ke kyaa. ²⁴ Mōna mee yako ṅon ε ke nyii nyi wee keṅ Wurubuare

waa kaa di balan pou nombia ne, waa wii Sodomtana waranjase kela ṅon.”

Yesu kpa balan baa koṅ o gyan na be kaa feefo

Luka 10:21-22

²⁵ Mena debaṅ kenan man te Yesu fanewo nyiaa, “Me kya, adido na ateta pou Gbenṅyoo, mee fa neṅ karan nawolo nyi n ta mo aboo keṅa weese nyansatena na baṅ ba gyeṅ nombia ne, te n lese ṅa wola balan baṅ be dinoo yee ṅgba bia ne. ²⁶ Taata, ma gyeṅ nyi kei yena nyan ḡbagba n kegyaabii.” ²⁷ Botoo te Yesu yako balan baṅ nyiaa, “Me kya ta mo kpene kamase do man me nyinmaa man. ṅolo ba gyeṅ man o bu ṅon ya, me kya waageṅ koon gyeṅa na man. ṅolo mo ba gyeṅ kya ṅon ya, man o bu ṅon na baṅ maa lese me kya ṅon wola wo ne, baageṅ ne gyae la baa gyeṅ e.”

²⁸ Keṅte Yesu besewo yako nyiaa, “Emee baṅ ε seelena kasolose yunṅnyinan te ne takaa ṅon ne, ε koṅ me gyan na maa yela ε ke feefo. ²⁹ E koṅ na daa na ṅon ke yee noodokolon na ε ke kasee man, na ε ke nyin wosefereṅ. Nawolo nyi ma woee, te ma te yokose ma wose mo lee me konoo man. ³⁰ Nawolo nyi gbee keṅ doo maa mo ṅon ta ne, be taṅ baṅ ya te kasolo keṅ maa bake seele ṅon ne, be gyae ke yee ṅon yun ya.”

12

Yesu kawola lee kefeefowee wose man Maake 2:23-28; Luka 6:1-5

¹ Te di weeya ala ya ne, Yesu na o kaseela gyuuwo ka mo woḗ daale man. Na weeneε ṅan seṅε woḗ kenan man ne yee ṅgba kefaa ne. Tanam kyanṅa o kaseela baṅ te ba kpera ṅaale posaa beḗ tao. Na wee kenan yee Gyudatena kefeefowee ke. ² Farsiitena baṅ kena mena ne be yako Yesu nyiaa, “Kee! N kaseela ne yee kpene keṅ da mmaraa beḗ fa gbee nyi dee yee da kefeefowee ya.” ³ Botoo te Yesu mo boose wo nyiaa, “E te kala ta lee Wurubuare nombia anmarasenṅ see ṅan man kpene keṅ gyoo Defidi be yee debaṅ keṅ tanam be kyan ṅon na o balan baṅ ne yee? ⁴ O gyoowo Wurubuare osom deni dinaa keṅ man te o ka moo weeneε ṅan boḗ mo deesi fa Wurubuare, keṅ nafa tekaboena nyi walan ṅon o te yee Wurubuare sae e ya waa di ya ne, te o diiwo te o moo ṅaale mo fa o balan baṅ be silana e ne. ⁵ Yaa ε ta bese ta kala lee Wurubuare mmaraa tone keṅ man nyi, saese baṅ be kyaa Wurubuare osom deni dinaa keṅ man ne, deesiwo fa Wurubuare kefeefowee keṅ mōna ṅolo te bu wo foḗ nyi ba te walaa ke yee? ⁶ Ampaṅ yaa mee yako ṅon nyiaa, walan ṅon o kela Wurubuare osom deni dinaa keṅ ne

kyaa kebo. ⁷Wurubuare yakowo o nombia anjarasen see man nyiaa, 'Mee gyae bo nyi yaa wii balan waranjase, na kedeesa te mee gyae ya.

Nyi yer nyii nombia kenja man ne, nafa e be gyae e ke bu balan ban be nombia dei ne foo ya.'

⁸Nawolo nyi man Deniwalan Bu non yena kefeefowee ken gbenngyoo."

Yesu kekyc baam dayenasate njolo kawee

Maake 3:1-6; Luka 6:6-11

⁹Yesu ka lee botoo ne, o gyuuwo Gyudatena osom deni man. ¹⁰Na balee njolo kyaa botoo ken o baam ba yem. Lee mena ken bee gyae gbee na baa mo nombiikum seele Yesu doo ne, be boose e nyi da mmaraa ne fa daa gbee nyi dee kyoo walan kawee da kefeefowee? ¹¹Kenje Yesu boose wo nyiaa, "E man wonji te akpaa o dana nam dokolon te o yale gyoo bo man kefeefowee na, waa bee nyi o ba lese e ya? ¹²Deniwalan kela nam. Mena doo gbee doo nyi dee yee deeli kefeefowee." ¹³Botoo te Yesu yako balee non nyiaa, "Tenee n baam ken." Kenje balee non mo tenee ke, te o baam ken yer don ngba alate ken ne. ¹⁴Lee mena doo Farasiitena ban leewo gyu kebake, lee gbee ken man baa mo na baa ko Yesu.

¹⁵Yesu kena mena ne, o wonja o wose lee yenan. Balan burum sila e te o kyoo be man kaweesetena ban pou, ¹⁶mona o faree wo nyi be na yako o wose man nombia fa njolo na njolo ya. ¹⁷Kei yele la Wurubuare nombia nan o be tee o dekenjpenngyooe Yesaya doo yako ne konawo ampan. Yesaya yakowo nyiaa, Wurubuare kpa

¹⁸"Kei yena me tobaale non mo lese e, non te mee gyae te me sia na gye o doo. Maa mo me felin do o man,

na waa yako debiise pou nyi deban ken maa lee ba nyee ne te lii.

¹⁹O be gyae waa ta gyae kale yaa waa ta fae yeesa na abonterese na balan ke nyii ya.

²⁰Waa nyin konoo fa ban be nombia dana waranjase ne,

te o be gyae waa yee ban bo tan don mo ne akpanyanjan ya.

Deban kamase na waa nyin konoo fa mena balan kewo dinoo,

ken nyi o be gyae waa yee kolo na ba wose keyokose wo ya

mo kelii deban ken baa nyin nyeekele.

²¹Te debiise balan pou baa mo be loo gyakaa o doo bo."

Yesu na Belisebu

Maake 3:20-30; Luka 11:14-23

²²Wee daale ba moo walan non felinjkum doo o man, te o sia be yelee te o bee tale kolosi mo ya ne kon Yesu gyan. Kenje Yesu kyoo e te o kolosiwo te o sia mo gyuusuwoo. ²³Nombia kenja doo balan ban pou noo te be boose donja nyiaa, "Na kei yena gyoo Defidi o naanabii non baa yaa?"

²⁴Mona Farasiitena ban kenyii nombia kenja ne be yakowo nyiaa, "Felinjkumee pou gyoo Belisebu faa na balee kei don te o ne tale gegi felinjkumee ne."

²⁵Mona Yesu gyen kpene ken bee gyuen ne te o yako wo nyiaa, "Teele kamase ken ke man balan de kpase ba wose kpoopoo bee yoo na donja na, teele kenan be gyae ke de ya. Mena mo te donoo yaa dekanalan daale man balan de kpase ba wose kpoopoo bee yoo na donja na, dekanalan kenan ne yelee bo. ²⁶Akpaa nyi ba mo obonsam don gegi felinjkumee ne, na ken nawolo baa nyi o gyoori ken man balan te kpase ba wose kpoopoo bee yoo na donja. Dekon mena na, sena te o gyoori ken gyae ke tale senj? ²⁷Akpaa nyi Belisebu don te mee mo gegi felinjkumee na, amote don yaa e balan ban mo na mo gegi felinjkumee? Mena na emee gbagba e balan ne gyae la baa bu non foo. ²⁸Te akpaa Wurubuare don te mee mo gegi felinjkumee na, kenan na e wulaa gyen nyi Wurubuare gyoori ken tan kekon e gyan."

²⁹Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "Sena te njolo waa tale gyu donje njolo dee na o kaa mo o kolo, ken nyi o te di donje non doo ya? Nyi akpaa o di donje non doo te o bake e see ne, kenan na waa tale kuu wa aboo pou. ³⁰Walan kamase non o be kpu e na man ya ne na o ne kola man, te walan kamase non mo o bee kyoo man na dee yilaa balan fa Wurubuare ya ne, na o ne yaase wo bo. ³¹Mena doo mee yako non e ke nyii nyiaa, Wurubuare waa mo balan nombiakumee na mmusuo nombia nan bee yako ne pou kyee wo, mona walan non waa mo mmusuo nombia gyakaa Wurubuare felinjkumee non doo ne, Wurubuare be gyae waa mo kyee e korakora ya. ³²Walan kamase non o kolosi nombiikum tia man Deniwalan Bu non ne, Wurubuare waa mo kyee e. Mona walan kamase non waa kolosi nombiikum tia Wurubuare felinjkumee non ne, Wurubuare be gyae waa mo kyee e gyen yaa kyoo ya.

Dan kamase na ke bii ken kee see

Luka 6:43-45

³³N kee dan doo nideli te ke de nyin don ne, kee se bia kpaakpaa. Te akpaa n te kee ke doo nideli ya te kawee de kyan ke na, kee se bia kumee bo. Nawolo nyi dan kamase ne, ke bia te bee mo gyen ke dinoo. ³⁴Emee ban e dana nombiakumee ngba doma ne, sena te emee balan kumee

kewo ε ke tale kolosi nombia kpaakpaa? Nawolo nyi kpene kamase kej be wulu walan konoo man ne, kej na lee la o nooman. ³⁵ Mena ke te denibalan mo doo. Walan kpaakpaate kamase na lese aboo kpaakpaa njan doo o konoo man ne wola, te walan kum kamase mo na lese nombiakumee njan doo o konoo man ne wola. ³⁶ Mena doo mee yako njan ε ke nyii nyiaa, nombiikum kamase kej gyae ka lee walan kamase nooman ne, wee kej Wurubuare waa di balan pou nombia teele kei doo ne, otenate waa senj Wurubuare siaman na waa tira ke noo fa e. ³⁷ Nawolo nyi walan kamase noowoya te baa mo di o nombia, na baa naa nyi o dii denjele, yaa o dii foo.”

Beε gyae nyi Yesu waa yeε gyakolonj nombia

Maake 8:11-12; Luka 11:29-32

³⁸ Botoo te Farasiitena na mmaraa wolala banj baale yako Yesu nyiaa, “De Gbenggyoo, deε gyae n ke yeε gyakolonj nombia wola daa.” ³⁹ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Emee gyenj wee kei balan, ε yeε nombiakumee yeraawo te ε be yee Wurubuare ya. ε ne gyae nyi maa yeε gyakolonj nombia na ε kena, mona moo gyae maa yeε gyakolonj nombii kamase kpu na kej be koj Wurubuare dekprenj kpenjgyoo Gyona doo ne ya. ⁴⁰ Mena kej Gyona be doo kpepii dinaa njan tooman weeya atooro nelim na ka weese ne, mena te manj Deniwalanj Bu njan mo maa doo teele tooman weeya atooro nelim na ka weese. ⁴¹ Wee kej Wurubuare waa di balan nombia ne, Niniwetena baa koro senj na baa bu gyenj wee kei balan foo, nawolo nyi debanj kej Gyona be kolosi Wurubuare nombia njan fa wo ne, be kyeekeewo lee be gbenej kumee man te be kojawo Wurubuare gyanj. Mee yako njan baa nyiaa, walan njan o kela Gyona ne kyaa kebo. ⁴² Mena mo te wee kej Wurubuare waa di balan nombia ne, Seba gyoo njan o yeε alo e te o ba lee ata yenanj ne, waa koro senj na waa bu gyenj wee kei balan foo. Nawolo nyi o ke nyii Solomon nyansa nombia njan ne, o teewo leenanj teele oto koj kaa nyii na. Mee yako njan baa nyiaa, walan njan o kela gyoo Solomon njan ne kyaa kebo.”

Felinj kumee keε bese koj

Luka 11:24-26

⁴³ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Felinj kum da lee walan man ne o ne tee kila keo teele awoleε o ne gyae dekyae, mona o bee nyim ya. ⁴⁴ Akpaa o te nyinj dekyae ya na o ne yako o wose nyiaa, maa bese gyu ma dekyae bene kej moo lee ne man. Akpaa o koj kaa naa nyi ba te gbее botoo desina

ke nideli kej nyi ayimeε kamase be doo ya ne, ⁴⁵ o na bese gyu ka mo felinj kumee nyetooro, njan ne dana nombiakumee kela e ne kpu na o wose na be kaa kyaa walan njan man. Dekoj mena na, walan njan dinoo na bese woleε kela o kekyaa gyangba kej. Mena ne gyae la ke koj gyenj wee kei balan kumee doo.”

Yesu o naa na o naabia

Maake 3:31-35; Luka 8:19-21

⁴⁶ Yesu ke gyakaa o ne kolosi fa balan banj ne, o naa na o naabia kojawo kaa senj deboo man kej beε gyae gbее baa kolosi na e. ⁴⁷ Botoo te njolo yako Yesu nyiaa, “N naa na n naabia senjeε deboo man beε gyae baa naa nej.” ⁴⁸ Kenje Yesu boose wo nyiaa, “Amote yena me naa, te bomo yena me naabia?” ⁴⁹ Kenje o teneε o nyinmaa wola o kaseela banj te o yakowo nyiaa, “Kewo yena me naa na me naabia. ⁵⁰ Nawolo nyi walan kamase njan o ne yeε me kya njan o kyaa adido ne kegyaebii na, njan yena me naabu na me deesi na me naa.”

13

Yesu kegyo dudu lee woofarale njolo wose man

Maake 4:1-9; Luka 8:4-8

¹ Mena wee kenanj ne, Yesu leewo dekpajalanj kej man o kyaa ne gyu ke kyaa boo nooman. ² Kenje balan burum kaa yilaawo kilisi e. Mena doo o gyoowo ke kyaa degbele man, na balan banj mo pou senjeε dekenkej doo. ³ Botoo te o yako wo nombia burum aduya man nyiaa, “Woofarale njolo gyuuwo ke nmatee aboo bia njgba amola ne o wooman. ⁴ O keε nmatee aboo bia njan ne, njaale yalawo woo kej gbenej man te gyebuse kaa toosee na di. ⁵ Njaale mo yalawo kpananjse doo te ne tuuwo, mona teele ta boo botoo ya. ⁶ Mena doo oga kaa senjawo na, te na botowo. Te kej ne te nyin lila burum doo ya ne, ne popou yekeewo. ⁷ Bia njan njaale mo yalawo kpalamse man te ne tuuwo, te kpalamse njan mo tuuwo milii na mena doo ne te nyin nj wose ya. ⁸ Aboo bia njan njaale mo yalawo teele kpaakpaa doo te ne tuuwo bee, te na see bia burum. Njaale see sojononj (100), te njaale mo see sojotooro (60), te njaale mo see saonakufu (30).” ⁹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Njan o dana denjela waa nyii na, waa tei nideli.”

Yesu ka lese dudu kej aseε

Maake 4:10-12; Luka 8:9-10

¹⁰ Kenje Yesu kaseela banj kojawo o gyanj kaa boose e nyiaa, “Weera n ne kolosi fa balan banj aduya man?” ¹¹ Te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Emee doo Wurubuare ta toro ya agyuenjse na ε ka gyenj nombia njan weeseε lee o gyoori kej wose man, mona

na balan pou ya. ¹² Nawolo nyi walan kamase ñon ɔ gyeñ Wurubuare gyoori keñ nombia aweesen ñan man na, ñon te Wurubuare waa toro wa agyueñ na waa gyeñ kpu. Te walan kamase ñon ɔ ba gyeñ kolo lee Wurubuare gyoori keñ nombia aweesen ñan man ya na, kyomii keñ ɔ na gyeñ nyi ɔ gyeñ koran ne, Wurubuare waa leo ke lee ɔ nyinmaa man.” ¹³ Keñ dɔ te mee kolosi fa wɔ aduya man yena nyiaa,

BEE KEO KEO MɔNA Bɔɔ NE NAA KOLO YA.

BEE TEI TEI,

mɔna bɔɔ ne nyii nombia ñenan man ya.

¹⁴ Nombia akonjan balan kɛwɔ dɔɔ yela Wurubuare dekpenkpengyɔɔre Yesaya nombia ñan ɔ be yako see ne konjawo ampan. Yesaya yakowɔ nyiaa,

“Balan kɛwɔ baa tei tei,

mɔna bɔɔ gyae baa nyii nombia ñenan man ya.

Te baa keo keo, mɔna bɔɔ gyae baa naa kolo ya.

¹⁵ Nawolo nyi mena balan kɛwɔ dana konɔɔyɔn,

te be dana denjela tae.

Ba te kyan be sia wuu na bɔɔ nyin naa ya. Nawolo nyi akpaa be sia ne naa te ba denjela mɔ ne nyii na,

kenje baa nyii nombia ñan man

na baa kyeekee lee be gbɛenen kumee man

na baa kon me gyan,

na maa mo be nombiakumee kyee wo.

¹⁶ Mɔna emee dɔɔ ε te yee nyeebam, nawolo nyi ε sia ne naa te ε denjela mɔ ne nyii. ¹⁷ Ampan yaa mee yako nyiaa, Wurubuare akpenkpengyɔɔra na Wurubuare balan ban be gbɛenen tenee ɔ siaman ban bɔɔ kyaa kaalan ne, gyaewo nyi baa naa kpene keñ ε ne naa ne, mɔna ba te naa ya. Te be gyaewo nyi baa nyii kpene keñ ε ne nyii ne, mɔna be te nyii ya.”

¹⁸ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Neneε ε tei na ε ke nyii woofarale ñon dudu keñ aseε.

¹⁹ Abɔɔ bia ñan be yale wɔɔ keñ gbɛenen man ne, sejeε fa balan ban bee nyii Wurubuare gyoori keñ wose man nombia, te obɔnsam ne konj kaa ñmele ña lee be konɔɔse man, na bɔɔ nyin nyii aseε ya ne.

²⁰ Bia ñan be yale kpananje dɔɔ ne, sejeε fa balan ban bee nyii Wurubuare nombia ñan, te bee lee ña na gyon debokenan man ne.

²¹ Mɔna keñ Wurubuare nombia ñan te nyin lila be man dɔɔ ya ne, bɔɔ ne tale señ kenken kelii ɔto ya. Mena dɔɔ akpaa de kon nyi Wurubuare nombia ñan dɔɔ te bee naase wɔ diyem na, be ta bese be wole bilen.

²² Bia ñan be yale kpalamse man ne, sejeε fa balan ban bee nyii Wurubuare nombia ñan, te teele kei dɔɔ nombia, na

kɔba kegyae bein, na teele kei dɔɔ abɔɔ akan ñan kegyae da gyoo be man ne, na bee yeli baa bee Kristo man ya. ²³ Abɔɔ bia ñan be yale teele kpaakpaa dɔɔ ne, sejeε fa balan ban bee nyii Wurubuare nombia ñan te bee lee ña do konɔɔ kpaakpaa man, te bee tela ña nideli te bee yee kakeren di ñe dɔɔ ne. Mena dɔɔ nombia ñan ne yeli bee yee abɔɔ kpaakpaa ngba ñan ñɔɔ se bia sɔñonon (100), na sɔñotooro (60), na saonakufu (30) ne.”

²⁴ Kenje Yesu besewo gyɔ dudu wole fa wɔ nyiaa, “Wurubuare gyoori keñ yee ngba mena keñ balee ñolo be gyu ke ñmatee abɔɔ bia kpaakpaa nyinjan ɔ wooman ne. ²⁵ Mɔna nelim balan pou kedokii ne, ɔ kolare konjawo kaa ñmatee ñalese kumee bom na abɔɔ bia ñan te ɔ lanjawo. ²⁶ Abɔɔ bia ñan ketu se bia ne, te ñalese kumee ñan mɔ lese ña wose debɔɔ.” ²⁷ Botɔɔ te woote ñon tewuleε konjawo kaa boose e nyiaa, “De gbenggyoo, na abɔɔ bia kpaakpaa nyinjan te n ñmateewo n wɔɔ keñ man yee? Te alen yaa ñalese kumee kenja leewo?” ²⁸ Kenje balee ñon yakowɔ nyiaa, “Me kolare ñolo kaa yee laa mena ne.” Botɔɔ te ɔ tewuleε ban boose e nyiaa, “N ne gyae nyi dee gyu ke kulii ñalese kumee ñan?” ²⁹ Kenje balee ñon tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Koa ε yela ñe ka señ, na mena ya ne, akpaa ε gyu ε ne kulii ñalese kumee ñan ne, ε te keε nideli ya na ε ka kulii abɔɔ bia kpaakpaa ñan mɔ kpu na ña. ³⁰ Mena dɔɔ ε yela ñe popou ka señ kelii kekereε tee. Deban kenan ne, maa yako ban baa kereε ña ne nyiaa, ε tanjgbεε kulii ñalese kumee ñan pe, na ε ke bake ña kaboese man na ε ka too ña. Kenan wole na ε ke yilaa abɔɔ bia kpaakpaa ñan pou ka do me kpeese man.”

Yesu kegyo dudu lee Wurubuare gyoori keñ wose man

Luka 13:18-19; Maake 4:30-32

³¹ Kenje Yesu besewo gyɔ dudu wole fa wɔ nyiaa, “Wurubuare gyoori keñ yee ngba dan daale bii peperee keñ ke yee ngba kpeli bii, keñ balee ñolo ba mo ke duu ɔ wooman ne.

³² Danbii kei yena bii peperee daasebia pou man. Mɔna nyi akpaa ke da bee na, keε bee bese dan dinaa keñ nyi gyebuse ne konj kaa loo ba asaase do ke tombia man.”

³³ Kenje Yesu besewo gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, “Wurubuare gyoori keñ yee ngba tee keñ alo ñolo ba mo kyakale bodobodo bilin tasa dinaa man, kaboena bilin keñ pou korowɔ wuku ne.”

³⁴ Aduya man te Yesu kolosiwo fa balan dikpii keñ pou. ɔ te kolosi nombii daale fa ñolo keñ ɔ te gyɔ dudu ya. ³⁵ Kei yele la Wurubuare nombia ñan ɔ be tee

o dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya dɔɔ yako see ne kɔŋawɔ ampaŋ. O yakowɔ nyiaa, "Aduya man te maa kolosi fa wɔ na maa yako wɔ nombia aweesen ɲan bɔɔ gyen ya, leenan tɛle kewalan tɛe nɛ."

Yesu kalese ɲalese kumɛɛ dudu ken man

³⁶ Kenje Yesu loɔ balan dikpii ken gbɛɛ te o gyuuwɔ dekpɛŋalan man. O kaseela ban kɔŋawɔ o gyan te be yako e nyiaa, "Wola daa dudu ken n be gyɔɔ lee ɲalese kumɛɛ ɲan ɲɔɔ tuu wɔɔ ken man nɛ asɛɛ." ³⁷ Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Walan ɲon o be duu abɔɔ bia kpaakpaa ɲan nɛ yena maŋ Deniwalan Bu ɲon, ³⁸ wɔɔ ken yena tɛle kei pou. Abɔɔ bia kpaakpaa ɲan yena Wurubuare gyoori ken man bia ban. ɲalese kumɛɛ ɲan yena ɔbɔnsam ɲon bia. ³⁹ Te walanɲum ɲon o be duu ɲalese kumɛɛ ɲan yena ɔbɔnsam ɲon. Kekere tɛe ken yena deban ɔtomante ken. Ban baa kereɛ nɛ yena Wurubuare kpilala ban. ⁴⁰ Mena ken bɔɔ yilaa ɲalese kumɛɛ ɲan te bɔɔ too ɲa nɛ, mena ne gyae la ke kɔŋ deban ɔtomante ken man. ⁴¹ Maŋ Deniwalan Bu ɲon maa kpila me kpilala lee adido na be kaa yilaa kpene kamase ken ne yeli walan ne yɛɛ dukum nɛ, na nombiakumɛyɛɛra pou lee me gyoori ken man. ⁴² Wurubuare kpilala ban baa fun balan kumɛɛ ban do boalan degyapaa ken man. Botɔɔ te baa fae yeesa na baa tao be kela. ⁴³ Mɔna ban be gbɛɛnɛn tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ, baa ɲalakee ɲgba weese nɛ be kya ɲon gyoori ken man. Ban be dana denjela anenyiin dei na, baa tei nideli."

Yesu kekolosi lee Wurubuare gyoori ken wose man

⁴⁴ Kenje Yesu besewo yako wɔ nyiaa, "Wurubuare gyoori ken yɛɛ ɲgba kolo kpaakpaate ken ke dana koya donj te bɔɔ mo weese tɛle daale man nɛ. Balee ɲolo ke gyu kena ke nɛ, te o desina ke weese nideli. Ke yɛɛ e gyon gbaa mena dɔɔ o gyuuwɔ ka mo kpene kamase ken o dana nɛ yɔɔ, te o moowɔ ke lɛɛ tɛle kenan."

⁴⁵ Yesu besewo yako wɔ nyiaa, "Wurubuare gyoori ken yɛɛ ɲgba kebudiiri ɲon o donj o ne gyae kegyanase kpaakpaa nyinjan waa lɛɛ nɛ. ⁴⁶ O ke gyu ke nyin kegyan kpaakpaate nɛ, o gyuuwɔ ke yɔɔ kpene kamase ken o dana nɛ, te o moowɔ ke lɛɛ ke."

⁴⁷ Yesu besewo yako wɔ nyiaa, "Wurubuare gyoori ken yɛɛ ɲgba asawu loɔra ban bɔɔ fun ba asawu do lonj man te bɔɔ kyan kpebia kpookpoo nɛ. ⁴⁸ Ba kena nyi asawu ken te wulu nɛ, be wɔŋɛe ke kɔŋ dekenken dɔɔ. Be tisiwɔ kyaa te be toosee

kpebia kpaakpaa nyibanj do be donjase man, te be funji akumɛɛ ban pou leki. ⁴⁹ Mena ne gyae la ke kɔŋ wee ɔtomante ken man. Wurubuare kpilala ban baa kɔŋ kaa lese balan kumɛɛ ban lee balan kpaakpaa ban man. ⁵⁰ Na baa fun balan kumɛɛ ban do boalan ken ke bɛɛ yem ya nɛ man. Botɔɔ te baa fae yeesa na baa tao be kela."

⁵¹ Kenje Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "E nyii nombia kenja pou asɛɛ?" Te be sɛɛwɔ nyi "Ayi." ⁵² Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Nombii kei nawolo baa nyiaa, mmaraa wolale kamase ɲon o be kasee Wurubuare gyoori ken nombia gyen ɲa nɛ, o yɛɛ ɲgba dekpɛŋalanj kegyia ɲon o ne kyaa lese wa abɔɔ wolɛɛ na benɛɛ lee wa abɔɔ dɛɛsee man nɛ."

Ba ke bɛɛ Yesu Nasarete donɔɔ man Maake 6:1-6; Luka 4:16-30

⁵³ Yesu ke gyɔɔ aduya kenja tanj nɛ, o leewɔ botɔɔ lanj. ⁵⁴ O ke gyu ka gyoo o dɛɛ nɛ, o gyuuwɔ ka wola wa Wurubuare nombia bɔɔ ɔsom deni man, te o kawola kenj doo be popou nɔɔ, kenje be bɔɔse donj nyiaa, "Alej yaa o nyinja nombia kagyer kei, na donj kenj o na mo yɛɛ gyakolonj nombia na nombia dinaana kenja lee?" ⁵⁵ Na kapenta ɲon bu yaa yee? Na o naa yena Mɛɛre yee, na o naabia yena Gyemisi na Gyosefo na Simɔn na Gyuda yee? ⁵⁶ Na daa na o desina kyaa la kebo yee? Alej kitii yaa o nyinja mena donj kei lee? ⁵⁷ Mena dɔɔ ba te lɛɛ e ya. Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Balan ne bu Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre yenanj kamase, mɔna ɲon gbagba o donɔɔ man balan, na o dekpɛŋalanjmantena bee buu na e ya." ⁵⁸ Te kenj ba te lɛɛ Yesu di dɔɔ ya nɛ, o te yɛɛ gyakolonj nombia burum o dɛɛ botɔɔ ya.

14

Gyoo dinaa Herode ne gyae waa naa Yesu

Maake 6:14-29; Luka 9:7-9

¹ Mena deban kenan man te gyoo Herode ɲon o ne kɛɛ Galelia tɛle dɔɔ nɛ, nyii Yesu wose man nombia. ² Kenje o yako o tewuleɛ nyiaa, gyae ke yɛɛ Gyɔn Wurubuare lonjɔɔre ɲon bese la fonj lee yenj man kɔŋ nɛ. Mena dɔɔ te o ne tale yɛɛ gyakolonj nombia nɛ.

³ Nawolo nyi gyoo Herode gbagba yele la be kyanja Gyɔn te be bake e, te ba moo e ke to deni lee o kegyia Filipino wɛɛle Herodia dɔɔ. ⁴ Kpene kenj dɔɔ gyoo Herode be yɛɛ mena yena nyi, Gyɔn yako e nyi gbɛɛ be doo nyi waa mo o kegyia Filipino wɛɛle Herodia yala ya. ⁵ Gyoo Herode gyawɔ nyi nafa waa ko Gyɔn mɔna o ne yee Gyudatena ban, nawolo nyi bɛɛ lɛɛ Gyɔn di

nyi ɔ yɛɛ Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛnggyɔɔre e. ⁶ Wee daale gyoo Herode kee di ɔ kalolawee nɛ, Herodia bu alebu kɔŋawɔ kaa sɔɛ balan ban pou siaman, te yɛɛ gyoo Herode kyeo. ⁷ Mena dɔɔ gyoo Herode kanya ntam yako alebu non nyiaa, “Kpene kamase keŋ n gyae nyi maa fa neŋ na, yako na maa fa neŋ.” ⁸ Kenjɛ alebu non ɔ naa feefuwɔ do ɔ bu nyi waa yako nyiaa, “Mɛɛ gyae n ke kara Gyɔn Wurubuarɛ loŋsɔɔre nyee do tasa tantanalan man fa man debokeiman.” ⁹ Nombia njan takaa gyoo non, mona ntam keŋ ɔ be kam na balan ban bɔɔ yilaa botɔɔ dɔɔ nɛ, ɔ yela be yɛɛ alebu non kegyaebii fa e. ¹⁰ Mena dɔɔ ɔ yela be gyuuwɔ ke kara Gyɔn nyee deni keŋ man. ¹¹ Kenjɛ ba moo Gyɔn nyee keŋ do tasa tantanalan man kɔna alebu non, te ɔ moo ke gyina ɔ naa. ¹² Kenan wɔle te Gyɔn kaseela gyuuwɔ ka mo Gyɔn woo non ke wuu, te be gyuuwɔ ke yako Yesu.

Yesu kɛfa balan kakponse banon weenɛ

Maake 6:30-44; Luka 9:10-17; Gyɔn 6:1-14

¹³ Yesu ke nyii Gyɔn Wurubuarɛ loŋsɔɔre yeŋ nɛ, ɔ gyooɔ debgele man lan yenan daale gyu ke kyaa waagen koon. Balan dikpii keŋ ke nyii nyi ɔ te lam nɛ, te ba leewɔ be donɔɔse man, mo na be nawɔɔ sila e. ¹⁴ Yesu ke tisi lee degbele keŋ man, te ɔ kena balan dikpii keŋ nɛ, be nombia yɛɛ e waranjase te ɔ kyɔɔ kaweesetena ban pou bɔɔ sila wɔ gyu nɛ.

¹⁵ Ke lii balinɔɔ nɛ, Yesu kaseela ban kɔŋawɔ ɔ gyan kaa yako e nyiaa, “De Gbengyoo, tɛɛ ne yuu te kebo mo yɛɛ nɔale nsana ke. Lo balan ban gbɛɛ, na baa gyu akuraase njan benaa nɛ man na be kaa gyae kolo lɛɛ di.” ¹⁶ Kenjɛ Yesu yako wɔ nyiaa, “Tekaboena nyi baa ta ya. ɛmɛɛ gbagba ɛ gyae kolo fa wɔ na baa di.” ¹⁷ Botɔɔ te ɔ kaseela ban yako e nyiaa, “Bodobodose abiliŋ anon na kpebia bala pɛ te de dana.” ¹⁸ Kenjɛ Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ mo nja kɔna man.” ¹⁹ Te ɔ yela balan ban tisiwɔ kyakee tɛɛle man. Kenjɛ Yesu moo bodobodose anon na kpebia bala ban, te ɔ gyinaa ɔ nyee adido te ɔ fanewɔ do Wurubuarɛ nɔɔ, te ɔ kɛɛɛ nja te ɔ moo nja fa ɔ kpilala ban, te ban mo moowɔ kpɛlɛ balan ban. ²⁰ Balan ban pou diiwɔ baa, te be tɔɔɛɛ weenɛ buruburu akan njan na, be nyinɔ donjase kufu ala (12). ²¹ Balan ban bɔɔ di weenɛ njan nɛ, be yaanɔle gyae ke yɛɛ ngba baala kakponse banon (5000) nɛ. Ba te kala ala na bia kpu ya.

Yesu keta loŋ dɔɔ

Maake 6:45-52; Gyɔn 6:15-21

²² Debokenan man te Yesu yela ɔ kaseela ban gyooɔ degbele man kyan gbɛɛ gyu boo keŋ dinggyin na waa nyin lo balan ban gbɛɛ. ²³ Yesu ke lo balan ban gbɛɛ tan nɛ, ɔ gyuuwɔ bula dɔɔ waagen ɔ kaa fane. Kelii balinɔɔ nɛ, na Yesu waagen kaa la botɔɔ. ²⁴ Deban kenan na degbele keŋ te lii lem, na felin dinaa daale mo ne gyoo degbele keŋ wosi loŋ keŋ dɔɔ. ²⁵ Tɛɛ kɛɛ bee kena nɛ, Yesu tɛɛwɔ loŋ keŋ dɔɔ ɔ ne gyu ɔ kaseela ban gyan. ²⁶ ɔ kaseela ban kena e ɔ donjɛ loŋ keŋ dɔɔ ɔ ne kɔŋ nɛ, be wɔle loɔ wɔ gbaa. Kenjɛ be kpa “ɔ yɛɛ woo e,” te be fa yeesa nawolo nyi gyakolon te kyan wɔ. ²⁷ Debokenan man te Yesu kolosiwɔ fa wɔ nyi, “ɛ nyin konɔɔ, ɛ na yee ya, man e.” ²⁸ Botɔɔ te Pita yako e nyiaa, “Me Gbengyoo, akpaa nyan e na, yela maa ta loŋ keŋ dɔɔ kɔŋ n gyan.” ²⁹ Kenjɛ Yesu yako e nyiaa, “Kɔŋ” te Pita leewɔ degbele keŋ man ta loŋ keŋ dɔɔ ɔ ne gyu Yesu gyan. ³⁰ Mona Pita kena mena keŋ felin keŋ ne gyoo loŋ keŋ dɔɔ nɛ, gyakolon gyoo e te ɔ fiasɛ ɔ na gyoo loŋ keŋ man. Kenjɛ ɔ fae yeesa nyiaa, “Me Gbengyoo, lɛɛ man!” ³¹ Debokenan man te Yesu teneɛ ɔ nyinmaa kyan e te ɔ yako e nyiaa, “Baale, n keɛɛdi ta boo ya. Weera dɔɔ te n lɛɛ man anmaaren n konɔɔ man?” ³² Yesu na Pita ka gyeŋ gyoo degbele keŋ man nɛ, te felin keŋ tinaa kegyo yela. ³³ Botɔɔ te ban be doo degbele keŋ man nɛ, korowɔ bun Yesu nawɔɔtɛ te be yako e nyiaa, “Nyan yɛna Wurubuarɛ bu non ampan.”

³⁴ Be ka toŋ boo keŋ nɛ, be gyuuwɔ kelii tɛɛle keŋ bɛɛ baake ke Genesareti nɛ dɔɔ. ³⁵ Balan ban be kyaa tɛɛle kenan dɔɔ ka gyeŋ nyi Yesu njan nɛ, be kpiliwɔ gyu ke yako donɔɔse njan pou kyaa botɔɔ yenan nɛ. Mena dɔɔ balan moo be kaweesetena pou kɔŋ Yesu gyan. ³⁶ Kenjɛ be waase e nyi waa yela kaweesetena ban ka mo be nyinmaase tina ɔ kegba nɔɔbii panpan bo gba. Te ban pou bɔɔ tina ɔ kegba keŋ nɛ, wose yɛɛ wɔ donj.

15

Yesu kawola lee Gyudatena gbɛɛnen man

Maake 7:1-13

¹ Kenjɛ Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban baale korowɔ lee Gyerusalɛm donɔɔ man gyu ke bɔɔse Yesu nyiaa, ² “Weera dɔɔ te n kaseela ban bee di da benɛn amanberese dɔɔ ya? Nawolo nyi bɔɔ ne faafɔ be nyinmaase ngba mena keŋ da benɛn amanberese nawolo nɛ pete baa di ya!” ³ Kenjɛ Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Weera dɔɔ te ɛmɛɛ mo, lee ɛ benɛn amanberese dɔɔ te ɛ bee di Wurubuarɛ mmaraase dɔɔ ya?” ⁴ Nawolo

nyi Wurubuare yakowo nyiaa, "Bu n kya na n naa, te nyanj njon n falaa n kya yaa n naa na, kaboena nyi baa ko neŋ." ⁵ Mɔna emɛɛ ne yako nyiaa, "Akpaɔ nɔlo de yako ɔ kya yaa ɔ naa nyi, 'Kpene keŋ nafa me dana maa fa neŋ ne, yee Wurubuare wui.' ⁶ Mena doo be kaboena nyi ɔtenate waa mo kpene kenan fa ɔ lolala ya. Nne na e ne yako baa nyi ɔtenate na bu ɔ kya na ɔ naa na waa yee kpene keŋ kaboena nyi waa yee fa wo ne ya. Kei nawolo baa nyi lee e benen amanberese doo, e te bee kpene keŋ Wurubuare kpa yaa yee ne. ⁷ Emɛɛ ban e na beo e wose, Wurubuare nomba njan ɔ be tee ɔ dekenkpenngyooore Yesaya doo yako see lee e wose man ne yee ampan. ɔ yakowo nyiaa,

⁸ 'Balan kewo na mo be noo bo yako nyi bee bu man,
 mɔna be konoose man na, boo na mo man yee kolo ya.
⁹ Bee som man bo yakaa, nawolo nyi mmaraase njan denibalan gbagba be kyaa yee ne,
 njan te bee mo wola balan beo wo nyi ne yee man Wurubuare mmaraase nja.' "

Kpene keŋ ne yee walan ayimɛɛ
 Maaŋe 7:14-23

¹⁰ Kenŋte Yesu besewo baake balan ban pou kon ɔ gyan te ɔ yako wo nyiaa, "E popou e tei me gyan, na e ke nyii nomba keŋa man nideli. ¹¹ Na kpene keŋ na gyoo walan nooman ne ne yee na e ayimɛɛ ya, mɔna kpene keŋ na lee ɔ nooman ne, keŋ ne yee na e ayimɛɛ." ¹² Kenŋte Yesu kaseela ban konawo ɔ gyan kaa boose nyiaa, "Ngba n gyen nyi deban keŋ Farasitena ban be nyii nomba njan na, te yee wo gyon ya?" ¹³ Kenŋte Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Dan kamase keŋ ka te yee nyi me kya njon ɔ kyaa adido ne duu na ke ya na, waa kulu ke na ke lila pou ke leki. ¹⁴ E tina Farasiitena benan yela botoo, be yee ngba siayeleesatena ban bee wola siayeleesatena gbɛɛ ne. Akpaɔ siayeleesate na wola siayeleesate gbɛɛ ne, be bala pou baa kaa yala boo man bo." ¹⁵ Botoo te Pita yako e nyiaa, "De Gbengyoo, lese duu kei ase fa daa." ¹⁶ Kenŋte Yesu boose ɔ kaseela ban nyiaa, "Keŋ doo emɛɛ mo nyee ya ta yem?" ¹⁷ Keŋ doo e ba gyan nyi kpene kamase keŋ da gyoo walan nooman na, ne gyu ka gyoo ɔ dubulu man na ke ta bese lee ɔ wose man yee? ¹⁸ Mɔna nombii kamase keŋ na lee walan nooman ne, na lee bo ɔ konoo man, te keŋ ne yee na e ayimɛɛ. ¹⁹ Nawolo nyi walan konoo man te nombiakumɛɛ ngba, balan kako, na yale kewolee na kafon na nmeelen na balan noo kekerɛɛ na balan yela kewolee

na lee. ²⁰ Mena aboo keŋa ne yee na walan ayimɛɛ, mɔna akpaɔ nɔlo te faafɔ ɔ nyinjmaase pete waa di ya ne, ke bee yee e ayimɛɛ ya."

Alo nɔlo ke lee Yesu di
 Maaŋe 7:24-30

²¹ Yesu ka lee botoo ne, ɔ wona ɔ wose lee botoo gyu Tae na Sidon donoose njan yanaj. ²² Kenŋte Kaanan alo nɔlo leewo botoo yanaj kon Yesu gyan kaa wii fa e nyiaa, "Me Gbengyoo, gyoo Defidi ɔ naanabii, wii me waranjase! Felinjum doo me bu alebubii man, te kee naase e diyem nideli." ²³ Mɔna Yesu te yako daale ya. Mena doo ɔ kaseela ban waase e nyiaa, "Lo alo njon gbɛɛ na waa ta, nawolo nyi ɔ ne fae yeesa to daa denela." ²⁴ Kenŋte Yesu yako alo njon nyiaa, "Iseraetena ban boo yoo Wurubuare gbɛɛ ne baagen gyan te Wurubuare kpila man." ²⁵ Mɔna alo njon konawo kaa bun Yesu nawoo tee waase e nyiaa, "Me Gbengyoo, lee man!" ²⁶ Kenŋte Yesu yako alo njon nyiaa, "Tekaboena nyi baa mo bia weene fa babaase ya." ²⁷ Botoo te alo njon mo seewo nyiaa, "Ayi, me Gbengyoo, doo mena, mɔna babaase baa tale fiu weene njan be gbengyoo ne dii te nje yale teele man ne di." ²⁸ Kenŋte Yesu yako alo njon nyiaa, "Alo n keleedi boe. Kpene keŋ n ne gyae ne, deekon mena fa neŋ." Debokenan man te ɔ bu njon kawee tanawo.

Yesu kelyo balan burum kaweeɛ

²⁹ Yesu ka lee botoo ne, te ɔ teewo na Galelia boo keŋ noo noo. Kenŋte ɔ gyuuwo ka gyen bulabii daale gyu ke kyaa ke doo. ³⁰ Balan burum moo be kaweesetena kon ɔ gyan. Kaweeɛ ngba ban be nawoo ba yekee, na ban be sia be yelee na otakasese na omumuuse na kaweeɛ kpookpoo ne. Kenŋte Yesu kyoo be popou. ³¹ Balan ban kena nyi ban be nawoo ba yekee ne tee, te omumuuse ne kolosi te otakasese wose ne yee wo don, te siayeleesatena sia ne naa ne, doo be noo. Kenŋte ba lese Iseraetena Wurubuare njon yele.

Yesu kefa balan kakponse banaara weeneɛ

Maaŋe 8:1-10

³² Kenŋte Yesu baake ɔ kaseela ban kon ɔ gyan te ɔ yako wo nyiaa, "Balan kewo nomba dana man waranjase, nawolo nyi gyan weeya kpaakpaɔ atooro yaa ngba be kyaa me gyan te be te dii ta kolo ya ne. Moo ne gyae maa lo wo gbɛɛ na tanam ya, nawolo nyi be sia de kaa biri wo gbɛɛnaa man." ³³ Botoo te ɔ kaseela ban boose e nyiaa, "Alen yaa dee nyinj weene fa balan burum kewo njele nsana kebo?" ³⁴ Kenŋte Yesu boose wo nyiaa,

“Bodobodose anɔmɔŋ te ε dana?” Te be tiranɔɔ fa e nyi, “Bodobodose nyetooro na kpebia buruburu akalansee baale te de dana.”³⁵ Kenjte Yesu yela balan ban tisiwo kyakee teeɛle man.³⁶ ɔ moo bodobodose nyetooro njan, na kpebia ban te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan, te ɔ kerɛɛ nja mo fa ɔ kaseela ban. Kenjte ɔ kaseela ban mo moo nja kpeɛɛ balan ban.³⁷ Balan ban pou diiwo baa. Te ɔ kaseela ban tɔɔsee buruburu akan njan na, be nyinja donjase nyetooro.³⁸ Balan ban boɔ di weeneɛ njan ne, be yaanɔɔle yee baala kakponse banaara (4000). Ba te kala ala na bia kpu ya.³⁹ Yesu ke lo balan ban gbɛɛ tan ne, ɔ gyooɔ degbele man te ɔ gyuu teeɛle ken bɛɛ baake ke nyi Magadan ne doɔ.

16

Gyudatena keyiise ne gyae nyi Yesu waa yee gyakolon nombia

Maake 8:11-13; Luka 12:54-56

¹ Wee daale ne, Farasiitena na Sadukiitena konjawo Yesu gyan kaa teese e ɔ noɔman nyi waa yee gyakolon nombia wola wo, na kawola nyi ɔ lee Wurubuare gyan ampan.² Kenjte Yesu tiranɔɔ fa wo nyiaa, “De lii balinɔɔ te nɔma yaseɛ na ε ne tale naa yako nyi, tee de naa na weese waa gyɔ.”³ Te nebo mo na, ε ne tale keɛ nɔma dinɔɔ yako nyi gyen ɔga waa njeɛ. ε ne tale keɛ nɔma na ε kawola kpene ken gyae ke koŋ. Mona nombia njan ne yee deban kei man ne, ε bɛɛ tale wola nje man ya.⁴ Emɛɛ gyen wee kei balan, ε yee balan kumɛɛwo te ε bee yee Wurubuare ya. ε ne gyae nyi maa yee gyakolon nombia ε kena, mona moɔ gyae maa yee gyakolon nombia kamase wola njan kpu na njan be koŋ Wurubuare dekpɛnkɛngyɔɔre Gyona doɔ ne ya.” Kenjte Yesu leewo be gyan lan tina wo yela.

Yesu ke faree ɔ kaseela lee Farasiitena na Sadukiitena wose man

Maake 8:14-21

⁵ Yesu na ɔ kaseela ka toŋ gyu boo ken dingyin ne, ɔ kaseela ban wolee bodobodo ka mo bo.⁶ Kenjte Yesu faree wo nyiaa, ε keɛ ε wose man nideli lee Farasiitena na Sadukiitena wose man. Nawolo nyi be dinɔɔ yee nɔgba tee ken bɛɛ mo do bodobodo man te keɛ koro ne.⁷ Mena doɔ ɔ kaseela ban boɔɔɔ donja nyiaa, “Ken de ta mo bodobodo koŋ doɔ ya te ɔ ne yako mena nombia kenja yaa?”⁸ Na Yesu ta gyen kpene ken bee kolosi na donja ne te ɔ yako wo nyiaa, “ε keɛɛdi ta boo ya. Weera doɔ te ε ne kolosi nyi ε ta mo bodobodo tela ya?”⁹ Mena doɔ ε seɛ ε te nyii ta me nombia man yee? ε bɛɛ tɔɔse bodobodose anɔŋ njan moɔ kerɛɛ fa balan kakponse

banɔŋ, na njan boɔ dii kaase te ε be tɔɔsee wulu donjase ne yee?¹⁰ Yaa ε bɛɛ tɔɔse bodobodose nyetooro njan balan kakponse banaara be dii, na njan boɔ dii kaase te ε be tɔɔsee wulu donjase ne yee?¹¹ Weera doɔ te ε ta gyem nyi na bodobodo wose man nombia yaa mee kolosi fa njan ya? Mona ε keɛ ε wose man nideli lee Farasiitena na Sadukiitena wose man. Be dinɔɔ yee nɔgba tee ken bɛɛ mo do bodobodo man te keɛ koro ne.”¹² Botɔɔ te ɔ kaseela ban gyenawo nyi, na tee ken ne yeli bodobodo na koro ne yaa ɔ ne yako wo nyi baa keɛ ba wose man nideli na ke ya. Mona Farasiitena na Sadukiitena nombia njan bɛɛ wolo ne yaa ɔ ne yako wo.

Pita keyako nyi Yesu yena nyeeɛɛre nɔn Wurubuare be yako see nyi waa koŋ ne

Maake 8:27-30; Luka 9:18-21

¹³ Yesu na ɔ kaseela ban ka gyoo Kaesaria Filipi teeɛle man ne, ɔ boɔɔɔ ɔ kaseela ban nyiaa, “Balan ne kolosi ma wose man nombia na be kpa man Deniwalan Bu njan yena amɔ?”¹⁴ Kenjte ɔ kaseela ban tiranɔɔ nyiaa, “Balan baale kpa nyan yena Gyon Wurubuare loŋɔɔre njan. Baale mo kpa nyan yena Wurubuare dekpɛnkɛngyɔɔre Elia, te baale mo kpa nyan yena Wurubuare dekpɛnkɛngyɔɔre Gyeremia, yaa Wurubuare akpenkɛngyɔɔra ban man nolo.”¹⁵ Botɔɔ te Yesu boɔɔɔ wo nyiaa, “Emɛɛ mo de? ε kpa man Deniwalan Bu njan yena amɔ?”¹⁶ Botɔɔ te Simon Pita tiranɔɔ nyiaa, “Nyan yena Kristo, nyeeɛɛre nɔn Wurubuare be yako see nyi waa koŋ ne. Wurubuare njan ɔ kyaa kekpaakekpa ne Bu.”¹⁷ Kenjte Yesu yako e nyiaa, “Gyona bu Simon, nyan na nyeebam, nawolo nyi na deniwalan lese na nombia kenja wola nen ya, mona me kya njan ɔ kyaa adido ne lese na nja wola nen.”¹⁸ Mena doɔ mee yako nen nyiaa, nyan yena Pita, te n yele kenan aseɛ yena nyi boe. Nyan boe kei doɔ te maa baake me balan pou yilaa. Te yen gba koran be gyae ke tale di be doɔ ya.¹⁹ Maa mo Wurubuare gyoori ken safowaase do n nyinmaa man. Kpene kamase ken nyan ke gyɔ ke dowoe teeɛle kei doɔ ne, baa gyɔ ke dowoe adido, te kpene kamase ken nyan ke booli ke teeɛle kei doɔ ne, baa booli ke adido mo.”²⁰ Kenjte Yesu faree ɔ kaseela ban nyi, be na yako walan kamase nyi njan yena nyeeɛɛre nɔn Wurubuare be yako see nyi waa koŋ ne ya.

Yesu kekolosi lee ɔ yen na ɔ kefoŋ wose man

Maake 8:31-9:1; Luka 9:22-27

²¹ Lee deban kenan pou ne, Yesu fiaseɛ ɔ na lese nombia njan aseɛ fa ɔ kaseela ban

nyiaa, “Kaboena nyi maa gyu Gyerusalem donoo man, na me kaa naa diyem nideli Gyudatena kegyiise na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban nyinmaa man. Baa ko man, mona weeya atoorote kenj man na, Wurubuare waa gyuuusu man lee yenj man.”²² Botoo te Pita moo Yesu lee yenaj te o too e nyi, “Me Gbengyoo, na yako mena ya. Wurubuare dee mo kenja gyu lem. Kenja na konj n doo korakora ya.”²³ Botoo te Yesu geesewo kee Pita te o yako e nyiaa, “Obonsam, ta lee me gyan! N ne gyae n ke to manj gbex. Nawolo nyi na Wurubuare kegyaebii te n na gyuenj ya, mona denibalanj kegyaebii te n na gyuenj.”

²⁴ Kenje Yesu yako o kaseela ban nyiaa, “Akpa nolo ne gyae waa sila man na, o na yee kpene kenj non gbagba ne gyae ya, mona waa mo o opandanj kenj seele, na waa sila manj wee kamase.”²⁵ Nawolo nyi walanj kamase non o ne gyae waa lee non gbagba nyeedonj na, ke gyae ka lee o nyinmaa man. Mona walanj kamase non o nyeedonj da lee o nyinmaa man lee manj Yesu na me nombia doo ne, waa bese nyin ke.²⁶ Akpa nolo de nyin teeke kei doo aboo pou te o nyeedonj da lee o nyinmaa man na, wonj tonoo te waa nyinj? Yaa wonj te walanj waa tale mo kyeeke na o nyeedonj?²⁷ Manj Deniwalanj Bu non na me kpilala dee lee adido konj me kya Wurubuare gyoorobiiri man, na me kaa to walanj kamase kom lee o tom kenj o be yee ne man.²⁸ Ampanj yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, baale senje e man kebo kenj booo gyae baa yenj ya, kelii debanj kenj manj Deniwalanj Bu non maa lese ma wose wola me gyoorobiiri man.”

17

Yesu wose kekyekee

Maake 9:2-13; Luka 9:28-36

¹ Weeya looro wole ne, Yesu moo Pita na Gyemisi na non Gyemisi o naabu Gyon kpu na o wose te be gyuuwo bula dinaa daale doo baagenj. ² Be ka senj botoo ne, karatete dokolonj te Yesu wose kyeekeewo be siaman. Na o sia gbex ne njalakee ngba weese ne, te wa aboo njan o doona ne bese aboo wolomee futututu na jee njalakee polepolepole. ³ Debokenanj man te Mosesi na Elia kaa beewo lee be doo, te be kolosiwo na Yesu. ⁴ Kenje Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbengyoo, dei ngba daa mo be konj kebo ne. Nyi akpa n ne gyae na, yela dee banj kefaese atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale te Elia mo wui daale.” ⁵ Pita ke gyakaa o ne kolosi ne, te njoma njeeenjelee njale kaa wuuwo be doo. Kenje be nyii noowoya njale lee njoma njan man nyiaa, “Kei yena me bu non mee gyae

e lee me konoo man te o na gyoo me sia, e nyii e.”⁶ O kaseela banj ke nyii noowoya kenja ne, gyakolonj gyoo wo te be tisiwo bunji teeke man. ⁷ Kenje Yesu kaa mo o nyinmaa tina wo te o yako wo nyiaa, “E koro, e na yee ya.”⁸ Be ka koro gyina be sia ne, ba te naa njolo kpu na Yesu ya.

⁹ Be ke tisi lee bula kenj doo bee konj ne Yesu too wo kiinj nyiaa, “E na yako walanj na walanj kpene kenj e be naa ne ya, kelii debanj kenj Wurubuare waa gyuuusu manj Deniwalanj Bu non lee yenj man.”¹⁰ Kenje o kaseela banj boose e nyiaa, “Weera doo te Gyudatena mmaraa wolala banj ne yako nyi, kaboena nyi Elia waa tangbee konj pena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa konj ne ke konj?”¹¹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Ke doo mena nyi Elia waa tangbee nyeeleere non konj na o kaa desina kpene kamase see ngba nj kedooobii ne.”¹² Mona mee yako non baa nyi Elia taj wulaa konj lanj mona balanj ta gyenj e ya, te be yee e kpene kamase kenj bee gyae. Mena mo te manj Deniwalanj Bu non maa naa diyem be nyinmaa man.¹³ Botoo te o kaseela banj gyenjawo nyiaa, Gyon Wurubuare lonjooore non wose man nombia yaa o ne yako ne.

Yesu kekyo tobaale non o na wee keleuleuse ne

Maake 9:14-29; Luka 9:37-43

¹⁴ Ba ke konj kaa gyoo balanj burum banj man ne, balee njolo kaa tisiwo bunj Yesu nawootee,¹⁵ te o yako e nyiaa, “Me Gbengyoo, wii me bu kei waranjase fa manj. O na wee keleuleuse, te o ne naa diyem nideli mo. Ne kyaa kuu e lo boalanj yaa lonj man.”¹⁶ Ma moo e konj n kaseela banj gyan, mona ba te tale kyoo e ya.”¹⁷ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “Ao! Emee gyenj balanj banj e bee lee manj di ya, te e yee balanj kumeeewo. Weeya anmonj te kaboena nyi maa kyaa e gyan, na maa nyin konoo fa non?” Kenje o yako balee non nyiaa, “Mo n bu non kona manj.”¹⁸ Kenje Yesu fae felinjkom kenj te ka leewo bu non man, te o kawee tanjawo debokenanj man.¹⁹ Kenanj wole te Yesu kaseela banj gyuuwo o gyan, te be baake e lee yanaj boose e nyiaa, “Weera doo te daa te tale gegi felinjkom kenj lee bu non man ya?”²⁰ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Nawolo nyi e keleeedi ta boo ya. Mee yako non e ke nyii nyiaa, nyi akpa e keleeedi yee peperee ngba kefaabii koranj ne, nafa e ke tale yako bula kei nyiaa, ‘Kulu lee kebo ke yala nne’ te ke gyae ke konj mena. Te kolo be kyaa kenj nyi e be gyae e ke tale yee ya.”²¹ Mona mena felinjkomee kenja dinoo doo ne, kefane na nookebake kaagenj te n ke tale mo gegi nj.

Yesu kekolosi o yey wose man bela

Maake 9:30-32; Luka 9:43-45

²² Deban kej be popou be koj kaa gyanee Galelia teele man ne, Yesu yako o kaseela ban nyiaa, "Baa lese man Deniwalan Bu non fa balan, ²³ na baa ko man, mona weeya atoorote kej ne, Wurubuare waa gyuuu man lee yey man." Botoo te dekokokokoo kyanja o kaseela ban.

²⁴ Yesu na o kaseela ban ke koj kaa gyoo Kapanum donoo man ne, balan ban bee lee lempoo Wurubuare osom deni dinaa kej man ne, kojawo kaa boose Pita nyiaa, "E gbengyoo non bee to Wurubuare osom deni dinaa lempoo kej yee?" ²⁵ Kenje Pita tiranoo fa wo nyiaa, o ne too. Pita ke koj kaa gyoo dekanjalan man pe ne, Yesu tanjbee la kolosi na e to boose e nyiaa, "Simon, sena yena nya agyuen? Balan bomoo gyan te teele kei doo gyoonen ne lee lempoo lee? Donoo setena gyan yaa noola gyan?" ²⁶ Te Pita tiranoo nyiaa, "Noola gyan te bee lee." Kenje Yesu yako e nyiaa, "Akpaa mena na donoo setena te nyin ba wose. ²⁷ Mona kej doo ne gyae nyi daa na wo ke yala donja doo ya ne, mo n darawaa na n ke gyu booo man ke lo. Kpebii gyanjgate non n ke kyan ne, n wola o noo na n kena koba kej gyae ka yee daa na nen wui lempoo kej keto. Lese ke na n ka mo gyina wo."

18

Amote kela na o doo Wurubuare gyoori kej man?

Maake 9:33-37; Luka 9:46-48

¹ Mena deban kenan man ne, Yesu kaseela ban kojawo o gyan kaa boose e nyiaa, "Amote yena walan kegyia Wurubuare gyoori kej man?" ² Kenje Yesu baake biikyaabii nolo kaa senj be siaman, ³ te o yako wo nyiaa, "Ampan yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, akpaa e te kyeekee e dinoo na e ke yokose e wose yee ngba bia ya ne, e be gyae e ka gyoo Wurubuare gyoori kej man ya." ⁴ Mena doo walan kamase non o yokose o wose ngba biikyaabii kei ne, non yena walan kegyia Wurubuare gyoori kej man. ⁵ Te walan kamase non o lee biikyaabii kei dinoo ma yele man na, man yaa o leewo.

⁶ Mona walan kamase non o yeli bia buruburu kewo ban boo lee man di ne man nolo de yee dukum ne, kenan na nyi akpaa ba mo boe dinaa dinaa kpan o wone man, te be funj e do epo man na dei kela. ⁷ Emee balan ban e kyaa teele kei doo ne e laako lee aboo njan ne yeli balan ne yee dukum ne doo. Kaboena nyi mena aboo kenja dee koj, mona nyan walan non ne gyae ke ta n doo koj ne nyaa laako.

⁸ Nyi akpaa n nyinmaa yaa n nae ne yele la te n ne yee dukum na kara ke leki. Nawolo nyi, dei nyi nya lee kaden na n ka gyoo Wurubuare gyoori kej man, kela nyi baa mo nen nyinmaase ala yaa nawoo ala ka do boalan kej ke bee yem ya ne man. ⁹ Te akpaa nyi n sibii ne yele la te n ne yee dukum na kulu ke leki. Dei nyi nya mo sibii dokolon gyoo Wurubuare gyoori kej man, kela nyi baa mo nen na n sia ala ka do boalan kej ke bee yem ya ne man.

Nam non o ba yoo ne dudu

Luka 15:3-7

¹⁰ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, e kee nideli nyi e be kee balan kewo ban boo lee man di te boo yokose ba wose ngba bia ne nyi be man nolo yee walan yakaate e ya. Mee yako non baa e ke nyii nyiaa, mena balan kewo dana Wurubuare kpilala ban ba senje me kya Wurubuare non o kyaa adido ne siaman, bee fane fa wo deban kamase. ¹¹ Man Deniwalan Bu non kojae me kaa lee ban boo yoo Wurubuare gbee man ne nyee. ¹² Kenje Yesu boose wo nyiaa, sena te e na gyuen lee nombia kenja man? Akpaa nolo dana namense sojononj (100) te be man dokolon da yoo na wonj te o ne yee? O be gyae waa tina sojonaara na kufu kadaale (99) ban yela bula doo botoo, na waa ta keo non o ba yoo ne kaboena waa naa e yee? ¹³ Ampan yaa mee yako non nyi akpaa o naa e na, o sia na gye o doo nideli kela sojonaara na kufu kadaale ban be ta yoo ya ne. ¹⁴ Mena mo te e kya non o kyaa adido ne, bee gyae nyi balan ban boo lee man di ne, be man nolo dee yo ya.

Mena kej emee na n doo non o be yee nen dukum ne e ke kyaa

¹⁵ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, akpaa n doo Kristo baale de yee nen nombiikum na, gyu o gyan na n kaa boose e. Mona yela ka ke yee emee na e e bala nombia. Akpaa o nyii nen na, n te tale baa besena e koj gbee kpaakpaate doo. ¹⁶ Mona nyi akpaa o te nyii nen ya na, mo Kristo baale dokolon yaa balan bala kpu na n wose na e ke gyu o gyan. Kei gyae ke yela n ke nyin adansetena bala yaa batooro nombia nenan man, ngba mena kej Wurubuare nombia ne yako ne. ¹⁷ Akpaa o bee o te nyii non ya ne, kenan na baake e n tebia Kristotena dikpii kej gyan. Te akpaa o bee o te nyii ban mo ya ne, kenan na kee e nyi o yee walan non o ba gyen Wurubuare ya, yaa o yee dukumyee e. ¹⁸ "Ampan yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, kpene kamase kej e gyoo ke dowoe teele kei doo ne, na ba te gyoo ke dowoe adido, te kpene kamase kej e booli ke teele kei doo ne, na ba te booli ke

19

adido mo." 19 "Te mee yako non baa bela nyiaa, kpene kamase ken e man balan bala de yee noodokolon sen ke doo fane teele kei doo na, me kya non o kyaa adido ne waa yee ke fa non." 20 Nawolo nyi botoo ken balan bala yaa balan batooro de gyanee ma yele man na, me kpue na wo.

Betabonmon te kaboena nyi baa mo walan dukum kyee e

21 Kenje Pita konawo Yesu gyan kaa boose e nyiaa, "Me Gbenngyoo, betabonmon te me doo de yee nombiikum me doo na te maa mo kyee e? Maa mo kyee e betabonyetooro?" 22 Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Koa, na betabonyetooro ya, mona betabosonotooro na kufu akpen nyetooro (70 x 7)."

23 Kenje o yako wo nyiaa, "Nne te Wurubuaru gyoori ken doo. Ke yee ngba gyoo non o ne gyaee nyi non na o tewullee ke kyaa, na baa kee koma nan be dana e ne. 24 Be ka beta fiassee bee gyoo ne man ne, te ba moo tobaale non o dana e kom koba na nsendee ya ne kona e. 25 Kenj tobaale non te nyin koba ken waa to ya doo ne, o gbenngyoo non yako wo nyi baa mo non na o weele na o bia na wa aboo nan pou o dana ne ke yoo, na baa mo kaa to kom ken. 26 Kenje o tobaale non tisiwo bunj o nawoo tee waase e nyiaa, 'Nyin konoo fa man, maa to nen kom ken pou.' 27 Botoo te o nombia yee o gbenngyoo non waranase, te o moo kom ken pou kyee e te o tina e yela nyi waa ta. 28 Mona mena tobaale nonan ka lee botoo ne, o ke gyanee na o doo nono non o dana e kom bii daale ne. Botoo te tobaale non loowo kyanj o doo non wonje man te o yako e nyiaa, 'To man ma kom ken pou n dana man ne?' 29 Kenje o doo non mo tisiwo bunj o nawoo tee waase e nyiaa, 'Me doo nyin konoo fa man maa to nen n kom ken pou.' 30 Mona tobaale non bee, te o yela ba moo o doo non keto deni nyi waa doo botoo, kelii debarj ken waa to e o kom ken pou. 31 Tewullee akanj ban kena mena ne takaa wo nideli, kenje be gyuuwo ke tolee nombia nan pou fa be gbenngyoo non. 32 Botoo te be gbenngyoo non baake tobaale non te o yako e nyiaa, 'N yee walanjum nono e. Nyanj waase manj te ma moo n kom ken n dana man ne pou kyee nenj. 33 Wonj doo te nyanj mo n te wii n doo non waranase, ngba mena ken manj be wii nenj ne ya?' 34 Mena doo o gbenngyoo non gyan ban, te o yela ba moo tobaale non keto deni na waa naa diyem kelii debarj ken, non mo waa to o koma nan o dana e ne pou. 35 Mena doo emee ban e ta mo e tebia nombiakumee kyee wo lee e konoose man ya ne, mena te me kya non o kyaa adido ne waa yee non."

Yesu kawola lee yale kebee wose man
1 Yesu kekolosi nombia kenja pou tanj ne, o leewo Galelia teele man gyu Gyudia teele man, Gyoodan boo ken dingyin. 2 Balan burum sila e gyu botoo te o kyoo wo be kaweesse pou.

3 Kenje Farasiitena baale konawo be kaa teese o nooman te be boose e nyiaa, "Da mmaraa ne fa daa gbeye nyi nono waa tale bee o weele lee nombii kamase doo?" 4 Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E te kala ta Wurubuaru nombia anmarasenj see nan nyi, lee kewalanj ken na, Wurubuaru yee alo na baale bo, 5 te o yakowo nyiaa, 'Lee kei doo ne baale waa tina o kya na o naa yela, na waa mo o wose mataa na o weele, na be balan bala ka bese walanj dokolonj yee?' 6 Mena doo be ta tekaa yee balan bala bela ya, mona be ta bese walanj dokolonj. Mena doo kpene kenj Wurubuaru ba mo bom yee ke dokolonj ne, nono na nono na kpase ke man ya." 7 Kenje Farasiitena ban boose Yesu nyiaa, "Nyi akpaa mena te doo na, weera doo te de naana Mosesi yee mmaraa see nyi, baale waa tale nmarase yale kebee tone fa o weele na waa bee e?" 8 Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E konoo yunj doo te de naana Mosesi fa non mena gbeye kenaj. Mona lee kewalanj ken na, be doo mena ya. 9 Mena doo mee yako non baa nyiaa, nyi akpaa na alo lee o baale wole bo ya, te o baale de bee e gyu ke yala alo wole ne, Wurubuaru siaman na otenate gyaee nono weele baa." 10 Kenje Yesu kaseela ban yale e nyiaa, "Nyi akpaa nne te yale wose man nombia doo na, kenaj na walanj te yale koranj ya na dei." 11 Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Nombia nan mee yako non ne, na walanj kamase ne gyaee la waa tale lee na do ya, gyise balanj banj Wurubuaru ba mo mena beree kenaj boele wo ne baagenj. 12 Balanj baale kyaa kenj nyi booo gyaee baa tale yala ala ya, nawolo nyi mena te ba lola wo. Balanj baale mo doo, balanj yee na wo kenj nyi booo gyaee baa tale yala ala ya. Balanj baale mo doo, Wurubuaru gyoori kenj doo te banj gbagba beewo nyi booo yale ya. Walanj kamase non waa tale lee nombia kenja do na, waa lee na do."

Yesu ke hiraa bia
Maake 10:13-16; Luka 18:15-17

13 Kenje balanj baale moo bia konj Yesu gyan nyi waa mo o nyinmaa gyakaa be doo na waa fane fa wo. Mona o kaseela banj kena mena ne, be nmanyanj balanj banj. 14 Yesu kena mena ne o yako wo nyiaa, "E yela bia banj ke konj me gyan. E na to wo gbeye ya, nawolo nyi Wurubuaru gyoori kenj yee balanj banj bee yokose ba wose ngba

bia kewa dincɔ ne wui.”¹⁵ Yesu ka mo ɔ nyinmaa gyakaa bia ban dɔɔ tan ne, te ɔ leewɔ botɔɔ lan.

Kɔbate ɲolo wose man nombia

Maake 10:17-31; Luka 18:18-30

¹⁶ Wee daale ne tobaale ɲolo kaa boose Yesu nyiaa, “De Gbenjyoo, wonj deeli yaa maa yee na maa nyin nyeedonj kekpa kkej?”¹⁷ Botɔɔ te Yesu boose e nyiaa, “Weera te n ne boose manj lee deeli keyee wose man. Wurubuare waagej dei la. Mena dɔɔ nyi akpaa n ne gyae n ke nyin nyeedonj kekpa kkej ne, kenanj na kaboena nyi nya di Wurubuare mmaraase ɲan dɔɔ.”¹⁸ Botɔɔ te tobaale ɲon boose Yesu nyiaa, “Mmaraase ɲemo?” Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Na ko walan ya, na lee n weele yaa n baale wole ya, na ɲmele ya, na kara n dɔɔ nɔɔ ya.”¹⁹ Bu n kya na n naa, na n ke gyae n tebia ɲgba mena kkej n ne gyae nyanj gbagba n wose ne.”²⁰ Kenje tobaale ɲon yakowɔ nyiaa, “Me wulaa mee di mmaraase kkej pou dɔɔ. Wonj kaa la nyi maa yee bela?”²¹ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Nyi akpaa n ne gyae n ke de kelii ɔto na, gyu ke yoo nya abɔɔ ɲan pou n dana ne, na n ka mo koba kkej kpelee ayematena na n ke konj kaa sila man. N yee mena na, n ke nyin abɔɔ kpaakpaa see n wose Wurubuare gyanj adido.”²² Tobaale ɲon ke nyii nombia kkej na ne, ɔ moo waranjase lee botɔɔ nawolo nyi ɔ dana koba na nsendee ya.

²³ Kenje Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Mee yako ɲon e ke nyii nyiaa, gyae ke yee donj fa ban be dana koba ne nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kkej man.”²⁴ Mee yako ɲon bela nyiaa, gyae ke yee donj fa ban be dana koba ne nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kkej man, kela nyi kurumɔɔ ka gyoo ɲarale boɔ man lee.”²⁵ Yesu kaseela ban ke nyii nombia kkej na ne doo be nɔɔ te be boose e nyiaa, “Nyi nne te doo na, amote ne gyae la waa nyin nyeekelee baa?”²⁶ Kenje Yesu kee wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Denibalanj gyanj na ɲolo be tale yee nombii kei ya, mɔna kpene kamase be kyee kkej Wurubuare be tale yee ya.”

²⁷ Botɔɔ te Pita boose Yesu nyiaa, “De Gbenjyoo! Daa dɔɔ de te tina kpene kamase kkej de dana ne yela, te de dɔɲee de silana nenj. Wonj yaa dee nyin baa?”

²⁸ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Ampan yaa mee yako ɲon e ke nyii nyiaa, debanj kkej kpene kamase de kaa bese wole te manj Deniwalanj Bu ɲon de kyaa me gyooro gbeli kkej dɔɔ me gyoorobiiri man ne, emee banj e be sila manj ne e ke kyaa gyooro gbelle kufu ala dɔɔ, na e ke di Iseraetena akpanalanjse kufu ala ɲan balan nombia.”²⁹ Te e man walanj kamase ɲon ɔ be tina

ɔ dekpandalanj yaa ɔ naabia yaa ɔ deesina, yaa ɔ kya yaa ɔ naa yaa ɔ bia yaa ɔ teesele yela lee manj dɔɔ ne, waa bese nyin ɲa akpej sɔɲononj (100) kpu, na waa bese nyin nyeedonj kekpa kkej manj mɔ.³⁰ Mɔna balan burum banj be yee siamantena ne, baa kaa bese wole nyibanj, na balan burum banj be yee wole nyibanjwɔ ne kaa bese siamantena.”

20

Tomyeera baale dudu

¹ Kenje Yesu gyoo dudu lese nombia ɲan ɔ be yako ne man wola wɔ nyiaa, “Wurubuare gyoori kkej yee ɲgba wɔɔfarale ɲon, ɔ ba koro nebo nebo fuu gyu ɔ ne gyae paasetena na be kaa yee tom ɔ wɔɔman ne.”² Balee ɲon na paasetena banj pou ke see wee dokolonj koya dɔɔ ne, ɔ moo wɔ gyu ɔ wɔɔ kkej man nyi ba ke yee tom.³ Kegyo debanj kadaale ne, ɔ leewɔ gyu abonter man te ɔ kenaa tewulee baale mɔ senje yakaa boɔ ne yee kolo ya.”⁴ Kenje ɔ yako wɔ nyiaa “Emee mɔ e gyu me wɔɔ kkej man ke yee tom. Maa to ɲon kom kkej kaboena nyi maa to ɲon ne.”⁵ Mena dɔɔ banj mɔ gyuuwɔ ɔ wɔɔ kkej man. Weese ka senj dee, na ɔ ke geese ne, ɔ besewo ka mo balan gyu ɔ wɔɔ kkej man bela.”⁶ Ke lii balinɔɔ weese ɲgba debanj anonj ne, ɔ besewo gyu kena balan baale mɔ senje yakaa. Kenje ɔ boose wɔ nyiaa, “Weera te gyenj pou e senje kebo yakaa e bee yee kolo ya?”⁷ Kenje balan banj tiranɔɔ nyiaa, “Nawolo nyi ɲolo te fa daa tom dee yee ya.” Botɔɔ te balee ɲon yako wɔ nyiaa, “Kenanj na emee mɔ e gyu ke yee tom me wɔɔman.”⁸ Ke lii balinɔɔ ne, wɔɔte ɲon yako ɔ tewulee banj man kegyia ɲon nyiaa, “Baake paasetena banj na n ke to wɔ kom. Tangbee to banj boɔ dɔɔ wole gyu wɔɔ kkej man ne kom, pena n kaa to banj boɔ tangbee gyu ne.”⁹ Balanj banj boɔ dɔɔ wole gyu wɔɔ kkej man balinɔɔ weese ne konjawɔ, te be toɔ wɔ kom ɲgba mena kkej wɔɔte ɲon be yako nyi waa to gyangba nyibanj banj ne.”¹⁰ Mena dɔɔ banj boɔ tangbee gyu wɔɔ kkej man lee nebo nebo ne konjawɔ na, ba agyuen yena nyi banj baa nyin kela be tebia banj. Mɔna be toɔ banj mɔ man walanj kamase kom ɲgba wole nyibanj banj ne.”¹¹ Ba ke lee be kobase tanj ne, be fiasse bee kolosi tia wɔɔte ɲon nyiaa,¹² “Balanj kewa banj boɔ konj wole wole kei ne, yee tom bo debanj dokolonj koonj. Mɔna daa dɔɔ da senjawɔ weese kpalala kei man leenanj nebo kaa lii balinɔɔ kei. Kenanj wole koranj na, n besewo to de popou kom kyeekyee.”¹³ Botɔɔ te wɔɔte ɲon tiranɔɔ fa be man ɲolo nyiaa, “Me gyoo, me ta ɲere nenj do ya na. ɲgba daa na nenj kolosiwo

see nyi n yee tom wee dibilin na, nne te maa to neŋ kom. ¹⁴ Mo n koba na n ke ta gyu n dee. Maŋ gbagba gyae la nyi maa to baŋ boɔ doo wole koŋ ne kom iŋgba mena keŋ moɔ to neŋ ne. ¹⁵ Me dana gbɛe keŋ nyi maa mo maŋ gbagba me koba yee kpene keŋ mee gyae. Keŋ me dana woe doo te na wee neŋ ne?" ¹⁶ Keŋte Yesu yako wo nyiaa, "Mena mo te wole nyibaŋ baa kaa bese gyanŋba nyibaŋ, na gyanŋba nyibaŋ mo kaa bese wole nyibaŋ."

Yesu ka bese kolosi lee o yey wose man Maake 10:32-34; Luka 18:31-34

¹⁷ Wee daale Yesu kee gyu Gyerusalem donoo man ne, o baake o kaseela kufu bala baŋ lee yenaŋ te o yako wo nyiaa, ¹⁸ "Dee gyu Gyerusalem donoo man baa. Baa lese maŋ Deniwalan Bu non fa Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wola baŋ, na baa di me nombia bu maŋ foɔ nyi baa ko maŋ. ¹⁹ Baa mo maŋ do balan baŋ ba te yee Gyudatenawo ya ne nyinmaa man na baa kulu maŋ, na baa tuku maŋ na baa gyoo maŋ sakaa opanɗan doo na maa yey. Mona weeya atoorote na, Wurubuare waa gyuuu maŋ lee yey man."

Sebedeo bia Maake 10:35-45

²⁰ Keŋte Sebedeo bia, Gyemisi na Gyon be naa moo wo koŋ Yesu gyan te o burjawo o nawoo tee sola e nyi waa kyo e na nombii daale. ²¹ Keŋte Yesu boose e nyiaa, "Won te n ne gyae nyi maa yee fa neŋ?" Te alo non tiranoo fa Yesu nyiaa, "Mee gyae nyi n ke fa me bia bala kwo gbɛe, na nolo ke kyaa n dunolun doo, na nolo mo ke kyaa n demena doo n gyoori keŋ man." ²² Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "E ba gyen kpene e na solo ne ya. E ke tale naa diyem keŋ maa naa ne?" Keŋte be tiranoo fa e nyi, "Ayi, dee tale." ²³ Te Yesu yako wo nyiaa, "E ke tale naa diyem keŋ maa naa ne, mona moɔ tan don keŋ maa lese walaŋ non waa kyaa ma dunolun yaa ma demena doo ya. Mena akyaese keŋa doe fa balan baŋ me kya gbagba be desina see wo ne." ²⁴ Yesu kaseela kufu akan baŋ ke nyii mena nombia keŋa ne, ba gyeŋa baŋ Gyemisi na Gyon doo. ²⁵ Botoo te Yesu baake o kaseela baŋ pou yilaa te o yako wo nyiaa, "E gyeŋ nyi tee kei doo gyoonen ne di gyoori bo be balan doo, te be kegyiise baŋ mo dana don be doo. ²⁶ Mona emee doo, na mena te kaboena nyi dee doo e man ya. E man walaŋ kamase non o ne gyae nyi waa bese e kegyia ne, kaboena nyi waa bese e kegbetibii. ²⁷ Te e man walaŋ kamase non o ne gyae nyi waa bese e siamante ne, kaboena nyi waa bese e popou e kegbetibii. ²⁸ Mena mo te maŋ Deniwalan Bu non te koŋ nyi balan baa som maŋ ya, mona me

koŋae me kaa som balan, na maa yey lee balan burum nyee."

Yesu kekyo siayeleesatena bala baale Maake 10:46-52; Luka 18:35-43

²⁹ Yesu na o kaseela baŋ kee lee Gyeriko donoo man ne, balan burum sila wo. ³⁰ Na siayeleesatena bala baale kyaa gbɛɛnaa nooman botoo. Be ke nyii nyi Yesu ne laŋa laa ne, be gyinaa be noo baake nyiaa "De Gbenŋgyoo, gyoo Defidi o naanabii, wii de waranase." ³¹ Keŋte balan baŋ nmanyan wo nyi baa wu be noo. Mona nene gba te be desina fae yeesa nedon nyiaa, "De Gbenŋgyoo, gyoo Defidi o naanabii, wii de waranase." ³² Botoo te Yesu doowo sen te o baake wo boose wo nyiaa, "Won te e ne gyae nyi maa yee fa non?" ³³ Keŋte be tiranoo nyiaa, "De Gbenŋgyoo, dee gyae de sia ke gyuuu." ³⁴ Botoo te Yesu wii be waranase, te o moo o nyinmaa tinaa be sia. Debokenan man te be sia gyuuuwo, te be sila Yesu laŋ.

21

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Maake 11:1-11; Luka 19:28-40; Gyon 12:12-19

¹ Yesu na o kaseela ka benaa Gyerusalem donoo, te be kelii Betifagi donoo keŋ ke kyaa oliifi bula keŋ doo ne, o kpila o kaseela bala, ² te o yako wo nyiaa, "E gyu donoo keŋ kyaa e siaman ne man. E gyoo ke man pe ne, e kena afurum kpanee na o bu seŋee o gyan. E booli wo na e ka mo wo kona maŋ. ³ Akpaa nolo de boose non nombii daale ne, e yako e nyiaa, 'De Gbenŋgyoo Yesu ne gyae na wo.' E yako mena ne, waa tina wo yela fa non debokenan man." ⁴ Mena nombia keŋa pou koŋawo mena, te yela Wurubuare nombia anmarasen see non o be tee o dekpɛnkpɛnŋgyoo doo yako ne, koŋawo ampan. ⁵ O yakowo nyiaa, "E yako Gyerusalemtena nyiaa, 'E kee! E gyoo ne koŋ e gyan. O te yokoo o wose, te o kyaa afurum doo. O kyae afurum bu doo o ne koŋ.' "

⁶ Keŋte Yesu kaseela baŋ gyuuwo ke yee iŋgba mena keŋ o be yako wo ne. ⁷ Ba moo afurum non na o bu koŋ, te ba moo be kanyanŋe gyakaa be doo, te Yesu gyeŋawo kyaa. ⁸ Balan burum felee be kanyanŋe lo gbɛɛnaa keŋ man, te baale mo kerɛe daase nombia na ne faarenŋe lo gbɛɛnaa man fa e. ⁹ Balan burum baŋ be doŋee Yesu siaman, na baŋ be doŋee o wole ne pou fiasɛe bee fae yeesa nyiaa, "Gyoo Defidi o naanabii, lee daa!

Ɛ fa dɛɛ lese walaŋ ɲon ɔ ne koŋ de Gbengyoo Wurubuare yele man ne yele.

Wurubuare ɲon n kyaa adido, lɛɛ daa!"

¹⁰ Yesu ke koŋ kaa gyoo Gyerusalem donoo man ne, donoo keŋ pou sinjiwo te be boose doŋa nyiaa, "Walaŋ woŋti yena kei?"

¹¹ Keŋte balaŋ baŋ tiranoo nyiaa, "Kei yena Yesu, Wurubuare dekpɛŋkpɛngyooɔre ɲon ɔ ba lee Nasarete donoo keŋ ke kyaa Galelia teele man ne."

Yesu kegegi abooɔɔra Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man

Maake 11:15-19; Luka 19:45-48; Gyɔn 2:13-22

¹² Yesu gyuu Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ dekpɛŋalaŋ man, te ɔ kenaawo nyi balaŋ ne di kebu botoo. Keŋte ɔ geŋi balaŋ baŋ beɛ yoo aboo na baŋ beɛ lɛɛ aboo botoo ne pou. ɔ besenaa balaŋ baŋ beɛ yelee koba ne tebuluse bunji, te ɔ teese balaŋ baŋ beɛ yoo awuluŋna ne mo gbeleɛ lo. ¹³ Keŋte ɔ yako wo nyiaa, "Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ne yako daa nyiaa, Wurubuare kpa,

'Me deni gyae ke yeɛ botoo keŋ baa fane,' mona emɛɛ ta besena ke yeɛ ɲmɛelatenaa deegyanyee."

¹⁴ Siayeleesatena na ɔtakasese koŋawo ɔ gyan Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man botoo, te ɔ kyoo wo be kaweesɛ pou. ¹⁵ Mona saese kegyiise na mmaraa wola baŋ kena gyakolon nombia ɲan Yesu be yeɛ, na mena keŋ bia ne fae yeesa Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man nyiaa, "Gyoo Defidi ɔ naanabii lɛɛ daa" ne, ba gyɛŋa baŋ Yesu doo. ¹⁶ Keŋte be boose Yesu nyiaa, "N ne nyii nombia ɲan bia baŋ ne yako?" Te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Ayi, mee nyii." Keŋte ɔ boose wo nyiaa, "Ɛ te kala ta na ɛ kena kpene keŋ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ɲan ne yako ne yee? Ba te ɲmarase see nyiaa, 'Bia buruburu na kyokyoose te n lesewo see nyi baa lese n yele' "

¹⁷ Keŋte Yesu leewo be gyan donoo keŋ man, te ɔ gyuuwo Betani donoo man, te ɔ doowo botoo.

Yesu ke falaa fiigi daŋ keŋ

Maake 11:12-14, 20-24

¹⁸ Teɛ kena nebo nebo fuu keŋ Yesu ba bese ɔ wole ɔ ne koŋ Gyerusalem donoo man ne, na tanam na ko e. ¹⁹ Botoo te ɔ naa fiigi daŋ daale seŋɛɛ gbɛɛnaa nooman, te ɔ kpasewo gyu ke teɛ nyi mberem waa nyiŋ ke bia ɲaale di. Mona ɔ te nyiŋ bii dokolon na dokolon ya. Ke yeɛ faareŋɛ wolowolo bo. Botoo te Yesu falaa daŋ kenan nyiaa, "N be gyae n ka tekaa se bii na bii bela ya." Debokenaŋ man te fiigi daŋ keŋ botowo. ²⁰ ɔ kaseela baŋ kena mena ne, doo be noo

te be boose e nyiaa, "Koŋaa sena te fiigi daŋ keŋ botowo karatete dokolon mena?"

²¹ Keŋte Yesu yako wo nyiaa, "Mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, akpaa ɛ lɛɛ maŋ di nideli te ɛ te lɛɛ aŋmaareŋ ya ne, na kpene keŋ be koŋ fiigi daŋ kei doo ne kaagen te ɛ ke tale yeɛ ya. Mona ɛ ke tale yako bula kei koran nyiaa, 'Koro ke yala epo man' te ke gyae ke koŋ mena. ²² Nyi akpaa ɛ lɛɛ maŋ di ne, kpene kamase keŋ ɛ ke fane boose Wurubuare ne, ɛ nyiŋmaa gyae ke kaŋ ke."

Ba ke boose Yesu ɔ doŋ wose man nombia

Maake 11:27-33; Luka 20:1-8

²³ Keŋte Yesu besewo koŋ Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man, te ɔ keɛ wola wo Wurubuare nombia ɲan ne, saese kegyiise na donoo kegyiise koŋawo ɔ gyan kaa boose e nyiaa, "Doŋ woŋti yaa n dana n ne yeɛ mena aboo keŋa pou? Amote faa na neŋ mena doŋ kenan?" ²⁴ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Maŋ mo ne gyae maa boose ɲon nombii dokolon. Nyi akpaa ɛ tiranoo fa maŋ ne kenan na maŋ mo maa wola ɲon doŋ keŋ me dana mee yeɛ mena aboo keŋa pou. ²⁵ Gyɔn Wurubuare loŋkeso keŋ ɔ be so balaŋ ne, ka lee aleŋ? Ka lee Wurubuare gyan yaa balaŋ gyan?" Botoo te ba gyoo nombia ɲan man te be boose doŋa nyiaa, "Woŋ te dɛɛ yako? 'Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuare gyan na, waa boose daa nyi woŋ doo te da te lɛɛ Gyɔn nombia ɲan di ya?' ²⁶ Te akpaa de yako nyi ka lee balaŋ gyan na, dee yee balaŋ burum kewo mo. Nawolo nyi be popou ne lɛɛ di nideli nyi Gyɔn yeɛ Wurubuare dekpɛŋkpɛngyooɔre e." ²⁷ Mena doo be tiranoo fa Yesu nyiaa, "Doo gyɛŋ ya." Keŋte Yesu mo yako wo nyiaa, "Akpaa mena na, maŋ mo ba wola ɲon me doŋ keŋ da lee ya."

Bia bala baale wose maŋ dudu

²⁸ Keŋte Yesu besewo gyoo dudu fa wo nyiaa, "Baleɛ ɲolo kyaawo keŋ ɔ dana bia baala bala. Wee daale ne, ɔ gyuu ɔ bu kegyia ɲon gyan ke yako e nyiaa, 'Me bu, mee gyae nyi gyɛŋ n ke gyu me wooman ke yeɛ tom fa maŋ.' ²⁹ Keŋte ɔ bu ɲon yako e nyiaa, moɔ gyae maa gyu ya, mona wole wole ne, ɔ kaa kyɛɛkeɛ wa agyueŋ te ɔ gyuuwo. ³⁰ Keŋte baleɛ ɲon gyuuwo ɔ bu kemaasa ɲon gyan ke yako ɲon mo mena ke. ɔ bu kemaasa ɲon seewo nyi, 'Yoo taata me nyiiwo, maa gyu,' mona ɔ te gyu ya. ³¹ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, ɛ wola maŋ ya agyueŋ. Bia bala kewo man na, woŋti yeɛna ɔ kya ɲon kegyaebii? Te balaŋ baŋ tiranoo fae e nyiaa, 'Bu kegyia ɲon.' Keŋte Yesu yako wo nyiaa, 'Mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, lempoolɛra na kafɔntena te

tangbɛɛ nɔn bɛɛ gyoo Wurubuare gyoori kenj man.' 32 Nawolo nyi Gyon Wurubuare lonsoore nɔn konjawo kaa wola nɔn gbɛɛ kpaakpaate kenj ɛ ka mo, mona ɛ te lɛɛ e di ya. Lempoolɛera na kafonjena banj doo, be lɛɛ e di. Kenanj wole ɛ kena mena koranj ne, ɛ te kyɛɛkee ya agyuerj na ɛ ke lɛɛ e di ya."

*Paasetena baale dudu
Maake 12:1-12; Luka 20:9-19*

33 Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "E nyii dudu daale bela. Wofarale nolo fara wo te o duu daasebia njaale njan nje yee ngba akutuse te bɛɛ baake nja nyi gerepo ne. O dii abanj kilisi wo kenj, te o wula boo kenj baa sara daasebia njan ke man na baa lese nja lonj lee nje man ne. Te o banja deni doolonj doolonj daale, kenj walanj ke kyaa ke man na waa gyee wo kenanj. Te o moo wo kenj do paasetena baale nyinjmaa man nyi baa keɛ ke doo, te o korowo lanj gbɛɛ. 34 Debanj kelii nyi baa ko daasebia njan ne, o kpila o tewuleɛ gyu paasetena banj gyanj nyi baa fa e o wui noo. 35 Botoo te paasetena banj kyanja o tewuleɛ banj, te be tuku nolo te ba koo nolo te be funji nolo mo boya. 36 Kenje woote nɔn besewo kpila o tewuleɛ banj ba boe kela gyangba nyibanj banj gyu paasetena banj gyanj, mona be yee banj mo mena ke. 37 Kenanj wole ne, woote nɔn kpila nɔn gbagba o bu te o yakowo nyiaa, 'Mberem nɔn na baa bu e.' 38 Mona paasetena banj kena o bu nɔn ne be yako donja nyiaa, 'Kei yena bu nɔn waa kaa di o kya aboo njan. E yela deɛ ko e na aboo njan nafa waa di ne ka bese de wui!' 39 Mena doo be wonje e lee wo kenj man ka ko. 40 Botoo te Yesu boose wo nyiaa, Mena doo wee kenj woote nɔn de konj na, wonj te waa yee paasetena banj?"

41 Kenje be tiranoo fa e nyiaa, "Waa koe mena balan kumɛɛ benanj pou, na waa mo wo kenj do paasetena woleɛ banj debanj de lii na, baa fa e o wui noo ne nyinjmaa man."

42 Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "E te kala ta Wurubuare nombia anjarasenj see njan na ɛ kena kpene kenj ne yako ne yee? Be njmarasewo see nyiaa,

'Boe kenj deni mmaraa banj be bɛɛ ne,
kenj kaa bese na mokoo kasee boe kenj
ne yeli deni kenj ne yee donj.

De Gbenjgyoo Wurubuare yee la te konjawo mena,

te ke yee kpene kenj ke dana gyakolonj
de siaman' "

43 Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "Mena doo mee yako nɔn ɛ ke nyii nyiaa, Wurubuare waa leo o gyoori kenj lee ɛ gyanj, na waa mo fa balan banj baa yee o kegyaebii ne. 44 Walanj kamase nɔn o yale mena boe kei doo na, gyae ke keretii

e kpetekpetekpete. Te nyan walanj kamase nɔn mo boe kenj de yale n doo na, nyanj ke petɛɛ."

45 Saese kegyiise na Farasiitena banj ke nyii Yesu aduya kenja ne, ba gyenawo nyi ba wose man nombia yaa o ne yako.

46 Mena doo be gyae gbɛɛ kenj baa mo kyanj e, mona be yee balan dikpii kenj. Nawolo nyi bɛɛ lɛɛ di nideli nyi Yesu yee Wurubuare dekpjenkpenjgyoo e.

22

*Alowole dudu
Luka 14:15-24*

1 Yesu besewo kolosi fa balan banj aduya man nyiaa, 2 "Wurubuare gyoori kenj yee ngba gyoo nɔn o ba do kesa fa o bu nɔn o ba kpeo alo ne. 3 Kenje o kpila o tewuleɛ nyiaa, baa gyu ke baake balan banj o be lo yele baake wo ne nyi baa konj na be kaa di, mona be bɛɛ ba te konj ya. 4 Mena doo o besewo kpila o tewuleɛ woleɛ baale bela nyiaa, ɛ gyu ke yako balan banj moo lo yele baake wo ne nyiaa, 'E konj, ma te tanj kpene kamase. Be ta koe me nunkyue baala na me wonembia banj be dana nunj ne, te ba te yee kpene kamase mo tanj. E konj alowole kenj tee na ɛ kaa di.' 5 Mona balan banj o be lo yele baake ne ta mo o nombia njan yee kolo ya. Kei da koro na o te lanj o wo, kei mo da koro na o te lanj o tom man. 6 Balanj akan banj kyanja gyoo nɔn tewuleɛ banj, te be tuku wo te ba koe wo. 7 Mena doo gyoo nɔn gyanja banj nideli te o kpila o yoonootena te be ka koe balan banj boo koe o tewuleɛ banj ne, te ba too be donoo kenj mo. 8 Kenje gyoo nɔn baake o tewuleɛ banj boo kaa ne te o yako wo nyiaa, 'Ba te saa ma alowole weeneɛ njan tanj, mona balan banj moo lo yele baake wo ne, ba tekaboena nyi baa konj kaa di ya. 9 Mena doo ɛ njere gyoo donoo kenj abonterese man, na ɛ ke baake walanj kamase nɔn ɛ kena ne, nyi waa konj alowole kenj tee.' 10 Mena doo o tewuleɛ banj gyoo wo donoo kenj man te be baake balan banj pou boo naa ne. Be baake balan kpaakpaa nyibanj na balan kumɛɛ pou, te balan kaa wulu alowole dekpjanalanj kenj man.

11 Mona gyoo nɔn ke konj kaa gyoo dekpjanalanj kenj man o kaa keɛ balan banj pou boo baake ne, o naa baale nolo kyaa be man kenj o ba doona alowoleteɛ kegba kenj kaboena nyi walanj kamase waa do ne ya. 12 Kenje gyoo nɔn boose e nyiaa, 'Me gyoo, sena te n yewo konj kebo kenj n ba doona alowoleteɛ kegba ya?' Mona baale nɔn te tale tiranoo fa e ya. 13 Botoo te gyoo nɔn yako o tewuleɛ banj nyi, 'E bake e o nyinjmaase na o nawoo, na ɛ ke funj e leki

ditinɛ man. Botɔɔ te waa kyan ɔ nyee wui na waa naa diyem nideli.' ¹⁴ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, Wurubuare baake balan burum, mɔna balan kyomii te ɔ lesewɔ lee be man."

Ba ke boose Yesu lee lempoo ketɔ wose man

Maake 12:13-17; Luka 20:20-26

¹⁵ Kenɛte Farasiitena ban korowɔ lee yenanɛ gyu ke bake Yesu nyeeman, mena kenɛ baa kaa teese ɔ noɔman na baa mo ɛn gbagba ɔ noɔwoya kyan e. ¹⁶ Mena doo be kpila be kaseela ban man baale kpu na gyoo Herode balanɛ gyu Yesu gyan. Kenɛte be yako e nyiaa, "De Gbenɛgyoo, da gyanɛ nyi n nombia doo na ɛ gbeɛ, te n na wola balan Wurubuare gbeɛnenɛ kpaakpaa ɛn bo na anokoare. Da gyanɛ nyi ɛnɔlo be tale beo nenɛ ya, nawolo nyi n beɛ keɛ balanɛ siaman ya. ¹⁷ Mena doo yako daa nya agyuenɛ. Dei nyi deɛ te lempoo fa Romantena gyoo dinaa ɛnɔn, yaa de na toɔ ya?" ¹⁸ Mɔna Yesu kena ba agyuenɛ kumɛɛ ɛnɔn ne ɔ yako wɔ nyiaa, "Emɛɛ banɛ e na beo e wose, won doo te e ne gyae e ka teese me noɔman. ¹⁹ E mo kobabii kenɛ e na mo to lempoo ne kɔnɛ maa keɛ." Kenɛte ba moo kobabii kenɛ daale kɔna e. ²⁰ Kenɛte ɔ boose wɔ nyiaa, "Amote nyee na ɔ ye le gyakaa la ke doo?" ²¹ Botɔɔ te be tiranɔɔ nyiaa, "Romantena gyoo dinaa ɛnɔn." Mena doo Yesu yako wɔ nyiaa, "Mena na kpene kenɛ yeɛ Gyoo dinaa ɛnɔn wui na e mo fa e, te kpene kenɛ yeɛ Wurubuare mo wui na e mo fa e." ²² Be ke nyii Yesu noɔwoya kenɛ na, doo be noo. Mena doo be lanɛawɔ tina e yela.

Yesu kawola lee yenɛ wɔle kefonɛ wose man

Maake 12:18-27; Luka 20:27-40

²³ Mena wee kenanɛ ke ne, Sadukiitena ban beɛ yako nyi yenɛ wɔle kefonɛ be kyaa ya ne kɔnɛawɔ Yesu gyan kaa boose e nyiaa, ²⁴ "De Gbenɛgyoo, de naana Mosesi ɛmarase mmaraa kei fa daa nyi, akpaa ɛnɔlo da yem tina ɔ wele yela te be ta lolo bia ya na, kaboena nyi ɔ naabu waa yala lialo ɛnɔn na baa lola bia ɔ kegyia ɛnɔn ye le man. ²⁵ Kɔnɛawɔ nyi naa bia nyetooro baale kyaawɔ te kegyia ɛnɔn yala alo te ɔ yenɛawɔ. Mɔna kenɛ be ta lola bia doo ya ne, te balate ɛnɔn mo yala alo ɛnɔn. ²⁶ ɔ naabu balate na batoorote mo yenɛawɔ yela alo ɛnɔn mena kenɛ be ta lola bia ya. Balanɛ nyetooro kewɔ pou yala alo kei te ba yekeewɔ, mɔna be man ɛnɔlo na alo ɛnɔn ta lolo ya. ²⁷ Kenanɛ wɔle ne, te alo ɛnɔn mo yenɛawɔ. ²⁸ Mena doo wee kenɛ Wurubuare waa gyusu balanɛ ban pou boɔ yem ne lee yenɛ man na, baala nyetooro kewɔ ban boɔ

yala alo kei gyanɛ ne, be man wɔnti te alo ɛnɔn waa yeɛ ɔ wele?"

²⁹ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "E ta yoo, nawolo nyi e ba gyanɛ Wurubuare nombia anɛmarasenɛ see ɛnɔn ya, te e ba gyanɛ Wurubuare doɛn mo ya. ³⁰ Nawolo nyi wee kenɛ Wurubuare waa gyusu balanɛ lee yenɛ man ne, baala be gyae baa yala ya, te boɔ gyae baa mo ala mo fa yale ya. Be popu baa yeɛ ɛnɔba Wurubuare kpilala ban be kyaa adido ne. ³¹ E te kala ta Wurubuare nombia anɛmarasenɛ see ɛnɔn, na e kena kpene kenɛ Wurubuare be yako lee kefonɛ lee yenɛ man wose man nombia yeɛ? ɔ yakowɔ nyiaa,

³² 'Manɛ yena Aberaham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuare.'

Wurubuare te yeɛ woya Wurubuare e ya, mɔna ɔ yeɛ balanɛ ban be kyaa na be sia ne Wurubuare e."

³³ Balanɛ dikpii kenɛ ke nyii nombia kenɛ na, ɔ kawola kenɛ doo be noo.

Mmaraa dinaate

Maake 12:28-34; Luka 10:25-28

³⁴ Farasiitena ban ke nyii nyi Yesu ta mo ɔ nyansa di Sadukiitena ban doo ne, be popou kaa gyanɛewɔ debodokolonɛ. ³⁵ Kenɛte be manɛ ɛnɔlo ɛnɔn ɔ yeɛ mmaraa wolale e ne, kɔnɛawɔ ɔ kaa teese Yesu noɔman te ɔ boose e nyiaa, ³⁶ "De Gbenɛgyoo, Wurubuare mmaraase ɛnɔn pou na, wɔnti kela la?" ³⁷ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Mo n kɔnɔɔ pou na n wose pou na nya agyuenɛ pou gyae n Gbenɛgyoo Wurubuare." ³⁸ Kei yena mmaraa siamante na kenɛ ka kela ɛnɔn popou. ³⁹ Alate kenɛ mo yeɛ ɛnɔba gyanɛgbate kenɛ ne. Kenɛ yena nyi, 'Gyae n doo ɛnɔba nyanɛ gbagba n wose ne.' ⁴⁰ Mosesi mmaraase ɛnɔn pou na Wurubuare akpenkpenɛgyooɔra ban pou nombia ɛnɔn boɔ wolo ne, sena mmaraase ala kenɛ doo."

Amote yena nyeeleere Kristo ɛnɔn?

Maake 12:35-37; Luka 20:41-44

⁴¹ Farasiitena ban ke yilaa debodokolonɛ ne, Yesu boose wɔ nyiaa, ⁴² "Sena te e na gyanɛ lee nyeeleere ɛnɔn Wurubuare be yako see nyi waa kɔnɛ ne wose man? ɔ yeɛ amote ɔ naanabii e?" Kenɛte be tiranɔɔ nyiaa, "ɔ yeɛ gyoo Defidi ɔ naanabii e." ⁴³ Kenɛte Yesu boose wɔ nyiaa, "Akpaa mena na, weera doo te Wurubuare felinɛ ɛnɔn yela gyoo Defidi baake nyeeleere ɛnɔn Wurubuare be yako see nyi waa kɔnɛ ne nyi me 'Gbenɛgyoo?' Gyoo Defidi yakowɔ nyiaa,

⁴⁴ 'De Gbenɛgyoo Wurubuare ɛnɔn yako me Gbenɛgyoo nyi, tisi kyaa me dunolonɛ doo,

kelii debarj keŋ maa mo n kolala banj do n tɛɛ.’

⁴⁵ Akpaa nyi gyoo Defidi baake nyeeleere ŋon nyi ɔ ‘Gbenjgyoo’ na, kenanj na sena te nyeeleere ŋon waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?” ⁴⁶ Be man ŋolo te tale tiranoo fa Yesu ya. Te lee mena wee kenanj ne gyu mo na, ŋolo te tale gyoo ɔ konoo boose e nombii daale bela ya.

23

Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala banj wose man

Maake 12:38-40; Luka 11:37-52; 20:45-47

¹ Keŋte Yesu kolosiwo fa balan dikpii keŋ na ɔ kaseela banj nyiaa, ² “Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena banj yena balan banj be dana gbɛɛ nyii baa tale lese Wurubuare mmaraase ŋan man. ³ Mena doo kaboena nyi yaa tei wo, na e ke sila kpene kamase keŋ bɛɛ wola ŋon ne. Mɔna e na yɛɛ kpene keŋ bɛɛ yɛɛ ne ya, nawolo nyi boɔ ne di be kawola keŋ doo ya. ⁴ Bɛɛ bake kasolose ŋan kela balan ne yere wo, mɔna banj gbagba bɛɛ sɛɛ yɛɛ kolo kyomii kyoo wo na baa tale seele be kasolose ŋenanj ya. ⁵ Kpene kamase keŋ bɛɛ yɛɛ ne, bɛɛ yɛɛ bo na balan ke nyinj naa wo. Wonambu tone adakaasebia ŋan bɛɛ yɛɛ te bɛɛ ŋmarase Wurubuare nombia do ŋe man te bɛɛ mo mataa be tirinooose na be baamense doo ne, bɛɛ yeli be wui ŋan na keeree. Te ŋmeeseŋ ŋan bɛɛ mo gbili ba kegba wurikyimse ŋan noosebia te ŋee wuluŋu ne, bɛɛ yeli be wui ne yɛɛ doolon doolonj. ⁶ Bɛɛ gyae akyaese kpaakpaa be deegyanee di gyonj, na Gyudatena osom denɛɛ man. ⁷ Bɛɛ gyae nyi balan ke bunjii do wo noo balan deegyanee man, te bɛɛ gyae mo nyi balan ke baake wo nyi ‘Wolala.’ ⁸ Mɔna emɛɛ doo, e na yele baa baake ŋon nyi ‘Wolala’ ya, nawolo nyi e popou dana wolale dokolonj koon bo, te e yɛɛ walan dokolonj mo biawoo. ⁹ Te e na baake ŋolo mo tɛɛle kei doo nyi e ‘Kya’ ya, nawolo nyi e dana kya dokolonj koon bo. Ŋon yena ŋon ɔ kyaa addo ne. ¹⁰ Mena ke te e na yele baa baake e man ŋolo nyi ‘Siamante’ ya, nawolo nyi e dana siamante dokolonj bo. Ŋon yena nyeeleere ŋon Wurubuare be yako see nyi waa koŋ ne. ¹¹ Walan ŋon ɔ yɛɛ kegyia e e man ne, waa bese e kegbetibii. ¹² Walan ŋon ɔ gyina ɔ wose addo na, Wurubuare waa yokose e, te ŋon ɔ yokose ɔ wose na, Wurubuare waa gyina addo.

¹³ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena banj e na beo e wose, e laako. Nawolo nyi e ne to balan gbɛɛ nyi be na gyoo Wurubuare gyoori keŋ man ya. Emɛɛ

gbagba bɛɛ gyoo ke man ya, mɔna banj bɛɛ yɛɛ kakyen baa gyoo ke man mo ne, e bɛɛ fa wo gbɛɛ ya.

¹⁴ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena banj e na beo e wose, e laako. Nawolo nyi e na beo liala leo ba aboo ŋan be dana ne. E ne fane kyare na e ka mo beo balan nyi e yɛɛ balan kpaakpawoo. Mena doo Wurubuare waa woŋ e deŋela nideli kela walan kamase.

¹⁵ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena banj e na beo e wose, e laako. Nawolo nyi e na mo epo doo, kila tɛɛle doo pou nyi e ke nyinj walan dokolonj na ɔ kaa sila Wurubuare. Mɔna akpaa e nyinj walan ŋonan na, e ne yeli ɔ dinoo na bese wolee koranj keŋ nyi diyem keŋ waa naa boalan man ne, kela emɛɛ gbagba wui betabola.

¹⁶ Emɛɛ siayeleesatena banj e na wola balan gbɛɛ ne, e laako nawolo nyi e kpa akpaa ŋolo de kanj Wurubuare osom deni dinaa keŋ nta na ka te yɛɛ kolo ya, mɔna akpaa ŋolo de kanj koba yayam aboo ŋan doo Wurubuare osom deni dinaa keŋ man nta na, kaboena nyi waa di nta man keŋ doo. ¹⁷ Emɛɛ siayeleesatena ayintena, wonti kela na ke doo? Koba yayam aboo ŋan yaa Wurubuare osom deni dinaa keŋ ne yele koba aboo ŋan na bese Wurubuare wui ne? ¹⁸ E na bese yako nyi, akpaa ŋolo de kanj Wurubuare kedeese boe keŋ nta na te yɛɛ kolo ya, mɔna akpaa ɔ kanj aboo ŋan gyakaa kedeese boe keŋ doo ne nta na, kaboena nyi waa di nta man keŋ doo. ¹⁹ Emɛɛ siayeleesatena, wonti kela na ke doo? Aboo ŋan gyakaa kedeese boe keŋ doo ne, yaa kedeese boe keŋ ne yele kedeese aboo ŋan na bese Wurubuare wui ne? ²⁰ Lee mena doo walan kamase ŋon ɔ kanj Wurubuare kedeese boe keŋ nta na, nawolo baa nyi ɔ te kanj aboo ŋan pou gyakaa ke doo ne nta. ²¹ Te walan ŋon ɔ kanj Wurubuare osom deni dinaa keŋ nta na, nawolo baa nyi ɔ te kanj keŋ na Wurubuare ŋon ɔ kyaa ke man ne nta. ²² Mena mo te walan ŋon ɔ kanj addo nta na, nawolo baa nyi ɔ te kanj Wurubuare gyoorogbeli keŋ, na Wurubuare ŋon ɔ kyaa ke doo ne nta.

²³ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena banj e na beo e wose, e laako. Nawolo nyi e na mo e wooman aboo buruburu gba kufu man dekpeŋ dokolonj fa Wurubuare, mɔna e te tina kpene keŋ ne hia nyi yaa yɛɛ mmaraa keŋ man ne yela. E bee di nombia na ŋe gbɛɛ ya, te e bee wii balan waranjase ya, te e bee di anokoare mo ya. Nafoo kaboena nyi yaa yɛɛ mena aboo keŋa pou, na e ka bese fa e wooman aboo buruburu ŋan kufu man dekpeŋ dokolonj bela kpu. ²⁴ Emɛɛ siayeleesatena banj e doŋ balan siaman. E ne tale kyosee lese wonembia

buruburu lee e solonjse man, mɔna e ne lilii wonembia dinaana.

²⁵ Emee mmaraa wolala na Farasiitena banj e na beo e wose, e laako. Nawolo nyi e ne faafo e leenɔɔse na e nyefalee wɔle bo, mɔna ne man dana ayimee. Nawolo nyi abɔɔ njan doo ne man ne, anibiri na donj te e na mo njere balan leo na. ²⁶ Emee Farasiitena siayeleesatena, e tanjgbee faafo e leenɔɔse na e nyefalee njan tɔoman na, ne wɔle mo gyae ka lee.

²⁷ Emee mmaraa wolala na Farasiitena banj e na beo e wose, e laako! Nawolo nyi e yee ngba yebɔɔse njan bɔɔ mo kolo wolom gyilaa ne wɔle na ke yee kyeo ne. Mɔna ne tɔoman na, denibalan njɔɔ na ba wosenaane adalee te wulu ne man. ²⁸ Mena ke te emee mo doo. Balanj siaman na e ne yee e wose ngba e yee balan kpaakpraawɔ ne, mɔna balan kabee na nombiakumee te wulu e konɔɔse man.

Yesu kekolosi lee denjele kewɔn kenj gyae ke kɔn be dɔɔ ne

²⁹ Emee mmaraa wolala na Farasiitena banj e na beo e wose, e laako. Nawolo nyi e ne ma Wurubuaare akpenkpenjgyɔɔra na balan banj be gbɛenenj tenee Wurubuaare siaman ne yebɔɔse nideli, na na ke yee kyeo. ³⁰ Te e ne yako nyi, 'Daa denj kyaa la de naanaɔ debanj kenj ne, nafa denj te kpuu na wɔ na baa koe Wurubuaare akpenkpenjgyɔɔra banj ya.' ³¹ Mena dɔɔ e nɔɔwoya kenja nawola la nyi, e te see nyi balan banj bɔɔ koe Wurubuaare akpenkpenjgyɔɔra banj ne, e yee be duulunj man balanwɔ. ³² E betaa kyanj nombiakumee njan e naanaɔ be yee ne man, na e ke yee na kelii oto.

³³ E dana nombiakumee ngba doma ne. E be gyae e ke tale yeu lee Wurubuaare nyinjmaa man, kenj nyi ɔ be bu njan fɔɔ na waa yela e ka gyoo boalanj man ya. ³⁴ Mee yako njan baa e ke nyii nyiaa, maa kpila Wurubuaare akpenkpenjgyɔɔra na siakaralatenana na wolala e gyanj. E ka ko be man baale na e ke gyɔ be man baale ɔpanjan dɔɔ, na e ke tuku be man baale yo osom denee man na e ke gegi wɔ na donɔɔse. ³⁵ Kenj e ba koe balan banj be gbɛenenj tenee Wurubuaare siaman, lee Abele dɔɔ kelii Berekia bu Sakaria njan e ba koo kedeesa boe kenj na Wurubuaare osom deni dinaa kenj nsana nsana dɔɔ ne, Wurubuaare waa wonj e denjela nideli. ³⁶ Mee yako njan e ke nyii nyiaa, kenja pou denjele kewɔn gyae ke kɔn emee gyenj wee kei balan dɔɔ.

Mena kenj Yesu ne gyae Gyerusalem

³⁷ O Gyerusalemtena! O Gyerusalemtena! Emee koona Wurubuaare akpenkpenjgyɔɔra, te e funjii balan banj Wurubuaare be kpilii

e gyanj ne boya. Ma te yee kakyen nyi maa yilaa njan do mo tee, ngba mena kenj kegyim talabo ne felee ɔ benkelee wuu ɔ bia dɔɔ ne, mɔna e te fa manj gbɛe ya. ³⁸ E kee, Wurubuaare ta lese ɔ sia lee e donɔɔ kenj dɔɔ. Ka senjɛ bo yakaa. ³⁹ Mena dɔɔ mee yako njan e ke nyi nyiaa, e be gyae e ka tekaa naa manj bela ya, kelii debanj kenj e ke yako nyiaa 'Walanj njan ɔ ne kɔn de Gbenjgyoo Wurubuaare yele man ne, njan na nyeebam.' "

24

Yesu kekolosi lee Wurubuaare osom deni dinaa kenj kewolee wose man

Maake 3:1-13; Luka 21:5-19

¹ Yesu ka lee Wurubuaare osom deni dinaa kenj man ɔ ne gyu ne, ɔ kaseela banj wonja waa agyuenj kɔn denee njan senjɛ botɔɔ ne kyeo dɔɔ. ² Kenjɛ ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Ngba e ne naa abɔɔ kenja pou. Ampanj yaa mee yako njan e ke nyii nyiaa, baa tekerii ne popou lo kenj nyi e be gyae e kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya."

³ Kenjɛ Yesu gyuuwɔ ke kyaa oliifi bula kenj dɔɔ. Botɔɔ te ɔ kaseela banj baagenj korowɔ gyu ɔ gyanj te be bɔɔse e nyiaa, "De Gbenjgyoo yako daa, debanj wonjti te kenja pou gyae ke kɔn. Wonj te dee mo gyenj nyi n kabese kɔn, na debanj otomante kenj ta benaa?" ⁴ Kenjɛ Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "E kee e wose dɔɔ nideli kenj nyi njolo ba beo njan ya. ⁵ Nawolo nyi balan burum baa kɔn ma yele man, na be kaa mo ba wose nyi banj yena manj nyeeleere njan, na baa beo balan burum na baa yo gbɛe. ⁶ E nyii yoo nombia na, e na yele e wɔe ke lo njan ya. Nawolo nyi kaboenana nyi nombia kenja pou deekɔn, mɔna kenja bee wolo nyi oto kenj te lii ya. ⁷ Teelese baa koro senj tia dɔnɔ, na gyoonenj mo ka koro senj tia dɔnɔ. Tanam dinaa gyae ke yala, te teele mo gyae kewosi yenaase burum. ⁸ Kenja pou yee yaa ngba fulute kadjee kewalanj ne.

⁹ Lee manj dɔɔ balan pou baa kɔla njan, na baa kyanjee njan na baa naase njan diyem na baa koe njan. ¹⁰ Debanj kenanj man te balan burum baa tina manj keleeedi yela. Baa kɔla dɔnɔ, na baa lese dɔnɔ fa. ¹¹ Akereee akpenkpenjgyɔɔra baa kɔn, na be kaa beo balan burum. ¹² Kenj nombiakumee keyee gyae ka bo dɔɔ, balan burum balan kegyae nɔɔ gyae ke yokɔse. ¹³ Mɔna walanj njan ɔ yee kakyenj senj kenkenj kelii oto na, Wurubuaare waa lee ɔ nyee. ¹⁴ Baa yako nombia kpaakpaalee Wurubuaare gyoori kenj wose man fa teelee kei dɔɔ balan pou, na debiise pou balan ke nyii, pete oto kenj ke kɔn.

¹⁵ Akpaa ε naa mmusuo nombii Wurubuarε osom deni dinaa kenj man, ηgba mena kenj Wurubuarε be tεε ɔ dekpεnkpεnggyɔore Daniεle dɔɔ kolosi see lee ka wose man nε, na kaboenā nyi walaη kamase ηon waa kala mena nɔwɔya ηenan na, waa yεε kakyen na waa nyii ηe man nideli. ¹⁶ De kɔη mena na, balan banj be kyaa Gyudia tεele man nε, baa yeu gyu bulase dɔɔ. ¹⁷ Nyi akpaa ηɔη kyaa ɔ deni nyee dɔɔ na, ɔ na tisi kɔη tεele man nyi ɔ kaa mo ɔ kolo ya. ¹⁸ Te akpaa ηolo mo kyaa wɔɔman na, ɔ na bese gyu dεε nyi ɔ kaa mo ɔ kegba ya. ¹⁹ Weeya ηenan man na, fulestena na talabose baa laako. ²⁰ Mena dɔɔ ε fane fa Wurubuarε nyi, ε keyeu wee kenan na kɔη waaretεε yaa kefεefowee ya. ²¹ Nawolo nyi balan kenan wui kayeyεε gyae ka bo kela ηan pou be kɔη kaalan, leenan deban kenj Wurubuarε be yεε tεele kei kaa lii gyenj wee kei nε. Te kaale kenan dinɔɔ be gyae ka tekaa kɔη wee daale wee daale bela ya. ²² Mɔna Wurubuarε tanj wula kɔkee kayeyεε weeya kenja. Na waa yεε mena ya nε, nafa ηolo na ηolo be gyae waa ka ya. Mɔna lee ɔ balan banj ɔ ba lese see dɔɔ nε, te waa kɔkee weeya ηenan. ²³ Deban kenan de lii te ηolo de yako ηon nyi ‘E keε Kristo ηon kyaa kebo yaa ɔ kyaa yenan daale na, ε na lεε ke di ya.’ ²⁴ Nawolo nyi balan baa dii akereε nyi banj yena manj Kristo ηon, te baale mo baa dii akereε nyi be yεε Wurubuarε akpεnkpεnggyɔorawo. Baa yεε gyakolonj nombia na nombia dinaana, na akpaa be tale nyinj gbεε koran na, baa mo beo Wurubuarε balan banj ɔ ba lese see nε. ²⁵ Mɔna emεε dɔɔ, me te wulaa yako ηon nombia kenja pena deban kenj ke kɔη.

²⁶ Mena dɔɔ akpaa ηolo de yako ηon nyi, ε keε ɔ kyaa depampaa dinaa kenj man na, ε na gyu botɔɔ ya. Te akpaa be yako ηon nyi, ɔ te kɔη ɔ yoe yenan daale na, ε na lεε di. ²⁷ Nawolo nyi manj Deniwalan Bu ηon kekɔη gyae ke yεε bo ηgba mena kenj ɔga ne ηmaale lee weese deεlee man, te balan pou ne naa ke ɔ dεεyalae man nε. ²⁸ Botɔɔ kenj kolo punta doo na, botɔɔ te bapεtεena mo ne yilaa.

Deniwalan Bu ηon kekɔη

Maake 13:24-31; Luka 21:25-33

²⁹ Weeya ηenan man kaale kenja pou wole nε, be gyae ke di weeya ala ya weese waa gyoo ditɔntεε, te gyaalanj mo be gyae waa wolose ya. Kyolobiise baa lee adido kaa yala. Te abɔɔ ηan pou ηe kyaa adido nε, gyae ke wosi. ³⁰ Deban kenan nε, balan baa naa kolo adido kenj gyae kawola nyi, manj Deniwalan Bu ηon kekɔη te lii. Te tεele kei dɔɔ balan pou baa wii walaηsa. Baa naa manj Deniwalan Bu ηon ta mo dorj

na gyoorobiiri lee ηoma man adido mεε kɔη. ³¹ Ba wola kabere dinaa kenj na, manj Deniwalan Bu ηon maa kpila me kpilala lee adido kɔη tεele kei dɔɔ, na be kaa yilaa me balan banj moɔ lese see nε lee tεele kei dɔɔ yenaase kamase.

³² Kenjte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, ε keε fiigi danj na ε ke kasee kolo lee ka wose man. Akpaa ε naa ηgba ke tombia da potee faarenjse woleε nε, na ε gyenj nyi awuluntεε ta benaa. ³³ Mena mo te akpaa ε naa mena nombia kenja pou ne kɔη na, ε gyenj nyi manj Deniwalan Bu ηon kekɔη ta benaa tanj. ³⁴ Ampaη yaa mεε yako ηon nyi balan banj be kyaa gyenj kei nε, be duulunj be gyae ke munu tanj ya, pete nombia kenja kekɔη. ³⁵ Adido na tεele kei pou gyae ke gyu ɔto, mɔna me nɔwɔya dɔɔ ηan gyae ke kyaa kekpaakekpa.

ηolo ba gyenj wee na deban kenj maa mo kɔη ya

³⁶ Kenjte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, ηolo ba gyenj wee na deban kenj kenja pou gyae ke kɔη ya. Wurubuarε kpilala banj be kyaa adido, na manj Deniwalan Bu ηon koran ba gyenj ya. Gyise me kya ηon ɔ kyaa adido nε waagenj gyenja la. ³⁷ Mena kenj be kɔη Nowa deban kenj nε, mena te manj Deniwalan Bu ηon mo kabese kɔη gyae ke yεε. ³⁸ Weeya ηenan man pete lonj kenj ke kɔη kaa woleε tεele nε, na balan ne dii na bεε nyɔɔ. Baala ne yala ala na bεε mo ala mo fa yale, kelii wee kenj Nowa ba gyoo adakaa dinaa kenj man nε. ³⁹ Be ta gyenj kpene kenj ne kɔη ya, kelii deban kenj lonj be kaa waale kuu wɔ pou lanj nε. Mena te manj Deniwalan Bu ηon ke kɔη gyae ke yεε. ⁴⁰ Deban kenan man na, baala bala baa kyaa wɔɔman bεε yεε tom. Wurubuarε waa mo ηolo tina ηolo yela. ⁴¹ Ala bala baa senj bεε nanj abɔɔ. Wurubuarε waa mo ηolo tina ηolo yela. ⁴² Mena dɔɔ ε doo ε wose dɔɔ, nawolo nyi ε ba gyenj wee kenj ε gbenggyoo ηon waa kɔη ya. ⁴³ E tɔɔse nyiaa, nyi dekanjalante denj gyenj deban kenj ηmεelate waa kɔη kaa ηmεele e nε, nafa waa deke ɔ dekanjalanj kenj nyi ηmεelate be nyinj gbεε kaa gyoo kuu waa abɔɔ ya. ⁴⁴ Mena dɔɔ emεε mo ε doo ε wose, nawolo nyi manj Deniwalan Bu ηon mo maa kɔη deban kenj ε loo be gyakaa ya.

⁴⁵ Kenjte ɔ besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, amote yena tobaale ηon ɔ sia be kare te ɔ ne di ɔ gbenggyoo mmaraase dɔɔ? ηon yena tobaale ηon ɔ gbenggyoo waa mo ɔ tebia akan banj do ɔ nyinmaa man nyi waa keε be dɔɔ, na waa fa wɔ weeneε deban kenj kaboenā nε. ⁴⁶ Akpaa tobaale ηonanj senjε ɔ tom man ɔ ne yεε ke nideli mena, te ɔ gbenggyoo ηon de kɔη kaa naa e na, ηon

na nyeebam. ⁴⁷ Mee yako non e ke nyii nyiaa, mena tobaale nonan o gbengyoo waa mo wa aboo pou do e o nyinmaa man nyi waa kee ne doo. ⁴⁸ Mona akpaa nyi tobaale nonan yee tobaale kum e, te o yee wa agyuej nyi o gbengyoo be gyae waa kon biley ya, ⁴⁹ te o gyoo o tebia akan ban ketuku, te non na solon nyooa ne dii bee nyoo na, ⁵⁰ o gbengyoo non waa kaa lee o doo wee ken o loo be gyakaa ya ne. ⁵¹ O gbengyoo non de kon kaa naa e mena na, waa wanj o denjele nideli na waa gegi e lee o gyan, na waa yela o kaa kyaa balan ban bee beo ba wose ne gyan. Botoo te waa kyan o nyee wii na waa tao o kela.”

25

Alebia kufu baale dudu

¹ Yesu besewo gyoo dudu fa wo nyiaa, “Weeya nenan man na Wurubuare gyoori ken gyae ke yee ngba, alebia kufu ban booo koro mo be kanease be kaa gyanee na alowole baale ne. ² Be man banon yee ayintenawo, te banon mo yee siakaralatenawo. ³ Ayintena ban ka mo be kanease na, be ta gyem na baa mo nunse tela kpu na nan doo be kanease man ne ya. ⁴ Mona siakaralatenana ban doo, ban moo nuu do porontiasi man tela kpu na nan doo be kanease man ne. ⁵ Alowole baale non te kon biley ya, mena doo alebia ban pou moowo bee denjeli te be doo dosorooj. ⁶ Ke lii tee nsana ne te akelelee yalawo nyiaa, ‘Alowole baale non te kon! E lee kaa gyanee na e!’ ⁷ Kenje alebia kufu ban pou korowo te be gyanaa be kanea nmeeser nan. ⁸ Botoo te ayintena ban yako siakaralatenana ban nyiaa, ‘De kanease na yekee, mena doo e fa daa e nunse nan kyomii.’ ⁹ Kenje siakaralatenana ban yako wo nyiaa, ‘Koa de nunse nan be gyae ka yee dee fa non ya.’ Mena doo e gyu donoo man na e kaa gyae naale lee. ¹⁰ Mona deban ken ayintena ban be lam be kaa lee nunse nan ne te alowole baale non kaa gyoowo. Alebia banon ban booo desina ba wose see ne, gyoowo alowole nookedi deni ken man, te be kyanja disim ken to. ¹¹ Kenan wole te alebia akan ban mo konawo kaa gyoo. Kenje be fae yeesa baake nyi, ‘De Gbengyoo toro daa.’ ¹² Kenje alowole baale non yako wo nyiaa, ‘Mee yako non e ke nyii nyiaa mooo gyen non ya.’ ¹³ Botoo te Yesu yako o kaseela ban nyiaa, ‘E doo e wose doo nideli, nawolo nyi e ba gyan wee yaa deban ken man Deniwalan Bu non maa bese kon ya.’”

¹⁴ Yesu besewo gyoo dudu fa wo nyiaa, “Deban kenan man na Wurubuare gyoori ken gyae ke yee ngba balee non o ne gyae waa gyu gbeye, te o be baake o tewulee te o be kpelee wa aboo do wo be nyinmaa man ne. ¹⁵ O faa walan kamase ngba mena ken waa tale tela ne. O faa nono koba kakponse anon (5,000) te o faa nono kakponse ala (2,000) te o faa nono mo kakpon dokolon (1,000). Kenje o korowo lan o gbeye ken. ¹⁶ Tobaale non o be fa e kakponse anon ne, korowo debokenan man te o moo koba ken ke yee tom te o nyin kakponse anon kpu bela. ¹⁷ Mena mo te non o be fa e kakponse ala ne, nyin kakponse ala bela kpu. ¹⁸ Mona tobaale non booo fa e kakpon dokolon ne, korowo ke wula booo te o moo o gbengyoo koba ken kewuu.

¹⁹ Be gbengyoo non kyaawo botoo kyare pete o konawo. O ke kon ne te o baake o tewulee ban gyanee nyi baa gyoo be kobase nan man. ²⁰ Tobaale non o be fa e koba kakponse anon ne, moo kakponse kufu kon te o yako o gbengyoo non nyiaa, kee kakponse anon te n faa man mona me ta bese nyin kakponse anon kpu bela. ²¹ Kenje o gbengyoo non yako e nyiaa, ‘Ao baale kpaakpaa anokoarete, karan na keyee. N te di anokoare lee kyomii maa moo fa nen ken man, mena doo maa mo aboo burum do n nyinmaa man. Kon na dee di gyan ken mee dii ne.’ ²² Tobaale non o be fa e koba kakponse ala ne mo konawo kaa yako e nyiaa, ‘Me gbengyoo, n faa man kakponse ala, mona me te nyin kakponse ala kpu bela.’ ²³ Kenje o gbengyoo non yako e nyiaa, ‘Tobaale kpaakpaa anokoarete, karan na ke yee. N te di anokoare lee kyomii maa moo fa nen ken man, mena doo maa mo aboo burum do n nyinmaa man. Kon na dee di gyan ken mee dii ne.’ ²⁴ Tobaale non o be fa e kakpon dokolon ne mo konawo te o yako o gbengyoo non nyiaa, ‘Me gbengyoo, ma gyan nyi n nombia dana don te botoo ken n te duu kolo mo ya ne, botoo te n ne koo. ²⁵ Me yee nen mena doo ma moo n koba ken ka weese booo man. Kee, n koba yaa, lee n woni.’ ²⁶ Kenje o gbengyoo non yako e nyiaa, ‘N yee tobaale kum na kebonaleta e. N gyan nyi mee ko aboo botoo ken me te duu ya, te mee yilaa aboo botoo ken ma te nmatee ya na, ²⁷ weera n ta moo me koba ka see man koba deese man ya. Nafu ma ke kon ken na, ngba maa gyu ke lee ken na ka lon. Kenje o yako o tewulee ban nyiaa, ²⁸ e leo koba ken lee o gyan na e ka mo kpu non o be nyin kakponse kufu ne. ²⁹ Nawolo nyi walan non o dana kolo na baa kpu e na waa nyin burum, te non o be dana ya na, kyomii ken koran o dana ne baa leo ke lee o gyan. ³⁰ Mena doo e fan

tobaale ouhoo kei non o be dana tonoo ya ne leki ditiñtɛɛ keñ man. Botoo te waa kyanj o nyee wii na waa tao o kela.' "

Nombia kedi otomante keñ

³¹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "Debanj keñ manj Deniwalanj Bu non maa bese konj na, daa na Wurubuare kpilala ne gyae la deɛ konj. Maa konj me gyoorobiiri man kaa kyaa me gyooro gbeli keñ doo. ³² Teele kei balan pou baa kaa yilaa me gyanj, na maa kpase be man akpeñ ala ngba mena keñ wonombia keelere ne kpase asoose lee namense man ne. ³³ Maa mo namense banj see me dunolunj doo, na maa mo asoose banj see ma demena doo. ³⁴ Botoo te manj gyoo non maa yako banj be kyaa ma dunolunj doo ne nyiaa, 'Emɛɛ banj me kya be hiraa non. E konj kaa kyaa Wurubuare gyoori keñ o be wulaa desina see non leenanj debanj keñ o be yee teele kei ne man. ³⁵ Nawolo nyi debanj keñ tanam na ko manj na, e faa manj weeneɛ me diiwɔ. Debanj keñ lonjoanenj na ko manj na e faa manj lonj me nyooɔwɔ. Debanj keñ me yee njole e na, e lee manj gyu ya akpanalanjse man, ³⁶ debanj keñ me donjeɛ ditenjeli na, e faa manj aboo ma doowo. Debanj keñ mee wee na e kaa keɛ me doo, debanj keñ booo kyanj manj keto deni na, e ka doo manj nooo.' ³⁷ Kenje mena balanj kewo banj be gbɛɛnenj tenɛɛ Wurubuare siaman ne, baa boose gyoo non nyiaa, 'De gbenggyoo, woromoo te de naa neñ nyi tanam na ko neñ te de faa neñ weeneɛ, yaa lonjoanenj na ko neñ te de faa neñ lonj n nyooɔwɔ. ³⁸ Woromoo te de naa neñ nyi n yee njole te de lee neñ gyu da akpanalanjse man, yaa n donjeɛ ditenjeli te de faa neñ aboo n doowo? ³⁹ Woromoo te de naa neñ nyi n na wee, yaa ba te kyanj neñ keto deni te de kaa doo neñ nooo?' ⁴⁰ Botoo te manj gyoo non maa tiranoo fa wo nyiaa, 'Ampanj yaa mee yako non nyiaa, kpene kamase keñ e be yee fa me balanj kewo man kemaasabii koranj na, manj yaa e yeewo fa!' ⁴¹ Botoo te maa yako banj be kyaa ma demena doo ne nyiaa, 'E señ lee me gyanj, emɛɛ banj Wurubuare be falaa non nyi ya gyu ka gyoo boalanj degyapaa keñ o be desina see fa obonsam na o kpilala banj ne man. ⁴² Nawolo nyi tanam koo manj na, e te fa manj weeneɛ ya, lonjoanenj koo manj na e te fa manj lonj ya. ⁴³ Debanj keñ me yee njole e na e ta mo manj gyu ya akpanalanjse man ya. Me teeewo ditenjeli na, e te fa manj kolo maa do ya. Ma weewo mona e te kaa do manj nooo ya, te be kyanja manj keto deni, mona e te kaa do manj nooo ya.'

⁴⁴ Botoo te balanj banj baa boose manj gyoo non nyiaa, 'De gbenggyoo woromoo te de naa neñ nyi tanam na ko neñ, yaa

lonjoanenj na ko neñ, yaa n yee njole e yaa n donj ditenjeli yaa n weewo yaa be kyanja neñ keto deni te da te kyoo neñ ya?' ⁴⁵ Kenje maa tiranoo fa wo nyiaa, ampanj yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, 'Kpene keñ e be beɛ e te yee fa me balanj kewo man kemaasabii koranj ya ne, na manj yaa e beewo e te yee fa ya.' ⁴⁶ Botoo te baa mo balanj benanj gyu botoo keñ baa naa diyem kekpaakekpaa ne, mona balanj banj be gbɛɛnenj tenɛɛ Wurubuare siaman ne doo, baa nyinj nyeedonj kekpaakekpaa."

26

Ba kebake Yesu nyeeman

Maake 14:1-2; Luka 22:1-2; Gyon 11:45-53

¹ Yesu kawola aboo keña pou tanj ne, o yako o kaseela banj nyiaa, ² "Ngba e gyeñ nyi teka weeya ala na nyeekeleeewee kedi keñ te lii. Debanj kenanj man te baa lese manj Deniwalanj Bu non fa na baa gyoo manj sakaa opanjanj doo."

³ Debanj kenanj man te Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena kegyiise gyuuwo ke gyanjee saese pou kegyia Kaifase dekanalanj man. ⁴ Kenje be bakewoo nyi baa yo kyanj Yesu na baa ko e. ⁵ Mona be yakowoo nyi, "Tekaboena nyi deɛ ko e nyeekeleeewee kedi kei man ya, na mena ya na balanj banj baa yela donoo keñ ke sinjii."

Alo njolo ka mo nunj woli Yesu Betani donoo man

Maake 14:3-9; Luka 7:36-50; Gyon 12:1-8

⁶ Kenanj wole na te Yesu gyuuwo Simoon non nafa o na wee kawee yayam ne deɛ Betani donoo man. ⁷ O kekyaa botoo ne, te alo njolo konjawoo o gyanj na o dana nunj ofonofonte keñ be dana koyadonj ne porontia too. Kenje o toosi nunj keñ woli Yesu nyeeman. ⁸ O kaseela banj kena kpene keñ alo non be yee ne, yee wo banj te be yakowoo nyiaa, "Weera doo te o ne woleɛ nunj kei mena." ⁹ "Nafa beñ yoo nunj kei na, baa nyinj koba burum na baa mo fa ayematena." ¹⁰ Na Yesu gyeñ nombia njan beɛ gyuen ne te o boose wo nyiaa, "Weera te e ne kale na alo non mena? Nombii kpaakpaa yaa o yeewo fa manj ne. ¹¹ Ayematena doo be kyaa e gyanj debanj kamase, mona manj doo mooo gyae maa kyaa e gyanj debanj kamase ya. ¹² Mena keñ o be kyeekee nunj kei woli manj ne, kei nawolo baa nyi o te desina manj fa me kewuu. ¹³ Ampanj yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, teelee kei doo yenanj kamase keñ baa kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa njan ne, baa yako alo kei nombii waa ayeeñ kei na baa mo toose e."

*Gyudase te see nyi waa lese Yesu fa
Maake 14:10-11; Luka 22:3-6*

¹⁴ Kenan wolé né, ó kaseela kufu bala ban man ñolo, ñon bée baake e nyi Gyudase Isekaróte né, korowó gyu saese kegyiise ban gyan. ¹⁵ Kenje ó ke bóose wó nyiaa, “Akpaá ma lese Yesu fa ñon na, wonj te é ke fa man?” Botóó te be tiranóó fa e nyi dée fa neñ kóba wolom bia sao na kufu (30) Te be kala kóba kenj do e ó nyinjmaa man. ¹⁶ Lee debanj kenanj te Gyudase fiasée ó ne gyae gbée kenj waa mo lese Yesu fa wó.

*Yesu na ó kaseela kedi nyeekeleeweewee
weeneé ñan*

¹⁷ Nyeekeleeweewee kedi wee gyanjbate kenj bee di bodobodo kenj tee be doo ke man ya né, Yesu kaseela banj kónjawó ó gyanj kaa bóose e nyiaa, “Alej te n ne gyae nyi de kaa desina see fa nyeekeleeweewee weeneé kedi kenj?” ¹⁸ Kenje ó yako wó nyiaa, “É gyu balee ñolo gyanj Gyerusalem donóó kenj man na é kaa yako e nyiaa, ‘De Gbenjgyoo ñon kpa ma debanj kenj te lii, te n dekpánalaj man te ó ne gyae nyi ñon na daa ó kaseela banj kaa di nyeekeleeweeneé ñan.’ ” ¹⁹ Kenje ó kaseela banj gyuuwó ke yee ñgba mena kenj ó be yako wó né te be desina nyeekeleeweewee ñan see. ²⁰ Kelii balinóó né, Yesu na ó kaseela kufu bala banj gyuuwó ke kyaa weeneé ñan dedii man. ²¹ Ba ke kyaa bee dii né Yesu yako ó kaseela banj nyiaa, “Ampanj yaa mée yako ñon é ke nyii nyi, é man ñolo waa lese manj fa.” ²² Lee nombia ñan ó be yako wó né dóó, dekokórokóó kyanja ó kaseela banj pou te be fiasée bée bóose e dokolonj dokolonj nyiaa, “De gbenjgyoo, manj yaa amóte?” ²³ Kenje Yesu tiranóó fa wó nyiaa, “Walaj ñon daa na e kyaa dée do nyinjmaa nyefale dokolonj kei man né, ñon ne gyae la waa lese manj fa.

²⁴ Manj Deniwalanj Bu ñon maa yenj ñgba mena kenj Wurubuare nombia anjarasenj see ne yako lee ma wose man né, móna ñon waa lese manj fa né waa laako.

Nafó berj ta lola walaj ñonanj ya na, dei.” ²⁵ Kenje Gyudase ñon waa kaa lese Yesu fa né mó bóose e nyiaa, “Me Gbenjgyoo, manj yaa amóte?” Te Yesu tiranóó fa e nyiaa, “Mena yaa nyanj gbagba yakowó né.”

*Yesu na ó kaseela kedi nyeekeleeweewee
dinaa weeneé ñan*

Maake 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korintotena 11:23-25

²⁶ Be kee dii né, Yesu moo bodobodo te ó fanewó fa Wurubuare karanj, te ó kara ke mo fa ó kaseela banj. Kenje ó yako wó nyiaa, “É léé di, kei yena ma wosenaane kenj.” ²⁷ Kenanj wolé te ó moo leenóó kenj te

ó fanewó fa Wurubuare karanj, te ó moo ke fa ó kaseela banj. Kenje ó yako wó nyiaa “É popou é léé nyóó.” ²⁸ “Kei yena me fatabo kenj Wurubuare ba mo tó ñon na ó balanj nóokebakesee kenj nóó. Kei yena fatabo kenj gyae ke kyeeke leki, na Wurubuare ka mo balanj burum nombiakumée kyee wó. ²⁹ Ampanj yaa mée yako ñon nyi móó gyae maa tekaa nyóó solonj kei bela ya, kelii wee kenj daa na ñon dée nyóó solonj wole me kya Wurubuare gyoori kenj man.” ³⁰ Kenanj wolé né, be kpee nónonj lese Wurubuare yele te ba leewó lanj oliifi bula kenj dóó.

*Yesu keyako nyi Pita waa bée e
Maake 14:27-31; Luka 22:31-34; Gyon 13:36-38*

³¹ Kenje Yesu yako ó kaseela banj nyiaa, “Gyerj nelim kei né é popou é ke yeu yela manj. Nawolo nyi Wurubuare yakowó ó nombia anjarasenj see ñan man lee ma wose man nyiaa, ‘Maa gyo namensekeelere ñon lo, na ó namense fanj pou ke yaasee.’

³² Móna me fom lee yenj man na, maa kyanj ñon gbée gyu Galelia teele man.” ³³ Kenje Pita yako e nyiaa, “Akpaá be popou de yeu tina neñ yela koranj na, manj dóó móó gyae maa tina neñ yela korakora ya.” ³⁴ Botóó te Yesu yako Pita nyiaa, “Ampanj yaa mée yako neñ nyi gyenj nelim kei pete kegyim keló woya né, nyanj ke bée betabotooro nyi n ba gyerj nyanj korakora ya.” ³⁵ Kenje Pita tiranóó fa e nyiaa, “Akpaá nyi ke yee yenj ke koranj na, móó gyae maa bée neñ korakora ya.” Te ó kaseela akanj banj pou mó yakowó mena.

*Yesu kefane Gekyemane
Maake 14:32-42; Luka 22:39-46*

³⁶ Kenanj wolé né, Yesu na ó kaseela banj gyuu yenanj daale kenj bée baake botóó nyi Gekyemane né. Kenje ó yako wó nyiaa, “É kyaa kebo, mee gyu siaman me kaa fane maa kónj.” ³⁷ Kenje ó moo Pita na Sebedeo bia bala banj kpu na ó wose. Botóó te dekokórokóó kyanja e kenj nyi ó bée gyenj mena kenj waa yee ó wose ya. ³⁸ Kenje ó yako wó nyiaa, “Dekokórokóó te kyanj manj gbaa kenj nyi ne gyae ka mo kyanj. É kyaa kebo na é ka deke.” ³⁹ Botóó te Yesu tuuwó gyu siaman kyomii te ó tisiwó bunj wulunju ó nyee te ó fanewó fa Wurubuare nyiaa, “Taata, akpaá nyi gyae ke de na, yela mena kayeyee kei ke lanj me dóó. Móna na manj kegyaebii ya. Yee kpene kenj nyanj gbagba ne gyae.” ⁴⁰ Yesu ka bese kónj ó kaseela banj gyanj né, ó kaa naawó nyi ba te doo dosoronj. Kenje ó bóose Pita nyiaa, “Mena dóó é te tale deke debanj dokolonj koonj kenj nyi é be doo yee?” ⁴¹ Kenje ó besewó yako wó nyiaa, “É deke na é ke fane, na é be nyinj ka gyoo kekeesekeee man ya. Nawolo nyi

ma gyeŋ nyi ε konɔɔse man na ε ne gyae ε ke yeε ma kegyaebii, mɔna ε wosenaane betanɔ mena doŋ kenanɔ ya."

⁴² Kenɔte Yesu besewɔ lee ɔ kaseela banɔ gyanɔ bolate gyu ke fane nyiaa, "Taata, nyi be gyae ke de nyi mena kayeyee kei ka lee me doɔ ya ne, kenanɔ na yeε nyanɔ gbagba n kegyaebii" ⁴³ Yesu ka bese konɔ ne, ɔ kaa naawɔ nyi ɔ kaseela banɔ sɛε be dokee, nawolo nyi dosoronɔ doo be siaman. ⁴⁴ Kenɔte ɔ besewɔ lee be gyanɔ gyu ɔ kaa fane botoorote. Te ɔ fanewɔ yako nombii dokolonɔ kenanɔ ke bela. ⁴⁵ Kenɔte ɔ besewɔ konɔ ɔ kaseela banɔ gyanɔ te ɔ kaa boɔse wɔ nyiaa, "E sɛε ε doo ε ne fɛfɛfo? E keε, debanɔ kenɔ te lii. Be ta lese manɔ Deniwalanɔ Bu nɔn doo balanɔ kumee nyinɔmaa man. ⁴⁶ E koro dee gyu, ε keε walanɔ nɔn waa lese manɔ fa ne te tunɔ daa tanɔ."

Ba kekyanɔ Yesu

Maake 14:43-50; Luka 22:47-53; Gyon 18:3-12

⁴⁷ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi ne, ɔ kaseela kufu bala banɔ manɔ nɔlo nɔn beε baake e nyi Gyudase ne kaa leewɔ botɔɔ. Nɔn na balanɔ dikpii kenɔ boɔ lee saese kegyiise na donɔɔ kegyiise gyanɔ ne konɔala. Na be man baale dana yoosilase na akpokpose. ⁴⁸ Gyudase nɔn waa kaa lese Yesu fa ne tanɔ wulaa yako balanɔ banɔ nyiaa, "Walanɔ nɔn maa kaa pukaa e ne, nɔn yena walanɔ nɔn e ne gyae ne. E kyanɔ e." ⁴⁹ Mena doɔ Gyudase teεwɔ teenɔ gyu Yesu gyanɔ te ɔ baake e nyi "De Gbenɔgyoo, te ɔ pukaa e doo e nɔɔ." ⁵⁰ Kenɔte Yesu yako e nyiaa, "Me gyoo, yeε kpene kenɔ doɔ n be konɔ kebo ne." Botɔɔ te balanɔ banɔ kaa tɔɔ Yesu do te be kyanɔ e. ⁵¹ Botɔɔ te Yesu kaseela banɔ manɔ nɔlo lese ɔ yoosila, te ɔ moowɔ kara saese pou kegyia nɔn tobaale denjele lese ke lo. ⁵² Kenɔte Yesu yako ɔ kaseele nɔn nyiaa, "Mo n yoosila kenɔ do ke boolee man. Nawolo nyi walanɔ kamase nɔn ɔ ne wɔŋ yoosila na, waa yeŋ bo yoosila nɔoman. ⁵³ N ba gyeŋ nyi maa tale sola me kya na waa yela ɔ kpilala kakponɔkakponɔse ka lee adido konɔ debokeiman kaa yoo lee man yee? ⁵⁴ Mɔna akpaa me yeε mena na, sena te Wurubuare nɔmbia anɔmarasenɔ see nɔn ne yako nyi, kaboena nyi mena nɔmbia kenɔ deεkonɔ ne, gyae ke yeε ampanɔ." ⁵⁵ Kenɔte Yesu boɔse balanɔ dikpii kenɔ boɔ konɔ be kaa kyanɔ e ne nyiaa, "Me yeε walanɔkum e te ε moo yoosilase na akpokpose ε ne konɔ ε kaa kyanɔ man? Wee kamase na mee kyaa Wurubuare osom deni dinaa man wola nɔn Wurubuare nɔmbia, mɔna ε te kyanɔ man ya. ⁵⁶ Mɔna kenɔ pou konɔae mena na nɔmbia nɔn Wurubuare akpenɔkpenɔgyɔora be nɔmarase see ne ke

konɔ mena." Botɔɔ te ɔ kaseela banɔ pou korowɔ yeu tina e yela.

Be ka mo Yesu gyu kegyiise siaman

Maake 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Gyon 18:13-14, 19-24

⁵⁷ Balanɔ banɔ boɔ kyanɔ Yesu ne moo e gyu saese pou kegyia Kaifase dekanɔalanɔ man, botɔɔ kenɔ mmaraa wolaa na donɔɔ kegyiise pou be gyanɔee ne. ⁵⁸ Pita sila Yesu wɔle wɔle mense kelii saese kegyia nɔn dekanɔalanɔ man. ɔ gyooowɔ ke man te ɔ gyuuwɔ ke kyaa tewuleε banɔ beε gyee dekanɔalanɔ kenɔ ne gyanɔ, na waa naa kpene gyae ke konɔ Yesu doɔ. ⁵⁹ Saese kegyiise na donɔɔ kegyiise banɔ pou boɔ gyanɔee botɔɔ ne, ne gyae nombii kenɔ baa mo gyakaa Yesu doɔ na baa nyinɔ gbεε ko e. ⁶⁰ Balanɔ burum konɔawɔ kaa kerεε Yesu nɔɔse, mɔna be te nyinɔ nombiikum kenɔ baa mo gyakaa ɔ doɔ ya. Wɔle wole na te baala bala baale konɔawɔ kaa yako nyi, ⁶¹ "De nyiiwɔ baleε kei yakowɔ nyi 'Waa tale tekerii Wurubuare osom deni dinaa kei lo, na waa mo weeya atooro ma ke bela.' " ⁶² Botɔɔ te saese kegyia nɔn korowɔ senɔ te ɔ boɔse Yesu nyiaa, "Nombia nɔn beε mo gyakaa n doɔ ne, n be tale tira nɔe nɔɔ yee?" ⁶³ Mɔna Yesu te gyuuu ɔ nɔɔ ya. Kenɔte saese kegyia nɔn yako Yesu nyiaa, "Ma te keε Wurubuare nɔn ɔ kyaa kekpaakekpaa ne nae fa nenɔ, akpaa nyanɔ yena nyeeleere nɔn Wurubuare be yako see nyi waa konɔ, nɔn ɔ yeε Wurubuare bu dokolonɔ koonɔ nɔn e na, yako daa" ⁶⁴ Kenɔte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Kenɔ yaa n yakowɔ ne. Mɔna mee yako ε popou ε ke nyii nyiaa, wee daale ne ε kena manɔ Deniwalanɔ Bu nɔn kyaa Wurubuare doŋ pou gbenɔgyoo nɔn dunolonɔ doɔ, na ε ka bese naa manɔ na me ta lee nɔma man adido mee konɔ."

⁶⁵ Saese kegyia nɔn ke nyii nɔmbia kenɔ ne, ɔ kyanɔ ɔ kegba tirii (Kenɔ nawolo nyi nɔmbia nɔn ta wee e gbaa) te ɔ yakowɔ nyiaa, "ɔ te kolosi mmusuo nɔmbia! Wonɔ nombii yaa deε gyae deε tekaa nyii kpu bela? Neneε emεε gbagba ε nyii mmusuo nɔmbia nɔn ɔ be kolosi ne. ⁶⁶ Sena yena ya agyuenɔ lee nɔmbia kenɔ man?" Kenɔte be tiranɔɔ nyi, "ɔ kaboena yeŋ." ⁶⁷ Kenɔte be tɔɔ nɔolonɔse woli ɔ siagbεε te be takee e akotase. Baale mo nɔmeree e ɔ lakaase man, ⁶⁸ te be yako e nyiaa "Wurubuare dekanɔkpenɔgyoo Kristo, wola daa nɔn ɔ be gyoo nenɔ."

Pita kebeε Yesu

Maake 14:66-72; Luka 22:56-62; Gyon 18:15-18, 25-27

⁶⁹ Debanɔ kenanɔ na Pita kyaa dekanɔalanɔ kenɔ man. Kenɔte saese kegyia nɔn alebu nɔlo konɔawɔ ɔ gyanɔ kaa yako e nyiaa,

“Nyanj mo n kpue na Yesu non o ba lee Galelia teele man ne.” ⁷⁰ Kenje Pita lee anmaarej balan ban pou siaman botoo nyiaa, “Moo gyen nombia njan n ne yako ne man korakora ya.” ⁷¹ Te o leewo gyu dekanalanj kenj denanoo man. Botoo te alebubii njolo mo besewo naa e te o yako o tebia banj be kyaa botoo ne nyiaa, “Balee kei mo kpue na Yesu non o ba lee Nasarete donoo man ne.” ⁷² Kenje Pita besewo lee anmaarej te o kanya ntam nyiaa, “Moo gyen balee kei korakora ya.” ⁷³ Te kyare ya ne, balan banj be kyaa botoo ne konjawo Pita gyanj kaa yako e nyiaa, “Kei doo ke yee ampanj ke kaenj nyi nyanj mo n kpue na balee kei. N kekolosi koranj nawolo nyi n yee be man njolo e.” ⁷⁴ Botoo te Pita fiasse o ne falaa o wose te o kanya ntam nyiaa, “Moo gyen balee kei korakora ya.” Debokenanj man te kegyim loo woya. ⁷⁵ Kenje Pita tooose nombia njan Yesu be yako e nyiaa, “Pete kegyim ke lo woya na, nyanj ke bee betabotooro nyi n ba gyen manj ya” ne. Te Pita leewo deboo man ke kyanj o nyee wii.

27

Be kamo Yesu gyu gyoo Pilato gyan
Maake 15:1; Luka 23:1; Gyon 18:28

¹ Tee kena nebo nebo fuu ne, saese kegyiise na donoo kegyiise banj gyanjeewo te be yakowo see donja nyi baa ko Yesu. ² Mena doo be bake e te ba moo e gyu ka do Pilato non o senje Romantena gyoo dinaa nawoo man ne nyijnmaa man.

Gyudase yenj
Kpilala 1:18-19

³ Gyudase non o ba lese Yesu fa kena nyi be te bu Yesu foo nyi baa ko e ne, takaa e nideli te o kyeekeee wa agyuenj. Mena doo o besena koba kenj o be lee Yesu nyee man ne gyina kegyiise banj. ⁴ Kenje o yako wo nyiaa, “Ma te yee nombiakumee ngba moo lese walanj non dukum kamase be doo o man ya fa non ne.” Te kegyiise banj mo tiranoo fa e nyiaa, daa be famene na njenanj ya. Ne yee nyanj gbagba n nombia na. ⁵ Botoo te Gyudase funja koba kenj lo wo Wurubuare osom deni dinaa kenj man, te o gyuuwoo kado o wose njolej. ⁶ Kenje saese kegyiise banj tooose koba njan te be yakowo nyiaa, “Da mmaraa bee fa daa gbeye nyi dee mo koba kei kyakale na do osom deni koba man ya. Nawolo nyi koba kenj dana ayimee.” ⁷ Kenje kegyiise banj moo ba nyeeja banj na donja te be seewo nyi, baa mo koba kenaj ke lee teele saabase maare njolo gyanj, na baa kyaa wuu njoola botoo. ⁸ Mena doo kaa lii nanj gyen ne, bee baake teele kenaj bo nyi fatabo teele. ⁹ Kenja pou yela Wurubuare nombia njan o be tee o dekprenkpenjyooore

Gyeremia doo yako see ne konjawo mena. O yakowo nyiaa,

“Ba moo koba wolom bia sao na kufu 30 njan ne yee koya kenj Iseraetena be dii o nyee man ne,

¹⁰ ke lee teele saabase maare gyanj ngba mena kenj de Gbenjyoo Wurubuare ba wola manj ne.”

Be kamo Yesu gyu Pilato gyan

Maake 15:2-5; Luka 23:3; Gyon 18:33-38

¹¹ Kenje ba moo Yesu kaa senj Pilato non o senje Romantena gyoo dinaa nawoo man ne siaman. Te Pilato boose e nyiaa, “Nyanj yena Gyudatena gyoo non?” Te Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Kenj yaa n yakowo ne.” ¹² Mona debanj kenj saese kegyiise na donoo kegyiise ba mo nombia gyakaa Yesu doo ne, o te gyuusu o noo ya. ¹³ Botoo te Pilato boose Yesu nyiaa, “Nombia burum kenja bee mo gyakaa n doo ne, n bee nyii yee?” ¹⁴ Mona Yesu bee o te gyuusu o noo yako nombii dokolonj koonj gba ya. Nombii kei doo Pilato noo nideli.

Be kalese Yesu fa yenj

Maake 15:5-15; Luka 23:13-25; Gyon 18:39-19:6

¹⁵ Gyudatena nyeekeleeewe kedi wee kamase ne, kaboena nyi Pilato non o senje Romantena gyoo dinaa nawoo man ne, waa tina balan banj boo kyam to deni ne man dokolonj, non balan benanj gbagba ne gyae ne yela fa wo. ¹⁶ Mena debanj kenaj na Barabase non o yee nombiakumeyere e, te balan pou be nyii o nombia ne doo deni man. ¹⁷ Balanj dikpii kenj ke konj kaa yilaa ne Pilato boose wo nyiaa, “Balan bala kewo man na be man wonji te e ne gyae nyi maa tina yela fa non. Barabase yaa Yesu non bee baake e nyi Kristo ne?” ¹⁸ Nawolo nyi na Pilato gyen nyi, kenj balan banj ne kola Yesu doo te ba lese e fa. ¹⁹ Pilato kekyaa o ne di nombia njan ne, o weele kpilawo kaa yako e nyiaa, “Lese n nyijnmaase lee mena walanj non nombiikum kamase be doo o man ya ne nombia man. Nawolo nyi nelim me doosi dose njale lee o wose man na, yee manj gyakolonj te me naa diyem nideli.”

²⁰ Mona Wurubuare saese kegyiise na kegyiise akanj banj feefuwoo do balan dikpii kenj nyi, baa sola Pilato na waa tina Barabase yela na baa ko Yesu. ²¹ Kenje Pilato besewo boose balan banj nyiaa, “Balan bala kewo man na, be man wonji te e ne gyae nyi maa tina e yela?” Te be tiranoo fa nyiaa, “Tina Barabase yela fa daa.” ²² Kenje Pilato besewo boose wo nyiaa, “Kenaj na sena te maa yee Yesu non bee baake nyi Kristo ne?” Botoo te be popou yakowo nyi, “Yela baa gyoo e sakaa opandanj doo.” ²³ Kenje Pilato boose wo

nyiaa, "Woj dukum te o yeewo?" Mona be see bee fae yeesa nedon nyiaa, "Yela baa gyo e sakaa opanjan doo."

²⁴ Pilato kena nyi balan ban noowoya na kela e te o be gyae waa tale yee kolo lee Yesu wose man ya ne, o kyee lon faafu o nyinjmaase balan dikpii ken siaman te o yako wo nyiaa, "Man nyinjmaa be doo balee kei yer man korakora ya. Ke yee emee gbagba e nombia na." ²⁵ Kenje balan ban pou seewo yako nyiaa, "Dejele kewon ken gyae ke kon lee o kako wose man ne, deekon daa na de bia doo." ²⁶ Mena doo Pilato tinaa Barabase yela fa wo, te o yela ba nmeree Yesu dambiise te o moo e fa yoonootena ban nyi baa gyu ke gyo e sakaa opanjan doo.

*Be kekulu Yesu
Mateo 27:27-32*

²⁷ Kenje Pilato yoonootena ban moo Yesu gyu non Pilato dekanalan man, te be baake yoonootena akan ban pou kaa gyanee kilisi Yesu. ²⁸ Be kyanja o kegbase kpee te ba moo kegba yayam wurikyim daale ngba nan Romantena gyoonen na doo ne do e. ²⁹ Kenje ba moo soose loo gyooro kototoo wuu e, te ba moo gbutu do e o dunolon nyinjmaa man na bee bun o siaman kulu e nyiaa, "Gyudatena gyoo nyan na ke yee. N nyee dee wolose." ³⁰ Be too noolonse woli e, te be leo o gbutu ken mo nmeree e o nyee man. ³¹ Be ke kulu e tan ne, te ba kpee kegba yayam ken bo mo do ne te ba moo non gbagba wui aboo do e. Te ba moo lee be kaa gyo e sakaa opanjan doo.

Ba kegyo Yesu opanjan doo

Maake 15:21-32; Luka 23:26-43; Gyon 19:17-27

³² Be ka lee deboo man bee gyu ne, te be gyanee na balee nolo non o ba lee Kirene te bee baake e nyi Simon ne. Kenje ba nere e nyi waa lee Yesu opanjan ken seele. ³³ Kenje be gyuwo ka gyoo botoo ken bee baake nyi "Golgata," ken nawolo nyi Nyeepookoo dee ne. ³⁴ Botoo te ba moo tee njante daale mo kyakale na solon fa Yesu nyi waa nyoo. Mona o ke daa ke kee ne te o beewo nyi o be nyoo ya. ³⁵ Ba ke gyo e sakaa opanjan doo ne, te be kpelee o kegbase bunji te be loo boe ne doo na baa naa ken walan kamase waa nyin. ³⁶ Kenan wole ne, te be kyaawo botoo bee deke e. ³⁷ Kenje be nmarase nombii ken doo boo gyo e opanjan doo ne mataa o nyee gbee nyiaa,

"KEI YENA YESU, GYUDATENA GYOO
NON."

³⁸ Botoo te be gyoo nmelatena bala baale sakaa opanjaase doo kpu na Yesu. Njolo

sakaa o dunolon doo te nolo mo sakaa o demena doo.

³⁹ Na balan ban bee lam botoo ne na tee e na bee kpiisi ba nyeeya, ⁴⁰ na bee yako e nyiaa, "Nyan non n kpa n ke tekerii Wurubuare osom deni dinaa ken na n ka mo weeya atooro ma ke ne, lee n wose na dee kee. Akpaa nyan yena Wurubuare bu non na, lee n wose na n ke tisi lee opanjan ken doo." ⁴¹ Mena mo te saese kegyiise na mmaraa wolala na donoo kegyiise ban mo kulu e nyiaa, ⁴² "O ne lee balan nyee, mona o be tale lee non gbagba wose ya. Ngba n kpa nyan yena Israetena gyoo non, tisi lee dan ken doo na dee lee nen di. ⁴³ O na mo o wose lo Wurubuare doo te o ne yako nyi, 'Non yena Wurubuare bu. Akpaa Wurubuare ne gyae e na, e yela dee kee nyi waa lee e.'" ⁴⁴ Mena mo te nombiakumeyeyera ban boo gyoo wo sakaa opanjaase doo kpu na e ne mo kulu e.

Yesu yerj

Maake 15:33-41; Luka 23:44-49; Gyon 19:28-30

⁴⁵ Lee weese kasen dee kelii o ke geese ne, diinjtee kaa lee teele ken doo pou. ⁴⁶ Deban kenan ne, te Yesu fae yeesa kenken nyiaa, "Eli, Eli lama sabatani?" Ken nawolo nyi, "Me Wurubuare me Wurubuare, weera te n lese n sia yela man?" ⁴⁷ Balan ban ba senje botoo ke nyii mena ne be yakowo nyiaa, "E nyii, o ne baake Elaegya." ⁴⁸ Debokenan man te be man nolo yeuwo ka mo kolo ngba kokyaa ken gyae ke tale lee lon ne do solon denyansa daale man, te o moo ke tooso na dan te o gyinaa ke adido fa Yesu nyi waa nyoo. ⁴⁹ Kenje balan akan ban yakowo nyiaa, "E yela dee kee nyi Elaegya waa kon kaa lee e?" ⁵⁰ Kenje Yesu besewo fae yeesa kenken te o kara weesi.

⁵¹ Kekon mena ne, kanyan ken boo mo kpase Wurubuare osom deni dinaa ken man ne beesewo kyekyee ala lee adido kaa lii ka mokoo man. Teele wosiwo, te boya dinaana mo yelewo. ⁵² Yeboose gyuusuwu te Wurubuare gyuusuu o balan ban be gbenerj tenee o siaman te boo yekee ne, man balan burum lee ba yeboose man. ⁵³ Yesu kefonj lee yerj man ne, Wurubuare balan ban boo fonji lee ba yeboose man ne, gyuu Gyerusalem donoo man ka lese ba wose wola balan burum.

⁵⁴ Romantena yoonootena siamante non na ban ba senje bee gyee Yesu ne kena teele kewosi na gyakolon nombia nan be yee pou ne, ba wose yerja wo te be yakowo nyiaa, "Balee kei yena Wurubuare bu non ampan." ⁵⁵ Na ala burum baale mo senje yanjan botoo lemlem bee kee. Be wulaa

be silana Yesu leenan Galelia donoo man beε keε o doo. ⁵⁶ Ala benan man baale yena Meeere non o ba lee Magedala ne, na Gyemisi na Gyosefo be naa Meeere, na Sebedeo bia ban be naa.

Yesu kewuu

Maake 15:42-47; Luka 23:50-56; Gyon 19:38-42

⁵⁷ Kelii balinoo ne kobate nolo non beε baake e nyi Gyosefo, non o ba lee Arimatia donoo man ne konawo botoo. Na non mo yee Yesu silala ban man nolo e. ⁵⁸ O gyuu Pilato gyan ka sola e nyi waa fa e gbεε na waa mo Yesu woo non ke wuu. Kenje Pilato seewo nyi baa moo Yesu woo non fa e. ⁵⁹ Kenje Gyosefo moo woo non, te o moo akaraleε wole wole daale milii e. ⁶⁰ Te o moo e ke wuu boe doo wole ken non Gyosefo gbagba be kare see o wose ne man. Kenje o bilinji boe dinaa daale to yeboo ken noo te o lanawo. ⁶¹ Na Meeere non o ba lee Magedala ne, na Meeere balate non banεε botoo be sia tee na yeboo ken.

⁶² Tee kena ken ke yee Gyudatena keεefowee ke ne, Wurubuaere saese kegyiise na Farasiitena ban gyuuwo ke gyanee Pilato dekpanalan man. ⁶³ Kenje be yako Pilato nyiaa, "Kegyia deε toose nyi Yesu dekarate non ke kyaa ken ne o yakowo nyiaa, weeya atoorote wole na waa fon lee yer man. ⁶⁴ Mena doo yela be kaa deke yeboo ken na baa gyee ke nideli kelii weeya atoorote ken. Na mena ya na o kaseela ban baa yo gyu ke nmεεle e lese na baa yako nyi, o fonεe lee yer man. Na mena ya na, dekara alate kei gyae ka kela gyannga te ken." ⁶⁵ Kenje Pilato yako wo nyiaa, ε lese emεε gbagba ε balan na baa gyu ka deke yeboo ken nideli fa non ngba mena ken baa tale ne. ⁶⁶ Mena doo be gyuuwo ke desina yeboo ken to nideli ken nyi nolo na nolo be tale teese boe ken lee ke noo man ya. Kenje ba lese balan nyi baa gyee yeboo ken nideli.

28

Yesu kefon lee yer man

Maake 16:1-10; Luka 24:1-12; Gyon 20:1-10

¹ Gyudatena keεefowee wole tee kena nebo nebo fuu ne, Meeere non o ba lee Magedala na Meeere balate non korowo gyu botoo ken doo wuu Yesu ne. ² Deban kenan ne teεle wosiwo nawolo nyi de Gbengyoo Wurubuaere kpilale te tisi lee adido kon kaa bilinji boe ken see yan, te o tisiwo kyaa ke doo. ³ Na Wurubuaere kpilale non ne nhalakeε ngba oga kenmaale ne, te o kegba woloseε futututu ngba akaraleε ne. ⁴ Balan ban beε deke yeboo ken kena Wurubuaere

kpilale non ne, gyakolon gyoo wo nideli te be doowo ba sejeε botoo ngba woya ne.

⁵ Kenje Wurubuaere kpilale non yako ala ban nyiaa, "ε na yee ya, ma gyer nyi Yesu non doo gyoo sakaa opanjan doo ne yaa ε ne keo. ⁶ O be kyaa kebo ya. O te fom lee woya man ngba mena ken o be yako see ne. ε kon kaa keε o dedoi man, ⁷ na ε ke ta bilenbilen ke yako o kaseela ban nyiaa 'O te fom lee woya man te o te kyan non gbεε o ne gyu Galelia teεle man. Botoo te ε kena e. Kei yena nombii ken me dana maa yako non.' "

⁸ Kenje ala ban moo gyakolon yeu lee yeboo ken gyan. Mona yee wo gyon te be yeuwo gyu be kaa yako o kaseela ban. ⁹ Karateteε dokolon te Yesu gyanee na ala ban te o doo waa noo nyiaa, "Wurubuaere waa fa non wosefεeren." Kenje ala ban tuuwo benaa e te be tisiwo bun kyan o nawoo som e. ¹⁰ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "ε na yee ya, ε gyu ke yako me tebia ban nyiaa, baa gyu Galelia teεle man. Botoo te baa naa man."

¹¹ Deban ken ala ban ne gyuu ne, yoonootena ban beε gyee yeboo ken ne man baale gyuuwo donoo man ke yako Wurubuaere saese kegyiise kpene kamase ken be kon ne. ¹² Botoo te Wurubuaere saese kegyiise na donoo kegyiise ban gyaneeεwo, te be bakewo te be faa yoonootena ban beε deke yeboo ken ne koba burum daale, ¹³ na baa yako nyi nelim ba ke doo na, te Yesu kaseela ban konawo kaa nmεεle o woo non. ¹⁴ Te be yako wo nyi akpaa Pilato de nyii nombia ken na, daa dee gyu kekolosi na e na deε lese non lee nombia man. ¹⁵ Mena doo yoonootena ban lee koba ken te be gyuuwo ke yee ngba mena ken kegyiise ban be yako wo ne. Mena nombia ken te yaaseε Gyudatena teεle man kaa lli na gyer.

Tom dinaa ken Yesu ba ma do o kaseela nyinmaa man

Maake 16:14-18; Luka 24:47-49

¹⁶ Mena doo Yesu kaseela kufu daale akan ban gyuuwo Galelia teεle man, te be gyuu bula ken doo Yesu ba wola wo nyi baa gyu ne. ¹⁷ Botoo te Yesu ka lese o wose wola wo te be bunawo som e, mona be man baale te lee di ya. ¹⁸ Kenje Yesu tuuwo benaa wo te o yako wo nyiaa, "Wurubuaere te fa man don adido na teεle kei pou doo. ¹⁹ Mena doo ε gyu teεle kei pou doo na ε kaa wola balan na baa bese me kaseela. ε so wo Wurubuaere lon lee Wurubuaere kya non na o Bu non na o Felin non yele man. ²⁰ Na ε ka wola wo na baa di kpene kamase ken moo fareε non ne doo. Te mee yako non ε ke nyii nyiaa, me kpue na non deban kamase kelii teεle kei oto."

Nombia kpaakpaa ñan Maake be ñmarase ne Maake

Gyon Wurubuaere lojsoore ñon ke desina gbæe fa Yesu kekõj

Mateo 3:1-12; Luka 3:1-8; Gyon 1:19-28

¹ Wurubuaere bu Yesu Kristo nombia kpaakpaa ñan kewalanj yaa. ² Wurubuaere kpila tobaale ñon bæe baake nyi Gyon ne nyi waa kyanj Yesu gbæe kõj, ngba mena kenj Wurubuaere dekprenkpenjgyõore ñon bæe baake e nyi Yesaya be yako Wurubuaere nombia anmarasenj see ñan man ne. ³ Yakowo nyiaa,

“Kæe! Mee kpila me kpilale na waa ta n siaman.

Ñon ne gyae la waa desina n gbæenenj see neñ.”

³ Wurubuaere dekprenkpenjgyõore Yesaya besewo yako Gyon wose man nombia Wurubuaere nombia anmarasenj see ñan man bela nyiaa,

“Ñolo ne fae yeesa depampaa dinaa kenj man nyiaa,

‘E desina de Gbenjgyoo gbæenaa, na e ke yela ò gbæenenj pou ka tenee.’”

⁴ Mena doo kõñawo ampanj nyiaa, Gyon ñon ò ne so balanj Wurubuaere loj ne kyaawo depampaa dinaa kenj man. Na ò ne kolosi fa balanj nyi baa kyæeke lee be gbæenenj kumee man na baa kõj Wurubuaere gyanj, na baa so wo Wurubuaere loj na Wurubuaere ka mo be nombiakumee kyæe wo. ⁵ Mena doo balanj burum leewo Gyudia tæelese pou man, na Gyerusalem donoo man gyu ketolæe be nombiakumee ñan bæe yæe ne fa Gyon, te ò soo wo Wurubuaere loj Gyoodan boo man. ⁶ Na kurumoo tone te ba moowo ñara Gyon kegba, te wonembu tone te ò moowo yæe abosoo kpan ò tenja man. Akpataana na teeboo yena ò weenee ñan ò ne dii. ⁷ Kenje Gyon yako balanj banj nyiaa, “Walanj ñolo doj me wole ò ne kõj kenj ò kela man. Manj tekaboena nyi maa bunj booli otenate nkyokota ñmeseñj gba ya. ⁸ Manj doo loj te manj dana mee so ñon Wurubuaere loj, mona akpaa ñon de kõj na Wurubuaere felinj te waa mo so ñon Wurubuaere loj.”

Yesu Wurubuaere lojkeso

Mateo 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-4

⁹ Gyon kæe so balanj Wurubuaere loj ne, te Yesu leewo Nasarete donoo kenj ke kyaa Galelia tæele man ne kõj, te Gyon soo e Wurubuaere loj Gyoodan boo man. ¹⁰ Yesu ka mo waa lee loj kenj man ne, karatete

dokolonj te ò naawo na adido ta toro, te Wurubuaere felinj ñon moo duwulunj dinoo tisi lee adido kaa gyakaa ò doo. ¹¹ Botoo te be nyii woya ñaale kolosiwo lee adido yako nyiaa, “Nyanj yena me bu ñon mee gyae lee me konoo man, te n na gyoo me sia nideli.”

¹² Debokenanj man te Wurubuaere felinj ñon yela Yesu gyuuwo depampaa dinaa daale man. ¹³ Yesu kyaawo depampaa kenanj man weeya soñola (40). ¹⁴ Oj keyyaa botoo ne, te obõnsam kõñawo kaa kæese e kæese e kina. Na Yesu kyae ñale man wonembia man, te Wurubuaere kpilala leewo adido kõj kaa kæe ò doo.

Yesu kebaake ò kaseela gyanjba nyibanj

Mateo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11

¹⁴ Te di weeya ala ya te be kyanj Gyon to deni. Ba ke kyanj e to deni wole ne, Yesu kõñawo Galelia tæele doo ò ne kolosi Wurubuaere nombia kpaakpaa ñan fa balanj nyiaa, ¹⁵ “Debanj kenj te lii, te Wurubuaere gyoori kenj mo ta benaa. E kyæeke lee e gbæenenj kumee man kõj Wurubuaere gyanj, na e ke læe nombia kpaakpaa ñan di!”

¹⁶ Kenje Yesu gyuuwo ka mo Galelia boo nooman. Botoo te ò naa Simon na ò naabu Anderiase na bæe lo asawuse boo kenj man, nawolo nyi be yæe kpæe kyanjarawo. ¹⁷ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “E kaa sila manj, na maa yela e ke yilaa balanj fa manj ngba mena kenj e ne kyanj kpæe ne.”

¹⁸ Debokenanj man te be tinaa ba asawuse ñan yela, te be kaa sila Yesu. ¹⁹ Oj ke gyu ò siaman kyomii ne, ò naa Sebedeo bia Gyemisi na ò naabu Gyon na be doo ba degbele man bee desina ba asawuse. ²⁰ Debokenanj man te Yesu baake wo, te be tinaa be kya Sebedeo na be paasetena banj pou yela degbele kenj man te be kaa sila Yesu.

Yesu kegegi felinjkom lee balee ñolo man

Luka 4:31-37

²¹ Kenje be gyuuwo Kapanum donoo man. Te Gyudatena kefeefowee kelii ne, Yesu gyuuwo bo osom deni man ò kaa wola wo Wurubuaere nombia. ²² Yesu kawola kenj doo balanj banj pou noo. Nawolo nyi ò ne gyu ò konoo wola ngba walanj ñon ò dana doj nombia ñan ò na wolo ne doo ne. Oj kawola kenj te yæe ngba Gyudatena mmaraa wolala banj ne ya. ²³ Debanj kenanj na balee ñolo kyaa bo osom deni man botoo kenj felinjkom doo ò man. Karatete dokolonj te ò fae yeesa kenkenj nyiaa, ²⁴ “Nyanj Yesu Nasarete baale, wonj yaa n ne gyae de gyanj? N kõñae n kaa wolee daa? Ma gyeñ neñ nyi nyanj yena Wurubuaere walanj ñon ayimee be doo n man ya ne.”

25 Botoo te Yesu faree felinkum kenj nyiaa, "Wu n noo, na n ka lee o man." 26 Kenje felinkum kenj wosi balee non nideli, te ke fae yeesa kenkenj te ka leewo o man lanj. 27 Nombii kei doo balan banj pou noo te be boose doja nyiaa, "Wonj nombii yaa? Kawola wole? O dana doj felinkumee doo, kenj nyi o ne kolosi fa na na nje nyii o dei." 28 Mena doo Yesu wose man nombia yaasewo gyu Galelia teele man na ka yenaase pou.

*Yesu kekyo balan burum kaweesee
Mateo 8:14-17; Luka 4:38-41*

29 Be ka lee bo osom deni kenj man pe, te banj na Gyemisi na Gyon gyuuwo Simon na Anderiase dee. 30 Be ke gyu na Simon wa awu doo o na wee kpanalanj, kenje be yako Yesu. 31 Botoo te Yesu gyuuwo alo non gyanj, te o kyanja e o nyinmaa man gate e kyaase. Debokenanj man te alo non kawee kenj tanawo, te o kee be doo.

32 Mena wee kenanj balinoo weese kagyo ne, balan moo be kaweesetena na banj pou felinkumee doo be man ne konj Yesu gyanj. 33 Kenje donoo kenj man balan pou konjawa kaa wuu dekpandalanj kenj denanoo man. 34 Te Yesu kyoo balan burum be kaweesee kpoopoo pou. O gegi felinkumee burum mo lee balan man kenj o te fa na gbee nyi ne dee kolosi ya, nawolo nyi na gyenj walanj non dinoo Yesu yee.

Yesu kekolosi Wurubuare nombia Galelia teele man

Luka 4:42-44

35 Ke tee kena nebo nebo fuu ne, Yesu karateewo lee dekpandalanj man gyu yenanj daale kenj botoo yee yididi ne, te o ke fanewo fa Wurubuare. 36 Kenje Simon na o tebia banj gyuuwo bee keo e. 37 Ba kena e ne te be yako e nyiaa, "Balan banj pou ne keo nenj." 38 Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "E yela dee gyu donoose non ne kyaa siaman ne man, na me kaa kolosi Wurubuare nombia non botoo mo. Nawolo nyi kenj doo te me konjawa teele kei doo." 39 Mena doo o teewo kila Galelia teele pou doo, te o kolosi Wurubuare nombia non fa wo bo osom denee man pou, te o gegi felinkumee lee balan man.

*Yesu kekyo akuntunte nolo kawee
Mateo 8:1-4; Luka 5:12-16*

40 Te akuntunte nolo kaa bunawo o doona doo Yesu nawootee waase e nyiaa, "Me Gbenjgyoo, akpaa n ne gyae na n ke tale kyoo manj me kawee kei." 41 Botoo ne, o nombia yee Yesu waranjase te o moo o nyinmaa gyakaa o doo yako e nyiaa, "Mee gyae, n kawee dee tanj." 42 Debokenanj man te o kawee kenj tanawo, te o nyinja o wose. 43 Pe Yesu ke lo balee non gbee ne, o faree

e nideli nyiaa, 44 "Kee nyi walan na walan na nyii kpene kenj be konj ne ya. Mona mo n wose gyu kawola Wurubuare sae non, na n keto kedeesa aboo non de naana Mosesi ba wolo nyi yaa to ne. Kei gyae ke yela walanj kamase kena nyi n kawee kenj te tanj." 45 Mona balee non ka lee deboo man pe te o gyoo nombia non dekpentkenj kegyo, te walanj kamase nyiiwo. Lee mena doo Yesu te tale gyoo donoo kamase man na balan kena e ya. O ne gyu bo ke kyaa donoo kenj nooman, botoo kenj balan be gyae baa naa e ya ne. Mo kenj koranj na, balan na lee yenanj kamase konj o gyanj.

2

*Yesu kekyo otakase nolo kawee
Mateo 9:1-8; Luka 5:17-26*

1 Weeya akalansese naale wole ne, Yesu besewo gyu Kapanum donoo man te balan nyiiwo nyi o te konj dee. 2 Kenje balan burum kaa wuuwo botoo, kenj nyi nae dasenjae be doo ya. Mena doo gbee be doo kenj nolo waa mo gyoo dekpandalanj kenj man gba ya. Te Yesu kolosi Wurubuare nombia fa wo. 3 Kenje balan banaara baale seele otakase nolo bee konj Yesu gyanj. 4 Kenj balan boe doo be te nyin gbee mo e ta denanoo man ya. Mena doo ba gyenja deni kenj man Yesu kyaa ne nyee doo te be wolee yenanj daale, te be tisinaa kawee te non na o dofononj kenj pou deede see Yesu siaman. 5 Yesu kena mena kenj balan banj be lee e di ne, o yako kawee te non nyiaa, "Me bu, me ta mo n nombiakumee kyee nenj." 6 Botoo te Gyudatena mmaraa wolala banj be kyaa botoo ne yakowo ba nyee ya man nyiaa, 7 "Weera doo te balee kei ne kolosi mena? O te kolosi mmusuo nombia. Lee Wurubuare wole na, amote kyaa la kenj waa tale mo dukum kyee?" 8 Debokenanj man te Yesu gyenja kpene kenj bee gyuenj ne te o yako wo nyiaa, "Wonj doo te e na gyuenj kenja e nyee ya man? 9 Nombia kenja man wonji woela na keyako fa otakase non? 'Me ta mo n dukum kyee nenj,' yaa 'Koro senj na n ka mo n dofononj na n ke ta?' 10 Mona mee gyae e ka gyenj nyi, Manj Deniwalanj Bu dana doj teele kei doo nyi maa mo dukum kyee." Mena doo o yako kawee non nyiaa, 11 "Koro senj. Gate n dofononj, na n ke ta gyu n dee." 12 Debokenanj man te kawee te non korowo senj o nawoo doo, te o gate o dofononj kenj doo o doo ne, te o leewo lanj o dee balan banj pou siaman. Nombia kenja doo balan banj pou noo te ba lese Wurubuare yele yako nyiaa, "Da te naa ta mena nombia kenja dinoo see ya."

*Yesu ke baake Lewi
Mateo 9:9-13; Luka 5:27-32*

¹³ Kenan wole te Yesu besewo gyu Galelia boo nooman, te balan burum konawo o gyan te o wola wo Wurubuaru nombia. ¹⁴ O ke ta o ne lam ne, o naa Alfeose bu Lewi non o yee lempoolere e ne, na o kyaa o lempoo delee man. Te Yesu yako e nyiaa, "Sila man." Kenje Lewi korowo sila e.

¹⁵ Kenan wole ne, Lewi baake Yesu na o kaseela ban gyu o dee be kaa di. Lem-poolera na nombiakumeyera burum sila Yesu na o kaseela ban gyu botoo, te ban na wo pou ke diiwo bom. ¹⁶ Gyudatena mmaraa wolala ban boo lee Farasiitena dikpii ken man kena ngba Yesu ne dii bom na lempoolera na nombiakumeyera ne be boose o kaseela ban nyiaa, "Weera doo te Yesu ne dii bom na lempoolera na nombiakumeyera?" ¹⁷ Yesu kenyii mena ne te o yako wo nyiaa, "Kaweesetena te kaboena nyi baa kyo wo kawee. Balan ban boo na wee ya ne, doo boo ne hia kawee kekyo ya. Ma te kon nyi me kaa baake balan ban be gbeneh wulaa teneh Wurubuaru siaman ne ya. Mona me konae na me kaa baake balan ban be yee nombiakumeyerawo ne."

*Ba ke boose Yesu nookebake nombia
Mateo 9:14-17; Luka 5:33-39*

¹⁸ Wee daale balan baale naawo na Gyon Wurubuaru lonsoore silala na Farasiitena ne bake be noo. Kenje be boose Yesu nyiaa, "Weera doo te Gyon Wurubuaru lonsoore silala na Farasiitena ne bake be noo, te nyan wui kewo doo boo ne bake be noo ya?" ¹⁹ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Sena te balan ban be kyaa allowoletee ne baa tale bake be noo ken allowole baale kyaa be gyan? Allowole baale nyina o kyaa be gyan ne, boo gyae baa tale bake be noo ya. ²⁰ Mona deban daale gyae kekon ken baa mo allowole baale non lee be gyan. Mena wee kenan man te baa bake be noo. ²¹ Nolo bee kara kanyan wole mo taa kakyengbelaa ken ba yem ne boo ya. Akpaa o yee mena ne, kanyan wole ken gyae ke tao kakyengbelaa ken wolose ke boo ken yee ke dinaa. ²² Mena mo te nolo bee mo solon wole do wonembu tone ogele bene man ya. Akpaa o yee mena na solon ken gyae ke tao tone ken lii, na solon ken na wonembu tone ogele ken pou ke wolee. Bee mo solon wole bo do wonembu tone ogele wole man."

*Yesu kawola lee kefefowee wose man
Mateo 12:1-8; Luka 6:1-5*

²³ Kelii Gyudatena kefefowee ne, Yesu na o kaseela ban gyuuwo ka mo woo daale man. Na weeneh nan senee woo kenan man ne yee ngba kefaa ne. Kenje ba kpera

naale posaa bee tao. ²⁴ Kenje Farasiitena boose Yesu nyiaa, "Weera te n kaseela ban ne yee kpene ken dee kole ne da kefefowee?" ²⁵ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E te kala ta lee Wurubuaru tone ken man kpene ken de naana Defidi be yee deban ken tanam be kyan non na o tebia, te ba wose be kyan wo ne yee? ²⁶ Deban ken Abiata yee Wurubuaru sae kegyia e ne, de naana Defidi gyoowo Wurubuaru osom deni dinaa ken man, te o dii bodobodo ken boo mo deesi fa Wurubuaru ken nolo be dana gbete waa di ke kpu na Wurubuaru saese ya ne. Kenje o moo naale mo fa o tebia ban be kpu na e ne, te ban mo diiwo." ²⁷ Te Yesu torowo yako wo nyiaa, "Wurubuaru yee kefefowee bo fa walan. O te yee walan fa kefefowee ya. ²⁸ Mena doo man Deniwalan Bu non yena kefefowee ken gba Gbengyoo."

3

Yesu kekyo baam dayenasate nolo kawee

Mateo 12:9-14; Luka 6:6-11

¹ Wee daale Yesu besewo gyu Gyudatena osom deni man. O ke gyu ne, na baam dayenasate nolo kyaa botoo. ² Na balan ban baale na deke Yesu nyi waa kyo balee non kawee ba kefefowee ken, na baa nyin mo nombia gyakaa o doo. ³ Kenje Yesu yako baam dayenasate non nyiaa, "Lee kaa sen siaman kebo." ⁴ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "Won te da mmaraa ne fa gbete nyi dee yee kefefowee? Da mmaraa ne fa daa gbete nyi dee yee kolo kpaakpaa yaa dee yee kolo kum? Dee lee walan nyee yaa, dee yela waa yen?" Botoo na, nolo te tale gyuuu o noo ya. ⁵ Te Yesu kee wo pou gyanee ban man, te takaa e nideli lee ba denjele don ken doo. Kenje o yako kawete non nyiaa, "Teneh n baam." Botoo te balee non teneh o baam ken, te kawee ken tanawo te o baam ken yee don. ⁶ Mena doo Farasiitena na Herode silala leewo be kaa bake mena ken baa mo ko Yesu.

*Balan burum kesila Yesu
Mateo 12:15-16; Luka 6:17-19*

⁷ Kenan wole te Yesu na o kaseela ban wona ba wose lee botoo gyu Galelia boo nooman, te balan burum ban boo lee Galelia ne sila e gyu botoo. ⁸ Be ke nyii kpene ken o ne yee ne, balan burum leewo Gyerusalem na Idumia donooe na teele ken ke kyaa Gyoodan boo dingyin ne, na donooe nan be kilisi Tae na Sidon ne man kon o gyan. ⁹ Balan ban booron doo o yako o kaseela ban nyi baa gyae degbele fa e, na balan ban be nyin to e do ya. ¹⁰ Nawolo nyi o te kyo balan burum kawee, mena doo

banj be see be dana kaweesse ne te kaa wuu o doo ken bɛɛ gyae baa mo be nyinmaase tina e. ¹¹ Te akpaa balan banj felinjkum doo be man ne de naa e na, bɛɛ bunji o nawootɛe na bɛɛ fae yeesa nyiaa, "Nyan yena Wurubuare bu non." ¹² Kenje Yesu faree wo nyi, be na yela balan ka gyen walan non dinoo o yee ya.

*Yesu ka lese o kpilala kufu bala banj
Mateo 10:1-4; Luka 6:12-16*

¹³ Kenje Yesu gyenja bula daale, te o baake balan banj o ne gyae ne te be kaa yilaawo o gyan. ¹⁴ Te o lese balan banj man baala kufu bala, te o baake wo o kpilala nyi baa kpu na e na waa kpilii wo na baa ta yako Wurubuare nambia non. ¹⁵ Na waa fa wo don na baa gberaa felinjkumee lee balan man. ¹⁶ Baala kufu bala banj Yesu ba lese ne yela yaa, Simon te o doo e yele nyi Pita, na ¹⁷ Sebedeo bu Gyemisi na o naabu Gyon, te o besewo do wo yela nyi Boanegesi. Yele kei nawolo nyi bɛɛ yee nambia bo yakaa yakaa na don ngba oga kefae ne, ¹⁸ na Anderiase na Filipino na Batolomeo na Mateo na Tomase na Alfeose bu Gyemisi na Tadeose na Kaanan baale Simon non o ne gyae o balan nideli ne, ¹⁹ na Gyudase Isekarote non o ba lese Yesu fa ne.

*Yesu na Belisebu
Mateo 12:25-29; Luka 11:17-22*

²⁰ Yesu ka lese o kpilala banj tanj ne te o gyuuwo o dɛɛ. Kenje balan burum konjawo kaa wuu o doo, ken non na o kaseela bee nyin gbɛɛ baa di weenɛ panpanj gba ya. ²¹ O lonjtona kenyii mena ne be gyuuwo be kaa kyanj e gyu dɛɛ, nawolo nyi na balan banj kpa o nyee ne wolɛɛ. ²² Botoo te Gyudatena mmaraa wolala banj boo lee Gyerusalem donoo man konj botoo ne yakowo nyiaa, "Felinjkumee pou gyoo non bɛɛ baake e nyi Belisebu ne doola Yesu man. Non faa na e donj te o na mo gberaa felinjkumee lee balan man ne." ²³ Kenje Yesu baake balan banj konj o gyan yako wo aduya man nyiaa, "Sena te obonsam waa tale gegi o wose?" ²⁴ Akpaa tɛɛle daale man balan de kpase ba wose bee yoo na donja ne, tɛɛle kenaj be gyae ke senj ya. ²⁵ Mena mo te akpaa dekanjalanj daale man balan de kpase ba wose bee yoo na donja ne, dekanjalanj kenaj mo be gyae ke tale senj ya. ²⁶ Te akpaa obonsam na o tewuleɛ de kpase ba wose kpookpoo te ba koro senj tia donja na, o be gyae waa tale senj ya. Na o gyoori kenj oto kenaj." ²⁷ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, njolo be tale gyu donje njolo dɛɛ na o kaa mo o kolo, kenj nyi o te di donje non doo ya. Nyi akpaa o di donje non doo te o bake e see ne, kenaj na waa tale kuu

wa aboo pou. ²⁸ Mɛɛ yako non anokoare baa e ke nyii nyiaa, Wurubuare waa tale mo balan pou nombiakumee na mmusuo nambia non bɛɛ yee ne kyee wo. ²⁹ Mona walan non waa kolosi mmusuo nambia tia Wurubuare felin non ne, o be gyae waa mo kyee otenate korakora ya. Nawolo nyi walan nonanj te yee nombiakumee non ne doo kekpaakekpaa. ³⁰ Kenj doo te Yesu be yako nambia kenja yena nyiaa, na balan ne yako nyi felinjkum doo la o man.

*Yesu o naa na o naabia
Mateo 12:46-50; Luka 8:19-21*

³¹ Kenje Yesu o naa na o naabia konjawo kaa senj deboomman kpila nyi baa baake e fa wo. ³² Na balan burum kyaa kilisi e te be yako e nyiaa, "Kɛɛ, n naa na n naabia senjɛ deboomman bɛɛ gyae nenj." ³³ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "Bomo yena me naa na me naabia?" ³⁴ Kenje o kɛɛ banj be kyaa kilisi e ne gyanjɛ te o yakowo nyiaa, "Kɛɛ, me naa na me naabia yena kɛwo." ³⁵ Walan kamase non o ne yee Wurubuare kegyaebii ne, non yena me naabu na me deesi na me naa."

4

Yesu kegyo dudu lee woofarale njolo wose man

Mateo 13:1-17; Luka 8:4-10

¹ Wee daale Yesu besewo o na wola Wurubuare nambia Galelia boo nooman. Te mena kenj balan burum be kaa wuu o doo doo ne, o gyooowo ke kyaa degbele man gyu lonj kenj doo na balan akanj banj pou senjɛ dekenkenj doo. ² Botoo te o wola wo nambia aduya man. ³ Te o yako wo nyiaa, "E tei kebo, woofarale njolo gyuuwo ke nmatee aboobia ngba amola ne o wooman. ⁴ O kɛɛ nmatee na ne, njaale yalawo gbɛɛnenjbia non doo wo kenj man ne man, te gyebose kaa toosee na di. ⁵ Njaale mo yalawo kpananse doo te ne tuuwo, mona tɛɛle ta boo botoo ya. ⁶ Mena doo oga kaa senjawo na te na botowo. Te kenj ne te nyin lila burum doo ya ne, ne popou yekeewo. ⁷ Bia non njaale mo yalawo kpalamse man te ne tuuwo, te kpalamse non mo tuuwo miliii na. Mena doo ne te nyin na wose se bia ya. ⁸ Aboobia non njaale mo yalawo tɛɛle kpaakpaa doo te ne tuuwo bee, te na see bia burum. Njaale see bia sao na kufu (30), te njaale mo see bia sonjotooro (60), te njaale mo see bia sonjonoj (100)." ⁹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Non o dana denjela waa nyii na, waa tei nideli." ¹⁰ Keka Yesu waagenj ne, o kaseela kufu bala banj na balan banj be kyaa botoo kpu na wo ne yako e nyi waa wola wo dudu kenj asɛɛ. ¹¹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "ɛmɛɛ doo Wurubuare ta toro ya

agyuense na ε ka gyen nombia njan weeseε lee ɔ gyoori kenj wose man. Mona balan banj boɔ kpue na njon ya ne doɔ, aduya man te baa kolosi fa wɔ, ¹² na ke yela, 'Baa keo keo mona boɔ gyae baa naa kolo ya, te baa tei tei mona boɔ gyae baa nyii nombia njan man ya.

Na mena ya ne, baa kyeekee lee be gbenehenj kumee man, na Wurubuare ka mo be nombi-akumee kyee wɔ.' "

Yesu kalese dudu kenj aseε

Mateo 13:18-23; Luka 8:11-15

¹³ Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, "Akpaε ε bee nyii dudu kei aseε ya na, sena te ε ke yee na ε ke nyii aduya akanj man? ¹⁴ Abɔɔbia njan woofarale njon be nimatee ne senjeε fa Wurubuare nombia njan. ¹⁵ Balanj baale yee nɔgba bia njan be yale woɔ kenj gbenehenjbia man ne. Be nyii Wurubuare nombia njan pe, na ɔbɔnsam te koɔ kenj kaa lese nja lee be konɔɔse man. ¹⁶ Balanj baale mo yee nɔgba bia njan be yale kpananje doɔ ne. Be nyii Wurubuare nombia njan na, bee lee nja na gyonj debokenanj man. ¹⁷ Mona kenj Wurubuare nombia njan te nyin lila be man doɔ ya ne, boɔ ne tale senj kenkenj kelii ɔto ya. Mena doɔ akpaε de koɔ nyi Wurubuare nombia njan doɔ te bee naase wɔ diyem na, be ta bese be wole bilenj. ¹⁸ Balanj baale mo yee nɔgba bia njan be yale kpalamse man ne. Bee nyii Wurubuare nombia njan, ¹⁹ mona akpaε teelee kei doɔ nombia na kɔba kegyae bein, na teelee kei doɔ abɔɔ akanj njan kegyae da gyoo be man ne, na bee yele baa bee Kristo man ya. ²⁰ Balanj baale mo yee nɔgba bia njan be yale teelee kpaakpaε doɔ ne. Bee nyii Wurubuare nombia njan te bee lee nja do konɔɔ kpaakpaε man, te bee tela nja nideli te bee yee kakyerj di nje doɔ. Mena doɔ nombia njan ne yele bee yee abɔɔ kpaakpaε nɔgba njan njoɔ se bia sao na kufu (30) na soɔotooro (60), na soɔononj (100), ne."

Yesu kegyɔ dudu lee kanea wose man
Mateo 5:15; Luka 8:16-18

²¹ Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, "Nɔlo bee kyanjee kanea na waa mo kolo wuu ke doɔ yaa waa mo ke do mpa ateta ya. Mona ɔ na mo ke bo gyakaa kolo doɔ adido. ²² Nawolo nyi kolo ba weeseε kenj be gyae ka lee debɔɔ ya, te kolo mo be wue kenj nyi be gyae ka lee debɔɔ ya. ²³ Walanj njon ɔ dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa tei." ²⁴ Kenjte Yesu yako wɔ bela nyiaa, "ε keε ε wose nideli lee nombia njan ε ne nyii ne man. Nawolo nyi kpene kenj n mo

yee n doɔ ne, kenj ke te Wurubuare mo waa mo yee nenj, te waa yee nenj gba kela mena kenj n ba mo yee n doɔ ne. ²⁵ Nyanj njon n dana kolo na Wurubuare waa kpu nenj na n ke nyin kpu. Te nyanj njon n be dana kolo ya na, kyomii kenj n na gyuenj nyi n dana koranj ne, Wurubuare waa leo ke lee n nyinmaa man."

Woɔman kolo kabee dudu

²⁶ Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, "Wurubuare gyoori kenj yee nɔgba mena kenj walanj ne nimatee abɔɔbia njaale nɔgba amola ɔ woɔman ne. ²⁷ Nelim na ka weese ɔ doo te ɔ fom na abɔɔbia njan ne tuu na njeε bee, mona njon gbagba ba gyen mena kenj ne yee pe te njeε bee ya. ²⁸ Teelee kenj gbagba ne yele la te bia njan ne tuu. Ne tanjbeε yee faarense na te fulu, pe te kaa yee bia. ²⁹ Amola bia njan de yee pe, na woote njon ta mo ɔ sakawa gyu ke kara nja, nawolo nyi amola njan kekara debanj te lii."

Danjii kenj bee baake ke nyi Mastade ne dudu

Mateo 13:31-32, 34; Luka 13:18-19

³⁰ Yesu besewɔ boɔse wo nyiaa, "Wonj te deε mo Wurubuare gyoori kenj man na? Yaa dudu wonji te deε gyɔ na deε mo lese ke man? ³¹ Wurubuare gyoori kenj yee nɔgba danjii pepereε daale kenj bee baake nyi Mastade ne. Woɔ man abɔɔ njan bee duu pou ne, danjii kei yena nje man kemaasa. ³² Mona nyi akpaε be duu ke ne, keε bee bese kolo dinaa kela daasebia akanj njan pou, kenj nyi gyebuse ne koɔ kaa loo ba asaase do ke tombia man."

³³ Aduya burum nɔgba kei dinɔɔ ne te Yesu moowɔ kolosi Wurubuare nombia fa balan banj, nɔgba mena kenj baa tale nyii nje man nideli ne. ³⁴ ɔ te kolosi nombii yakaa fa wɔ kenj ɔ te gyɔ dudu ya. Mo nyi akpaε de ka njon na ɔ kaseela banj baagenj ne, ɔ na lese aduya njan pou man wola wo.

Yesu keyokɔse felinj epo doɔ
Mateo 8:23-27; Luka 8:22-25

³⁵ Mena wee kenanj balinɔɔ ne, Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, "ε yela deε tonj gyu boo kenj dingyinj." ³⁶ Kenjte be tinaa balan dikpii kenj yela, te njon na ɔ kaseela banj gyooowɔ degbele man te be lanawɔ. Na agbelese njaale mo silana wo. ³⁷ Be kee gyu na te felinj dinaa daale korowo ne gyɔɔ, te gyɔɔ lonj do degbele kenj man te ke yela ke munu. ³⁸ Debanj kenanj na Yesu te doo dosoronj degbele kenj wole mo ɔ nyee gyakaa keputu doɔ. Kenjte ɔ kaseela banj ke gyuusu e boose e nyiaa, "De Gbenggyoo, n be famene nɔgba deε gyae dee munu yee?" ³⁹ Botɔɔ te Yesu korowo te ɔ fae felinj kenj te ɔ yako lonj kenj nyiaa, "Yee yididi!" Kenjte felinj kenj tinaa kegyɔ yela, te lonj

kenj mo yeeɔo yididi. ⁴⁰ Kenje Yesu boose ɔ kaseela banj nyiaa, “Wojj doo te e dana gyakolonj mena? E see e te lee ta manj di yee?” ⁴¹ Gyakolonj kyanja ɔ kaseela banj te be boose donja nyiaa, “Walanj wojti yaa kei, te felinj na lonj gba ne nyii ɔ dei ne?”

5

Yesu kekyo walanj non felinjumee doo ɔ man ne

Mateo 8:28-34; Luka 8:26-39

¹ Kenanj wole te Yesu na ɔ kaseela banj tonja boo kenj gyu Terasetena teelee man. ² Yesu ka lee degbele kenj man pe te balee njolo non felinjum doo ɔ man ne, leewo amusee man konj kaa gyanjee na e. ³ Na mena balee njonanj kyae amusee man botoo, te njolo na njolo bsee tekaa tale kyanj e do agbaraagbaraa bela ya. ⁴ Nawolo nyi nafa bsee mo agbaraagbaraa do e ɔ nyinjmaase na ɔ nawoo man, mona ɔ ne tirii nja pou leki. Te njolo be dana donj kenj waa tale yokose e ya. ⁵ Nelim na ka weese na ɔ donj amusee man na bulase doo botoo ɔ ne fae yeesa, na ɔ na mo boya kerere ɔ wose. ⁶ Balee njonanj kena Yesu ne konj lemlem ne, te ɔ yeuwo ke buj ɔ siaman. ⁷⁻⁸ Botoo te Yesu fae felinjum kenj nyi waa lee balee njon man. Kenje balee njon fae yeesa kenjenj nyiaa, “Yesu, Wurubuare Adidote Bu, wojj te n ne gyae me gyanj? Mee mo Wurubuare mee doo nenj teree nyi, na naase manj diyem ya.” ⁹ Te Yesu boose balee njon nyi, “N yelee yena sena?” Te ɔ yako e nyi, “Ma yelee yena dikpii, nawolo nyi da boe.” ¹⁰ Kenje balee njon waase Yesu agbaatee agbaatee nyi, ɔ na gegi felinjumee njan lee depunj kenanj man ya. ¹¹ Kekonj mena na kekuriise dikpii daale senjee bula kenj tenja man bee dii. ¹² Kenje felinjumee njan doo Yesu teree nyi, “Waaseda, fa daa gbese na de kaa gyoo kekuriise kewo man.” ¹³ Botoo te Yesu seewo te ba leewo ka gyoo kekuriise banj man. Kekuriise banj baa yee ngba kakponje ala ne, te be yeuwo tisi dekenjenj kyolonjkyolonj kenj gyu ka gyoo lonj man, te be popou munuwo.

¹⁴ Mena doo balanj banj bsee kee kekuriise banj doo ne yeuwo, te be gyuuwo ke yako kpene kenj be konj ne fa balanj banj be kyaa donoo kenj man ne na akuraase njan man pou. Kenje balanj konjawo kaa kee kpene kenj be konj ne. ¹⁵ Mena doo te kyare ya te balanj konjawo Yesu gyanj te be naa walanj njon nafa felinjumee doo ɔ man ne banjee, na ɔ doona wa aboo na ɔ ditenj kenj te tanj. Ba kena nyi balee njon ditenj te tanj ne, gyakolonj gyoo wo nideli. ¹⁶ Botoo te balanj banj doo naa kpene kenj be konj balee njon felinjumee doo ɔ man na kekuriise banj

doo ne, yako nombia njan pou be konj ne fa balanj akanj banj. ¹⁷ Kenje balanj banj waase Yesu nyi waa lee be teelee doo. ¹⁸ Yesu ka mo waa gyoo degbele man ne, balee njon ɔ be kyoo e ne waase e nyi waa sila e. ¹⁹ Mona Yesu te see ya te ɔ yako e nyiaa, “Ta gyu n dee, na n kaa yako n lonjtona kpene kenj n Gbenjgyoo be yee fa nenj, na mena kenj ɔ be wii n waranjase ne.” ²⁰ Mena doo balee njon lanjawo, te ɔ gyuuwo donooose kufu njan nje kyaa dupunj kenanj man ne ɔ ne yako kpene kenj Yesu be yee fa e ne. Te gyakolonj gyoo balanj banj pou.

Yesu kegyuusu Gyariose bu alebubii njolo, na ɔ kekyo alo njon fatabo ne gyoo e ne kawee

Mateo 9:18-26; Luka 8:40-56

²¹ Kenanj wole te Yesu besewo gyoo degbele man tonj boo kenj gyu dingyinj. Kenje balanj burum konjawo kaa wuu ɔ doo boo nooman botoo. ²² Kenje Gyudatena osom deni man kegyia njon bsee baake e nyi Gyariose ne konjawo botoo. ɔ kena Yesu ne, ɔ ke buanjawo ɔ nawoo tee, ²³ te ɔ waase e nideli nyiaa, “Me bu alebubii ne gyae waa yerj. Konj na n kaa mo n nyinjmaa gyakaa ɔ doo na waa nyinj nyeedonj.” ²⁴ Mena doo Yesu sila e lanj. Be kee gyu na balanj burum silana wo, na bsee soko e.

²⁵ Na alo njolo kyaa kenj fatabo ne gyoo e kulutoonenj kufu ala yaa. ²⁶ ɔ te naa diyem nideli teenenjena nyinjmaa man, te ɔ wolee ɔ koba kenj pou ɔ dana ne nyi waa nyinj kawee kekyo. Mona ɔ kawee kenj na bese bo yee donj kpu. ²⁷⁻²⁸ Alo njon ke nyii Yesu wose man nombia ne, ɔ gyooowo balanj banj man kaa sila Yesu te ɔ yakowo ɔ nyeeman nyiaa, “Akpa me nyinj mo me nyinjmaa tina ɔ kegba koranj na, me kawee gyae ke tanj.” Kenje ɔ nereketee ɔ wose do balanj banj man ka senj Yesu wole, te ɔ moo ɔ nyinjmaa tina ɔ kegba. ²⁹ Karatetee dokolonj te fatabo kenj ne gyoo e ne karawo, te ɔ naawo ɔ wose man nyi ɔ kawee te tanj. ³⁰ Debokenanj man te Yesu naawo nyi donj daale ta lee ɔ man. Kenje ɔ besenawo kee balanj banj gyanjee te ɔ boose wo nyiaa, “Amote tinaj na ma kegba?” ³¹ Botoo te ɔ kaseela banj yako e nyiaa, “Nyanj gbagba n naa mena kenj balanj be wuu n doo, na n na bese boose nyi ‘Amote tinaj na manj?’ ” ³² Mona Yesu gyakaa ɔ ne keo nyi waa naa walanj njon ɔ be tina ɔ kegba ne. ³³ Alo njon kena mena kenj ɔ wose be yee e ne, ɔ moo gyakolonj na wose keseree kaa buj Yesu nawootee te ɔ yako e kpene kenj be konj ne pou. ³⁴ Botoo te Yesu yako e nyiaa, “Me bu, n kelee manj di doo te n nyinja kawee kekyo. Ta wosefereenj man, nawolo nyi n kaale kenj pou te tanj.”

³⁵ Yesu ka senj botoo o ne kolosi ne, baale leewo Gyudatena osom deni man kegyia Gyariose non dee kaa yako e nyiaa, "N bu alebu non ta yem. Weera te n ne naase de Gbengyoo non diyem bela" ³⁶ Mo Yesu ta mo balan ban nombia nan boo kaa yako non ne yee kolo ya. Mena doo o yako osom deni man kegyia non nyiaa, "Na yee ya, nyan lee man di." ³⁷ Mena doo Yesu te yela nolo ke sila e kpu na Pita na Gyemisi, na Gyemisi o naabu Gyon baagen ya. ³⁸ Be ka benaa Gyudatena osom deni man kegyia Gyariose non dee ne, Yesu nyiiwo na balan ne wii na bee fae yeesa kenkenj. ³⁹ Yesu ka gyoo dekanjalan kenj man ne te o boose balan ban nyiaa, "Weera te e ne wii te e ne fae yeesa? Bu non ta yena ta ya, o doo dosoronj bo." ⁴⁰ Botoo te balan ban bonjo Yesu. Kenje o gegi balan ban pou lee te o moo bu non o kya na o naa, na o kaseela batooro ban be silana e ne, te be gyuuwo deni kenj man woo non doo ne. ⁴¹ Kenje o kyanja bu non nyinmaa man te o yako e nyiaa, "Talita kumi!" Kei nawolo nyi, "Alehubii, me kpa koro." ⁴² Karatete dokolon te alebu non korowo senj o ne tee. Kenje gyakolon gyoo wo nideli. Na bu non te di kulutoonej kufu ala. ⁴³ Botoo te Yesu faree wo nideli nyi be na yeli walan na walan ke nyii nombii kei ya. Te o yako wo nyi baa gyae kolo fa bu non ke di.

6

Ba ke bee Yesu Nasarete donoo man
Mateo 13:53-58; Luka 4:16-30

¹ Kenan wole te Yesu na o kaseela ban lee botoo gyu non gbagba o dee. ² Gyudatena kefeefowee kelii ne, o korowo gyu bo osom deni man o na wola wo Wurubuare nombia. O nombia nan o na wolo ne doo balan ban pou noo te be boosewo nyiaa, "Alenj yaa balee kei nyinja aboo kenja pou lee? Alenj yaa o nyinja mena nyansa kei lee? Kee gyakolon nombia nan o ne yee?" ³ Na kapenta non yaa yee? Na o naa yena Meere yee? Na o naabia yena Gyemisi na Gyosefo na Simon na Gyuda yee? Na daa na o desina kyaa la kebo yee?" Mena doo ba te lee e do ya. ⁴ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "Balan ne bu Wurubuare dekenjenkyoo yenan kamase, mona non gbagba o donoo man balan, na o lonjtona na o dekanjalanmantena bee buu na e ya." ⁵ Mena doo Yesu te tale yee gyakolon nombia burum o dee botoo ya. O moo o nyinmaa bo gyakaa balan kyomii baale bo doo, te o kyoo wo be kaweeese. ⁶ Yesu wose yena e ngba mena kenj o balan gbagba te lee e di ya ne doo. Kenje o leewo donoo kenj man, ta kila akuraase nan man o na wola wo Wurubuare nombia.

Yesu kekpila o kaseela kufu bala ban
Mateo 10:5-15; Luka 9:1-6

⁷ Te Yesu baake o kaseela kufu bala ban te o kpilii wo bala bala. Te o fa wo donj kenj baa mo di felinkumee doo. ⁸ Kenje o yako wo nyiaa, "E na mo kolo tela kpu na e gbutuse ya. E na mo weenee, yaa akpo yaa koba tela ya." ⁹ E do nkyokotase, mona e na mo keghase tela kpu ya. ¹⁰ E gyu donoo daale man te dekanjalan kenj man be lee non ne, e kyaa botoo kaboena e ka mo lee donoo kenan man. ¹¹ Te akpaa e gyu yenan daale te ba te lee non yaa be te nyii non ya ne, e lee botoo na e kpiisi ya nkyokotase anasa lo wo na ke di adanse tia wo nyi Wurubuare be gyae waa tina wo yela ya." ¹² Mena doo be gyuuwo kekolosi Wurubuare nombia nan fa balan, nyi baa kyeekee lee be gbenej kumee man konj Wurubuare gyan. ¹³ Be gegi felinkumee burum lee balan man, te ba moo nunj fee kaweesetena burum te ba wose yee wo donj.

Gyon Wurubuare lonsoore yen
Mateo 14:1-12; Luka 9:9-13, 19-20

¹⁴ Aboo nan pou Yesu be yee ne, yela o yele yaaseewo gyu yenan kamase te gyoo Herode mo nyiiwo. Be ke nyii Yesu yele ne, na baale kpa "Gyon Wurubuare lonsoore non o ba yem ne yaa Wurubuare gyuuuwo lee yen man, mena doo te o nyinja donj o ne yee gyakolonj nombia na nombia dinaana kenja ne." ¹⁵ Baale mo kpa, "Non yena Wurubuare dekenjenkyooore Elia," te baale mo kpa "O yee gyangba Wurubuare akpenkyooora ban boo kyaa kaalan ne man nolo e." ¹⁶ Gyoo Herode kenyii mena ne o yakowo nyiaa, "Gyon non moo kara o nyee ne bese la foj ne!" ¹⁷⁻¹⁸ Nawolo nyi na Gyon gyakaa o ne yako gyoo Herode nyi, "Gbese be doo nyi waa mo o kegyia Filipino weele yala ngba mena kenj o be yee ne ya." Mena doo gyoo Herode gbagba yela be kyanja Gyon te ba doo e agbaraagbaraase mo e keto deni. ¹⁹ Nombii kei doo Herodia moo Gyon do o too man, te o gyae gbese kenj waa mo ko e mona o bee tale ya. ²⁰ Nawolo nyi gyoo Herode gyen nyi Gyon yee walan non o gbenej tenee Wurubuare siaman, te o ta mo o wose mo fa Wurubuare. Mena doo gyoo Herode na weese Gyon kenj nyi nombiikum daale be yee e ya. Deban kamase kenj gyoo Herode de nyii Gyon noowoya na bee senj e nideli ya, mona o ne gyae nyi waa tei e.

²¹ Kenja pou wole ne, gbese kaa torowo fa Herodia. Nawolo nyi Gyoo Herode kee di o kalolawee ne, o baake o kegyiise na o yoonootena kegyiise na Galeliatena ban ba wose dana obuwo ne, nyi be kaa

di wee kenj kyɔ e. ²² Ba ke gyanɛe kenj ne, Herodia bu alebu koŋawɔ kaa sɔe te yɛɛ gyoo Herode na balan banj pou kyeo. Botɔɔ te gyoo Herode yako alebu ŋon nyiaa, “Yako man kpene kamase kenj n ne gyae, na maa fa nenj.” ²³ Kenjte gyoo Herode kaja ntam kpu fa bu ŋon nyiaa, “Kpene kamase kenj n boɔse man na maa fa nenj. Akpaa me gyoori koranj te n ne gyae na, maa kpase ke man fa nenj.” ²⁴ Botɔɔ te alebu ŋon leewɔ yenanj gyu ke boɔse ɔ naa nyiaa, “Nna, wonj te maa boɔse?” Botɔɔ te ɔ naa yako e nyiaa, “Yako nyi n ne gyae Gyɔn Wurubuare loŋsɔore ŋon nyee.” ²⁵ Debokenanj man te alebu ŋon barasewɔ gyu gyoo Herode gyanj ke yako e nyiaa, “Mɛɛ gyae n ke kara Gyɔn Wurubuare loŋsɔore nyee do tasa tanɗanalanj man fa manj.” ²⁶ Nombii kei takaa gyoo Herode nideli, mɔna ntam kenj ɔ be kam ŋɔɔla banj siaman dɔɔ ne, ɔ te tale bɛɛ ya. ²⁷ Mena dɔɔ debokenanj man te ɔ kpila ɔ balan banj bɛɛ kerɛɛ balan nyeeɛya ne man ŋolo nyi, waa gyu ke kara Gyɔn nyee kɔna e. Kenjte balee ŋon gyuu deni kenj man Gyɔn doo ne ka lese e kara ɔ nyee. ²⁸ Kenjte ɔ moo ke do tasa tanɗanalanj man kɔna gyoo Herode te ɔ moowɔ fa alebu ŋon, te ŋon mɔ moo ke fa ɔ naa. ²⁹ Gyɔn kaseela banj kenyii ɔ yenj ne, be gyuuwɔ ka mo e ke wuu.

Yesu kefa balan kakpoŋse banonj weenɛɛ

Mateo 14:13-21; Luka 9:10-17; Gyɔn 6:1-14

³⁰ Yesu kpilala kufu bala banj ɔ be kpilii ne besewɔ koŋ kaa yako e nombia ŋan pou boɔ yɛɛ, na ŋan pou boɔ wola balan ne. ³¹ Na mena kenj balan na gyem tisi be dɔɔ beinj dɔɔ ne, be te nyinj gbɛɛ baa di weenɛɛ gba ya. Mena dɔɔ Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ yela dɛɛ wɔŋ da wose lee yenanj gyu botɔɔ kenj balan be kyaa ya ne, na ɛ kaa fɛɛfo.” ³² Kenjte ba gyooowɔ degbele man te be lanja botɔɔ kenj balan be kyaa ya ne. ³³ Mɔ be kee gyu ne, balan burum naa wɔ te ba gyenjawɔ nyi banj benanj. Mena dɔɔ balan leewɔ donɔɔse ŋan man pou yeu gyu ka gyoo botɔɔ kenj bee gyu ne, pete Yesu na ɔ kaseela banj kaa gyooowɔ botɔɔ. ³⁴ Yesu ke tisi lee degbele kenj man na ɔ kɔna balan burum banj ne, be nombia yɛɛ e waranjase. Nawolo nyi na be yɛɛ ŋgba namense banj boɔ dana gbɛŋgyoo ya ne. Mena dɔɔ ɔ fiasɛɛ ɔ na wola wɔ abɔɔ burum. ³⁵ Mena debanj kenanj na te lii balinɔɔ, mena dɔɔ ɔ kaseela banj koŋawɔ ɔ gyanj kaa yako e nyiaa, “Kebo yɛɛ ŋale nsana ke, te tɛɛ mɔ te yuu. ³⁶ Lɔ balan banj gbɛɛ na baa gyu donɔɔse na akuraase ŋan ŋa bɛnaa ne man, na be kaa gyae kolo

lee di.” ³⁷ Mɔ Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛmɛɛ gbagba ɛ gyae kolo fa wɔ na baa di.” Kenjte be boɔse e nyiaa, “Da mo tomyɛɛre kulutoo dokolonj kɔba lee weenɛɛ koranj na, gyae ka yee balan burum kɛwɔ pou?” ³⁸ Botɔɔ te Yesu mɔ boɔse wɔ nyiaa, “Bodobodose anjmonj te ɛ dana? ɛ gyu ke kɛɛ.” Be ke gyu ke kɛɛ ne te be kaa yako e nyiaa, “Bodobodose abilinj anonj na kpebia bala pe te de dana.” ³⁹ Kenjte Yesu yako ɔ kaseela banj nyi baa yela balan banj ke kyakee akpii akpii ŋalese nalanj ŋan dɔɔ. ⁴⁰ Mena dɔɔ balan banj kyakeewɔ akpii akpii. Akpii ŋaale yɛɛ balan soŋononj (100) te ŋaale mɔ yɛɛ balan soŋola na kufu (50). ⁴¹ Botɔɔ te Yesu moo bodobodose anonj na kpebia bala banj, te ɔ gyinaa ɔ nyee kɛɛ adido te ɔ fanewɔ do Wurubuare nɔɔ. Te ɔ kerɛɛ ŋa fa ɔ kaseela banj nyi baa kpeleɛ fa balan banj. ⁴² Balanj banj pou diiwo baa ba kegyaebii. ⁴³ Be ke di tanj ne, ɔ kaseela banj tɔɔsee bodobodose na kpebia buruburu ŋan boɔ dii kaase na, be nyinja donjase kufu ala (12). ⁴⁴ Balanj banj boɔ di weenɛɛ ŋan ne, be man baala baagenj yɛɛ balan kakpoŋse banonj (5000).

Yesu keta loŋ dɔɔ

Mateo 14:22-23; Gyɔn 6:15-21

⁴⁵ Debokenanj man te Yesu yela ɔ kaseela banj gyooowɔ degbele man kyanj gbɛɛ beɛ gyu Betesaida donɔɔ kenj ke kyaa boo kenj dingyinj ne, na ŋon ke lo balan banj gbɛɛ. ⁴⁶ ɔ ke lo balan banj gbɛɛ tanj ne, ɔ gyuuwɔ bula dɔɔ ɔ kaa fane. ⁴⁷ Keliu balinɔɔ ne, na degbele kenj te lii boo kenj nsana nsana, te kaa Yesu waagenj boo kenj dingyinj. ⁴⁸ Botɔɔ te Yesu kɛɛwɔ na felinj ne gyoo gyanjɛe na ɔ kaseela banj, mena dɔɔ bɛɛ kaa na degbele kenj kesaa. Kenjte ɔ karateewɔ ta loŋ kenj dɔɔ gyu be gyanj, te ɔ yɛɛwɔ ŋgba ɔ ne gbaa wɔ ne. ⁴⁹ ɔ kaseela banj kena e ɔ donj loŋ kenj dɔɔ ɔ ne koŋ ne, na ba gyenj nyi ɔ yɛɛ woo e te be fae yeɛsa. ⁵⁰ Nawolo nyi be popou naa e te gyakolonj kyanja wɔ. Debokenanj man te Yesu kolosiwɔ na wɔ nyi, “ɛ nyinj konoɔ! ɛ na yee ya! Manj e.” ⁵¹ Botɔɔ te ɔ gyooowɔ kyaa degbele kenj man kpu na wɔ, te felinj ŋon nɔɔ yɔkɔsewɔ. Nombia kenja doo ɔ kaseela banj nɔɔ nideli. ⁵² Yesu ka mo bodobodose anonj kpala balan kakpoŋse banonj banj ne, ɔ kaseela banj te nyii ka asɛɛ ya, nawolo nyi na be sɛɛ be ta gyenja walanj ŋon dinɔɔ Yesu yɛɛ ya.

Yesu kekyɔ kaweeɛ Genesareti tɛɛle man

Mateo 14:34-36

⁵³ Kenjte ba tonja boo kenj gyu Genesareti tɛɛle man, te be kpanja ba degbele kenj botɔɔ. ⁵⁴ Be ka betaa lee degbele kenj man pe, te balan naa Yesu te ba gyenjawɔ nyi

non nonan. ⁵⁵ Mena doo balan yekiwo lee taele kenaj yenan kamase man kon o gyan. Yenan kamase kenj be nyii nyi Yesu kyaa na, bee konj na ba seele be kaweesetena ba aforonje doo bee konj botoo. ⁵⁶ Te akuraase ya donoose kamase njan man Yesu de gyu ne, balan na mo be kaweesetena kaa see abontere man, na ba te waase e nyi waa yela kaweesetena ban ka mo be nyinmaase tina o kegba noobii panpanj bo gba. Te banj pou boo tina o kegba kenj ne, wose yee wo donj.

7

Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala kolosi be naanao kesila wose man nombia

Mateo 15:1-9

¹ Wee daale ne, Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala baale banj boo lee Gyerusalem donoo man ne, kaa yilaawo Yesu gyan. ² Botoo te be naawo nyi, o kaseela banj baale te faafo be nyinmaase ngba mena kenj ba benenj amanberese na wola wo ne ya pete bee dii. ³ Nawolo nyi Farasiitena na Gyudatena banj pou bee tina ba benenj amanberese njan yela ya. Mena doo nyi akpaa ba te faafo be nyinmaase ngba mena kenj be naanao be yako see ya na boo ne dii ya. ⁴ Mena ke mo te akpaa ba lee kebu man konj na, bee saase ba wose pete baa di weenee. Ba benenj amanberese boe nideli. Be dana gbeneen njan bee mo saase ba leenoose na tasase na osunje mo. ⁵ Mena doo Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala banj boose Yesu nyiaa, "Weera doo te n kaseela banj bee di da benenj amanberese doo ya? Nawolo nyi boo ne faafo be nyinmaase ngba mena kenj da benenj amanberese nawolo ne pe baa di ya!" ⁶ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E ne yee e wose ngba e yee balan kpaakpaawo ne, mona e na beo e wose bo. E nombia njan Wurubuaere be tee o dekpengkpenjyooe Yesaya doo yako o nombia anmarasenj see njan man ne yee ampanj. O yakowo nyiaa, 'Wurubuaere kpa, balan kewe dana be noo bo bee yako nyi bee bu manj, mona be konoose man na boo na mo manj yee kolo ya.

⁷ Bee som manj bo yakaa, nawolo nyi mmaraase njan denibalanj be yee ne te be dana bee wola balan nombia.'

⁸ E te tina Wurubuaere mmaraase njan yela, te e dana e benenj amanberese njan balan na wolo ne man." ⁹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "E gyenj adao gbeneen njan e na mo bee Wurubuaere nombia njan, na e ke nyinj di e benenj amanberese njan

doo. ¹⁰ Nawolo nyi gyanjba kenj de naana Mosesi yakowo Wurubuaere mmaraase njan man nyiaa, 'Bu n kya na naa, te walanj kamase nonj o kolosi nombiakumee tia o kya yaa o naa na, kaboena nyi baa ko e.' ¹¹ Mona emee ne yako nyiaa, 'Akpaa njolo de yako o kya yaa o naa nyi, "Kpene kenj nafa me dana maa mo kyoo nenj ne yee Koriban ke." ' (Koriban kei nawolo nyi, kpene kenj yee Wurubuaere wui). ¹² Dekonj mena na, e bee tekaa fa otenate gbese waa yee kolo fa o kya yaa o naa ya. ¹³ Mena yaa e na mo e benenj amanberese njan wolee Wurubuaere nombia njan, te e yee nja see e bia mo. Te e ne yee nombia burum njan njee yee ngba kenja dinoo ne kpu."

Kpene kenj ne yee walanj ayimee
Mateo 15:10-20

¹⁴ Kenaj wole ne, Yesu besewo baake balan banj pou kaa yilaa o gyanj te o yako wo nyiaa, "E popou e tei manj, na e ke nyii nombia kenja man nideli. ¹⁵ Kolo be kyaa kenj ke da lee yenanj gyoo walanj wose man na, ke gyae ke tale yee e ayimee ya. Mona kpene kenj na lee walanj man konj ne, kenj ne yee na e ayimee. ¹⁶ Walanj kamase nonj o dana denjele anenyiinj dei ne, waa see denjele na waa nyii." ¹⁷ Yesu ka lee balan banj man gyu dekpnanalanj man ne, o kaseela banj boose e dudu kenj ase. ¹⁸ Botoo te o boose wo nyiaa, "Mena doo emee mo bee nyii nombia ase yee? E ba gyenj nyi kpene kamase kenj na lee yenanj gyoo walanj wose man na, ke bee yee e ayimee yee? ¹⁹ E ba gyenj nyi na o konoo man te njee gyu ka gyoo yee? Nee gyu bo ka gyoo o dubulu man, na ta lee o wose man." Yesu ke yako kei ne, na o nawolo baa nyi weenee kamase dei na kedi. ²⁰ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Kpene kamase kenj na lee walanj konoo man ne, kenj ne yee na e ayimee. ²¹ Nawolo nyi walanj konoo man te nombiakumee pou na lee. Mena aboo kenja njaaale yena, kafonj na njmeelenj na balanj kako na yale kewolee, ²² na sibii na nombiakumee keyee, na kaboo na kewolee nombia na balanj kekola, na nombiakumee ka mo gyakaa balanj doo, na wose kegata adido na diyinj nombia. ²³ Nombiakumee kenja pou na lee bo walanj konoo man, te njan ne yee na e ayimee."

Siria alo njolo ke lee Yesu di
Mateo 15:21-28

²⁴ Lee botoo te Yesu korowo gyu Tae na Sidon donoose njan njee yee Iseraetena donoose nja ne yenanj. Te o ka gyooow dekpnanalanj daale man kenj o te gyae nyi njolo ka gyenj nyi o kyaa botoo ya, mona balan naa e. ²⁵ Te alo njolo nonj felinkum doo o bu alebubii man ka betaa nyii nyi Yesu kyaa botoo ne, te o kaa bujawo o

nawoo tɛɛ. ²⁶ Na alo ñonanj yɛɛ Giriki alo e, te ba lola e bo Fonisia keŋ ke kyaa Siria tɛɛle man nɛ. Keŋte ɔ sola Yesu nyi waa gegi felinƙum keŋ lee ɔ bu ñon man. ²⁷ Botoo te Yesu boose e nyiaa, “Nyi n dana bia na, n ke sɛɛ mo be weenɛ fa babaase? Koaa, n ke tanɗbɛɛ mo weenɛ ñan fa bia kedi pɛ. Te akpaa be dii kaase na, pena na n ka mo fa babaase.” ²⁸ Keŋte alo ñon mo yako e nyiaa, “Ayi, me Gbenɗyoo, doo mena. Mo babaase baa tale fiu weenɛ ñan bia ne dii te ñɛɛ yale tɛɛle man nɛ di.” ²⁹ Botoo te Yesu yako alo ñon nyiaa, “Noo keŋ n be tiri fa man nɛ doo ta, felinƙum keŋ ta lee n bu alebubii ñon man.” ³⁰ Alo ñon ka lee botoo gyu ɔ dɛɛ nɛ, te ɔ kenaawo nyi ɔ bu ñon doo mpa doo na felinƙum keŋ ta lee ɔ man.

*Yesu kekɔ omumuu ñolo kawee
Mateo 15:29-31*

³¹ Yesu ka lee Tae donoo man nɛ, ɔ tɛɛwo Sidon donoo man ka lee Galetia boo noo noo koŋ donooɛ kufu ñaale tɛɛle man. ³² Keŋte balan baale moo balee ñolo ñon ɔ deŋela be too te ɔ bɛɛ tale kolosi nideli ya nɛ koŋ Yesu gyan. Te ba sola e nyi waa mo ɔ nyinmaa gyakaa ɔ doo, na waa kyɔ e ɔ kawee. ³³ Botoo te Yesu moo kaweeete ñon lee balan ban man gyu yenanj. Te ɔ moo ɔ nyinmaasebia doo kaweeete ñon deŋela man, te ɔ too noolon mo tina ɔ laakem. ³⁴ Te Yesu keɛ adido te ɔ lee weeseɛ te ɔ yako e nyiaa, “Efata!” Keŋ nawolo nyi toro! ³⁵ Debokanjan man te ɔ deŋela torowo te ɔ laakem booliwo, te ɔ talewo kolosi nideli. ³⁶ Keŋte Yesu faree balan ban nideli nyi be na yako walan kamase ya. Mona keŋ na ɔ ke faree wo koranj nɛ, keŋ gba te be yela balan nyiiwo beinj. ³⁷ Balan ban wose yenawo nideli te be yakowo nyiaa, “Yesu te yɛɛ kpene kamase nideli. ɔ te yela deŋela atooɗsatena ne nyii dei, te omumuuɛ mo ne kolosi.”

8

Yesu kefa balan kakponɗe banaara (4000) weenɛɛ

Mateo 15:32-39

¹ Deban daale bela nɛ, balan burum baale besewo koŋ kaa yilaa Yesu gyan. Na booo dana kolo baa di ya, te Yesu baake ɔ kaseela ban koŋ ɔ gyan yako wo nyiaa, ² “Balan kewoo nombia dana man waranjase. Nawolo nyi gyen weeya kpaakpaa atooro yaa ñgba be kyaa me gyan, te kolo be doo baa di ya nɛ. ³ Nyi akpaa me lo wo gbɛɛ na tanan na, be sia gyae kaa biri wo gbɛɛnaa man. Nawolo nyi be man baale lee lemlem” ⁴ Botoo te ɔ kaseela ban boose e nyiaa, “Alenj te walan waa nyinj weenɛɛ depampaa kei

doo na ka yee mena balan burum kewoo?” ⁵ Keŋte Yesu boose wo nyiaa, “Bodobodose anjmonj te e dana?” Te be yako e nyi be dana bodobodose nyetooro. ⁶ Te Yesu yela balan ban kyakeewoo tɛɛle man, te ɔ moo bodobodose nyetooro ñan te ɔ fanewo fa Wurubuare karanj, te ɔ kerɛɛ ña mo fa ɔ kaseela ban nyi baa mo kpelee balan ban. Keŋte ban mo moo ña kpelee balan ban. ⁷ Na ɔ kaseela ban dana kpebia kyomii baale mo. Te Yesu moo kpebia ban mo te ɔ fanewo fa Wurubuare karanj te ɔ moo ña fa wo nyi baa mo kpelee fa balan ban. ⁸ Balan ban pou diiwo baa nideli. Kenanj wole te ɔ kaseela ban tooɗɗe buruburu akan ñan na, be nyinja donjatoose nyetooro. ⁹ Balan ban booo di weenɛ ñan nɛ, be man baala yɛɛ balan kakponɗe banaara (4000). Yesu ke lo balan ban gbɛɛ nɛ, ¹⁰ te ñon na ɔ kaseela ban gyoowo degbele man gyu Dalimanuta tɛɛle man.

Farasiitena ne gyae nyi Yesu waa yɛɛ gyakolonj nombia wola wo

Mateo 16:1-4

¹¹ Keŋte Farasiitena baale koŋawo Yesu gyan bɛɛ boose e nombia na baa mo teese ɔ noo man. Be yako e nyi waa yɛɛ gyakolonj nombia na kawola nyi ɔ lee Wurubuare gyan ampanj. ¹² Botoo te Yesu lee weeseɛ ɔ man te ɔ yako wo nyiaa, “Wojj doo te emɛɛ gyenj wee kei balan ne gyae nyi maa yɛɛ gyakolonj nombia wola ñon? Ampanj yaa mɛɛ yako ñon nyiaa, mooo gyae maa yɛɛ gyakolonj nombia wola ñon ya.” ¹³ Keŋte Yesu leewo balan ban gyan, te ɔ moo degbele tonj gyu booo keŋ dingyinj.

Yesu kefaree ɔ kaseela lee Farasiitena na Herodetena wose man

Mateo 16:5-12

¹⁴ Yesu na ɔ kaseela ban kee gyu nɛ, na ɔ kaseela ban te wolee be ta mo bodobodo ñaale tela kpu na dokolonj keŋ doo ba degbele keŋ man nɛ ya. ¹⁵ Te Yesu faree ɔ kaseela ban nyiaa, “E keɛ e wose man nideli lee Farasiitena na Herodetena wose man. Nawolo nyi be dinoo yɛɛ ñgba tee keŋ bɛɛ mo do bodobodo man te keɛ koro nɛ.” ¹⁶ Botoo te ɔ kaseela ban yako donja nyiaa, “Keŋ de ta mo bodobodo tela ya doo te ɔ ne yako mena nɛ.” ¹⁷ Yesu ka gyenj kpene keŋ bɛɛ yako nɛ te ɔ boose wo nyiaa, “Weera doo te e ne kolosi nyi e ta mo bodobodo tela ya? Mena doo e ta gyenja ta nombia man yee? Ya agyuenɗe man ta toro ta yee?” ¹⁸ E dana sia nɛ, e bɛɛ naa yee? Te e dana deŋela mo nɛ, e bee nyii nombia yee? E bɛɛ tooɗɗe nombia yee? ¹⁹ Deban keŋ mooo kerɛɛ bodobodose anoj ñan kpelee balan kakponɗe banonj ban te booo dii baa nɛ, donjatoose anjmonj te e tooɗɗe buruburu akan ñan wulu?” Keŋte be tiranoo nyi,

“Donjatoose kufu ala.” ²⁰ Te Yesu besewo boose wo nyiaa, “Debanj keŋ mo keere bodobodose nyetooro ŋan kpelee balan kakponse banaara (4000) banj te boo dii baa ne, donjatoose aŋmonj te e tooose buruburu akanj ŋan wulu?” Keŋte be tiranoo nyi, “Donjatoose nyetooro.” ²¹ Botoo te Yesu boose wo nyi, “E see e te nyii ta nombia ŋan man yee?”

Yesu kekyo siayeleesate ŋolo

²² Yesu na o kaseela banj ke koŋ Betesaida donoo man ne, te balan baale moo siayeleesate ŋolo koŋ o gyanj te ba waase e nyi waa mo o nyinmaa tina e na o sia ke gyuuu. ²³ Botoo te Yesu kyanja siayeleesate ŋon nyinmaa man te o moo e lee donoo keŋ man, te o too noolonj woli o sia te o moo o nyinmaa gyakaa o doo te o boose e nyiaa, “N ne naa kolo?” ²⁴ Keŋte balee ŋon gyinaa o sia kee addo te o yakowo nyiaa, “Mee naa balan, mona be yee ngba daase ne tee la ne.” ²⁵ Te Yesu besewo mo o nyinmaa tina balee ŋon sia bela. Keŋte o sia gyuuuwu, te o naa kpene kamase nideli. ²⁶ Botoo te Yesu loo balee ŋon gbee te o faree e nyiaa, “Na bese gyu donoo keŋ man bela ya. Ta gyu n dee.”

Pita kpa Yesu yena nyeeleere ŋon
Mateo 16:13-20; Luka 9:18-21

²⁷ Kenanj wole te Yesu na o kaseela banj gyuu donooŋe ŋan ŋe kyaa benaa na Kaesaria Filipi donoo keŋ ne. Be kee gyu keŋ ne te o boose o kaseela banj nyiaa, “Balan ne kolosi ma wose man nombia na, be kpa manj yena amo?” ²⁸ Botoo te o kaseela banj tiranoo nyi, “Baale kpa nyanj yena Gyon Wurubuare loŋsoore ŋon, baale mo kpa nyanj yena Wurubuare dekpengkpenjgyooore Elia, te baale mo kpa n yee Wurubuare akpenkpenjgyooora banj man ŋolo e.” ²⁹ Keŋte Yesu boose wo nyiaa, “Emee mo de? E kpa manj yena amo?” Botoo te Pita tiranoo nyiaa, “Nyanj yena Kristo, nyeeleere ŋon Wurubuare be yako see nyi waa koŋ ne?” ³⁰ Botoo te Yesu faree wo nyi be na yako o wose man nombia fa ŋolo na ŋolo ya.

Yesu kekolosi lee o yerj na o kefoŋ wose man

Mateo 16:21-28; Luka 9:22-27

³¹ Kenanj wole te Yesu fiasee o na wola o kaseela banj nombia nyiaa, “Kaboena nyi manj Deniwalanj Bu ŋon maa naa diyem nideli, na Gyudatena kegyiise na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj ke bee manj nyi na manj yena nyeeleere ŋon ya. Baa ko manj, mo weeya atoorote keŋ na maa foŋ lee yerj man.” ³² Yesu ka toro nombia keŋa yako fa o kaseela banj ne, te Pita moo e lee yenanj te

o faree e nyi o na kolosi mena ya. ³³ Botoo te Yesu geesewo kee o kaseela banj te o fae Pita nyiaa, “Ta lee me gyanj, obonsam! Na Wurubuare kegyaebii te n na gyuenj ya, mona denibalanj kegyaebii te n na gyuenj.”

³⁴ Keŋte Yesu baale balan dikpii keŋ na o kaseela banj koŋ o gyanj te o yako wo nyiaa, “Akpa ŋolo ne gyae waa sila manj na o na yee kpene keŋ ŋon gbagba ne gyae ya. Mona waa mo o opanjanj keŋ seele, na waa sila manj. ³⁵ Nawolo nyi walanj kamase ŋon o ne gyae waa lee ŋon gbagba nyeedonj na, ke gyae ka lee o nyinmaa man. Te walanj kamase ŋon o nyeedonj da lee o nyinmaa man lee manj Yesu na me nombia doo ne, waa bese nyinj ke. ³⁶ Akpa ŋolo de nyinj teelee kei doo aboo pou te o nyeedonj da lee o nyinmaa man na, wonj tooo te waa nyinj? ³⁷ Yaa wonj te walanj waa tale mo kyeeke na o nyeedonj? ³⁸ Akpa manj Yesu na me nombia de yee ŋolo desenj gyenj wee kei balan banj boo besena be wole tee Wurubuare te be yee nombiakumeeeyerawo ne siaman na, kenanj na wee keŋ manj Deniwalanj Bu ŋon maa bese koŋ daa na me kya Wurubuare na Wurubuare kpilala banj gyoorobiiri man ne, walanj nonanj mo nombia gyae ke yee manj desenj.”

9

¹ Keŋte Yesu besewo yako wo nyiaa, “Ampanj yaa mee yako ŋon nyi e man baale kyaa kebo kei keŋ boo gyae baa yerj ya, kelii debanj keŋ baa naa Wurubuare gyoori keŋ nyi ka senje na ke donj.”

Yesu wose kekyekee
Mateo 17:1-3; Luka 9:28-36

² Weeya looro wole ne, Yesu moo Pita na Gyemisi na Gyon kpu na o wose te be gyuuwo bula dinaa daale doo banj baagenj. Botoo te Yesu wose kyeekeewo be siaman. ³ Wa aboo ŋan o doona ne bese aboo wolomoe pareparepare, na ŋee ŋalakee polepolepole. Na wolosewo keŋ nyi, ŋolo be kyaa teelee kei doo keŋ waa tale faafu kolo na ke ka lee mena ya. ⁴ Keŋte Mosesi na Elia kaa beeswo lee be doo, te be kolosiwo na Yesu. ⁵ Botoo te Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbenjgyoo, dei ngba daa mo be koŋ kebo ne. Yela dee banj kefeese atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale te Elia mo wui daale.” ⁶ Na Pita ta gyenj kpene waa yako ya, nawolo nyi gyakolonj te kyanj wo gbaa. ⁷ Botoo te ŋoma kaa wuu be doo, te be nyii noowoya ŋaale ŋoma keŋ manj nyiaa, “Kei yena me bu ŋon mee gyae e. E nyii e.” ⁸ Debokenanj man o kaseela batooro banj besewo kee na, ba te naa walanj kamase kpu na Yesu ya.

⁹ Be ke tisi bula keŋ bee koŋ ne Yesu faree wo nyi, “Moo ne gyae nyi e ke yako

ηolo na ηolo kpene keη ε be naa ne ya, ke-
 lli deban keη maη Deniwalaη Bu ηon maa
 foη lee yeη maη.” ¹⁰ Mena doo nombia ηan
 doowo ba nyeeya maη na beε boose doηa
 nyiaa, kefoη lee yeη maη kei na wolo baa
 nyi sena? ¹¹ Keηte be boose Yesu nyiaa,
 “Weera doo te Gyudatena mmaraa wolala
 baη ne yako nyi, kaboena nyi Elia waa
 kyaη gbεε koη pεna Kristo ηon Wurubuare
 be yako see nyi waa koη ne ke koη?” ¹² Te
 Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Ke yeε ampaη
 nyi Elia waa tanjbeε nyeelεere ηon koη,
 na o kaa desina kpene kamase see nideli.
 Wurubuare nombia anmarasenη see ηan
 besewo yako yenaη daale lee Deniwalaη
 Bu ηon wose maη nyiaa, kaboena nyi waa
 naa diyem nideli na baa beε e nyi na ηon
 yena nyeelεere ηon ya. Weera doo te be
 ηmarase mena nombia keηa? ¹³ Mo mee
 yako ηon baa nyiaa, Elia taη kekoy te balaη
 yeε e kpene kamase keη be gyaε ηgba
 mena keη Wurubuare nombia anmarasenη
 see be yako lee o wose maη ne.”

*Yesu kekyo tobaale ηon o na wee
 keleuleuse ne*

Mateo 17:14-21; Luka 9:37-42

¹⁴ Ba ke koη o kaseela akaη baη gyaη
 ne, be naa balaη burum te yilaa kilisi
 wo. Na Gyudatena mmaraa wolala baη,
 na o kaseela baη ne woηee nombia ηaale.
¹⁵ Balaη baη pou ke gyo sibilii naa Yesu ne,
 doo be noo te be yeuwo ke gyaηee na e
 te ba doo e noo. ¹⁶ Botoo te Yesu boose o
 kaseela baη nyiaa, “Woη nombia yaa emεe
 na wo ne woηee?” ¹⁷ Keηte balaη baη
 maη ηolo tiranoo nyiaa, “De Gbengyoo,
 ma moo me bu tobaale ηon felinikum doo
 o maη, te keη doo o beε tale kolosi ya
 ne baa kona neη nyi nya kyoo. ¹⁸ Deban
 kamase keη ka de koη o doo ne, ne fuη e
 lo tεele maη. Afofose na lee o nooman, na
 o ne tao o kela na o te kem. Me yako n
 kaseela baη nyi baa gegi felinikum keη lee
 o maη, mona ba te tale ya.” ¹⁹ Botoo te
 Yesu yako wo nyiaa, “Ao! Emεε gyeη balaη
 baη ε beε lee Wurubuare di ya. Weeya
 aηmoη yaa ε ne gyaε nyi maa nyiη konoo
 kyaa ε gyaη, pεna ε ke lee maη di? E
 mo bu ηon kona maη.” ²⁰ Mena doo ba
 moo tobaale ηon kona Yesu. Felinikum keη
 kena Yesu ne, debokenaη maη te ke yela
 bu ηon keηawo ηgba keleuleuse kyaηa na
 e ne. Bu ηon leewo yala tεele maη, na
 o ne bilinj gyu koη, na afofose na lee o
 nooman. ²¹ Botoo te Yesu boose bu ηon o
 kya nyiaa, “Weeya aηmoη yaa ηgba kawee
 kei ba gyoo e ne?” Keηte balee ηon tiranoo
 nyiaa, “Lee naη o biateε. ²² Kawee keη ne
 tale fuη e do boalaη yaa loη maη yeη yeη
 wui. Nyi akpaa n ke tale yeε kolo na, wii
 de waraηase na n ke kyoo daa.” ²³ Keηte

Yesu boose e nyi, “N ne boose maη nyi maa
 tale ne, nafa nyaη gbagba nyaη ke tale, nyi
 akpaa n lee maη di na. Nawolo nyi walaη
 kamase ηon o ne lee Wurubuare di ne,
 kpene kamase ne dee fa e.” ²⁴ Debokenaη
 maη te bu ηon o kya fae yeesa yako nyiaa,
 “Mεε lee di. Kyoo maη na maa lee neη di
 kpu nideli.” ²⁵ Yesu kena nyi balaη te yeu
 beε koη botoo ne, o faree felinikum keη
 nyiaa, “Nyaη deηela atooa na omumuu
 felinikum, mee yako ηon nyi e lee o maη.
 Lee gyeη ne gyu, ε na tekaa kaa gyoo o
 maη bela ya.” ²⁶ Botoo te felinikum keη
 fae yeesa te ke wosi bu ηon nideli ηgba
 keleuleu weere ne, te ka leewo o maη laη.
 Na bu ηon doo tεele maη ηgba o yeηae
 ne, mena doo balaη burum kpa o ta yem.
²⁷ Keηte Yesu kyaηa bu nyiηmka maη gate
 e seη o nawoo doo, te o seηawo.

²⁸ Kenan woλε Yesu ka gyoo deni maη
 ne, o kaseela baη boose e deni maη nyiaa,
 “Woη doo te daa te tale gegi felinikum keη
 lee bu ηon maη ya?” ²⁹ Botoo te Yesu
 yako wo nyiaa, “Nyi akpaa ε te fane fa
 Wurubuare nideli ya ne, ε be gyaε e ke tale
 gegi mena felinikum kei dinoo ya.”

Yesu kekolosi o yeη wose maη bela

Mateo 17:22-23; Luka 9:43-45

³⁰ Be ka lee botoo ne, be tεεwo na Galelia
 tεele maη. Na Yesu te gyaε nyi walaη
 kamase ka gyeη botoo keη be kyaa ya.
³¹ Nawolo nyi na o na wola o kaseela baη
 nombia. Keηte o yako wo nyiaa, “Baa lese
 maη Deniwalaη Bu ηon fa balaη na baa ko,
 mo weeya atoorote keη ne maa foη lee yeη
 maη.” ³² Mona o kaseela baη te nyii keη o
 be yako ne maη ya, te be yeε mena keη baa
 boose e nombia ηenan maη.

*Amote kela na o doo Wurubuare gyoori
 keη maη?*

Mateo 18:1-5; Luka 9:46-48

³³ Kenan woλε te be koηawo Kapanum
 donoo maη. Be ke gyu deε ne te o boose o
 kaseela baη nyiaa, “Woη aηmaareη yaa ε
 ne lee gbεena maη ne?” ³⁴ Mona be maη
 ηolo te tale kolosi ya. Nawolo nyi gbεena
 maη ne na beε lee aηmaareη nyi be maη
 woηti kela na o doo. ³⁵ Botoo te Yesu tisiwo
 kyaa te o baake o kaseela kufu bala baη
 yako wo nyiaa, “Akpaa ηolo ne gyaε nyi
 waa yeε siamante ne, kaboena nyi waa
 yokose o wose ηgba biikyaa ne, na waa
 som ε pouou.” ³⁶ Botoo te o moo biikyaabii
 ηolo kaa seη ba nsana, te o pukaa e te o
 yako wo nyiaa, ³⁷ “Walaη kamase ηon o lee
 biikyaabii kei dinoo ma yeλε maη na o te
 lee maη, te ηon o lee maη na o te lee ηon
 o be kpila maη ne.”

Balee njolo moo Yesu yele o ne gegi felinkumee

Luka 9:49-50

³⁸ Botoo te Gyon yako Yesu nyiaa, "De Gbengyoo, de naa balee njolo na o ne gegi felinkumee lee n yele man te de too e, nawolo nyi o be kpue de man ya." ³⁹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "E na to e gbeye ya. Nawolo nyi njolo be kyaa kenj waa bese kolosi ma wose man nombiikum debokenanj man ya. ⁴⁰ Nawolo nyi walanj kamase njon o bee yoo na daa ya ne, na o kpue na daa. ⁴¹ Ampanj yaa mee yako njon nyiaa, walanj kamase njon o fa njon lonj leenoo too nyi kenj e yee manj Kristo balanjo doo ne, Wurubuare waa to otenate kom."

Kpene kenj ne yele walanj ne yee dukum Mateo 18:6-9; Luka 17:1-2

⁴² "Walanj kamase njon o yeli bia buruburu kewo banj booo lee manj di ne man njolo de yee dukum ne, kenanj na nyi akpaa ba mo boe dinaa dinaa kpanj o wonje man, te be funj e do epo man na dei kela. ⁴³ Te akpaa n nyinjmaa ne yele la te n ne yee dukum na, kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya lee kadenj na n gyoo Wurubuare gyoori kenj man, kela kenj n ka mo nyinjmaase ala ka gyoo boalanj kenj ke beye yem ya ne man. ⁴⁴ Nawolo nyi feelee banj beye gyoo balanj botoo ne booo na yem ya, te boalanj kenj mo beye yem korakora ya. ⁴⁵ Te akpaa n nae ne yele la te n ne yee dukum na kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo nae dokolonj gyoo Wurubuare gyoori kenj man, kela nyi baa mo nej na n sia ala ka do boalanj kenj ke beye yem ya ne man. ⁴⁶ Nawolo nyi feelee banj beye gyoo balanj botoo ne booo na yem ya, te boalanj kenj mo beye yem korakora ya. ⁴⁷ Te akpaa n sibii ne yele la te n ne yee dukum na kulu ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo sibii dokolonj gyoo Wurubuare gyoori kenj man, kela nyi baa mo nej na n sia ala ka do boalanj kenj ke beye yem ya ne man. ⁴⁸ Nawolo nyi feelee banj beye gyoo balanj botoo ne booo na yem ya, te boalanj kenj mo beye yem korakora ya. ⁴⁹ Wurubuare waa mo boalanj desina walanj kamase, njgba mena kenj beye mo yabia do kolo man te ke beye wolee ya ne. ⁵⁰ Yabia dei, mona akpaa ka gyonj da lee ke man na, sena te e ke yee na ka gyonj kenj ka bese kaa gyoo ke man bela? E yela e nombia ayeesa ke yee gyonj njgba yabia ne, na e ke kyaa na donja woseferej man."

10

Yesu kawola lee yale kebee wose man Mateo 19:1-12; Luka 16:18

¹ Yesu ka lee botoo ne, o gyuuwo Gyudia teele kenj ke kyaa Gyoodan booo kenj dingyin ne. Balanj burum besewo kaa wuu o doo botoo, te o wola wo nombia njgba mena kenj o ne kyaa wola wo ne. ² Kenje Farasiitena baale konjawo be kaa teese o nooman te be boose e nyiaa, "Da mmaraa ne fa daa gbeye nyi njolo waa tale beye o weele?" ³ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "Sena te de naana Mosesi yako njon nyi yaa yee?" ⁴ Kenje be yako e nyi, "De naana Mosesi faa gbeye nyi baale waa tale njmarase yale kebee tone kenj nawolo nyi o te beye o weele ne, pena waa beye e" ⁵ Te Yesu yako wo nyiaa, "E konooyuj doo te Mosesi yee mena mmaraa kenanj fa njon. ⁶ Nawolo nyi lee kewalanj kenj ne, 'Alo na baale te Wurubuare yee wo.'" ⁷ 'Lee kei doo baale waa tina o kya na o naa yela na njon na o weele kaa bom, ⁸ na njon na o weele ka bese walanj dokolonj.' Mena doo be ta tekaa yee kpookpoo ya, mona be ta bese walanj dokolonj. ⁹ Lee mena doo kpene kenj Wurubuare ba mo bom yee ke dokolonj ne, njolo na njolo na kpase ke man ya."

¹⁰ Be ke gyu kagyoo deni man bela ne, Yesu kaseela banj boose e nombia kenja man. ¹¹ Kenje o tiranoo fa wo nyiaa, "Nyi akpaa baale de beye o weele te o ke yala alo wole ne, na yee yaa njgba o lee o weele njon wole baa ne. ¹² Te akpaa alo mo de beye o baale te o ke yala baale wole ne, na yee yaa njgba njon mo lee o baale wole baa ne."

Yesu kehiraa bia

Mateo 9:13-15; Luka 18:15-17

¹³ Botoo te balanj moo bia konj Yesu gyanj nyi waa mo o nyinjmaa gyakaa be doo. Mona o kaseela banj njmanyanj balanj banj booo mo bia banj konj ne bo. ¹⁴ Yesu kena mena ne, te yee e gyonj ya te o yako wo nyiaa, "E yela bia banj kekoni me gyanj, e na to wo gbeye ya. Nawolo nyi Wurubuare gyoori kenj yee balanj banj beye yokose ba wose njgba bia kewo dinoo ne wui. ¹⁵ Ampanj yaa mee yako njon nyiaa, walanj kamase njon o te yokose o wose do Wurubuare tee njgba biikyaa e ya ne, o be gyaee waa gyoo Wurubuare gyoori kenj man korakora ya." ¹⁶ Kenje Yesu kyanja bia banj nyinjmaa man te o moo o nyinjmaa gyakaa be doo, te o hiraa wo.

Kobate njolo wose man nombia

Mateo 19:16-30; Luka 18:18-30

¹⁷ Yesu ka mo gbeye o ne gyu ne, tobaale njolo yeuwo kaa bunj o nawootee te o boose e nyiaa, "Me Gbengyoo kpaakpaa, wonj te kaboena nyi maa yee na maa nyinj nyeedonj kekpa?" ¹⁸ Botoo te Yesu boose e nyiaa, "Wonj doo te n ne baake manj walanj kpaakpaa? Lee Wurubuare wole ne, walanj kamase be kyaa kenj o yee

walanj kpaakpaate e ya.”¹⁹ Ngba n gyen Wurubuare mmaraase njan ne yako nyi, “Na ko walanj ya, na lee n baale yaa n weele wole ya, na nmeele ya, na kara n doo ncoo ya, na njele nolo do ya, bu n kya na n naa ne?”²⁰ Kenje balee non mo yakowo nyiaa “Me Gbenjyoo, me wulaa mee di mmaraase kenja pou doo leenanj me biatse”²¹ Botoo te Yesu kee o siaman yididi, na o ne gyae o nombia, mena doo o yako e nyiaa, “Ta bese ka nenj kolo dokolonj n ke yee. Gyu ke yoo nya aboo njan pou n dana ne, na n ka mo koba kenj kpeeles ayematena, na n ke konj kaa sila manj. N yee mena na, n ke nyinj aboo kpaakpa see n wose Wurubuare gyanj adido.”²² Tobaale non ke nyii nombia kenja ne, o moo waranjase lee botoo nawolo nyi na o dana o wose nideli.

²³ Kenje Yesu kee balanj banj gyanjee te o yako o kaseela banj nyiaa, “Dana donj fa balanj banj be dana ba wose nideli ne, nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kenj man.”²⁴ O kaseela banj ke nyii nombia kenja ne, doo be ncoo. Te Yesu besewo yako wo nyiaa, “Me bia, ngba e naa mena kenj gyae ke yee donj fa balanj banj be dana ba wose nideli ne, nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kenj man.”²⁵ Gyae ke yee donj fa balanj banj be dana ba wose nideli ne nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kenj man, kela nyi kurumoo ka gyoo narale booo man lee.”²⁶ O kaseela banj ke nyii nombia kenja ne, besewo doo be ncoo nideli te be boose donja nyiaa, “Nyi nne te doo na, amote ne gyae la waa nyinj nyeekelee baa?”²⁷ Te Yesu kee wo yididi yako wo nyiaa, “Balanj gyanj na dana donj, mona Wurubuare gyanj na be dana donj ya. Nawolo nyi Wurubuare gyanj na, kpene kamase gyae ke tale konj mena.”²⁸ Botoo te Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbenjyoo, daa mo te tina kpene kamase kenj de dana ne yela, te de silana nenj.”²⁹ Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Ampanj yaa mee yako non nyiaa, e man njolo be kyaa kenj o be tina o dekanjalanj yaa o naabia yaa o desina, yaa o kya yaa o naa yaa o bia yaa o teelese yela lee manj na nyeekelee nombia njan doo,³⁰ te o be gyae waa bese nyinj akpanjalanj na naabia na desina na naa na kya na bia na teelese akpenj sojononj (100) kpu gyenj weeya kenja man ya. Mo kayeyee gyae ke konj o doo, na balanj kekola e kpu. Te kenanj wole na, waa nyinj nyeedonj kekpaakekpa.”³¹ Mo balanj burum banj be yee siamantenawo ne baa kaa bese wole nyibanj, na wole nyibanj kaa bese siamantena.”

Yesu ka bese kolosi lee o yenj wose man
 Mateo 20:17-19; Luka 18:31-34

³² Lee botoo te Yesu na o kaseela banj moo gbese bee gyu Gyerusalem donoo man,

na Yesu donjee la be siaman. Be kee gyu ne, o kaseela banj wose yena wo, te gyakolonj mo kyanja balanj banj be silana wo ne. Kenje o baake o kaseela kufu bala banj lee yenanj te o yako wo kpene kenj gyae ke konj o doo ne nyiaa,³³ “E kee! Dee gyu Gyerusalem donoo man baa. Baa lese manj Deniwalanj Bu non fa Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj. Baa di me nombia na baa bu manj foo nyi baa ko manj, na baa mo manj do balanj banj ba te yee Gyudatenawo ya ne nyinjmaa man.”³⁴ Baa kulu manj na baa to ncolonj woli manj, na baa njmerree manj dambiise na baa ko manj. Mona weeya atooro wole na, maa fonj lee yenj man.”

Sebedeo bia
 Mateo 20:20-28

³⁵ Kenanj wole ne, Sebedeo bia Gyemisi na Gyon konjawo Yesu gyanj kaa yako e nyiaa, “De Gbenjyoo, dee gyae nyi kpene kamase kenj de boose nenj na, n ke yee ke fa daa.”³⁶ Botoo te Yesu boose wo nyi, “Woj te e ne gyae nyi maa yee fa non?”³⁷ Kenje be yako e nyiaa, “Dee gyae nyi de man njolo ke kyaa n dunolonj doo, na njolo mo ke kyaa n demena doo n gyoori kenj man.”³⁸ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “E ba gyenj kpene kenj e ne boose ne ya. E ke tale nyinj konoo naa diyem kenj maa naa ne, yaa e ke tale gyoo kayeyee kenj man maa gyoo ne?”³⁹ Kenje be tiranoo fa e nyi, “Ayi, dee tale.” Te Yesu yako wo nyiaa, “E ke tale naa diyem kenj maa naa, na e ka gyoo kayeyee kenj maa gyoo ne man.”⁴⁰ Mona moo tanj donj kenj maa lese walanj non waa kyaa ma dunolonj yaa ma demena doo ya. Mena akyaase kenja doe fa balanj banj me kya Wurubuare gbagba be desina see wo ne.”⁴¹ Yesu kaseela kufu akanj banj kenyii nombia kenja ne, ba gyenja banj Gyemisi na Gyon doo.⁴² Botoo te Yesu baake o kaseela banj pou yilaa te o yako wo nyiaa, “E gyenj nyi teelee kei doo gyoonenj ne di gyoori bo be balanj doo, te be kegyiise banj mo dana donj be doo.”⁴³ Mo emee doo, na mena te kaboena nyi dee doo e man ya. E man walanj kamase non o ne gyae nyi waa bese e kegyia ne, kaboena nyi waa bese e kegbetibii.⁴⁴ Te e man walanj kamase non o ne gyae nyi waa bese e siamante ne, kaboena nyi waa bese e popou e kegbetibii.⁴⁵ Nawolo nyi manj Deniwalanj Bu non te konj nyi balanj baa som manj ya, mona me konjae me kaa som balanj, na maa yenj mo ma nyeedonj lee balanj burum nyee.”

Yesu kegyuusu Batimeo sia
 Mateo 20:29-34; Luka 18:35-43

⁴⁶ Kenanj wole te Yesu na o kaseela banj gyuuwo Gyeriko donoo man. Non na o

kaseela na balan burum banj ka lee botoo bee gyu ne, be naa Timeo bu Batimeo non o sia be yelee ne na o kyaa gbeena na nooman o na solee aboo. ⁴⁷ Balee non kenyii nyi Yesu Nasarete baale non ne koo ne, o fae yeesa yako nyiaa, "Yesu, gyoo Defidi o naanabii, wii me waranjase." ⁴⁸ Kenje balan banj man burum too be noo gyakaa o doo nyi waa wu o noo. Mona nenee gba te o ne fae yeesa kenken nyiaa, "Gyoo Defidi o naanabii, wii me waranjase." ⁴⁹ Botoo te Yesu senawo yako wo nyi, "E baake e fa manj." Te be baake siayeleesate non yako e nyiaa, "Yela ke yee nenj gyon na n ka koro senj. O ne baake nenj." ⁵⁰ Botoo te o funja o kegba wurikyim lo yenanj, te o torjawo senj ta koo Yesu gyanj. ⁵¹ Kenje Yesu boose e nyiaa, "Woj te n ne gyae nyi maa yee fa nenj?" Botoo te siayeleesate non yako e nyiaa, "Me Gbenjgyoo, mee gyae me sia ke gyuuu" ⁵² Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Ta, n ke lee manj di doo n kawee te tanj." Debokenanj man te o sia gyuuuwo, te o sila Yesu laj.

11

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Mateo 21:1-11; Luka 19:28-40; Gyon 12:12-19

¹ Kenje Yesu na o kaseela banj korowo mo gbee bee gyu Gyerusalem donoo man. Be kelii Betifagi na Betani donooe non ne kyaa oliifi bula kenj tenja man ne, o kpila o kaseela banj man bala nyiaa, ² "E gyu donoo kenj ke kyaa e siaman ne man. E betaa e na gyoo ke man pe ne, e kena afurum bu nolo kpanjee kenj nolo te kyaa ta o doo see ya. E booli e na e ka mo e kona manj. ³ Akpaa nolo de boose non nyi, Weera doo te e ne booli e na? E yako e nyiaa, De Gbenjgyoo ne gyae na e, mona be gyae ke kyare ya waa besena e kooj." ⁴ Kenje be gyuuwo kena afurum bu non kpanjee denanoo man benaa na gbee te be booli e. ⁵ Be kee booli e ne, balan banj ba senjee botoo ne boose wo nyiaa, "Woj yaa e ne booli e e ke yee?" ⁶ Botoo te be tiranoo ngba mena kenj Yesu be yako wo ne, te balan banj yela ba moo e laj. ⁷ Kenje ba moo e kona Yesu te ba moo be kanyansee gyakaa o doo, te Yesu gyanawo kyaa o doo. ⁸ Botoo te balan burum moo be kanyansee na ba kegbase njale lo gbeena man, te baale mo moo faarenjse non boo keere lee njale man ne lo gbeena man. ⁹ Na balan banj be donjee Yesu siaman na banj be donj o wole ne ne fae yeesa kelee e akelegyi yako nyiaa, "Wurubuaee waa hiraa walanj non o ne kooj De Gbenjgyoo yelee man ne.

¹⁰ De naana Defidi gyoori kenj bese la kee kooj.

Wurubuaee dee yela ka kekooj. Mena doo e yela dee lese Wurubuaee non o kyaa adido ne yelee."

¹¹ Yesu kelii Gyerusalem donoo man ne, o gyoo Wurubuaee osom deni dinaa kenj man te o kee aboo non pou gyanjee. Na tee te lam doo, non na o kaseela kufu bala banj gyuu Betani donoo man.

Yesu kefalaa fiigi danj daale Mateo 21:18-19

¹² Tee kena kenj Yesu na o kaseela banj ba lee Betani bee kooj Gyerusalem donoo man ne tanam kyaa e. ¹³ Kenje o naa fiigi danj daale lemlem kenj faarenjse doo ke man, te o tuuwo benaa ke nyi waa nyinj ke bia di. O ke gyu ke gyanj na ke yee faarenjse bo kenj bia be doo ke man ya. Nawolo nyi na te lii ta debanj kenj fiigi daase na see ya. ¹⁴ Botoo te o falaa danj kenj nyiaa, "Lee gyen ne gyu n be gyae n ka tekaa se bia na nolo ke di ya." Te o kaseela banj nyii kpene kenj o be yako ne.

Yesu kegegi aboojooora Wurubuaee osom deni dinaa kenj man

Mateo 21:12-17; Luka 19:45-48; Gyon 2:13-22

¹⁵ Be kelii Gyerusalem donoo man ne, o gyuuwo Wurubuaee osom deni dinaa kenj dekpanjalanj man. O ke gyu botoo ne, na balan banj ta mo botoo besena kebu dedii. Kenje o gegi balan banj bee yoo aboo na banj bee lee aboo botoo ne. O besena banj bee yelee kobase ne tebuluse burjii, te o teese banj bee yoo awulunna ne gbelee mo lo. ¹⁶ Te o te fa nolo gbee waa seele kolo aneyooj kaalanj Wurubuaee osom deni dinaa kenj dekpanjalanj man ya. ¹⁷ Botoo te o boose balan banj nyiaa, "E te kala ta Wurubuaee nombia anjarasenj see non ne yako nyi, Wurubuaee kpa, 'Me deni gyae ke yee botoo kenj teele kei doo balan pou baa kooj kaa fane, mona emee ta besena ke yee njemelatena deegyanjee.'" "

¹⁸ Saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj ke nyii kpene kenj o be yako ne, be gyae gbee kenj baa mo koe e. Mona gyakolonj gyoo wo, nawolo nyi o kawola kenj te yeli balan banj pou wose ta yenj wo. ¹⁹ Kelii balinoo ne, te ba leewo Gyerusalem donoo man laj.

Yesu kawola fiigi danj kenj yenj asse Mateo 21:20-22

²⁰ Tee kena nebo kenj be donj bee gyu ne, be naawo nyi fiigi danj kenj Yesu be falaa ke ne ta yem leenanj ke lila man. ²¹ Botoo te Pita toose kpene kenj Yesu be yako ne te o yako e nyiaa, "Me Gbenjgyoo, kee! Fiigi

danj kenj n be falaa ke ne ta yem.”²² Kenjte Yesu yako wo nyiaa, “E lee Wurubuaere di.²³ Ampan yaa mee yako non nyiaa, walanj kamase non waa yako bula kei nyi, ‘Kulu lee kebo ka gyoo epo man’ te o te lee o wose anmaarenj ya, te o lee di nyi kpene kenj o be yako ne gyae ke konj mena fa e ne, ke gyae ke konj mena fa otenate.²⁴ Mena doo mee yako non nyiaa, kpene kamase kenj e fane nyi Wurubuaere waa yee fa non ne, e lee di nyi e te wulaa nyinj ke, te e ke nyinj ke mo.²⁵ Te akpaa n senjee n ne fane fa Wurubuaere, te n toose nyi njolo nombia doo n konoo man ne, kaboena nyi nya mo otenate nombiakumee kyee e, na n kya Wurubuaere non o kyaa addido mo ke nyinj mo n wui nombiakumee kyee nenj.”²⁶ Mona akpaa e ta mo e tebia nombiakumee kyee wo ya ne, e kya non o kyaa addido mo be gyae waa mo e wui nombiakumee kyee non ya.”

Ba ke boose Yesu o donj wose man nombia

Mateo 21:23-27; Luka 20:1-8

²⁷ Kenjte Yesu na o kaseela banj besewo konj Gyerusalem donoo man. Te Yesu ke ta Wurubuaere osom deni dinaa kenj dekpanalanj man o ne lam ne, Wurubuaere saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na Gyudatena kegyiise konjawo o gyanj.²⁸ Te be boose e nyiaa, “Donj wonji yaa n dana n ne yee mena aboo kenja pou? Amote faa na nenj mena donj kenanj?”²⁹ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Manj mo ne gyae maa boose non nombii dokolonj. Nyi akpaa e tiranoo fa manj ne, kenanj na maa wola non donj kenj me dana mee yee mena aboo kenja pou.³⁰ Gyon Wurubuaere lonkeso kenj o be so balanj ne, ka lee Wurubuaere gyanj yaa ka lee balanj gyanj? E tiranoo fa manj.”³¹ Botoo te ba gyoo nombia njan man te be boose donja nyiaa, “Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuaere gyanj na waa boose daa nyi, ‘Kenanj na wonj doo te da te lee Gyon nombia njan di ya?’³² Te akpaa de yako nyi ‘Ka lee balanj gyanj’ na, dee yee balanj burum kewo mo. Nawolo nyi be popou ne lee di nideli nyi Gyon yee Wurubuaere dekpenkpenjyooore e.”³³ Mena doo be tiranoo fa Yesu nyiaa, “Doo gyenj ya.” Kenjte Yesu mo yako wo nyiaa, “Akpaa mena na manj mo ba wola non me donj kenj me dana mee yee tom ne dalee ya.”

12

Paasetena baale dudu

Mateo 21:33-46; Luka 20:9-19

¹ Kenjte Yesu besewo kolosi nombia burum fa wo aduya man, te o gyoo dudu fa wo nyiaa, “Woo farale njolo fara woo te

o duu daasebia njale njan ne yee njgba akutuse te bee baake njan nyi gerepo ne ke man. O dii abanj kilisi woo kenj, te o wula booo kenj baa sara daasebia njan ke man na baa lese njan lonj lee njan ne. Te o banja deni doolonj doolonj daale kenj walanj ke kyaa ke man na waa gyee woo kenanj. Te o moo woo kenj do paasetena baale nyinjmaa man nyi baa kee ke doo, te o korowo lanj gbee.² Debanj kelii nyi baa ko daasebia njan ne, balee non kpila o tobaale njolo gyu paasetena banj gyanj nyi baa fa e o wui nooo.³ Mona paasetena banj kyanja o tobaale njan, te be tuku e te be yela o lanjawo nyinjmaase kufu nawoo kufu.⁴ Kenjte woote non besewo kpila o tobaale njolo bela gyu paasetena banj gyanj. Mona be tuku non mo do e gyamee o nyee man, te ba doo e desenj.⁵ Kenanj wole woote non besewo kpila o tobaale njolo bela, mona paasetena banj koo e bo. O kpila tewulee burum, mona be tuku baale te ba koe baale.⁶ Walanj non o be kaa kenj woote non waa kpila yena, non gbagba bu dokolonj koonj non o bee see o doo ya ne. Wole wole ne, o kaa kpila non mo gyu paasetena banj gyanj te o yakowo nyiaa, ‘Mberem me bu na, baa bu e.’⁷ Mo paasetena banj kena o bu non ne be yako donja nyiaa, ‘Kei yena bu non waa kaa di o kya aboo njan. E yela dee ko e, na aboo njan nafa waa di ne ka bese de wui!’⁸ Mena doo be kyanja bu non ko, te be wonjee e lee woo kenj man ke leki.”⁹ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, “Wonj te woote non waa yee? Waa konj kaa koe mena paasetena benanj, na waa mo woo kenj do paasetena wolee nyinjmaa man.”¹⁰ Te o besewo boose wo nyiaa, “E te kala ta Wurubuaere nombia anjarasenj see njan na e kena kpene kenj ne yako ne yee? Be njmarasewo nyiaa, ‘Boe kenj deni maara banj be bee ne, kenj kaa bese na mokoo kasee boe kenj ne yeli deni kenj ne yee donj.”¹¹ De Gbenjgyoo Wurubuaere yee la te konjawo mena, te ke yee kpene kenj ke dana gyakolonj de siaman’ ”
Saese kegyiise na Farasiitena banj ke nyii Yesu aduya kenja ne, ba gyenjawo nyi ba wose man nombia ya o ne yako ne.
¹² Botoo te Gyudatena kegyiise banj gyae gbee baa kyanj Yesu, nawolo nyi be naawo nyi banj doo te o gyoo dudu kei. Mona bee yee balanj banj, mena doo be tinaa e yela te be lanjawo.

Ba ke boose Yesu lee lempoo keto wose man

Mateo 22:15-22; Luka 20:20-26

¹³ Kenanj wole te Gyudatena kegyiise banj gyuuwo ke kpila gyoo Herode balanj baale,

na Farasiitena ban baale nyi baa kon kaa teese Yesu nooman na baa nyin gbɛ kyan e. ¹⁴ Ban mo konjawo o gyan kaa boose e nyiaa, "De Gbengyoo, da gyen nyi n bee di dekara ya, te n be famene na kpene kej balan ne yako ne ya. N bee kee walan siaman ya, te n na wola Wurubuaɛ gbenej kpaakpaɛ njan nje gbɛ dɔɔ. Dei nyi dɛɛ to lempoo fa Romantena gyoo dinaa Kaesa, yaa de na toɔ ya?" ¹⁵ Mo Yesu kena ba agyuen kumɛɛ njan ne o yako wo nyiaa, "Emɛɛ ban e na beo e wose, wonj dɔɔ te e ne gyae e ka teese me nooman. E mo kobabii kej kon maa keɛ" ¹⁶ Kejte ba mo kobabii dokolon kona e. Botɔɔ te o boose wo nyiaa, "Amote nyee na o yeke gyakaa la ke dɔɔ?" Te be yako e nyi gyoo dinaa Kaesa wui. ¹⁷ Kejte Yesu yako wo nyiaa, "Kpene kej yee gyoo Kaesa wui na e mo fa e, te kpene kej mo yee Wurubuaɛ wui ne, e mo ke fa e." Botɔɔ te gyakolonj gyoo balan ban lee noɔ kej Yesu be tiri fa wo ne dɔɔ.

Yesu kawola lee yenj wole kefonj wose man

Mateo 22:23-33; Luka 20:27-40

¹⁸ Kenan wole te Sadukiitena ban bo ne lee di nyi walan da yem na waa bese fonj ya ne, man baale konjawo Yesu gyan kaa boose e nyiaa, ¹⁹ "De Gbengyoo, de naana Mosesi nmarase mmaraa fa daa nyi, akpaa walan da yem tina o weele yela te be ta lola bia ya na, o naabu waa yala lialo njan na baa lola bia o kegyia njan yeke man. ²⁰ Konjawo nyi balee njolo bia baala nyetooro baale kyaawo, te be kegyia njan yala alo kej be ta lola bia ya te o yenjawo. ²¹ Balate njan mo yala alo njanaj te njan mo yenjawo kej be ta lola bia ya. Batoorote njan mo mena. ²² Mena mo te akan ban mo pou yala alo njanaj, mona be ta lolo ya. Te kyare ya, te alo njan mo yenjawo. ²³ Mena dɔɔ wee kej Wurubuaɛ waa gyuuu balan ban pou bo yem ne lee yenj man na, baala nyetooro kewo ban bo yala alo kei gyanee ne, be man wonjti te alo njan waa yee o weele?"

²⁴ Kejte Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E ta yoo, nawolo nyi e ba gyen Wurubuaɛ nombia anmarasɛɛ see njan ya, te e ba gyen Wurubuaɛ donj kej mo ya. ²⁵ Wee kej Wurubuaɛ waa gyuuu balan lee yenj man ne, baala be gyae baa yala ya, te bo gyae baa mo ala mo fa yale ya. Be popou baa yee bo ngba Wurubuaɛ kpilala ban be kyaa adido ne. ²⁶ Lee kefonj lee yenj man wose man nombia na, e te kala ta de naana Mosesi tone man mena kej Wurubuaɛ be kolosi na njan Mosesi deponfa kej ne kpaa ne man yee? O yakowo nyiaa,

'Man yena Aberaham na Asiki na Gyekopo Wurubuaɛ.'

Wurubuaɛ keyako kei ne, na nawolo baa nyi o siaman na balan kewo sɛɛ be kyaa ²⁷ Wurubuaɛ te yee woya Wurubuaɛ e ya, o yee balan ban be kyaa na be sia ne Wurubuaɛ e. Mena dɔɔ e ta yoo nideli ngba e ne yako nyi yenj wole kefonj be kyaa ya ne."

Mmaraa dinaate

Mateo 22:34-40; Luka 10:25-28

²⁸ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban man njolo konjawo botɔɔ. O ke konj kaa nyii mena kej bee wonjee nombia njan, na o kena nyi Yesu ke tiranoo fa wo nideli ne o boose e nyiaa, "Wurubuaɛ mmaraase njan pou na, wonjti yena kej ne hia kela?" ²⁹ Botɔɔ te Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Israetena pou e nyii, 'De Gbengyoo Wurubuaɛ njan yee dokolonj. ³⁰ Mena dɔɔ kaboena nyi nya mo n konoo pou na nya agyuen pou na n donj pou gyae n Gbengyoo Wurubuaɛ.' ³¹ Alate kej mo yena nyi, 'Gyae n dɔɔ ngba nyan gbagba n wose ne.' Mmaraa daale be kyaa kej kela keja ya." ³² Kejte Gyudatena mmaraa wolale njan yako Yesu nyiaa, "De Gbengyoo, ampanj yaa n yakowo nyi Wurubuaɛ yee dokolonj, te njolo be kyaa kpu na e ya. ³³ Te n besewo yako nyi kaboena nyi walan waa mo o konoo pou na o donj pou na wa agyuen pou gyae Wurubuaɛ, na waa bese gyae o dɔɔ ngba njan gbagba ne. Mmaraase keja dɔɔ kedi dei kela kej walan ka mo aboo ke deesi fa Wurubuaɛ." ³⁴ Yesu kena nyi Gyudatena mmaraa wolale njan te tiranoo nideli ne o yako e nyiaa, "Emɛɛ na Wurubuaɛ gyoori kej nsana be dana lem ya." Lee kei wole ne, njolo te tale gyoo o konoo boose e nombii daale bela ya.

Amote yena Kristo nyeeleere njan?

Mateo 22:41-46; Luka 20:41-44

³⁵ Yesu ke gyakaa o na wolo Gyudatena osom deni dinaa kej dekanjalan man ne o boose wo nyiaa, "Sena dɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban ne tale yako nyi, Kristo njan Wurubuaɛ ba lese ne yee gyoo Defidi o naanabii e? ³⁶ Nawolo nyi Wurubuaɛ felinj njan yela gyoo Defidi gbagba yakowo nyiaa,

'Me Gbengyoo Wurubuaɛ yako me Gbengyoo nyi,

Tisi kyaa me dunolunj dɔɔ,

keliu debanj kej maa mo n kolala pou do n tɛɛ.'

³⁷ Te akpaa nyi gyoo Defidi baake nyeeleere njan nyi o 'Gbengyoo' na, kenan na sena te nyeeleere njan waa bese gyoo Defidi o naanabii?" Kejte yee balan ban pou bo gyanee bee tei ne gyonj.

Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala banj wose man

Mateo 23:1-36; Luka 20:45-47

³⁸ Yesu kee wolo ne ɔ faree wɔ nyiaa, “E kee e wose nideli na Gyudatena mmaraa wolala banj. Bɛe gyae kegbase dɔɔlonj nyinjan kado na be dɔŋ na kebu agantanj man, na balan kenjinj do wɔ nɔɔ. ³⁹ Akpaa be gyanee Gyudatena ɔsom denee man, na botɔɔse njan bɛe gyanee di be nɔɔ ne, na bɛe gyae akyaese kpaakpaa baa kyaa. ⁴⁰ Bɛe beo liala leo ba abɔɔ kamase njan be dana ne. Te bɛe fane balan man kyare mo wola ba wose. Wurubuare waa wɔŋj mena balan benanj dinɔɔ denjela nideli.”

Lialo diyemte njolo kɔba kado

Luka 21:1-4

⁴¹ Yesu ke gyu ka gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man ne, ɔ ke kyaawɔ yenanj mo ɔ sia tee adakaa keŋ bɛe do kɔba ke man ne. Te ɔ gyinaa ɔ sia ɔ ne kee mena keŋ balan na mo kɔba kaa do adakaa keŋ man. Balanj banj be dana kɔba ne, moo kɔba burum kaa do adakaa keŋ man. ⁴² Keŋte lialo diyemte njolo moo kɔbabia ala, njan nje gyae ke yee ngba kotoku dokolonj ne kaa do adakaa keŋ man. ⁴³ Botɔɔ te Yesu baake ɔ kaseela banj gyanee te ɔ yako wɔ nyiaa, “Ampanj yaa mee yako njan nyi lialo diyemte kei ta do kɔba kela balan akan banj pou. ⁴⁴ Nawolo nyi balan banj pou lese kɔba kyomii bo lee burum njan be dana ne man kaa do. Mo lialo diyemte kei dɔɔ, keŋ na ɔ diyem koranj ne kpene kamase keŋ ɔ dana ne yaa ɔ moowɔ kaa do ne.”

13

Yesu kekolosi lee Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ kewolee wose man

Mateo 24:1-2; Luka 21:5-6

¹ Yesu kee lee Gyudatena ɔsom deni dinaa keŋ man ne, ɔ kaseela banj man njolo yako e nyiaa, “De Gbenjyoo, kee boya njan bɔɔ mo ma deni kei, na deni keŋ mo kyeo!” ² Botɔɔ te Yesu mo yako wɔ nyiaa, “Ngba e ne naa denee dinaana keŋa? Baa tekerii nje popou lo keŋ nyi e be gyae e kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya.”

Yesu kawola lee diyem keŋ gyae kekɔŋ ne wose man

Mateo 24:3-14; Luka 21:7-19

³ Keŋte Yesu gyuuwɔ ke kyaa oliifi bula keŋ dɔɔ, te ɔ moo ɔ sia tee Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ. ɔ kekyaa botɔɔ te Pita na Gyemisi na Gyɔn na Anderiase baageŋ konjawɔ ɔ gyanj kaa yako e nyiaa, ⁴ “Wola daa debanj keŋ nombia keŋa pou gyae ke kɔŋ. Woŋj te dɛe mo naa nyi keŋa pou gyae ke kɔŋ?” ⁵ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “E kee e wose man nideli, na njolo

ba beo njan ya. ⁶ Balanj burum baa kɔŋ na yele man na be kaa yako nyi, ‘Banj yena manj Nyeelɛere njan,’ na baa beo balan burum na baa yo gbɛe. ⁷ Akpaa e nyii yoo na yoose nombia ne, e na yeli e wɔe ke lo njan ya. Kaboena nyi mena abɔɔ keŋa pou dɛekɔŋ mena, mɔna kei bɛe wolo nyi debanj ɔtomante keŋ te lii ya. ⁸ Tɛɛlese baa koro seŋ tia dɔŋa, na gyooneŋ mo ka koro seŋ tia dɔŋa. Tɛɛle gyae ke wosi yenaase burum, te tanam mo gyae ke yala tɛɛle dɔɔ. Mɔna keŋa pou yee yaa ngba fulute kadoŋee kewalanj ne.

⁹ Mena dɔɔ e kee e wose dɔɔ nideli, nawolo nyi baa mo njan gyina donɔɔ kegyiise na baa tuku njan Gyudatena ɔsom denee man. Lee manj dɔɔ, baa mo njan gyu tɛɛle kegyiise na gyooneŋ siaman. Kei gyae ke yela e ke nyin gbɛe kolosi Wurubuare nombia njan fa wɔ. ¹⁰ Mɔna kaboeni nyi me silala baa tangbɛe kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa njan fa tɛɛle kei dɔɔ balan pou pɛ. ¹¹ Nyi akpaa be kyanj njan gyu nombia dedii man ne, e na wɔlɛe na kpene keŋ e keyako ya. Kpene keŋ Wurubuare waa mo do e nɔɔse man debanj kenanj ne, keŋ te kaboeni nyi yaa yako. Nawolo nyi na emɛe ne gyae la e kekolosi ya, mɔna Wurubuare felinj njan ne gyae la waa kolosi fa njan. ¹² Naa lolo bia baa lese dɔŋa fa yenj, na kya mo ka lese ɔ bu fa yenj. Bia baa koro seŋ tia ba lolala, na baa lese wɔ fa yenj. ¹³ Manj dɔɔ balan pou baa kola njan. Mo walanj njan ɔ kyanj ɔ wose seŋ keŋkeŋ kelii ɔto ne, Wurubuare waa lee ɔ nyee.

¹⁴ Nyi akpaa e naa kpene keŋ bɛe kole te ke dana duwaare ne de kaa seŋ botɔɔ keŋ tekaboena nyi ke dɛe seŋ ya ne, (kaboena nyi walanj kamase njan ɔ ne kala tɔne kei ne, waa yee kakyen na waa nyii ke man). Dekɔŋ mena na, balan banj be kyaa Gyudia tɛɛle dɔɔ ne, baa yeu gyu bulase dɔɔ. ¹⁵ Nyi akpaa njolo kyaa ɔ deni nyee dɔɔ na, ɔ na tisi kɔŋ tɛɛle man nyi ɔ kaa mo ɔ kolo ya. ¹⁶ Te akpaa njolo mo kyaa wooman na, ɔ na bese gyu dɛe nyi ɔ ka mo ɔ kegba ya. ¹⁷ Mena weeya njenanj man ne, fulɛetena na talabose baa laako. ¹⁸ Mena dɔɔ e fane fa Wurubuare nyi, mena nombia keŋa naa kɔŋ waaretɛe ya. ¹⁹ Nawolo nyi weeya njenanj man ne, balan baa naa diyem keŋ leenanj debanj keŋ Wurubuare be yee tɛɛle kei kaa lii na gyeŋ ne, mena diyem kenanj te kɔŋa ta see ya, te ke dinɔɔ mo be gyae kekɔŋ mo see ya. ²⁰ Na Wurubuare ke kɔkee kayeyee weeya keŋa ya ne, nafa njolo na njolo be gyae waa ka ya. Mɔna lee ɔ balan banj ɔ ba lese see ne dɔɔ, te ɔ kɔkee weeya njenanj. ²¹ Debanj kenanj de lii te njolo de yako njan nyi ‘E kee Kristo njan kyaa kebo, yaa ɔ kyaa yenanj daale

na' ε na lee ke di ya. ²² Nawolo nyi balan baa dii akereε nyi banj yena manj Kristo non, te baale mo baa dii akereε nyi be yee Wurubuare akpenkpenjgyooarawo. Baa yee gyakolonj nombia na nombia dinaana, te akpaa be tale nyinj gbεε koranj na, baa mo beo Wurubuare balan banj o ba lese see ne. ²³ Mona emεε doo ε doo ε wose doo, nawolo nyi me tanj wulaa yako non nombia kenja."

Deniwalanj Bu non kekōj
Mateo 24:29-31; Luka 21:25-28

²⁴ Weeya nonanj man kayeyεε kenja pou wole na weese waa gyoo ditiņtεε, te gyaalanj mo be gyae waa wolose ya. ²⁵ Kyolobiise baa lee adido kaa yala. Te aboo njan pou ne kyaa adido ne, gyae ke wosi. ²⁶ Debanj kenanj ne, balan baa naa manj Deniwalanj Bu non ta mo doņj na gyoorobiiri lee nona man adido mεε kōj. ²⁷ Te maa kpila me kpilala lee adido na be kaa yilaa me balan banj Wurubuare ba lese wo see teeε kei doo yenanj kamase ne.

²⁸ Kenjte Yesu besewo yako wo nyiaa, "ε keε fiigi danj na ε ke kasee kolo lee ka wose man. Akpaa ε naa nģba ke tombia da potee faarenģe woleε ne, na ε gyeņj nyi awulunģε baa. ²⁹ Mena mo te akpaa ε naa mena nombia kenja ne kōj na, ε gyeņj nyi manj Deniwalanj Bu non kekōj ta benaa tanj. ³⁰ Ampanj yaa mεε yako non nyi balan banj be kyaa gyeņj kei ne, be duulunģ be gyae ke munu tanj ya, pete nombia kenja kekōj. ³¹ Adido na teeε kei pou gyae ke gyu oto, mona me noowoya doo njan gyae ke kyaa kekpaakekpaa."

Nolo ba gyeņj mena debanj kenj nombia kenja gyae kekōj ya
Mateo 24:36-44

³² Kenjte Yesu besewo yako wo nyiaa, "Nolo ba gyeņj wee na debanj kenj kenja pou gyae ke kōj ya. Wurubuare kpilala banj be kyaa adido, na manj Deniwalanj Bu non koranj ba gyeņj ya. Gyise me kya non o kyaa adido ne waagenj gyeņja la. ³³ Mena doo ε keε nideli na ε ke desina ε wose see, nawolo nyi ε ba gyeņj wee kenj debanj kenanj gyae ke kōj ya. ³⁴ Ke yee nģba walanj non o ba koro o ne gyu gbεε, te o ba mo o dekpnanalanj do o tewulεε nyinģmaa man ne. O faa be man walanj kamase tom kenj waa yee, te o yako non o na deke denanoo kenj ne nyi waa deke ke nideli. ³⁵ Mena doo emεε mo ε doo ε wose doo, nawolo nyi ε ba gyeņj wee kenj dekpnanalanje non waa kōj ya. Waa tale kōj balinoo yaa teensana, yaa kegyim keε lo woya, yaa nebo nebo. ³⁶ ε doo ε wose doo na o be kōj kaa futaa non nyi ε doo dosorōj man ya. ³⁷ Nombii kei mεε yako non ne, mεε yako baa fa balan pou. ε doo ε wose doo."

14

Kegyise ne bake Yesu nyee man
Mateo 26:1-5; Luka 22:1-2; Gyōn 11:45-

53

¹ Keka weeya ala na Gyudatena nyeekeleεwee dinaa kenj kedi kelii ne, Wurubuare saese kegyiise banj na Gyudatena mmaraa wolala gyae gbεε kenj baa mo adao gbεenenj kyanj Yesu na baa ko e. ² Kenjte be yakowo nyi, "ε na fa dεε kyanj e nyeekeleεwee dinaa kei kedi man ya, na mena ya na balan banj baa yela donoo kenj ke sinjii."

Alo nolo ka mo nunj woli Yesu Betani donoo man

Mateo 26:6-13; Gyōn 12:1-8

³ Yesu ke kyaa Betani donoo man ne, o gyuuwo Simōn non nafa o na wee kawee yayam ne dεε o kaa di. Te alo nolo konjawa botoo na o dana nunj ofonjofonte kenj ke dana koyadonj ne porontia too. Botoo te o toro ke te o toosi nunj kenj woli Yesu nyeeaman. ⁴ Te balan banj be kyaa botoo ne baale gyeņja banj boose donja nyiaa, "Weera doo te o woleε nunj kei mena. ⁵ Nafa baa tale yoo nunj kei kela tomyεere kulutoo dokolonj kōba, na waa mo ke fa ayematena." Botoo te ba too be noo gyakaa alo doo. ⁶ Kenjte Yesu yako wo nyiaa, "ε yela e, weera doo te ε ne kale na alo non mena e? O te yee kolo kpaakpaa fa manj. ⁷ Ayematena doo, baa kyaa ε gyanj debanj kamase. Te debanj kamase kenj ε gyae na, ε ke tale yee deeli fa wo. Mona manj doo, moo gyae maa kyaa ε gyanj kelii oto ya. ⁸ O te yee kpene kenj waa tale. O te tangbεε kyεekeε nunj woli man, na kawola nyi o te desina manj fa me ke wuu pena maa yenj. ⁹ Ampanj yaa mεε yako non ε ke nyii nyiaa, teeε kei doo yenanj kamase kenj baa kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa njan ne, baa yako kpene kenj alo kei be yee ne na baa mo tooe e."

Gyudase te sεε nyi waa lese Yesu fa
Mateo 26:14-16; Luka 22:3-6

¹⁰ Kenjte Gyudase Isekarote non o yee Yesu kaseela kufu bala banj man nolo e ne, gyuuwo Wurubuare saese kegyiise banj gyanj nyi waa lese Yesu fa wo. ¹¹ Be ke nyii mena ne, yee wo gyonj te be yakowo see nyi baa fa e kōba. Lee botoo te Gyudase Isekarote keo gbεε kenj waa mo lese e fa wo.

Yesu na o kaseela kedi nyeekeleεwee dinaa weeneε njan

Mateo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Gyōn 13:21-30

¹² Nyeekeleεwee kedi wee gyanģbate kenj bee di bodobodo kenj tee be doo ke man ya, te bεε ko Nyeekeleεwee kedi

nambu ñon kelii ne, Yesu kaseela ban konjawo o gyan kaa boose e nyiaa, "Alen te n ne gyae nyi de kaa desina see fa nyeekeleeweewee dinaa weenee ñan?" ¹³ Botoo te o kpila o kaseela ban bala te o yako wo nyiaa, "E gyu Gyusaleem donoo man. E ne gyu na e ke gyanee na balee ñolo seele na lon na ogele. E sila e. ¹⁴ Dekpanalan ker man waa gyoo ne, e yako dekanalanje ñon nyi, De Gbengyoo ñon kpa dee boose nej nyiaa, 'Alen te ñoola deni ker daa na me kaseela ban dee kaa di nyeekeleeweewee dinaa weenee ñan ne kyaa?' ¹⁵ Balee ñonan waa wola ñon abansoro deni dinaa daale ker ke kyaa adido te boo desina ke man nideli ne. E desina botoo na de kaa di weenee ñan." ¹⁶ O kaseela ban ke gyu kelii donoo ker man ne, be naa kpene kamase ker Yesu be yako wo ne perepere, te be desina nyeekeleeweewee ñan see botoo.

¹⁷ Kelii balinoo ne, Yesu na o kaseela kufu bala ban konjawo botoo. ¹⁸ Ba ke kyaa bee dii ne, te Yesu yako wo nyiaa, "Ampan yaa mee yako ñon nyi emee ban daa na ñon kyaa dee dii ne, e man ñolo waa lese man fa." ¹⁹ Botoo te dekokorokoo kyana o kaseela ban, te be boose Yesu dokolon dokolon nyiaa, "De Gbengyoo, man yaa amote?" ²⁰ Te Yesu yako wo nyiaa, "Emee kufubala kewo man ñolo ñon daa na e na do de nyinmaa nyefale dokolon kei man ne. ²¹ Man Deniwalan Bu ñon maa yer ngba mena ker Wurubuaré nombia anmarasen see ne yako lee ma wose man ne, mona walan ñon waa lese man fa ne waa laako. Nyi benj ta lola walan ñonan ya na, nafa dei."

Yesu na o kaseela kedi nyeekeleeweewee dinaa weenee ñan

Mateo 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintotena 11:22-25

²² Yesu na o kaseela ban kee dii ne, o moo bodobodo te o fanewo fa Wurubuaré karan, te o kara ke mo fa o kaseela ban. Kenje te o yako wo nyiaa, "E lee di, kei yena ma wosenaane ker." ²³ Kenan wole te o moo leenoo ker solon doo ke man ne te o fanewo fa Wurubuaré karan, te o moo ke fa o kaseela ban. Kenje be popou nyoo wo lee ke man. ²⁴ Botoo te o yako wo nyiaa "Kei yena me fatabo ker Wurubuaré be kyeekee leki na waa mo to nookebakese wole ker nwo. Kei ne gyae la ke yela na Wurubuaré ka mo balan burum nombiakumee kyee wo. ²⁵ Ampan yaa mee yako ñon nyiaa, moo gyae maa tekaa nyoo solon kei bela ya, kelii wee ker man maa bese nyoo ke wole Wurubuaré gyoori ker man." ²⁶ Ba ke kpee noonej lese Wurubuaré yele ne, te ba leewo donoo ker man gyu oliifi bula ker doo.

Yesu keyako nyi Pita waa kaa bee e
Mateo 26:31-35; Luka 22:31-34; Gyon 13:36-38

²⁷ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "E popou e ke yeu tina man yela. Nawolo nyi Wurubuaré yakowo o nombia anmarasen see ñan man lee ma wose man nyiaa,

'Maa gyoo namensekeelere ñon lo, na o namense ban pou ke yaasee.'

²⁸ Mona me fom lee yer man na, maa kyan ñon gbee gyu Galelia teele man." ²⁹ Kenje Pita yako e nyiaa, "Akpa be popou de yeu tina nej yela koran na, man doo moo gyae maa tina nej yela korakora ya."

³⁰ Botoo te Yesu yako Pita nyiaa, "Ampan yaa mee yako nej nyi gyer nelim kei pete kegyim kelo woya betabola ne, nyan ke bee betabotooro nyi n ba gyer man korakora ya." ³¹ Kenje Pita yakowo senj ke doo kerker nyiaa, "Akpa nyi ke yee yer ke koran na, moo gyae maa bee nyi moo gyer nej korakora ya." Te o kaseela akan ban pou mo yakowo mena.

Yesu kefane Gekyemane

Mateo 26:36-46; Luka 22:40-46

³² Yesu na o kaseela ban kelii botoo ker bee baake nyi Gekyemane ne o yako wo nyiaa, "E kyaa kebo na me kaa fane." ³³ Te o moo Pita na Gyemisi na Gyon sila o wose. Botoo te nombia takaa e nideli, ker nyi o bee gyer mena ker waa yee o wose ya.

³⁴ Te o yako o kaseela ban nyiaa, "Nombia ne takaa man nideli ker mee gyae maa yer. E kyaa kebo, e na doo ya." ³⁵ Kenje o gyuuwo o siaman kyomii te o tisiwo bunj te o fanewo fa Wurubuaré nyi, akpa o ne gyae na waa yela kaale kei ke lanj o nyee doo. ³⁶ Te o yakowo nyi, "Me kya, kpene kamase be tar nej don ya. Lese kaale kei me doo. Mo na yee kpene ker man ne gyae ya. Yee kpene ker nyan gbagba ne gyae."

³⁷ O ka bese konj ne, o kaa naawo na ba te doo te o gyuuwo wo boose Simon Pita nyiaa, "Simon, e te doo? E te tale kyaa na e ka deke deban dokolon koonj ker nyi e be doo yee? ³⁸ E na doo ya, e fane na e be nyin gyoo kekeesekee man ya. Ma gyer nyi e konoose man na e ne gyae e ke yee ma kegyaebii, mona e wosenaane man na e be tar mena donj kenan ya."

³⁹ Kenje Yesu besewo gyu ke fane yako nombii dokolon kenan bela. ⁴⁰ O ka bese konj be gyan na be see be doo, nawolo nyi dosoronj doo be siaman te be ta gyer kpene ker baa yako ya. ⁴¹ Kenje Yesu besewo konj be gyan betabotooro te o boose wo nyi, "E see e gyakaa dosoronj kei doo e ne feefo? Tekaboe mena, deban ker te lii. Be ta lese man Deniwalan Bu ñon fa nombiakumee yera. ⁴² E konj dee gyu de

kaa gyanee na wo. Non o na lese man waa fa ne te tunj daa tanj.”

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Luka 22:47-53; Gyon 18:3-12

⁴³ Yesu ke gyakaa o ne kolosi ne, Gyudase non o yee kaseela kufu bala ban man nolo e ne, kaa beewo lee be doo. Na balan dikpii kenj be dana yoosilase na akpokpose, na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban Gyudatena kegyiise ba lese do na e ne silana e. ⁴⁴ Na Gyudase non o ba lese e fa ne tanj tangbee yako balan ban nyiaa, “Walan non maa pukaa e ne non nonan, e kyan e kenkenj na e ka mo e ta.” ⁴⁵ Gyudase ka betaa lii Yesu gyan ne, o baake e nyi, “Me Gbengyoo,” te o pukaa e. ⁴⁶ Botoo te balan ban kyanja e. ⁴⁷ Kenje Yesu kaseela ban man njolo non o senje botoo ne lese o yoosila kara Wurubuare saese kegyia non tobaale denjele lese ke lo. ⁴⁸ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, “Me yee walanjum e te e moo yoosilase na akpokpose e ne konj e kaa kyan man? ⁴⁹ Wee kamase kenj me kyaa e gyan Wurubuare osom deni dinaa kenj man mee wola non ne, e te kyan man ya. Mona nombia kenja pou konjae, na ke yela Wurubuare nombia anmarasenj see nan ke konj mena.” ⁵⁰ Kenje Yesu kaseela ban pou yeuw tina e yela.

⁵¹ Na tobaale njolo non o wuuna kanyanbii ne silana Yesu. Be ka mo baa kyan e ne, ⁵² te o leewo be nyinmaa man yeu ditenjeli tina o kanyanbii kenj yela.

Be kamo Yesu gyu kegyiise siaman

Mateo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Gyon 18:13-14, 19-24

⁵³ Kenje ba moo Yesu gyu Wurubuare saese kegyia non gyan, te Wurubuare saese kegyiise ban pou na Gyudatena mmaraa wolala, na Gyudatena kegyiise kaa gyanee wo botoo. ⁵⁴ Na Pita silana Yesu wole lemlem gyu Wurubuare saese kegyia non dekanjalan man. Botoo te Pita gyuuwo ke kyaa kotototena ban bee gyee dekanjalan kenj ne gyan bee woli boalan. ⁵⁵ Na Wurubuare saese kegyiise, na Gyudatena kegyiise akan ban ne keo nombii kenj baa mo yakaa o doo na baa nyin gbee ko e, mo be te nyim ya. ⁵⁶ Balan burum konjawo kaa kerere o noose, mona be noowoya nan te kyaa na donja ya. ⁵⁷ Te baale korowo kerere o noose nyiaa, ⁵⁸ “De te nyii nyi o kpa waa tekerii Wurubuare osom deni dinaa kenj balan be maa ne, te weeya atooro wole na waa ma wole kenj te yee walan maa na ke ya.” ⁵⁹ Ban mo nombia nan bo kaa yako ne, te kyaa na donja ya.

⁶⁰ Botoo te Wurubuare saese kegyia non korowo senj kebu kenj nsana nsana te o boose Yesu nyiaa, “N be tiranoo yee? Wonj doo te balan kewo ne kerere n noose, te n be tiranoo ya?” ⁶¹ Mo Yesu te gyuuu o noo ya. Botoo te Wurubuare saese kegyia non boose e nyi, “Nyan yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi nyanj ke konj ne? Nyan yena Wurubuare non kaboena nyi baa lese o yele ne bu dokolon non?” ⁶² Kenje Yesu tiranoo nyi, “Ayi, man nonan. E kena man Deniwalan Bu non kyaa Wurubuare donje non dunolun doo. Na e ka bese naa man na me donj njoma man adido mee konj.” ⁶³ Botoo te Wurubuare saese kegyia non tirii non gbagba kegba te o boose wo nyiaa, “Wonj adanse yaa dee gyaee dee nyii bela?” ⁶⁴ E te nyii mmusuo nombia nan o be yako yee? Sena yaa e na gyuen lee ke man? Te kegyiise ban pou too be noo yakaa o doo bu e fa oo nyi, “Kaboena nyi baa ko e.” ⁶⁵ Kenje balan ban baale fiasse bee to noolon woli e, te be wuu o sia na bee takee e akotase. Te be boose e nyi, “Wurubuare dekenjkenjgyoo, wola daa non o be gyoo nenj.” Kenje ba moo e fa kotototena ban te ban mo ke tuku e.

Pita kebee Yesu

Mateo 26:69-75; Luka 22:56-62; Gyon 18:15-18, 25-27

⁶⁶ Pita ke kyaa dekanjalan kenj man ne, Wurubuare saese kegyia non alebu njolo konjawo botoo. ⁶⁷ O kena Pita kyaa o ne woli boalan ne, o kee e yididi te o yako e nyiaa, “Nyan mo n kpue na Yesu Nasarete baale non.” ⁶⁸ Mo Pita lee anmaarenj te o yako e nyi, “Moo gyan kpene kenj n ne yako ne man korakora ya.” Botoo te Pita leewo gyu denanoo kenj man. ⁶⁹ Alebu non ka bese naa Pita botoo ne o yako balan ban ba senje botoo ne nyiaa, “Balee kei mo kpue na wo.” ⁷⁰ Mo Pita besewo bee ke bela. Kenan wole ne, balan ban ba senje botoo ne besewo yako Pita nyiaa, “Ke yee ampan nyi n kpue na wo, nawolo nyi n yee Galelia baale e.” ⁷¹ Botoo te Pita moo noodonj kolosi te o kana ntam kpu nyiaa, “Moo gyan balee kei non e ne kolosi o wose man nombia ne korakora ya” ⁷² Debokenan man te kegyim loo woya betabolate. Kenje Pita toose nombia nan Yesu be yako e ne nyiaa, “Pe kegyim kelo woya betabola na, nyanj ke bee betabotooro nyi n ba gyan man ya.” Kenje o yelee wo do o ne wii.

15

Be kamo Yesu gyu gyoo Pilato gyan

Mateo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Gyon 18:28-38

1 TEE kena nebo nebo fuu ne, saese kegyiise na donoo kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala gyanjeewo te be bake Yesu nyeeman. Mena doo be bake e te ba moo e gyu ka do Pilato non o senee Romantena gyoo dinaa nawoo man ne, nyinjmaa man.
 2 Kenje Pilato boose e nyiaa, "Nyan yena Gyudatena gyoo non?" Te Yesu tiranoo nyi, "Mena yaa n yakowo ne." 3 Te Gyudatena saese kegyiise ban keree o noose mo nombia burum gyakaa o doo. 4 Kenje Pilato boose e nyi, "Be ta mo nombia kenja bee gyakaa n doo na, n ba lese n noose yee?"
 5 Botoo te nombia nan doo gyoo Pilato noo, nawolo nyi Yesu te yako daale ya.

Be kalese Yesu fa yenj

Mateo 27:15-27; Luka 23:13-25; Gyon 18:39-19:16

6 Gyudatena nyeekelawee kedi kamase ne, kabona nyi Pilato waa tina balan ban boo kyam to deni ne man dokolon, non balan banan gbagba ne gyae ne yela fa wo. 7 Mena deban kenan na ba te kyan Barabase to deni. Barabase kei kpuu balan ban boo koro sen tia gyoo dinaa, te boo ko balan ne man. 8 Botoo te balan dikpii ken konja Pilato gyanj nyi waa yee kpene kenj o ne tan yee deban kamase ne fa wo. 9 Te Pilato boose wo nyiaa, "E ne gyae nyi maa lese Gyudatena gyoo non fa non?" 10 Kenj doo Pilato be boose mena yena nyi, o gyenj nyi saese kegyiise ban ne kola Yesu doo te ba lese e fa yenj. 11 Mo Wurubuare saese kegyiise ban feefuwo do balan dikpii kenj nyi, baa yako Pilato nyi waa lese Barabase fa wo. 12 Botoo te Pilato boose wo nyi, "Sena te e ne gyae maa yee walan non e ne baake e nyi Gyudatena gyoo ne?" 13 Te balan dikpii kenj fa yeena nyi, "Yela baa gyoo e nyeelabia sakaa opanjanj doo na waa yenj" 14 Kenje Pilato boose wo nyiaa, "Wonj dukum te o yeewo?" Mona be gyakaa bo bee fae yeena kenkenj nyi, "Gyo e nyeelabia sakaa opanjanj doo" 15 Kenj Pilato ne gyae mena kenj be wo ke fee wo doo o lese Barabase fa wo, te o yela o yoonootena tuku Yesu te o moo e fa nyi baa gyu ke gyoo e nyeelabia sakaa opanjanj doo.

Be kekulu Yesu

Mateo 27:27-31

16 Kenje yoonootena ban moo Yesu gyu Pilato dekanalanj man botoo kenj bee di nombia ne, te be baake be tebia yoonootena akanj ban pou gyanee. 17 Te ba moo kegba yayam do e, te ba moo soose loo gyooro kototoo wuu e. 18 Na bee kulu e nyiaa, "Gyudatena gyoo, n nyee dee wolose" 19 Botoo na be gyakaa bee mo danj nmerere e o nyeeman, na bee to noolonj woli e na bee bunj o nawootee kulu e. 20 Be ke kulu e tanj ne, ba kpee kegba yayam kenj

te ba moo non gbagba wui kenj do e. Te ba moo e lee be kaa gyoo e sakaa opanjanj doo.

Ba kegyoo Yesu opanjanj doo

Mateo 27:32-44; Luka 23:26-43; Gyon 19:17-27

21 Be ka lee donoo kenj man bee gyu ne, te be gyanee na Simon non o ba lee Kirene donoo man ne na o ne konj. Simon kei bia yena Alekesanda na Rufuse. Kenje ba nere e nyi waa lee Yesu opanjanj kenj seele. 22 Te ba moo Yesu gyu botoo kenj bee baake nyi "Golgota" kenj nawolo nyi "Nyeepookoo" dee ne. 23 Kenje ba moo tee kenj bee baake nyi meere ne kyakale solonj man fa Yesu nyi waa nyoo, mona o te nyoo ke ya. 24 Ba ke gyoo e sakaa opanjanj doo ne, te be kpelee o kegbase bunji te be loo boe ne doo, na baa naa kenj walan kamase waa nyinj. 25 Gyae ke yee ngba nebo weese deban atoorte man ne, te be gyoo Yesu sakaa opanjanj doo. 26 Kenje be nmarase dukum kenj be kpa o be yee ne mataa o nyee gbee nyiaa,

"GYUDATENA GYOO NON YAA."

27 Botoo te be gyoo nmeelatena bala baale mo sakaa opanjaase doo kpu na Yesu. Nolo sakaa o dunolonj doo, te njolo mo sakaa o demena doo. 28 Kei yela Wurubuare nombia nmarasenj see nan konawo mena. Nombia njenanj yena nyi, "Be ta mo e kpu na nombiakumeyeera." 29 Na balan ban bee lam botoo ne, na tee e na bee kpiisi ba nyeeya yako nyiaa, "Nyan non n kpa n ke tekerii Wurubuare osom deni dinaa kenj na n ka mo weeya atooro maa ke ne, 30 lee n wose na n ke tisi lee opanjanj kenj doo na dee kee." 31 Mena mo te Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban mo kulu e. Te be yako donja nyiaa, "O ne tale lee baale nyee, mona o be tale lee non gbagba nyee ya." 32 Nyi akpaa non yena nyeedonj Gbenngyoo na Iseraetena gyoo non Wurubuare be yako see nyi waa konj ne, kenanj na waa lee o wose lee opanjanj kenj doo na dee naa na dee lee e di. Te balan bala ban boo gyoo wo sakaa opanjaase doo kpu na e ne mo tee e mena.

Yesu yenj

Mateo 27:45-56; Luka 23:44-49; Gyon 19:28-30

33 Weese ka senj dee ne, ditihtee kaa lee teelee kenj doo pou kelii o ke geese. 34 Te weese ke geese kenanj ne Yesu fae yeena kenkenj nyiaa, "Eli, Eli, lama sabatani?" Kenj nawolo nyi, "Me Wurubuare, Me Wurubuare, weera te n lese n sia yela manj?" 35 Balanj ban ba senje botoo ke nyii mena ne be yakowo nyiaa, "E nyii, o ne baake Elaegya." 36 Debokenanj man te be man njolo yeuwoo ka mo kolo ngba

kokyaa kenj gyae ke tale lee lonj ne do solon denyanjesa daale man, te o moo ke tooso na danj te o gyinaa ke adido fa Yesu nyi waa nyoo. Kenje o yakowo nyiaa, "E senj dee kee nyi Elaegya waa konj kaa lese e lee opanjanj kenj doo." ³⁷ Botoo te Yesu besewo fae yeesa kenkenj, te o kara weesi. ³⁸ Kekonj mena ne, kanyanj kenj booo mo kpase Wurubuare osom deni dinaa kenj man ne besewo kyeekeyee ala lee adido kaa lii ka mokoo man.

³⁹ Yoonootena kegyia non o senje botoo kena Yesu ke fae yeesa kara weesi ne, o yakowo nyiaa, "Balee kei yena Wurubuare bu non ampanj."

⁴⁰ Na ala baale senje lemlem bee kee. Ala bananj man baale yena Meere non o ba lee Magedala ne, na Gyemisi kemaasa na Gyose be naa Meere na Salome. ⁴¹ Ala kewo silana Yesu kee o doo debanj kenj o kya Galelia ne. Na ala burum banj booo sila e konj Gyerusalem donoo man ne mo senje botoo.

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Luka 23:50-56; Gyon 19:38-42

⁴² Na wee kenanj yee wee kenj Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefeefowee kenj kedi. Ke lii balinoo ne, ⁴³ balee non bee baake e nyi Gyosefo non o ba lee Arimatia donoo man ne gyoo o konoo gyu Pilato gyanj ka sola e nyi waa mo Yesu woo non fa e o kaa wuu. Gyosefo kei yee donoo kegyia njolo e, te non mo ne gyeki Wurubuare gyoori kenj. ⁴⁴ Pilato ke nyii nyi Yesu ta yem ne, yee e yakolonj. Mena doo o baake o yoonootena kegyia non boose e nyiaa, "Yesu non wulaa yejawoo?" ⁴⁵ O ke nyii lee yoonootena kegyia non nooman nyi ke yee ampanj ne, o faa Gyosefo non gbee nyi waa gyu ka mo woo non. ⁴⁶ Mena doo Gyosefo gyuuwo ke lee akaralee te o lese woo non lee opanjanj kenj doo te o moo akaralee kenj milii e. Kenje o moo e ke wuu yeboo kenj booo kare boe daale man ne man. Te o bilinj boe dinaa daale to yeboo kenj noo. ⁴⁷ Na Meere non o ba lee Magedala ne, na Gyose o naa Meere senje botoo. Mena doo be naa botoo kenj booo wuu e ne.

16

Yesu kefonj lee yenj man

Mateo 28:1-8; Luka 24:1-12; Gyon 20:1-10

¹ Gyudatena kefeefowee kenj ke tanj ne, Meere non o ba lee Magedala na Gyemisi o naa Meere na Salome, lee aboo ofon nyinjan be kaa buraa Yesu woo non. ² Kosida nebo nebo weese ke bee ne, ala banj korowo bee gyu yeboo kenj tee. ³ Be kee gyu na bee boose donj nyiaa, "Amote

ne gyae la waa bilinj boe kenj lee yeboo kenj nooman fa daa?" ⁴ Mo be ke gyina be sia kee na, be naawo nyi be te bilinj boe dinaa dinaa kenj lee yeboo kenj nooman. ⁵ Be ka mo baa gyoo yeboo kenj man ne, te be naa tobaale njolo na o doona kegba wolom wurikyim na o banje dunolonj doo te be njawoo. ⁶ Botoo te o yako ala banj nyiaa, "E na njenji ya. Ma gyenj nyi Yesu non o ba lee Nasarete, non booo gyoo e sakaa opanjanj doo ne yaa e ne keo. O te fom. O be kyaa kebo ya. E kee botoo kenj o be doo ne. ⁷ Mena doo e gyu ke yako o kaseela banj na Pita nyiaa, 'O te kyanj non gbee o ne gyu Galelia donoo man. Botoo te e kena e ngba mena kenj o be yako non ne.'" ⁸ Kenje ala banj leewo yeboo kenj man bilinj, nawolo nyi gyakolonj ta gyoo wo te ba wose mo ta yenj wo. Te ba te yako njolo mo kolo ya, nawolo nyi bee yee.

⁹ Yesu kefonj lee yenj man Kosida nebo nebo fuu kenj ne, o tangbewoo lese o wose wola Meere non o ba lee Magedala ne. Meere kei te Yesu gegi felinkumee nyetooro lee o man ne. ¹⁰ Mena doo non mo gyuuwo ke yako balan banj be silana Yesu ne. O ke gyu na be kyaa bee wii na bee di walanja. ¹¹ Kenj na be ke nyii nyi Yesu te fom te Meere naa e koranj ne, ba te lee di ya.

¹² Kenanj wole ne, Yesu lese o wose dinoo wole daale man wola o kaseela bala baale debanj kenj bee gyu donoo daale man ne. ¹³ Kenje banj mo besewo konj kaa yako be tebia akanj banj. Mo banj mo te lee wo di ya.

Yesu kalese o wose wola o kaseela kufu daale banj

Mateo 28:16-20; Luka 24:36-49; Gyon 20:19-23; Kpilala 1:6-8

¹⁴ Kenja pou wole ne, o kaseela kufu daale banj yilaawo bee dii te Yesu besewo kaa lese o wose wola wo. Kenje o gyenja banj do wo lee mena kenj balan be konj kaa yako wo nyi o te fom, te ba lee wo di ya ne doo. ¹⁵ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "E gyu teele kei pou doo na e kaa kolosi Wurubuare nombia njan fa balan pou. ¹⁶ Walanj kamase non o lee nombia njan di te be so e Wurubuare lonj na, waa nyinj nyeedonj. Mo walanj kamase non o te lee nombia njan di ya ne, Wurubuare waa bu e foo. ¹⁷ Balanj banj baa lee manj di ne, baa yee gyakolonj nombia kenja. Baa gberaa felinkumee lee balan man lee ma yele man, na baa kolosi deise wolee kpookpoo njan booo gyenj ya. ¹⁸ Nyi akpaa be gate doma na be nyinmaase yaa be nyoo teekum daale koranj na, be gyae ke yee wo kolo ya. Baa mo be nyinmaase yakaa kaweesetena doo, na ba wose ke yee wo donj."

¹⁹ De Gbenḡyoo Yesu kekolosi fa wɔ tan ne, Wurubuaɛ moo e gyu adido te ɔ ke kyaawɔ Wurubuaɛ dunoluḡ dɔɔ. ²⁰ Yesu kaseela baḡ ka lee botɔɔ ne, be gyuuwɔ tɛɛle kei pou dɔɔ kekolosi Wurubuaɛ nombia ḡan. Te de Gbenḡyoo seḡawɔ be wɔle te be yeɛ gyakolon nombia, na kawola nyi Wurubuaɛ nombia ḡan yeɛ ampaḡ.

Nombia kpaakpaa ñan Luka be ñmarase ne Luka

¹ Kegyia kpaakpaa Teyofilose, balan burum te yee kakyen ñmarase nombia ñan be kɔŋ de gyan kebo lee Yesu Kristo wose man ne see. ² Nombia ñan bɔɔ ñmarase ne, mena nombia ñenan ke te ban bɔɔ mo be sia naa ña leenan kewalan, te bɔɔ kolosi de Gbenjyoo Yesu Kristo wose man nombia fa daa ne yakowɔ. ³ Kegyia Teyofilose, lee mena dɔɔ man gbagba gyoo nombia kenja man nideli leenan ña kewalan ken na, me naawo nyi kaboena nyi maa tɔlee ña kekɔŋ bii dokolon dokolon fa neŋ, ⁴ na n ke nyin gyen nyi nombia ñan pou bɔɔ wola neŋ ne yee ampan.

Gyan Wurubuare loŋɔɔre ñon kalola wose man nombia

⁵ Deban ken gyoo Herode ne di gyoori Gyudia tɔlee man ne, na Wurubuare sae ñolo kyaa ken bee baake e nyi Sakaria. Na ɔ kpue Abigya saere dikpii man, te ɔ wɛle Elisabete mo lee Wurubuare sae Aaron duulun man. ⁶ Sakaria na ɔ wɛle gbeneŋ tenɛ Wurubuare siaman. Te bee di de Gbenjyoo Wurubuare mmaraase na ɔ nombia ñan pou dɔɔ nideli ken ba wose man be dana nombiikum daale ya. ⁷ Mona bɔɔ tan bu ya nawolo nyi Elisabete yee ɔlamanbo e, te ñon na ɔ baale Sakaria mo pou te ñmɛɛ.

⁸ Wee daale ne, kaa liiwɔ Sakaria saese dikpii ken dɔɔ nyi baa gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ke fa Wurubuare kedi. ⁹ Be loɔ boe ngba mena ken ba amanberɛ na wolo ne, te yalawɔ Sakaria dɔɔ nyi waa gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ɔ kaa too oliifi. ¹⁰ Deban ken ɔ ba gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ɔ kaa too oliifi ne, na balan dikpii ken pou kyaa debɔɔ man bee fane. ¹¹ Sakaria kee too oliifi ken ne, botɔɔ te Wurubuare kpilale kɔŋawɔ ɔ gyan kaa seŋ kedeese boe ken ɔ na too oliifi ke dɔɔ ne dunolon dɔɔ. ¹² Sakaria kena e ne, ɔ wɛ loɔ e te gyakolon gyoo e. ¹³ Kenje Wurubuare kpilale ñon yako e nyiaa, "Sakaria na yee ya, Wurubuare te nyii n kefane mena dɔɔ n wɛle Elisabete waa lola bu baale fa neŋ, na n ka do e yele nyi Gyɔn. ¹⁴ Ba lola bu ñon na, gyae ke yee neŋ gyon nideli te balan burum mo sia gyae ka gye ɔ dɔɔ, ¹⁵ nawolo nyi bu ñon waa yee walan dinaa Wurubuare siaman, mena dɔɔ ɔ na mo solon na solon daa ɔ noɔ ya. Wurubuare waa mo ɔ

feliŋ do ɔ man leenan ɔ naa tɔoman pena baa lola e. ¹⁶ Te waa kyeekee Iseraetena balan burum agyuen kɔŋ be Gbenjyoo Wurubuare gyan. ¹⁷ Wurubuare waa mo ɔ feliŋ do ɔ man, na waa fa e don ngba mena ken ɔ be fa ɔ dekpɛŋkpɛngyɔre Elia ne. Waa ta de Gbenjyoo ñon siaman na waa desina kyao na be bia nsana, te balan ban bɔɔ ne bu Wurubuare ya ne, waa besena wɔ kɔŋ gbɛ kpaakpaate ken dɔɔ na waa desina de Gbenjyoo balan see e."

¹⁸ Botɔɔ te Sakaria bɔɔse Wurubuare kpilale ñon nyiaa, "Sena te maa yee na maa naa nyi nombia kenja yee ampan? Nawolo nyi daa na me wɛle pou te ñmɛɛ." ¹⁹ Kenje Wurubuare kpilale ñon tiranɔɔ fa e nyiaa, "Man yena Gaberele, Wurubuare kpilale ñon ma seŋɛ ɔ siaman deban kamase. Ñon kpila na man nyi me kaa yako neŋ mena nombia kpaakpaa kenja. ²⁰ Nombia ñan moɔ yako neŋ ne, gyae kekɔŋ ngba mena ken moɔ yako see ne. Mona ken n te lee me nombia kenja di ya dɔɔ ne, n be gyae n ke tale kolosi ya kaboena nombia ñan mɛɛ yako neŋ ne kekɔŋ ampan deban ken moɔ see neŋ ne."

²¹ Deban kenan pou man na, balan ban kyaa debɔɔ man bee daa Sakaria, na bee gyuen kpene ken dɔɔ ɔ be dɔɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man mena. ²² Deban ken ɔ ba lee kɔŋ balan ban gyan ne, ɔ te tale kolosi na wɔ ya, mena dɔɔ ba gyenawɔ nyi ɔ te naa kalesewola daale Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man. ɔ Nyinmaase te ɔ moowɔ kolosi na wɔ, nawolo nyi ɔ ta bese omumuu. ²³ Deban ken ɔ be yee ɔ saere tom ken tan ne, te ɔ besewo gyu ɔ dɛɛ. ²⁴ Nombia kenja kekɔŋ wole ne, te kyare ya te ɔ wɛle Elisabete kyanja fulu, te ɔ weese ɔ wose gyaalanja banon ken ɔ bee lee debɔɔ ya. ²⁵ Kenje ɔ yakowɔ nyiaa, "De Gbenjyoo Wurubuare te wii me waranase ngba ɔ ba lese desɛŋ dinaa kei lee me dɔɔ balan siaman ne."

Yesu kalola dekpɛŋkpɛŋ kegyo

²⁶ Elisabete fulu ken ke di gyaalanja looro ne, Wurubuare kpila ɔ kpilale Gaberele gyu Nasarete ken kyaa Galelia tɔlee dɔɔ ne. ²⁷ ɔ kpila e gyu alebu ñolo ñon ɔ te doo ta na baale ya ne gyan. ɔ yele yena Mɛere. Mɛere kei na Gyosefo ñon ɔ ba lee gyoo Defidi duulun man ne bake la see nyi baa yala donja ne. ²⁸ Kenje Wurubuare kpilale ñon gyuuwɔ ke yako e nyiaa, "Mɛere nyan na nyeebam, nawolo nyi Wurubuare kpue na neŋ, te ɔ nyinmaa gyakaa n dɔɔ nideli." ²⁹ Mɛere kenyii noɔwoya kenja ne, ɔ wose gbirisi e nawolo nyi ɔ te nyii nombia ñan man nideli ya.

³⁰ Kenje Wurubuare kpilale ñon yako e nyiaa, "Mɛere na yee ya, Wurubuare ta mo

o beree boele neŋ. ³¹ Nyan ke kyan fulu na n ka lola bu baale na n ka do e yele nyi Yesu. ³² Waa yee walaŋ dinaa Wurubuaere siaman, na baa baake e nyi Wurubuaere Kpatakpere ñon bu. De Gbengyoo Wurubuaere waa yela waa di gyoori ngba o naana Defidi ne. ³³ Waa di gyoori Gyekopo duuluj man balan doo kekpaakekpaa, te o gyoori kenan betan oto ya." ³⁴ Botoo te Meeere boose Wurubuaere kpilale ñon nyiaa, "Sena te nombia kenja gyae ke tale kon mena, deban kenj moo gyen baale na baale ya?" ³⁵ Kenje Wurubuaere kpilale ñon tiranoo fa e nyiaa, "Wurubuaere felin ñon gyae kekon kaa gyoo n man, na Wurubuaere Kpatakpere ñon ka mo o donj kenj do n man na n ke kyan fulu. Mena doo bu ñon nyan ka lola ne, waa yee bu ñon ayimee be doo o man ya, te baa baake e nyi Wurubuaere bu. ³⁶ Kee! N lonjo Elisabete ñon be kpa o yee olamanbo e te o be ñmee koran mo ne, te kyan fulu gyaalanja looro yaa. ³⁷ Nawolo nyi kpene kamase be kyaa kenj nyi Wurubuaere be gyae waa tale yee ya." ³⁸ Kenje Meeere yakowo nyiaa, "Ma nyee tesse bo na Wurubuaere. Ñan pou n be yako man ne deekonj mena." Kenje Wurubuaere kpilale ñon lanjawa yela e.

Meeere kegyu Elisabete gyan

³⁹ Weeya akalansee ñaale wole ne, Meeere desina o wose te o gyuu Sakaria na o weele Elisabete gyan Gyudia teelee man. Na donoo kenj man be kyaa ne, gyakae bulase doo. ⁴⁰ O ka gyoo donoo kenj man ne, o gyuuwo Sakaria dee te o doo Elisabete noo. ⁴¹ Deban kenj Elisabete be nyii Meeere noo kado kenj ne, o bu ñon wosi o wose o tooman, te Wurubuaere felin ñon kaa gyoowo Elisabete man nideli. ⁴² Kenje Elisabete nyaneeowo fae yeesa nyiaa, "Nyan yena alo ñon Wurubuaere ba mo o nyinmaa gyakaa n doo nideli ala pou man, te o ta mo o nyinmaa gyakaa n bu ñon nyan ka lola ne doo." ⁴³ Wonj nombia dinaana yaa Wurubuaere yeeowo fa man ne, nyi me Gbengyoo o naa waa konj kaa do man noo? ⁴⁴ Nawolo nyi me ka betaa nyii n noo kado pe, te me bu ñon o doo me tooman ne nyaneeowo wosi o wose. ⁴⁵ Wurubuaere te hiraa neŋ, ngba n be leedi nyi de Gbengyoo nombia ñan o be yako ne, gyae kekonj mena fa neŋ ne. ⁴⁶ Kenje Meeere yakowo nyiaa,

"Mee lese de Gbengyoo yele lee me konoo man.
⁴⁷ Wurubuaere yena ma nyeeleere,
 mena doo te mee nyanjee,
⁴⁸ nawolo nyi o te toose man wa alebu kei dinoo,
 ñon nafa boo ne kala man do balan man ya ne.

Lee nenee ne gyuu ne, walaŋ kamase waa baake man nyi,
 alo ñon Wurubuaere be hiraa e.

⁴⁹ Nawolo nyi Wurubuaere Kpatakpere ñon te yee nombia dinaana fa man.

O yee Wurubuaere ñon ayimee be doo o man ya.

⁵⁰ Deniwalaŋ duuluj kamase man ne,
 o ne wii ban pou bee yee e ne waranjase.

⁵¹ O ta mo o donj yee gyakolonj nombia,
 te o yaasee balan ban bee gynina ba wose ne na be nombia ñan pou bee gyuenj ba nyeeya man ne lee o siaman.

⁵² O te yokose gyoonenj dinaana teelee man,
 te o gyninaa balan ban bee yokose ba wose ne adido.

⁵³ O te yeli ban tanam na ko wo ne te nyin aboo kpaakpaa,
 te o yela ban be dana koba ne lanjawa nyinmaase kufu nawoo kufu.

⁵⁴ O te di ntam kenj o be kanj fa de naanoo ne doo,
 te o konjawa kaa kyo o tewulee Iser-aetena,

⁵⁵ ngba mena kenj o be yako see nyi,
 waa wii Abraham na o duuluj man balan pou waranjase kekpaakekpaa ne."

⁵⁶ Meeere kyaawo Elisabete gyan ngba gyaalanja batooro ne, te o besewo gyu o dee.

Gyon Wurubuaere lonjooe kalola

⁵⁷ Deban kenj Elisabete kalola be lii ne, o lola bu baale. ⁵⁸ Balan ban be kyaa benaa na e, na o lonjona nyii mena kenj de Gbengyoo be wii o waranjase nideli ne, be popou nyaneeowo kpu na e. ⁵⁹ Bu ñon kedi weeya gyaanaara ne, be konjawa be kaa kara o baala wose na baa mo o kya Sakaria yele do e, ⁶⁰ mona o naa beewo te o kpa "Baa baake e nyi Gyon." ⁶¹ Kenje balan ban yako e nyiaa, "Yele kei te yee n deparalanj man yele ya." ⁶² Botoo te ba moo be nyinmaase kolosi na o kya boose e yele kenj o ne gyae nyi baa mo do o bu ñon. ⁶³ Kenje Sakaria yako wo nyiaa baa fa e kolo waa ñmarase ke doo, te o ñmarasewo nyi, "O yele yena Gyon." Nombii kei yee be popou gyakolonj. ⁶⁴ Debokenan man te Sakaria noo gyuuusowo te o fiasee kolosi lese Wurubuaere yele. ⁶⁵ Kenje gyakolonj gyoo be tebia ban pou, te nombia ñenanj yaaseewo gyu Gyudia teelee man donjose ñan ñe kyaa bulase doo ne pou man. ⁶⁶ Walaŋ kamase ñon o be nyii nombii kei ne boose o wose nyiaa, "Walaŋ wonji dinoo yaa bu kei waa kaa yee baa?" Nawolo nyi be naawo nyi, de Gbengyoo Wurubuaere nyinmaa gyakaa o doo nideli.

kɔŋ te de Gbɛngyoo Wurubuare ba lese wola daa ne.”¹⁶ Mena doo be yeewɔ bilen te be gyuuwɔ te ba ke naa Mɛere na Gyosefo na kyokyoo ŋon, na ɔ doo adakaa kej wonembia ne dii ke man ne man.¹⁷ Namensekɛlera ban kena kyokyoo ŋon ne, be yako wɔ mena kej Wurubuare kpilale ŋon be kolosi kyokyoo ŋon wose man nombia fa wɔ ne.¹⁸ Nombia ŋan namensekɛlera ban be yako ne, yela balan ban pou boɔ nyii ŋa ne wose gbirisi wɔ.¹⁹ Mona Mɛere kyanɔ nombia keŋa pou do ɔ konoo man, na ɔ na gyuen ŋe man nideli.²⁰ Namensekɛlera ban besewo lan, na bee kpee nooneŋ lese Wurubuare yele lee ŋan pou boɔ nyii te boɔ naa ne doo, nawolo nyi nombia ŋan pou boɔ nyii te boɔ naa ne, kyaawɔ na ŋan Wurubuare kpilale ŋon be yako wɔ ne.

Be kado Yesu yele

²¹ Weeya gyanaarate kej kelii nyi baa kara bu ŋon baala wose ne, ba doo e yele nyi Yesu. Mena yele kei te Wurubuare kpilale ŋon yakowɔ nyi baa baake e pete Mɛere kyanɔ ɔ fulu.

Gyosefo na Mɛere kamo Yesu gyu Gyerusalem

²² Deban kej ba ayimɛe kegberaa weeya ŋan be gyanɛe ŋgba mena kej Wurubuare mmaraase ŋan ɔ be yeli Mosesi be ŋmarase see nawolo ne, Gyosefo na Mɛere moo Yesu gyu Gyerusalem donoo man be kaa do de Gbɛngyoo Wurubuare nyinmaa man,²³ nawolo nyi de Gbɛngyoo Wurubuare mmaraase ŋan ɔ be yeli Mosesi be ŋmarase see ne ne yako nyiaa, “Bu baale kamase ŋon ɔ naa waa tanɔgbɛe lola na, baa mo e ka do de Gbɛngyoo Wurubuare nyinmaa man.”²⁴ Kenɛ Gyosefo na Mɛere gyuuwɔ ke deesi fa Wurubuare ŋgba mena kej Wurubuare mmaraase ŋan ɔ be yeli Mosesi be ŋmarase see ne yako ne nyiaa, “Baa mo donoo man yaa ŋale man awulunɔna bala deesi ne.”

²⁵ Deban kenan na balee ŋolo kyaa Gyerusalem donoo man kej ɔ yele yena Simeon. ɔ yeɛ walan ŋon ɔ gbɛnenɛ tenɛ Wurubuare siaman te ɔ ne yee Wurubuare. Wurubuare felin doo ɔ man te ɔ ne daa wee kej Wurubuare waa kaa lee Israetena nyee ne.²⁶ Wurubuare felin ŋon lese la wola e nyi, waa naa nyeelɛere ŋon de Gbɛngyoo Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne pena ŋon Simeon ka yɛŋ.²⁷ Wurubuare felin ŋon yela Simeon gyuu Wurubuare osom deni dinaa kej man. Gyosefo na Mɛere ka mo be bu Yesu ŋon kɔŋ be kaa do de Gbɛngyoo Wurubuare nyinmaa man, ŋgba mena kej Wurubuare mmaraase ŋan ne yako ne,²⁸ te Simeon

tee ɔ nyinmaase lee bu ŋon te ɔ lese Wurubuare yele nyiaa,

²⁹ “De Gbɛngyoo Wurubuare, nombii kej n be yako see ne n te di ke doo.

Mena doo nyan ke tale lo n tobaale gbɛe wosefɛeren man.

³⁰ Nawolo nyi man gbagba ta mo me sibii naa

nyeelɛere ŋon n be kpili ne,

³¹ n kpila e nyi waa kɔŋ na balan pou kena e.

³² ŋon yena keŋmanɛe kej

gyae ke yela ban boɔ yeɛ Israetenawo ya ne,

kena n gbɛnenɛ na baa lese n balan Israetena yele.”

³³ Simeon noowoya ŋan ɔ be yako lee be bu ŋon wose man ne, doo bu ŋon ɔ kya na ɔ naa noo.³⁴ Kenɛ Simeon fanewɔ fa wɔ nyi Wurubuare waa hiraa wɔ te ɔ yako bu ŋon ɔ naa Mɛere nyiaa, “Wurubuare lese na bu kei. Israetena burum ban baa bɛɛ e na baa naa diyem, te ban mo baa lee e di na baa nyin nyeedon. Bu kei waa yeɛ Wurubuare gbagba tobaale, moɔna balan baa koro seŋ tia e,³⁵ na ka lese ŋan balan burum na gyuen ne pou deboo. Te nyan Mɛere n kena diyem ŋgba sila te ba moowo soɔ neŋ n konoo man ne.”

Ana kekolosi lee Yesu wose man

³⁶ Alo kegyia ŋolo kyaawɔ ŋon bɛɛ baake e nyi Ana. ɔ yeɛ Wurubuare dekpɛnkpɛngyooɔre e te ɔ kya yele yena Fanuweli. Fanuweli kei lee Asa dekanalan man. Ana kei yalawo te ŋon na ɔ baale kyaawɔ kulutooneŋ nyetooro, te ɔ baale yeŋawo yela e.³⁷ Te ɔ kyaawɔ lialo man kulutooneŋ soŋonaara na anaara (84). Nelim na ka weese pou na ɔ kyae Wurubuare osom deni dinaa kej man ɔ ne bake ɔ noo fane.³⁸ Simeon keɛ kolosi ne, te ŋon Ana mo kɔŋawo. ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan, te ɔ kolosiwo lee bu ŋon wose man fa balan ban bɛɛ daa nyeelɛere ŋon waa kɔŋ kaa lese Gyerusalemtena lee ba diyem man ne.

³⁹ Gyosefo na Mɛere keyee kpene kamase tan ŋgba mena kej de Gbɛngyoo Wurubuare mmaraase ŋan nawolo ne, ba besewo gyu be deɛ Nasarete kej kyaa Galelia teɛle man ne.⁴⁰ Bu ŋon beewo yeɛ don te ɔ sia karawo nideli, te Wurubuare moo ɔ bereɛ boele e.

Yesu kegyu Wurubuare osom deni dinaa man

⁴¹ Kulutoo kamase ne, Yesu ɔ kya na ɔ naa ne gyu Gyerusalem ke di ba nyeekelɛewee dinaa kej.⁴² Yesu ke di kulutooneŋ kufu ala ne, be gyuu Gyerusalem be kaa di ba nyeekelɛewee dinaa kei ŋgba

mena kej bɛɛ tanj gyu nɛ. ⁴³ Be ke di wee kej tanj bese beɛ gyu nɛ, Yesu dɔwɔ Gyerusalem botɔɔ mɔna ɔ kya na ɔ naa ta gyem ya. ⁴⁴ Na banj gyeŋ nyi ɔ kpɛ na be balan dikpii kej mena dɔɔ be tɛwɔ wee debiliŋ pou, pɛte ba gyoo e kekeo be tebia na ba lonɔtona man. ⁴⁵ Kej ba te naa e ya dɔɔ, ba besewɔ gyu Gyerusalem donɔɔ man be kaa keo e. ⁴⁶ Ka weeya atoorote te ba ke naa e Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man na ŋon na Gyudatena mmaraa wolala banj kyaa la. ɔ ne tei be nombia, na ŋon mɔ ne bɔɔse wo nombia. ⁴⁷ Mena kej ɔ ne nyii nombia ŋan asɛɛ na mena kej ɔ ne tira ŋe nɔɔ fa wɔ nɛ, doo banj pou be tei nɛ nɔɔ. ⁴⁸ ɔ kya na ɔ naa ke gyu kena e botɔɔ nɛ, ba wose gbirisi wɔ. Keŋte ɔ naa bɔɔse e nyiaa, “Me bu, weera te n yɛɛ daa mena? Kɛɛ, daa na n kya sia te yɛɛ, de dɔŋɛɛ dɛɛ keo neŋ.” ⁴⁹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Weera dɔɔ te e ne keo man? E ba gyeŋ nyi kaboena nyi maa kyaa me kya dɛɛ yee?” ⁵⁰ Mɔna ɔ kya na ɔ naa te nyii kpene kej ɔ be yako wɔ nɛ asɛɛ ya. ⁵¹ Botɔɔ te Yesu korowɔ sila wɔ gyu Nasarate donɔɔ man, te ɔ nyii ɔ kya na ɔ naa dei. ɔ naa moo nombia keŋja pou do ɔ konɔɔ man, na ɔ na gyueŋ ŋe man nideli. ⁵² Yesu beewɔ nideli te ɔ sia karawɔ kpu, te ɔ gyoo Wurubuare na balan pou sia.

3

Gyon Wurubuare lonjɔwɔre ke desina gbɛɛ fa Yesu kekɔŋ

Mateo 3:1-12; Maake 1:1-8

¹⁻² Debanj kej Sakaria bu Gyon sɛɛ ɔ kyaa depampaa dinaa kej man nɛ, Wurubuare kolosiwɔ fa e nyi waa gyu kekolosi Wurubuare nombia fa balan. Debanj kenarj na gyoo dinaa Kaesa Tiberiuse ke di gyoori Roman tɛɛle dɔɔ kulutooneŋ kufu anɔŋte man kenarj, na Pontiose Pilato ne diina gyoori Gyudia tɛɛle dɔɔ. Herode mɔ ne diina gyoori Galelia tɛɛle dɔɔ, te ɔ naabu Filipino mɔ ne diina gyoori Iturea na Tirakonitise tɛɛlese dɔɔ, te Lisaniase mɔ ne di gyoori Abilene tɛɛle dɔɔ. Na Ana na Kaifase mɔ yena Wurubuare saese kegyiise Gyerusalem donɔɔ man. ³ Keŋte Gyon tɛwɔ donɔɔse ŋan ŋe kyaa Gyɔɔdan boo nɔɔman nɛ pou dɔɔ ɔ ne kolosi nyiaa, “E kyɛɛkee lee e gbɛɛneŋ kumɛɛ man na e ke koŋ Wurubuare gyan, na waa mo e nombiakumɛɛ pou kyɛɛ ŋon.” ⁴ Ngba mena kej Wurubuare dekpɛŋkpeŋgyɔɔre ŋon bɛɛ baake nyi Yesaya be ŋmarase ɔ tone man lee Gyon wose man nɛ nyiaa, “Nolo ne fae yeesa depampaa dinaa man nyiaa,

e desina de Gbɛŋgyoo gbɛɛneŋ,
na e ke yela ɔ gbɛɛneŋ pou ka teneɛ.

⁵ E to boŋobii kamase
na e ke yeɛɛ bulase na bulasebia pou,
na ŋa ke doo kyɛkyɛɛ.

E teneɛ gbɛɛneŋ ŋan be gokii nɛ,
na e ke kyalase gbɛɛneŋ ŋan ŋa be
kyalaseɛ ya nɛ.

⁶ Keŋja pou wɔle na,
balan pou baa naa nyeelɛɛre ŋon
Wurubuare ba lese nyi ɔ kaa lɛɛ daa
nɛ.”

⁷ Balan burum koŋawɔ Gyon gyan nyi waa sɔ wɔ Wurubuare lonj te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Emɛɛ banj e dana nombiakumɛɛ ngba doma nɛ, amote faree na ŋon nyi yaa yeu lee Wurubuare banj dinaa kej gyae kekɔŋ balan dɔɔ nɛ man? ⁸ E yeɛ nombia kpaakpaa ŋan nawolo nyi e te kyɛɛkee lee e gbɛɛneŋ kumɛɛ man nɛ. E na yeɛ ya agyueŋ nyi kej e yeɛ Aberaham ɔ naanasewɔ dɔɔ te Wurubuare lɛɛ ŋon ya. Mɛɛ yako ŋon nyi Wurubuare waa tale yela boya adonj keŋja ka bese naanase fa Aberaham. ⁹ Wurubuare te desina ɔ debeŋja see waa tunjii daase lo, mena dɔɔ danj kamase kej bɛɛ se bia kpaakpaa ya na, waa tunj ke lo na baa keretii ke do boalanj man.”

¹⁰ Botɔɔ te balan dikpii kej bɔɔse Gyon nyiaa, “Akpaɛ mena na, wonj te kaboena nyi dɛɛ yeɛ?” ¹¹ Keŋte Gyon tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Nyanj ŋon n dana kegbase ala na, mo dokolonj fa ŋon ɔ be tanj ya nɛ, te nyanj ŋon mɔ n dana weeneɛ na, fa ŋon ɔ be tanj ya nɛ.” ¹² Lempoolɛra baale mɔ koŋawɔ nyi Gyon dɛɛ sɔ wɔ Wurubuare lonj te be bɔɔse e nyiaa, “De Gbɛŋgyoo, wonj te kaboena nyi daa mɔ dɛɛ yeɛ?” ¹³ Keŋte Gyon tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “E na lɛɛ kɔba kela kej kaboena nyi yaa lɛɛ nɛ ya.” ¹⁴ Yoonɔɔtɛna baale mɔ bɔɔse e nyiaa, “Daa mɔ de? Wonj te kaboena nyi dɛɛ yeɛ?” Keŋte Gyon yako wɔ nyiaa, “E na mo siadonj leo ŋolo kɔba ya, yaa e na mo nombiakumɛɛ gyakaa ŋolo dɔɔ ya. E yela kɔba kej bɛɛ tɔ ŋon nɛ ka gyoo e sia.”

¹⁵ Lee mena kej balanj banj ne daa nyeelɛɛre ŋon Wurubuare be yako see nyi waa koŋ dɔɔ nɛ, walanj kamase yeɛ wa agyueŋ nyi Gyon yena nyeelɛɛre ŋon. ¹⁶ Keŋte Gyon tiranɔɔ fa be popou nyiaa, “Manj dɔɔ lonj te mɛɛ mo sɔ ŋon Wurubuare lonj, mɔna ŋon ɔ kela manj nɛ waa koŋ kej manj tekaboo gba nyi maa bunj booli ɔ nkyokota ŋmeeseŋ koranj gba ya. Ŋon dɔɔ Wurubuare felinj na boalanj, te waa mo sɔ ŋon Wurubuare lonj. ¹⁷ ɔ dana ɔ pampaa ɔ nyinjmaa man waa mo feefu wa amɔla, na waa lese amɔla bia ŋan do ɔ kpee man, na waa kuu wura ŋan ka do boalanj kej bɛɛ yem ya nɛ man.”

¹⁸ Keŋte Gyon tɛwɔ gbɛɛneŋ burum dɔɔ kolosi Wurubuare nombia fa wɔ, te

o doo wo kakyen nyi baa kyeekee lee be gbæneŋ kumæ man. ¹⁹ Gyon lese nombiakumæ burum ñan Herode ñon o seŋæ Romantena gyoo dinaa nawoo man be yeæ ne si e, na mena keŋ o be læo ñon gbagba o kegyia wæle Herodia yala ne. ²⁰ Te nombiikum keŋ Herode be yeæ to noo koran yena nyi, o yela be kyaŋa Gyon ke to deni.

Yesu Wurubuaræ loŋkeso

Mateo 3:13-17; Gyon 1:31-34; Maake 1:9-11

²¹ Gyon ke so balan dikpii keŋ Wurubuaræ loŋ taj ne, o soo Yesu mo Wurubuaræ loŋ. O ke so e taj na te Yesu moowo o ne fane. Botoo te addido torowo, ²² keŋte Wurubuaræ felin ñon moo duwulur dinoo te o kaa gyakaawo Yesu doo. Botoo te be nyii noowoya ñaale lee addido nyiaa, “Nyan yena me bu ñon mee gyae neŋ lee me konoo man, te n na gyoo me sia nideli.”

Yesu o naanao

²³ Deban keŋ Yesu be fi o tom keyeæ aseæ ne, na o te di ngba kulutooneŋ sao na kufu ne, na balan na gyueŋ nyi Yesu yeæ Gyosefo bu dalolasa e.

Gyosefo o kya yena Heli,

²⁴ Heli mo o kya yena Matati, te Matati mo o kya yena Lewi.

Lewi o kya yena Melki

te Melki mo o kya yena Yanai

te Yanai o kya yena Gyosefo.

²⁵ Gyosefo o kya yena Matatia,

te Matatia o kya yena Amose

te Amose o kya yena Nahum

te Nahum mo o kya yena Esili,

te Esili o kya yena Nagai.

²⁶ Nagai o kya yena Maati

te Maati mo o kya yena Matatia,

te Matatia o kya yena Semeni

te Semeni o kya yena Gyoseki

te Gyoseki o kya yena Gyoda.

²⁷ Gyoda o kya yena Gyoana

te Gyoana o kya yena Resa

te Resa o kya yena Sorobabeli,

te Sorobabeli o kya yena Selateli

te Selateli o kya yena Neri.

²⁸ Neri mo o kya yena Meliki

te Meliki mo o kya yena Adi.

Adi o kya yena Kosam

te Kosam mo o kya yena Elemadam

te Elemadam mo o kya yena Eri.

²⁹ Eri o kya yena Gyosua

te Gyosua mo o kya yena Eliasa

te Eliasa o kya yena Gyorim

te Gyorim o kya yena Matati

te Matati mo o kya yena Lewi.

³⁰ Lewi o kya yena Simeon

te Simeon o kya yena Gyuda,

te Gyuda o kya yena Gyosefo

te Gyosefo o kya yena Gyonam,

te Gyonam o kya yena Eliakim.

³¹ Eliakim o kya yena Melea

te Melea o kya yena Mena.

Mena o kya yena Matata

te Matata mo o kya yena Natan,

te Natan mo o kya yena Defidi.

³² Defidi o kya yena Gyese

te Gyese mo o kya yena Obedi.

Obedi o kya yena Boase

te Boase o kya yena Salimon,

te Salimon mo o kya yena Nason.

³³ Nason o kya yena Aminadabo

te Aminadabo o kya yena Adimi,

te Adimi mo o kya yena Arini

te Arini o kya yena Hesperon

te Hesperon mo o kya yena Peresi,

te Peresi o kya yena Gyuda.

³⁴ Gyuda o kya yena Gyekopo

te Gyekopo o kya yena Asiki

te Asiki o kya yena Aberaham,

te Aberaham mo o kya yena Tera

te Tera o kya yena Naho.

³⁵ Naho mo o kya yena Serugi

te Serugi o kya yena Rewu,

te Rewu o kya yena Pelegi

te Pelegi mo o kya yena Eberi,

te Eberi mo o kya yena Sela.

³⁶ Sela o kya yena Kainan

te Kainan mo kya yena Afahade

te Afahade mo o kya yena Sem,

te Sem mo o kya yena Nowa,

te Nowa mo o kya yena Lameke.

³⁷ Lameke o kya yena Metusala

te Metusala mo o kya yena Enoke,

te Enoke mo o kya yena Gyaredi

te Gyaredi mo o kya yena Mahalali,

te Mahalali mo o kya yena Kainan.

³⁸ Kainan mo o kya yena Enose

te Enose mo o kya yena Seæte,

te Seæte o kya yena Adam,

te Wurubuaræ mo yeæna Adam.

4

Obonsam kekeese Yesu

Mateo 4:1-11; Maake 1:12-13

¹ Yesu ka lee Gyoodan boo keŋ man ne, na Wurubuaræ felin doo o man nideli. Te Wurubuaræ felin ñon yela Yesu gyuu depampaa dinaa daale man, ² botoo te obonsam kaa keese e weeya soŋola. Weeya ñenan man pou na o ta mo kolo daa o noo ya. Te weeya ñenan kesi ne, tanam kyaŋa e nideli. ³ Botoo te obonsam yako e nyiaa, “Akpaa nyan yena Wurubuaræ bu ñon na, yela boe kei ka bese weeneæ.”

⁴ Keŋte Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Wurubuaræ nombia aŋmarasen see ne yako daa nyiaa, na weeneæ kaagen ne gyae la ke fa walaŋ nyeedon ya.”

⁵ Botoo te obonsam moo Yesu gyu bula dinaa daale nyee doo, te o lese teele kei doo gyoorobiiri pou wola e karatete dokolon.
⁶ Kenje o yako Yesu nyiaa, "Maa mo gyoorobiiri na aboo nya anaj kenja pou doj do n nyinmaa man na n ke di ne doo. Nawolo nyi be ta mo ne popou fa man, mena doo maa tale mo ja fa walan kamase non mee gyae. ⁷ Mena doo nyi akpaa n bunj me nawootee som man na, aboo kenja pou gyae ka bese n wui."

⁸ Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Wurubuare nombia anmarasen see ne yako daa nyiaa, De Gbengyoo Wurubuare waagenj te kaboena nyi nya bunj na n ka som e."

⁹ Botoo te obonsam moo Yesu gyu Gyusalem donoo man te o mo e gyu Wurubuare osom deni dinaa kenj nyee man adido adido te o yako e nyiaa, "Akpaa nyan yena Wurubuare bu non na, fuj n wose lee kebo ke lo teele man, ¹⁰ nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see njan ne yako daa nyi, 'Nyanj doo Wurubuare waa kpila o kpilala na be kaa gyee nenj nideli,

¹¹ na baa kolee nenj kenj nyi, n be gyae n ka mo n nae gyoo na boe koranj gba ya.' "

¹² Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Wurubuare nombia anmarasenj see na bese yako daa nyiaa, 'Na keese n Gbengyoo Wurubuare non kee ya.' " ¹³ Debanj kenj obonsam be keese e kina tanj ne, o tinaa Yesu yela pe kelii debanj kenj waa bese nyinj gbese wole bela.

Yesu kefi o tom keyee ase Galelia teele man

Mateo 4:12-17; Maake 1:14-15

¹⁴ Wurubuare felinj non yela Yesu besewo gyu Galelia teele man, te o wose man nombia yaaseewo teele kenanj pou doo.
¹⁵ Yesu teewo wola Gyudatena osom denee man, te walan kamase kelese e.

Ba kebee Yesu Nasarete donoo man

Mateo 13:53-58; Maake 6:1-6

¹⁶ Yesu gyuuwo Nasarete botoo kenj booo keele e ne, te Gyudatena kefeefowee kelii ne, o gyuuwo Gyudatena osom deni man ngba mena kenj o ne tanj yee ne. Kenje o korowo senj nyi waa kala Wurubuare nombia njan, ¹⁷ botoo te ba moo Wurubuare dekenjkenjgyooe Yesaya tone fa e. O gyuuu tone kenj te o kala botoo kenj booo nmarase nyiaa,

¹⁸ "De Gbengyoo Wurubuare felinj doo me man, nawolo nyi o ta lese manj see nyi maa kolosi o nombia kpaakpaa njan fa ayematena.

O te kpila manj nyi maa yako yoo gbenja nyi

Wurubuare waa lese wo lee be gbenjiri man, na maa yako siayelesatena nyi be sia gyae ke gyuuu, na banj mo bee wuritii wo ne ke nyinj ba wose,

¹⁹ na maa yela balan pou ka gyenj nyi, debanj kenj de Gbengyoo Wurubuare waa kaa lee o balan nyee ne ta benaa."

²⁰ Kenje Yesu booo tone kenj te o besena ke fa tobaale non o ba mo ke fa e ne, te o tisiwo kyaa. Balanj banj pou be kyaa bo osom deni kenj man ne, fee be sia bee kee e ne fee. ²¹ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "Gyenj wee kei ne, Wurubuare nombia ma akalan kenja te konj mena emee gbagba e siaman ngba mena kenj e be nyii moo kale ne."

²² Nombia kpaakpaa njan Yesu be yako ne, doo balan banj pou booo gyanjee botoo ne noo te be kelese e. Kenje be boose donja nyiaa, "Na Gyosefo bu non yaa yee?"

²³ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Ma gyenj nyi e ke gyoo manj dudu kei nyi 'Nyanj non n ne kyoo balan ne, kyoo n wose na dee kee.' Te e ka bese yako manj nyi, 'Gyakolonj nombia njan doo nyii n be yee Kapanum donoo man ne, yee njan nyanj gbagba n donoo man kebo mo na dee kee.' "

²⁴ Yesu besewo yako wo kpu nyiaa, "Ampanj yaa mee yako non nyi Wurubuare dekenjkenjgyooe njolo be kyaa kenj bee lee e non gbagba o dee ya." ²⁵ Ampanj yaa mee yako non nyi, debanj kenj Wurubuare dekenjkenjgyooe Elia be kyaa ne, na liala burum kyaa Iserae teele doo, mona debanj kenj oga ba sem kulutoonenj atooro na yaale, te tanam dinaa be yale teele kenj pou doo ne, ²⁶ Wurubuare te kpila Elia nyi waa gyu ke kyoo be man njolo ya. O kpila e bo gyu lialo non o te yee Iserae alo e ya, te o kyaa Sarefate donoo kenj kyaa Sidon teele man ne gyanj. ²⁷ Wurubuare dekenjkenjgyooe Elia mo ke kyaa ne, na akuntuntjena burum kyaa Iserae teele doo mona Wurubuare te kyoo be man njolo ya. Siria baale Naaman non waagenj te o kyoo wo.

²⁸ Balanj banj pou be kyaa Gyudatena osom deni kenj man nyii nombia kenja ne, ba gyenja banj nideli. ²⁹ Botoo te balan banj korowo gyu ke kyanj Yesu wonee e lee donoo kenj man, te ba moo e gyu bula kenj doo donoo kenj yakaa ne nyee man, nyi baa fuj e ke lo delokoto kenj man. ³⁰ Mona Yesu moowo balan banj pou nsana nsana te o lanjawa.

Yesu kegegi felinjum lee balee njolo man Maake 1:21-28

³¹ Yesu gyuuwo Kapanum donoo kenj ke kyaa Galelia teele man ne man. Te

Gyudatena kefeefowee kelii na, o gyuuwo ka wola wo Wurubuare nombia. ³² Yesu kawola kej doo balan ban pou noco, nawolo nyi o ne gyo o konoco wola ngba walan ngon o dana don nombia nan o na wolo ne dco ne.

³³ Na balee nolo kyaa Gyudatena osom deni kej man kej felinkum doo o man. O fae yeesa kekkej nyiaa, ³⁴ "Nyan Yesu Nasarate baale, won yaa n ne gyae de gyan? N konae n kaa wolee daa? Ma gyen nej nyi nyan yena Wurubuare walan ngon ayimee be doo n man ya ne."

³⁵ Botoo te Yesu yase o sia yako felinkum kej nyiaa, "Wu n noco, na n ka lee o man." Kenje felinkum kej fuja balee ngon lo balan ban pou siaman te ka leewo o man lan, mona balee ngon te gooli ya. ³⁶ Nombii kei doo balan ban pou noco te be boose don nyiaa, "Won kawola yena kei? O na mo don kolosi fa felinkumee na nje lee balan man." ³⁷ Kenje Yesu wose man nombia yaaseewo gyu debiise nan na benaa na botoo ne pou man.

Yesu kekyo balan burum kaweeese
Mateo 8:14-17; Maake 1:29-39

³⁸ Yesu ka lee Gyudatena osom deni kej man na, te o gyuuwo Simon dee. O ke gyu botoo na Simon wa awu doo o na wee kpanalan. Kenje be waase Yesu nyi waa kyoo e kawee fa wo. ³⁹ Botoo te o ka senjawa alo ngon yenan te o fae kpanalan kej, te o kawee kej tanjawa. Debokenaj man te alo ngon korowo kyaa te o kee be doo.

⁴⁰ Kelii balinoo ne, balan burum moo kaweesetena ban bee wee kaweeese kpoopoo ne kon Yesu gyan, te o moo o nyinmaa gyakaa kaweeete kamase doo te o kyoo wo. ⁴¹ Felinkumee mo leewo balan burum man na nje fae yeesa nyi, "Nyan yena Wurubuare bu ngon." Mona o fae na kej o te fa na gbeye na ke kolosi ya, nawolo nyi na gyen nyi ngon yena Kristo, nyeeleere ngon Wurubuare be yako see nyi waa kon ne.

Yesu kolosi nombia burum Galelia teele man

⁴² Tee kena ne, Yesu wona o wose lee yenan. Botoo na balan ban te fiasee bee keo e. Ba kena e ne, ba te fa e gbeye waa lee be gyan ya. ⁴³ Mona o yako wo nyiaa, "Kaboena nyi maa kolosi Wurubuare gyoori kej wose man nombia kpaakpaan nan fa donoose akan nan mo, nawolo nyi kej doo te Wurubuare kpila man." ⁴⁴ Mena doo Yesu teewo kolosi Wurubuare nombia Gyudatena osom denee man Galelia teele doo pou.

5

Yesu kebaake o kaseela gyan gba nyiban ban

Mateo 4:18-22; Maake 1:16-20

¹ Wee daale Yesu ka senj Genesareti boo nocoman ne, balan burum kaa yilaawo kilisi e bee nyii Wurubuare nombia. ² Kenje o naa agbelese ala boo kej nocoman, na kpee kyanjara ban ta lee bee faafo ba asawuse. ³ Yesu gyoowo degbele kej daale man, kej ke yee Simon wui ne. Te o yako e nyi waa teese e gyu lon kej man kyomii. Yesu kyaawo degbele kej man botoo te o wola balan dikpii kej Wurubuare nombia.

⁴ O kekolosi tanj ne, o yako Simon nyiaa, "E saa gyu lon kej nsana nsana botoo kej dana siilin ne, na e ke lo ya asawuse nan na e ke kyan kpee."

⁵ Botoo te Simon tiranoo nyiaa, "De Gbenjyoo, da te yee tom nelim pou da te kyan kolo ya! Mona kej nyan be yako doo, dee lo da asawuse." ⁶ Ba ke lo ba asawuse nan ne, be kyanj kpee burum kej nyi ba asawuse nan ne lee gbeye ne ke tirii. ⁷ Mena doo be baake be tebia ban be doo degbele daale man ne nyi be kaa kyoo wo. Ba kekooj ne, be kaa lese kpee wulu agbelese ala nan pou kej nyi, ne lee gbeye nafa ne ke munu.

⁸ Simon Pita kena kpene kej be kon ne, o bunjawa o doona doo Yesu siaman yako e nyiaa, "Lee me gyan, me Gbenjyoo! Me yee nombiakumeyeyere e."

⁹ Nawolo nyi lee kpee burum ban doo kyan ne doo, doo ngon na o tebia ban pou noco. ¹⁰ Mena mo te doo o tebia Sebedeo bia Gyemisi na Gyon ban ban na wo ne yee tom ne noco. Botoo te Yesu yako Simon nyiaa, "Na yee ya, lee gyen ne gyu ne, balan te maa yela n ke kyan."

¹¹ Mena doo ba ke saa ba agbelese nan kon dekenkej doo ne, be tinaa kpene kamase yela botoo te be sila Yesu lanj.

Yesu kekyo akuntunte nolo kawee
Mateo 8:1-4; Maake 1:40-45

¹² Yesu keyyaa donoose nan daale man ne, balee nolo konjawa kej kaweeayam te di o wose pou. O kena Yesu ne, o kaa bunjawa o nawootee waase e nyiaa, "Me Gbenjyoo, akpaa n ne gyae na nyan ke tale kyoo man kawee."

¹³ Botoo te Yesu tenee o nyinmaa tina e te o yako nyiaa, "Mee gyae, n kawee dee tanj." Debokenaj man te balee ngon kawee tanjawa.

¹⁴ Kenje Yesu too e kiin nyi, "Na yeli walan na walan ke nyii ya, mona mo n wose gyu kawola Wurubuare sae ngon, na n ke deesi ngba mena kej Mosesi ba wola ngon ne, na kedi adanse fa walan kamase nyi n kawee te tanj."

15 Mōna nenēē gba te Yesu wose man nombia yaaseewo gyu yenanj kamase, te balanj burum kōnjawo be kaa nyii e na waa kyō wō be kaweesē. 16 Mōna Yesu ne kyaa wōnj o wose lee yenanj gyu kefane.

Yesu kekyo yenanj dayenasate njolo kawee

Mateo 9:1-8; Maake 2:1-12

17 Wee daale Yesu kēē wolo nē, na Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala banj boō lee Galelia na Gyudia tēlese man, na Gyerusalem donoo man nē, baale kyaa botoo. Debanj kenanj na, de Gbenjyoo Wurubuarē donj doo Yesu man kenj waa tale mo kyō kaweesē. 18 Te balanj baale seele walanj njon o yenanj ba yem nē dofononj doo kōnj, na bēē gyae gbēē na baa mo e gyoo dekpānalanj kenj man ka see Yesu siaman, 19 mōna be te nyinj gbēē mo e ta denanoo man ya, nawolo nyi balanj boe. Mena doo ba gyejawo gyu deni kenj nyee doo te be wolee yenanj daale, te be tisiaa e na o dofononj kenj pou dēēdēē see Yesu siaman balanj banj nsana nsana.

20 Yesu kena mena kenj boō lēē e di nē, o yako kawee te njon nyiaa, “Me gyoo, me ta mo n nombiakumēē pou kyēē nenj.”

21 Botoo te Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena banj fiasee bēē boose donja nyiaa, “Walanj wonji yaa kei te o na mo o wose kēese na Wurubuarē mena? Lee Wurubuarē wole na amo kyaa la kenj waa tale mo dukum kyēē?”

22 Na Yesu gyej kpenē kenj bēē gyuenj nē te o boose wō nyiaa, “Wonj doo te ē na gyuenj kenja ē nyeeya man? 23 Nombia kenja man wonji wolela na keyako? ‘Me ta mo n dukum kyēē nenj,’ yaa ‘Koro senj na n ke ta?’ 24 Mōna mēē gyae ē ka gyej nyi manj Deniwalanj Bu dana donj tēle kei doo nyi maa mo dukum kyēē. Mena doo o yako kawee te njon nyiaa, Koro senj, gate n dofononj na n ke ta gyu n dēē!”

25 Debokēnanj man te kawee te njon korowō senj o nawoo doo be siaman te o gate o dofononj kenj doo o doo nē, te o lanja o dēē. O ne gyu na o na lese Wurubuarē yele. 26 Nombia kenja doo balanj banj pou nōo nideli te ba lese Wurubuarē yele. “Gyakolonj gyoo wō te be yakowō nyiaa, gyej doo da te naa nombia njan te kōnja ta see ya.”

Yesu ke baake Lewi

Mateo 9:9-13; Maake 2:13-17

27 Nombia kenja wole nē Yesu leewō te o ke naa lempoolēere njolo njon bēē baake e nyi Lewi nē, na o kyaa o lempoo delēē man. Kenj te Yesu yako e nyiaa, “Koro sila manj.” 28 Debokēnanj man te Lewi tinaa kpenē kamase yela te o korowō sila Yesu.

29 Kenj te Lewi moo Yesu gyu njon Lewi dēē te o ke saa e weenēē ampanj ampanj. Lempoolēera burum na balanj yakaa nyibanj kōnjawo kaa di bom na wō. 30 Botoo te Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala banj boō lee Farasiitena dikpii kenj man nē njorokoteewo boose Yesu kaseela banj nyiaa, “Weera doo te emēē na lempoolēera na nombiakumēēyēera ne dii te ē ne nyoo bom?”

31 Kenj te Yesu tiranoo fa wō nyiaa, “Kaweesetena te kaboenā nyi baa kyō wō kawee. Banj boō na wee ya nē doo, boō ne hia kawee kekyo ya. 32 Ma te kōnj nyi me kaa baake balanj banj be gbēēnenj wulaa tenēē Wurubuarē siaman nē ya, mōna me kōnjāe me kaa baake nombiakumēēyēera na baa kyēēke lee be gbēēnenj kumēē man na baa kōnj Wurubuarē gyanj.”

Ba ke boose Yesu nōokebake wose man nombia

Mateo 9:14-17; Maake 2:18-22

33 Kenj te yako Yesu nyiaa, “Gyonj Wurubuarē lonjsoore njon silala ne kyaa bake be nōo fane, te mena mo yaa Farasiitena silala mo ne yēē. Mōna nyanj wui kēwō doo bee dii bēē nyoo debanj kamase.”

34 Botoo te Yesu yako wō nyiaa, “E ke tale yela balanj banj be kyaa alowōletēē nē ke bake be nōo kenj alowole baale kyaa be gyanj? 35 Mōna debanj daale gyae kekōnj kenj baa mo alowole baale njon lee be gyanj. Mena weeya njenanj man te baa bake be nōo.”

36 Kenj te Yesu gyoo wō dudu kei nyiaa, “Nolo bēē kara kanyanj wole mo taa kakyengbelāa kenj ba yem nē ya. Akpaa o yēē mena na o te wōlēē kanyanj wole kenj, nawolo nyi kanyanj wole kenj be gyae ke kyaa na bene kenj ya. 37 Mena mo te njolo bēē mo solonj wole do wonembu tōne ogele bene man ya. O yēē mena na solonj wole kenj gyae ke tao wonembu tōne ogele kenj lii na solonj kenj ke leki, na wonembu tōne ogele kenj mo ke wōlēē. 38 Mena doo kaboenā bo nyi baa mo solonj wole do wonembu tōne ogele wole man. 39 Te njolo be kyaa kenj nyi o nyoo solonj apaesa na, waa yako nyi o ne gyae ntonkum waa nyoo bela ya. Nawolo nyi o ne yako nyi apaesate kenj yena kpaakpaate.”

6

Yesu kawola lee kefeefowee wose man

Mateo 12:1-8; Maake 2:23-28

1 Gyudatena kefeefowee daale nē, Yesu na o kaseela gyuuwo ka mo wōo daale man. Na weenēē njan senjēē wōo kenj man nē yēē njgba kefaa nē. Kenj te o kaseela banj kpera njāale posaa bēē tao. 2 Kenj te Farasiitena baale naa wō te be boose wō

nyiaa, “Weera dɔɔ te ε ne yeε kpene kenj da mmaraa bεε fa gbεε nyi baa yeε da kefeεfowee ya ne?”

³ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “ε te kala ta lee Wurubuare tɔne man kpene kenj gyoo Defidi be yeε deban kenj tanam be kyanj nɔn na ɔ balanj banj yee?” ⁴ ɔ gyuuwɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man te ɔ ka moo weeneε njan bɔɔ mo deesi fa Wurubuare, kenj nafa tekaboena nyi walanj nɔn ɔ te yeε Wurubuare sae e ya waa di ya ne, te ɔ diiwɔ te ɔ moo njaale mɔ fa ɔ balanj banj be silana e ne.” ⁵ Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, “Manj Deniwalanj Bu nɔn yena kefeεfowee kenj Gbenjgyoo.”

Yesu kekyɔ baam dayenjasate nɔlo kawee

Mateo 12:9-14; Maake 3:1-6

⁶ Gyudatena kefeεfowee daale bela ne, Yesu gyuu Gyudatena ɔsom deni man ɔ na wola wɔ. Na baale nɔlo kyaa botɔɔ kenj ɔ dunolunj baam ba yem. ⁷ Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena baale gyae gbεε kenj baa mo nɔmbiikum daale seele Yesu na baa nyinj kyanj e, mena dɔɔ ba deke e na baa keε nyi waa kyɔ nɔlo kawee Gyudatena kefeεfowee kenj.

⁸ Mɔna na Yesu gyenj kpene kenj bεε gyuenj te ɔ yako baam dayenjasate nɔn nyiaa, “Koro senj na n ke kɔnj kaa senj balanj kewɔ pou siaman.” Kenjte balee nɔn korowɔ kaa senj be siaman.

⁹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Wonj te da mmaraa ne fa gbεε nyi dεε yeε kefeεfowee kenj? Da mmaraa ne fa daa gbεε nyi dεε yeε kolo kpaakpaa yaa dεε yeε kolo kum? Dεε lee walanj nyee yaa dee yela waa yenj?” ¹⁰ Kenjte Yesu keε wɔ pou gyanjε te ɔ yako balee nɔn nyiaa, “Teneε n baam.” Balee nɔn teneε ɔ baam kenj te kawee kenj tanawɔ te ɔ baam kenj yeε donj. ¹¹ Botɔɔ te kegyiise banj gyenja banj nideli, te be fiasεε bεε gyuenj kpene kenj baa mo yeε Yesu.

Yesu kalese ɔ kpilala kufu bala banj

Mateo 10:1-4; Maake 3:13-19

¹² Debanj kenanj man wee daale ne Yesu gyuuwɔ hula dɔɔ ɔ kaa fane, te ɔ fanewɔ fa Wurubuare nelim kenanj pou. ¹³ Tεε kena ne ɔ baake ɔ kaseela kɔnj ɔ gyanj te ɔ lese baala kufu bala lee be man nyi baa yeε ɔ kpilala. ¹⁴ Baala kufu bala banj Yesu ba lese ne yela yena Simɔn, nɔn Yesu ba do e yele nyi Pita ne, na ɔ naabu Anderiase na Gyemisi na Gyɔn na Filipino na Batolomeo na ¹⁵ Mateo na Tomase na Alfeose bu Gyemisi na Simɔn nɔn ɔ ne gyae ɔ balanj nideli ne ¹⁶ na Gyemisi bu Gyudase na Gyudase Isekarote nɔn waa kaa lese Yesu fa ne.

Yesu kekyɔ kaweeε

Mateo 4:23-5:1; Maake 3:7-12

¹⁷ Yesu na ɔ kpilala banj ka lee bulabii kenj dɔɔ kɔnj detangya man ne, ɔ kaseela burum na balanj diikpii burum banj bɔɔ lee Gyudia tεεle dɔɔ na Gyerusalɛm donɔɔ man na Tae na Sidɔn donɔɔse njan kyaa εpo nɔɔman ne kɔnjawɔ ɔ gyanj. ¹⁸ Be kɔnjawɔ be kaa nyii Wurubuare nombia na waa kyɔ wɔ be kaweeε. Banj felinj kumεε ne haa wɔ ne, ɔ kyɔɔ banj mo. ¹⁹ Na balanj banj pou ne gyae nyi baa tina e, nawolo nyi donj na lee ɔ man na ne kyɔ wɔ be kaweeε pou.

Yesu kawola lee siakagye na waranjase wose man

Mateo 5:3-4; 5:6; 5:11-12

²⁰ Yesu gyanaa ɔ sia keε ɔ kaseela banj te ɔ yako wɔ nyiaa,

“εmεε banj ε yeε ayematenawɔ ne εmεε na nyeebam,

nawolo nyi εmεε te Wurubuare gyoori kenj yeε ε wui.

²¹ εmεε banj tanam dana nɔn debokeiman ne εmεε na nyeebam,

nawolo nyi εmεε ne gyaela ε kaa baa.

εmεε banj ε ne wii debokeiman ne εmεε na nyeebam,

nawolo nyi εmεε ne gyaela ε kaa bonjo.

²²⁻²³ εmεε banj balanj ne kola nɔn te bɔɔ ne lee nɔn do ba wose man ya te bεε tee nɔn, te bεε baake nɔn nyi balanj kumεε lee manj Deniwalanj Bu nɔn dɔɔ ne εmεε na nyeebam. Mena ke te be naanaɔ mɔ naase Wurubuare akpenj kpenjgyɔɔra banj diyem. Dekɔnj mena na ε yela ε sia ka gye na ε ke nyanjεε nideli, nawolo nyi kom kenj Wurubuare waa tɔ nɔn adido ne te yeε nsendeε ya.

²⁴ Mɔna εmεε banj ε dana kɔba ne ε laako, nawolo nyi ε tanj ke di ε gyonj pou tanj tεεle kei dɔɔ.

²⁵ εmεε banj ε be dii baa debanj kei ne ε laako,

nawolo nyi tanam gyae kaa ko nɔn.

εmεε banj ε na bonjo debanj kei ne ε laako, nawolo nyi yaa kaa wii na ε ke di walanjsa.

²⁶ εmεε banj balanj pou ne kolosi ε wose man nombia kpaakpaa ne ε laako, nawolo nyi mena mɔ te

be kyao yeε balanj banj bɔɔ dii akereε

nyi be yeε Wurubuare akpenj kpenjgyɔɔrawɔ ne.

Yesu kpa dεε gyae banj bεε kola daa ne nombia

Mateo 5:39-48

²⁷ εmεε banj ε ne tei manj ne mεε yako nɔn na ε ke nyii nyiaa, ε gyae balanj banj bεε kola nɔn ne na ε ke yeε deeli fa wɔ.

²⁸ ε sola Wurubuare na waa hiraa banj bεε

falaa njon ne, na e kefane fa banj bee naase njon diyem ne. ²⁹ Akpaa njolo de gyo n lakaa man na besena alate kenj mo fa e. Mena mo te akpaa njolo da mo n kegba wurikyim na mo atetate kenj mo kpu e. ³⁰ Akpaa njolo da sola nenj kolo na fa e te akpaa njolo da mo n kolo na, na gyu ke boose ke doo bela ya. ³¹ Kpene kenj n ne gyae nyi walanj waa yee fa nenj ne nyanj mo yee ke fa e.

³² Akpaa e ne gyae balan banj bee gyae njon ne baagenj bo na, e na gyuenj nyi e ke nyinj kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyanj ya, nawolo nyi nombiakumeyera mo koranj ne gyae banj bee gyae wo ne. ³³ Akpaa e yee deeli fa banj bee yee deeli fa njon ne baagenj na, e na gyuenj nyi e ke nyinj kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyanj ya. Nawolo nyi nombiakumeyera mo koranj ne yee mena. ³⁴ Te akpaa e pakee aboo fa ba balan banj e gyenj nyi baa nyinj to njon na, e na gyuenj nyi e ke nyinj kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyanj ya. Nawolo nyi nombiakumeyera koranj ne pakee aboo fa be tebia banj ba gyenj nyi baa nyinj pou to wo ne. ³⁵ Mona e gyae banj bee kola njon ne na e ke yee deeli fa wo. E paa wo kolo na e lese e loo lee ke doo. E yee mena na, Wurubuare waa to njon kom nideli te e ka bese Wurubuare njon kpene kamase doo o tee ne bia. Nawolo nyi o dana woe fa banj kolo bee gyoo be sia ya, na banj be dana nyeemandonj ne pou. ³⁶ E wii balan waranjase ngba mena kenj e kya Wurubuare ne wii balan waranjase ne."

E na mo e wose yee nombiadiira ya
Mateo 7:1-5

³⁷ "E na mo e wose yee balan nombiadiira na e ke bu wo foo, na Wurubuare mo be nyinj di e nombia na waa bu njon foo ya. E mo balan nombiakumee kyee wo, na Wurubuare mo ka mo e nombiakumee kyee njon. ³⁸ E yee deeli fa balan na Wurubuare mo ke yee deeli fa njon. E yee mena na, kpene kenj Wurubuare waa fa njon ne te yee nsendee ya. Waa nyinj konoo maa ke nideli na ke wulu gba leki, na waa mo do e nyinjmaa man. Nawolo nyi mena kenj e ke maa fa e tebia ne, mena ke te Wurubuare mo waa maa fa njon."

³⁹ Botoo te Yesu gyoo wo dudu kei nyiaa, "Siayeleesate waa tale wola o doo siayeleesate gbee? Akpaa o yee mena na, be balan bala pou be gyae be kaa gyoo booo man yee? ⁴⁰ Kaseele bee kela o gbenjgyoo ya, mona kaseele kamase njon o kasee tom nideli ne waa yee ngba o gbenjgyoo ne.

⁴¹ Weera doo te n ne naa wonsilibii kenj doo n doo sibii man, te n be famene na daakpee kenj doo nyanj gbagba n sibii man ya? ⁴² Sena te n ke tale yako n doo nyi,

'Me doo, yela maa lese wonsilibii lee n sibii man,' kenj nyanj gbagba be famene na daakpee kenj doo n sibii man ya? Nyanj walanj njon n na beo n wose, kaboena nyi nya tangbee lese daakpee kenj doo n sibii man ne, pena n kena nideli lese wonsilibii kenj doo n doo sibii man ne."

Danj kamase na ke bii kenj kee see
Mateo 7:16-20; 12:33-35

⁴³ Danj kpaakpaate kamase bee se bia kumee ya, mena mo te danj kum bee se bia kpaakpaa ya. ⁴⁴ Danj kamase ne, ke bia te bee mo gyenj ke. Boo ne ko akutu bia lee mango danj man ya, mena mo te booo ne ko aparj lee abotoo wonse man ya. ⁴⁵ Mena ke te denibalanj mo doo. Walanj kpaakpaate kamase na lese aboo kpaakpaa njan doo o konoo man ne wola, te walanjkum kamase mo na lese nombiakumee njan doo o konoo man ne wola. Kpene kamase kenj be wulu walanj konoo man ne, kenj na lee la o nooman.

Yesu kekolosi lee deni maara bala wose man

Mateo 7:24-27

⁴⁶ Kenjte Yesu boose wo nyiaa, "Wonj doo te e ne baake manj nyi, 'E Gbenjgyoo,' te e bee yee kpene kenj moo yako njon nyi yaa yee ne ya? ⁴⁷ Walanj kamase njon o ne konj me gyanj te o ne nyii me noowoya te o ne di ne doo ne, maa wola njon mena kenj o dinoo doo. ⁴⁸ O yee ngba walanj njon o ne ma deni te o be wula booo te o ba see ka mokoo nideli boe doo ne. Kenjte booo wuuwo kaa mo ke doo mona ka te yale ya, nawolo nyi o see ka mokoo nideli. ⁴⁹ Mona walanj njon o ne nyii me noowoya te o bee di ne doo ya ne, o yee ngba walanj njon o be ma deni te o ta see ka mokoo nideli ya ne. Boo wuuwo kaa mo ke doo, te ke yalawo tekerii pou kenj n be naa ka mokoo gba ya."

7

Yesu kekyo Romantena yoonooto kegyia njolo tobaale kawee

Mateo 8:5-13

¹ Yesu kekolosi nombia kenja fa balan banj tanj ne, o gyuu Kapanum donoo man. ² Donoo kenanj man na, Romantena yoonootena kegyia njolo kyaa na o dana tobaale njolo njon o bee see o doo ya. Te kawee kaa gyoo mena tobaale kei yenj yenj. ³ Yoonootena kegyia kei ke nyii Yesu nkanj ne, o kpila Gyudatena kegyiise baale gyu o gyanj nyi waa konj kaa kyo o tobaale njon fa e. ⁴ Kenjte Gyudatena kegyiise banj konjawo Yesu gyanj kaa waase e nideli nyiaa, "Yee kakyenj na n ke kyo balee kei fa daa, ⁵ nawolo nyi o ne gyae de teele kei

deeli, te ñon gba maana do osom deni fa daa."

⁶ Mena doo Yesu sila wo gyu. O ka bенаа yoonootena kegyia ñon dee ne, o kpila o gyooona gyu keyako Yesu nyiaa, "Me Gbengyoo, na haa n wose ya nawolo nyi ma tekaboena nyi nya konj me dee ya, ⁷ mena ke te ma gyenj nyi manj gbagba mo tekaboena nyi maa konj n gyan ya. Mena doo nyan yako nombii dokolonj bo, me tobaale ñon waa koro. ⁸ Nawolo nyi manj gbagba mo yee walanj ñon me doo baale tee, te yoonootena mo doo me tee. Me yako ñolo nyi waa gyu yena daale na o ne gyu, te me yako ñolo nyi waa konj na o ne konj. Kpene kamase kenj me yako be man ñolo nyi waa yee na, kenj te o ne yee."

⁹ Yesu ke nyii noowoya kenj ne, doo o noo te o geesewo kee balanj dikpii kenj be silana e ne te o yako wo nyiaa, "Ampanj yaa mee yako ñon nyiaa, Iserae teelee kei doo pou ne ma te naa ta walanj ñon o ne lee Wurubuare di ngba balee kei ne ya."

¹⁰ Kenje yoonootena kegyia ñon kpilala banj besewo gyu be dee. Be gyuuwo na o tobaale ñon ta koro.

Yesu kegyuusu lialo ñolo bu

¹¹ Kei wole ne Yesu gyuu doo konj be baake ke nyi Nai ne man. O kaseela banj na balan burum sila e gyu botoo. ¹² Yesu ka betaa bенаа donoo kenj nooman ne, te o naa ba seelena woo ñolo bee konj be kaa wuu. Na woo ñonanj waagenj yena bu baale ñon o naa ba lolo te o naa ñon mo yee lialo e. Na donootena banj burum silana alo ñon. ¹³ De Gbengyoo Yesu kena alo ñon ne waranjase kyana e te o yako e nyiaa, "Alo na wii ya."

¹⁴ Botoo te Yesu gyuuwo ke tina woo ñon, te banj ba seelena e ne senawo. Kenje Yesu yakowo nyiaa, "Tobaale, koro." ¹⁵ Kenje woo ñon korowo kyaa te o fiasee o ne kolosi, te Yesu besena e fa o naa.

¹⁶ Nombia kenj yee walanj kamase gyakolonj te ba lese Wurubuare yele yako nyiaa, "Wurubuare dekenjkenjgyooore dina ñolo te kaa bee lee de gyanj," te ba besewo yako nyiaa "Wurubuare te konj kaa kyo o balanj." ¹⁷ Yesu wose man nombia kenj yaaseewo Gyudia teelee doo pou na teelese ñan pou bенаа na botoo ne.

Gyon Wurubuare lonsoore kekpila o kaseela gyu Yesu gyanj

Mateo 11:2-19

¹⁸ Gyon Wurubuare lonsoore kaseela gyuuwo keyako e aboo ñan pou Yesu be yee ne. ¹⁹ Kenje Gyon kpila o kaseela bala baale nyi baa gyu ke boose de Gbengyoo Yesu nyiaa, "Nyan yena walanj ñon Wurubuare be yako see nyi nyanj kekoni ne yaa dee kee walanj wole gbese?"

²⁰ Gyon kaseela banj ke gyu Yesu gyanj ne be yako e nyiaa, "Gyon Wurubuare lonsoore ñon kpila na daa n gyanj nyi de kaa boose nenj nyiaa, 'Nyanj yena walanj ñon Wurubuare be yako see nyi nyanj kekoni ne yaa dee kee walanj wole siaman?' "

²¹ Debanj kenanj man na Yesu te kyo balan burum kaweesee lese wo lee be kayeyee man. O gegi felinkumee lee baale mo man, te o kyo siayeleesatena burum mo. ²² Mena doo Yesu tiranoo fa Gyon kpilala banj nyiaa, "E bese gyu keyako Gyon kpene kenj e be naa na e sia, na ñan e be nyii na e denjela. Siayeleesatena ne naa, otakasese ne tee, banj bee wee kawee yayam ne kaweesee te tanj, te denjele atsoosatena ne nyii. Woya ne fonji, te bee yako Wurubuare nombia ñan mo fa ayematena. ²³ Walanj kamase ñon o bee lee manj anmaarenj nyi man yena ñon Wurubuare be kpili ya ne, ñon na nyebam."

²⁴ Gyon kpilala banj ka bese lanj ne, Yesu kolosi Gyon wose man nombia fa balanj dikpii kenj te o boose wo nyiaa, "E ke gyu Gyon gyanj depampaa dinaa kenj man ne, wonj te e gyaewo nyi e kena? Nale kenj felinj ne gyo ke wosi ne? ²⁵ Akpaa na kenj ya na, wonj te e gyuuwo e kaa kee? Walanj ñon o doona aboo kpaakpaa nyinjan yaa? Banj bee mia mena te bee di gyonj ne ne kyaa bo gyoonenj akpanalanj man. ²⁶ E yako manj maa nyii, wonj te nafa e gyuuwo nyi e kaa kee? Wurubuare dekenjkenjgyooore? Ampanj yaa mee yako ñon nyi, ñon e be naa ne gba kela Wurubuare dekenjkenjgyooore.

²⁷ Nawolo nyi Gyon yena Wurubuare kpilale ñon Wurubuare nombia anmarasenj see ñan ne yako nyiaa, Wurubuare kpa, 'Mee kpila me kpilale keta n siaman, ñon ne gyaee la waa desina n gbese fa nenj.'

²⁸ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "Mee yako ñon e ke nyii nyiaa, balan banj booo lolo teelee kei doo ne, ñolo be kyaa kenj nyi o kela Gyon ya. Mona Wurubuare gyoori kenj man ne, walanj ñon o yee kamase e koranj ne o kela Gyon ñonanj."

²⁹ Debanj kenj balan banj pou na lem-poolera be nyii nombia kenj ne, be leewo do nyi Wurubuare gbenejenj tenee, nawolo nyi be seewo Gyon soo wo Wurubuare lonj. ³⁰ Mona Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala banj bee kpene kenj Wurubuare ne gyaee nyi waa yee fa wo ne, nawolo nyi be beewo nyi Gyon na so wo Wurubuare lonj ya.

³¹ Kenje Yesu boosewo nyiaa, "Wonj te maa mo gyanj wee kei balan maa na? Sena

te be doo? ³² Be yee ngba bia kyaa la kebu man bee yoi ne, na bee fae yeesa yako donja nyiaa,

'De kpee alowole noonenſe fa non, mona e te soe ya!

De kpee lia noonenſe mo, mona e te wii ya!'

³³ Gyon Wurubuaere lonsoore non konawo na o ne kyaa bake o noo ken o te nyoo solon kamase ya. Te e kpa nyi, 'Felinikumee doola o man.' ³⁴ Manj Deniwalan Bu non mo konawo mee dii mee nyoo, te e kpa nyi, 'E kee balee kei! O yee kedikumte na solonnyooore e. O gyona yena lempoolera na nombiakumeyeera.' ³⁵ Mona banj boo lee Wurubuaere di ne, ta lese wola nyi Wurubuaere dana nyansa nideli."

Alo dukumyeeere nolo ke tiu Yesu nun

³⁶ Wee daale ne Farasii baale nolo baake Yesu nyi waa konj o dee na non na e ke di bom. Yesu seawo te o gyuuwo ke kyaa bee dii. ³⁷ Na alo nolo kyaa donoo kenan man kenj o yee futooli alo e. O kenyii nyi Yesu kyaa Farasii baale non dee o ne dii ne, o moo nun ofonofonte daale porontia too konj botoo, ³⁸ kenje o kaa senawo Yesu wole bena na o nawoo. Kenje o wii siasaranj woli Yesu nawoo. Te o moo o nyeenyooose feefo Yesu nawoo nenaj te o kyanja na obuo man, te o toosi nun ofonofonte kenj woli na.

³⁹ Farasii baale non o be baake Yesu gyu o dee kena mena ne, o yakowo o nyeeman nyiaa, "Akpaa balee kei denj yee Wurubuaere dekenjkenjgyooore gbagba e na, nafa waa gyenj alo non o ne tina e ne dinoo. Nawolo nyi o yee dukumyeeere e."

⁴⁰ Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Simon, me dana kolo maa yako nej." Kenje o yako e nyiaa, "De Gbenjyoo, yako man."

⁴¹ Botoo te Yesu gyoo e dudu kei nyiaa, "Balanj bala baale kyaawo te be gyuuwo ke paa koba lee kobate nolo gyanj. Nolo wui yee kobabia kakponj yaale, te nolo mo wui yee sojola na kufu. ⁴² Be man kamase bee tale waa to o kom ya, mena doo balee non moo ba koma nan pou kyee wo. Yako man! Balanj bala kewo na, be man wonti ne gyae la waa gyae kobate non nombia nideli?"

⁴³ Kenje Simon tiranoo nyiaa, "Mee leedi nyi non o kom boe ne." Te Yesu yako e nyiaa, "N tiranoo nideli."

⁴⁴ Botoo te Yesu besena o sia tee alo non te o yako Simon nyiaa, "N naa alo kei? Me konja n dee na n te fa manj lonj maa faafu me nawoo ya. Mona alo kei doo non ta mo o siasaranj faafu me nawoo te o moo o nyeenyooose feefo na. ⁴⁵ N te pukaa manj ya, mona lee debanj kenj moo konj kebo ne, alo kei te tinaa ta me nawoo ke pukaa yela ya. ⁴⁶ N ta mo nun panpanj gba tiu ma nyee

ya, mona alo kei doo non kyeekee nun woli me nawoo.

⁴⁷ Mena doo mee yako nej n ke nyii nyi o nombiakumee nan pou o be yee ne, Wurubuaere ta mo na kyee e, mena doo te o ne gyae me nombia nideli. Nyanj non njolo da mo n dukum kyomii kyee nej na, n ne gyae otenate nombia bo kyomii." ⁴⁸ Botoo te Yesu yako alo non nyiaa, "Wurubuaere ta mo n nombiakumee kyee nej." ⁴⁹ Kenje balanj banj be kyaa botoo bee dii ne boose donja nyiaa, "Amote yena kei, non o na mo nombiakumee kyee?" ⁵⁰ Botoo te Yesu yako alo non nyiaa, "N keleedi te yeli n te nyinj nyeedonj kekpa, ta wosefeerenj man."

8

Ala banj boo tee sila Yesu

¹ Kedi weeya ala ne Yesu gyuuwo ke kila donooose na akuraase pou man, na o ne yako Wurubuaere gyoori kenj wose man nombia kpaakpaa nan fa balanj, na o kaseela kufu bala banj mo silana e. ² Na ala baale banj o be kyoo wo be kaweeſe te o be gegi felinikumee lee be baale man ne mo kpee na e. Be man baale yena Meere non bee baake e nyi Magedala, non Yesu be gegi felinikumee nyetooro lee o man ne, ³ na Gyoana non o baale yena Kusa ne. Kusa kei yee keyia nolo e gyoo Herode dekanjalanj man, na Susana na ala burum banj boo mo ba aboo kee Yesu na o kaseela doo ne.

Yesu keyoo dudu lee woofarale nolo wose man

Mateo 13:1-23; Maake 4:1-20

⁴ Debanj kenj balanj burum kpu na banj boo lee debiise man konj be kaa yillaa Yesu gyanj ne, o gyoo dudu fa wo nyiaa, ⁵ "Woofarale nolo gyuuwo ke nmatee aboo bia ngba amola ne o wooman. O kee nmatee na ne naale yalawo woo kenj gbenejenj man te balanj tsewo ne doo saka-tee na lanj, te gyebose kaa tooſee na di. ⁶ Naale mo yalawo kpananſe doo te ne tuuwo, mona te kyare ya te na yekeewo. Nawolo nyi teele ta boo kpananſe nan doo na ke lee lonj see ya. ⁷ Bia nan naale mo yalawo kpalamſe man te ne tuuwo, te kpalamſe nan mo tuuwo milii na. ⁸ Naale mo yalawo teele kpaakpaa doo te ne tuuwo bee, te na see bia burum." Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "Non o dana denjele waa nyii na, waa tei nideli."

Yesu kaleſe dudu kenj ase

⁹ Kenje Yesu kaseela banj yako e nyi waa wola wo dudu kenj ase. ¹⁰ Te Yesu yako wo nyiaa, "Emee doo Wurubuaere ta toro ya agyuenſe na e ka gyenj nombia nan weese lee o gyoori kenj wose man. Mona balanj

akanj banj dɔɔ aduya kaagenj man te maa kolosi fa wɔ.

'Baa kɛɔ na baa kɛɔ mɔna bɔɔ gyae baa naa ya,

te baa tei na baa tei mɔna bɔɔ gyae baa nyii aseɛ ya.'

¹¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, dudu kenj mɔɔ gyɔɔ nɛ ka aseɛ yaa. "Abɔɔ bia njan seɲɛ fa Wurubuare nombia njan. ¹² Bia njan be yale gbɛɛnaa man nɛ, seɲɛ fa balanj banj bee nyii Wurubuare nombia njan te ɔbɔnsam ne kɔnj kaa nɛmɛle njan lee be konɔɔse man, na bɔɔ nyinj lɛɛ njan di na Wurubuare ke lɛɛ ba nyee ya nɛ. ¹³ Bia njan be yale kpananɛse dɔɔ nɛ seɲɛ fa balanj banj bee nyii Wurubuare nombia njan te bɛɛ lɛɛ njan na gyonj, mɔna nje bee nyinj lila be man ya. Bɛɛ lɛɛ njan di debanj kyomii bo, te akpaa ɔbɔnsam de kɛɛse wɔ kɛɛ na ba te yale. ¹⁴ Bia njan be yale kpalamse man nɛ seɲɛ fa balanj banj bee nyii Wurubuare nombia njan, te tɛɛle kei dɔɔ nombia, na kɔba kegyae beinj, na tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ akanj njan kegyae da gyoo be man nɛ, na bee yeli baa bee Kristo man ya. ¹⁵ Abɔɔ bia njan be yale tɛɛle kpaakpaa dɔɔ nɛ seɲɛ fa balanj banj bee nyii Wurubuare nombia njan, te bɛɛ lɛɛ njan do konɔɔ kpaakpaa man, te bɛɛ tela njan nideli te bɛɛ yɛɛ kakyenj di nje dɔɔ kelii debanj kenj nombia njan ne yeli bɛɛ yɛɛ abɔɔ kpaakpaa nɛ."

Yesu kegyɔ dudu lee kanea wose man
Maake 4:21-25

¹⁶ Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, "Nɔlo bɛɛ kyanɛe kanea na waa mo kolo wu ke dɔɔ yaa waa mo ke do mpa ateta ya. Mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido na kena dekpɔnalanj pou, na banj bɛɛ kɔnj na baa nyinj naa. ¹⁷ Kolo ba weeseɛ kenj be gyae ka lee debɔɔ ya, te kolo mɔ be wue kenj nyi be gyae ka lee debɔɔ ya. ¹⁸ Mena dɔɔ ɛ kɛɛ ɛ wose nideli lee mena kenj ɛ na mo tei nombia njan. Nawolo nyi nyanj njan na dana kolo na Wurubuare waa kpu nenj burum, te nyanj njan n be dana kolo ya na kyomii kenj n na gyuenj nyi n dana koranj nɛ, Wurubuare waa lɛɔ ke lee n nyinjmaa man."

Yesu ɔ naa na ɔ naabia
Mateo 12:46-50; Maake 3:31-35

¹⁹ Yesu ɔ naa na ɔ naabia kɔnjawɔ ɔ gyanj, mɔna balanj dikpii kenj dɔɔ be te nyinj baa benaa e ya. ²⁰ Botɔɔ te nɔlo yako Yesu nyiaa, "N naa na n naabia seɲɛ debɔɔ man bɛɛ gyae baa naa nenj." ²¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Me naa na me naabia yena banj bee nyii Wurubuare nombia njan te bee di nje dɔɔ nɛ."

Yesu keyɔkɔse felinj epo dɔɔ
Mateo 8:23-27; Maake 4:35-41

²² Wee daale nɛ Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, "Ɛ yela dɛɛ tonj gyu boɔ kenj dinggyinj." Mena dɔɔ ba gyoo wɔ degbele man te be lanjawɔ. ²³ Debanj kenj be kyaa degbele kenj man bee gyu nɛ te dosoronj moo Yesu. Kenje felinj dinaa daale korowɔ ne gyɔɔ lonj kenj dɔɔ, mena dɔɔ ke gyɔɔ lonj do degbele kenj man te Yesu kaseela banj sia yɛɛ wɔ nideli. ²⁴ Mena dɔɔ Yesu kaseela banj gyuuwɔ ke gyuuu e yako e nyiaa, "De Gbɛnggyoo, de Gbɛnggyoo dɛɛ gyae dee munu." Botɔɔ te Yesu korowɔ te ɔ fae felinj kenj na lonj kenj pou te nje yɛwɔ yididi. ²⁵ Kenje Yesu bɔɔse ɔ kaseela banj nyiaa, "Weera dɔɔ te ɛ bɛɛ lɛɛ manj di ya?" Gyakolonj kyanja wɔ te ba wose yɛnɔ wɔ te be bɔɔse dɔnja nyiaa, "Walanj wonɲi yɛna kei? Ɔ ne kolosi fa felinj na lonj koranj na nje nyii e."

Yesu keyɔ walanj njan felinj kumɛɛ dɔɔ man nɛ

Mateo 8:28-34; Maake 5:1-20

²⁶ Kenje Yesu na ɔ kaseela banj tonjawɔ gyu Gerasenetena tɛɛle man kenj kyaa Galelia boɔ dinggyinj nɛ. ²⁷ Yesu ka betaa lee degbele kenj man pɛ, te baale nɔlo njan felinj kumɛɛ dɔɔ ɔ man nɛ leewɔ donɔɔ kenj man kɔnj kaa gyanɛe na e. Ɔ te tɛɛ ditɛnteli kyare te ɔ bɛɛ kyaa dɛɛ ya. Ɔ kyae amuseese man. ²⁸ Debanj kenj ɔ be naa Yesu nɛ ɔ fae yeesa te ɔ leewɔ yala ɔ nawɔɔ tɛɛ, na ɔ ne fae yeesa kenjenj nyiaa, "Yesu Wurubuare Adidote Bu, wonj te n ne gyae me gyanj? Mɛɛ waase nenj bo, na naase manj diyem ya." ²⁹ Nawolo nyi na Yesu tanj ke fae felinj kumɛɛ kenj nyi ke dɛɛ lee ɔ man. Debanj kamase na felinj kumɛɛ kenj ne naase e diyem, na ba te kyanj e bake e agbaraagbaraase ɔ nyinjmaase na ɔ nawɔɔ man na balanj ne gyee e. Kenj koranj na ɔ ne tirii njan, na felinj kumɛɛ kenj ta mo e gyu kefula man. ³⁰ Kenje Yesu bɔɔse e nyiaa, "N yele yena sena?" Te balee njan tiranɔɔ nyi ma yele yena "Dikpii" Ɔ tiranɔɔ mena nawolo nyi felinj kumɛɛ burum dɔɔ ɔ man. ³¹ Botɔɔ te felinj kumɛɛ njan waase Yesu nyi, ɔ na gegi wɔ ka do bɔɔ kenj betanj ɔto ya nɛ man ya.

³² Debanj kenanj na kekuiriise dikpii daale seɲɛ bula daale dɔɔ bee dii. Kenje felinj kumɛɛ njan waase Yesu nyi waa yela be kaa gyoo kekuiriise banj man, te Yesu faa wɔ gbɛɛ. ³³ Mena dɔɔ felinj kumɛɛ njan leewɔ balee njan man ka gyoo kekuiriise banj man, te ba dikpii kenj pou yeuwɔ tisi bula kyolonjkyolonj kenj gyu ka gyoo lonj kenj man te be munuwɔ pou.

³⁴ Balanj banj bɛɛ kɛɛ kekuiriise banj dɔɔ kena kpene kenj be kɔnj nɛ, ba korowɔ yeu gyu ke yako kpene kenj be kɔnj nɛ fa balanj banj be kyaa donɔɔ kenj man nɛ na

akuraase ñan man pou. ³⁵ Kenje balan yeuwo gyu be kaa kɛɛ kpene keñ be koñ nɛ. Ba ke koñ Yesu gyan nɛ, be naa walañ ñon nafa felinikumɛ doo ɔ man nɛ banjɛ Yesu nawɔɔ tɛɛ, na ɔ wose te fɛɛ e keñ ɔ doona abɔɔ. Te gyakolon gyoo balan ban pou. ³⁶ Balan ban bɔɔ naa kpene keñ be koñ nɛ yako ban bɔɔ koñ nɛ mena keñ Yesu be kyɔ balee ñon kawee. ³⁷ Kenje balan ban pou be kyaa Gerasene tɛɛle dɔɔ nɛ waase Yesu nyi waa lee be gyan nawolo nyi gyakolon dinaa ta gyoo wɔ. Mena dɔɔ Yesu gyooɔ degbele keñ man te ɔ lanawɔ. ³⁸ Walañ ñon Yesu be gegi felinikumɛ lee ɔ man nɛ waase Yesu nyi waa sila e. Mɔna Yesu bɛɛwɔ te ɔ yako e nyiaa, ³⁹ “Bese gyu n dɛɛ, na n kaa yako kpene keñ Wurubuare be yɛɛ fa neñ nɛ fa balan.” Mena dɔɔ balee ñon gyuuwɔ donɔɔ keñ man ke yako balan pou kpene keñ Yesu be yɛɛ fa e nɛ.

Yesu kegyuusu Gyariose bu alebu lee yer man

Mateo 9:18-26; Maake 5:21-43

⁴⁰ Yesu ka bese lee boo keñ dingyin koñ nɛ, balan burum koñawɔ kaa gyanɛe na e. Nawolo nyi na be popou ne kɛɛ ɔ gbɛɛ. ⁴¹ Botɔɔ te balee ñolo ñon bɛɛ baake nyi Gyariose, ñon ɔ yɛɛ Gyudatena ɔsom deni man kegyia e nɛ koñawɔ kaa bun Yesu nawɔɔ tɛɛ sola e nyi waa koñ ɔ dɛɛ. ⁴² Nawolo nyi ɔ bu alebu dokolon koon ñon ɔ be di kulutooneñ kufu ala nɛ ne gyae waa yer. Yesu kee gyuu keñ nɛ na balan ban be silana e te yɛɛ nsendee ya, mena dɔɔ na ɔ bee nyin gbɛɛ gba waa besena ɔ wose ya.

⁴³ Na alo ñolo kpue balan burum ban be silana Yesu nɛ man keñ fatabo nɛ gyɔ e kulutooneñ kufu ala yaa, mɔna ñolo te tale kyɔ e ya. ⁴⁴ Alo ñon moowɔ balan ban man ka lee Yesu wɔle te ɔ tinaa ɔ kegba nɔɔbii. Debokenañ man te fatabo keñ ne gyɔ e nɛ karawɔ. ⁴⁵ Botɔɔ te Yesu bɔɔsewɔ nyiaa, “Amɔte tinaa na man?” Balan ban pou kebee nyi be te tina e ya nɛ te Pita yako e nyiaa, “De Gbengyoo, balan burum ke kilisi neñ gyanɛe te bɛɛ tɛɛse donja kei na, n nɛ bɔɔse nyi amote tinaa na neñ?”

⁴⁶ Mɔna Yesu yakowɔ nyiaa, “Ñolo te tina man. Nawolo nyi ma te naa nyi don daale ta lee me man.” ⁴⁷ Alo ñon kena nyi ɔ be gyae waa tale weese ɔ wose ya nɛ, ɔ moo gyakolon na wose keseree kaa bun Yesu nawɔɔ tɛɛ. Botɔɔ te ɔ yako kpene keñ dɔɔ ɔ be tina Yesu kegba, na mena keñ ɔ kawee keñ be tar debokenañ man nɛ balan ban pou siaman. ⁴⁸ Kenje Yesu yako alo ñon nyiaa, “Me bu, n kelee man di dɔɔ te n nyinja kawee kekyɔ. Ta wosefɛeren man.”

⁴⁹ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi nɛ, walañ ñolo lee Gyudatena ɔsom deni man kegyia Gyariose ñon dɛɛ kaa yako e nyiaa, “N

bu alebu ñon ta yem. Na tekaa naase de Gbengyoo ñon diyem bela ya.”

⁵⁰ Yesu ke nyii nombia keña nɛ ɔ yako Gyariose nyiaa, “Na yee ya, nyan lee man di. N bu ñon waa nyin nyeedon.”

⁵¹ Yesu ke gyu ka gyoo Gyariose dɛɛ nɛ, ɔ te yeli ñolo ke sila e gyoo deni keñ man ya. Pita na Gyon na Gyemisi na bu ñon ɔ kya na ɔ naa baagen te ɔ moowɔ sila ɔ wose. ⁵² Na balan ban bɔɔ yilaa botɔɔ nɛ pou ne wii na bee di walañsa. Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ na wii ya, alebu kei ta yena ta ya, ɔ doo dosoron bo.”

⁵³ Kenje balan ban pou bono Yesu, nawolo nyi ba gyan nyi bu ñon ta yem. ⁵⁴ Kenje Yesu kyanja alebu ñon nyinmaa man te ɔ yakowɔ nyiaa, “Me bu! Koro señ.” ⁵⁵ Botɔɔ te bu ñon woo besewɔ koñ kaa gyoo ɔ man te ɔ korowɔ señ debokenañ man. Kenje Yesu yako wɔ nyi baa gyae kolo fa bu ñon na waa di. ⁵⁶ Gyakolon gyoo bu ñon ɔ kya na ɔ naa, te Yesu tɔɔ wɔ nideli nyi be na yako walañ na walañ kpene keñ be koñ nɛ ya.

9

Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala ban

Mateo 10:1, 7, 9-11, 14; Maake 6:7-13

¹ Wee daale Yesu baake ɔ kaseela kufu bala ban gyanɛe, te ɔ faa wɔ don nyi baa mo di felinikumɛ dɔɔ na baa kyɔ kaweeɛ.

² Kenje ɔ kpila wɔ nyi baa gyu ke yako Wurubuare gyoori keñ wose man nombia na baa kyɔ kaweesetena. ³ Botɔɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ ne gyu na e na mo kolo na kolo tela ya. ɛ na mo gbutu yaa akpo yaa weeneɛ, yaa koba, yaa kegba alate gba tela ya. ⁴ Dekpanalan kamase keñ man e soo te be lee ñon atuu na, e kyaa botɔɔ kaboena e ka mo lee donɔɔ kenan man. ⁵ Donɔɔ keñ man e gyu te ba te lee ñon ya na, e na lee ke man na e kpiisi e nawɔɔ anjasa lo wɔ na ke di adanseɛ tia wɔ nyi Wurubuare be gyae waa tina wɔ yela ya.”

⁶ Mena dɔɔ Yesu kaseela ban korowɔ gyu akuraa kamase man, na be don bɛɛ yako Wurubuare nombia ñan te be kyɔɔ balan kaweeɛ yenan kamase.

Gyoo dinaa Herode ne gyae waa naa Yesu

Mateo 14:1-2; Maake 6:14-16

⁷ Galeliatena Gyoo dinaa Herode ke nyii abɔɔ ñan pou Yesu be yɛɛ nɛ ñe haa e ɔ konɔɔ man, nawolo nyi balan baale ne yako nyi, “Gyon Wurubuare lonjɔɔre ñon ɔ ba yem nɛ foñala lee yer man. ⁸ Baale mɔ kpa Wurubuare dekenkenjyɔɔre Elia bɛɛ la lee, te baale mɔ kpa Wurubuare akpenkenjyɔɔra benɛɛ ban man ñolo foñala lee yer man.” ⁹ Botɔɔ te gyoo Herode yakowɔ nyiaa, “Ma te yela ba te

kara Gyɔn nyee, te walaŋ wonŋi yena ŋon mee nyii ɔ wose man gyakolonŋ nombia keŋa ne?" Mena doo ɔ yase ɔ sia gyae gbɛe keŋ waa mo naa Yesu.

Yesu kefa balan kakponse banon weeneɛ

Mateo 14:13-21; Maake 6:30-44; Gyɔn 6:1-14

¹⁰ Deban keŋ kpilala kufu bala ban ba bese koŋ ne, be yako Yesu kpene kamase keŋ boɔ yɛɛ ne. Keŋte Yesu baake wo te ŋon na wo gyuu donoo keŋ bɛɛ baake ke nyi Betesaida ne man. ¹¹ Balan dikpii keŋ kenyii nyi ɔ te lam botoo ne be sila ɔ gbɛɛ. Be ke gyu kena ne ɔ lɛɛ wo atuu te ɔ kolosi Wurubuare gyoori keŋ wose man nombia fa wo, te ɔ kyoo ban be hia kawee kekyoo ne. ¹² Ke lii balinoo weese ne, Yesu kpilala kufu bala ban koŋawo ɔ gyan kaa yako e nyiaa, "Yela balan ban keta na baa gyu akuraase na donooɛ ŋan benaa ne man, na be kaa gyae weeneɛ na adoise, nawolo nyi kebo kei yɛɛ ŋale nsana keŋ kolo be kyaa ya." ¹³ Mɔna Yesu yako wo nyiaa, "Emɛɛ gbagba e fa wo kolo baa di." Botoo te be tiranoo nyi, "Ŋan pou de dana yena bodobodose abiliŋ anon na kpebia bala. Yaa n ne gyae nyi dee gyu ke lɛɛ weeneɛ kona balan dikpii kei pou?" ¹⁴ Na baala ban baagen baa yɛɛ ŋgba balan kakponse banon (5000)ne. Keŋte Yesu yako ɔ kpilala ban nyiaa, "E yela balan ban ke kyaa dikpii, dikpii. Dikpii kamase deɛ yɛɛ balan soŋola na kufu (50)." ¹⁵ Keŋte kpilala ban yela balan ban pou kyakeewo ŋgba mena keŋ Yesu be yako ne. ¹⁶ Botoo te Yesu moo bodobodose abiliŋ anon ŋan na kpebia bala ban te ɔ gyinaa ɔ nyee adido, te ɔ fanewo do Wurubuare noɔ te ɔ kereɛ ŋa te ɔ moo ŋa fa ɔ kpilala ban nyi baa mo kpeleɛ balan ban. ¹⁷ Balan ban pou diiwo baa, te be toosee weeneɛ buruburu akan ŋan na be nyiŋa doŋase kufu ala (12).

Pita keyako nyi Yesu yena nyeeleɛre ŋon Wurubuare be yako see nyi waa koŋ ne

Mateo 16:13-28; Maake 8:27-9:1

¹⁸ Wee daale Yesu keɛ fane waagen ne ɔ kaseela ban gyuuwo ke kpu na e te ɔ boose wo nyiaa, "Balan ne kolosi ma wose man nombia na be kpa man yena amo?"

¹⁹ Keŋte ɔ kaseela ban tiranoo nyiaa, "Balan baale kpa nyan yena Gyɔn Wurubuare loŋsoore ŋon. Baale mo kpa nyan yena Wurubuare dekpenkpenjgyooɛ Elia, te baale mo kpa Wurubuare akpenkpenjgyooɛ benɛɛ ban man ŋolo foŋala." ²⁰ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "Emɛɛ mo de? E kpa man yena amo?" Te Pita tiranoo nyiaa, "Nyan yena nyeeleɛre ŋon Wurubuare be yako see nyi waa koŋ

ne." ²¹ Botoo te Yesu too wo nideli nyi be na yako nombii kei fa walaŋ na walaŋ ya.

Yesu kekolosi lee ɔ yen na ɔ kefoŋ wose man

Mateo 16:20-28; Maake 8:30-9:1

²² Keŋte ɔ besewo yako wo nyiaa, "Kaboena nyi man Deniwalaŋ Bu maa naa diyem nideli. Gyudatena kegyiise na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban baa bɛɛ man. Baa ko man, te weeya atoorote keŋ man na, Wurubuare waa gyuuu man lee yen man."

²³ Keŋte Yesu yako be popu nyiaa, "Akpa ŋolo ne gyae waa sila man na ɔ na yɛɛ kpene keŋ ŋon gbagba ne gyae ya, mɔna waa mo ɔ opanɗan seele na waa sila man wee kamase. ²⁴ Nawolo nyi walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae waa lɛɛ ŋon gbagba nyeedon na, ke gyae ka lee ɔ nyinmaa man. Mɔna walaŋ kamase ŋon ɔ nyeedon da lee ɔ nyinmaa man lee man Yesu doo ne waa bese nyin ke. ²⁵ Akpa ŋolo de nyin tɛɛle kei doo aboo pou te ɔ nyeedon da lee ɔ nyinmaa man na, won tɔnoɔ te waa nyin? ²⁶ Akpa man Yesu na me nombia de yɛɛ ŋolo desɛn tɛɛle kei doo ne, kenan na wee keŋ man Deniwalaŋ Bu ŋon maa bese koŋ daa na me kya Wurubuare na Wurubuare kpilala ban gyoorobiiri man ne, walaŋ ŋonan mo nombia gyae ke yɛɛ man desɛn. ²⁷ Ampan yaa mɛɛ yako ŋon nyi e man baale kyaa kebo kei keŋ boɔ gyae baa yen ya, kelii deban keŋ baa naa Wurubuare gyoorobiiri keŋ."

Yesu wose kekyeɛkeɛ

Mateo 17:1-9; Maake 9:2-9

²⁸ Yesu keyako nombia keŋa weeya gyanaara wole ne, ɔ moo Pita na Gyemisi na Gyɔn sila ɔ wose gyu bula doo ɔ kaa fane. ²⁹ ɔ keɛ fane ne, karateteɛ dokolon te ɔ sia gbɛɛ kyeekeewo te wa aboo ŋan ɔ doona ne bese aboo wolomɛɛ futututu na ŋɛɛ ŋalakeɛ ne polepolepole. ³⁰ Debokanŋ man te baala bala baale kaa bɛɛwo lee Yesu doo te be kolosiwo na e. Balan bala kewo yena Mosesi na Elia. ³¹ Be koŋawo gyoorobiiri man kaa yako Yesu mena keŋ waa yen Gyerusalem donoo man, ŋgba mena keŋ Wurubuare be bake see ne. ³² Mena deban kenan na Pita na ɔ tebia ban boɔ sila Yesu gyu ne te doo dosoron. Ba ke foŋii ne, be naa Yesu gyoorobiiri man na baala bala senɛɛ ɔ gyan. ³³ Baala bala ban ka lee Yesu gyan bee gyu ne te Pita yako Yesu nyiaa, "De Gbengyoo, dei ŋgba daa mo be koŋ kebo ne. Yela deɛ ban kefeese atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale, te Elia mo wui daale." Mɔna ɔ ba gyen kpene keŋ ɔ ne yako ne ya.

³⁴ Pita kee kolosi kenj ne te njoma kaa wuuwo be dɔɔ, kenje gyakolonj kyanja kaseela banj ngba njoma njan be kaa wuu be dɔɔ ne. ³⁵ Botɔɔ te be nyii nɔɔwoya njaaale lee njoma njan man nyiaa, "Kei yena me bu njon mɔɔ lese e, e nyii e."

³⁶ Nɔɔwoya njan kekolosi tanj ne, be kee na Yesu waagenj senje la te kaseela banj wuu be nɔɔ. Ba te yako walanj kamase kpene kenj bɔɔ naa weeya njenanj man ne ya.

Yesu kekyo tobaale njon o na wee keleuleuse ne

Mateo 17:14-18; Maake 9:14-27

³⁷ Tee kena kenj bɔɔ lee bula kenj dɔɔ beɛ konj ne, balan burum konjawo kaa gyanje na Yesu, ³⁸ botɔɔ te balee njolo fae yeesa lee balan burum banj man nyiaa, "De Gbenggyoo, mee waase nenj kee me bu fa manj, nawolo nyi njon waagenj yena me bu.

³⁹ Felinjum ne kyaa o dɔɔ na o te peti fae yeesa na te funj e njamera na o nɔɔ ne to afofose. Ne yee donj pete kee koro o dɔɔ, mona ke gyakaa kee wolee e. ⁴⁰ Me waase n kaseela banj nyi baa gegi felinjum kenj, mona ba te tale ya."

⁴¹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ nyiaa, "Ao! E mee gyen balan banj e beɛ lee manj di ya te e gbenejenj ba tenɛ ya. Weeya anjmonj te kabona nyi maa kyaa e gyanj na maa nyinj konɔɔ fa njon?" Kenje o yako balee njon nyi, "Mo n bu njon kona manj."

⁴² Bu njon kee konj ne, felinjum kenj doo o man ne kara e lo na ne wonje e tokii. Mona Yesu fae felinjum kenj te o kyoo bu njon kawee te o besena e fa o kyaa.

⁴³ Balan banj wose yensa wo lee Wurubuarɛ donj dinaa kenj bɔɔ naa ne dɔɔ. Nombia njan Yesu be yee ne doo balan banj nɔɔ te be ka senj beɛ gyuenj nj man ne o yako o kaseela banj nyiaa, ⁴⁴ "E nyii nombia njan mee gyae maa yako njon ne nideli. Baa lese manj Deniwalanj Bu njon do balan nyinjmaa man." ⁴⁵ Mona o kaseela banj te nyii kpene kenj o ne yako wo ne man ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ ta lese wola wo na baa nyii asɛe ya, mona beɛ yee nyi baa bɔɔse e nombii kenanj man.

Amote kela na o dɔɔ Wurubuarɛ gyoori kenj man?

Mateo 18:1-5; Maake 9:33-40

⁴⁶ Kenje anjmaarenj gyoo Yesu kaseela banj man nyi be man wonji kela na o dɔɔ. ⁴⁷ Na Yesu gyenj kpene kenj beɛ gyuenj ne te o kyanja biikyaabii njolo kaa senj o yenanj, ⁴⁸ kenje o yako wo nyiaa, "Walanj njon o lee biikyaabii kei maa yele man na o te lee manj, te njon o lee manj na o te lee njon o be kpila manj ne. Nawolo nyi walanj njon e beɛ mo e yee kolo e man ya ne, njon kela na e popou."

⁴⁹ Botɔɔ te Gyɔn yako Yesu nyiaa, "De Gbenggyoo, de naa balee njolo na o ne gegi felinjumee lee n yele man te de toɔ e, nawolo nyi o be kpue de man ya." ⁵⁰ Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "E na to e gbɛɛ ya, nawolo nyi njon o beɛ yoo na njon ya ne, na o senje e wole."

Samariatena kebeɛ Yesu

⁵¹ Weeya njan Wurubuarɛ waa mo Yesu gyu addo kee benaa ne, o yee wa gyuenj nyi waa gyu Gyerusalem donɔɔ man. ⁵² Kenje o kpila o kaseela baale nyi baa kyanj gbɛɛ gyu Samaria donɔɔ daale man na be kaa desina botɔɔ see e. ⁵³ Mona balan banj be kyaa botɔɔ ne beɛ nyi bɔɔ lee e ya, nawolo nyi na o sia gyakae nyi o ne gyu Gyerusalem donɔɔ man. ⁵⁴ O kaseela Gyemisi na Gyɔn kena mena ne be bɔɔse e nyiaa, "De Gbenggyoo, n ne gyae deɛ baake boalanj lee addo na kaa kpa wo wole?" ⁵⁵ Botɔɔ te Yesu besenawo kee wo te o faree wo nyi be naa yee mena ya. ⁵⁶ Kenje be popou gbaawo gyu akuraa wole man.

Balan banj be kabona nyi baa sila Yesu Mateo 8:18-22

⁵⁷ Ba ke ta beɛ gyu kenj ne, walanj njolo konjawo kaa yako Yesu nyiaa, "Yenanj kamase kenj n ke gyu ne maa sila nenj gyu." ⁵⁸ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Nyanyase dana bɔɔnenj te gyeɛuse mo dana asaase, mona Deniwalanj Bu njon betanj botɔɔ kenj waa mo o nyee teeli ya."

⁵⁹ Walanj wole njolo mo konjawo Yesu gyanj te Yesu yako e nyi, "Sila manj." Mona walanj njon yako e nyiaa, "Me Gbenggyoo, yela maa tangbɛɛ gyu kewuu me kya pena me kaa sila nenj." ⁶⁰ Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Yela woya kewuu ba woya, mona nyanj dɔɔ gyu na n kaa kolosi Wurubuarɛ gyoori kenj wose man nombia."

⁶¹ Njolo mo yako Yesu nyiaa, "Me Gbenggyoo maa sila nenj, mona yela maa gyu kekalaa ma lonjtona pe." ⁶² Kenje Yesu yako e nyiaa, "Nyanj walanj njon n bunje fare dɔɔ te n ne geese kee n wole ne, n tekabona Wurubuarɛ gyoori kenj man ka gyoo ya."

10

Yesu kekpila o silala sɔnjotooro na kufu bala banj (72)

¹ Kei wole ne de Gbenggyoo lese baala sɔnjotooro na kufu bala (72) te o kpila wo bala bala nyi, baa kyanj gbɛɛ gyu donɔɔse na yenaase njan pou man njon gbagba ne gyae waa gyu ne. ² Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Wɔɔman weenɛ njan boe na ke tekerii, mona balan banj baa tekerii ne ta boo ya. Mena dɔɔ e waase wɔɔte njon na waa kpila balan burum konj wɔɔ kenj man

na be kaa tekerii. ³ E ta! Mee kpila non baa ngba namensebia ne gyuula gbougbose man ne. ⁴ E ne gyu na e na mo koba yaa akpo yaa nkyokota ya. Te e na wolee debari na balari nono kado gbeenaa man ya. ⁵ Dekpanalan kamase keji man e gyoo na, e tanjbee yako dekanalan mantena bari nyi, 'Wosefeereji dekeji dekanalan keji man.' ⁶ Akpaa walan nono ne gyae wosefeereji kyaa dekanalan kenari man na, e wosefeereji gyae ke kyaa na e. Te akpaa walan nono ne gyae wosefeereji be kyaa botoo ya na, e wosefeereji keji gyae ka bese koni e gyari. ⁷ Nyi be lee nono na e kyaa dekanalan kenari man na e ke di na e ke nyoo kpene kamase keji baa fa nono ne, nawolo nyi kaboena nyi baa to tomyeere kamase kom. E na tee na akpanalan yakaa yakaa ya. ⁸ Akpaa e gyu donoo daale man te be lee nono atuu na, e di kpene kamase keji balari bari baa fa nono ne. ⁹ E kyoo kaweesetena kawee donoo kenari man, na e keyako donoo setena benari nyi, 'Wurubuare gyoori keji ta benaa nono tari.' ¹⁰ Mona donoo keji man e gyu te ba te lee nono ya ne, e gyu ka abonterese nono man na e ke yako nyiaa, ¹¹ 'E donoo anasa nono be mataa de nawoo korari ne, de te kpisi nono woli e nyeyaa nsana. Mona e toose nyi Wurubuare gyoori keji ta benaa tari.' ¹² Mee yako nono na e ke nyii nyi wee keji Wurubuare waa koni kaa di balari nombia ne, waa wii Sodomtena waranjase korari kela mena donoo kenari man balari."

Donoose nono ne balari te lee Yesu di ya ne
Mateo 11:20-24

¹³ "Korasi na Betesaida donoo setena! Mee fa nono laako. Nawolo nyi gyakolon nombia nono Wurubuare be yee e gyari ne, nyi akpaa beji yee nono Tae na Sidon donoose man ne nafi beji te wulaa do titere aboo kyaa mo ton buraa ba wose, na kawola nyi ba te kyeeke ba agyueji lee be gbeenaji kumee man koni Wurubuare gyari. ¹⁴ Mona wee keji Wurubuare waa kaa di balari nombia ne, waa wii Taetena na Sidontena waranjase kela nono. ¹⁵ Te nene e emee Kapanumtena! E gyueji nyi baa gyina nono adido gyu Wurubuare gyari? Koa, baa tisina nono ateta ateta koni botoo keji e kela diyem kekpaakekpa." ¹⁶ Kenje Yesu yako o kaseela bari nyiaa, "Walan nono o nyii nono na mari yaa o nyiiwo, te nono o bee nono na mari yaa o beeswo. Te nono o bee mari na o te bee nono o be kpila mari ne."

¹⁷ Te kyare ya te balari sonotooro na kufu bala bari Yesu be kpila wo ne besewo koni. Na te yee wo gyon nideli te be yako e nyiaa, "De Gbenjyoo, lee n yeje man doo felinkumee gba ne nyii daa." ¹⁸ Kenje Yesu

tiranoo fa wo nyiaa, "Me naa obonsam lee adido kaa yala ngba oga nmaalela ne. ¹⁹ E nyii, ma te fa nono doni nyi yaa mo sakatee doma na kanase doo na e ke di e kolare nono doni doo, te kolo be gyae ke tale yee nono ya. ²⁰ E na yela keyee nono gyon nyi felinkumee ne nyii nono ya, mona e yela keyee nono gyon nyi ba te nmarase e yela adido."

Yesu kefane fa Wurubuare karari
Mateo 11:25-27; 13:16-17

²¹ Debari kenari man te Wurubuare felin nono yela gyon kaa gyoowo Yesu man nideli te o yakowo nyiaa, "Me kya adido na ateta pou Gbenjyoo! Mee fa neji karari nawolo nyi n ta mo aboo keji weese nyansatena na bari ba gyen nombia ne, te n lese nono wola bari be dinoo yee ngba bia ne. Taata, ma gyen nyi keji yena nyari gbagba n kegyaebii." ²² Botoo te Yesu yako balari bari nyiaa, "Me kya ta mo kpene kamase do mari me nyinmaa man. Nono ba gyen mari o Bu nono ya, me kya waageni koon gyen na mari. Nono mo ba gyen kya nono ya, mari o Bu nono na bari maa lese me kya nono wola wo ne daageni ne gyae la dee gyen e."

²³ Kenje Yesu besenawo kee o kaseela bari te o yako wo nyiaa, "E te yee nyeebam ngba e ne naa mena aboo nono e ne naa ne! ²⁴ Mee yako nono e ke nyii nyiaa, Wurubuare akpenkpenjyooora na gyoonen gyawo baa naa kpene keji e ne naa ne mona ba te naa ya, te be gyawo baa nyii kpene keji e ne nyii ne mona be te nyii ya."

Yesu kegyo dudu lee Samaria baale nono wose man

²⁵ Wee daale ne Gyudatena mmaraa wolale nono konjawa o kaa teese Yesu nono man te o boose e nyiaa, "De Gbenjyoo, wari te maa yee na maa nyin nyeedon kekpa keji?" ²⁶ Botoo te Yesu boose e nyi, "Wari te be nmarasewo do Wurubuare mmaraa tone keji man? Sena te e ne nyii mmaraase nono man?" ²⁷ Kenje balee nono tiranoo nyiaa, "Be nmarasewo nyi mo n konoo pou na n wose pou na n doni pou na nya agyueji pou gyae n Gbenjyoo Wurubuare, na n ke gyae n doo ngba nyari gbagba n wose ne." ²⁸ Kenje Yesu yako e nyiaa, "N tiranoo nideli, yee ngba mena keji n be yako ne na n ke nyin nyeedon kekpa keji."

²⁹ Mona keji mmaraa wolale nono ne gyae waa wola nyi o gbeenaji teneje Wurubuare siaman doo ne, o boose Yesu nyi, "Amote yena me doo?"

³⁰ Botoo te Yesu gyoo dudu daale tiranoo fa e nyiaa, "Wee daale balee nono lee Gyerusalem donoo man tisi o ne gyu Gyeriko donoo man. Kenje o gyuuwo kegyanee na nmaelatena, te be leo o kpene kamase te be tuku e yeri yen, te be tinaa

e yela ditenteli. ³¹ Te konjawo nyi Wurubware Sae nolo tisiwo mo gbɛɛ kenaj ɔ ne gyu. ɔ kena balee non doo ne ɔ kpasewo mo yenan laj. ³² Mena mo te Lewi baale nolo mo konjawo kaa mo botoɔ te ɔ kena balee non doo ne, non mo kpasewo mo yenan laj. ³³ Mona Samaria baale nolo non ɔ ne gyu ɔ gbɛɛ ne, kaa leewo balee non doo. ɔ kena e kenj ne ɔ toɔ nyakee e, te waranjase kyanja e fa balee non. ³⁴ ɔ tuuwo benaa e te ɔ doo e tee ɔ gyameɛ njan man te ɔ bake ja. Botoɔ te ɔ moo balee non gyakaa non gbagba ɔ wonembu non ɔ kyaa ne doo, te ɔ moo e gyu nɔla deeso kenj man nyi baa keɛ ɔ doo fa e. ³⁵ Tɛɛ kena ne, ɔ lese koba fa kegyia non ɔ ne keɛ nɔla deeso kenj doo ne te ɔ yako e nyiaa, 'Keɛ balee kei doo fa man. Ma bese konj na me kaa to nenj kom kamase kenj n be wɔlɛɛ ɔ doo ne kpu.' "

³⁶ Kenje Yesu boose balee non nyiaa, "Nya agyuenj man na, balan batooro kewo man wonɗi yena balee non nmeɛlatena be tuku e ne ɔ doo?"

³⁷ Kenje mmaraa wolale non tiranoo nyiaa, "Walan non ɔ be wiɔ ɔ waranjase ne." Botoɔ te Yesu yako e nyiaa, "Nyanj mo gyu na n kaa yeɛ woɛ mena."

Yesu kegyu Maata na Mɛere deɛ

³⁸ Yesu na ɔ kaseela kegyakaa be gbɛɛ doo bee gyu ne, ɔ keliwo akuraa daale man te alo non beɛ baake e nyi Maata ne moo e gyu ɔ deɛ. ³⁹ Na Maata dana naabu nolo non beɛ baake e nyi Mɛere. Kenje Mɛere konjawo kaa kyaa de Gbenjyoo Yesu gyaj ɔ ne nyii Wurubware nombia. ⁴⁰ Maata keɛ ka ɔ wose na nɔla banj kedi man ne, ɔ konjawo kaa boose Yesu nyiaa, "De Gbenjyoo, n be famene njgba me naabu be tina manj yela maagenj yee? Yako e nyi waa konj kaa kyɔ manj."

⁴¹ Kenje de Gbenjyoo Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Maata, Maata, n ne naase n wose diyem aboo burum doo, ⁴² mona kolo dokolonj ne hia la kenj kaboena nyi nya yeɛ. Mena kolo kpaakpaa kenaj yaa Mɛere moowo, te boɔ gyae baa leo ke lee ɔ nyinjmaa man ya."

11

Yesu wola ɔ kaseela mena kenj baa fane Mateo 6:9-13

¹ Wee daale Yesu gyu yenan daale ɔ ne fane. ɔ kefane tanj ne, ɔ kaseela banj man nolo yako e nyiaa, "De Gbenjyoo, wola daa mena kenj deɛ fane njgba mena kenj Gyon ba wola ɔ kaseela ne." ² Kenje Yesu yako wo nyiaa, "E ne gyae e ke fane na e yako nyiaa, 'De kya, deɛ fane nyi balan pou baa lese n yele

Lese n gyoori deboo.

³ Fa daa wee kamase weeneɛ njan ne hia daa ne.

⁴ Mo de nombiakumɛɛ kyɛɛ daa, 3 nawolo nyi daa mo na mo kyɛɛ balan banj beɛ yeɛ nombiakumɛɛ tia daa ne.

Na yeli deɛ yala kekeɛsekeɛ man ya.' "

⁵ Yesu besewo yako ɔ kaseela banj nyiaa, "E yela deɛ mo ke nyi n dana gyoo, te n gyu ɔ deɛ tɛɛ nsana ke gyɔ ɔ disim yako e nyi 'Me gyoo, waaseda paa manj weeneɛ kyomii.

⁶ Nawolo nyi me gyoo nolo ta lee gbɛɛ konj me gyaj, te moɔ dana kolo na kolo maa fa e ya.' ⁷ Na n gyoo non te tiranoo deni tooman nyi, 'Na haa manj ya, me tanj keto me disim te daa na me bia mo tanj kedoo. Moɔ gyae maa tale koro kaa fa nenj kolo ya.' " ⁸ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Akpaa nyi non na e gyoori kaagenj wui doo ne nafa ɔ be gyae waa koro ya. Mona mena kenj ɔ ne gyɔ disim kenj kakyekyemaare man doo ne, waa koro toro na waa fa e kpene kenj ɔ ne gyae ne.

⁹ Mena doo mɛɛ yako non baa nyi e sola Wurubware kolo na, e nyinjmaa gyae ke kanj ke. E keo kolo lee ɔ gyaj na e ke nyinj ke, te njan mo ɔ gyɔ e disim na waa toro fa non. ¹⁰ Nawolo nyi walan kamase non ɔ boose e kolo na ɔ nyinjmaa ne kanj ke, te non ɔ gyae kolo lee ɔ gyaj na ɔ ne nyinj ke, te non mo ɔ gyɔ e disim na waa toro fa e. ¹¹ Lolala, e man wonɗi kyaa la kenj nyi ɔ bu da sola e kpehii na, waa mo dom fa e? ¹² Yaa ɔ sola e woɛ na, waa mo kana fa e? ¹³ Akpaa emɛɛ banj e yeɛ nombiakumɛɛyerawo koranj gyenj aboo kpaakpaa ka mo fa e bia na, de yaa sena te e kya non ɔ kyaa addido ne, ba mo ɔ felinj do banj beɛ sola e ne man nideli ya?"

Yesu na Belisebu

Mateo 12:22-30; 12:43-45; Maake 3:22-27

¹⁴ Wee daale Yesu gberaa felinjum kenj ne yeli walanj beɛ tale kolosi ya ne lee balee nolo man. Felinjum kenj ka lee ne, balee non kolosiwo te doo balan dikpii kenj be kyaa botoɔ ne pou nɔo. ¹⁵ Kenje balan banj baale yakowo nyiaa, "Felinjumɛɛ pou gyoo Belisebu faa na balee kei donj te ɔ ne tale gegi felinjumɛɛ ne." ¹⁶ Kenj baale mo ne gyae baa teese Yesu nooman doo be yako e nyi waa yeɛ gyakolonj nombia, na kawola nyi ɔ lee Wurubware gyaj.

¹⁷ Mona Yesu gyenj kpene kenj beɛ gyuenj ne te ɔ yako wo nyiaa, "Tɛɛle kamase kenj ke man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donja na, tɛɛle kenaj be gyae ke de ya. Mena mo te dekpanalanj daale man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donja na, dekpanalanj kenaj ne yeɛle bo. ¹⁸ Akpaa nyi obonsam gyoori

kenj man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donja ne, sena te o gyoori kenj gyae ke tale senj? Kenj doo mee yako kei yena nyi, emee kpa felinikumee pou gyoo Belisebu faa na man donj te mee mo gegi felinikumee. ¹⁹ Akpaa nyi Belisebu donj te mee mo gegi felinikumee na, amote donj yaa e silala ban na mo gegi felinikumee? Emee gbagba e silala ne gyae la baa bu non foo. ²⁰ Te akpaa Wurubuaere donj te mee mo gegi felinikumee na, kenan na e wulaa gyen nyi Wurubuaere gyoori kenj tanj kekoy e gyan. ²¹ Akpaa donje njolo de desina o wose mo yoo aboo o na deke o dee ne, njolo be tale kaa mo o kolo ya. ²² Mona akpaa walan non o dana donj kela e de koy kaa yokii na e te o di o doo ne, o ne leo o yoo aboo njan o na mo o wose lo ne doo ne pou, na o te kuu wa aboo pou ke kpelee balan. ²³ Walan kamase non o be kpu e na man ya ne na o ne kola man, te walan kamase non mo o bee kyoo man na dee yilaa balan fa Wurubuaere ya ne, o ne yaasee wo bo.”

²⁴ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Felinikum da lee walan man ne, o ne tee kila keo teele awolee o ne gyae dekyae. Akpaa o te nyin dekyae ya na o ne yako o wose nyiaa, ‘Maa bese gyu ma dekyae bene kenj mo lee ne man.’” ²⁵ Akpaa o koy kaa naa nyi ba te gbee botoo desina ke nideli kenj nyi ayimee kamase be doo ya ne.

²⁶ O na bese gyu ka mo felinikumee nyetooro njan ne dana nombiakumee kela e ne kpu na o wose na be kaa kyaa walan nonan man. Dekoy mena na, walan nonan dinoo na bese wolee kela o kekyaa yangba kenj.”

²⁷ Yesu kee kolosi nombia kenja ne, alo njolo gynaa o noo balan ban man yako nyiaa, “Alo non o ba lola nenj te o be keele nenj ne, non na nyeebam.”

²⁸ Kenje Yesu tiranoo nyiaa, “Balan banj bee nyi Wurubuaere nombia njan te bee di ne doo ne, banj gba te kaboena nyi be sia dee gyae.”

Bee gyae nyi Yesu waa yee gyakolon nombia

Mateo 12:38-42

²⁹ Balan banj ke koy kaa wuku ne Yesu besewo yako nyiaa, “Gyen wee kei balan yee nombiakumee yeraawo. Bee gyae bo nyi baa naa gyakolon nombia, mona mo gyae maa yee gyakolon nombia kpu na njan be koy Wurubuaere dekpenkpenjgyoo Gyona doo ne ya. ³⁰ Mena kenj Gyona nombia njan ba bese kolo kekasee fa Niniwetena ne, mena mo te man Deniwalan Bu non mo me nombia gyae ka bese kolo kekasee fa gyen wee kei balan. ³¹ Wee kenj Wurubuaere waa koy o kaa di balan nombia ne, Seba gyoo non o yee alo e te o ba

lee ata yenan ne, waa koro senj na waa bu gyen wee kei balan foo. Nawolo nyi o ke nyii Solomon nyansa nombia njan ne, o teewo leenan teele oto koy kaa nyii njan. Mee yako non baa nyi walan non o kela gyoo Solomon nonan kyaa kebo mona e bee nyii e ya. ³² Mena mo te wee kenj Wurubuaere waa koy o kaa di balan nombia ne, Niniwetena baa koro senj na baa bu gyen wee kei balan foo. Nawolo nyi debar kenj Gyona be kolosi Wurubuaere nombia njan fa wo ne, be kyeekeewo lee be gbeenenj kumee man te be koyawo Wurubuaere gyan. Mee yako non baa nyi walan non o kela Gyona nonan ne kyaa kebo.”

Deniwalan wose kanea

Mateo 5:15; 6:22-23

³³ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa “Njolo bee kyanee kanea na waa mo ke weese yaa waa mo kolo wu ke ya. Mona o na mo ke bo gyakaa kolo doo addo na balan banj bee koy dekanjalan kenj man ne ke nyin naa. ³⁴ Deniwalan kanea yena o sia. N sia ne naa na n wose pou yee kenmanjee ke, mona n sia de wolee na n wose pou doo ditinjtee tuum man. ³⁵ Mena doo e kee nideli nyi kenmanjee kenj doo e man ne ba bese ditinjtee ya. ³⁶ Nyi akpaa n wose pou doo kenmanjee man te ka yenan daale be doo ditinjtee man ya na, kenan na n wose pou gyae ke njalakee njga mena kenj kanea ne njalakee ne.”

Yesu kekolosi Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala nombia

Mateo 23:1-36

³⁷ Yesu kekolosi tanj ne Farasi baale njolo baake e gyu o dee o kaa di, mena doo o gyuuwo kekyaa weenee njan tee. ³⁸ Farasi baale non kena nyi Yesu te faafo o nyinmaase njga mena kenj ba benen mmaraa nawolo ya ne, doo o noo.

³⁹ Kenje de Gbengyoo Yesu yako e nyiaa, “Emee Farasiitena ne faafo e leenooe na e nyefalee wole bo, mona ne man dana ayimee. Mena te emee mo konooe man doo, e dana sibii te nombiakumee mo te wulu e man. ⁴⁰ Emee ayinjtena; E ba gyen nyi Wurubuaere non o be yee kolo wole ne, non yena ke tooman mo yee? ⁴¹ Mena doo e yee deeli fa ayematena, na kawola nyi e wose betan ayimee ya.

⁴² Emee Farasiitena e laako! Nawolo nyi e na mo e wooman aboo buruburu gba kufu man dekpen dokolon fa Wurubuaere, mona e bee di nombia na ne gbee ya te e bee mo Wurubuaere mo yee kolo ya. Kaboena nyi nafa yaa yee mena aboo kenj pou, na e ka bese fa e wooman aboo buruburu njan kufu man dekpen dokolon bela kpu.

43 Emee Farasiitena e laako! Nawolo nyi e ne gyae akyaese kpaakpaa Gyudatena osom denee man, te e ne gyae mo nyi e lii balan man na balan dee buj do non noo.

44 E laako! Nawolo nyi e yee ngba yeboose njan ba yoo te balan ne tee ne doo kenj booo gyen nyi ne yee yeboose na ya ne."

45 Botoo te mmaraa wolala banj man njolo boose e nyiaa, "De Gbenjgyoo, nya ayakonj kenja ne ngba n tee daa mo baa."

46 Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Emee mmaraa wolala mo e laako! Nawolo nyi e ne bake kasolose njan kela balan ne yere wo, mona emee gbagba bee yee kolo kyomii kyoo wo na baa tale seele be kasolose njanj ya.

47 E laako! Nawolo nyi e ne desina Wurubuaare akpenkpenjgyoora banj yeboose, mona emee gbagba e naanao koona wo.

48 Mena doo kei nawolo baa nyiaa, emee gbagba te lee nombia njan e naanao be yee ne do. Nawolo nyi e naanao koona Wurubuaare akpenkpenjgyoora banj, te emee mo konjowo e ne desina ba yeboose. 49 Kei doo te Wurubuaare nyansate non kolosiwo nyiaa, 'Maa kpila ma akpenkpenjgyoora na me kpilala be gyan. Baa ko be man baale, na baa naase be man baale mo diyem.'

50 Wurubuaare akpenkpenjgyoora banj booo koo lee debanj kenj Wurubuaare be yee teele kei ne, ka denjele kewonj gyae ke konj emee gyen balan kewoo doo, 51 lee Abele kako man kelii Sakaria doo. Sakaria kei te ba koowo Wurubuaare kedeesa boe kenj, na Wurubuaare osom deni dinaa kenj nsana nsana ne. Mee yako non e ke nyii nyiaa, kenja pou denjele kewonj gyae ke konj emee gyen balan kewoo doo.

52 Emee mmaraa wolala e laako! E ta mo Wurubuaare kagyen gbee weese balan te emee gbagba mo bee tee gbee kenanj doo ya, te e ne to banj bee gyae baa ta gbee kenanj doo mo ne gbee."

53 Yesu ka lee botoo ne, mmaraa wolala na Farasiitena banj moo nombia gyu ke tunj e banj man te be boose e nombia burum,

54 mo teese o nooman na baa nyinj kyanj e.

nombia aweesenj njaale mo be kyaa kenj be gyae ka lee deboo ya. 3 Mena doo nombii kamase kenj e be yako ke ditinjtee man ne gyae ka lee deboo, te nombii kamase kenj e be kolosi adadawoya man do njolo denjele man deni tooman ne, baa mo ke gyoo dekpenkpenj.

4 Me tebia mee yako non baa nyi e na yee balan banj bee ke wosenaane kaagenj bo, mona booo tale yee kolo kpu bela ne ya. 5 Mee gyae maa wola non walanj non kaboena nyi yaa yee. E yee Wurubuaare non o koo walanj na, o dana donj nyi waa funj o woo ka do boalanj kenj bee yem ya ne man. Ampanj yaa mee yako non nyiaa, non yena walanj non kaboena nyi yaa yee.

6 Akpelee koya yee njomonj? Na kapere ala te bee yoo akpelese banonj yee? Mona Wurubuaare bee wolee be man dokolonj koranj gba ya. 7 E nyeenyooose koranj ne, Wurubuaare gyen ne yaanooole. Mena doo e na yee ya, nawolo nyi e dana tonoo kela akpelese burum."

8 Kenje Yesu kpa, "Mee yako non e ke nyii nyiaa, walanj kamase non o lee manj do denibalanj siaman nyi me yee o Gbenjgyoo e na, manj Deniwalanj Bu non mo maa lee e do Wurubuaare kpilala banj siaman addido. 9 Mona walanj non o te lee manj do denibalanj siaman nyi me yee o Gbenjgyoo e ya ne, manj Deniwalanj Bu non mo maa bee e Wurubuaare kpilala banj siaman addido. 10 Nyi akpaa njolo de kolosi nombiakumee tia manj Deniwalanj Bu non ne Wurubuaare waa mo kyee e, mona nyi akpaa njolo de kolosi mmusuo nombia tia Wurubuaare felinj non na, Wurubuaare be gyae waa mo kyee e korakora ya. 11 Akpaa be wonee non gyu Gyudatena osom denee man na gyoonenj na donoo kegyiise siaman nyi be kaa di e nombia na, e na wolee na mena kenj e ke tira e noose yaa kpene kenj e ke yako ya. 12 Nawolo nyi debanj kenanj ne, Wurubuaare felinj non ne gyae la waa wola non kpene kenj e ke yako."

Yesu kegyo dudu lee kobate diyinje njolo wose man

13 Yesu kee kolosi ne, walanj njolo korowo balanj dikpii kenj man yako e nyiaa, "De Gbenjgyoo, yako me kegyia na dee kpala de kya aboo." 14 Kenje Yesu tiranoo fa e nyi "Baale, amote lese na manj nyi maa yee e nombiadiiri yaa ya aboo kpalare?" 15 Kenje o yako wo nyiaa, "E kee nideli na e ka deke e wose lee kedikum kamase man, nawolo nyi deniwalanj nyeedonj be doo aboo burum kenyinj man ya." 16 Kenje Yesu gyoo dudu kei fa wo nyiaa, "Kobate njolo kyaawoo kenj o wooman weenee deewoo fa e nideli. 17 Kenje balee njonanj yako o wose nyiaa, 'Wonj te maa yee, nawolo nyi

12

E kee e wose doo nideli
Mateo 10:26-33; 12:32; 10:19-20

1 Debanj kenanj man ne, balanj burum konjowo kaa yilaa kenj nae dasenjae be doo ya. Kenje Yesu fiasee o ne yako o kaseela banj nyiaa, "E kee e wose man nideli na Farasiitena dinoo kenj ke yee ngba tee kenj bee mo do kolo man te ne wuku ne. Nawolo nyi bee yee ba wose ngba be yee balanj kpaakpaawoo ne mona bee beo bo. 2 Te kolo be kyaa kenj booo wu ke doo kenj nyi booo gyae baa gyuusu ke ya, te

moo tan botoo kenj maa see me weenee bela ya.' ¹⁸ Kenje balee non yako o wose nyi 'Ma gyen kpene kenj maa yee, maa tekerii me kpeese benee njan pou na maa ban dinaana na maa see me weenee na ma aboo pou ne man.' ¹⁹ Na maa yako ma wose nyiaa, 'Me dana aboo kpaakpaa burum njan gyae ke doo fa manj kulutoonej burum. Mena doo maa kyaa fefo na maa di na maa nyoo na maa di gyon!' " ²⁰ Mona Wurubuare yako e nyiaa, "Nyan diyinje! Gyen nelim kei maa leo n nyeedonj lee n nyinmaa man. Na nya aboo njan pou n be gyae see ne, gyae ka bese amote wui?" ²¹ Kenje Yesu yakowo nyiaa, "Nne kei te gyae ke konj walanj kamase njan o ne gyae aboo burum fa o wose teele kei doo, mona Wurubuare siaman na o be doo kolo man ya ne doo."

Mo n loo gyakaa Wurubuare doo
Mateo 6:24-34

²² Kenje Yesu yako o kaseela ban nyiaa, "Mena doo te mee yako non nyi 'E na naase e wose diyem lee e keykaa man kedi na kenyo na aboo njan e ka do ya. ²³ Nyeedonj ne hia kela weenee, te deniwalanj wose mo ne hia kela aboo njan waa do. ²⁴ E kee gyebuse, doo ne duu aboo ya te doo ne koo ya, te doo dana kpeese yaa denee njan man baa see weenee ya, mona Wurubuare ne fa wo weenee. Kaboena yaa gyen nyi e wose ne hia kela gyebuse. ²⁵ E man wonji te lee o kayeyee man ne, waa tale mo debanj dokolonj koonj pe kpu na o weeya njan Wurubuare be fa e ne? ²⁶ Akpaa nyi e be gyae e ke tale yee kolo peperee kei ya na, wonj doo te e ne naase e wose diyem aboo akanj njan doo? ²⁷ E kee mena kenj kyenkyenkoose na bee, ne bee yee tom ya te ne bee loo kanyanse mo ya. Mona mee yako njan e ke nyii nyi Gyoo Solomon na o wosekenyinj koranj ne, o te nyin kyenkyenkoose kenja man dokolonj kyeo ya. ²⁸ Weera doo te e bee lee Wurubuare di nideli ya? Nyi akpaa mena te Wurubuare ne desina naleso njan e kena na gyen kyoo na be ta too na na, kenanj na e toose nyi Wurubuare waa tale desina njan kela naleso njan. ²⁹ Mena doo e na mo e konoo gyakaa kpene kenj e ke di yaa kpene kenj e ke nyoo doo ya. E na yeyee na mena aboo njan ya. ³⁰ Nawolo nyi mena aboo kenja te teele kei doo balan ban doo gyen Wurubuare ya ne sia ne yee ne doo, mona e kya Wurubuare gyen nyi mena aboo kenja ne hia emee mo. ³¹ Mena doo e tangbee mo e loo pou gyakaa Wurubuare gyoori kenj doo. Nyi akpaa e yee mena na, Wurubuare waa mo aboo akanj njan pou kpu njan.' "

³² "Emee me balan dikpiibii, e ta boo ya mona e na yee ya nawolo nyi dana e kya Wurubuare gyon nyi waa yela e ke di gyoori kpu na e. ³³ E yoo ya aboo na e ka mo ne koba pou fa ayematena. Kei gyae ke yela e ke nyin aboo kpaakpaa see e wose Wurubuare man. Nmeelate be gyae waa tale gyu botoo ke nmeele ya, te kolo be gyae ke tale wolee na mo ya. ³⁴ E toose nyi botoo kenj ya aboo kpaakpaa doo ne, botoo te e loo mo gyakaa."

E doo e wose doo

Mateo 24:45-51; Maake 13:32-37

³⁵ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "E doo e wose doo nideli na e ke kyanee e kanease see, ³⁶ ngba tewulee ban bee daa be gbengyoo ka lee allowole tee konj ne. Na nyi akpaa o betaa konj kaa gyo disim na baa koro toro e hilenj. ³⁷ Tewulee ban be gbengyoo waa kaa naa nyi ba delena ne, ban na nyeebam. Ampan yaa mee yako njan nyiaa, be gbengyoo njan waa kpee wa aboo desina o wose na waa yela baa kyakee na waa fa wo weenee baa di. ³⁸ Akpaa nyi be gbengyoo njan da bese konj tee nsana yaa nebo fuu koranj te o naa nyi o tewulee ban delena na, ban na nyeebam. ³⁹ Mona e toose nyiaa, akpaa dekanalanje denj gyen debanj kenj nmeelatena baa konj kaa nmeele e ne, nafa waa doo o wose doo na doo nyin konj kaa kuu wa aboo ya. ⁴⁰ Mena doo kaboena nyi emee mo yaa doo e wose doo, nawolo nyi manj Deniwalanj Bu njan mo maa konj bo debanj kenj e loo be gyakaa ya ne."

⁴¹ Botoo te Pita boose Yesu nyiaa, "Me Gbengyoo, daa yaa n gyoo dudu kei fa yaa walanj kamase?" ⁴² Kenje Yesu tiranoo fa e nyi, "Amote yena tobaale njan bee lee e di te o sia be kare?" Njan yena walanj njan o gbengyoo ba mo e nyi waa kee o tewulee akanj ban doo, na waa fa wo weenee debanj kenj kaboena ne man. ⁴³ Nyi o gbengyoo njan de konj kaa naa e nyi o ne yee o tom ngba mena kenj o kpa waa yee ne, na njan na nyeebam. ⁴⁴ Ampan yaa mee yako njan nyiaa, o gbengyoo njan waa mo wa aboo pou do tobaale njan nyinmaa man nyi waa kee ne doo. ⁴⁵ Mona akpaa tobaale kei de yako o wose nyiaa, "Me gbengyoo te kyare o bee konj ya, te o gyoo tewulee na alebia akanj ban akpanyanjanj keyee te o ne dii te o ne nyoo deese ne, ⁴⁶ o gbengyoo njan da bese konj wee yaa debanj kenj tobaale njan loo be gyakaa ya ne, waa wonj tobaale njan denjele na waa gegi e na waa yela waa naa diyem ngba ban doo ne lee Wurubuare di ya ne. ⁴⁷ Tobaale njan o gyen kpene kenj o gbengyoo ne gyae te o te desina o wose see na waa yee o gbengyoo kegyaebii ya ne, baa kebii e

dambiise nideli. ⁴⁸ Mōna tobaale ñon ɔ ba gyeñ kpene keñ ɔ gbeñgyoo ne gyae ya te ɔ yee kpene keñ kaboena ketuku na, baa tuku e bo kyomii. Walañ kamase ñon ba mo aboo burum do ɔ nyinmaa man na, baa boose aboo burum lee ɔ gyañ. Te ñon mo ba mo aboo ñan ña boe nideli do e ɔ nyinmaa man na, mena ke mo te baa boose lee ɔ gyañ."

Yesu nombia ta mo kekpase koñ

Mateo 10:34-36

⁴⁹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Me koñae me kaa do boalan tseele kei doo, te ma kegyaebii yena nyi nafa ke den wulaa kee kpaa. ⁵⁰ Kaale daale doo daa na man te mee yeyee kelii debañ keñ kaale kenañ gyae ke tañ. ⁵¹ E gyeñ nyi wosefeereñ yaa ma moowo koñ tseele kei doo? Koa! Na wosefeereñ ya, mōna me koñae na balan kekpase kpookpoo. ⁵² Lee gyeñ ne gyu ne dekanjalañ keñ ke man balan yee balan banon na baa kpase ba wose. Balan batoooro baa koro señ tia balan bala, na balan bala mo ka koro señ tia balan batoooro. ⁵³ Kyaoo baa koro señ tia be bia baala te bia baala mo baa koro señ tia be kyaoo. Naoo baa koro señ tia be bia alebia te bia alebia mo baa koro señ tia be naoo. Awuna baa koro señ tia be bia ala te bia ala mo baa koro señ tia ba awuna."

Debañ otomante keñ wose man nombia
Mateo 16:2-3

⁵⁴ Kenje Yesu besewo yako balan dikpii keñ nyiaa, "E naa ñoma da lee weese degyalae man ne, debokenañ man na e kpa 'Oga ne koñ' na ampañ oga te ñee. ⁵⁵ Te e naa ñgba felin ne gyoo lee ata yenañ na e kpa 'Weese waa señ' na ampañ te koñ mena. ⁵⁶ Emee ban e na beo e wose! E ne tale kee adido na ateta na e ta wola kpene keñ gyae ke yee. Won doo te e be tale kee aboo ñan ne koñ gyeñ ne, na e ka wola ñe man ya? ⁵⁷ Won doo te emee gbagba be tale gyueñ naa kpene keñ dei fa ñon na e ke yee ya? ⁵⁸ Nyi akpaa ñolo de samenaa neñ te e ne gyu e kaa di nombia ñan na, yee kakyeñ na e ke desina ya nsana gbeneaa man. Na mena ya na waa mo neñ gyu nombiadiiri ñon gyañ na ñon mo ka mo neñ kefa kotootena na ban mo kewoñee neñ keto deni. ⁵⁹ Mee yako neñ n ke nyi nyiaa, n be gyae n ka lee deni man botoo ya kaboena n keto kom keñ baa kara fa neñ ne pou tañ."

13

Kyeekee lee n gbeneñ kumee man na n ke koñ Wurubuare gyañ

¹ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi fa balan ban ne balan baale koñawo kaa yako

e nyiaa, Galeliatena baale gyuuwo Wurubuare osom deni dinaa keñ man be kaa deesi fa Wurubuare. Kenje gyoo dinaa Pilato yela be ka koo wo, te be fatabo kyakalewo na ba kedeesa fatabo keñ. ² Kenje Yesu boose wo nyiaa, "E na gyueñ nyi Galeliatena ban booo naa mena diyem kei gyu ka yeñ ne, be nombiakumee kela Galeliatena akan ban pou? ³ Koa be doo mena ya, mee yako ñon baa nyiaa akpaa e te kyeekee lee e gbeneñ kumee man na e ke koñ Wurubuare gyañ ya ne, emee mo e ka yeñ. ⁴ Yaa e na gyueñ nyi balan kufu gyanaara ban deni doolonje keñ be yale ñere wo Siloam ne, be nombiakumee kela balan akan ban be kyaa Gyerusalem donoo man ne pou? ⁵ Koa be doo mena ya, mee yako ñon baa nyiaa akpaa e te kyeekee lee e gbeneñ kumee man na e ke koñ Wurubuare gyañ ya ne, emee mo e ka yeñ."

Dañ keñ ke bee see ya ne dudu

⁶ Botoo te Yesu gyoo dudu kei fa wo nyiaa, "Baale ñolo duu dañ keñ bee baake ke nyi fiigi ne ɔ wooman, te ɔ gyuuwo ɔ kaa kee nyi waa nyin ke bia di mōna ke ta see ya. ⁷ Kenje ɔ yako ɔ paate ñon nyiaa, 'Kee kulutooneñ atoooro soñ yaa ñgba mee koñ kebo kaa kee nyi maa nyin dañ kei bia, mōna me bee nyim ya. Kara ke leki! Won doo te ka señee kee wolee me tseele?' ⁸ Kenje ɔ paate ñon tiranoo nyiaa, 'Me gbeñgyoo, yela ke ka señ kulutoo dokolon kpu na maa wula tseele keñ ke dei ne kaa do ka ateta na dee kee. ⁹ Akpaa ke da see bia kulutoo anekoñan na dei, te akpaa ke ta see ya na dee kara ke leki.' "

Yesu kekyo alo ñolo kawee Gyudatena kefeefowee

¹⁰ Gyudatena kefeefowee daale ne, na Yesu na wolo Gyudatena osom deni daale man. ¹¹ Na alo ñolo kyaa botoo keñ felinkum ba do e kawee kulutooneñ kufu gyanaara, te ke yela ɔ goowo keñ ɔ bee tale waa tenee ɔ wose koran ya. ¹² Yesu kena alo ñon ne, ɔ baake e kaa señ balan siaman te ɔ yako e nyiaa, "Alo, n te nyin kawee kekyo." ¹³ Kenje Yesu moo ɔ nyinmaa gyakaa ɔ doo, debokenañ man te alo ñon teneewo te ɔ lese Wurubuare yele.

¹⁴ Botoo te bo osom deni man kegyia ñon gyeña ban nyi Yesu te kyoo walañ kawee ba kefeefowee, mena doo ɔ kolosiwo fa balan ban booo gyañee botoo ne nyiaa, "E dana weeya looro keñ e na mo yee tom. E koñ weeya ñenan man na baa kyoo ñon e kawee, te yee nyi kefeefowee te e ke koñ ya."

¹⁵ Kenje de Gbeñgyoo Yesu tiranoo fa e nyiaa "Emee ban e na beo e wose! E man wonji bee booli na ɔ wonembu lee

o dekanpaae man mo e gyu kefa e lonj kefeefowee ya? ¹⁶ Te nenεε alo kei non o ba lee Aberaham duulunj man te obonsam ba do e kawee kulutoonenj kufu gyanaara soonj yaa ne, tekaboena nyi maa kyo e kawee kefeefowee yee?" ¹⁷ Yesu noo ketira kenj yela o kolala banj pou sia yenjawo, te gyakolonj nombia njan o be yee ne yee balan banj pou gyonj.

Yesu kegyo dudu lee Wurubuaere gyoori kenj wose man

Mateo 13:31-33; Maake 4:30-32

¹⁸ Kenje Yesu boose wo nyiaa, "Sena te Wurubuaere gyoori kenj doo? Yaa wonj te dee mo ke maa na? ¹⁹ Ke yee ngba danj daale bii peperee ngba kpeli bii kenj balee njolo ba mo ke duu o wooman ne. Te ke tuuwoo bese danj dinaa dinaa te gyebuse konjawo kaa loo ba asaase do ke tombia man."

²⁰ Kenje Yesu besewo boose wo nyiaa, "Wonj te maa mo Wurubuaere gyoori kenj maa na? ²¹ Wurubuaere gyoori kenj yee ngba tee kenj alo njolo ba mo kyakale bodobodo bilinj tasa dinaa man, kaboena bilinj kenj pou korowo wuku ne."

Denanoo bobookyee kenj

Mateo 7:13-14, 21-23

²² Yesu ka mo o nyee banj o ne gyu Gyerusalem donoo man ne, o teewo donoose na akuraase man o na wola wo Wurubuaere nombia. ²³ Kenje walanj njolo boose e nyiaa, "Me Gbengyoo, balan akalansεε te Wurubuaere waa lee ba nyee yaa?" Te Yesu tiranoo nyiaa, ²⁴ "Nyi akpaa e ne gyae e ka gyoo Wurubuaere gyoori kenj man ne, e yee kakyerj na e ka mo denanoo bobookyee kenj man gyoo. Nawolo nyi balan burum baa pere nyi baa mo botoo gyoo, mona booo gyae baa tale ya. ²⁵ Debanj kenj dekanpalaente njon waa koro na waa to o disim ne, debanj kenan te e ka senj deboo man na e ke gyo disim kenj na e ke waase e nyiaa, 'De Gbengyoo toro denanoo kenj fa daa.' Kenje waa tiranoo fa non nyi, 'Moo gyen njon ya te moo gyen botoo kenj e ba lee mo ya.'

²⁶ Botoo te e ke tiranoo nyiaa, daa na nenj doo nyinjmaa di te de nyooowo, te n wola nombia de debiise mo man.

²⁷ Mona dekanpalaente njon waa bese yako nyiaa, 'Moo gyen njon ya te moo gyen botoo kenj e ba lee mo ya. E ta lee me siaman, emεε nombiakumεεyεera!'

²⁸ Debanj kenj e kena de naanao Aberaham na Asiki na Gyekopo na Wurubuaere akpenkpenjgyoora banj pou Wurubuaere gyoori kenj man te e be gyae e ke tale ke kpu na wo ya ne, botoo te e ke kyanj e nyee ya wii na e ka donjee e nyimbia. ²⁹ Balan baa lee weese deεlee na weese

deεyalae man, na ado na ata yenanj konj kaa kyaa Wurubuaere gyoori kenj man di gyonj. ³⁰ Mεε yako non e ke nyii nyiaa, balan banj booo dooo wole ne baa kaa lanj siaman, te banj be kyaa siaman ne baa dooo wole."

Mena kenj Yesu ne gyae Gyerusalem

Mateo 23:37-39

³¹ Debanj kenan man te Farasiitena baale konjawo Yesu gyanj kaa yako e nyi "Lee kebo kei gyu yenanj daale, nawolo nyi gyoo Herode ne gyae nenj waa ko."

³² Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E gyu ke yako mena adaote njonan nyiaa, maa gberaa felinkumεε na maa kyo balan gyen na kyoo, te weeya atoorote man na maa tanj ma tom." ³³ Mona kaboena nyi maa mo me sia tee me dee gyue deεdeε gyen na kyoo na ke tee kena. Nawolo nyi yee senaa ne, Gyerusalem donoo man te kaboena nyi Wurubuaere dekanpenjgyoore waa yenj.

³⁴ Kenje Yesu yakowo nyiaa, "O Gyerusalemtena, O Gyerusalemtena, emεε koona Wurubuaere akpenkpenjgyoora banj te e funjii Wurubuaere kpilala banj o be kpili e gyanj ne boya. Ma te yee mena kenj maa yilaa non konj me gyanj ngba mena kenj keyyim talabo ne yilaa o bia do o benkelεε tee ne, mona e te fa man gbεε ya. ³⁵ E keε, Wurubuaere ta lese o sia lee e donoo kenj doo. Te mεε yako non e ke nyii nyiaa, e be gyae e kena man bela ya kelii debanj kenj e keyako nyiaa, 'Walanj njon o ne konj de Gbengyoo Wurubuaere yele man ne, njon na nyeebam.' "

14

Yesu kekyo balee njolo kawee

¹ Gyudatena kefeefowee daale ne, Yesu gyuu Farasiitena siamante njolo deε o kaa di. O ke kyaa botoo kenj na, Farasiitena banj na deke e baa keε nyi baa nyinj kolo yako lee o wose man. ² Kenje balee njolo non o ba bokee ne konjawo Yesu gyanj, ³ te Yesu boose Gyudatena mmaraa wolala banj na Farasiitena banj nyiaa, "Da mmaraa ne fa gbεε nyi deε kyo walanj kawee kefeefowee yaa bεε fa daa gbεε ya?" ⁴ Mona be man njolo te gyuusu o noo ya. Kenje Yesu kyanj kawee njon nyinjmaa man te o kyoo e kawee te o lbo e gbεε. ⁵ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "Akpaa e man njolo dana bu baale bii yaa wonembu te o yale ditiribunj man kefeefowee na, o be gyae waa lese e debokenan man yee?" ⁶ Mona ba te tale tiranoo fa e ya.

Wose keyokose

⁷ Yesu kena mena kenj balan banj booo baake wo konj weenεε njan tee keε toosee akyaese kpaakpaa nyinjan ne, o gyoo dudu

kei fa wɔ nyiaa, ⁸ “Akpaɔa nɔlo de baake neɲ alowɔlere weeneɛ tɛɛ nɛ na pɛree dekyae kpaakpaate ya. Nawolo nyi gyae ke tale koɲ nyi ɔ te baake walaɲ nɔlo nɔn ɔ kela neɲ nɛ mo koɲ botoo. ⁹ Akpaɔa de koɲ mena na walaɲ nɔn ɔ be baake ɛ bala nɛ, waa koɲ kaa yako neɲ nyiaa ‘Koro mo n dekyae fa balee kei.’ Botoo na desɛɲ gyae ke kyaɲ neɲ, na n ke gyu ke kyaa botoo keɲ be taɲ obuɔ ya nɛ. ¹⁰ Mɔna nyi akpaɔa nɔlo de baake neɲ gyu ɔ deɛ nɛ, gyu ke kyaa botoo keɲ be taɲ obuɔ ya nɛ te akpaɔa walaɲ nɔn ɔ be baake neɲ de koɲ nɛ waa yako neɲ nyiaa, ‘Me gyoo koro ke kyaa dekyae kpaakpaate man.’ Kei gyae ke fa neɲ obuɔ balaj ban boɔ baake wɔ nɛ pou siaman. ¹¹ Nawolo nyi walaɲ kamase nɔn ɔ gyina ɔ wose na Wurubuare waa yokose e, te walaɲ kamase nɔn ɔ yokose ɔ wose na Wurubuare waa gyina e adido.” ¹² Botoo te Yesu yako walaɲ nɔn ɔ be baake e gyu ɔ deɛ nɛ nyiaa, “Akpaɔa n do kesaa te n nɛ gyae n ke baake balaj kaa di be nɔɔ nɛ, na baake n gyooɔa yaa n naabia yaa n loɲtona yaa n tebia ban be dana koba nɛ ya. Nawolo nyi n yɛɛ mena na ban mo baa kaa baake neɲ wee daale to kom. ¹³ Mena doɔ nyi akpaɔa n do kesaa na, baake ayematena na ɔtakaseɛ na abafanɛ na siayeleɛsatena. ¹⁴ N yɛɛ mena na Wurubuare waa hiraa neɲ. Nawolo nyi ban be gyae baa tale yɛɛ mena to neɲ kom ya, mɔna Wurubuare nɛ gyae la waa to neɲ kom wee keɲ waa gyuuɔu balaj ban be gbɛɛneɲ tenɛɛ ɔ siaman lee yerɲ man nɛ.”

*Nɔokedi dinaa daale dudu
Mateo 22:2-10*

¹⁵ Balaj ban ban na wɔ kyaa bee di weeneɛ njan man nɔlo kenyii nombia keɲa nɛ ɔ yako Yesu nyiaa, “Walaɲ nɔn waa di weeneɛ Wurubuare gyoori keɲ man nɛ, nɔn na nyeebam!” ¹⁶ Kenɲte Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Balee nɔlo kyaawɔ te wee daale ɔ doo kesaa, te ɔ baake balaj burum nyi be kaa di. ¹⁷ Deban keɲ weeneɛ njan kedi be lii nɛ, ɔ kpila ɔ tobaale nyi waa ta baake balaj ban ɔ be lo yeɛ baake wɔ nɛ nyiaa, ‘E koɲ, ba te taɲ kpene kamase.’

¹⁸ Mɔna be popou wɔɲee ba wose lee wɔle dokolon dokolon. Walaɲ gyaɲgbate nɔn tobaale nɔn be gyu ɔ gyaɲ nɛ yakowɔ nyiaa, ‘Ma ke lɛɛ tɛɛle daale yaa te mee gyu me kaa keɛ ke mena doɔ mee waase neɲ bo moɔ gyae maa tale koɲ ya.’

¹⁹ Nɔlo mo yako e nyiaa, ‘Ma te lɛɛ nunkyuese baala kufu ban baa yɛɛ tom fa man te mee gyu me kaa mo wɔ fara keɛ be doɲ man, mena doɔ mee waase neɲ bo moɔ gyae maa tale koɲ ya.’

²⁰ Kenɲte nɔlo mo yakowɔ nyiaa, ‘Ma ke yala alo yaa, mena doɔ moɔ gyae maa tale koɲ ya.’

²¹ Mena doɔ tobaale nɔn besewɔ gyu ke yako ɔ gbɛɲgyoo nɔn nombia njan boɔ yako e nɛ. ɔ gbɛɲgyoo nɔn ke nyii nombia keɲa nɛ ɔ gyeɲa ban nideli te ɔ yako ɔ tobaale nɔn nyiaa, ‘Bese gyu donoo keɲ abonterese na nɛ gbɛɛneɲ nɔɔman, na n kaa baake ayematena na ɔtakaseɛ na siayeleɛsatena na abafanɛ nyi be popou baa koɲ.’

²² Te kyare ya nɛ tobaale nɔn besewɔ koɲ kaa yako ɔ gbɛɲgyoo nɔn nyiaa, ‘Me gbɛɲgyoo, kpene keɲ n be kpila man nyi maa yɛɛ nɛ, ma te yɛɛ mɔna akyaese sɛɛ doo burum.’ ²³ Kenɲte balee nɔn yako ɔ tobaale nɔn nyiaa, ‘Gyu donoo keɲ denɛɛ wɔla na ke gbɛɛneɲ pou man, na n kaa mo balaj koɲ na ma dekpanalan keɲ kenyinɲ wulu.’ ²⁴ Mɛɛ yako nɔn ɛ ke nyii nyiaa, ‘Balaj ban moɔ lo yeɛ baake wɔ nɛ, be man nɔlo na nɔlo nɔɔ be gyae ke daa me weeneɛ keɲa ya.’ ”

*Kaale keɲ doo Yesu kesila
Mateo 10:37-38*

²⁵ Wee daale balaj burum baale kesila Yesu bee gyuu nɛ, ɔ besena ɔ sia tee wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, ²⁶ “Akpaɔa nɔlo nɛ koɲ me gyaɲ ɔ kaa sila man te ɔ te gyae man kela ɔ kya na ɔ naa na ɔ wɛɛle na ɔ bia na ɔ kegyiise na ɔ naabia na ɔ deesina na nɔn gbagba ɔ wose koran ya nɛ, ɔ be gyae waa tale bese me kaseele ya. ²⁷ Te walaɲ kamase nɔn ɔ ta mo ɔ ɔpanɲaɲ keɲ ka seɲɛ fa kaale na yerɲ na waa sila man ya nɛ, ɔ be gyae waa tale bese me kaseele ya.

²⁸ Akpaɔa ɛ man nɔlo nɛ gyae waa ban deni dinaa na, ɔ beɛ kyaa na waa bu deni keɲ aboo koya keɛ nyi koba keɲ ɔ dana nɛ gyae ka yee deni kenaj keban yee? ²⁹ Nawolo nyi akpaɔa ɔ see deni keɲ mokoo te ɔ te tale taɲ ke ya na, ban pou baa naa ke nɛ baa boɲo e, ³⁰ nyiaa ‘Balee kei korowɔ nyi ɔ nɛ ban deni mɔna ɔ nyinɲmaa te gyaɲee ya.’

³¹ Kenɲte Yesu besewɔ yako nyiaa, akpaɔa gyoo nɔlo dana yoonooɲena kakponɲe kufu (10,000) te ɔ nɛ gyu ɔ kaa yoo na ɔ doo gyoo nɔn ɔ dana yoonooɲena kakponɲe sao (20,000) na, ɔ be gyae waa kyaa na waa gyuen keɛ nyi waa tale mo ɔ wui yoonooɲena kakponɲe kufu (10,000) ban ke yoo na ɔ doo nɔn wui yoonooɲena kakponɲe sao (20,000) ban yee? ³² Nyi akpaɔa ɔ keɛ nyi ɔ be tale yoo na e ya nɛ, debanj keɲ ɔ ta benaa ta e ya na waa kpila teree gyu ke doo e nyi waa yela baa desina ba nsana na baa kyaa wosefɛɛreɲ man. ³³ Mena mo te ɛ man walaɲ kamase nɔn ɔ be gyae waa tale tina kpene kamase keɲ

o dana yela ya ne, o be gyae waa tale bese me kaseele ya."

³⁴ Kenje Yesu besewo yako nyiaa, "Yabia dei mona akpaa ka gyon kenj da lee ke man ne, n be gyae n ke tale yela ka ke yee gyonj bela ya. ³⁵ De konj mena na, yabia kenanj be dei fa kolo na kolo keyee bela ya, bee funj ke bo leki. Walañ kamase ñon o dana denjela anenyiñ dei na, waa tei nombia ñan mee yako ne."

15

*Nam ñon o ba yoo ne dudu
Mateo 18:12-14*

¹ Deban daale ne, lempoolæra burum na nombiakumæyæra konjawo Yesu gyanj be kaa nyii nombia ñan o na wolo ne. ² Kenje Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ñorokosowo yako nyiaa, "Balee kei doo o ne lee nombiakumæyæra do o wose man te o ne dii bom na wo gba koranj."

³ Mena doo Yesu gyoo dudu kei fa wo nyiaa, ⁴ "Akpaa e man ñolo dana namense soñononj (100) te be man ñolo da yoo na wonj te o ne yee?" O be gyae waa tina soñonaara na kufu kadaale (99) banj yela ñale nsana botoo na waa ta keo ñon o ba yoo ne kaboena waa naa e yee? ⁵ Te akpaa o naa e na, o be gyae waa nyanjee na waa gate e gyakaa o degbanjbanj doo mo e gyu dee yee? ⁶ O gyu dee ne waa baake o gyoona na o tebia gyanjee na waa yako wo nyiaa, "E yela dee nyanjee nawolo nyi ma te naa me nam ñon o ba yoo ne. ⁷ Mee yako ñon e ke nyii nyiaa, mena ke te akpaa nombiakumæyære dokolonj de kyækee lee o gbænenj kumee man te o konj Wurubuare gyanj ne, banj be kyaa Wurubuare man adido ne baa nyanjee o doo kela balan soñonaara na kufu kadaale banj bæe gyuenj nyi be gbænenj tenee Wurubuare siaman, mena doo tekaboena nyi baa kyækee lee be gbænenj kumee man ya ne."

Kobabii kenj koo yoo ne dudu

⁸ Yesu besewo yako nyiaa, akpaa alo ñolo dana koba wolom bia kufu te ñe man dokolonj da yoo na wonj te o ne yee? O be gyae waa kyanjee kanea na waa gbee o deni man na waa keo yenanj kamase nideli kaboena waa naa ke yee? ⁹ Te akpaa o naa ke na, o ne baake o gyoona na o tebia gyanjee na waa yako wo nyiaa, "E yela dee nyanjee nawolo nyi ma te naa me koba wolom bii kenj koo yoo ne. ¹⁰ Mee yako ñon e ke nyii nyiaa, mena ke te akpaa nombiakumæyære dokolonj de kyækee lee o gbænenj kumee man te o konj Wurubuare gyanj ne, Wurubuare kpilala banj be kyaa adido ne baa nyanjee o doo."

Yesu kegyo dudu lee bu ñon o ba yoo ne wose man

¹¹ Yesu besewo gyoo dudu kei fa wo nyiaa, "Balee ñolo kyaawo na o dana bia baala bala. ¹² Wee daale balee kei bu kemaasa ñon yako o kya nyiaa, "Taata, kpala nya aboo ñan n dana ne na n ka mo me wui fa manj." Mena doo o kya ñon kpala wa aboo ñan fa o bia banj.

¹³ Te di weeya ala ya te o bu kemaasa ñon yoo aboo ñan o be nyim ne pou te o moo koba kenj do o wose man te o moo o nyee banj tæele wole daale man. O ke gyu botoo ne, o moo koba kenj o dana ne ke yee kehuhoori wolee ke pou. ¹⁴ O ke wolee koba kenj pou tanj ne, tanam dinaa daale yalawo tæele kenanj pou doo te o wose kyanja e nideli. ¹⁵ Mena doo o gyuuwo o kaa di paa fa donoo te ñolo, te donoo te ñon moo e gyu nyi waa gyu ke kee o kekuriise doo. ¹⁶ Na nafa o loo gyakaa nyi waa nyinj kekuriise banj weenee ñan ñaale di, mona ñolo te fa e ña ya.

¹⁷ O sia ke ñmanjee e ne o yako o wose nyiaa, 'Me kya tewulee pou ne dii baa kaase, te man kyaa kebo kenj tanam ne gyae ke kara ma nyee?' ¹⁸ Maa koro na maa bese gyu me kya gyanj na me kaa yako e nyiaa, "Taata, ma te yee nombiakumee tia Wurubuare te ma te yee tia nyanj mo. ¹⁹ Mena doo ma tekaboena nyi nya baake manj n bu bela ya, mo manj yee ñgba n tewulee banj man ñolo ne." ²⁰ Mena doo o korowo mo gbee o ne gyu o kya gyanj. Debanj kenj o donjæ lemlom o ne konj dee ne, o kya naa e te o bu ñon nombia yee e waranjæ te o yeuwo kegyanee na e te o pukaa e nyanjee na e.

²¹ Botoo te o bu ñon yako e nyiaa, "Taata, ma te yee nombiakumee tia Wurubuare te ma te yee tia nyanj mo. Mena doo ma tekaboena nyi nya baake manj n bu bela ya. Mo manj yee ñgba n tewulee banj man ñolo ne."

²² Kenje o kya ñon baake o tewulee banj yako wo nyiaa, "E kanj e wose na e ka lese kegba doolonj kpaakpaate kenj konj kaa do e. E do e kolabia o nyiñmaa man na e ka do e nkyokotase. ²³ Na e ke gyu ka mo nunkyue baale dinaa ñon konj kaa ko na dee di de noo. ²⁴ Nawolo nyi yee yaa ñgba me bu kei yerjæ te o besewo fonj ne. Nafa na o ta yoo te nenæ ma te naa e bela." Kenje be fiasee bæe nyanjee na bee di be noo.

²⁵ Debanj kenj bæe yee kenja pou ne, na o bu kegyia ñon kyaa wooman. O ka lee wo o ne konj te o ba benaa dee ne, o nyii noonej na suya ne tao kela. ²⁶ Kenje o baake o kya tewulee banj man ñolo boose e kpene kenj be konj dekpanalanj man. ²⁷ Te o tiranoo fa e nyiaa, "N naabu ñon ta bese konj donoo te n kya koo nunkyue baale

dinaa ñon, nawolo nyi ÷ ta bese kɔŋ ðee na nyeedonj.”

²⁸ Botɔɔ te ÷ bu kegyia ñon gyenja ban bɛɛ nyi ÷ ba gyoo dekanjalaj keŋ man bela ya. ÷ kya ke nyii mena na te ÷ leewɔ kɔŋ kaa waase e nyi waa gyoo ðee. ²⁹ Kenje ÷ yako ÷ kya nyiaa, “Taata nyan kɛɛ, kulutooneŋ keŋa pou me kyaa mɛɛ som neŋ ngba gbenji ne, te ma te yɛɛ ðenjele donj n ðoo ya. Wonj te n faa man? N te faa ta man asoobii panpanj gba na daa na me gyoona mɔ kedi de nɔɔ ya. ³⁰ Mɔna n bu kei ñon ÷ ba mo nya abɔɔ pou ke wɔlɛɛ futooli ala ðoo te ÷ ba bese kɔŋ donɔɔ nyinjmaase wolo ne te n koo nunkyue baale dinaa ñon fa.” ³¹ Kenje ÷ kya ñon yako e nyiaa, “Me bu, debanj kamase n kyaa me gyaj te kpene kamase keŋ me dana ne yɛɛ n wui. ³² Mɔna kaboena nyi ðee di de nɔɔ na ðee nyanjɛ. Nawolo nyi yɛɛ yaa ngba n naabu kei yɛŋaɛ te ÷ besewɔ foŋ ne, nafa na ÷ ta yoo te nɛnɛ da te naa e.”

16

Tomɔyɛɛ kegyia ñolo wose man dudu

¹ Kenje Yesu gyoo dudu fa ÷ kaseela ban nyiaa, “Kɔbate ñolo kyaawɔ keŋ ÷ dana tobaale ñon ÷ ne kɛɛ wa abɔɔ pou ðoo, te be yako balee ñon nyi ÷ tobaale ñon ne wɔlɛɛ ÷ kɔba. ² Mena ðoo balee ñon baake ÷ tobaale ñon te ÷ bɔɔse e nyiaa, wonj nombia yaa mee nyii lee n wose man ne? Kɔŋ kaa bu abɔɔ ñan pou doo n nyinjmaa man ne akɔntaa fa manj, nawolo nyi n ba tekaa kɛɛ ma abɔɔ ðoo bela ya.” ³ Botɔɔ te tobaale ñon yakowɔ ÷ nyee man nyiaa, “Me gbenggyoo ne gyaa waa gegi manj lee ma tom man. Sena te maa yɛɛ? Mɔɔ tanj donj me kaa fara ya, te abɔɔ kasolee mɔ dana manj ðesɛŋ.” ⁴ Kenje ÷ yako ÷ wose nyi me ta gyen kpene keŋ maa yɛɛ keŋ nyi akpaa ma tom de wɔlɛɛ na, maa nyinj balanj banj baa lɛɛ manj be ðee. ⁵ Mena ðoo ÷ baake balanj banj pou be dana ÷ gbenggyoo ñon koma ne dokolonj dokolonj. Kenje ÷ bɔɔse gyangbate ñon nyiaa, “Kom anjmonj te n dana me gbenggyoo?” ⁶ Kenje ÷ tiranɔɔ fa nyiaa, “Nunj garawaase soŋonaara na kufu (90).” Te tobaale ñon lese ÷ kom tone keŋ fa e te ÷ yako e nyiaa, “Tisi kyaa bilen na n ke kyɛɛkee ke yɛɛ garawaase soŋola na anonj (45).” ⁷ Kenje ÷ besewɔ bɔɔse balate ñon mɔ nyi, “Kom anjmonj te nyanj dana me gbenggyoo?” Te ñon mɔ tiranɔɔ fa e nyiaa, “Manj dana e kom kameese tasase kakponj (1000).” Kenje tobaale ñon lese ÷ kom tone fa e te ÷ yako e nyiaa, “Kyɛɛkee ke yɛɛ soŋononjse akpeŋ gyanaara (800).” ⁸ ÷ gbenggyoo ñon ke nyii wa ayɛɛŋ ne, ÷ kelɛɛ ÷ tobaale nkontopoo te ñon nyi ÷ gyen

adao nideli. Nawolo nyi tɛɛle kei ðoo balanj gyenj adaosebia ñan baa mɔ kyaa na be tebia kela balanj banj bee yee Wurubuare ne.

⁹ “Mena ðoo mɛɛ yako ñon e ke nyii nyi e mo tɛɛle kei ðoo abɔɔ yɛɛ ðeele lese gyoori, na akpaa abɔɔ ñan de tanj ne, na ke yela Wurubuare ke lɛɛ ñon na e ke kyaa ÷ gyaj kekpaakekpaa. ¹⁰ Walanj kamase ñon ÷ ne di anokoare kolo peperee ðoo kekɛɛ man ne, waa di anokoare kolo dinaa mɔ ðoo kekɛɛ man. Te walanj kamase ñon ÷ bee di anokoare kolo peperee ðoo kekɛɛ man ya ne, ÷ be gyaa waa di anokoare kolo dinaa mɔ ðoo kekɛɛ man ya. ¹¹ Akpaa nyi n bee di anokoare tɛɛle kei ðoo abɔɔ kekɛɛ ðoo ya na, amote ne gyaa la waa mo abɔɔ kpaakpaa ñan ñe dana tɔnɔɔ Wurubuare man ne do neŋ n nyinjmaa man? ¹² Te akpaa n te di anokoare kɛɛ ñolo abɔɔ ðoo nideli ya na, amote ne gyaa la waa sɛɛ mo nyanj gbagba wui do neŋ n nyinjmaa man? ¹³ Tobaale kamase be gyaa waa tale som gbenggyoona bala ya. De kɔŋ mena na waa kɔla ñolo na waa gyaa ñolo nombia, yaa waa som ñolo kela ñolo. E be gyaa e ke tale som Wurubuare na kɔba bom ya.”

¹⁴ Farasiitena banj be sia ne yɛɛ kɔba ðoo nideli ke nyii nombia keŋa ne, ba bonjo Yesu kulu e. ¹⁵ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Emɛɛ yɛna balanj banj e ne desina e wose balanj siaman, mɔna Wurubuare gyenj e konɔɔse man. Nawolo nyi kpene kamase keŋ balanj ne bu ke nideli ne, ke yɛɛ kolo anekolanj ke Wurubuare siaman. ¹⁶ Wurubuare mmaraase ñan, na Wurubuare akpenj kpenjgyoora nombia ñan ðoo te balanj ne dii pete Gyɔn Wurubuare loŋsoore ñon kɔŋawɔ. Lee mena debanj keŋ Gyɔn be kɔŋ pou na, bee kolosi Wurubuare gyoori keŋ wose man nombia kpaakpaa ñan, te walanj kamase na pereɛ nyi waa gyoo ke man. ¹⁷ Dana donj nyi kolo bii peperee ka yo lee Wurubuare mmaraase ñan man, kela nyi adido na ateta ke ñaalaa. ¹⁸ Walanj kamase ñon ÷ bɛɛ ÷ wɛɛle te ÷ yala alo wɔle ne, Wurubuare siaman na otenate gyaa ñolo wɛɛle baa Te walanj kamase ñon mɔ ÷ yala alo ñon ÷ baale be bɛɛ e na, Wurubuare siaman na otenate mɔ gyaa ñolo wɛɛle baa.”

Kɔbate ñolo na Lasarose wose man nombia

¹⁹ Kenje Yesu besewɔ yako nyiaa, “Kɔbate ñolo kyaawɔ keŋ ÷ na do abɔɔ kpaakpaa nyinjan ñan ñe dana koyadonj te ÷ ne di gyonj wee kamase. ²⁰ Wee na wee mɔ na, bɛɛ mo balee diyemte ñolo ñon bɛɛ baake e nyi Lasarose ne, kaa see kɔbate ñon ðenanɔɔ man. Na Lasarose

kei wose pou te kulii gyamee. ²¹ Ɔ ne kɔŋ kaa kyaa botɔɔ gyakaa loo nyi waa nyiŋ kɔbate ɲon weenee ɲan ne yale tseele man ne ɲaale di. Na babaase gba ne kɔŋ kaa denjee ɔ gyamee ɲan. ²² Wee daale ne, balee diyemte ɲon kaa yenjawɔ te be wuu e te Wurubuaree kpilala kaa seele ɔ woo gyu Aberaham gyan Wurubuaree man. Kenan wɔle te kɔbate ɲon mɔ kaa yenjawɔ te be wuu e te ɔ gyuuwɔ kaa gyoo boalan keŋ ke bee yem ya ne man. ²³ Ɔ ke doo botɔɔ ɔ ne naa diyem ne, ɔ gynaa ɔ sia kee adido na te ɔ naa Aberaham lemlen na Lasarose ɲon kyaa ɔ yenanj. ²⁴ Botɔɔ te kɔbate ɲon gynaa ɔ nɔɔ baake Aberaham nyiaa, 'Me kya Aberaham! Wii me waranjase na n ke yela Lasarose ka mo ɔ nyimbii ke sɔɔ loŋ man, na waa mo kaa tina me laakem na ma wose ke fee manj kyomii, nawolo nyi mee naa diyem nideli boalan kei man!' ²⁵ Kenjte Aberaham tiranɔɔ fa e nyiaa, 'Me bu, tɔɔse nyi debanj keŋ n kyaa tseele doo ne n nyiŋa abɔɔ kpaakpaa di gyonj, na Lasarose ɲon doo diyem man ɔ na yeyee, te nenee ɲon mɔ ne di gyonj kebo te nyanj mɔ n doo diyem man n na yeyee. ²⁶ Te agyakanj yena nyi, bɔɔ dinaa dinaa daale doo daa na ɲon nsana keŋ nyi banj be kyaa kebo ne be gyae baa tale gbaa kɔŋ e gyanj ya, mena mɔ te banj be kyaa botɔɔ ne be gyae baa tale gbaa kɔŋ de gyanj kebo ya.' ²⁷ Kenjte kɔbate ɲon yako e nyiaa, 'Me kya, kenanj na mee sola neŋ bo, kpila Lasarose ka bese gyu me kya dee, ²⁸ nawolo nyi me dana naabia baala banonj na ɔ kaa faree wɔ, na mena ya na banj mɔ baa kɔŋ kaa naa diyem boalan kei man.' ²⁹ Kenjte Aberaham yako kɔbate ɲon nyiaa, 'Ba gyen Wurubuaree mmaraase ɲan ɔ be yeli Mosesi be ɲmarase see, na Wurubuaree nombia ɲan Wurubuaree akpenkpenjgyɔɔra ba wolo ne. Mena doo baa tei nombia ɲenanj nideli.' ³⁰ Botɔɔ te kɔbate ɲon tiranɔɔ nyiaa, 'Koa me kya Aberaham! Akpaa ɲolo da lee woya man kebo gyu keyako wɔ ne, baa kyeekee lee be nombiakumee keyee man na baa kɔŋ Wurubuaree gyanj.' ³¹ Kenjte Aberaham yako e nyiaa, 'Nyi akpaa be te nyii Mosesi na Wurubuaree akpenkpenjgyɔɔra banj nombia ya ne, mena mɔ te ɲolo de fom lee yenj man kebo gyu be gyanj koranj na bɔɔ gyae baa tanj bua e ya.' "

17

Yesu kekolosi lee dukum na keleeɗi na tom keyee wose man

¹ Kenjte Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, "Abɔɔ ɲan ne yeli balanj ne yee dukum ne gyae ke kɔŋ, mɔna nyanj ɲon ɲe gyae ke ta n doo kɔŋ ne nya laako! ² Akpaa

nyi ba mo boe dinaa dinaa kpan n wɔŋe man te be fuŋ neŋ do epo man ne, dei fa neŋ kela nyi n ke yela bia buruburu kewo man ɲolo keyee dukum. ³ Mena doo e kee e wose nideli. Akpaa n doo de yee neŋ dukum na lese si e, te akpaa ɔ nyii ɔ wose aseɗe te ɔ kyeekee na mo kyee e. ⁴ Akpaa ɔ yee nombiikum tia neŋ betabonyetooro wee dokolonj, te ɔ bese kɔŋ n gyanj betabonyetooro wee dokolonj kenanj kaa doo neŋ teree na mo kyee e."

⁵ Kenjte Yesu kpilala kufu bala banj yako e nyiaa, "De Gbenjyoo, yela da keleeɗi ka bo kpu." ⁶ Kenjte de Gbenjyoo Yesu yako wɔ nyiaa, "Akpaa e keleeɗi yee peperere ɲgba kefaabii koranj ne, e ke tale yako danj nyi 'Kulu na n lila pou na n kaa senj epo man, te gyae ke kɔŋ mena.' ⁷ Dee mo ke nyi e man ɲolo dana tobaale ɲon ɔ ne fare fa e yaa ɔ ne kee ɔ namense doo. Akpaa tobaale ɲon da lee ɲale man kɔŋ ne, ɔ gbenjyoo ɲon bee yako e nyi tisi kyaa bilenj na n kedii ya. ⁸ Mona ɔ ne yako e bo nyi, 'Desina n wose na n ke saa me balinɔɔ weenee fa manj na n ke kyaa daa manj maa di na maa nyɔɔ, me tanj na pena nyanj mɔ n kaa di na n ke nyɔɔ.' ⁹ Kaboena nyi balee ɲon waa do ɔ tobaale ɲon nɔɔ nyi ɔ te yee kpene keŋ ɔ be yako e nyi waa yee doo? Koa. ¹⁰ Mena te doo fa emee mo, nyi akpaa e yee kpene kamase keŋ mɔɔ yako ɲon nyi yaa yee ne, kaboena yaa yako nyi de tanj yee n tewuleewɔ, tom keŋ kaboena nyi dee yee ne te de yeeɔo."

Yesu kekyɔ balanj kufu baale kawee yayam

¹¹ Yesu ka mo ɔ nyee banj ɔ ne gyu Gyerusalem donɔɔ man ne, ɔ tseeɔ Samaria na Galelia teelese wulu man. ¹² Debanj keŋ ɔ na gyoo akuraa daale man ne, balanj kufu baale banj bee wee kawee yayam ne kɔŋawɔ be kaa gyanjee na e te be dooɔɔ senj lemlen, ¹³ kenjte be gynaa be nɔɔ nyiaa, "De Gbenjyoo Yesu! Waaseda wii de waranjase!"

¹⁴ Yesu kena wɔ keŋ ne, ɔ yako wɔ nyiaa "E mo e wose kawola Wurubuaree saese banj." Be kee gyuu ne te be kawee ɲan tanjawɔ.

¹⁵ Be man ɲolo kena nyi ɔ kawee te tanj ne, ɔ besewɔ kɔŋ Yesu gyanj na ɔ ne fae yeesa lese Wurubuaree yele. ¹⁶ Kenjte ɔ kaa bunjawɔ Yesu nawɔɔɔe do e nɔɔ. Na mena balee kei yee Samaria baale e.

¹⁷ Botɔɔ te Yesu boosewɔ nyiaa, "Na balanj kufu te me kyooɔɔ yee? Te nde balanj kadaale akanj banj? ¹⁸ Weera doo te ɲoole kei waagenj yena walanj ɲon ɔ ba bese kɔŋ ɔ kaa fa Wurubuaree karanj?" ¹⁹ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Koro na n ke ta, n keleeɗi doo te n nyiŋa kawee kekyɔ."

Yesu kekolosi lee Wurubuarε gyoori kej wose man

Mateo 24:23-28, 37-41

²⁰ Wee daale ne Farasitena baale boose Yesu nyiaa, debanj wonṭi te Wurubuarε gyoori kej gyae ke koṅ. Kenṭe Yesu tiranoṅ fa wo nyi, "Wurubuarε gyoori kej be gyae ke koṅ na ε kena ke na ε sia fonεε nyi keε koṅ ya. ²¹ Nolo be gyae waa yako ṅon nyiaa 'ε keε, kej yaa kebo,' yaa ke kyaa yenanṅ daale ya! Nawolo nyi Wurubuarε gyoori kej kyaa ε man."

²² Kenṭe Yesu yako o kaseela banṅ nyiaa, "Debanṅ daale gyae kekoṅ kej ε ke gyae nyi ε ka bese naa manṅ Deniwalanṅ Bu ṅon kekyaa man wee dokolonṅ gba, moṅa ε be gyae ε kena ya." ²³ Balanṅ baa yako ṅon nyiaa, "O kyaa kebo, yaa o kyaa yenanṅ daale! Moṅa ε na yekii sila wo ya. ²⁴ Nawolo nyi wee kej manṅ Deniwalanṅ Bu ṅon maa bese koṅ ne, walanṅ kamase waa naa manṅ ṅgba mena kej oga ne ṅmaale adido te walanṅ kamase ne naa ka kejmanṅee kej ne. ²⁵ Moṅa kaboena nyi maa tangbεε naa diyem nideli, na gyeṅ wee kei balanṅ ke beε manṅ pe.

²⁶ Mena kej be koṅ Nowa kekyaa man ne, mena mo te gyae ke koṅ manṅ Deniwalanṅ Bu ṅon ka bese koṅ man. ²⁷ Mena Nowa weeya ṅenanṅ man ne, na balanṅ gyakaa bee dii na beε nyoo, na ala na baala mo ne yala doṅa kelii debanj kej Nowa ba gyoo adakaa kej man te loṅ kej waalewo kaa koe balanṅ pou.

²⁸ Mena mo te yeεwo Looṭe kekyaa man. Balanṅ gyakaa bee dii na beε nyoo, na baale ne yoo aboo na baale mo ne leε, na baale ne duu aboo na baale mo ne ma denεε. ²⁹ Moṅa wee kej Looṭe ba lee Sodom donoo man ne, Wurubuarε yela boalanṅ na kpatakpela leewo adido koṅ kaa kpa Sodom donoo pou.

³⁰ Mena mo te wee kej manṅ Deniwalanṅ Bu ṅon maa beε lee ne gyae ke futaa balanṅ.

³¹ Mena wee kenanṅ ne walanṅ kamase ṅon o be kyaa o deni man ya te wa aboo doo o deni man ne, o na bese gyu ka lese ṅa ya. Mena mo te walanṅ ṅon o kyaa wooman ne o na bese gyu deε nyi o kaa mo o kolo ya.

³² E na wolee kpene kej be koṅ Looṭe weεle doo ne ya. ³³ Walanṅ kamase ṅon o ne gyae nyi waa lee ṅon gbagba nyeedonṅ na ke gyae ka lee o nyinṅmaa man, moṅa walanṅ ṅon o nyeedonṅ da lee o nyinṅmaa man lee manṅ doo ne waa bese nyinṅ ke. ³⁴ Mena doo mεε yako ṅon ε ke nyii nyi mena wee kenanṅ nelim ne balanṅ bala baa doo dofonṅon dokolonṅ doo, moṅa Wurubuarε waa mo ṅolo tina ṅolo yela. ³⁵ Ala bala baa senṅ debodokolonṅ beε nanṅ aboo, moṅa Wurubuarε waa mo ṅolo tina ṅolo yela.

³⁶ Mena mo te baala bala baa senṅ wooman

beε yeε tom, moṅa Wurubuarε waa mo ṅolo tina ṅolo yela."

³⁷ Botoo te o kaseela banṅ boose e nyiaa, "De Gbeṅgyoo, alenṅ gbεε te mena nombia kejṅa pou gyae kekoṅ?" Kenṭe Yesu tiranoṅ fa wo nyiaa, "Botoo kej kolo punta doo ne, botoo te bapeteena ne yilaa."

18

Lialo ṅolo na nombiadiiri ṅolo wose man dudu

¹ Kenṭe Yesu gyoo dudu fa o kaseela banṅ wola wo nyiaa, kaboena nyi baa fane wee kamase kej ba wose na yokoṅse wo ya.

² O yako wo nyiaa "Donoo daale man ne nombiadiiri ṅolo kyaawo kej o bee yee Wurubuarε ya, te o be famene na walanṅ mo ya. ³ Na lialo ṅolo mo kyaa donoo kenanṅ man. O ne kyaa koṅ nombiadiiri ṅon gyanṅ kaa waase e wee kamase nyiaa, 'Keε na n ke di daa na me walanṅ ṅon daa na e be nyim ne nombia ṅan nideli fa manṅ.' ⁴ Nafoo nombiadiiri ṅon beεwo kelii debanj daale, moṅa wole wole ne o yako o wose nyiaa, 'Yeε ampanṅ nyi moṅ ne yee Wurubuarε ya te moṅ famene na walanṅ mo ya. ⁵ Moṅa alo kei nombia te poro manṅ mena doo maa keε na maa di o nombia ṅan nideli fa e, na o be nyinṅ gyem tisi me doo naase manṅ diyem bela ya.'"

⁶ Botoo te Yesu yakowo nyiaa, "E nyii kpene kej nombiadiiri kum kei be yako.

⁷ Akpaa mena na Wurubuarε be gyae waa di nombia anokoare man fa o balanṅ banṅ bee wii baake e nelim na ka weese ne yee? E ne leedi nyi waa wonṅee o wose nyi o be kyoo wo yee? ⁸ Mεε yako ṅon ε ke nyii nyiaa, Wurubuarε waa di nombia ṅan anokoare man fa wo bilenṅ na waa yela baa di deṅjele. Te nyi akpaa manṅ Deniwalanṅ Bu ṅon ma bese koṅ na, balanṅ baa kyaa teεle kei doo kej baa leε manṅ di?"

Farasii baale ṅolo na lempoolεere ṅolo wose man dudu

⁹ Yesu besewo gyoo dudu kei fa balanṅ banṅ beε keε ba wose gyoo konoo nyi be gbεeneṅ tenεε Wurubuarε siaman, te booo na mo walanṅ kamase yeε kolo ya ne nyiaa! ¹⁰ "Baala bala baale gyuu Wurubuarε osom deni dinaa kej man be kaa fane. Nolo yeε Farasii baale e te ṅolo mo yeε lempoolεere e. ¹¹ Farasii baale ṅon korowo senṅ te o fanewo keleε o wose nyiaa, 'Wurubuarε mεε fa neṅ karanṅ nyi ma te yeε nombiakumεyeεere e ṅgba balanṅ akanṅ banṅ ne ya. Moṅ yeε ṅgba ṅmεelatena na balanṅ kumεε na kafontena yaa ṅgba lempoolεere kei ne ya. ¹² Mεε bake me noo betabola weeya nyetooro kamase man, te mεε kpase ma kpene kamase kej mee nyim ne akpenṅ kufu na me ta mo dekpeneṅ

dokolonj fa nyanj Wurubuare.’ ¹³ Mōna lempoolēere ñon dōo, ñon gyuuwō ka senj yenanj keñ nyi ɔ te gyina ɔ sia kēe adido gba ya te ɔ moo ɔ nyinjmaase gyakaa ɔ konɔo dōo waranjase man yako nyiaa, ‘Wurubuare, wii manj nombiakumēyēere kei waranjase.’ ” ¹⁴ Kenje Yesu yakowō nyiaa, “Mēe yako ñon ε ke nyii nyi ba ke fane tanj ne, lempoolēere ñon te Wurubuare lēewō do nyi ɔ gbēenen tenēe ñon Wurubuare siaman. Nawolo nyi walanj kamase ñon ɔ gyina ɔ wose adido na Wurubuare waa yōkōse e, te walanj kamase ñon ɔ yōkōse ɔ wose na Wurubuare waa gyina e adido.”

Yesu kehira a bia

Mateo 19:13-15; Maake 10:17-20

¹⁵ Wee daale balan baale moo be bia kōñ nyi Yesu waa mo ɔ nyinjmaa gyakaa be dōo na waa hiraa wō. ɔ kaseela banj kena mena ne, be ñmanyanj balan banj. ¹⁶ Kenje Yesu baake bia banj kōñ ɔ gyanj te ɔ yakowō nyiaa, “E yela bia banj kekōñj me gyanj, ε na to wō gbēe ya. Nawolo nyi Wurubuare gyoori keñ yēe balan banj bēe yōkōse ba wose ñgba bia kēwō dinɔo ne wui. ¹⁷ Ampanj yaa mēe yako ñon nyiaa, walanj kamase ñon ɔ te yōkōse ɔ wose do Wurubuare tēe ñgba biikyaa e ya ne, ɔ be gyae waa gyoo Wurubuare gyoori keñ man korakora ya.”

Yesu na kōbate ñolo wose man nombia

Mateo 19:16-29; Maake 10:17-30

¹⁸ Wee daale ne Gyudatena siamante ñolo kaa bōose Yesu nyiaa “De Gbengyoo kpaakpaa, wonj te maa yēe na maa nyinj nyeedonj kekpa a keñ?” ¹⁹ Botōo te Yesu bōose e nyiaa, “Wonj dōo te n ne baake manj walanj kpaakpaa? Lee Wurubuare wōle ne walanj kamase be kyaa keñ ɔ yēe walanj kpaakpaate e ya.” ²⁰ Ngba n gyanj Wurubuare mmaraase ñan ne yako nyi, “Na lee n baale yaa n wēele wōle ya, na ko walanj ya na ñmēele ya, na kara n dōo nōo ya. Bu n kya na n naa ne?” ²¹ Kenje balee ñon mō tiranōo nyiaa “Me wulaa mee di mmaraase keñja pou dōo leenanj me biatēe” ²² Yesu ke nyii ɔ nōowoya ñan ne ɔ yako e nyiaa, “Ta bese ka neñ kolo dokolonj kōñ n ke yēe. Gyu ke yōo nya abōo ñan pou n dana ne na n ka mo kōba keñ kpēlēe ayematena na n ke kōñ kaa sila manj. N yēe mena na n ke nyinj abōo kpaakpaa see n wose Wurubuare gyanj adido.” ²³ Balee ñon ke nyii nombia keñja ne, takaa e nideli nawolo nyi ɔ dana abōo burum. ²⁴ Kenje Yesu gēesewō kēe e te ɔ yakowō nyiaa, “Gyae ke yēe donj fa banj be dana kōba ne nyi baa gyoo Wurubuare gyoori keñ man. ²⁵ Mēe yako ñon ε ke nyii nyiaa, gyae ke yēe donj fa banj be dana kōba ne nyi baa

gyoo Wurubuare gyoori keñ man, kela nyi kurumōo ka gyoo ñarale bōo man lee.”

²⁶ Balanj banj ke nyii nombia keñja ne be bōose e nyiaa, “Nyi nne te dōo na, amote ne gyae la waa nyinj nyeekeleēe baa?”

²⁷ Kenje Yesu tiranōo nyiaa, “Kpene keñ deniwalanj be gyae waa tale yēe ya ne, Wurubuare dōo waa tale yēe.” ²⁸ Botōo te Pita yakowō nyiaa, “De gbengyoo, daa dōo de te tina kpene kamase keñ de dana ne yela, te de donj de de silana neñ.” ²⁹ Kenje Yesu yako wō nyiaa, “Mēe yako ñon ε ke nyii nyiaa, walanj kamase ñon ɔ be tina ɔ dekpāñalanj yaa ɔ wēele yaa ɔ naabia yaa ɔ kya na ɔ naa yaa ɔ bia yela lee Wurubuare gyoori keñ dōo ne, ³⁰ waa bese nyinj ña burum kpu gyanj weeya keñja man, na waa bese nyinj nyeedonj kekpa a wee daale.”

Yesu besewō kolosi lee ɔ yēñ na ɔ kefonj wose man

Mateo 20:17-19; Maake 10:32-34

³¹ Wee daale ne Yesu baake ɔ kaseela kufu bala banj lee yenanj te ɔ yako wō nyiaa, “Dee gyu Gyerusalem donoo man baa, te kpene kamase keñ Wurubuare akpenkpenjgyōora be ñmarase lee manj Deniwalanj Bu ñon wose man ne, gyae ke kōñ mena. ³² Baa mo manj do balan banj ba te yēe Gyudatenawō ya ne nyinjmaa man, na baa kulu manj na baa tee manj na baa to nōolonj woli manj na baa tuku manj na baa ko manj. ³³ Mōna weeya atoorote keñ ne, Wurubuare waa gyuuu manj lee yēñ man.”

³⁴ Yesu kaseela banj te nyii nombia keñja man ya, nawolo nyi Wurubuare ta lese ñe man wola wō ya mena dōo be te nyii ñe man dokolonj man ya.

Yesu kekyo siayeleesate ñolo kawee

Mateo 20:29-34; Maake 10:46-52

³⁵ Yesu kēe bēnaa Gyeriko donoo man ne, na siayeleesate ñolo kyaa gbēenaa man ɔ na solee abōo. ³⁶ ɔ ke nyii balan burum banj kēe lam ne, ɔ bōose wō nyi wonj kōñala? ³⁷ Kenje balan banj yako e nyiaa “Yesu Nasarete baale ñon ne lanja laa.” ³⁸ Botōo te ɔ gyinaa ɔ nōo baake nyiaa, “Yesu, Defidi ɔ naanabii! Wii me waranjase!” ³⁹ Balanj banj be donjēe siaman ne ñmanyanj e nyi waa wu ɔ nōo. Mōna nēnēe gba te ɔ desinaa fae yeesa nedonj nyiaa, “Defidi ɔ naanabii! Wii me waranjase.” ⁴⁰ Mena dōo Yesu senjawō te ɔ yakowō nyi baa mo siayeleesate ñon kōñ ɔ gyanj. ɔ ka bēnaa e ne, Yesu bōose e nyiaa, ⁴¹ “Wonj te n ne gyae nyi maa yēe fa neñ?” Kenje siayeleesate ñon tiranōo nyiaa, “Me Gbengyoo, mēe gyae me sia ke gyuuu.” ⁴² Kenje Yesu yako e nyiaa, “N sia dee gyuuu na n kena. N ke lēe manj di dōo te n nyiña kawee kekyo.” ⁴³ Debokēnanj man

te o sia gyusuwo, te o naawo te o sila Yesu na o na lese Wurubuare yele. Balan dikpii kenj pou kena ne, banj mo lese Wurubuare yele.

19

Yesu na Sakio wose man nombia

¹ Yesu ke gyu ka gyoo Gyeriko donoo man o ne lam ne, ² na balee njolo kyaa botoo kenj o yele yena Sakio. O yee lempoolera kegyia e te o dana koba mo nideli. ³ Sakio kei gyaewo nyi waa naa Yesu mona o yee walanj dugunje e doo o te tale naa e ya, nawolo nyi balan banj boe. ⁴ Mena doo o kyanja gbee gyu siaman ka gyen danj daale, na waa nyin naa e nawolo nyi botoo te Yesu waa kaa mo. ⁵ Yesu kelii danj kenj tee ne o gyinaa o sia kee adido te o naa Sakio te o baake e nyiaa, "Sakio tisi konj bilen, nawolo nyi gyen n dee te maa soo." ⁶ Mena doo Sakio mo tisiwo bilen konj te o lee Yesu gyonj man. ⁷ Balan banj pou boo naa ne fiasee bee norokotee nyi, "Balee kei ne gyu o kaa soo nombiakumeeeyere kei." ⁸ Be ke gyu ka gyoo Sakio dee ne, o korowo kaa senj balan banj siaman te o yako Yesu nyiaa, "De Gbenggyoo kee, maa kprase ma aboo njan pou me dana ne yaale fa ayematena. Te akpaa me te sisii njolo na maa to e betabonaara kpu" ⁹ Kenje Yesu yako Sakio nyiaa, "Gyenj Wurubuare te lee emee na n dekpajalanjmantena pou nyee, nawolo nyi nyanj mo n yee Aberaham o naanabii e. ¹⁰ Nawolo nyi manj Deniwalanj Bu konj me kaa keo na maa lee banj boo yoo ne nyee."

Yesu kegyo dudu lee koba bia njale wose man

Mateo 25:14-30

¹¹ Balan banj kee tei mena nombia kenja ne, Yesu besewo gyoo dudu fa wo nawolo nyi bee bena Gyerusalem donoo man, na balan gyen nyi Wurubuare gyoori kenj gyae ke bee lee debokenanj man. ¹² Mena doo Yesu yakowo nyiaa, "Balee njolo kyaawo kenj o yee gyooro bu e, te o korowo gyu teele daale doo lemlem o kaa di gyoori na waa bese konj. ¹³ Debanj kenj o ne gyae waa gyu ne o baake o tewulee kufu baale te o faa wo koba kyeekyee te o yako wo nyiaa, 'E mo koba kei besena e wose kelii debanj kenj maa bese konj.' ¹⁴ Mona o deetena banj bee gyae o nombia ya, mena doo be kpila balanj gyu keyako donoo kenj man o ne gyu ne kegyiise nyiaa, 'De bee gyae balee kei kaa bese de gyoo ya.' ¹⁵ Mona kegyiise banj see balee njon gyoo te o besewo konj o dee. O ka bese konj ne o kphilawo baake o tewulee banj o be fa wo koba ne nyi baa konj, na waa kee kpene kenj boo nyim gyakaa be kobase njan doo. ¹⁶ O tobaale

gyangbate njon konjawo kaa yako e nyiaa, 'Me gbenggyoo, koba kenj n ba mo fa man ne ta lola kufu kpu na bene kenj.' ¹⁷ Kenje o gbenggyoo njon yako e nyiaa, 'Nyanj na keyee, n yee tobaale kpraakpaate e! Mena kenj n be di anokoare aboo pepere kenja man doo ne, maa yela n ke kee donoose kufu doo fa man.' ¹⁸ O tobaale balate njon mo konjawo kaa yako e nyiaa, 'Me gbenggyoo, n koba kenj n ba mo fa man ne ta lola anonj kpu na bene kenj.' ¹⁹ Botoo te o yako e nyiaa, "Nyanj mo n ke kee donoose anonj doo fa man." ²⁰ Kenje o tobaale njolo mo konjawo kaa yako e nyiaa, "Me gbenggyoo, n koba kenj n ba mo fa man ne yaa, ma moo ke kpanj na kakyengbelaa ka weese. ²¹ Nawolo nyi na mee yee nenj nyi n nombia dana donj. N na mo kpene kenj te yee n wui ya, te n ne ko aboo njan n te duu ya ne mo." ²² Kenje o gbenggyoo njon yako e nyiaa, "N yee tobaale kum e, nyanj gbagba n noowoya te maa mo bu nenj foo. N gyen nyi me nombia dana donj te mee mo kpene kenj te yee me wui ya, te mee ko aboo njan me te duu ya na, ²³ wonj doo te n ta mo me koba kenj ka do koba deese man na me konj na, me kaa lee kenj na ka lonj kenj ya?" ²⁴ Botoo te be gbenggyoo njon yako banj ba senje botoo ne nyiaa, "E leo koba kenj lee o gyanj na e ka mo fa walanj njon o koba ba lola kufu kpu ne."

²⁵ Kenje o tewulee banj yako e nyiaa, "De gbenggyoo, ngba njon wulaa o dana koba burum?"

²⁶ Botoo te be gbenggyoo njon tiranoo fa wo nyiaa, "Mee yako njon e ke nyii nyi walanj kamase njon o wulaa o dana aboo burum ne baa mo njale kpu e bela. Te walanj kamase njon o betanj ya ne, kyomii kenj gba o dana koranj ne baa leo ke lee o nyinjmaa man. ²⁷ Te me kolala banj ba te gyae nyi maa di gyoori be doo ya ne, e mo wo konj na e kaa koe wo me siaman kebo."

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Mateo 21:1-11; Maake 11:1-11; Gyon 12:12-19

²⁸ Yesu keyako nombia kenja tanj ne, o tsewo balan banj siaman te ba moo ba nyee banj bee gyu Gyerusalem donoo man. ²⁹ O kee bena Betifagi na Betani donoose njan kyaa oliifi bula kenj tenja man ne, o kpila o kaseale banj man balan bala ³⁰ nyiaa, "E gyu akuraa kenj kyaa e siaman ne man. E betaa e na gyoo ke man pe ne, e kena afurum bu njolo kpanje kenj walanj na walanj te kyaa ta o doo see ya. E booli e na e ka mo e kona manj kebo. ³¹ Akpaa njolo de boose njon nyi, 'Weera doo te e ne booli e?' na 'E yako e nyi de Gbenggyoo Yesu ne gyae na e.' " ³² Kenje banj Yesu be kpili ne

¹³ Kenje wote non yakowo nyiaa, "Wonj te maa yee? Maa kpila manj gbagba me tooman lolo bu, mberem non na baa bu e."

¹⁴ Mona paasetena banj kena bu non ne be yako donja nyiaa, "Kei yena bu non waa di o kya aboo njan. E yela dee ko e na waa aboo njan ka bese de wui." ¹⁵ Mena doo be wonjee e lee woo kenj man ka ko.

Kenje Yesu boose wo nyiaa, "Wonj te e ne leedi nyi wote non waa yee paasetena banj?" ¹⁶ "Waa konj na o kaa ko paasetena benanj, na waa mo woo kenj do balan wolee nyinmaa man."

Debanj kenj balan banj be nyii nombia kenja ne be yakowo nyiaa, "Wurubuare na yeli kekoni mena ya." ¹⁷ Kenje Yesu kee wo te o boose wo nyiaa,

"Nyi akpaa mena na, sena te e ne nyii Wurubuare nombia kenja ase?"

'Boe kenj deni maara banj be b ee ne, ta bese mokoo kasee boe kenj ne yeli deni kenj ne yee donj.'

¹⁸ Walañ kamase non o yale boe kei doo na, ke gyae ke keretii e kpetekpetekpete.

Te nyan walañ kamase non mo boe kenj de yale n doo na, nyanj ke petee."

Ba keboose Yesu lee lempoo keto wose man

Mateo 22:15-22; Maake 12:13-17

¹⁹ Botoo na saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj gyae gb ee baa kyanj Yesu debokenanj man. Nawolo nyi ba gyeñ nyi banj yaa o gyoo dudu kenj, mona na bee yee balan banj. ²⁰ Kenj doo ba moo be sia gyakaa o doo. Botoo te kegyiise banj gyae koba fa balan te be kpila wo nyi baa yee ba wose ngba be yee balan kpaakpaawo ne na baa deke Yesu, na be kaa teese o nooman na baa nyinj lese e fa gyoo dinaa non o ne di be doo ne. ²¹ Kenje balan banj gyuuwo ke boose e nyiaa, "De Gbenjgyoo, da gyeñ nyi kpene kenj n ne yako te n na wolo mo ne yee ampanj. Da gyeñ nyi n bee kee walañ siaman ya, mona n na wola balan Wurubuare gb eeneñj kpaakpaa njan bo na anokoare. ²² Dei nyi dee to lempoo fa Romantena gyoo dinaa non yaa de na too ya?" ²³ Yesu kena ba adao njan bee dii ne o yako wo nyiaa, ²⁴ "E mo kobabii kenj daale konj maa kee. Amote nyee na o yelee gyakaa la ke doo?" Botoo te be tiranoo nyi "Romantena gyoo dinaa non." ²⁵ Mena doo Yesu yako wo nyiaa, "Mena na kpene kenj yee Gyoo dinaa non wui na e mo fa e, te kpene kenj yee Wurubuare mo wui na e mo fa e." ²⁶ Kpene kenj o be yako ne doo ba te tale mo o noowoya njan kyanj e balan banj

siaman ya. Mena doo o noowoya yee wo gyakolonj te be wuu be noose.

Yesu kawola lee yey wole kefonj wose man

Mateo 22:23-33; Maake 12:18-27

²⁷ Kenje Sadukiitena banj bee yako nyi yey wole kefonj be kyaa ya ne man baale konjawo Yesu gyanj kaa boose e nyiaa, ²⁸ "De Gbenjgyoo, de naana Mosesi nmarase mmaraa kei fa daa nyi, 'Akpaa walañ nolo o kegyia yaa o naabu da yem tina o weele yela te be ta lola bia ya na, kaboena nyi non o kyaa ne waa mo lialo non yala na baa lola bia yere non yelee man.'" ²⁹ Konjawo nyi baala nyetooro baale kyawoo te be kegyia non yala alo te o yenjawo kenj o ta lola bia ya. ³⁰ Botoo te balate non mo yala alo non, ³¹ te batoorote non mo mena. Balanj nyetooro kewo pou yala alo kei te ba yekeewo, mona be man nolo na alo non ta lola ya. ³² Kenanj wole na te alo non mo yenjawo. ³³ Mena doo wee kenj Wurubuare waa gyuuu balan banj pou booo yem ne lee yey man na, baala nyetooro kewo banj booo yala alo kei gyanjee ne, be man wonji te alo non waa yee o weele?"

³⁴ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Bee mo ala banj be kyaa teele kei doo ne fa yale te baala banj mo be kyaa teele kei doo ne ne yala ala, ³⁵ mona balan banj be kaboena nyi Wurubuare waa gyuuu wo lee yey man na baa kyaa kekpaakekpaa ne, baala be gyae baa yala ya te booo gyae baa mo ala mo fa yale debanj wole kenanj man ya. ³⁶ Yey be tale ko wo bela ya nawolo nyi be yee ngba Wurubuare kpilala ne. Be yee Wurubuare biawoo, nawolo nyi ba te fom lee yey man. ³⁷ Mosesi mo torowo yako nyiaa, balan ayenanj baa fonj lee yey man. Nawolo nyi debanj kenj o be naa deponfa kenj ne kpaa ne o yakowo nyiaa, de Gbenjgyoo Wurubuare yena Abraham na Asiki na Gyekopo Wurubuare. ³⁸ Kei nawolo baa nyiaa, o yee balan banj be kyaa na be sia ne Wurubuare e. O te yee woya Wurubuare e ya, nawolo nyi Wurubuare siaman na o balan pou delena." ³⁹ Botoo te Gyudatena mmaraa wolala banj baale yakowo nyiaa, "De Gbenjgyoo, n tiranoo nideli." ⁴⁰ Mena doo nolo te tale gyoo o konoo boose e nombii bela ya.

Amote yena nyeeleere Kristo non?

Mateo 22:41-46; Maake 12:35-37

⁴¹ Kenje Yesu boose wo nyiaa, "Sena te baa tale yako nyi nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa konj ne yee gyoo Defidi o naanabii e?" ⁴² Nawolo nyi gyoo Defidi gbagba yakowo nooneñj tone kenj man nyiaa,

'De Gbenjyoo Wurubuare ñon yako me Gbenjyoo nyi

"Tisi kyaa me dunolun dɔɔ,

43 keliu debanj kenj maa mo n kolala banj do n tɛɛ."

44 Gyoo Defidi baake nyeeleere ñonanj nyi ɔ Gbenjyoo. Akpaa mena na, sena te nyeeleere ñonanj waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?"

Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala banj wose man

Mateo 23:1-36; Maake 12:38-40

45 Balanj banj pou kee tei Yesu ne ɔ yako ɔ kaseela banj nyiaa, 46 "Ɛ kee ɛ wose nideli na Gyudatena mmaraa wolala banj. Bɛɛ gyae kegbase dɔɔlonj nyinjan keta do kila, te bɛɛ gyae balanj ke bunji do wɔ nɔɔ balanj dɛɛgyanɛe man, te bɛɛ gyae akyaese kpaakpaa Gyudatena ɔsom denɛɛ na be dɛɛgyanɛe di gyonj man. 47 Bɛɛ beo liala leo ba abɔɔ ñan be dana ne. Bɛɛ fane kyare na baa mo beo balanj nyi be yeɛ balanj kpaakpaawɔ." Wurubuare waa wonj mena balanj kewɔ dinɔɔ deñela nideli kela walanj kamase.

21

Lialo diyemte ñon koba kado

Maake 12:41-44

1 Yesu kekyaa Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man ne, ɔ gyinaa ɔ nyee na ɔ naa kobatena kee mo be koba kaa do koba adakaa kenj man, 2 te ɔ naa lialo diyemte ñolo mo moo kobasebia ala kaa do koba adakaa kenj man. 3 Botɔɔ te Yesu yakowɔ nyiaa, "Ampanj yaa mɛɛ yako ñon nyi lialo diyemte kei ta do koba kela balanj akanj banj pou. 4 Nawolo nyi banj pou bɔɔ do koba ne, ba lese kyomii bo lee ñan be dana ne man. Mɔna lialo kei na ɔ diyem koranj na, ɔ moo koba kenj pou ɔ dana ne kaa do."

Yesu kekolosi lee Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj kewɔleɛ wose man

Mateo 24:1-21; Maake 13:1-19

5 Na Yesu kaseela banj man baale ne kolosi Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj kyeo na mena kenj bɔɔ mo boya kpaakpaa nyinjan ma ke, na abɔɔ kpaakpaa ñan balanj ba mo kaa fa Wurubuare te bɔɔ mo desina deni kenanj ne wose man nombia. Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, 6 "Abɔɔ ñan pou ɛ ne naa kebo ne, debanj daale gyae kekonj kenj baa tekerii ñe popou lu kenj nyi ɛ be gyae ɛ kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya." 7 Kenjte ɔ kaseela banj bɔɔse ɛ nyiaa, "De Gbenjyoo, debanj wonɗi te mena nombia kenja gyae kekonj? Wonj ne gyae la ke yeɛ na kawola nyi debanj kenj nombia kenja gyae ke konj ne te lii?"

8 Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Ɛ kee ɛ wose nideli nyi ñolo na beo ñon ya.

Nawolo nyi balanj burum baa konj ma yeke man nyi, 'Banj yeɛna manj nyeeleere ñon,' na baa yako ñon nyi 'Debanj kenj te lii.' Akpaa ɛ nyii mena na ɛ na sila wɔ ya. 9 Te akpaa ɛ nyii yoo na yoo nombia na ɛ na yeli gyakolonj kekyanj ñon ya, nawolo nyi kabooɛ nyi mena nombia kenja pou dɛɛkonj. Mɔna kenja bɛɛ wolo nyi debanj ɔtomante kenj gyae ke konj debokenanj man ya."

10 Kenjte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Tɛɛlese gyae ka koro yokii na dɔɗa, te gyoonɛn mo baa yokii na dɔɗa. 11 Tɛɛle gyae ke wosi, tanam dinaa gyae ke yala tɛɛlese dɔɔ te kaweesɛ mo gyae ke gbiki tɛɛlese dɔɔ. Gyakolonj nombia na nombia dinaana gyae ka lee adido konj.

12 Mɔna pete kenja pou kekonj ne, lee manj dɔɔ baa kyanj ñon na baa naase ñon diyem. Baa mo ñon fa Gyudatena ɔsom denɛɛ man kegyiise na gyoonɛn na gyoonɛn kegyiise na baa di ɛ nombia na baa do ñon denɛɛ man. 13 Kenja gyae ke yela ɛ kenjinj gbɛɛ kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa ñan fa wɔ. 14 Mɔna ɛ yela ke doo ya agyuerj man nyiaa, te yeɛ kenj ɛ ka yeɛɛɛ na nombii kenj ɛ ka mo kolosi lese ɛ nɔɔse ya, 15 nawolo nyi manj ne gyae la maa wola ñon nombia ñan ɛ ke yako. Na maa fa ñon nyansa kenj ɛ kolala be gyae baa tale senj ɛ siaman nyi emɛɛ na wɔ kedi nombia ya. 16 Emɛɛ gbagba ɛ kyaɔ na ɛ naɔ na ɛ naabia na ɛ lonɗona na ɛ gyoonɛ na gyae la baa lese ñon fa, na baa koe ɛ man baale. 17 Lee manj dɔɔ balanj pou baa kola ñon. 18 Mɔna ɛ nyeenyɔɔse dokolonj koranj gba be gyae ka yo ya. 19 Ɛ senj kenkenj ɛ keleɛdi man keliu ɔto na, ɛ ke nyinj nyeedonj."

Yesu kekolosi lee mena kenj baa wɔleɛ Gyerusalem donɔɔ ne wose man

Mateo 24:15-21; Maake 13:14-19

20 Kenjte Yesu yako wɔ nyi, "Debanj kenj ɛ naa yoonɔɔtena de kaa kilisi Gyerusalem donɔɔ ne, botɔɔ te ɛ ka gyenj nyi ka kewɔleɛ ta benaa.

21 Akpaa de konj mena na balanj banj be kyaa Gyudia tɛɛle man ne, baa yeu gyu bulase dɔɔ te banj mo be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne baa lee ke man, te banj mo be kyaa ka yenaase ne be na bese konj donɔɔ kenj man ya. 22 Nawolo nyi kei yeɛna deñele kewɔnj kenj gyae ke konj ñgba mena kenj Wurubuare nombia anmarasenj see ñan be yako ne. 23 Weeya ñenanj man ne, fulɛɛtena na talabose baa laako. Nawolo nyi kayeyɛɛ dinaa gyae ke konj tɛɛle kei dɔɔ, na Wurubuare deñele kewɔnj kekonj balanj kewɔ dɔɔ. 24 Baa mo sila ko balanj banj baale, na baa kyanj baale keto deni tɛɛlese wɔleɛ dɔɔ. Balanj banj ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya ne baa di Gyerusalem

donoo doo kelii debanj kenj Wurubuaere ba see ne."

Deniwalanj Bu non ka bese konj Mateo 24:29-31; Maake 13:24-27

25 Kenje Yesu yakowo nyiaa, "E kena gyakolonj nombia weese na gyaalanj na kyolobiise man, te gyakolonj gyae ka gyoo teele kei doo balanj pou te boo gyae baa gyenj kpene kenj baa yee ya, lee mena kenj epo ne muusu te kee gyoo nedonj ne doo. 26 Debanj kenj bee wolee na nombia njan gyae ke yee teele kei doo ne, gyakolonj gyae ke yela balanj woja ke yekii lee be man, nawolo nyi aboo njan ne kyaa adido te ne dana donj ne pou gyae ke wosi. 27 Debanj kenanj ne, e kena manj Deniwalanj Bu non ta mo donj na gyoorobiiri lee njoma man adido mee konj. 28 Akpaa e naa aboo kenja ne konj na e koro senj na e ke kpanj e gbegyase, nawolo nyi e nyeekele ta benaa."

Fiigi danj kenj dudu Mateo 24:32-35; Maake 13:28-31

29 Kenje Yesu gyoo dudu fa wo nyiaa, "E kee fiigi danj kenj na daase akanj njan pou. 30 Akpaa e naa ngba ne tombia ne porokee na, e gyenj nyi dekpao ta benaa. 31 Mena mo te akpaa e naa mena aboo kenja ne konj na, e gyenj nyi Wurubuaere gyoori kenj ta benaa. 32 Ampanj yaa mee yako non nyiaa, mena duulunj kei be gyae ke munu pete aboo kenja pou ke konj ya. 33 Adido na teele kei pou gyae ke gyu oto, mona me noowoya njan doo njan gyae ke kyaa kekpaakekpa." 34 "E kee e wose doo nideli! E na yeli teele kei doo aboo kegyae ka bere e sia ya. E na mo solonj kennyoo do e wose ya. E na gyuenj teele kei doo nombia beinj, na wee kenj be nyinj konj kaa futaa non ya. 35 Nawolo nyi mena wee kenanj gyae ke konj teele kei balanj pou doo. 36 Mena doo e kee e wose doo nideli debanj kamase na e ke fane na e kennyinj tale lese e wose lee nombia njan pou gyae ke konj ne man, na e ke nyinj tale senj manj Deniwalanj Bu non siaman."

37 Wee kamase na, Yesu na wolo Wurubuaere osom deni dinaa kenj man te balinoo de lii na o ne gyu ke doo oliifi bula kenj doo. 38 Tee de naa nebo nebo na, balanj banj pou ne gyu ke yilaa Wurubuaere osom deni dinaa kenj man na baa nyii o nombia njan.

22

Gyudase Isekarote kalese Yesu fa Mateo 26:1-5; Maake 14:1-2; Gyon 11:45-53

1 Gyudatena debanj kenj bee baake ke nyi nyeekele debanj kenj bee di bodobodo kenj bodobodo tee be doo ke man ya ne kee

benaa ne, 2 Wurubuaere saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala gyae gbex kenj baa mo ko Yesu, mona bee yee balanj banj.

3 Kenje obonsam gyoo Yesu kaseela kufu bala banj man njolo non bee baake nyi Gyudase Isekarote ne man. 4 Kenje Gyudase gyuuwo te non na Wurubuaere saese kegyiise na Wurubuaere osom deni dinaa kenj kotototona kegyiise bakewo see mena kenj waa lese Yesu fa wo. 5 Yee kegyiise banj gyonj te be seewo nyi baa fa e koba. 6 Kenje Gyudase mo seewo te o gyae gbex kenj waa mo lese Yesu fa wo kenj balanj ba gye man ya.

Yesu na o kaseela kedi nyeekelewee dinaa weenee njan

Mateo 26:17-25; Maake 14:12-21; Gyon 13:21-30

7 Gyudatena wee dinaa kenj bee di bodobodo kenj bodobodo tee be doo ke man ya, te bee mo nyeekele nambu non mo deesi kelii ne, 8 Yesu kpila Pita na Gyon nyiaa, "E gyu ke desina aboo njan dee mo di nyeekele weenee njan ne see." 9 Botoo te be boose e nyiaa, "Alenj te n ne gyae de kaa desina see?" 10 Kenje Yesu yako wo nyiaa, "E betaa e na gyoo donoo kenj man ne, e kena balee njolo seelena lonj na ogele. E sila e gyu dekpandalanj kenj man waa gyoo ne, 11 na e ke yako dekpandalante non nyiaa, 'De Gbengyoo non kpa dee boose nenj nyi alenj te njoola deni kenj daa na me kaseela dee kaa di nyeekelewee weenee njan ne kyaa?' 12 Balee nonanj waa wola non abansoro deni dinaa daale kenj ke kyaa adido te boo desina ke man nideli ne. E desina botoo na de kaa di weenee njan."

13 Yesu kaseela banj ke gyu kenj ne, be naa kpene kamase doo pepere ngba mena kenj Yesu be yako wo ne, te be desina nyeekele weenee njan see botoo.

14 Debanj kenj kelii ne, Yesu na o kaseela banj kyaawo bom baa di. 15 Kenje Yesu yako o kaseela banj nyiaa, "Me gyaewo nideli me konoo man nyi daa na non ke di mena nyeekele weenee kenja pena me kaa naa diyem! 16 Mena doo mee yako non e ke nyii nyiaa, moo gyae maa tekaa di weenee kenja bela ya kelii wee kenj kpene kenj mena kedi kei senje fa ne, gyae ke konj mena Wurubuaere gyoori kenj man."

17 Kenje Yesu moo leenoo kenj te o fanewo do Wurubuaere noo te o yakowo nyiaa, "E lee kei na e ke nyoo fa donja. 18 Nawolo nyi mee yako non baa nyiaa, moo gyae maa nyoo solonj kei bela ya kelii wee kenj Wurubuaere gyoori kenj gyae ke konj." 19 Kenje o moo bodobodo te o fanewo do Wurubuaere noo te o kara ke mo fa wo te o yakowo nyiaa, "Kei yena ma wosenaane kenj moo mo deesi fa non. E kyaa yee kei na

ε ka mo tɔɔse manj." 20 Mena mo te be ke di tanj ne, o moo leenɔɔ te o yakowɔ nyiaa, "Kei yena me fatabo kej Wurubuaɛ be kyεεkee leki mo tɔ nɔɔkebakeseɛ wɔle kej nɔɔ fa njon. 21 Mɔna mɛɛ yako njon ε ke nyii nyiaa, walaɲ njon waa lese manj fa ne kpue na manj weeneɛ keɲa dedii man kebo. 22 Manj Deniwalanj Bu njon maa yεɲ ngba mena kej Wurubuaɛ be yako see ne, mɔna walaɲ njon waa lese manj fa ne waa laako." 23 Botɔɔ te o kaseela banj gyoo doɲa ke boɔse nyiaa, "De man walaɲ woɲti kitii ne gyae la waa yεɛ mena nombii kei?"

Amote yena kegyia?

Mateo 20:20-28; Maake 10:35-45

24 Kenje anmaarenj gyoo Yesu kaseela banj man nyi be man woɲti ne gyae la waa yεɛ be kegyia? 25 Botɔɔ te Yesu yako o kaseela banj nyiaa, "Tεεle kei doɔ gyoonenj ne di doɲ be balanj doɔ, mɔna balanj ne baake mena gyoonenj keɔɔ nyi be yεɛ balanj kpaakpaawɔ. 26 Mɔna tekaboena nyi emεε ke yεɛ ngba mena balanj keɔɔ ne ya. Walaɲ njon o yεɛ kegyia e ε man ne waa yεɛ o wose ngba ε man kemaasabii ne, te njon o yεɛ ε siamante e ne waa som njon. 27 Walaɲ njon o kyaa o ne dii na njon o na som e ne, be man woɲti yena kegyia? Na walaɲ njon o kyaa o ne dii ne yee? Mɔna manj kyaa ε man ngba walaɲ njon o na som ne.

28 Emεε yena banj ε ba sem me wole lee me kayeyεε man pou, 29 mena doɔ mεε see njon gyoori ngba mena kej me kya ba see manj gyoo ne. 30 Na daa na njon kedi na dεε nyɔɔ me gyoori kej man, na ε ke kyaa me gyooro gbeleε njan doɔ ε ke di Iseraetena akpanjalanj kufu ala njan balanj nombia."

Yesu keyako nyi Pita waa bεε e

Mateo 26:31-35; Maake 14:27-31; Gyɔn

13:36-38

31 Kenje Yesu yako Simɔn Pita nyi "Simɔn, Simɔn nyii! Oboɔnsam ta sola gbεε lee Wurubuaɛ gyanj waa keese ε popou keε na waa kpase ε man ngba mena kej bee feefu amɔla lese bia ne. 32 Mɔna ma te fane fa nyanj Simon na n keleedi be yɔkɔse ya. Te akpaa n kyεεkee lee n gbεenenj kumεε man bese koj me gyanj ne, do n tebia me kaseela akanj banj kakyeɲ." 33 Botɔɔ te Pita tiranɔɔ nyiaa, "Me Gbenjgyoo, nyi akpaa ke yεɛ deni kedoo ke yaa yεɲ ke koranj na, ma te desina ma wose nyi maa sila neɲ." 34 Kenje Yesu tiranɔɔ nyiaa, "Pita, mεε yako neɲ nyi pete keyim kelɔ woya gyεɲ na, nyanj ke bεε betabotooro nyi n ba gyeɲ manj korakora ya."

35 Botɔɔ te Yesu boɔse wɔ nyiaa, "Debanj kej moɔ kpila njon kej ε ta mo kɔba yaa akpo, yaa ε ta mo nkyokotase tela ya ne

kolo hia njon?" Kenje be tiranɔɔ nyiaa, "Koa, kolo te hia daa ya." 36 Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Nenεε doɔ nyanj njon n dana kɔba yaa akpo na mo tela, te nyanj njon n be dana sila ya na yoo n kegba na n ka mo ke leε daale. 37 Nawolo nyi ba te njarase ma wose man nombia see nyiaa, 'Ba te kala e do nombiakumεεyεera man,' te mεε yako njon ε ke nyii nyiaa, Wurubuaɛ nombia njan boɔ njarase see lee ma wose man ne, kaboena nyi nje dεε koj mena. Ampanj kpene kej boɔ njarase see lee ma wose man ne ta benaa ka ke koj." 38 Botɔɔ te o kaseela banj yako e nyiaa, "De Gbenjgyoo keε silase ala yaa." Kenje Yesu yako wɔ nyi, "Tekaboε mena."

Yesu kefane Gekyεmane

Mateo 26:36-46; Maake 14:32-42

39 Kenje Yesu leewɔ donɔɔ kej man gyu oliifi bula kej doɔ ngba mena kej o ne kyaa gyu ne, te o kaseela banj sila e gyu. 40 Be kelii botɔɔ ne Yesu yako o kaseela banj nyiaa, "E fane na ε be nyinj gyoo kekeεsekeε man ya." 41 Kenje o woɲa o wose lee yenanj gyu siaman kyomii te o ke bunjawɔ fane nyiaa. 42 "Taata, akpaa ke yεɛ n kegyaebii ke na, lese manj lee kaale kei man. Mɔna na yεɛ manj kegyaebii ya, yεɛ nyanj gbagba n kegyaebii." 43 Botɔɔ te Wurubuaɛ kpilale lee addido koj kaa do e kakyeɲ. 44 Yesu keε yeyεε kej ne, o kyanj o wose fane nideli te dufunj kej ba lee e ne kyoseewɔ yala tεεle man ngba fatabo ne. 45 O ke fane tanj kej ne te o besewɔ gyu o kaseela banj gyanj. O ke gyu kej na o ke naawɔ ngba o kaseela banj te dokii, nawolo nyi dekokɔrɔkɔɔ te kyanj wɔ. 46 Kenje Yesu boɔse wɔ nyiaa, "Weera ε ne doo? E koro na ε ke fane na ε be nyinj gyoo kekeεsekeε man ya."

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Maake 14:43-50; Gyɔn

18:2-11

47 Yesu ka seɲ o ne kolosi ne balanj dikpii baale kaa bεεwɔ lee o doɔ, na Gyudase njon o yεɛ Yesu kaseela kufu bala banj man njolo e ne doɲεε la be siaman. O kena Yesu ne te o koɲawɔ o kaa pukaa e. 48 Kenje Yesu boɔse e nyiaa, "Gyudase, kepukaa te nyanj ka mo lese manj Deniwalanj Bu njon fa?"

49 Yesu kaseela banj kena kpene kej ne gyae ke koj ne te be boɔse e nyiaa, "De Gbenjgyoo, dεε mo de silase na deε yoo?"

50 Botɔɔ te Yesu kaseela banj man njolo moo o yoosila kara saese kegyia tobaale njolo dunolunj deɲele lese ke lo. 51 Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "E tina yela, ε na yεε mena ya." Te o tinaa baleε njon deɲele kej te ka towaawɔ bela. 52 Kenje Yesu boɔse saese kegyiise na Wurubuaɛ dεε kotɔɔotena kegyiise na kegyiise banj boɔ koj botɔɔ be

kaa kyan e ne nyiaa, “Weera te e moo yoosilase na akpokpose e ne konj me doo ngba me yee walaŋkum e ne?” ⁵³ Wee kamase daa na non ne kyaa la Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa kenj man, mɔna e te kyanj manj ya. Neneɛ te gbɛɛ torowɔ fa non nyi yaa kyanj manj, na e ke yee ɔbɔnsam ditɪntɛ gyoo non kegyaebii.”

Pita keɛɛ Yesu

Mateo 26:57-58, 69-75; Maake 14:53-54, 66-72; Gyon 18:12-18, 25-27

⁵⁴ Botɔɔ te be kyanja Yesu mo e gyu Wurubuaɛ saese kegyia non dekanjalanj man, na Pita mɔ silana wɔ wɔle wɔle. ⁵⁵ Kenje balan banj doo boalan dekanjalanj kenj nsana nsana te be yilaawɔ ke gyanj bee woli, te Pita mɔ gyuuwɔ ke kyaa be gyanj. ⁵⁶ Alebia banj bɛɛ yee tom dekanjalanj kenj man ne nɔlo naa Pita kyaa boalanj kenj gyanj, te ɔ gyene e nideli te ɔ yakowɔ nyi “Na balee kei mɔ kpue na Yesu!” ⁵⁷ Kenje Pita lɛɛ anmaareŋ nyiaa, “Alebu, mɔɔ gyen e ya.” ⁵⁸ Te kyare ya te nɔlo mɔ naa e te ɔ yako e bela nyiaa, “Nyanj mɔ n yee be man nɔlo e!” Kenje Pita tiranɔɔ nyiaa, “Baale, mɔɔ kpue na wɔ ya!” ⁵⁹ Debanj dokolonj daale wɔle ne, nɔlo mɔ kaa yase ɔ sia do Pita nonanj nyiaa, “Ke yee ampanj kaenj nyi balee kei kpue na Yesu, nawolo nyi ɔ yee Galelia baale e!” ⁶⁰ Botɔɔ te Pita tiranɔɔ nyiaa, “Baale, mɔɔ gyenj nombia njan n ne yako ne man ya.” Pita ke gyakaa ɔ ne kolosi ne te kegyim loɔ woya. ⁶¹ Botɔɔ te de Gbenjgyoo Yesu gɛɛsewɔ keɛ Pita, te Pita tɔɔse de Gbenjgyoo Yesu nombia njan ɔ be yako e ne nyiaa, “Pɛ kegyim ke lo woya gyenj na, nyanj ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyenj manj ya ne.” ⁶² Kenje Pita leewɔ debɔɔ man gyu ke kyanj ɔ nyee wii nideli.

Be ketuku Yesu

Mateo 26:67-68; Maake 14:65

⁶³ Balanj banj bɛɛ keɛ Yesu doɔ ne fiasɛɛ bee kulu e na bee tuku e. ⁶⁴ Ba moo kanyanj bake ɔ sia na bɛɛ takee e akotase na bɛɛ boɔse e nyi “Yako daa, amote gyoo na nenj?” ⁶⁵ Te ba tee e tuubia kpanj kpanj kpu.

Be kamo Yesu gyu donɔɔ kegyiise sia-man

Mateo 26:59-66; Maake 14:55-64; Gyon 18:19-24

⁶⁶ Tɛɛ kena kenj ne, donɔɔ kegyiise na Wurubuaɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj gyanjɛwɔ te ba moo Yesu konj kaa senj be siaman. ⁶⁷ Kenje be yako Yesu nyiaa, “Akpa me yako yena nyeeleere non Wurubuaɛ be yako see nyi waa konj ne na yako daa dee nyii.” Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Akpa me yako non na e be gyae e ke lɛɛ manj di ya, ⁶⁸ te

akpa me boɔse non nombia mɔ ne e be gyae e ke tiranɔɔ fa manj ya. ⁶⁹ Mona lee debanj kei ne gyu ne, manj Deniwalanj Bu non maa kyaa Wurubuaɛ Kpatakpere non dunolonj doɔ.” ⁷⁰ Kenje be popou boɔse e nyiaa, “Akpa mena na nyanj yena Wurubuaɛ bu non?” Kenje Yesu tiranɔɔ nyi, “Mena yaa e ne yako ne.” ⁷¹ Kenje be yakowɔ nyiaa, “Wɔn nombia yaa dɛɛ gyae dɛɛ bese nyii kpu bela. Daa gbagba te nyii lee non gbagba noɔman!”

23

Be kamo Yesu gyu Pilato na Gyoo Herode gyanj

Mateo 27:1-2, 11-31; Maake 15:1-5; Gyon 18:28-38

¹ Kenje balan banj boɔ gyanjɛɛ botɔɔ ne pou korowɔ mo Yesu gyu Pilato non ɔ senjɛ Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man ne gyanj, ² te be fiasɛɛ bɛɛ mo nombia gyakaa ɔ doɔ nyiaa, “De naa balee kei doŋ de balan siaman ɔ na wala wɔ nombiakumɛ keyeɛ. ɔ ne bɛɛ nyi be na to lempoo fa gyoo dinaa Kaesa ya, te ɔ ne gyoo ɔ konɔɔ yako nyi non yena nyeeleere non Wurubuaɛ be yako see nyi waa konj ne, te ɔ yee gyoo mɔ e.” ³ Botɔɔ te Pilato boɔse Yesu nyiaa, “Nyanj yena Gyudatena gyoo non?” Te Yesu tiranɔɔ nyi, “Mena yaa n yakowɔ ne.” ⁴ Kenje Pilato yako saese kegyiise banj na balan dikpii kenj nyiaa, “Ma te naa nombiikum kenj balee kei be yee kenj kaboena nyi maa bu e fɔɔ ya.” ⁵ Mona neneɛ gba te ba senjɛ be noɔwoya doɔ kenkenj nyi, “ɔ ta mo ɔ kawola kenj wɔlɛɛ balanj agyuenj Gyudia tɛɛle kei doɔ pou. ɔ fiasɛɛ lee Galelia tɛɛle doɔ te neneɛ ɔ te kaa lii de gyanj kebo.”

⁶ Pilato ke nyii nombia kenja ne ɔ boɔsewɔ nyiaa, “Balee kei yee Galelia baale e?” ⁷ Pilato ka gyenj nyi Yesu lee gyoo Herode tɛɛle man ne, ɔ yela ba mo e gyu gyoo Herode gyanj. Debanj kenanj na gyoo Herode mɔ kyaa Gyerusalem donɔɔ man botɔɔ. ⁸ Gyoo Herode kena Yesu ne yee e gyonj nideli, nawolo nyi ɔ wulaa nyii Yesu wose man nombia te ɔ ne gyae e mo waa naa. Lee mena kenj ɔ be nyii Yesu wose man nombia doɔ ne, wa agyuenj yena nyi waa yee gyakolonj nombia wola e. ⁹ Mena doɔ gyoo Herode boɔse Yesu nombia burum, mɔna ɔ te tira nje man dokolonj nɔɔ ya. ¹⁰ Botɔɔ na saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj senjɛɛ kenkenj bɛɛ kereɛ nombia dinaana gyakaa Yesu doɔ. ¹¹ Kenje gyoo Herode na ɔ yoonɔotena banj kulu Yesu te ba do e desɛŋ. Ba doo e gyoooro kegba te ɔ yela ba besena e gyina Pilato. ¹² Lee wee kenanj te gyoo

Herode na Pilato nsana besewo de, nafa na boɔ na gyoo ya.

¹³ Botoo te Pilato baake saese kegyiise ban na donoo kegyiise na balan ban pou gyanje, ¹⁴ te o yako wo nyiaa, “Emee moona balee kei kon me gyan te e kra o na beo balan ban. Man gyoo ke man e siaman kebo mona ma te naa nombiakumee nan o be yee te e ne kara o noo ya. ¹⁵ Gyoo Herode mo te naa nombiikum lee o wose man ya, te o yela ba besena e kona daa. N kee paa na balee kei te yee kolo kum ken kaboena nyi baa ko e ya. ¹⁶ Mena doo maa yela baa tuku e na baa tina e yela.” ¹⁷ Na ke yee ba mmaraa ke nyi ba nyeekelawee kedi kamase na, kaboena nyi Pilato waa tina balan ban boɔ kyam to deni man ne, be man nolo non ban Gyudatena ne gyae ne yela fa wo.

¹⁸ Botoo te balan dikpii ken pou fae yeesa nedon nyiaa, “Ko balee kei na n ke tina Barabase yela fa daa.” ¹⁹ Ken doo boɔ kyan Barabase to deni yena nyi, non tee la balan siaman te ba korowo sen tia kegyiise te o koo walan nombia nenan man. ²⁰ Ken Pilato ne gyae waa tina Yesu yela doo ne, o besewo kolosi fa balan ban. ²¹ Mona balan ban gyakaa bee fae yeesa nyiaa, “Yela baa gyoo e sakaa opanjan doo” ²² Ken te Pilato besewo kolosi fa wo betabotoorote nyiaa, “Woj nombiikum yaa balee kei yee wo? Man te naa kpene ken o be yee ken kaboena nyi baa ko e ya. Mena doo maa yela baa tuku e na maa tina e yela.” ²³ Mona balan ban senje kenken bee fae yeesa nedon nyi baa gyoo e sakaa opanjan doo, te be yeesa nan kela Pilato. ²⁴ Mena doo Pilato yee wa agyuen nyi waa yee balan ban kegyaebii fa wo. ²⁵ Ken te Pilato tina Barabase non boɔ kyam to deni ne yela fa wo. Barabase kei tee la balan baale siaman te ba korowo sen tia kegyiise te o koo walan mo. Non yena walan non balan ban be yako nyi waa tina e yela fa wo ne. Te o moo Yesu fa wo nyi baa gyoo ke yee e ba kegyaebii.

Ba kegyo Yesu sakaa opanjan doo

Mateo 27:32-44; Maake 15:21-32; Gyoo 19:17-27

²⁶ Be ka mo Yesu lee Pilato gyan bee gyoo ne, be gyanje na balee nolo non bee baake e nyi Simon non o ba lee Kirene donoo man ne, na o ta lee akuraa o ne kon Gyerusalem donoo man. Ken te be kyanja e te ba nere e mo opanjan ken seele e na o silana Yesu wole wole.

²⁷ Na balan burum silana Yesu, mo kpu na ala ban bee wii te be toose ne kyonji wo fa e ne. ²⁸ Ken te Yesu besenawo kee wo te o yako wo nyiaa, “Gyerusalem ala, e na wii fa man ya. Mona e wii fa e wose na e bia.

²⁹ Nawolo nyi deban daale ne kon ken e ke yako nyiaa, ‘Olambose, emee ban bia te doo e tooman see ya te bia te nmase ya ade ya ne, emee na nyeebam.’

³⁰ Deban kenan te balan baa yako bulase nyiaa,

‘E kaa nere daa,’

na baa yako bulasebia mo nyiaa,

‘E kaa wuu de doo!’

³¹ Akpaa dan lanje ne kpaa la nne na, sena te dan dowolo gyae ke yee?” ³² Ken te ba moo nombiakumee yera bala baale mo kaa kpu na Yesu na be kaa ko wo.

³³ Be kelii botoo ken bee baake ke nyi “Nyeepookoo dee” ne, be gyoo Yesu sakaa opanjan doo. Ken te be gyoo nombiakumee yera bala ban mo sakaa opanjaase kpu na e. Nolo sakaa o dunolon doo te nolo mo sakaa o demena doo. ³⁴ Ken te Yesu yakowo nyiaa, “Taata! Mo balan kewo nombiakumee kyee wo, nawolo nyi boɔ gyan kpene ken bee yee ne ya.” Ken te boe mo kpala Yesu kegbase. ³⁵ Na balan burum senje botoo bee kee te Gyudatena kegyiise ban mo kulu e nyiaa, “O ne lee balan nyee, e yela waa lee o wose na dee kee. Ngba non kra non yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kon ne.” ³⁶ Ken te yoonootena ban mo kulu e te be faa e solon ken koo nyanje ne, ³⁷ te be yakowo nyiaa, “Akpaa nyan yena Gyudatena gyoo non na, kenan na lee n wose!” ³⁸ Te be nmarase nombia kenja see o nyee adido nyiaa,

“KEI YENA GYUDATENA GYOO NON.”

³⁹ Botoo te nombiakumee yera bala ban be sakaa opanjaase doo ne man nolo tee Yesu nyiaa, “Na nyan yena nyeeleere non yee? Lee n wose na n ke lee daa mo.”

⁴⁰ Ken te o balate non gyoo o noo doo nyiaa, “N bee yee Wurubuare ngba de popou doo denjele kewon dokolon man yee?” ⁴¹ De nombiakumee nan doo yee ne, na denjele kewon yaa de nyanawo ne. Mona balee kei doo o te yee nombiikum daale ya.” ⁴² Botoo te o yako Yesu nyi “Yesu, n kon n gyoo ken man na, na wole man ya.” ⁴³ Ken te Yesu yako e nyiaa, “Aman yaa mee yako nen nyiaa, gyen nyan ke kyaa me gyan Wurubuare man.”

Yesu yen

Mateo 27:45-56; Maake 15:33-41; Gyoo 19:28-30

⁴⁴ Weese ka sen dee ne, weese tinaa kegyo yela te ditiinte lee teele ken doo pou kelii deban ken weese be geese ne. ⁴⁵ Botoo te kanyan ken kpane Wurubuare osom deni dinaa ken man ne besewo kyee kyee ala. ⁴⁶ Ken te Yesu fae yeesa kenken nyiaa, “Taata, me ta mo ma woo do n nyanmaa man.” O ka betaa yako mena pe te o

kara weesi. ⁴⁷ Yoonootena kegyia non kena kpene ken be kon ne, o lese Wurubuaare yele yako nyiaa "Ampar, balee kei gbeenen tenee Wurubuaare siaman!" ⁴⁸ Balan ban pou booo gyaanee botoo bee kee ne naa kpene ken be kon, te ba besewo gyu donoo man na ba nyinjmaase gyakaa ba nyeeya doo waranjase man. ⁴⁹ Mona ban pou ba gyeŋ Yesu na ala ban booo sila e lee Galelia donoo man ne, senawo lemlen bee kee nombia kenja.

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Maake 15:42-47; Gyon 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Balee nolo kyaawo na bee baake e nyi Gyosefo. O lee Gyudatena donoo ken bee baake ke nyi Arimatia ne man. Na o gbeneŋ tenee Wurubuaare siaman te bee bu e mo nideli. O yee walaŋ non o ne kee Wurubuaare gyoori ken siaman te non mo kpue Gyudatena kegyiise ban man, mona o te lee kpene ken booo bake na kpene ken booo yee ne do ya. ⁵² Mena balee kei gyuuwo Pilato gyan ka sola gbene nyi waa mo Yesu woo non ke wuu. ⁵³ Kenje o ka lese woo non lee opanjan ken doo te o moo akaralee mili e te o moo e ke wuu yeboo ken booo kare boe man te be te wuu ta walaŋ na walaŋ ke man see ya ne man. ⁵⁴ Wee kenaj yee wee ken Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefeefowee ken kedi. ⁵⁵ Ala ban booo sila Yesu lee Galelia kon ne, sila Gyosefo gyu te ba ke naa yeboo ken na mena ken o be wuu Yesu. ⁵⁶ Kenje ba besewo gyu ba akpanalanse man be kaa gyaee teeneŋ ofonfonŋ nan bee mo desina woo ne, na baa mo kaa buraa woo non na o be nyinj wolee hileŋ ya. Mona be feefowo Gyudatena kefeefowee ken ngba mena ken Mosesi mmaraase nan na wolo ne.

24

Yesu kefon lee yeŋ man

Mateo 28:1-10; Maake 16:1-8; Gyon 20:1-10

¹ Ba kefeefowee ken wole tee kena nebo nebo fuu ne, ala ban moo ba teeneŋ ofon nyinjan nan booo gyaee see ne te be gyuuwo yeboo ken tee. ² Be kelii botoo ne be naawo ngba boe ken booo mo to yeboo ken nooman ne te bilinj lan yenan, ³ mena doo ba gyoowo yeboo ken man mona ba te naa de Gbenjgyoo Yesu woo non ya. ⁴ Be ka senj botoo bee gyueŋ nombia kenja man ne, karatete dokolon te baala bala ban ba doona kegbase wolomee nan nee nhalakee ngba akaralee ne kaa beewo lee be doo. ⁵ Gyakolon kyanja ala ban te be gonjase ba nyeeya. Kenje baala ban booo wo nyiaa, "Weera doo te e ne keo walaŋ non o delena

ne woya dee?" ⁶ O be kyaa kebo ya o te fom. E te wolee nombia nan o be yako non deban ken o kyaa e gyan Galelia ne nyiaa, ⁷ 'Kaboena nyi baa lese man Deniwalaŋ Bu non fa nombiakumeeŋeera, na baa gyoo man nyeelabia sakaa opanjan doo na maa yeŋ. Mona weeya atoorote na Wurubuaare waa gyuuu man lee yeŋ man.' " ⁸ Botoo te ala ban toose o noowoya kenja. ⁹ Be ka lee yeboo ken tee ne, ba ke yako nombia kenja pou fa o kpilala kufu daale ban na o kaseela akan ban pou. ¹⁰ Meere Magedala na Gyoana na Gyemisi o naa Meere, na ala akan ban be kpue na wo ne gyuu la ke yako nombia kenja fa kpilala ban. ¹¹ Mona kpilala ban gyueŋwo nyi nan ala ban be yako ne pou yee diyinj nombia na, mena doo ba te lee wo di ya. ¹² Kenje Pita non korowo yeu gyu yeboo ken tee. O ke burjawa do o sibii kee yeboo ken man na, o naa akaralee ken booo mo mili e ne kaagenj doo la. Botoo te o besewo gyu dee na o na gyueŋ nombia nan be kon ne man.

Yesu kalese o wose wola o kaseela bala baale

Maake 16:12-13

¹³ Mena wee kenaj ne, Yesu kaseela bala baale leewo Gyerusalem donoo man bee gyu donoo bii daale ken bee baake ke nyi Emause ne man. Lee botoo gyu Gyerusalem donoo man gyaee ke yee ngba gbekemaase nyetooro (kilometase kufu daale) ne. ¹⁴ Na be donje bee yoo nombia nan be kon ne afa. ¹⁵ Ba ke ta bee yoo afa kenja ne, Yesu gbagba kaa beewo lee be doo. ¹⁶ Mona be ta gym nyi Yesu nonaj ya.

¹⁷ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "Wonj afa yaa e donje e ne yoo mena?" Kenje be doowo senj waranjase man. ¹⁸ Te be man nolo non bee baake e nyi Kilopase ne boose Yesu nyiaa, "N yee njole e Gyerusalem donoo man kebo, ken n ba gyeŋ kpene ken be kon weeya ala kenja yee?"

¹⁹ Botoo te Yesu boose wo nyiaa "Wonj nombia konjala?" Kenje be tiranoo fa e nyiaa, "Yesu Nasarete baale non wose man nombia. Balee kei yee Wurubuaare dekenjkenjgyooore e te o kekolosi na o nombia nan o be yee ne, lesewo wola nyi Wurubuaare kpue na e te balan mo lee e di. ²⁰ Wurubuaare saese kegyiise na de donoo kegyiise lese na e fa nyi baa ko, te be gyoo e sakaa opanjan doo. ²¹ Mona nafa non te de loo gyakaa o doo nyi waa kaa lee Iseraetena nyee. Gyeŋ yena weeya atoorote ngba kenja pou be kon ne. ²² Kenja wole ne, ala baale ban be kpue na daa ne konjawa kaa yako daa gyakolon nombia naale. Be kpa be karateewo gyu yeboo ken tee, ²³ mona ba te naa Yesu woo non ya te

ba besewo kɔŋ kaa yako nyi, Wurubuaɛ kpilala bala baale kaa lese ba wose wola wɔ, te be yako wɔ nyi Yesu delena. ²⁴ De man baale mɔ gyuu yebɔ keŋ tɛɛ na, ba ke naa kpene kamase ŋgba mena keŋ ala baŋ be yako nɛ mɔna baŋ mɔ te naa Yesu ŋon ya."

²⁵ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "O emɛɛ ayiŋtena, weera dɔɔ te ɛ yɛɛ nyɔɛnyɔɛ na nombia ŋan pou Wurubuaɛ akpenkpenŋyɔɔra baŋ be yako see nɛ ke lɛɛ di mena. ²⁶ Tekaboena nyi nyeeleɛɛɛɛ ŋon Wurubuaɛ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ, waa naa diyem kei pɛna waa gyoo ɔ gyoori keŋ man yee?" ²⁷ Botɔɔ te Yesu fiasɛɛ ɔ na wola wɔ kpene keŋ bɔɔ ŋmarase Mosesi mmaraase ŋan man, na ŋan Wurubuaɛ akpenkpenŋyɔɔra be yako see lee ɔ wose man nɛ man.

²⁸ Be ka benaa donɔɔbii keŋ man bee gyuu nɛ, Yesu yɛɛwɔ ŋgba ɔ nɛ gbaa waa laŋ nɛ. ²⁹ Mɔna be waase e nideli nyi, "Tɛɛ te yuu dɔɔ waa kɔŋ kaa doo be gyaŋ." Mena dɔɔ ɔ gyuuwɔ kekyaa be gyaŋ.

³⁰ Ŋon na wɔ ke kyaa baa di nɛ, ɔ moo bodobodo te ɔ fanewɔ do Wurubuaɛ nɔɔ te ɔ kerɛɛ ke kpala wɔ. ³¹ Botɔɔ te be sia gyuusuwɔ te ba gyeŋawɔ nyi Yesu ŋonan, keŋte ɔ ŋaalaawɔ be siaman. ³² Keŋte be bɔɔse dɔŋa nyiaa, "Debaŋ keŋ ɔ ne kolosi na daa gbɛɛnaa man te ɔ ba lese Wurubuaɛ nombia aŋmaraseŋ see ŋan man wola daa nɛ, de wɔɛ te lo daa yee?"

³³ Debokenaŋ man te ba korowɔ bilen bese gyuu Gyerusalem donɔɔ man. Botɔɔ te ba ke naa kpilala kufu daale baŋ na balan akan baŋ te yilaa botɔɔ ³⁴ na bɛɛ yako nyiaa, "Ampaŋ de Gbenŋyoo ŋon te fom! ɔ ta lese ɔ wose wola Simon!" ³⁵ Botɔɔ te kaseela bala baŋ mɔ yako wɔ kpene keŋ be kɔŋ Emause gbɛɛnaa man nɛ, na mena keŋ Yesu be kerɛɛ bodobodo kpala wɔ te bɔɔ gyem nyi ŋon ŋonan nɛ.

*Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela baŋ
Mateo 28:16-20; Maake 16:14-18; Gyɔn
20:19-23; Kpilala 1:6-8*

³⁶ Ba ke gyakaa bee kolosi ɔ wose nombia keŋa nɛ, Yesu gbagba kaa seŋawɔ be gyaŋ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Wosefɛɛɛɛɛɛɛɛ dɛɛ kyaa ɛ man." ³⁷ Be ŋeŋawɔ te gyakolon kyana wɔ, na baŋ gyeŋ nyi woo yaa be naawɔ. ³⁸ Keŋte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Wɔŋ dɔɔ te ɛ ne yee yaa wɔŋ dɔɔ te ɛ ne lɛɛ aŋmaareŋ ɛ nyeeya man? ³⁹ ɛ keɛ me nyiŋmaase na me nawɔɔ! Maŋ gbagba ŋonan. ɛ tina maŋ keɛ! Nawolo nyi woo be dana wosenaane na ŋɔɔ ŋgba mena keŋ ɛ ne naa maŋ dana nɛ ya." ⁴⁰ ɔ kekolosi taŋ nɛ, ɔ moo ɔ nyiŋmaase na ɔ nawɔɔ wola wɔ. ⁴¹ Nombia ŋan doo be nɔɔ te yɛɛ wɔ gyon gbaa keŋ nyi ba te lɛɛ di ya. Keŋte Yesu

bɔɔse wɔ nyiaa, "ɛ dana weenɛɛ ŋaale kebo?" ⁴² Keŋte ba moo kpebii keŋ bɔɔ ŋaseɛ ke nɛ dugun fa e. ⁴³ Te ɔ lɛɛ ke tao be siaman botɔɔ.

⁴⁴ Keŋte ɔ yako wɔ nyiaa, "Debaŋ keŋ me kyaa ɛ gyaŋ nɛ me yako ŋon nyiaa, nombii kamase keŋ bɔɔ ŋmarase Mosesi mmaraase ŋan man, na ŋan Wurubuaɛ akpenkpenŋyɔɔra be ŋmarase see na ŋan bɔɔ ŋmarase see nɔɔnɛŋ tone man lee ma wose man nɛ, kaboena nyi ŋe dɛɛ kɔŋ mena." ⁴⁵ Botɔɔ te ɔ toro ba agyueŋ na baa nyiŋ nyii Wurubuaɛ nombia aŋmaraseŋ see ŋan man. ⁴⁶ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, "Be yakowɔ Wurubuaɛ nombia aŋmaraseŋ see ŋan man nyiaa, nyeeleɛɛɛɛɛɛ ŋon Wurubuaɛ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ, waa naa diyem na waa yey mɔna ka weeya atoorote keŋ na waa foŋ lee yey man, ⁴⁷ te baa kolosi Wurubuaɛ nombia ɔ yele man fa balan pou tɛɛle kei dɔɔ, na baa kyɛkeɛ lee be gbɛɛnɛŋ kumɛɛ man na baa kɔŋ Wurubuaɛ gyaŋ, na Wurubuaɛ ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ. Baa fiasɛɛ lee Gyerusalem donɔɔ man, pɛna baa gyu donɔɔse akan ŋan man. ⁴⁸ ɛmɛɛ yena balan baŋ ɛ ke di mena nombia keŋa wose man adanseɛ. ⁴⁹ Maa mo me kya Wurubuaɛ felii ŋon ɔ be yako see nyi waa fa ŋon nɛ kaa do ɛ man. Mɔna ɛ kyaa Gyerusalem donɔɔ man kebo kelii debaŋ keŋ waa mo mena dɔŋ kei lee adido kaa do ɛ man."

Yesu kegyu adido

Maake 16:19-20; Kpilala 1:9-11

⁵⁰ Keŋte Yesu moo ɔ kaseela baŋ lee donɔɔ kenan man gyuu Betani donɔɔ nɔɔman, botɔɔ te ɔ gyinaa ɔ nyiŋmaase adido te ɔ hiraa ɔ kaseela baŋ. ⁵¹ ɔ kee hiraa wɔ nɛ, ɔ tinaa wɔ yela te Wurubuaɛ moo e laŋ adido. ⁵² Keŋte ba som e te ba moo kenyanɛɛ dinaa bese kɔŋ Gyerusalem donɔɔ man, ⁵³ te debaŋ kamase na bee gyuu ke kyaa Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keŋ man lese Wurubuaɛ yele.

Nombia kpaakpaa ñan Gyon be ñmarase ne Gyon

Wurubuaare nombii kej kee fa nyeedon

¹ Lee kewalanj kej pena Wurubuaare ke yee kpene kamase na, ñon be baake e nyi Wurubuaare nombii ñon ne wulaa o kyaa. Na ñon na Wurubuaare kyaa la, te ñon yena Wurubuaare. ² Ñon na Wurubuaare kyaa la leenanj kewalanj kenanj man. ³ O doo te Wurubuaare teewo yee kpene kamase, te Wurubuaare ta lee o wole yee kolo na kolo ya. ⁴ Wurubuaare nombii kei ne faa na nyeedonj, te nyeedonj kenanj yena kenmanjee kej ne gyuuu balan sia na baa naa Wurubuaare gbese. ⁵ Kenmanjee kenanj ne ñmanjee ditiñtsee man, mona ditiñtsee kej be tale di ke doo ya.

⁶ Debanj daale liiwo na Wurubuaare kpila o kpilale ñolo ñon be baake e nyi Gyon. ⁷ Ñon koñala o kaa di adanse lee kenmanjee kej wose man fa balan, na balan pou kenyiñ ta o doo lee kenmanjee kej di. ⁸ Na ñon Gyon gbagba yena kenmanjee kej ya, mona o koñae kaa di adanse lee kenmanjee kej wose man. ⁹ Ñon be baake e kenmanjee gbagba kej ne waa koñ teele kei doo, na o kaa ñmanjee fa walan kamase. ¹⁰ Kenmanjee kenanj kaa kyaawo teele kei doo. O doo te Wurubuaare teewo yee kpene kamase teele kei doo, mona teele kei doo balan ta gyen e ya. ¹¹ O koñawo ñon gbagba o balan gyan, mona o balan te lee e ya. ¹² Mona balan banj pou booo lee e te booo lee di ne, o faa wo gbese te ba bese Wurubuaare bia. ¹³ Ba te yee Wurubuaare bia ñgba mena kej alo na baale na lola bia ba kegyae man ne ya. Mona Wurubuaare gbagba kegyaebii man te o lese wo nyi baa yee o bia.

¹⁴ Ñon be baake e nyi Wurubuaare nombii ne, kaa bese deniwalanj te o kaa kyaawo de man weeya akalansee ñaale. De naa o gyoorobiiri kej nawolo nyi ñon waagen yena o kya Wurubuaare bu dokolonj ñon ne. O man te Wurubuaare beree na anokoare kej doo.

¹⁵ Gyon dii adanse lee o wose man. O fae yeesa yako nyi, "Walanj kei wose man nombia yaa me wulaa yako ñon nyiaa, 'Walanj ñon o doñ me wole o ne koñ ne o kela manj, nawolo nyi o wulaa o kyaa pete ba lola manj.'" ¹⁶ Lee o beree kej be wulu o man ne doo, te o ne hiraa daa agbaatee agbaatee. ¹⁷ Mosei doo te Wurubuaare teewo mo mmaraase ñan fa daa, mona Yesu Kristo doo te o teewo wola

daa o beree na wa anokoare kej. ¹⁸ Ñolo na ñolo te naa ta Wurubuaare na o sia ya, mona Wurubuaare bu dokolonj koñ ñon loñ be lam ñon na o kya nsana ya ne, kaa lesena Wurubuaare dinoo wola daa.

Gyon Wurubuaare loñsoore ñon kekolosi Wurubuaare nombia

Mateo 3:1-12; Maake 1:1-8; Luka 3:1-18

¹⁹ Gyudatena kegyiise banj be kyaa Gyerusalem donoo man ne, kpila Wurubuaare saese na Lewitena baale nyi be kaa boose Gyon nyiaa, "Nyan yena amote?" Gyon ta beo wo ya. ²⁰ Mona o torowo yako wo nyiaa, "Na man yena nyeeleere ñon Wurubuaare be yako see nyi waa koñ ne ya." ²¹ Kenje be boose e nyiaa, "Kenanj na nyan yena amote? Nyan yena Elaegya?" Kenje o tiranoo fa wo nyi, "Koa, na man yena Elaegya ya." Ba besewo boose e nyiaa, "Nyan yena Wurubuaare dekpjenkpenjyooore ñon dee daa ne?" Kenje Gyon tiranoo fa wo nyi "Koa, na man ya."

²² Kenje be boose e nyi "Te kenanj na nyan yena amote? Yako daa nombii dokolonj na dee nyiñ gyu ke yako banj booo kpila daa ne. Sena te n ne yako lee nyan gbagba n wose man?" ²³ Botoo te Gyon moo noowoya ñan Wurubuaare dekpjenkpenjyooore Yesaya be yako see ne tiranoo fa wo nyiaa, "Man yena woya ñan ne fae yeesa depampaa dinaa kej man ne nyiaa, E tenee de Gbenjyoo Wurubuaare gbese see e na o kaa ta ke doo." ²⁴ Balanj banj booo kpili gyu Gyon gyan ne, man baale yee Farasiitenawo, ²⁵ kenje be boose Gyon nyiaa, "Akpa na nyan yena nyeeleere ñon Wurubuaare be yako see nyi waa koñ ne ya, yaa Elaegya yaa Wurubuaare dekpjenkpenjyooore ñon ya na, wonj doo te n ne so balan Wurubuaare loñ?" ²⁶ Botoo te Gyon tiranoo fa wo nyiaa, "Manj doo loñ yakaa te me dana mee so balan Wurubuaare loñ, mona ñolo kyaa e man kej e ba gyen e ya. ²⁷ Ñon yena walanj ñon o doñ me wole o ne koñ, kej ma te kaboe gba nyi maa buñ booli o nkyokota ñmeesen koranj gba ya." ²⁸ Nombia kenja pou koñae Gyoodan booo dingyiñ donoo kej be baake ke Betani ne man, botoo kej Gyon ne so balan Wurubuaare loñ ne.

²⁹ Tee kena ne, Gyon naa Yesu ne koñ o gyan te o yakowo lee Yesu wose man nyiaa, "E kee Wurubuaare nambu ñon. Ñon na lesena balan lee be dukum man. ³⁰ Kei yena walanj ñon mooo wulaa yako ñon o wose man nombia nyiaa, 'Walanj ñon o doñ me wole o ne koñ ne o kela manj. Nawolo nyi o wulaa o kyaa pete ba lola manj.'" ³¹ Nafu na manj gbagba ba gyen e ya, mona ñon doo te Wurubuaare kpila manj

nyi me kaa so balan Wurubuare lon, na maa lese e deboo wola Iseraetena na baa nyin gyen e." ³² Kenje Gyon dii adanse nyiaa, "Me naa Wurubuare felin non moo duwulun dinoo tisi lee adido kaa kyaa o doo. ³³ Nafu man gbagba ba gyen e ya, mona Wurubuare non o be kpila man nyi me kaa mo lon so balan Wurubuare lon ne yako na man nyiaa, 'Walan non n naa Wurubuare felin non de tisi kaa kyaa o doo ne, non ne gyaela waa mo Wurubuare felin non so balan Wurubuare lon.' ³⁴ Ma te naa te mee di adanse nyiaa, non yena Wurubuare bu non."

Yesu kpilala gyangba nyiban ban

³⁵ Tee kena ne, Gyon na o kaseela bala besewo gyu boo kenj nooman. ³⁶ Kenje Gyon naa Yesu ne lam. O kena e ne te o yakowo nyiaa, "E kee Wurubuare nambu non!" ³⁷ Gyon kaseela bala ban kenyii Gyon noowoya kenja ne, be tinaa Gyon yela gyu ke sila Yesu. ³⁸ Yesu geseewo kee na te o naa wo kenje o boose wo nyiaa, "Won yaa e ne gyaee?" Botoo te ban mo boose e nyiaa, "De Gbengyoo, alen te n kyaa?" ³⁹ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E kon na e kaa kee." Mena doo be gyuuwo kena botoo kenj o kyaa. Deban kenaj na te gyu balinoo deban anaara te be kyaawo o gyanj wee kenaj pou. ⁴⁰ Balan bala ban boo nyii Gyon noowoya te boo sila Yesu ne, be man nolo yena Simon Pita o naabu Anderiase. ⁴¹ Kpene kenj Anderiase be tangbee yee yena nyi, o gyuuwo ke keo o keyia Simon te o yako e nyiaa, "Da te naa Mesaya non, nyeelere non Wurubuare be yako see nyi waa kon ne." ⁴² Kenje Anderiase moo Simon kon Yesu gyanj. Yesu kena Simon ne o kee e yididi te o yako e nyiaa, "Me gyen nyi nyan yena Gyon bu Simon non. Baa baake nenj nyi Kefase yaa Pita." Ka asse yena nyi boe.

Yesu kebaake Filipo na Natanele

⁴³ Tee kena ne, Yesu yee wa agyuen nyi waa gyu Galelia teele man. Kenje o naa Filipo te o yako e nyiaa, "Kaa sila man." ⁴⁴ Filipo lee donoo kenj bee baake ke Betesaida ne man. Donoo kenaj man mo te Anderiase na Pita mo leewo. ⁴⁵ Filipo mo naa Natanele te o yako e nyiaa, "Da te naa walan non Mosesi be nmarase o wose man nombia do mmaraa tone kenj man, te Wurubuare akpenkpenngyooa ban mo be nmarase o wose man nombia ne. Bee baake e nyi Yesu. Non yena Yesu, Gyosefo bu non o ba lee Nasarete ne." ⁴⁶ Kenje Natanele boose e nyiaa, "Nasarete ya? Kolo kpaakpaa daale gyaee ke tale lee botoo?" Kenje Filipo yako e nyiaa, "Nyan kon na n kaa kee." ⁴⁷ Yesu kena Natanele ne konj o gyanj ne o kolosiwo lee o wose

man nyiaa, "E kee, Iserae baale gbagba yaa kei kenj dekada be doo o man ya." ⁴⁸ Botoo te Natanele boose e nyiaa, "Sena te n yeeewo gyen man?" Kenje Yesu tiranoo fa e nyi, "Me wulaa naa nenj fiigi danj kenj tee pete Filipo baake nenj." ⁴⁹ Kenje Natanele torowo yako nyiaa, "De Gbengyoo, nyan yena Wurubuare bu non! Nyan yena Iseraetena gyoo non!" ⁵⁰ Kenje Yesu yako e nyiaa, "Kenj mo yako nenj nyi me naa nenj fiigi danj kenj tee doo te n ne lee man di? N kena nombia dinaana njan kela kenja." ⁵¹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "Mee yako non e ke nyii nyiaa, e kena ngba adido ta toro na Wurubuare kpilala ban na gyanj tisi man Deniwalan Bu non doo."

2

Alowole keyee Kaanan donoo man

¹ Ka weeya atoorote kenj ne, ba kpeo alo nolo Kaanan donoo kenj ke kyaa Galelia teele man ne man. Na Yesu o naa mo kyaa botoo. ² Be baake Yesu na o kaseela mo konj alowole kenj tee botoo. ³ Balan ban solonj ke tanj ne, Yesu o naa yako e nyi "Balan ban solonj te tanj." ⁴ Botoo te Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Nna kei te yee daa na nenj de nombia ya. Deban kenj Wurubuare ba see manj ne te lii ta ya." ⁵ Kenje Yesu o naa yako dekpanalanj kenj tewulee ban nyiaa, "Kpene kamase kenj o yako non nyi yaa yee na, e yee ke." ⁶ Deban kenaj na, osunje dinaana looro njaale banjee botoo. Gyudatena osom man na, osunje kenja man te bee kyekii lonj do mo faafa ba wose. Dokolonj gyaee ke lee lonj ngba garawaase anoj yaa looro ne. ⁷ Botoo te Yesu yako tewulee ban nyiaa, "E kyekii lonj do osunje njan man wulu." Kenje tewulee ban kyekii lonj wulu na belebelebe. ⁸ Kenje o yako wo nyiaa, "Nenee e kyee lonj kenj njaale gyina keyia non o senje alowole kenj siaman ne." Te be kyeewo gyina e. ⁹ Keyia non daa lonj kenj ba bese solonj ne kee. O naawo nyi solonj kenj dei, mona o ba gyen ke dalee ya, mona tewulee ban boo kyee lonj kenj kona e ne banj gyanj botoo kenj koo lee. Kenje keyia non baake alowole baale non lee yenanj, ¹⁰ te o yako e nyiaa, "Balan degyanje na, bee tangbee bo mo solonj kpaakpaate fa wo, te akpaa be deese na te bee mo solonj kenj koo dei ya ne konj. Mona nyan moo solonj kpaakpaate kenj bo weese kaa lii debanj kei pete n lese ke deboo."

¹¹ Kei yena gyakolonj nombia gyangbate kenj Yesu be yee Kaanan donoo kenj ke kyaa Galelia teele doo ne man. O moo ke lese o gyoorobiiri wola, te o kaseela banj mo lee e di. ¹² Kei wole ne, non na o naa na o naabia na o kaseela banj gyuu donoo

kenj bεε baake ke Kapanum ne man ke di weeya akalansee njaale botoo.

Yesu kegegi balaj Wurubuaere osom deni dinaa kenj man

Mateo 21:12-13; Maake 11:15-17; Luka 19:45-46

¹³ Debanj kenj Gyudatena nyeekeleeweewee kenj na benaa ne, Yesu gyuu Gyerusalem donoo man. ¹⁴ Yesu ke gyu ka gyoo Wurubuaere osom deni dinaa kenj dekanjalaj man ne, o naawo nyi baale ne yoo nunkyuene na namense na awulunna, na balaj baale mo kyakee bεe yelee koba. ¹⁵ Mena doo o moo nmeesenj nme yεε dambila te o moowo gegi balaj banj na be nunkyuene na be namense pou lee dekanjalaj kenj man. O yaasee be kobasebia njan te o besena be tebuluse njan pou bunji. ¹⁶ Kenje o yako balaj banj bεe yoo awulunna ne nyiaa, "E mo wo lee kebo! E na mo me kya dee besena e kebu dedii ya!" ¹⁷ Nombia kenja yela o kaseela banj toose Wurubuaere nombia anmarasenj see njan ne yako nyi, "O Wurubuaere, n deni dinaa kenj man nombia ne hia manj nideli, te nje te di ma nyee mo."

¹⁸ Botoo te Gyudatena kegyiise kaa boose e nyiaa, "Woj gyakolonj nombia te nyanj ke tale yεε na kawola daa nyi Wurubuaere faa na nenj doj nyi nya yεε mena aboo kenja?" ¹⁹ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E yelee Wurubuaere osom deni dinaa kei, weeya atoorote na maa ma ke bela." ²⁰ Botoo te Gyudatena kegyiise banj yako Yesu nyiaa, "Ba moo kulutoonenj sojola na looro bo ma Wurubuaere osom deni dinaa kei, te nyanj n ke tale mo weeya atooro ma ke?" ²¹ Mona Wurubuaere osom deni dinaa kenj Yesu ne kolosi ka wose man nombia ne, yena njan gbagba o wose. ²² Mena doo debanj kenj Yesu be fom lee yerj man ne, o kaseela banj toosewo nyi o yako mena nombia kenja. Te be lee Wurubuaere nombia anmarasenj see, na Yesu nombia njan o be yako ne di nideli. ²³ Yesu ke kyaa Gyerusalem Gyudatena nyeekeleeweeya kedi njan man ne, balaj burum naa gyakolonj nombia njan o be yεε ne te be lee e di. ²⁴ Mona Yesu ta mo o wose lo be doo ya, nawolo nyi o gyenj walanj kamase dinoo. ²⁵ Te yεε kenj nyi njolo keyako deniwalanj nombii fa e ya, nawolo nyi o gyenj walanj kamase nyeeman nombia.

3

Yesu kawola Nikodemose nombia

¹ Mena debanj kenanj man ne, na Gyudatena kegyia njolo kyaa wo kenj o yelee yena Nikodemose. O kpuε Farasiitena dikpii kenj man. ² Wee daale nelim ne o

korowo gyu Yesu gyanj te o yako e nyiaa, "Kegyia, da gyenj nyi n yεε wolale e njan Wurubuaere be kpila nenj. Nawolo nyi njolo be kyaa kenj waa tale yεε gyakolonj nombia na nombia dinaana njan n ne yεε ne, kenj nyi Wurubuaere be kpuε na e ya." ³ Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Mεε yako nenj anokoare n ke nyii nyiaa, akpaa be ta bese lola walanj ya ne, o be gyae waa naa Wurubuaere gyoori kenj ya."

⁴ Kenje Nikodemose boose Yesu nyiaa, "Walanj njan o ba bee na, sena te baa bese tale lola e? Waa bese tale gyoo o naa tooman na baa lola e bela?" ⁵ Botoo te Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Mεε yako nenj anokoare n ke nyii nyiaa, akpaa ba te so nenj Wurubuaere loj na Wurubuaere ka mo o felinj do n man ya na, n be gyae n ke tale gyoo Wurubuaere gyoori kenj man ya. ⁶ Deniwalanj na lola o dinoo bo, te Wurubuaere felinj njan mo na lola walanj bo ngba Wurubuaere dinoo ne. ⁷ Na yela keyee nenj gyakolonj nyi me kpa, kaboena nyi ba bese lola nenj bela ya. ⁸ Felinj ne gyoo bo gyu botoo kenj kee gyae. N ne nyii mena kenj kee gyoo mona n ba gyenj ke dalee yaa ke dee gyue ya. Mena mo te doo fa walanj kamase njan Wurubuaere felinj ba lola e ne."

⁹ Kenje Nikodemose boose Yesu nyiaa, "Sena te kenja gyae ke tale koj mena?" ¹⁰ Botoo te Yesu boose e nyiaa, "Ngba n yεε Gyudatena wolale kegyia e. N bee nyii mena nombia kenja man yee? ¹¹ Mεε yako nenj anokoare n ke nyii nyiaa, nombia njan da gyenj ne te dee yako te njan dee naa mo ne te dee di nja wose man adanse, mona e bεe lee nombia njan dee yako njan ne di ya. ¹² Mεε yako njan teele kei doo nombia te e bεe lee nja di ya na, sena te me yako njan Wurubuaere man nombia na e kelee nja di? ¹³ Njolo na njolo te gyuu ta Wurubuaere man ya, Gyise manj Deniwalanj Bu njan moo lee botoo koj ne maagenj.

¹⁴ E gyenj nyi gyanjba kenj na Wurubuaere yela Mosesi yεε dom te o moowo mataa na danj addido depampaa dinaa kenj man. Walanj kamase njan o be gyina o sia kee mena dom kei na o nyinja nyeedoj. Mena ke te baa gyoo manj Deniwalanj Bu njan mo mataa na opanjanj addido. ¹⁵ Na walanj kamase njan o lee manj di na, waa nyinj nyeedoj kekpaa kenj.

¹⁶ Lee mena kenj Wurubuaere ne gyae balanj doo te o moo o bu dokolonj kooj njan fa, nyi walanj kamase njan o lee e di na o be gyae waa yerj leki ya, mona waa nyinj nyeedoj kekpaa." ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuaere te kpila o bu teele kei doo nyi o kaa bu balanj foo ya, mona o kpila e bo na balanj ke ta o doo nyinj nyeedoj.

¹⁸ Walanj kamase njan o lee e di na boo gyae baa bu e foo ya, te njan o te lee e

di ya na be wulaa bu e fɔɔ, nawolo nyi ɔ te lɛɛ Wurubuare bu dokolonj koon njon di ya. ¹⁹ Nombia njan bɔɔ mo bu tɛɛle kei dɔɔ balanj fɔɔ yɛna nyi, kenmanjɛe te kɔnj tɛɛle kei dɔɔ, mɔna balanj ne gyae ditinjɛɛ bo kela kenmanjɛe kenj. Nawolo nyi be nombia njan bɛɛ yɛɛ ne yɛɛ dukum ke. ²⁰ Walañ kamase njon ɔ ne yɛɛ dukum na, ɔ ne kɔla kenmanjɛe kenj te ɔ bɛɛ benaa ke ya. Nawolo nyi ɔ bɛɛ gyae nyi ɔ nombiakumɛɛ njan ka lee debɔɔ ya. ²¹ Mɔna walañ kamase njon ɔ ne yɛɛ nombia kpaakpaa ne, ɔ na benaa kenmanjɛe kenj. Nawolo nyi kenmanjɛe kenj gyae ka lese ɔ nombia njan ɔ ne yɛɛ ne wola nyi ɔ ne yɛɛ Wurubuare kegyaebii.

Gyon Wurubuare loñsɔɔre kedi Yesu wose man adanseɛ

²² Kenja wole ne Yesu na ɔ kaseela banj gyuu Gyudia tɛɛle man. Yesu kyaawɔ botɔɔ weeya akalanseɛ njaale te ɔ sɔɔ balanj Wurubuare loñ. ²³ Debanj kenanj na Gyon mɔ ne sɔ balanj Wurubuare loñ donɔɔ kenj bɛɛ baake ke nyi Aenon kenj ka benaa na Salim donɔɔ ne man. Nawolo nyi na loñ boe botɔɔ, te balanj mɔ na gyem tisi ɔ dɔɔ nyi waa sɔ wɔ Wurubuare loñ. ²⁴ Debanj kenanj na ba te kyanja ta Gyon tɔ deni ya.

²⁵ Gyuda baale njolo na Gyon kaseela banj man baale lɛɛ anjmaarenj lee mena kenj bɛɛ mo loñ faafo ba wose lee ba amanbere gbɛɛ ne wose man. ²⁶ Botɔɔ te Gyon kaseela banj kɔnjawɔ Gyon gyanj kaa yako e nyiaa, “De Gbenjgyoo, n ne tɔɔse balee njon nafa ɔ kpue na daa Gyɔɔdan boo kenj dɔnjgyinj, te n be di ɔ wose man adanseɛ nideli ne? Kɛɛ, ɔ ne sɔ balanj Wurubuare loñ, te balanj pou ne gyu ɔ gyanj.” ²⁷ Kenjte Gyon tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Nyi Wurubuare te fa walañ gbɛɛ nyi waa yɛɛ kolo ya ne, ɔtenate be gyae waa tale yɛɛ ya. ²⁸ Ɛmɛɛ gbagba ɛ ke tale di manj adanseɛ nyi me yakowɔ nyiaa, Na manj yɛna Nyeelɛɛre njon Wurubuare be yako see nyi waa kɔnj ne ya, mɔna Wurubuare kpila manj bo nyi maa kyanj gbɛɛ ta ɔ siaman kɔnj.”

²⁹ Kenjte Gyon gyɔɔ dudu yako wɔ nyiaa, “Walañ njon ɔ dana alowɔle na, njon yɛna alowɔle njon baale. Mɔna alowɔle baale njon ɔ gyoonɔ dɔɔ bɛɛ sem bo yɛnanj tei, te akpaa be nyii alowɔle baale njon woya na ne yɛɛ wɔ gyonj nideli. Mena mɔ yaa yɛɛ manj gyonj nideli debokeiman njgba mɔɔ nyii Yesu nkanj ne. ³⁰ Kaboena nyi Yesu yɛɛ lee kela manj.

³¹ Walañ njon ɔ ba lee adido kɔnj ne ɔ kela walañ kamase, te walañ njon ɔ ba lee tɛɛle kei dɔɔ ne ɔ yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ walañ e te ɔ ne kolosi tɛɛle kei dɔɔ nombia bo. Walañ njon ɔ ba lee adido ne, ɔ kela

kpene kamase. ³² Nombia njan ɔ be naa na njan ɔ be nyii ne wose man adanseɛ te ɔ ne dii, mɔna njolo te lɛɛ wa adanseɛ kenj di ya. ³³ Te walañ njon ɔ be lɛɛ wa adanseɛ kenj di na, na ɔtenate te sɛɛ baa nyi Wurubuare nombia njan yɛɛ ampanj. ³⁴ Walañ njon Wurubuare be kpila e na ɔ ne kolosi Wurubuare nombia bo, nawolo nyi Wurubuare ta mo ɔ felinj njon do walañ njonanj man nideli. ³⁵ Kya njon ne gyae ɔ bu njon nombia, te ɔ moɔ kpene kamase do e ɔ nyinjmaa man. ³⁶ Walañ kamase njon ɔ lɛɛ ɔ bu njon di na waa nyinj nyeedonj kekpaɛ, te walañ kamase njon ɔ bɛɛ ɔ bu njon na ɔ be gyae waa nyinj nyeedonj kei ya, mɔna Wurubuare waa gyenj banj do e kekpaakekpaɛ.”

4

Yesu kekolosi na Samaria alo njolo

¹ Farasiitena banj nyiiwɔ nyi Yesu ne nyinj balanj burum sɔ wɔ Wurubuare loñ kela Gyon Wurubuare loñsɔɔre. ² Mɔna Yesu gbagba dɔɔ ɔ te sɔ njolo na njolo Wurubuare loñ ya, ɔ kaseela banj sɔɔ na wɔ. ³ Yesu ke nyii mena kenj balanj ne kolosi ɔ wose man nombia ne, ɔ korowɔ lee Gyudia tɛɛle man bese gyu Galelia tɛɛle man. ⁴ Na kaboena nyi waa mo na Samaria tɛɛle man. ⁵ Mena dɔɔ ɔ moowɔ botɔɔ kelii Samariatena donɔɔ kenj bɛɛ baake ke nyi Sikya ne man. Sikya donɔɔ kei benaa na tɛɛle kenj Gyekɔpo ba mo fa ɔ bu Gyosefo ne. ⁶ Na Gyekɔpo ditiribunj doo botɔɔ. Yesu kelii botɔɔ ne, na ɔ te kaa mena dɔɔ ɔ tisiwɔ kyaa ditiribunj kenj gyanj. Debanj kenanj na weese ta senj dɛɛ.

⁷ Ɔ ke kyaa botɔɔ ne Samaria alo njolo kɔnjawɔ botɔɔ ɔ kaa kyee loñ, kenjte Yesu sola e nyi “Fa manj loñ maa nyɔɔ.” ⁸ Debanj kenanj na, ɔ kaseela banj te lam donɔɔ kenj man be kaa lɛɛ weeneɛ. ⁹ Botɔɔ te Samaria alo njon yako Yesu nyiaa, “N yɛɛ Gyuda baale e te manj mɔ yɛɛ Samaria alo e. Wɔnj dɔɔ te n na sola manj loñ?” Kenj dɔɔ ɔ be boɔse mena yɛna nyi, Gyudatena na Samariatena bɛɛ gyoo ya. ¹⁰ Kenjte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaa nyen gyenj Wurubuare kolo anefanj na walañ njon ɔ na sola nenj loñ kei ne, nafa nyanj ka sola e na waa fa nenj loñ kenj kɛɛ fa nyeedonj ne.”

¹¹ Botɔɔ te alo njon yako e nyiaa, “Kegya, ditiribunj kenj dana siilinj te n be dana kpene kenj n ka mo kyee loñ kenj ya. Alenj te nyanj kɛnyinj mena nyeedonj loñ kei. ¹² Yaa nyanj kela na de naana Gyekɔpo njon ɔ be wula ditiribunj kei fa daa ne? Njon gbagba na ɔ bia na ɔ wonembia pou nyɔɔ loñ lee ditiribunj kei man.” ¹³ Kenjte Yesu tiranɔɔ fa alo njon nyiaa, “Walañ kamase njon waa nyɔɔ loñ kei ne, loñboanenj gyae ka ko e

bela. ¹⁴ Mōna walaŋ kamase ŋon waa nyoo loŋ keŋ maa fa e ne, loŋboaneŋ be gyae ka ko e bela ya. Loŋ keŋ maa fa e ne gyae ke doo ɔ man ŋgba ditiribuŋ ne, na ka ke fa e nyeedoŋ loŋ na waa nyiŋ nyeedoŋ kekpaakekpa. ¹⁵ Botoo te alo ŋon yako e nyiaa, “Kegyia, akpaa mena na fa maŋ mena loŋ kei na loŋboaneŋ ba tekaa ko maŋ bela ya, na maa tina ditiribuŋ kei man kekɔŋ yela.”

¹⁶ Keŋte Yesu yako e nyiaa, “Gyu ke baake n baale na e ke kɔŋ.” ¹⁷ Te alo ŋon yako e nyiaa, “Moo dana baale ya.” Keŋte Yesu yako e nyiaa, “N te yako anokoare nyi n be dana baale ya. ¹⁸ N taŋ ke yala baala banon, te ŋon gyaŋ n kyaa debokeiman ne ɔ te ye e n baale e ya. Mena doo nombia ŋan n be yako maŋ ne ye e ampaŋ.” ¹⁹ Botoo te alo ŋon yako e nyiaa, “Kegyia ma te naa nyi n ye e Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyooore e ampaŋ. ²⁰ De naanao som Wurubuare bo bula kei doo, mōna emee Gyudatena kpa Gyerusalem donoo man te kaboena nyi de e som Wurubuare.” ²¹ Keŋte Yesu yako e nyiaa, “Alo le e maŋ di, debaŋ daale gyae kekɔŋ keŋ boo gyae baa tekaa som Wurubuare bula kei doo yaa Gyerusalem donoo man ya. ²² Emee Samariatena na som Wurubuare ŋon e ba gyeŋ e ya, te daa Gyudatena doo de e som Wurubuare ŋon da gyeŋ e, nawolo nyi nyeekele e gyae ke ta bo Gyudatena doo kɔŋ.”

²³ Debaŋ daale ne kɔŋ te ke taŋ kekɔŋ, keŋ nyi baŋ be e som Wurubuare anokoare man ne, baa mo Wurubuare Felin na anokoare bo som Wurubuare nawolo nyi mena somra kewo diŋoo te Wurubuare ne gyae. ²⁴ Wurubuare ye e felin e, mena doo baŋ baa som e ne kaboena nyi baa mo ɔ felin na anokoare som e.” ²⁵ Botoo te Samaria alo ŋon yako e nyiaa, “Ma gyeŋ nyi Nyeeleere ŋon be e baake e nyi Kristo ne waa kɔŋ. ɔ kɔŋ na waa kaa lese kpene kamase man fa daa.” ²⁶ Keŋte Yesu torowo yako e nyiaa, “Maŋ ŋon me e kolosi na neŋ ne, maŋ yena nyeeleere ŋon.”

²⁷ Be kee kolosi kenan ne, te Yesu kaseela baŋ leewo donoo man kɔŋ. Ba kena ŋgba Yesu na alo ŋon seŋe be kolosi ne, ye e wo yakolon. Mōna be man ŋolo te tale boose alo ŋon nyi won te ɔ ne gyae ya, te ba te tale boose Yesu mo nyi weera ɔ ne kolosi na alo ŋon ya. ²⁸ Botoo te alo ŋon tina osuŋ keŋ yela, te ɔ yeuwo gyu donoo keŋ man ke yako balan nyiaa, ²⁹ “E kɔŋ kaa kee balee ŋolo ŋon ɔ be yako maŋ ma wose man nombia ŋan pou moo ye e ne. Na ŋon yena Kristo, nyeeleere ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne baa yaa?” ³⁰ Mena doo balan leewo donoo keŋ man kɔŋ Yesu gyaŋ.

³¹ Debaŋ kenan na te ɔ kaseela baŋ waase e nyiaa, “De Gbengyoo mo kolo tina n noo” ³² Keŋte Yesu yako wo nyiaa, “Me dana weene e ŋaale maa di keŋ e ba gyeŋ ya.” ³³ Botoo te ɔ kaseela baŋ boose donja nyiaa, “Doona ŋolo saa weene e baa kona e?” ³⁴ Keŋte Yesu yako wo nyiaa, “Me weene e yena nyi maa ye e me kya ŋon ɔ be kpila maŋ ne kegyaebii, na maa ye e tom keŋ ɔ ba mo fa maŋ ne kelii ɔto. ³⁵ Emee gbagba ne tale yako nyi ‘Te ka gyaalanja banaara na weene e kekerere te lii.’ Me e yako ŋon e ke nyii nyiaa, e gyina e sia na e ke kee woose man. E kena nyi aboo ŋan te ye e na kekerere. ³⁶ Walaŋ ŋon ɔ ne kerere weene e ŋan ne baa to e kom, te ɔ ne yilaa aboo ŋenan bo see fa nyeedoŋ kekpaakekpa keŋ. Mena doo walaŋ ŋon ɔ be fare na walaŋ ŋon ɔ be kerere ne pou baa bom di gyaŋ. ³⁷ Dudu keŋ boo gyoo nyi, ‘Ŋolo ne duula te ŋolo mo ne karala’ ne ye e ampaŋ. ³⁸ Me kpila ŋon baa nyi ya gyu ke kerere weene e wo keŋ e te ye e tom ya ne man. Baale ye e na tom keŋ, te emee koŋawo e ne di ba tom keŋ boo ye e ne tooo.”

³⁹ Balan baŋ be kyaa Samaria donoo keŋ man ne, be man burum le e Yesu di nawolo nyi alo ŋon yakowo nyiaa, “ɔ te yako maŋ ma wose man nombia ŋan pou weese ne.” ⁴⁰ Mena doo Samariatena baŋ kekɔŋ ɔ gyaŋ ne, be waase e nyi waa kyaa be gyaŋ, te Yesu dii weeya ala be gyaŋ. ⁴¹ Yesu nombia ŋan ɔ ba wolo ne yela balan burum le e e di. ⁴² Keŋte be yako alo ŋon nyiaa, “Nene e doo ne na n noowoya ŋan doo te de le e e di ya, mōna daa gbagba te nyii e te da te naa nyi ŋon yena balan pou nyeeleere gbagba ŋon.”

Yesu kekyo tomyeere kegyia ŋolo bu kawee

⁴³ Yesu kedi weeya ala botoo wole ne, ɔ leewo botoo bese gyu Galelia te e man. ⁴⁴ Nawolo nyi Yesu gbagba yakowo nyiaa, “Boo ne le e Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyooore kamase do ŋon gbagba ɔ donoo man ya.” ⁴⁵ Yesu kekɔŋ kaa gyoo Galelia ne, botootena le e e nideli, nawolo nyi be naa nombia ŋan pou ɔ be ye e Gyerusalem donoo man debaŋ keŋ boo gyu be kaa di ba nyeekeleewe keŋ ne.

⁴⁶ Keŋte Yesu besewo gyu Kanan donoo keŋ be kyaa Galelia te e man ne man. Mena donoo kenan man te ɔ besena loŋ ye e solon ne. Debaŋ kenan na tomyeere kegyia ŋolo kyaa botoo keŋ ɔ bu na we e Kapanum donoo man. ⁴⁷ Tomyeere kegyia ŋon kenyii nyi Yesu ta lee Gyudia kɔŋ Galelia botoo ne, ɔ gyuuwo ɔ gyaŋ ke waase e nyi ɔ bu na we e doo Kapanum donoo man ɔ ne gyae waa yeŋ. Mena

doo waa koj na o kaa kyo e kawee fa e.
 48 Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Na e kena gyakolonj nombia na nombia dinaana ya ne, nafa e man walañ kamase be gyae waa lee man di ya." 49 Kenje kegyia ñon yako Yesu nyiaa, "Me Gbenjyoo, waase koj dee gyu bilenj na mena ya na me bu ñon waa yenj." 50 Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Ta, n bu ñon waa nyinj nyeedoj." Balee ñon lee Yesu ñoowoya ñan di te o lanjawo. 51 Balee ñon keta o ne gyu o dee ne, o gyanee na o tewulee gbenaana man te be yako e nyiaa, "N bu ñon wose te yee e doñ." 52 Botoo te balee ñon boose o tewulee banj nyiaa, debanj wonñti man te me bu ñon wose yee e doñ? Kenje be tiranoo fa nyiaa, "Dana weesetententj kegyo ñgba debanj dokolonj ne, te bu ñon wose yee e doñ." 53 Botoo te o kya ñon toosewo nyiaa, debanj kenanj man pɛpɛpɛ te Yesu yako e nyiaa, "N bu ñon wose gyae ke yee e doñ." Mena doo ñon na o dekanjalanjmantena pou lee Yesu di. 54 Yesu ka lee Gyudia koj Galelia teele man ne, kei yena gyakolonj nombia bolate kenj o be yee.

5

Yesu kekyo otakase ñolo kawee

1 Kenja wole ne, Gyudatena ne di bo osom wee dinaa daale Gyerusalem donoo man, te Yesu mo gyuu botoo. 2 Na depaa daale kyaa Gyerusalem donoo man kenj bee baake ke be dee dei man nyi Betesaida. Mena depaa kei benaa na denanoo kenj bee baake ke nyi "Namense Denanoo" ne, te be banee kefeese anoj kilisi ke. 3 Kaweesetena kpookpo burum ñgba siayeleesatena na otakasese na banj ba yenaase ba yekee ne na lee donoo kenj man kaa doo botoo daa loñ kenj kewosi. 4 Nawolo nyi be kyaa be kyaa na, Wurubuare kpilale ne kyaa kaa wosi loñ kenanj te kawete ñon o tangbbe ka gyoo loñ kenj man na, o kawee ne tanj.

5 Na balee ñolo ñon o be tekerii kulu-toonej sao na kufu gyanaara ne doo botoo. 6 Yesu kena balee ñonanj te o ke nyii nyi o ta wee kyare ne o boose e nyiaa, "N ne gyae n kawee ke tanj?" 7 Botoo te kawete ñon tiranoo fa e nyiaa, "Me Gbenjyoo, akpaa be wosi loñ kenj na, moo ne nyinj ñon waa gate manj ka do ke man ya. Akpaa ma mo maa yee kakyenj koro ka gyoo na ñolo te tangbbe manj." 8 Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Koro! Gate n dofononj na n ke ta." 9 Debokenanj man te balee ñon kawee tanjawo te o korowo gate o dofononj te o teeewo lanj. Mena wee kenanj yee Gyudatena kefeefowee ke. 10 Mena doo Gyudatena kegyiise yako balee ñon boo kyo e ne nyiaa, "Gyenj yee da kefeefowee

ke, te da mmaraa bee fa gbese nyi nya seele n dofononj ya." 11 Kenje balee ñon tiranoo fa wo nyiaa, "Walanj ñon o be kyo manj me kawee ne, yako na manj nyi maa gate ma dofononj na maa ta." 12 Botoo te be boose e nyiaa, "Walanj wonñti yako na nenj nyi nya gate n dofononj na n keta?" 13 Mona balee ñon Yesu be kyo e o kawee ne, ta ggem nyi Yesu kyoonna e o kawee kenj ya. Nawolo nyi na balan boe botoo te Yesu mo ta ñere gyoo be man. 14 Kenanj wole ne, Yesu kena balee ñonanj Wurubuare osom deni dinaa kenj man te o yako e nyiaa, "Kee, nene e n wose te yee nenj doñ, na tekaa yee dukum bela ya. Na mena ya na kpene kenj gyae kekøj n doo ne, gyae ka kela kei." 15 Botoo te balee ñon gyuuwo keyako Gyudatena kegyiise banj nyiaa, Yesu kyoo na e o kawee kenj.

16 Mena doo Gyudatena kegyiise banj naase Yesu diyem, nawolo nyi o te kyo kawee ba kefeefowee. 17 Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Me kya Wurubuare ne yee tom debanj kamase kaa lii na gyen, mena doo kaboena nyi manj mo maa yee tom mena." 18 Lee mena nombia kenja doo ne Gyudatena kegyiise banj yase sia gyae gbese kenj baa mo ko Yesu. Nawolo nyi na kenj o be wolee ba kefeefowee kenj kaagenj doo ya, mona o kpa o kya yena Wurubuare kenj nawolo nyi o dokoso yena Wurubuare. 19 Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Ampanj yaa mee yako ñon e ke nyii nyiaa, kolo be kyaa kenj manj Wurubuare bu ñon ne yee ma wose doo ya. Kpene kenj me naa me kya ne yee na kenj te mee yee. Kpene kenj kya ñon ne yee na, kenj te manj o bu ñon mo ne yee. 20 Nawolo nyi me kya ne gyae manj te o na wola manj kpene kamase kenj ñon gbagba ne yee ne. Waa wola manj aboo dinaana ñan kela kenja na maa yee, na e wose ka yenj ñon. 21 Mena kenj kya ñon ne gyuuuwoya te o ne fa wo nyeedoj ne, mena kee te manj o bu ñon mo maa fa balan banj manj gbagba ne gyae ne nyeedoj. 22 Kya ñon gbagba bee di balan nombia ya. O ta mo balan nombia kedi pou do manj o bu ñon nyinjmaa man, 23 na balan pou ke nyinj lese manj o bu ñon yele ñgba mena kenj bee lese me kya ñon yele ne. Walañ ñon o bee lese manj o bu ñon yele ya na, o bee lese me kya ñon o be kpila manj o bu ñon ne yele ya.

24 Ampanj yaa mee yako ñon e ke nyii nyiaa, walañ kamase ñon o nyii me ñoowoya te o lee walañ ñon o be kpila manj ne di na, waa nyinj nyeedoj kekppa te boo gyae baa bu e fojo ya. Kei nawolo baa nyi o ta lee yenj man koj nyeedoj man. 25 Ampanj yaa mee yako ñon e ke nyii nyiaa, debanj daale ne koj te ke tanj ke koj kenj balan banj be yee ñgba woya ne, nawolo

nyi ba te lɛɛ Wurubuaɛ nombia ŋan di doo ya nɛ, baa nyii maŋ Wurubuaɛ bu ŋon dei. Balaŋ baŋ baa nyii me dei te baa yɛɛ kpene keŋ moɔ yako wo nɛ na baa nyiŋ nyeedoŋ. ²⁶ Mena keŋ me kya ŋon ne fa balaŋ nyeedoŋ nɛ, mena mo te ɔ faa maŋ ɔ bu doŋ nyi maa fa balaŋ nyeedoŋ. ²⁷ ɔ te fa maŋ ɔ bu ŋon doŋ nyi maa di balaŋ nombia, nawolo nyi maŋ yena Deniwalaŋ Bu ŋon. ²⁸ ɛ na yeli nombia keŋa ke yɛɛ ŋon gyakoloŋ ya, nawolo nyi debarŋ daale gyae kekoŋ keŋ wo ya pou baa nyii ma wo ya, ²⁹ na baa lee ba yebɔɔse man koŋ. Baŋ boɔ yɛɛ nombia kpaakpaa nɛ baa koro na baa nyiŋ nyeedoŋ, te baŋ boɔ yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ baa koro na baa bu wo doo.”

Yesu adanseɛtena

³⁰ “Maŋ gbagba bɛɛ yɛɛ kolo me baam doo ya. Mena keŋ me kya Wurubuaɛ de yako maŋ nɛ, mena te mee di balaŋ nombia, te me nombia kedi mo doo na ke gbɛɛ. Nawolo nyi na maŋ gbagba kegyaebii te mɛɛ yɛɛ ya, mona me kya ŋon ɔ be kpila maŋ nɛ kegyaebii te mɛɛ yɛɛ. ³¹ Nyi akpaa maŋ gbagba de di ma wose man adanseɛ na, ɛ be gyae ɛ ke lɛɛ maŋ di ya. ³² Mɔna ŋolo kyaa keŋ ɔ ne di ma wose man adanseɛ, te ma gyen nyi wa adanseɛ keŋ ɔ ne dii lee ma wose man nɛ yɛɛ ampaŋ. ³³ ɛ kpila balaŋ gyu Gyon gyaŋ, te ɔ dii anokoare keŋ wose man adanseɛ fa ŋon. ³⁴ Na mɛɛ gyae bo nyi denibalaŋ baa di ma wose man adanseɛ ya, mona ɛ nyeedoŋ keniŋ doo te mɛɛ yako keŋa. ³⁵ Gyon yɛɛ ŋgba kanea keŋ kɛɛ naa te kɛɛ ŋalakee nɛ, te ɛ gyawo nyi ɛ ke di kanea kenan gyon kyomii. ³⁶ Me dana ŋolo ŋon ɔ ne di ma wose man adanseɛ, te wa adanseɛ kenan kela Gyon wui keŋ ɔ be dii lee ma wose man nɛ. Nawolo nyi tom keŋ me kya Wurubuaɛ ba mo do maŋ me nyiŋmaa man nyi maa yɛɛ ke kelii ɔto te mɛɛ yɛɛ ke nɛ, ne diina adanseɛ lee ma wose man nyi me kya ŋonan kpila na maŋ. ³⁷ Me kya ŋon ɔ be kpila maŋ nɛ, ŋon gbagba mo ne di ma wose man adanseɛ. ɛ te nyii ta ɔ noɔwoya ya, te ɛ te naa ta ɔ dinoo mo ya. ³⁸ ɔ nombia be doo ɛ konɔse man ya, nawolo nyi ɛ bɛɛ lɛɛ walaŋ ŋon ɔ be kpili nɛ di ya. ³⁹ ɛ ne yase ɛ sia kaseɛ Wurubuaɛ nombia ŋan nawolo nyi na ya agyuen yena nyi ŋe man te ɛ ke nyiŋ nyeedoŋ kekpaɔ keŋ. Te mena Wurubuaɛ nombia aŋmaraseŋ see keŋa ne di ma wose man adanseɛ. ⁴⁰ Mɔna ɛ bɛɛ gyae ɛ ke koŋ me gyaŋ na ɛ kaa nyiŋ nyeedoŋ kekpaɔ keŋ ya.

⁴¹ Na ma kegyaebii yena nyi balaŋ baa keɛɛ maŋ ya. ⁴² Mɔna ma gyen ɛ dinoo te ma gyen nyi ɛ bɛɛ gyae Wurubuaɛ lee ɛ konɔse man ya. ⁴³ Me koŋaɛ me kya

ŋon yele man mona ɛ te lɛɛ maŋ ya. Mɔna akpaa ŋolo de koŋ ŋon gbagba yele man na ɛ ke lɛɛ e. ⁴⁴ ɛ ne gyae nyi ɛ ke keɛɛ doŋa, mona ɛ bɛɛ gyae nyi Wurubuaɛ dokoloŋ ŋon ke keɛɛ ŋon ya. Kenan na sena te ɛ ke tale lɛɛ maŋ di? ⁴⁵ ɛ na gyuen nyi maŋ ne gyaela me kaa yako ɛ nombiakumɛɛ fa me kya Wurubuaɛ ya. Mosesi ŋon ɛ ba mo ɛ loo gyakaa ɔ doo nɛ, ŋon ne gyaela waa mo ɛ nombiakumɛɛ gyu me kya siaman. ⁴⁶ Nyi yen lɛɛ Mosesi di na nafa ɛ keɛɛ maŋ mo di, nawolo nyi ma wose man nombia te Mosesi ŋmarasewo. ⁴⁷ Mɔna nyi akpaa ɛ bɛɛ lɛɛ kpene keŋ ɔ be ŋmarase nɛ di ya na, sena te ɛ keɛɛ kpene keŋ mɛɛ yako ne di?”

6

Yesu kefa balaŋ kakpoŋse banon (5000) weeneɛ

Mateo 14:13-21; Maake 6:30-44; Luka 9:10-17

¹ Weeya akalansɛɛ ŋaale wole nɛ, Yesu toŋa Galaria depaa keŋ bɛɛ baake ke bela nyi Tiberiase ne gyu ke dingyiŋ. ² Balaŋ burum sila ɔ gbɛɛ gyu botoo, nawolo nyi be naa gyakoloŋ nombia na nombia dinaana ŋan ɔ be yɛɛ lee mena keŋ ɔ be kyɔ balaŋ kaweeɛ ne doo. ³ Keŋte Yesu na ɔ kaseela baŋ gyenja bula daale kekyaa botoo. ⁴ Debarŋ kenan na Gyudatena nyeekeɛwee kedi keŋ ta benaa.

⁵ Yesu gɛɛsewo keɛ te ɔ naawo nyi balaŋ burum ne koŋ ɔ gyaŋ keŋte ɔ boɔse Filipino nyiaa, “Alen te dee nyiŋ weeneɛ lɛɛ fa balaŋ burum kewo dinoo kedi?” ⁶ Yesu boɔse Filipino mena nombia keŋa na waa mo keɛ wa agyuen nawolo nyi ŋon gbagba wulaa ɔ gyen kpene keŋ waa yɛɛ. ⁷ Botoo te Filipino tiranoo fa e nyiaa, “Pɛ walaŋ kamase keniŋ kyomii di koran na, kaboena nyi deɛ mo tomyeere kegyia ŋolo gyaalanja gyanaara kɔba bo lɛɛ weeneɛ.” ⁸ Keŋte ɔ kaseela baŋ ŋolo ŋon bɛɛ baake e nyi Anderiase, ŋon ɔ kegyia yena Simɔn Pita ne yakowo nyiaa, ⁹ “Bu ŋolo kyaa kebo keŋ ɔ dana bodobodose anon na kpebia bala. Mɔna won te keŋa gyae keyeɛ balaŋ burum kewo.” ¹⁰ Botoo te Yesu yako ɔ kaseela baŋ nyiaa, “ɛ yela balaŋ baŋ pou ke tisi kyakee.” Na ŋalese murumuru ŋaale kyaa botoo, mena doo balaŋ baŋ pou tisiwo kyakee botoo. Baala baŋ be kyaa botoo nɛ baa yɛɛ ŋgba balaŋ kakpoŋse banon nɛ. ¹¹ Keŋte Yesu moo bodobodose ŋan te ɔ fanewo fa Wurubuaɛ koran, te ɔ moo ŋa kpeɛɛ fa balaŋ baŋ be kyaa botoo nɛ. Mena ke te ɔ moo kpebia ŋan mo te ɔ fanewo fa Wurubuaɛ koran te ɔ kpeɛɛ ŋa fa balaŋ baŋ pou. Balaŋ baŋ diiwo baa ba kegyaebii. ¹² Balaŋ baŋ pou kedi baa ne

Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “E tɔɔsee weeneɛ akan njan pou, e na yeli na kewɔlɛɛ ya.”¹³ Weeneɛ njan balan ban be dii kaase ne, be tɔɔsee na buruburu akan njan na be nyinja donjase kufu ala.¹⁴ Balan ban kena gyakolon nombia njan Yesu be yee ne be yakowɔ nyiaa, “Kei yena Wurubuarɛ dekenjpenjgyɔɔre njon ɔ be yako see nyi waa konj tɛle kei doo ne ampanj.”¹⁵ Na Yesu tan kena nyi balan ban ne gyae be kaa kyanj e, na baa nɛre e mo e see be gyoo mena doo njon waagenj wonja ɔ wose lee be man gyu ke kyaa bula kenj doo bela.

Yesu keta loj doo

Mateo 14:22-33; Maake 6:45-52

¹⁶ Kelii balinoo ne Yesu kaseela ban besewo gyu depaa kenj nooman,¹⁷ kenjte ba gyoowo degbele daale man te ba moo ba nyee ban bee gyu Kapanum donoo man. Deban kenan na tɛe te biri mona Yesu see ɔ te konja ta be gyanj ya.¹⁸ Te felinj dinaa daale korowo ne gyoo loj kenj doo kenj te yee nsendee ya.¹⁹ ɔ kaseela ban kesaa degbele kenj gyu siaman kenj gyaee keyee ngba gbɛekemaa atooro na yale ne, be naa Yesu donjɛ loj kenj doo ɔ ne konj ba degbele kenj gyanj, kenjte gyakolon gyoo wo.²⁰ Kenjte Yesu yako wo nyiaa, “E na yee ya, manj nonanj.”²¹ Botoo te be lee Yesu gyonj man do ba degbele kenj man, debokenanj man te be kelii botoo kenj bee gyu ne.

²² Tɛe kena ne, balan burum ban booo kaa depaa kenj dingyin ne naawo nyi degbele dokolon doo la botoo. Te ba gyenj mo nyi Yesu ta gyoo degbele kenan man kpu na ɔ kaseela ban ya. ɔ kaseela ban baagenj gyoola ke man lanj.²³ Agbelese njaale mo lee Tiberiase donoo man konj dingyin botoo, benaa na botoo kenj Yesu ba mo bodobodo fane fa Wurubuarɛ karanj te ɔ ba mo fa balan burum ban be dii ne.²⁴ Balan burum ban kena nyi Yesu na ɔ kaseela ban be kyaa botoo ya ne, ba gyoowo agbelese njenanj man gyu Kapanum donoo man beɛ keo e.

Yesu yena nyeedonj weeneɛ

²⁵ Balan ban ke gyu kena Yesu booo kenj dingyin ne be boooɛ ne nyiaa, “De Gbenjgyoo, debanj wonji yaa n tanj kaa lii kebo?”²⁶ Kenjte Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Ampanj yaa mee yako njon e ke nyii nyiaa, na gyakolonj nombia njan e be naa moo yee ne doo te e silana me gbɛe ya, mona weeneɛ njan e be nyim di baa e kegyaebii ne doo te e silana me gbɛe.”²⁷ E na naase e wose diyem gyae weeneɛ njan gyae kewɔlɛɛ ne ya, mona e yee kakyerj gyae weeneɛ njan gyae kefa njon nyeedonj kekpaan kenj ne. Weeneɛ kenja te manj Deniwalanj Bu njon maa fa njon, nawolo nyi me kya Wurubuarɛ ta mo ɔ donj do

me man kenj nawolo nyi ɔ te lee manj do.”²⁸ Kenjte be boooɛ Yesu nyiaa, “Wonj te kaboena nyi deɛ yee, na deɛ tale yee kpene kenj Wurubuarɛ ne gyae nyi deɛ yee ne?”²⁹ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Tom kenj Wurubuarɛ ne gyae nyi yaa yee yena nyiaa, e lee walanj njon ɔ be kpila e ne di.”

³⁰ Kenjte be boooɛ Yesu nyiaa, “Wonj gyakolonj nombia te nyanj ke yee wola daa na deɛ lee nenj di nyi Wurubuarɛ kpila na nenj? Wonj te nyanj ke yee?”³¹ De naanoo dii weeneɛ njan beɛ baake na nyi maana ne depampaa kenj man, ngba mena kenj Wurubuarɛ nombia njmarasenj see njan ne yako daa ne nyiaa, “ɔ faa wo weeneɛ lee addido te be diiwo.”³² Kenjte Yesu yako wo nyiaa, “Ampanj yaa mee yako njon nyiaa, na Mosesi faa na njon weeneɛ lee addido ya, mona me kya yena walanj njon ɔ ne fa weeneɛ gbagba njan ba lee addido ne.”³³ Nawolo nyi weeneɛ njan me kya Wurubuarɛ ne faa ne yena njon ɔ ba lee addido konj tɛle kei doo, te ɔ ne fa balanj nyeedonj kekpaan ne.”³⁴ Kenjte be yako e nyiaa, “De Gbenjgyoo, akpaa mena na lee gyenj ne gyu na fa daa weeneɛ kenja wee kamase.”

³⁵ Te Yesu yako wo nyiaa, “Manj yena nyeedonj weeneɛ njan. Walanj kamase njon ɔ konj me gyanj ne, tanam be gyae ka ko e ya. Te walanj kamase njon ɔ lee manj di na, lonjboanenj be gyae ka ko e ya.”³⁶ Ngba mena kenj mo tanj yako njon kaalanj ne, e te naa manj mona e beɛ lee manj di ya.³⁷ Walanj kamase njon me kya ba mo e fa manj ne, waa konj me gyanj. Te walanj kamase njon ɔ konj me gyanj ne, moo gyae maa gegi e ya.³⁸ Nawolo nyi me ta lee addido konj tɛle kei doo nyi me kaa yee manj gbagba kegyaebii ya, mona me konjae me kaa yee njon ɔ be kpila manj ne kegyaebii.³⁹ Njon ɔ be kpila manj ne kegyaebii yena nyiaa, balan ban pou ɔ ba mo do manj me nyinmaa man ne, me na yela be man dokolonj ka yo ya. Mɔna wee otomante kenj man ne, maa gyuusu wo pou lee yerj man konj nyeedonj man.⁴⁰ Nawolo nyi me kya njon kegyaebii yena nyi walanj kamase njon ɔ mo ɔ loo gyakaa me doo te ɔ lee manj di na, waa nyinj nyeedonj kekpaan kenj. Te wee otomante kenj man ne, maa gyuusu mena walanj nonanj lee yerj man konj nyeedonj man.”

⁴¹ Botoo te Gyudatena ban fiasɛɛ beɛ njorokoso lee Yesu wose man nawolo nyi ɔ kpa, njon yena weeneɛ njan ba lee addido konj ne.⁴² Kenjte be yakowɔ nyiaa, “Na kei yena Gyosefo bu njon beɛ baake e nyi Yesu ne yee? Da gyenj ɔ kya na ɔ naa. Wonj doo te nenɛ ɔ ne yako daa nyi ɔ lee addido bo konj?”⁴³ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “E na njorokoso na donja ya.”⁴⁴ Nyi akpaa

me kya ñon ɔ be kpila man ne te wɔn ñolo bena na man ya ne, mena walañ ñonañ be gyae waa tale kɔñ me gyan ya. Te wee ɔtomante keñ ne, maa gyuusuu mena walañ ñonañ lee yen man na waa nyin nyeedon. ⁴⁵ Wurubuare akpenkpenjyɔɔra ban man ñolo ñmarasewo see nyiaa, 'Wurubuare ne gyaela waa wola walañ kamase nombia.' Mena dɔɔ walañ kamase ñon ɔ tei me kya Wurubuare nombia te ɔ kasee ña ne, waa kɔñ me gyan. ⁴⁶ Kei beɛ wolo nyi ñolo te naa me kya ñon ya. Walañ ñon ɔ ba lee Wurubuare gyan kɔñ ne, ñon waagen naa na e. ⁴⁷ Ampan yaa mee yako ñon nyiaa, walañ ñon ɔ lee man di na waa nyin nyeedon kekpaakekpa.

⁴⁸ Man yena nyeedon weeneɛ ñan. ⁴⁹ E naanaɔ dii weeneɛ ñan beɛ baake ña nyi maana ne depampaa keñ man, mɔna ba yekeewo. ⁵⁰ Mɔna nyeedon weeneɛ ñan ba lee Wurubuare man kɔñ te mee yako ñon ña wose man nombia ne dɔɔ, walañ kamase ñon ɔ di ke na ɔ be gyae waa yen ya. ⁵¹ Man yena nyeedon weeneɛ ñan ba lee adido kɔñ teelee kei dɔɔ ne. Walañ kamase ñon ɔ di mena weeneɛ keña na, waa nyin nyeedon kekpaakekpa. Weeneɛ ñan maa mo fa balañ na baa nyin nyeedon ne yena ma wosenaane."

⁵² Botɔɔ te Gyudatena ban gyoo anmaaren na donja nyiaa, "Sena te balee kei waa tale mo ɔ wosenaane fa daa na dee di?" ⁵³ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Ampan yaa mee yako ñon nyiaa, nyi akpaa e te di man Deniwalan Bu wosenaane na e kenyoo me fatabo ya ne, e be gyae e ke nyin nyeedon ya. ⁵⁴ Walañ kamase ñon waa di ma wosenaane na waa nyoo me fatabo ne, waa nyin nyeedon kekpa keñ. Wee ɔtomante keñ man ne, maa gyuusuu mena walañ ñonañ lee yen man. ⁵⁵ Nawolo nyi ma wosenaane yena weeneɛ anedin gbagba, te me fatabo mo yena kolo anenyooñ gbagba. ⁵⁶ Walañ kamase ñon ɔ di ma wosenaane te ɔ nyoo me fatabo na, daa na e ta bese walañ dokolon. ⁵⁷ Me kya ñon ɔ ne fa balañ nyeedon ne kpila na man, te wa adaworoma dɔɔ te me dana nyeedon. Mena ke mo te walañ kamase ñon ɔ di ma wosenaane na, maa fa e nyeedon. ⁵⁸ Man yena weeneɛ ñan ba lee adido kɔñ teelee kei dɔɔ ne. Ma te yee ñgba weeneɛ ñan e naanaɔ be dii te bɔɔ yekee ne ya. Walañ kamase ñon wa di mena weeneɛ keña ne, waa nyin nyeedon kekpaakekpa." ⁵⁹ Deban keñ Yesu na wolo Gyudatena osom deni man Kapanum donɔɔ man ne, te ɔ yako mena nombia keña.

⁶⁰ Yesu kaseela ban kenyii nombia keña ne be yakowo nyiaa, "Mena kawola keña man dana don. Amote ne gyaela waa

tale lee ña do?" ⁶¹ Yesu ka gyen nyi ɔ kaseela ban na ñorokoso lee nombia keña wose man ne ɔ boose wo nyiaa, "Nombia keña ne takaa ñon?" ⁶² Kenan na akpaa e naa man Deniwalan Bu ñon na gyem mee gyu adido, botɔɔ keñ mo lee na sena te e ke yee? ⁶³ Wurubuare felin ne faa na balañ nyeedon. Kpene keñ denibalan na mo ban gbagba be don yee ne be tan tɔɔɔ ya. Nombia ñan mo yako ñon ne lee Wurubuare felin ñon man te ñee fa nyeedon. ⁶⁴ Mɔna e man baale beɛ lee di ya." Yesu yako nombia keña nawolo nyi lee kewalan keñ na, ɔ wulaa ɔ gyen ban bɔɔ gyae baa lee e di ya, na ñon waa kaa lese e fa. ⁶⁵ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "Kei dɔɔ te me yako ñon nyiaa, akpaa me kya te fa ñolo gbee nyi waa kɔñ me gyan ya na, ɔ be gyae waa tale kɔñ ya ne."

⁶⁶ Kei wole ne, ɔ silala ban man balañ burum wɔña ba wose lee wole keñ be te sila e bela ya. ⁶⁷ Kenje Yesu boose ɔ kaseela kufu bala ban mo nyiaa, "Emee mo ne gyae e ka bese e wole yaa?" ⁶⁸ Botɔɔ te Simon Pita tiranoo nyiaa, "De Gbengyoo, amote gyan te dee gyu? Nyañ nyaagen danaana nombia ñan ñee fa nyeedon kekpa keñ. ⁶⁹ Neneɛ da te lee neñ di, te de ta gyem nyi nyañ yena walañ ñon Wurubuare be kpili te ayimee be doo ɔ man ya ne." ⁷⁰ Kenje Yesu boose wo nyiaa, "Na emee balañ kufu bala te me baakewo yee? Mɔna e man ñolo yee walañkum e." ⁷¹ Na Simon Isekarote bu Gyudase wose man nombia yaa Yesu ne yako ne. Nawolo nyi Gyudase yee ɔ kaseela kufu bala ban man ñolo e, mɔna ñon ne gyae la ɔ kaa lese Yesu fa yen.

7

Yesu na ɔ naabia

¹ Nombia keña wole ne Yesu teeɔw kila Galelia donɔɔɔ man. ɔ te gyae nyi waa gyu Gyudia teelee man ya, nawolo nyi Gyudatena keyiise ban be kyaa botɔɔ ne ne gyae gbee baa ko e. ² Deban kenan na Gyudatena kefeeɛ man keyyaa wee dinaa kedi ta bena. ³ Mena dɔɔ Yesu ɔ naabia yako e nyiaa, "Kaboena nyi nya lee kebo na n ke gyu Gyuda teelee man na n kaseela ban ke nyin naa gyakolon nombia ñan n ne yee ne. ⁴ Nawolo nyi walañ ne gyae ɔ yelee ka lee na, ɔ be yee kolo weese ya. Mena dɔɔ n keta n ne yee gyakolon nombia keña ne, kaboena nyi nya lese n wose debɔɔ fa balañ pou." ⁵ ɔ naabia ban kolosi nombia keña nawolo nyi ban gbagba koran te lee e di ya. ⁶ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Deban keñ Wurubuare ba see fa man ne te lii ta ya, mɔna emee dɔɔ deban kamase dei fa ñon. ⁷ Teelee kei dɔɔ balañ beɛ kola ñon

ya mōna manj dōo bēe kōla manj, nawolo nyi me gyakaa mēe yako wō nyi be nombia njan bēe yēe nē be dei ya. ⁸ Ἐμεε ε ta gyu kedi wee dinaa kenj, manj be gyae maa gyu ya nawolo nyi ma debanj kenj te lii ta ya.” ⁹ Ὁ ke yako nombia kenja fa wō tanj nē, te njon dōowō Galelia tēele man.

¹⁰ Yesu ὁ naabia ke lanj ba wee dinaa kenj dedii man nē, te njon mō korowō gyu botōō. Mōna ὁ weese ὁ wose bo. ¹¹ Na Gyudatena kegyiise banj dōnjēe bēe keo e na bēe bōose nyiaa “Ὁ kyaa alenj?” ¹² Kenjte balan banj man balan burum gyoo kekolosi na dōnja lee Yesu wose man. “Baale kpa ὁ yēe walanj kpaakpaa e, te baale mō kpa koa, ὁ na beo balan bo na baa yo lee Wurubuare gbēenej njan man.” ¹³ Mōna nolo te tale kolosi ὁ wose man nombia balan man ya, nawolo nyi be yee Gyudatena kegyiise banj.

¹⁴ Be kedi ba wee dinaa kenj kelii nsana nsana nē, Yesu gyuu Wurubuare ὁsom deni dinaa kenj man ὁ na wola balan Wurubuare nombia. ¹⁵ Ὁ kawola kenj doo Gyudatena kegyiise banj nōō te be bōosewō nyiaa, “Sena te balee kei yēewō gyej nombia kenja kenj nyi ὁ te kasee lee nolo gyan ya?” ¹⁶ Kenjte Yesu tiranōō fa wō nyiaa, “Kpene kenj mēe wolo nē ta lee manj gbagba gyan ya, mōna ka lee me kya Wurubuare njon ὁ be kpila manj nē gyan. ¹⁷ Walanj kamase njon ὁ ne gyae nyi waa di Wurubuare nombia njan dōō nē, ὁtenate waa gyej nyi kpene kenj mēe wolo nē, lee Wurubuare gyan ya lee manj gbagba gyan. ¹⁸ Walanj kamase njon ὁ ne kolosi njon gbagba ὁ baam dōō nē, na ὁ ne gyae yele bo wa fa ὁ wose. Te walanj kamase njon ὁ ne gyae bo nyi waa lese njon ὁ be kpila e nē yele na, ὁ nombia doo na ke gbēe kenj nyi debara be doo ke man ya. ¹⁹ Na Mosesi faa na njan mmaraase njan yee? Mōna ε man nolo beē di nje dōō ya. Wōnj dōō te ε nē gyae ε ka ko manj?” ²⁰ Botōō te balan dikpii kenj tiranōō fa e nyiaa, “Felinjkumēe doo n man. Amōte ne gyae la waa ko nenj?”

²¹ Kenjte Yesu yako wō nyiaa, “Gyakolonj nombii dokolonj te me yēewō ε kefēefowee, kenj na doo na njon gyakolonj nē. ²² Mosesi yako njon nyi ya kara ε bia baalawose. (Kei ta lee Mosesi gyan ya, mōna ka lee ε naanao gyan), mena dōō ε ne kara ε bia baalawose ε kefēefowee. ²³ Nyi akpaa ε ne kara ε bia baalawose ε kefēefowee te kenj bēe wōlēe ya mmaraa ya na, weera dōō te ε na gyej banj do manj nyi ma te kyō walanj dibilinj kawee kefēefowee? ²⁴ Ε na barase bu balan fōō ya, ε di nombia na nje gbēe.”

²⁵ Kenjte Gyerusalēmtena baale bōosewō nyiaa, “Na balee kei te bēe keo nyi baa ko nē yee? ²⁶ Ε kēe ὁ ka senj balan man ὁ ne kolosi kenj nolo bēe bōose e daale ya. Yaa nenēe dōō kegyiise banj te lēe e

do nyi njon yena nyeeleere njon? ²⁷ Balee kei dōō de popou gyej botōō kenj ὁ ba lee. Mōna akpaa nyi nyeeleere njon waa kōnj na, nolo be gyae waa gyej botōō kenj waa lee ya.” ²⁸ Yesu kēe wola abōō Wurubuare ὁsom deni dinaa kenj man nē, ὁ gyinaa ὁ woya bōose wō nyiaa, “Mena dōō ε gyej manj nideli na botōō kenj mōō lee? Na manj gbagba me baam dōō te me kōnjawō ya. Walanj njon ὁ be kpila manj nē ὁ yēe anokoarete e, mōna njon dōō ε ba gyej e ya. ²⁹ Mōna manj dōō ma gyej e nawolo ὁ gyanj te ma leewō te njon kpila na manj.” ³⁰ Mena dōō be yela baa kyanj Yesu, mōna nolo te tale mo ὁ nyinjmaa tina e ya, nawolo nyi debanj kenj Wurubuare ba see nyi waa yenj nē te lii ta ya. ³¹ Mōna balan burum lēe e di te be bōosewō nyiaa, “Akpaa nyeeleere njon de kōnj na, waa yēe gyakolonj nombia kela balee kei aneyēenj kenja?”

Be kpila balan nyi baa gyu ke kyanj Yesu

³² Farasiitena ke nyii mena kenj balan ne kolosi nombia kenja adadawoya man lee Yesu wose man nē, banj na Wurubuare saese kegyiise kpila kotōōtēna banj bēe deke Wurubuare ὁsom deni dinaa kenj nē nyi baa gyu kekyanj e kōnj. ³³ Kenjte Yesu yakowō nyiaa, “Maa kyaa ε gyanj bo weeya akalansēe njaale na maa bese gyu walanj njon ὁ be kpila manj nē gyan. ³⁴ Ε ke keo manj mōna ε be gyae ε kena manj ya, te botōō kenj me kyaa mō nē, ε be gyae ε ke tale kōnj ya.” ³⁵ Botōō te Gyudatena kegyiise banj bōose dōnja nyiaa, “Alenj yaa balee kei ne gyae waa yeu gyu te dōō gyae dēe naa e ya? Yaa ὁ ne gyae waa yeu ba gyu Girikitena gyan botōō kenj de balan be yaasee gyu nē ὁ kaa wola wō abōō?” ³⁶ Ὁ ke yako nyi, “Ε ke keo manj mōna ε be gyae ε kena manj ya, Te botōō kenj me gyu nē ε be gyae ε ke tale gyu ya nē, na sena yaa ὁ ne yako baa? Na wōnj nombia yena kenja baa?”

Nyeedonj nombia

³⁷ Gyudatena kefēese man kekyya weekedi otomante kenj nē, Yesu korowō senj te ὁ gyinaa ὁ nōō kolosi te ὁ yako wō nyiaa, “Akpaa nyanj njon lonjboanēj dana nenj na kōnj me gyanj na n kaa nyōō lonj. ³⁸ ‘Walanj kamase njon ὁ lēe manj di na, nyeedonj nombia gyae ka lee ὁ man kōnj nḡba mena kenj lonj na lee ditiribunj man kōnj nē. Nnē te Wurubuare nombia anjmarasēj see yakowō.’ ” ³⁹ Yesu kekolosi kei nē, na Wurubuare felinj njon waa kaa mo do banj baa lēe e di nē man nombia yaa ὁ ne kolosi nē. Debanj kenanj na ὁ ta mōō ta Wurubuare felinj njon do nolo man ya, nawolo nyi Yesu gyoorobiiri kenj ta lee ta debōō ya.

Balanj kekpase lee Yesu dɔɔ

⁴⁰ Balanj banj ke nyii Yesu nɔɔwoya kenja ne be man baale yakowo nyiaa, "Ampanj, balee kei yena Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre ñon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ." ⁴¹ Baale mɔ yakowo nyiaa, "Balee kei yena nyeeleere ñon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kaa kɔŋ nɛ ampanj. Mɔna baale mɔ yakowo nyiaa, na Galelia tɛele man te nyeeleere ñon waa lee ya." ⁴² Wurubuarɛ nombia anjarasenj see ñan ne yako nyiaa, "Nyeeleere ñon waa lee bo Betelehem donɔɔ man botɔɔ kenj Gyoo Defidi be kyaa nɛ, te waa lee bo gyoo Defidi lonjtoro man." ⁴³ Lee Yesu dɔɔ, balanj banj man kpasewɔ. ⁴⁴ Balanj banj baale gyaewɔ nyi baa kyanj Yesu, mɔna njolo te tale mɔ ɔ nyinjmaa tina e ya.

Gyudatena kegyiise te lee Yesu di ya

⁴⁵ Wɔle wɔle kenj nɛ, kotɔɔtɔtena banj bɛɛ deke Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj te bɔɔ kpila wɔ nɛ besewɔ kɔŋ Wurubuarɛ saese kegyiise na Farasiitena banj gyanj. Kenjte kegyiise banj bɔɔse wɔ nyiaa, "Weera dɔɔ te ɛ te kyanj e kɔŋ ya?" ⁴⁶ Kenjte be tiranɔɔ fa kegyiise banj nyiaa, "Njolo na njolo te kolosi ta see ngba balee kei nɛ ya." ⁴⁷ Te Farasiitena banj bɔɔse wɔ nyiaa, "Doona ɔ tanj beo emɛɛ mɔ? ⁴⁸ ɛ te nyii nyi donɔɔ kegyiise kɛwɔ man njolo yaa Farasiitena kɛwɔ man njolo te lee Yesu di? ⁴⁹ Mɔna mena balanj burum kɛwɔ banj bɔɔ gyenj Mosesi mmaraa kenj ya nɛ, banj doola kɛfaala tɛɛ." ⁵⁰ Nikodemose ñon ɔ be kyaa gyu Yesu gyanj nɛ yɛɛ kegyiise banj man njolo e. Te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, ⁵¹ "Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi dɛɛ bu njolo fɔɔ kenj de te nyii ta ɔ nɔɔman nombia yee?" ⁵² Kenjte be tiranɔɔ fa e nyiaa, "Weera nyanj mɔ ne kolosi ngba n yɛɛ Galelia baale e nɛ? Nyanj kɛɛ Wurubuarɛ nombia anjarasenj see ñan man nideli, n kɛna nyi Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre njolo ta lee ta Galelia ya." ⁵³ Kenjte be popou yaaseewɔ dokolonj dokolonj gyu be dɛɛɛɛ.

8*Alɔ futoolite njolo nombia*

¹ Balanj banj ke yaasee nɛ, Yesu gyuuwɔ oliifi bula kenj dɔɔ. ² Tɛɛ kɛna nɛ ɔ besewɔ kɔŋ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj man. Balanj banj pou be kyaa botɔɔ nɛ kaa wuuwɔ ɔ dɔɔ te ɔ tisiwɔ kyaa ɔ na wola wɔ Wurubuarɛ nombia. ³ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena banj moo alo njolo ñon ɔ ba lee ɔ baale wɔle te bɔɔ kyanj e nyinjmaa nyinjmaa nɛ kɔŋ kaa senj Yesu na balanj banj pou siaman. ⁴ Kenjte be yako Yesu nyiaa, "De Gbenjgyoo, da te kyanj alo kei ɔ ne gyaɛ baala. ⁵ Mosesi

mmaraa ñan na wola daa nyi dee funjii mena alo kei dinɔɔ boya ko. Te nyanj mɔ n kpoo?" ⁶ Be yako nombia kenja nyi baa mɔ teese Yesu nɔɔman, na baa nyinj mɔ nombia gyakaa ɔ dɔɔ. Mɔna Yesu gɔŋasewɔ te ɔ moo ɔ nyimbii ñmarase kolo tɛele man. ⁷ Be kaseŋ bɛɛ daa e nyi waa tiranɔɔ fa wɔ nɛ, ɔ korowɔ senj te ɔ yako wɔ nyiaa, "Nyanj ñon n gyenj nyi n te yɛɛ ta dukum see ya nɛ tangbɛɛ mɔ boe funj e" ⁸ Te ɔ besewɔ gɔŋase ñmarase kolo tɛele man. ⁹ Be ke nyii nombia kenja nɛ, be yaaseewɔ dokolonj dokolonj tina e yela. Be man kegyiise banj tangbɛɛ la lee botɔɔ, te kaa Yesu na alo ñon na balanj dikpii kenj baagenj. ¹⁰ Kenjte Yesu korowɔ senj te ɔ bɔɔse alo ñon nyiaa, "Alo nde wɔ? Njolo te tale bu neŋ fɔɔ yee?" ¹¹ Te alo ñon tiranɔɔ fa e nyiaa, "Me Gbenjgyoo, njolo te bu manj fɔɔ ya." Te Yesu yako e nyiaa, "Manj mɔ be gyaɛ maa bu neŋ fɔɔ ya. Ta, na tekaa yɛɛ dukum bela ya."

Yesu yena kenjanjɛ fa balanj tɛele kei dɔɔ

¹² Nombia kenja wɔle nɛ Yesu besewɔ kolosi fa balanj banj nyiaa, "Manj yena kenjanjɛ fa balanj tɛele kei dɔɔ. Walaŋ kamase ñon ɔ sila manj na ɔ sia gyaɛ ke gyuuu na waa naa nyeedonj gbɛɛ kenj. ɔ be gyaɛ waa ta ditɛŋtɛɛ man ya." ¹³ Kenjte Farasiitena banj yako e nyiaa, "Nyanj gbagba ne diina n wose man adanseɛ, mɔna nya adanseɛ kenj betanj tɔnɔɔ fa daa ya." ¹⁴ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "Nyi akpaa manj gbagba de di ma wose man adanseɛ koranj nɛ, ke doo na ke gbɛɛ. Nawolo nyi ma gyenj botɔɔ kenj mɔɔ lee na botɔɔ kenj mee gyu. Emɛɛ ba gyenj botɔɔ kenj mɔɔ lee ya, te ɛ ba gyenj botɔɔ kenj mee gyu ya. ¹⁵ Emɛɛ ne bu balanj fɔɔ bo lee denibalanj nombia kedii gbɛɛ man, mɔna manj dɔɔ mɔɔ ne bu njolo fɔɔ ya. ¹⁶ Mɔna nyi akpaa me yako nyi maa bu njolo fɔɔ koranj nɛ, ke doo na ke gbɛɛ nawolo nyi na manj maagenj ne buu na fɔɔ kenj ya. Daa na me kya ñon ɔ be kpila manj nɛ ne buu na fɔɔ kenaj. ¹⁷ Ba te ñmarase do ya mmaraa tɔne man nyiaa, akpaa adanseɛtɛna bala nɔɔ de yɛɛ dokolonj lee nombii man na, na ke yɛɛ ampanj. ¹⁸ Manj gbagba ne di ma wose man adanseɛ, te me kya ñon ɔ be kpila manj nɛ mɔ ne di ma wose man adanseɛ." ¹⁹ Kenjte be bɔɔse e nyiaa, "N kya ñonanj kyaa alenj?" Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "ɛ ba gyenj manj ya te ɛ ba gyenj me kya ñon mɔ ya. Nyi akpaa yɛŋ gyenj manj nɛ, nafa ɛ ka gyenj me kya ñon mɔ." ²⁰ Debanj kenj Yesu na wola nombia kenja Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj man nɛ, na ɔ senjɛɛ benaa na adakaase ñan bɛɛ mɔ abɔɔ do ñɛ man fa

Wurubuare ne. Mona njolo te tale kyan e ya, nawolo nyi deban kenj Wurubuare ba see e ne te lii ta ya.

Yesu kekolosi lee o ka bese gyu adido wose man

²¹ Kenjte Yesu besewo yako wo nyiaa, "Mee gyu baa. E ke keo man, mona e ka yen e nombiakumee man. E be gyae e ke tale gyu botoo kenj mee gyu ne ya."

²² Mena doo Gyudatena kegyiise ban boose donja nyiaa, "Na o ne gyae waa ko o wose baa yaa sena te o ne yako nyi, e be gyae e ke tale gyu botoo kenj mee gyu ya ne?"

²³ Kenjte Yesu yako wo nyiaa, "Emee lee teelee kei doo kebo, mona man doo ma lee adido. E yee teelee kei doo balanwo, mona man te yee teelee kei doo walan e ya."

²⁴ Mena doo te mee yako non nyiaa, e ka yen e nombiakumee man ne. Nyi akpaa e bee e te lee man di nyi man yena non o kyaa pete be yee kpene kamase ya ne, e ka yen e nombiakumee man."

²⁵ Kenjte be boose Yesu nyiaa, "Nyan yena amote?" Te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Man yena walan non moo tan wulaa yako non lee kewalan kenj ne."

²⁶ Me dana nombia burum non kaboena nyi maa yako lee e wose man na maa bu non foo. Mona walan non o be kpila man ne o nombia doo na ke gbex, mena doo kpene kenj me nyi lee o gyan na, kenjte mee yako fa balan teelee kei doo."

²⁷ Mona balan ban te nyii nombia non man nyi Yesu ne kolosi baa lee o kya Wurubuare wose man ya."

²⁸ Mena doo Yesu yako wo nyiaa, "Nyi akpaa e gyo man Deniwalan Bu non opanjan doo mataa adido ne, botoo te e kena nyi man yena walan non me kpa me yee ne. Botoo te e kena nyiaa moo ne yee kolo me baam doo ya."

Mona mee kolosi kpene kenj me kya non ne yako man ne bo. ²⁹ Te non o be kpila man ne kpu e na man. O te tinaa ta man yela maagen ya, nawolo nyi deban kamase na mee yee o kegyaebii bo."

³⁰ Kenjte balan burum ban boo nyii nombia non Yesu ne yako ne lee e di.

Anokoare kenj ne gyaela ke yela e ke wiy e wose

³¹ Mena doo Yesu yako Gyudatena ban boo lee e di ne nyiaa "Akpaa e di kpene kenj mee wola non ne doo na, kenan na e yee me kaseela gbagbawo. ³² Kei gyae ke yela e ka gyen anokoare kenj, te anokoare kenj gyae ke yela e ke nyin e wose."

³³ Kenjte be tiranoo nyiaa, "De yee Aberaham o naanasewo, te de ta bese ta njolo gbenji ya. Sena yaa n ne yako nyi dee lee gbenjiri man na dee nyin da wose?"

³⁴ Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Anokoare yaa mee yako non nyi nyan non n yee dukum ne, n ta bese gbenji fa dukum kenj. ³⁵ Gbenji bee

bese dekanjalan duulun walan ya, mona dekanjalan te bu doo o yee dekanjalan duulun walan e kekpa. ³⁶ Mena doo nyi man Wurubuare bu de yela n nyin n wose na, n ke nyin n wose kekpa."

³⁷ Ma gyen nyi e yee Aberaham o naanasewo mona e ne gyae e ka ko man, nawolo nyi me nombia be doo e konooe man ya."

³⁸ Nombia non me kya ba wola man ne non te mee kolosi fa non, te emee doo non e be nyii lee e kya gyan ne non te e ne yee."

³⁹ Botoo te be tiranoo fa e nyiaa, "Aberaham yena de kya." Te Yesu yako wo nyiaa, "Akpaa e yee Aberaham biawo ne, nafa e keyee aboo non Aberaham be yee ne."

⁴⁰ Mona e te yase sia nyi e ka ko man nawolo nyi ma te yako non anokoare kenj moo nyii lee Wurubuare gyan ne. Aberaham te yee mena nombia kenja dinoo ya."

⁴¹ E ne yee kpene kenj emee gbagba e kya ne yee ne bo." Te be lee ka anmaaren nyiaa, "Wurubuare waagen yena de kya, da te yee diidooe bia ya."

⁴² Kenjte Yesu yako wo nyiaa, "Nyi akpaa e kya yena Wurubuare ne nafa e ke gyae man, nawolo nyi Wurubuare nonan gyan te ma leewo konj kebo. Na man gbagba me baam doo te me konjawa ya. Wurubuare nonan gbagba kpila na man."

⁴³ Weera doo te e be nyii me nombia non man ya? Nawolo nyi e bee gyae e ke nyii me nombia ya."

⁴⁴ E kya yena obonsam te e kya nonan kegyaebii te e ne gyae e ke yee. O yee awudiini e leenan gyangba gyangba kenj, te o bee gyae anokoare ya nawolo nyi anokoare be doo o man ya. Akpaa o ne di de kara ne ke yee non gbagba dinoo ke, nawolo nyi akere e te wulu o man te non yena akere pou nyee."

⁴⁵ Mona man doo nombia non ne doo na ne gbex ne te mee yako non, mena doo te e bee lee man di ya."

⁴⁶ E man wonji ne gyae la waa tale wola nyi nombiikum kei te me yee wo? Te akpaa mee yako non anokoare na, wonj doo te e bee lee man di ya?"

⁴⁷ Walan non o yee Wurubuare walan e ne, o ne nyii Wurubuare dei. Kpene kenj doo te e bee nyii Wurubuare dei yena nyi, e te yee o balanwo ya."

⁴⁸ Kenjte Gyudatena kegyiise ban boose Yesu nyiaa, "De yako nyi n yee Samaria baale e te felinikum doo n man na, de karae?"

⁴⁹ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "Felinikum be doo me man ya. Mee lese me kya non yele bo, mona emee bee bu man ya."

⁵⁰ Moo ne gyae maa lese man gbagba yele ya, mona njolo kyaa kenj waa lese ma yele. Non yena nombiadiiri non."

⁵¹ Ampan yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, walan kamase non o di me nombia doo ne o be gyae waa yenj ya."

⁵² Kenje Gyudatena kegyiise ban yako e nyiaa, “Nenee da te naa gyen nyi felinkum doo n man. Aberaham ta yem mena mo te Wurubuaere akpenkpenngyooora ban mo yekeewo. Mona nyan ne yako nyi walañ kamase ñon o di n nombia doo na o be gyae waa yerj ya. ⁵³ Nyan kela na de naana Aberaham ñon? Aberaham ta yem mena mo te Wurubuaere akpenkpenngyooora ban mo yekeewo. N ne yako baa nyi nyan yena amote?” ⁵⁴ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Akpa ma lese man gbagba yele ne, ma yele kalese kenj yee yakaa. Me kya ñon emee kpa ñon yena e Wurubuaere ne na lesena ma yele. ⁵⁵ Emee ba gyen e ya, mona man doo ma gyen e. Nyi akpa me yako ñon nyi moo gyen e ya ne na me ta bese dekarate ngba emee ne, mona ma gyen e te mee dii o nombia doo. ⁵⁶ Yee e kya Aberaham gyon ngba o be naa ma kekoy ne. O naa ke te yee e gyon.” ⁵⁷ Kenje Gyudatena kegyiise ban boose Yesu nyiaa, “N te dii ta kulutoonenj sonola na kufu gba ya, sena te n yee wo naa Aberaham?” ⁵⁸ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa “Ampan yaa mee yako ñon e ke nyii nyiaa, pe baa lola Aberaham ne na man kyaa.” ⁵⁹ Botoo te be gate boya baa funji e, mona Yesu sarakeewo lee Wurubuaere osom deni dinaa kenj man.

9

Yesu kekyo siayel'esate ñolo kawee

¹ Yesu keta o ne lam ne o naa balee ñolo ñon o sia be yeleen leenanj o biatse ne. ² Botoo te o kaseela ban boose e nyiaa, “De Gbergyoo, amote dukum faa la te ba lola e siayel'esate? Yee ñon gbagba wui yaa o lolala wui?” ³ Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “O sia keyele te yee o dukum yaa o lolala wui ya. Ba lola e bo mena na balan kena gyakolon nombia ñan Wurubuaere waa yee o man. ⁴ Weese nyiña o kyaa ne, kaboena nyi dee yee ñon o be kpila man ne tom, Tee gyae ke yuu kenj ñolo be gyae waa tale yee tom bela ya. ⁵ Me nyiña me kyaa teele kei doo ne, man yena kenmanjee fa teele kei balan.” ⁶ O keyako nombia kenja tan ne, Yesu too noolon lo teele man te o buu teele te o moowo taa balee ñon sia ñan doo, ⁷ kenje o yako e nyiaa, “Gyu kafaafa n sia depaa kenj bee baake ke Siloam ne man.” (Siloam kei asse yena “Kekpila”.) Mena doo balee ñon gyuuwo kafaafa o sia, o ka bese koy dee na o sia te gyuuu.

⁸ O tebia na balan ban ba gyen e nyi nafa o kyaa na o na solee aboo ne boosewo nyiaa, “Na balee kei ne kyaa la kyaa solee aboo ne yee?” ⁹ Botoo te baale kpa “Ñon ñonan” mona baale mo kpa “Koa, na ñon ñonanj ya, o lee e bo.” Mena doo balee

ñon gbagba yakowo nyiaa, “Man ñonan.” ¹⁰ Te be boose e nyiaa, “Sena yaa n yee wo te n sia gyuuuwo?” ¹¹ Kenje o tiranoo fa wo nyiaa, “Balee ñon bee baake e nyi Yesu ne, buuna teele te o moowo mataa me sia te o yako man nyi maa gyu Siloam depaa kenj man kafaafa me sia. Mena doo me gyuuwo, te me kabetaa faafa me sia na te ñe gyuuuwo.” ¹² Kenje be boose e nyiaa, “O kyaa alen?” Te o tiranoo fa wo nyi “Moo gyen ya.”

Farasiitena ne keo balee ñon kekyo kenj man

¹³ Te ba moo balee ñon nafa o sia be yeleen ne koy Farasiitena gyan. ¹⁴ Wee kenanj kenj Yesu be buu teele mo kyo siayel'esate ñon ne yee Gyudatena kefeefowee ke. ¹⁵ Mena doo Farasiitena ban besewo boose balee ñon bela mena kenj be yee te o sia ñan be gyuuu. Kenje o yako wo nyi, “O buu teele bo taa me sia, te me gyuuwo kafaafa te ñe gyuuuwo.” ¹⁶ Botoo te Farasiitena ban baale yakowo nyi “Balee ñon o be yee nombii kei ne ta lee Wurubuaere gyan ya, nawolo nyi o bee di da kefeefowee kenj doo ya.” Mona baale mo yakowo nyiaa, “Sena te walañ ñon o yee nombiakumeyere e ne, waa tale yee gyakolon nombia kenja?” Botoo na te be man kpasewo. ¹⁷ Mena doo Farasiitena ban besewo boose balee ñon bela nyiaa, “N sia te o gyuuuwo. Mena doo sena te n ne yako lee o wose man?” Kenje balee ñon tiranoo nyiaa, “O yee Wurubuaere dekenkpenngyooore e.”

¹⁸ Kenja pou wole ne Gyudatena kegyiise ban te see lee di nyi o sia yeleewo te nenee ba te kyo e kawee ya, te ba ke baake o kya na o naa koy, ¹⁹ te be boose wo nyiaa, “E bu yena kei? E ne yako baa nyi ba lola e na o sia te yeleen? Sena konjala te nenee doo o ne naa?” ²⁰ Kenje o kya na o naa tiranoo nyiaa, “Da gyen nyi de bu ñonan, te da gyen nyi da lola e na o sia te yeleen. ²¹ Mona doo gyen mena kenj be koy te o ne naa ne ya, te doo gyen ñon o be kyo e ya. E boose e, o ta bee kenj waa tale tiranoo fa o wose.” ²² O kya na o naa yako nombia kenja nawolo nyi bee yee Gyudatena kegyiise ban. Na Gyudatena ban tan kan ntañ nyi nyan ñon n ka koro yako nyi Yesu yena nyeeleere ñon na baa gegi nej lee bo osom deni man. ²³ Mena doo te balee ñon o kya na o naa yakowo nyi, “O ta bee, e boose e ne.”

²⁴ Te ba besewo baake balee ñon nafa o sia be yeleen ne koy te be yako e nyiaa, “Kan Wurubuaere nyi nyan keyako anokoare. Da gyen nyi balee ñon o be kyo nej ne yee dukumeyere e.” Yako mena na n ka mo lese Wurubuaere yele. ²⁵ Kenje balee ñon

tiranoo fa wo nyiaa, “O yee dukumyeeere o, o yee walan kpaakpaa e o man ba gyeŋ ya. Keŋ man gyeŋ yena nyi nafa na me sia te yelee te nenee doo mee naa.”²⁶ Kenje ba besewo boose e nyiaa, “Wonj te o yee neŋ te n sia gyuuuwo?”²⁷ Te o tiranoo nyiaa, “Me tanj keyako ŋon, te e bee gyae e ke tei ya. Wonj doo te e ne gyae e kenyii ke bela? Emee mo ne gyae e ka bese o kaseela?”²⁸ Kenje ba tee e te be yakowo nyiaa, “Nyan yena walan ŋonanj kaseele, mona daa yee Mosesi wui kaseelawo.”²⁹ Da gyeŋ nyi Wurubuare kolosiwo fa Mosesi, te balee kei doo doo gyeŋ botoo kenj o ba lee gba ya.”³⁰ Botoo te balee ŋon yako wo nyiaa, “Te doo me noo ŋgba e ba gyeŋ botoo kenj o ba lee ya, mona ŋon gyuuu na me sia.”³¹ Da gyeŋ nyi Wurubuare bee nyii nombiakumeyeeera ya. O ne nyii balan baj bee nyii e te bee yee kpene kenj o ne gyae ne bo.”³² Lee tee kei kewalanj ne, ŋolo te nyii ta nyi ŋolo te gyuuu walan ŋon booo lola e na o sia te yelee ne sia ya.”³³ Akpaa balee kei ta lee Wurubuare gyanj ya ne, o be gyae waa tale yee nombii kei ya.”³⁴ Te be tiranoo fa e nyiaa, “Nyan ŋon booo lola neŋ dukum man te booo keele neŋ dukum man na, nyan ne gyae n kawola daa nombia?” Kenje be gegi e lee te be too e nyi o na koŋ bo osom deni kenj man bela ya.

³⁵ Yesu kenyii nyi ba te gegi e lee bo osom deni kenj man ne, o ke keo e te o naa e te boose e nyiaa, “N ne lee Deniwalanj Bu ŋon di?”³⁶ Te balee ŋon tiranoo fa e nyi, “Me Gbengyoo, amote ŋonanj? Yako man na maa lee e di.”³⁷ Botoo te Yesu yako e nyiaa, “N tanj kena e. ŋon yena ŋon o ne kolosi fa neŋ debokeiman ne.”³⁸ Te balee ŋon yakowo nyiaa, “Mee lee e di me Gbengyoo.” Te o buŋawo Yesu siaman som e.”³⁹ Botoo te Yesu yakowo nyiaa, “Me koŋae tee kei doo na balan nombiakumee ka lee deboo. Na baj booo ne naa ya ne kena, na baj bee naa ne sia keyelee.”⁴⁰ Farasiitena baj be kyaa o gyanj botoo ne, baale nyii kpene kenj o be yako mena doo be boose e nyiaa, “Mena doo n ne yako baa nyi daa mo sia te yelee?”⁴¹ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “E sia denj te yelee ne nafa ŋolo be gyae waa bu ŋon foo ya. Te kenj e kpa e ne naa doo te e see e doo e dukum keyee man.”

10

Yesu yena namensekeelere kpaakpaate ŋon

¹ Kenje Yesu yakowo nyiaa, “Mee yako ŋon e ke nyii nyiaa, walanj ŋon o ta mo denanoo kenj man gyoo namense deboooo kenj man ya, te o gyem mo yanaj kale gyoo

na o yee ŋmeelate e, te o na mo donj bo leo balan.”² Walanj ŋon o na mo denanoo kenj man gyoo na, ŋon yena namensekeelere ŋon.”³ Denanoo dekere ŋon na toro fa e te namense baj ne nyii o woya. O ne baake ŋon gbagba namense baj yeŋ na o ta mo wo lee.”⁴ Te o mo wo pou lee na o ne tee be siaman, te namense baj ne sila e nawolo nyi ba gyeŋ o woya.”⁵ Boo gyae baa sila walanj yakaate ya. Baa yeu lee o gyanj nawolo nyi booo gyeŋ o woya ya.”⁶ Yesu gyoo dudu kei fa wo, mona be te nyii kpene kenj o ne yako ne aseŋ ya.

⁷ Mena doo Yesu besewo yako wo nyiaa “Ampanj yaa mee yako ŋon nyiaa, man yena namense deboooo kenj denanoo.”⁸ Baj pou booo tanjgbee manj koŋ kaa beo nyi Wurubuare kpila na wo ne, be yee ŋmeelatenawo na baj bee mo donj leo balan aboo ne, mona namense baj te nyii wo ya.”⁹ Manj yena denanoo kenj, akpaa ŋolo de tee me man gyoo na, maa lee o nyee. Waa gyoo na waa lee na waa nyinj weenee kpaakpaa di.”¹⁰ ŋmeelate doo o ne koŋ bo kaa ŋmeele na o ta koo na o te wolee aboo. Manj koŋae na e kenyinj nyeedonj, na e kenyinj ke kekpaa.

¹¹ Manj yena namensekeelere kpaakpaate ŋon. Namensekeelere kpaakpaate ŋon na mo o wose fa yeŋ o namense baj doo.”¹² Mena paate ŋon booo moo nyi waa kee namense baj doo na baa to e kom ne, na ŋon yena namensekeelere ŋon o tee namense baj ya. Mena doo o naa nyi gbougbose ne koŋ na, o ne yeu tina namense baj yela, na gbougbose baj te kyanj baale na akan baj te yaasee.”¹³ O ne yeu nawolo nyi ba mo e bo na bee to e kom, mena doo o be famene na namense baj ya.

¹⁴⁻¹⁵ Manj yena namensekeelere kpaakpaate ŋon. Mena kenj me kya gyeŋ manj te manj mo gyeŋ e ne mena be te ma gyeŋ me namense te baj mo gyeŋ manj, te ma te see nyi maa mo ma wose fa yeŋ me namense baj doo.”¹⁶ Me dana namense baale baj booo kpue kewo man ya. Kaboena nyi maa mo baj mo kaa kpu na kewo na be popou keyee walanj dokolonj namense, deboooo dokolonj man, na be keelere ke yee dokolonj na baa nyii ma dei.”¹⁷ Kpene kenj doo me kya ne gyae me nombia yena nyi, ma te desina ma wose nyi maa mo ma wose fa yeŋ ma kegyaebii man na maa bese foŋ lee yeŋ man.”¹⁸ ŋolo be gyae waa tale leo ma nyeedonj lee me gyanj ya. Mena manj gbagba ma kegyaebii man te maa mo ma wose fa yeŋ. Me dana donj maa mo ma wose fa yeŋ, te me dana donj maa bese nyinj nyeedonj bela. ‘Kei yena kpene kenj me kya ŋon be yako manj nyi maa yee.’”

¹⁹ Lee noowoya kenja doo Gyudatena baj besewo kpase ba wose man.”²⁰ Be

man balan burum yakowo nyiaa, “O dana felinkum mena doo o nyee ne wolae. Won doo te e ne nyii e?” ²¹ Baale mo kpa, “Walan non felinkum doo o man be gyae waa tale kolosi nne ya! Sena te felinkum gyae ke tale gyuusu siayeleesate sia?”

Balan ban kebese Yesu

²² Kenje Gyudatena wee dinaa daale kaa liiwo. Mena wee kei te bee dii mo toose deban kenj booo mo bo osom deni dinaa kenj do Wurubuaere nyinjmaa man ne. Mena deban kenan yee waare tee Gyerusalem donoo man. ²³ Na Yesu dojje o ne kila pototo kenj bee baake ke Solomoon pototo Wurubuaere osom deni dinaa kenj dekanalan man ne. ²⁴ Kenje Gyudatena baale kaa yilaawo o gyan boose e nyiaa, “Sena yaa n tinaa daa yela te de bee gyen da nyee na de nawoo ya ne? Yako daa anokoare kenj. Nyanj yena nyeeleere non Wurubuaere be yako see nyi waa konj ne?” ²⁵ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Me tanj keyako non mona e bee lee man di ya. Gyakolonj nombia nan moo yee me kya yele man ne, ne diina ma wose man adanse, ²⁶ mona e bee lee man di ya, nawolo nyi e te yee me namensewo ya. ²⁷ Me namense ne nyii me dei, te ma gyen wo te bee sila manj. ²⁸ Mee fa wo nyeedonj kekpa kenj, te booo gyae baa yo lee Wurubuaere siaman ya. Nolo be gyae waa tale leo wo lee me gyan ya. ²⁹ Me kya non o ba mo wo do me nyinjmaa man ne, dana dorj kela kolo kamase te nolo be gyae waa tale leo wo lee me kya nyinjmaa man ya. ³⁰ Daa na me kya yee walan dokolonj.”

³¹ Botoo te Gyudatena banj gate boya baa funj e bela. ³² Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Me kya te yeli ma te yee nombia kpaakpaa burum e siaman, ne man wonji doo te e ne gyae e ke funji man boya?” ³³ Te Gyudatena banj tiranoo fa e nyiaa, “Na aboo nya ayeej kenja doo te dee gyae dee funji nenj boya ya, mona mena kenj n ne yako mmusoo nombia doo. Nawolo nyi n yee deniwalan e, mona n na mo n wose maa na Wurubuaere.” ³⁴ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, “Ba te njmarase emee gbagba mmaraa tone kenj man nyi, Wurubuaere kpa, e yee Wurubuaere kemaasawo yee?” ³⁵ Da gyen nyi kpene kenj Wurubuaere nombia nan ne yako ne yee anokoare kekpa. Te Wurubuaere de baake balan banj o ba mo o nombia nan fa ne nyi be yee Wurubuaere kemaasawo na, ³⁶ weera doo te e ne yako manj non Wurubuaere ba lese manj te o be kpila manj konj teelee kei doo ne nyi mee mo ma wose maa na Wurubuaere kenj mee yako nyi me yee Wurubuaere bu e doo?” ³⁷ Akpaa me bee yee kpene kenj me kya non kpa ma yee ya na, e na lee manj di ya, ³⁸ te akpaa mee yee

na na, nyi e be lee manj di koranj ya na e lee aboo nan mee yee ne di, na e ka gyen na e kenyii aseee nyiaa daa na me kya non yee dokolonj” ³⁹ Mena doo be gyaewo baa kyanj e bela, te o sarakeewo lee be man.

⁴⁰ Kenje Yesu besewo tonj Gyoodan booo kenj gyu botoo kenj Gyon be kyaa o balan Wurubuaere lonj kaalanj ne, te o ke kyawoo botoo. ⁴¹ Balan burum konjwo o gyanj te be yako donj nyiaa, “Gyon te yee gyakolonj nombia ya, mona kpene kamase kenj o be yako lee balee kei wose man ne yee ampanj.” ⁴² Kenje balan burum banj ba senje botoo ne lee Yesu di.

11

Lasarose yey

¹ Balee nolo kyawoo Betani donoo man kenj bee baake e nyi Lasarose. Betani donoo kenanj man te Meeere na o koo Maata leewo. ² Meeere kei yena walan nonj o be toosi nunj ofonofonj woli Yesu nawoo, te o ba mo o nyeenyoose feefo na ne. O njmestee yena Lasarose nonj o na wee ne. ³ Mena doo Meeere na Maata doo Yesu tiila nyiaa, “De Gbengyoo, n gyoo non lonj bee lam emee na e nsana ya ne na wee.”

⁴ Yesu kenyii tiila kenj ne o yakowo nyiaa, “Kawee kei te yee kawee kenj gyae ka ko Lasarose ya. Mona ke gyae ke yela balan kena Wurubuaere gyoorobiiri na ka ke yela baa lese manj Wurubuaere bu non mo yele.” ⁵ Na Yesu ne gyae Maata na o naabu Meeere na Lasarose nombia. ⁶ Mona o kenyii nyi Lasarose na wee ne, o besewo di weeya ala botoo kenj o kyaa ne.

⁷ Kenanj wole ne o yako o kaseela banj nyiaa, “E fa dee bese gyu Gyudia teelee man bela.” ⁸ Botoo te o kaseela banj yako e nyiaa, “De Gbengyoo, weeya akalanssee njalee yaa njgba Gyudatena be yele baa funji nenj boya ne. Wonj doo te n ne gyae n ka bese gyu botoo bela?” ⁹ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Wee kamase dana ke nelim na ka weese. Akpaa nolo dojje weesetenjenj ne, o bee gyoo o nae ya nawolo nyi weese kyaa. ¹⁰ Mona nyi akpaa o dojje ditinjtee man na o ne gyoo o nae, nawolo nyi kenmanjee be kyaa na waa naa ya.” ¹¹ Kei wole na Yesu besewo yako wo nyiaa, “De gyoo Lasarose te doo dosoronj mona maa gyu na me kaa gyuusu e.” ¹² Botoo te o kaseela banj tiranoo nyiaa, “De Gbengyoo, akpaa o doe na o kawee kenj gyae ke tanj.”

¹³ Na Lasarose yey nombia yaa Yesu ne yako, mona o kaseela banj na gyuenj bo nyi dosoronj gbagba yaa Lasarose doowo. ¹⁴ Botoo te Yesu torowo yako wo nyiaa, “Lasarose ta yem, ¹⁵ mona lee emee doo dana manj gyonj nyi moo kyaa botoo pete o yenjwo ya, na e kenjinj lee manj di. E fa

dee gyu ɔ gyan.”¹⁶ Mena dɔɔ ɔ kaseela ban man nɔlo nɔn bɛɛ baake e Tomase yaa Ata ne yako ɔ tebia kaseela akan ban nyiaa, “E fa de popou ke sila da wolale nɔn gyu. Nyi yɛɛ yɛn ke na, de popou ka yɛn kpu na e.”

¹⁷ Yesu ke gyu ka gyoo Betani donɔɔ man nɛ, be yako e nyiaa be kewuu Lasarose weeya anaarate kenaj. ¹⁸ Betani yɛɛ donɔɔ kenj ka benaa na Gyerusalem donɔɔ. Ke lem gyae ke yɛɛ ngba gbɛɛkemaase atooro nɛ. ¹⁹ Na Gyudatena burum te kɔnj Maata na Mɛɛre gyan be kaa gyam wɔ lee be nɛmɛtee nɔn yɛn man. ²⁰ Maata ke nyii nyi Yesu ne kɔnj nɛ, ɔ leewo gyu ke gyanɛe na e. Na Mɛɛre dɔɔ nɔn kyaa dekanjalaj man. ²¹ Maata ke gyu ke tunj Yesu nɛ ɔ yako e nyiaa, “Me Gbenjgyoo, nyi akpaa nyen kyaa kebo na nafa me nɛmɛtee denj ta yem ya!” ²² Mɔna ma gyen nyi debokeiman koranj nɛ, kpene kamase kenj n boose Wurubuare na waa yɛɛ fa nenj.” ²³ Kenje Yesu yako e nyiaa, “N nɛmɛtee nɔn waa bese fonj na waa nyin nyeedonj bela.” ²⁴ Te Maata yako e nyiaa, “Ayi ma gyen nyi wee otomante kenj woya pou baa fonj lee yɛn man nɛ, nɔn mo waa fonj.” ²⁵ Kenje Yesu yako e bela nyiaa, “Man yena walanj ɔ ne gyuuu balan lee yɛn man te be nyin nyeedonj. Walanj kamase nɔn waa lee man di na, nyi ɔ yem koranj na waa bese nyin nyeedonj, ²⁶ te walanj kamase nɔn ɔ kyaa te ɔ lee man di na, ɔ be gyae wa yɛn leki ya.” Kenje Yesu boose Maata nyiaa, “N ne lee nombia kenja di?” ²⁷ Te Maata sɛɛ e nyiaa, “Ayi me Gbenjgyoo, mɛɛ lee di nyi nyan yena nyeeleere, Wurubuare bu nɔn dɛɛ daa nyi waa kɔnj tɛɛle kei dɔɔ nɛ.”

Yesu kewii

²⁸ Maata kekolosi nombia kenja tanj nɛ, ɔ besewo gyu dekanjalaj man ke baake ɔ naabu Mɛɛre lee yɛnanj te ɔ yako e nyiaa, “De Gbenjgyoo nɔn te kɔnj te ɔ kpa nya kɔnj.” ²⁹ Mɛɛre kenyii mena nɛ, ɔ korowo bilen gyu ke gyanɛe na e. ³⁰ Deban kenaj na Yesu ta gyoo ta donɔɔ kenj man ya. Na ɔ sɛɛ ɔ kyaa botɔɔ kenj Maata be gyu ke tunj e nɛ. ³¹ Deban kenaj mɔ na, Gyudatena te kɔnj dekanjalaj kenj man bee kolosi do Mɛɛre. Ba kena ngba Mɛɛre ba koro karatete dokolonj lee ɔ ne gyu nɛ, na ban gyen nyi ɔ ne gyu baa ɔ nɛmɛtee Lasarose yebɔɔ kenj tɛɛ ɔ kaa wii. Mena dɔɔ banj mɔ korowo sila e.

³² Mɛɛre ke gyu kelii botɔɔ kenj Yesu kyaa nɛ te ɔ tisiwo bunj Yesu nawɔɔ tɛɛ te ɔ yako e nyiaa, “Me Gbenjgyoo, nyen kyaa kebo na nafa me nɛmɛtee denj ta yem ya.” ³³ Yesu kena mena kenj Mɛɛre na Gyudatena banj be silana e ne wii nɛ, takaa e te dekokorokoo kyanja e. ³⁴ Kenje ɔ boose wo nyiaa, “Alenj te e wuu e?” Te

be yako e nyiaa, “De Gbenjgyoo, kɔnj na n kaa kɛɛ.” ³⁵ Kenje Yesu wiiwo. ³⁶ Kenje Gyudatena banj yakowo nyiaa, “E kɛɛ mena kenj ɔ ne gyae Lasarose nombia.” ³⁷ Mɔna balan baale yakowo nyiaa, “Na Yesu kei gyuusuna siayelesate nɔn sia yee? Nafa ngba nɔn talewo lee Lasarose na ɔ ba yem ya?”

³⁸ Dekokorokoo kyanja Yesu bela te ɔ gyuu botɔɔ kenj bɔɔ wuu Lasarose nɛ. Na be wuu e bo boe bɔɔ daale man, te be bilinj boe dinaa daale to ke nɔɔ. ³⁹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “E bilinj boe kenj lee yebɔɔ kenj nɔɔman.” Te yere nɔn ɔ deesi Maata yako Yesu nyiaa, “De Gbenjgyoo, debanj kei dɔɔ ɔ ne wolɛɛ. Nawolo nyi gyen yena weeya anaara yaa ngba bɔɔ wuu e nɛ.” ⁴⁰ Te Yesu yako e nyiaa, “Ma te yako nenj nyi akpaa n lee man di na nyan kena Wurubuare gyoorobiiri kenj yee?” ⁴¹ Mena dɔɔ be bilinj boe kenj lee yebɔɔ kenj nɔɔman. Botɔɔ te Yesu gynaa ɔ nyee kɛɛ adido te ɔ fanewo fa Wurubuare nyiaa, “Taata, mɛɛ fa nenj karanj ngba n ne nyii manj nɛ. ⁴² Manj dɔɔ ma gyen nyi n ne nyii manj debanj kamase, mɔna balan banj ba sɛnɛɛ kebo dɔɔ te mɛɛ yako mena na baa nyin gyen nyi nyan kpila na man.” ⁴³ Yesu ke yako mena tanj nɛ, te ɔ fae yeesa kenkenj baake Lasarose nyiaa, “Lasarose, lee kɔnj!” ⁴⁴ Kenje Lasarose nɔn ɔ ba yem nɛ leewo kɔnj, na kewuu abɔɔ njan bɔɔ mo bake ɔ nyinmaase na ɔ nawoo, na kanyanj kenj bɔɔ mo bake ɔ sia gbɛɛ nɛ doo mena. Te Yesu yako wɔ nyiaa “E booli e, na waa ta.”

Ba kebake Yesu nyeeman

Mateo 26:1-5; Maake 14:1-2; Luka 22:12

⁴⁵ Gyudatena burum banj bɔɔ kɔnj Mɛɛre gyanj te bɔɔ naa kpene kenj Yesu be yɛɛ nɛ lee e di. ⁴⁶ Mɔna be man baale besewo gyu Farasiitena banj gyanj gyu ke yako wɔ kpene kenj Yesu be yɛɛ nɛ. ⁴⁷ Kenje Wurubuare saese kegyiise na Farasiitena baake donɔɔ kegyiise gyanɛe. Te be boose donja nyiaa “Sena yaa dɛɛ yee? Nawolo nyi balee kei ne yɛɛ gyakolonj nombia burum. ⁴⁸ Akpaa de tina e yela te ɔ gyakaa ɔ ne yɛɛ mena tom kei na, balan banj pou baa lee e di na ke yela Romantena kaa yelɛɛ de Wurubuare osom deni dinaa kenj na baa leo de tɛɛle pou.” ⁴⁹ Te balan banj man nɔlo nɔn bɛɛ baake e nyi Kaifase nɔn ɔ be yɛɛ saese kegyia kulutoo kenaj man ne yakowo nyiaa, “Emɛɛ dɔɔ e ba gyen daale ya. ⁵⁰ E ba gyen nyi dei nyi walanj dokolonj waa yɛn fa balan banj pou kela kenj nyi tɛɛle pou balan kewolɛɛ yee?” ⁵¹ Te yɛɛ Kaifase gbagba agyuenj yaa ɔ moowo yako nombia kenja ya, mɔna kenj ɔ be yɛɛ Wurubuare sae kegyia kulutoo kenaj

man dɔɔ te Wurubuare yela ɔ yako mena nombia nɛnanj see nyi, kaboena nyi Yesu waa yɛnj fa Gyudatena pou. ⁵² Te yɛɛ nyi Gyudatena baagenj te Yesu waa yɛnj fa ya, mɔna waa yɛnj bo fa Wurubuare bia banj pou bɔɔ yaasee nɛ na waa nyinj mo wɔ kaa yilaa. ⁵³ Leenanj wee kenanj keŋ kegyiise banj be gyanjɛ nɛ, te be fiasɛɛ bɛɛ gyae gbɛɛ keŋ baa mo ko Yesu. ⁵⁴ Lee mena dɔɔ na Yesu bɛɛ tekaa lese ɔ wose debɔɔ Gyudia tɛɛle man bela ya. Mɔna ɔ leewɔ botɔɔ gyu donɔɔ keŋ bɛɛ baake ke nyi Eferam te ka benaa na depampaa dinaa daale nɛ. Botɔɔ te njon na ɔ kaseela banj gyuuwɔ ke kyaa.

⁵⁵ Na Gyudatena nyeekeleɛwee kedi keŋ ta benaa, mena dɔɔ balanj burum lee donɔɔse njan man gyu Gyerusalem be kaa gyoraa ba wose pɛna nyeekeleɛwee kedi keŋ kelii. ⁵⁶ Debanj kenanj man pou na bɛɛ keɔ Yesu. Be ka seŋ Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man nɛ be bɔɔse donja nyiaa, "Sena yena ya gyuenj? Doona ɔ be gyae waa keŋ nyeekeleɛwee kedi kei man ya?" ⁵⁷ Na Wurubuare saese kegyiise na Farasiitena banj te yako wɔ nyiaa, walanj kamase njon ɔ gyenj Yesu dekyae na ɔ kaa yako wɔ na be kaa kyanj e.

12

Alo nolo ka mo nuŋ woli Yesu Betani donɔɔ man

Mateo 26:6-13; Maake 14:3-9; Luka 7:37-39

¹ Keka weeya looro na Gyudatena kedi ba nyeekeleɛwee dinaa keŋ nɛ, Yesu gyuu Betani donɔɔ man. Mena donɔɔ kenanj man te Lasarose njon Yesu be gyuuu e lee yɛnj man nɛ leewɔ. ² Be loɔ yele saa weenɛɛ fa Yesu. Maata mɔ kpue banj bɛɛ kpeleɛ weenɛɛ njan nɛ man. Na Lasarose mɔ kpue na banj be kyaa bee dii nɛ. ³ Keŋte Mɛɛre moo nuŋ ofonofonjɛ keŋ ke dana koyadorj nɛ porontia tɔɔ, te ɔ kaa toosi ke woli Yesu nawɔɔ te ɔ moo ɔ nyeenjɔɔse feefo ɔ nawɔɔ njan. Te nuŋ keŋ ofonj lɛɛ dekanjalanj keŋ pou. Danj keŋ bɛɛ baake ke nyi Naade nɛ te ba moowɔ yɛɛ nuŋ kenanj ⁴ Te Yesu kaseela banj man nolo njon bɛɛ baake e nyi Gyudase Isekarɔte, njon waa kaa lese Yesu fa na baa ko nɛ yakowɔ nyiaa, ⁵ "Wɔnj dɔɔ te ba te yɔɔ mena nuŋ ofonofonj kei na baa mo ke kɔba keŋ fa ayematena ya." Nyi beŋ yɔɔ ke na nafa baa nyinj tomyɛere kulutoo dokolonj kɔba lee ke man. ⁶ Gyudase keyako nombia keŋa nɛ, na ayematena wose man yaa ɔ na gyuenj ya, mɔna ɔ yɛɛ njɛɛlate e. Njon na see na be kɔba, te ɔ nɛ kyaa mo njaale desina ɔ wose. ⁷ Keŋte Yesu yako e nyiaa, "ɛ tina alo njon yela! ɔ yɛɛ kei baa mo daa me

kewuu. ⁸ Ayematena dɔɔ be kyaa e gyanj debanj kamase, mɔna manj dɔɔ mɔɔ gyae maa kyaa e gyanj kekppa ya."

Gyudatena kegyiise kegyae gbɛɛ baa ko Lasarose

⁹ Gyudatena burum kenyii nyi Yesu kyaa Betani donɔɔ man nɛ, be gyuuwɔ botɔɔ. Na Yesu waagenj dɔɔ te be gyuuwɔ botɔɔ ya, mɔna bɛɛ gyae baa naa Lasarose njon Yesu be gyuuu e lee yɛnj man nɛ mo. ¹⁰ Mena dɔɔ saese kegyiise banj mɔ gyae gbɛɛ baa ko Lasarose mɔ, ¹¹ nawolo nyi Yesu ke gyuuu e lee yɛnj man dɔɔ Gyudatena burum te bɛɛ wɔ te ba ke lɛɛ Yesu di.

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Mateo 21:1-11; Maake 11:1-11; Luka 19:28-40

¹² Tɛɛ kena nɛ, balanj burum banj bɔɔ keŋ nyeekeleɛwee kedi keŋ man nyiiwɔ nyi Yesu donj gbɛɛ ɔ nɛ keŋ Gyerusalem donɔɔ man. ¹³ Mena dɔɔ be gyae bakɛɛna faarenjse gyu be kaa gyanjɛ na e na bɛɛ fae yeesa nyiaa, "Lɛɛ daa.

De Gbenjgyoo Wurubuare waa hiraa walanj njon ɔ nɛ keŋ ɔ yele man nɛ, na waa hiraa Iseraetena gyoo njon mɔ."

¹⁴ Yesu gyae afurum te ɔ kyaawɔ ɔ dɔɔ, njgba mena keŋ Wurubuare nombia anjarasenj see be yako nɛ. Nombia njanj yena nyiaa,

¹⁵ "ɛmɛɛ Gyerusalemtena, e na yela e wɔe ke lo njon ya.

ɛ keɛ, e gyoo nɛ keŋ, ɔ kyaa afurum bu dɔɔ ɔ nɛ keŋ."

¹⁶ Kewalanj keŋ nɛ, ɔ kaseela banj te nyii nombia keŋa man ya. Mɔna kenanj wɔle Wurubuare ka lese Yesu gyoorobiiri wola nɛ te be tɔɔsewɔ nyiaa, nombia njan Wurubuare nombia anjarasenj see be yako lee ɔ wose man nɛ keŋjala mena nɛ.

¹⁷ Keŋte balanj burum banj be kpue na Yesu, debanj keŋ ɔ be baake Lasarose lee yebɔɔ man te ɔ be gyuuu e lee yɛnj man nɛ, yaasee nombia keŋa. ¹⁸ Keŋ dɔɔ te balanj burum leewɔ donɔɔ man keŋ kaa gyanjɛ na e nɛ, nawolo nyi be nyiiwɔ nyi ɔ yɛɛ mena gyakolonj nombii kei. ¹⁹ Botɔɔ te Farasiitena banj yako donja nyiaa, "Njgba e nɛ naa nyi da te tale yɛɛ kolo ya na? ɛ keɛ! Balanj pou silana e."

Girikitena kekeo Yesu

²⁰ Na Girikitena baale mɔ kpue na balanj banj bɔɔ gyu Gyerusalem be kaa som Wurubuare Gyudatena nyeekeleɛwee kedi keŋ man nɛ. ²¹ Be gyuuwɔ Filipino njon ɔ ba lee Betesaida keŋ ke kyaa Galelia tɛɛle

man ne gyan ke yako e nyiaa, "Kegyia, dee gyae dee naa Yesu." ²² Kenje Filipo mo gyuuwo ke yako Anderiase. Te be balan bala gyuuwo keyako Yesu. ²³ Botoo te Yesu tira nombia kenja noo fa wo nyiaa, "Deban kenj te lii nyi baa lese man Deniwalan Bu non gyoorobiiri kenj wola. ²⁴ Ampañ yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, nyi akpaa be ta mo wambelebi do booo man na ke ka yey ja ne, na ke see ke yee bii dokolon. Mona nyi akpaa ba mo ke do booo man te ke da yem te ke de tuu na te kee see bia burum. ²⁵ Walañ kamase non o ne gyae non gbagba nyeedonj kela Wurubuare ne, waa yey leki. Mona walañ kamase non lee Wurubuare nombia doo o be famene na non gbagba nyeedonj ja ne, Wurubuare waa fa e nyeedonj kekpa." ²⁶ Kenje Yesu besewo yako nyiaa, "Walañ kamase non o ne gyae nyi waa som man ne, kaboena nyi waa sila man. Na botoo kenj me kyaa na, non mo ke nyinj kpu na man. Walañ kamase non o na som man na, me kya mo waa lese o yele."

Yesu kekolosi lee o yey wose man

²⁷ Te Yesu besewo yako nyiaa, "Nenee dekokokoo te kyan man nideli, te sena yaa maa yako? 'Maa yako nyi me kya, lese man lee mena kaale dinaa kei man?' Mona mena kaale kei doo te me konawo teele kei doo." ²⁸ Kenje Yesu fanewo nyiaa, "Me kya, lese n gyoorobiiri wola." Te be nyii woya naale kolosio lee addido nyiaa, "Me te wulaa lese me gyoorobiiri wola, te maa bese lese ke wola." ²⁹ Balan burum ban ba senee botoo te booo nyii woya nan ne, be man baale yakowo nyiaa, "Oga faela" te baale mo yakowo nyi, "Wurubuare kpilale nolo kolosi la na e lee addido." ³⁰ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Emee doo te mena noowoya kenja konawo, na man doo ya. ³¹ Nenee yena deban kenj Wurubuare waa di balan nombia teele kei doo. Nenee te Wurubuare waa gegi obonsam non o ne di gyoori teele kei doo ne lee o gbeli kenj doo. ³² Mona man doo nyi akpaa be gyina man addido lee teele kei doo ne, maa woy walañ kamase benaa ma wose." ³³ O kekolosi kei na wola yey kenj waa kaa yey ne baa. ³⁴ Botoo te balan burum ban tiranoo fa e nyiaa, "De kalawo lee da mmaraa tone man nyiaa, Nyeelere non waa kyaa kenj o be gyae waa yey ja. Te sena yaa n ne yako nyi kaboena nyi baa gyina Deniwalan Bu non addido? Amote yena Deniwalan Bu kei?" ³⁵ Te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Kenmanee kenj nyiña ke kyaa e gyan ne e ta ke man na ditintee be nyinj futaa non ya. Nawolo nyi walañ non o donje ditintee man ne, o ba gyen botoo kenj o ne gyu ya. ³⁶ Walañ non o ne fa kenmanee nyiña o

kyaa e gyan ne, e lee e di na e keninj bese balan ban be doo kenmanee man." Yesu kekolosi nombia kenja tan ne, o woya o wose kekyaa yenan daale kenj booo ne naa e ya.

Gyudatena burum te lee Yesu di ya

³⁷ Yesu yee gyakolonj nombia burum be siaman, mona kenja pou wole na be bee ba te lee e di ya. ³⁸ Kei yela nombia nan Wurubuare dekprenkpenjgyore Yesaya be yako ne konawo ampanj. Yesaya yakowo nyiaa,

"De Gbenjgyoo, amote lee na nombia nan doo yako ne di?"

Amote te de Gbenjgyoo lese o wole wola?"

³⁹ Lee mena doo booo ne tale baa lee Wurubuare nombia di ya ngba mena kenj Yesaya be yako ne. ⁴⁰ O besewo yako nyiaa, "Wurubuare te yele be sia na booo nyinj naa ya,

te o too ba agyuenje na booo tale nyii kolo man ya.

Na mena ya na nafa baa kyeeke lee be gbeneñ kumee man

na baa konj me gyan na maa kyoo wo."

⁴¹ Yesaya te kolosi nombia kenja yakaa ya, mona o wulaa naa Yesu gyoorobiiri kenj dinoo kenj doo te o kolosiwo lee o wose man. ⁴² Nombia kenja wole ne Gyudatena kegyiise burum lee Yesu di, mona Farasiitena ban doo ba te tale lese ba keleedi kenj deboo ya, nawolo nyi be yeewo nyi Farasiitena ban baa too wo gbee nyi be na konj bo osom deni man bela ya. ⁴³ Be ta lese ba keleedi kenj deboo ya nawolo nyi bee gyae bo nyi balan ka lese ba yele kela Wurubuare ka lese ba yele.

⁴⁴ Kenje Yesu gyinaa o noo kolosi nyiaa, "Nyan non n lee man di ne, na maagenj te n leewo di ya mona non o be kpila man ne mo yaa n leewo di. ⁴⁵ Nyan walañ non n naa man na, n te naa walañ non o be kpila man ne. ⁴⁶ Me konjae teele kei doo ngba kenmanee ne na maa nmanee fa balan. Nyan non n lee man di na n be gyae n ke doo ditintee man ya. ⁴⁷ Walañ non o nyii me nombia te o te lee ja do ya na, mooo gyae maa di o nombia ya. Nawolo nyi ma te konj me kaa di balan nombia teele kei doo na maa bu wo foo ya, mona me konjae me kaa lee ba nyee.

⁴⁸ Nyan non n bee man te n te lee me nombia ya na, nombiadiiri nolo kyaa kenj waa di n nombia. Noowoya nan mooo kolosi ne, nan te baa mo di n nombia wee otomante kenj man na baa bu nenj foo. ⁴⁹ Nawolo nyi ma te kolosi manj gbagba me donj man ya, mona me kya non o be kpila man ne, non yako na man kpene kenj maa yako na mena kenj maa yako ke. ⁵⁰ Te man gyen mo nyi kpene kenj o be yako daa nyi

dɛɛ yɛɛ nɛ, kɛɲ nɛ faa na nyeedon kekpaɗ kɛɲ. Mɛna dɔɔ kpɛnɛ kɛɲ mɛɛ yako nɛ, yɛɛ kɛɲ mɛ kya bɛ yako manɲ nyi maa yako.”

13

Yesu kefaafɔ ɔ kaseela banɲ nawɔɔ

¹ Pɛ tɛɛ kɛna na Gyudatena kedɪ ba nyeekeɛɛwee kɛɲ nɛ, na Yesu wulaa gyeɲ nyi ɔ debarɲ tɛ lii kɛɲ waa lee tɛɛle keɪ dɔɔ gyu ɔ kya gyanɲ. Mɔna mɛna kɛɲ ɔ nɛ gyae ɔ balanɲ banɲ bɛ kyaa tɛɛle keɪ dɔɔ nɛ, mɛna tɛ waa gyae bɛ nɔmbia kelii ɔto.

² Yesu na ɔ kaseela banɲ ke kyaa baa di bɛ balinɔɔ weenɛɛ nɛ, na ɔbɔnsam tanɲ ka mo nombiakumɛɛ do Simɔn bu Gyudase Isekarɔtɛ nyeeman nyi waa lese Yesu fa na baa ko.

³ Yesu mɔ gyeɲ nyi ɔ kya ta mo kpɛnɛ kamase do ɔ nyinɲmaa man, tɛ ɔ gyeɲ mɔ nyi ɔ lee Wurubuarɛ gyanɲ bo kɔɲ tɛ ɔ gyanɲ tɛ waa bese gyu. ⁴ Mɛna dɔɔ Yesu korowɔ lee weenɛɛ nyan tɛɛ tɛ ɔ kpee ɔ kegba wurikyim kɛɲ ɔ doona nɛ, tɛ ɔ moo bɔroboa kpanɲ ɔ tenja man. ⁵ Kɛɲtɛ ɔ toosi lonɲ do tasa man tɛ ɔ fiasɛɛ ɔ nɛ faafɔ ɔ kaseela banɲ nawɔɔ, tɛ ɔ moo bɔroboa kɛɲ kpanɲɛ ɔ tenja man nɛ feefo wɔ.

⁶ ɔ kelii Simɔn Pita gyanɲ nɛ Pita bɔɔɛ e nyiaa, “Mɛ Gbɛngyoo, nyanɲ nɛ gyaɛla n kefaafɔ mɛ nawɔɔ?”

⁷ Tɛ Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Kpɛnɛ kɛɲ mɛɛ yɛɛ nɛ n bɛ gyae n ke nyii ke man debokeiman ya, mɔna nyanɲ kaa nyii ke man wɔle wɔle.”

⁸ Kɛɲtɛ Pita yako e nyiaa, “Koa, mɔɔ sɛɛ na n ke faafɔ mɛ nawɔɔ korakora ya.” Botɔɔ tɛ Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaa ma tɛ faafɔ n nawɔɔ ya na, daa na nɛɲ bɛ doo daale man ya.”

⁹ Tɛ Simɔn Pita yako e nyiaa, “Mɛ Gbɛngyoo, akpaa mɛna na na faafɔ mɛ nawɔɔ kaagenɲ ya, mɔna faafɔ mɛ nyinɲmaase na ma nyee mɔ.”

¹⁰ Tɛ Yesu yako e nyiaa, “Walanɲ nɔn ɔ bɛ sɔɔ nɛ ɔ wosɛ pou ta lee. ɔ bɛ kaboena nyi waa sɔ bela ya. Kaboena bo nyi waa faafɔ ɔ nawɔɔ kaagenɲ. ɛ popou wosɛ ta lee, mɔna walanɲ dokolonɲ wosɛ danaana ayimɛɛ.” ¹¹ Nawolo nyi na Yesu gyeɲ walanɲ nɔn waa lese e fa, mɛna dɔɔ tɛ ɔ yakowɔ nyi “Walanɲ dokolonɲ wosɛ danaana ayimɛɛ.”

¹² Yesu kefaafɔ bɛ nawɔɔ tanɲ nɛ, ɔ moo ɔ kegba wurikyim kɛɲ do bela tɛ ɔ gyuuwɔ kekyaa ɔ dekyae man. Tɛ ɔ bɔɔɛ wɔ nyiaa, “ɛ nɛ nyii kpɛnɛ kɛɲ mɔɔ yɛɛ fa nɔn nɛ man? ¹³ ɛ nɛ baake manɲ nyi ɛ wolale na ɛ Gbɛngyoo. Dei nɲgba ɛ nɛ baake manɲ mɛna nɛ, nawolo nyi nɲ kaboena manɲ. ¹⁴ Tɛ akpaa manɲ ɛ Gbɛngyoo na ɛ wolale tɛ faafɔ ɛ nawɔɔ nɛ, mɛna tɛ kaboena nyi

ɛmɛɛ mɔ yaa faafɔ dɔɲa nawɔɔ. ¹⁵ Mɛ yɛɛ keɪ baa wola nɔn na ɛmɛɛ mɔ kɛnyinɲ yɛɛ fa dɔɲa nɲgba mɛna kɛɲ manɲ bɛ yɛɛ nɛ.

¹⁶ Anokoare yaa mɛɛ yako nɔn nyiaa, gbenɲi bɛɛ kɛla ɔ gbɛngyoo ya, tɛ kpilale mɔ bɛɛ kɛla walanɲ nɔn ɔ bɛ kpila e nɛ ya. ¹⁷ Nɛnɛɛ kɛɲ ɛ ba gyeɲ nɔmbia kɛɲa nɛ, akpaa ɛ di nɲ dɔɔ na gyonɲ gyae ke doo ɛ man.

¹⁸ Na ɛ popou yaa mɛ dana ya, nawolo nyi ma gyeɲ balanɲ banɲ mɔɔ lese. Mɔna kaboena nyi Wurubuarɛ nɔmbia nyan bɔɔ nɲmarase sɛɛ nɛ dɛɛ kɔɲ mɛna. Bɛ nɲmarasɛwɔ sɛɛ nyiaa, walanɲ nɔn daa na e na do nyinɲmaa di nɛ, ta koro sɛɲ mɛ dɔɔ. ¹⁹ Mɛna dɔɔ mɛ wulaa mɛɛ yako nɔn nombii keɪ baa pɛna ka ke kɔɲ, na ka de kɔɲ na ɛ ke lɛɛ di nyiaa, manɲ yɛna nɔn ɔ kyaa pɛtɛ bɛ yɛɛ kpɛnɛ kamase. ²⁰ Anokoare yaa mɛɛ yako nɔn nyiaa, walanɲ nɔn ɔ lɛɛ walanɲ kamase nɔn maa kpila nɛ na manɲ yaa ɔ lɛɛwɔ, tɛ walanɲ nɔn ɔ lɛɛ manɲ na ɔ tɛ lɛɛ walanɲ nɔn ɔ bɛ kpila manɲ nɛ.”

Yesu yakowɔ nyi ɔ kaseela banɲ man nɲlo waa lese e fa

Mateo 26:20-25; Maake 14:17-21; Luka 22:21-23

²¹ Yesu keyako nɔmbia kɛɲa tanɲ nɛ, nɔmbia takaa e ɔ konɔɔ man nideli tɛ ɔ kolosiwɔ balanɲ man kɛɲ ɔ ta mo kolo weese ya nyi, “ɛ man nɲlo waa lese manɲ fa na baa ko.” ²² Botɔɔ tɛ ɔ kaseela banɲ wosɛ yɛɲawɔ tɛ bɛ kɛɛ dɔɲa dokolonɲ dokolonɲ, nawolo nyi bɛ ta gyeɲ nɔn ɔ dana ya. ²³ ɔ kaseela banɲ man nɲlo nɔn Yesu nɛ gyae nideli nɛ kyaa la bɛnaa e, ²⁴ mɛna dɔɔ Simɔn Pita fatee e tɛ ɔ yakowɔ nyi, “Bɔɔɛ e walanɲ nɔn ɔ dana.” ²⁵ Mɛna dɔɔ kaseela nɔn tuuwɔ bɛnaa na Yesu tɛ ɔ bɔɔɛ e nyiaa, “Mɛ Gbɛngyoo, amɔtɛ yaa n dana?” ²⁶ Tɛ Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Walanɲ nɔn maa kara bodobodo mo nyoko tasa keɪ man fa e nɛ, na nɔn yaa mɛ dana.” Kɛɲtɛ ɔ kara bodobodo kɛɲ tɛ ɔ moowɔ nyoko tasa kɛɲ man tɛ ɔ moowɔ fa Simɔn bu Gyudase Isekarɔtɛ nɔn. ²⁷ Gyudase kedɪ bodobodo kɛɲ pɛ tɛ ɔbɔnsam gyoo ɔ man. Tɛ Yesu yako e nyi, “Kpɛnɛ kɛɲ n nɛ gyae n keyɛɛ nɛ, yɛɛ ke bilen.” ²⁸ Mɔna banɲ bɛ kyaa weenɛɛ nyan tɛɛ nɛ, bɛ ta gyeɲ kpɛnɛ kɛɲ dɔɔ tɛ Yesu bɛ yako e mɛna ya. ²⁹ Na Gyudase n kɛɛ na bɛ kɔba dɔɔ, mɛna dɔɔ kaseela banɲ baale gyuenɲwɔ nyi Yesu yako e baa nyi waa gyu ke lɛɛ weenɛɛ nyan baa mo gyu kedɪ ba nyeekeɛɛwee kedɪ kɛɲ man nɛ, yaa waa lese kɔba fa ayematena. ³⁰ Mɛna dɔɔ Gyudase ka betaa lɛɛ bodobodo kɛɲ di pɛ, tɛ ɔ leewɔ bilen. Na tɛɛ tɛ yuu.

³¹ Gyudase kaleɛ lanɲ nɛ Yesu yakowɔ nyiaa, “Nɛnɛɛ tɛ Wurubuarɛ waa lese manɲ

Deniwalan Bu non gyoorobiiri deboo. Waa ta me doo yela balan kena o gyoorobiiri kenj." ³² Kenje Yesu besewo yako nyi, "Akpaa Wurubuarɛ waa ta me doo lese o gyoorobiiri wola na, mena mo te waa ta non gbagba doo lese me gyoorobiiri wola. Be gyae ke kyare pete waa yee nombii kei ya. ³³ Me bia moo gyae maa kyaa e gyan kyare ya. E ke keo man, mona ngba mena kenj moo yako Gyudatena ban ne, mena yaa mee yako non debokeiman nyiaa 'Botoo kenj mee gyu ne e be gyae e ke tale konj botoo ya.' ³⁴ Mee fa non mmaraa wole nyiaa, e gyae donja. Ngba mena kenj man be gyae non ne, emee mo e gyae donja mena. ³⁵ Akpaa e ne gyae donja na, walan kamase waa naa nyi e yee me kaseelawo."

Yesu keyako nyi Pita waa bɛɛ e

Mateo 26:31-35; Maake 14:27-31; Luka 22:31-34

³⁶ Botoo te Simon Pita boose e nyiaa, "Me Gbengyoo, alen yaa n ne gyuu?" Te Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Botoo kenj mee gyu ne, n be gyae n ke tale sila man debokeiman ya, mona nyanj kaa sila manj wole wole." ³⁷ Te Pita boose e nyiaa, "Me Gbengyoo, weera doo te moo tale sila nenj debanj kei ya? Ma te see nyi maa yenj fa nenj." ³⁸ Te Yesu tiranoo nyiaa, "N ne leedi nyi nyanj ke tale yenj fa manj? Ampanj yaa mee yako nenj nyi pe kegyim kelo woya ne, nyanj ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyen manj korakora ya."

14

Yesu yena gbɛɛ kenj ne gyu Wurubuarɛ gyanj

¹ Kenje Yesu yako o kaseela banj nyiaa, "E na yeli e woe ke lo non ya. E lee Wurubuarɛ di na e ke lee manj mo di. ² Deneɛ burum doo me kya non dekanjalan man. Akpaa te yee mena ya na nafa moo yako nyi mee gyu me kaa desina akyaese see non ya. ³ Akpaa me gyu ke desina botoo tanj na maa bese konj kaa mo non gyu me gyanj, na botoo kenj me kyaa na emee mo ke kyaa botoo. ⁴ Botoo kenj mee gyu ne e gyenj ke gbɛɛ." ⁵ Botoo te Tomase boose e nyiaa, "Me Gbengyoo, doo gyenj botoo kenj ne gyu ya, sena te dɛɛ yee na dɛɛ gyenj ke gbɛɛ?" ⁶ Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Manj yena gbɛɛ kenj na anokoare kenj na nyeedonj kenj. Nolo be kyaa nyi waa tale gyu me kya non gyanj kenj o te tɛɛ me doo ya. ⁷ Nyi akpaa yenj gyenj manj na nafa e ka gyenj me kya non mo. Lee gyenj ne gyu ne, e ta gyenj e te e ne naa e mo."

⁸ Kenje Filipino mo yakowo nyiaa, "De Gbengyoo, wola daa n kya non. Akpaa n wola daa n kya non na, kenj kaagenj koranj dei fa daa." ⁹ Te Yesu mo boose e nyiaa,

"Filipo, mena doo leenanj ma ke kyaa e gyanj kei ne, na e ba gyenj manj yee? Walanj non o naa manj na, o te naa me kya non mo. Sena yaa n ke tale yako manj nyi, 'Maa wola non me kya non bela?' ¹⁰ Filipino n bɛɛ lee di nyi daa na me kya non yee dokolonj yee? Na manj gbagba me baam doo te mee kolosi nombia kenja ya. Mona me kya non o doo me man ne, non ne tɛɛ la me doo yee o tom. ¹¹ Me yako nyi daa na me kya non yee dokolonj na, e lee manj di. Akpaa nyi e be lee manj di koranj ya ne, e kee gyakolonj nombia njan mee yee ne na e ke lee manj di. ¹² Mee yako non e ke nyii nyiaa, walanj kamase non waa lee manj di ne, waa yee aboo njan mee yee ne, te waa yee gyakolonj nombia kela njan mee yee ne. Nawolo nyi mee gyu me kya non gyanj. ¹³ Te kpene kamase kenj e ke boose lee ma yele man na, me kya waa yee fa non na manj o bu non ke yela baa lese o yele. ¹⁴ Akpaa e boose kpene kamase ma yele man na, maa yee fa non."

Yesu yakowo see nyi Wurubuarɛ felinj non waa konj

¹⁵ "Akpaa e ne gyae manj na, nafa e ke di manj mmaraase njan doo. ¹⁶ Te maa waase me kya non na waa fa non walanj non waa yako do non, na o kaa kyaa me nawoo man kekpaakekpaa. Non yena o felinj non waa lese Wurubuarɛ dinoo wola ne. ¹⁷ Balanj banj be loo gyakaa tɛɛle kei aboo doo ne, bo gyae baa tale lee Wurubuarɛ felinj non ya. Nawolo nyi boo ne naa e ya te boo gyenj e mo ya. Mona emee doo e gyenj e, nawolo nyi o kyaa na non te o doo e man. ¹⁸ Debanj kenj me lam ne, moo gyae maa tina non yela ngba yoyolobiise ne ya, mona maa bese konj e gyanj. ¹⁹ Tekaa kyomii balanj be gyae baa tekaa naa manj bela ya, mona emee doo e kena manj. Kenj me dana nyeedonj doo emee mo e ke nyinj nyeedonj. ²⁰ Debanj kenanj de lii na e kena nyi daa na me kya non kyaa la, te emee mo e kyaa na manj te manj mo me kyaa na non. ²¹ Walanj kamase non o lee manj mmaraase njan do te o di ne doo na, non ne gyae na me nombia ta me kya non mo waa gyae non o ne gyae me nombia ne nombia. Manj mo maa gyae o nombia na maa lese ma wose wola e."

²² Botoo te Gyudase (na Gyudase Isekarote non o ba lese Yesu fa ne ya) boose e nyiaa, "Me Gbengyoo, sena te gyae ke tale konj nyi nyanj ka lese n wose wola daa daagenj, te n be gyae n ka lese wola balan pou ya?" ²³ Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Akpaa nolo ne gyae manj na, waa lee me nombia njan mee wolo ne do, na daa na me kya ke gyae o nombia na de kaa kyaa o gyanj. ²⁴ Walanj kamase non o bɛɛ gyae me nombia ya na, o bee di me

nombia njan mæe wolo ne doo ya. Nombia njan mæe yako njon ne ta lee me gyan ya mona nja lee me kya njon o be kpila man ne gyan.

²⁵ Deban kenj me see me kyaa e gyan ne yaa mæe yako njon nombia kenja. ²⁶ Walan njon waa yako do njon ne, njon yena felin njon me kya waa kpila ma yele man ne. Waa kaa wola njon aboo pou, na waa tooose njon aboo njan pou moo yako njon ne. ²⁷ Ma woseferej de kyaa na njon, mæe fa njon woseferej. Na woseferej kenj balan ne nyim teele kei doo ne yaa mæe fa njon ya, mona ma woseferej gbagba yaa mæe fa njon. E na yele e woe ke lo njon ya, te e na yele gyakolonj mo ke kyan njon ya. ²⁸ Me yako njon nyi, mee gyu mona maa bese koj e gyan. Akpaa nyi yerj ne gyae me nombia na nafa gyae ke yee njon gyonj nyi mee gyu me kya njon gyan, nawolo nyi o kela man. ²⁹ Me wulaa mæe yako nombia kenja pou pena nja ke koj, na akpaa nyi nja de koj na, e ke nyin lee man di. ³⁰ Moo gyae maa tekaa kolosi na njon burum bela ya, nawolo nyi obonsam njon o ne di donj teele kei doo ne ne koj. O be tanj donj me doo bere ya, ³¹ mona mæe gyae balan pou ka gyenj nyi mæe gyae me kya njon nombia, te kpene kamase kenj o yako manj nyi maa yee na kenj te mæe yee. E koro dee lee kebo."

15

Yesu yena danj kenj gbagba

¹ Kenje Yesu besewo yako o kaseela banj nyiaa, "Manj yena danj kenj gbagba, te me kya yena woofarale njon. ² Tombii kamase kenj doo me man te ke bæe see bia ya ne waa kara ke leki. Mona tombii kamase kenj doo me man te kee se bia na, waa kpaase ke na ke kenjinj se bia burum. ³ Lee nombia ma ayakonj njon kenja doo ne, ne tanj ke yela e wose ta lee kenj ayimee be doo e man ya. ⁴ E doo me manj, na manj mo ke doo e man. Tombii kamase be kyaa nyi be gyae ke tale se bia ka wose doo, kenj koo towaa na ke danj ya. Mena mo yaa emee mo be gyae e ke tale yee kolo e wose doo kenj nyi e be doo me man ya. ⁵ Manj yena danj kenj te emee yena ke tombia njan. Walan kamase njon o doo me man, te manj mo doo o man ne, waa se bia burum. Nawolo nyi e be gyae e ke tale yee kolo e wose doo kenj moo kpu na njon ya. ⁶ Walan kamase njon o be doo me man ya ne, o yee ngba tombii kenj boo kare leki te koo wolo ne. Baa yilaa mena tombia njan bo na baa mo nja do boalanj man na nja ke kpa. ⁷ Nyi akpaa e see doo me man te me nombia njan mo de doo e man ne, kpene kamase kenj e ke boose na maa yee fa njon. ⁸ Akpaa e se bia burum ne, ke

gyae ke yela baa lese me kya njon yele. Kei gyae ke yela balan ka gyenj nyi e yee me kaseelawo.

⁹ Ngba mena kenj me kya njon ne gyae me nombia ne, mena ke yaa manj mo ne gyae e nombia. Mena doo e yela maa gyae njon kelii oto. ¹⁰ Nyi akpaa e di ma mmaraase njan doo ne, maa gyae e nombia kelii oto ngba mena kenj moo di me kya njon mmaraase doo te o ne gyae me nombia ne. ¹¹ Mæe yako mena nombia kenja baa na ke yela ma gyonj kenj ke doo e man, na e ke nyin di gyonj nideli. ¹² Mmaraa kenj mæe fa njon yena nyiaa, e gyae donja ngba mena kenj moo gyae njon ne. ¹³ Walan kegyae daale be kyaa kenj ka kela kegyae kenj njolo waa gyae o gyoonna na waa yerj fa wo ne ya. ¹⁴ Nyi akpaa e yee kpene kenj moo yako njon nyi yaa yee ne, mena na e yee me gyoonna gbagbawo. ¹⁵ Moo tekaa baake njon me tewulee bela ya, nawolo nyi tobaale ba gyenj o gbenjgyoo nyeeman nombia ya. Mona mæe baake njon me gyoonna, nawolo nyi ma te yako njon kpene kamase kenj me kya be yako manj. ¹⁶ Na emee lese na manj ya, mona manj lese na njon. Ma lese njon bo nyi yaa yee nombia kpaakpaa njan ne dana tonoo debanj kamase. E yee mena na me kya waa fa njon kpene kamase kenj e ka sola e lee ma yele man. ¹⁷ Mmaraa kenj mæe fa njon yena nyi, 'E gyae donja.' "

Ba kekola Yesu na o kaseela

¹⁸ Akpaa teele kei doo balan ne kola njon ne, e tooose nyi mena te be tanjbeewo kola manj. ¹⁹ Nyi yerj yee ngba balan banj be kyaa teele kei doo ne, nafa baa gyae njon ngba banj gbagba be balan ne. Mona kpene kenj doo te bæe kola njon yena nyi me ta lese njon lee be man, te e ba tekaa kpu na wo ya. ²⁰ E tooose noowoya njan moo yako njon ne nyi, "Tobaale kamase ba kela o gbenjgyoo ya. Nyi be naase manj diyem ne, mena ke te baa naase emee mo diyem. Nyi akpaa be lee me kawola kenj di na, mena mo te baa lee emee mo wui di. ²¹ Mona lee manj doo baa mo mena nombia kenja pou yee njon, nawolo nyi boo gyenj walanj njon o be kpila manj ne ya. ²² Akpaa menj te koj kaa kolosi fa wo ya ne, nafa boo gyae baa di foo be dukum keyee man ya. Mona nenee nyi be yee dukum na, boo gyae baa tale yako nyi be ta gyem bo te be yee wo ya. ²³ Nyanj njon n ne kola manj na, n ne kola me kya njon mo. ²⁴ Akpaa menj te yee tomse njan njolo te yee ta see be man ya ne, nafa berj te di foo be dukum keyee man ya. Mona nenee ba te naa gyakolonj nombia kenja pou mona bæe kola daa na me kya njon. ²⁵ Kei yela kpene kenj boo njmarase see ba mmaraa tone manj

kɔŋawɔ mena. Be ŋmarasewɔ nyiaa, 'Be kola manɔ bo yakaa.'

²⁶ Mɔna maa yela Wurubuare felin ŋon ka lee me kya ŋon gyan kɔŋ na ɔ kaa kyaa na ŋon. Non ne gyae la waa yako do ŋon na waa lese anokoare kenɔ doo Wurubuare man ne wola ŋon, na waa di adanseɛ lee ma wose man. ²⁷ Te emɛɛ mɔ ɛ di adanseɛ lee ma wose man, nawolo nyi lee kewalan kenɔ pou na ɛ kyaa me gyan."

16

¹ "Mɛɛ yako mena nombia kenɔ pou baa na ɛ be nyin tina ɛ keleɛdi kenɔ yela ya. ² Gyudatena keyiise baa tɔ ŋon nyi ɛ na kɔŋ bo ɔsom denɛɛ man donoo kamase man ya. Debanɔ daale gyae kelii ne, akpaa walanɔ da ko ɛ man ŋolo na waa yako nyi Wurubuare ɔsom nombia doo te ɔ koo ŋon. Na waa yako nyi ɔ yeɛ deeli baa fa Wurubuare. ³ Baa mo mena nombia kenɔ yeɛ ŋon nawolo nyi be ta gyenɔ ta daa na me kya ŋon ya. ⁴ Mɛɛ wulaa yako ŋon nombia kenɔ baa na akpaa debanɔ kenanɔ de lii na, ɛ ke tɔose nyi me wulaa yako ŋon nombia kenɔ na ɛ ke nyin do ogo."

Wurubuare felin ŋon tom

⁵ "Ma te yako ŋon nombia kenɔ lee kewalan kenɔ ya, nawolo nyi na manɔ gbagba kyaa ɛ gyan doo. Mɔna nenɛɛ yaa mɛɛ yako ŋon nawolo nyi mee gyu ŋon ɔ be kpila man ne gyan, mɔna ɛ man ŋolo te tale boose man nyi 'Alenɔ yaa n ne gyu ya.' ⁶ Te nenɛɛ kenɔ mɔo yako ŋon na, te ɛ gyoo kayeyɛɛ? ⁷ Mɔna mɛɛ yako ŋon nombii anokoare baa nyiaa, ɛ deeli doo te mee gyu ne. Nawolo nyi akpaa me te gyu ya na, Wurubuare felin ŋon waa yako do ŋon ne be gyae waa kɔŋ ɛ gyan ya. Mɔna akpaa me gyu na, maa kpila ɛ na waa kɔŋ ɛ gyan. ⁸ Teele kei balanɔ kpa ba gyenɔ kpene kenɔ yeɛ dukum ke, te ba gyenɔ kpene kenɔ doo na ke gbɛɛ, te ba gyenɔ Wurubuare nombia kedi kenɔ wose man nombia mɔ. Mɔna akpaa ɔ kɔŋ na waa yela baa gyenɔ nyi be nombia be dei ya. ⁹ Boo gyenɔ kpene kenɔ yeɛ dukum ke ya, nawolo nyi ba te lee man di ya. ¹⁰ Te booo gyenɔ kpene kenɔ doo na ke gbɛɛ ya, nawolo nyi mee bese mee gyu me kya ŋon gyan te ɛ be gyae ɛ ka tekaa naa manɔ bela ya. ¹¹ Boo gyenɔ Wurubuare nombia kedi kenɔ wose man daale ya, nawolo nyi ɔbonsam ŋon ɔ ne di teele kei doo gyoori ne, Wurubuare te wulaa di ɔ nombia bu ɛ fɔo.

¹² Me dana nombia burum maa yako ŋon, mɔna debokeiman man ne ŋe dana yunɔ kela ŋon. ¹³ Mɔna akpaa Wurubuare felin ŋon ɔ bee di dekarɔ ya ne de kɔŋ na, waa lese nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ pou ne wola ŋon. Nawolo nyi na

ŋon gbagba ɔ baam doo te ɔ ne kolosi ya, mɔna nombia ŋan pou ɔ be nyii ne yaa ɔ ne kolosi na waa lese nombia ŋan pou gyae ke kɔŋ wee daale ne wola ŋon. ¹⁴ Wurubuare felin ŋon waa yela balanɔ kena me gyooriiri, nawolo nyi waa lese kpene kamase kenɔ me dana maa yako ŋon ne wola ŋon. ¹⁵ Kpene kamase kenɔ me kya dana na ke yeɛ me wui, mena doo te mɛɛ yako ŋon nyi Wurubuare felin ŋon waa lese kpene kamase kenɔ me dana maa yako ŋon ne wola ŋon."

ɛ waranjase gyae kabese gyon

¹⁶ Kenɔte Yesu besewɔ yako nyiaa, "Teka kyomii ɛ be gyae ɛ kena manɔ bela ya, mɔna kenanɔ wole ne be gyae ke kyare ya, ɛ ka bese naa manɔ." ¹⁷ Botoo te ɔ kaseela banɔ baale boose donɔ nyiaa, "Sena yaa balee kei ne yako baa, ɔ kpa 'Teka kyomii ɛ be gyae ɛ kena manɔ bela ya, te kenanɔ wole na be gyae ke kyare ya na, ɛ ka bese naa manɔ.' Nawolo nyi mee gyu me kya gyan doo?" ¹⁸ Kenɔte ba besewɔ boose donɔ nyiaa, " 'Teka kyomii' kei mɔ na wolo baa sena? Doo ne nyii nombia kenɔ man ya."

¹⁹ Na Yesu gyenɔ nyi beɛ gyae baa boose ɛ nombia kenɔ man, mena doo ɔ boose wɔ nyiaa, "Kenɔ mɔo yako ŋon nyi, 'Teka kyomii ɛ be gyae ɛ kena manɔ bela ya, mɔna kenanɔ wole na be gyae ke kyare ya ɛ ka bese naa manɔ' ne yaa ɛ ne boose donɔ ne?" ²⁰ Ampanɔ yaa mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, ɛ ke wii na ɛ ka yeɛɛ mɔna balanɔ banɔ be loo gyakaa teele kei aboo doo ne baa di gyon. Emɛɛ ɛ ka yeɛɛ, mɔna ɛ kayeyɛɛ kenɔ gyae kaa bese gyon kedi. ²¹ Akpaa alo na donɛɛ na ɔ na yeɛɛ, nawolo nyi ɔ debanɔ te lii. Mɔna akpaa ɔ lola bu ŋon na, ne yeɛ ɛ gyon nyi ɔ ta lola bu kɔŋ teele kei doo. Mena gyon kei ne yeɛ ɔ ne wolee ɔ kaale kenɔ ɔ be naa ne. ²² Mena ke mɔ yaa doo fa ŋon. Debanɔ kei na ɛ na yeɛɛ, mɔna maa bese kɔŋ ɛ gyan na ɛ wose ke fɛɛ ŋon, na ɛ ke di gyon. Te ŋolo be gyae waa tale lese gyon kenanɔ lee ɛ man ya. ²³ Mena wee kenanɔ doo ne, ɛ be gyae ɛ ke boose man daale ya. Mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, kpene kamase kenɔ ɛ ka sola me kya ŋon ma yeɛ man na, waa mo fa ŋon. ²⁴ Kaalii na gyenɔ kei ne, ɛ ta sola ta kolo ma yeɛ man ya. ɛ sola na ɛ ke nyin, na ke yeɛ ŋon gyon nideli.

²⁵ Mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, debanɔ daale gyae kelii na mɔo gyae maa tekaa kolosi na ŋon aduya manɔ bela ya. Mɔna maa toro me kya ŋon nombia yako ŋon. ²⁶ Debanɔ kenanɔ de lii ne, ɛ ka sola ɛ ma yeɛ man. Mɔna te yeɛ nyi maa senɔ ɛ nawoo man na maa sola me kya ŋon fa ŋon ya. ²⁷ Nawolo nyi me kya ŋon gbagba ne gyae ŋon, kenɔ ɛ ne gyae manɔ te ɛ be lee di nyi

ma lee Wurubuare gyan ne dɔɔ. ²⁸ Daa na me kya kyaa la pɛte ma lee ɔ gyan kɔn tɛle kei dɔɔ, te nenɛɛ mɛɛ bese mɛɛ lee tɛle kei dɔɔ mee gyu me kya nɔnan gyan.”

²⁹ Botɔɔ te ɔ kaseela ban yako e nyiaa, “Nenɛɛ dɔɔ n bɛɛ kolosi aduya man fa daa bela ya. N ta lese nombia njan man wola daa. ³⁰ Nenɛɛ da te naa nyi n gyen kpene kamase, te tekaboena nyi nɔlo dɛɛ bɔɔse neŋ nombia daale bela ya. Kei te yeli da te naa nyi n lee Wurubuare gyan.”

³¹ Kenɛte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Nenɛɛ ɛ ne lee man di? ³² Deban kenɛ ne kɔn te ke tan kekon, kenɛ ɛ popou ɛ ke yaasee. Walaŋ kamase waa gyu ɔ dɛɛ tina man yela na ke ka maagen. Mɔna na maagen kyaa la ya, nawolo nyi me kya nɔn kpuɛ na man. ³³ Mɛɛ yako nombia kenɛ baa, na ɛ ke ta me dɔɔ nyin wosefɛɛɛn. Balan baa yela ɛ kena diyem nideli tɛle kei dɔɔ, mɔna ɛ nyin konɔɔ na ɛ ka seŋ kenken nawolo nyi me te di tɛle kei dɔɔ!”

17

Yesu kefane

¹ Yesu ke yako nombia kenɛ tan ne, ɔ gynaa ɔ sia kɛɛ addido te ɔ fanewɔ nyiaa, “Taata, deban kenɛ te lii. Lese man n bu nɔn ye le na man mɔ ka lese n ye le. ² Nawolo nyi n te fa man don balan pou dɔɔ, nyi maa fa ban pou n ba mo do man me nyinmaa man ne nyeedon kekpaakekpaa. ³ Nyeedon kekpaa kenan yena nyiaa, balan pou baa gyen neŋ na baa gyen nyi nyan nyaagen yena Wurubuare nɔn n ne di anokoare. Na baa bese gyen man Yesu Kristo nɔn n be kpili ne. ⁴ Me ta lese n ye le tɛle kei dɔɔ, nawolo nyi ma te yeɛ tom kenɛ n ba fa man ne kelii kɔ ɔto. ⁵ Taata, nenɛɛ lese me gyoorobiiri kenɛ me dana n siaman pɛte n be yeɛ kpene kamase tɛle kei dɔɔ ne wola.

⁶ Me ta lese n dinɔɔ wola balan ban n ba lese wɔ lee tɛle kei dɔɔ fa man ne. Be yeɛ n balanwɔ te n moo wɔ fa man. Be te di n nombia njan dɔɔ, ⁷ te nenɛɛ ba te naa nyi kpene kamase kenɛ me dana ne lee n gyan. ⁸ Nawolo nyi ma te yako wɔ nombii kamase kenɛ n be yako man ne, te be lee nja do. Ba te naa nyi ke yeɛ ampan nyi ma lee n gyan, te ba te lee di nyi nyan kpila na man. ⁹ Mɛɛ fane baa fa wɔ. Na tɛle kei dɔɔ balan pou yaa mɛɛ fane maa fa ya. Mɛɛ fane maa fa balan ban n ba mo wɔ fa man ne, nawolo nyi be yeɛ n wui. ¹⁰ Kpene kamase kenɛ n dana ne yeɛ me wui, te kenɛ man mɔ dana ne yeɛ n wui. Te n te tɛ be dɔɔ lese me gyoorobiiri wola. ¹¹ Nenɛɛ mɛɛ kɔn baa n gyan. Mɔɔ gyae maa tekaa kyaa tɛle kei dɔɔ bela ya, mɔna ban seɛ be kyaa tɛle kei dɔɔ. Me kya nɔn ayimɛɛ be

doo n man ya, don kenɛ n ba mo gyee man ne, mo mena don kenan gyee wɔ nideli, na baa yeɛ nɔɔdokolon nɔba mena kenɛ daa na neŋ yeɛ dokolon ne. ¹² Deban kenɛ me kyaa be gyan ne, me gyee wɔ nideli lee n don kenɛ n ba do me man ne dɔɔ. Me gyee wɔ nideli kenɛ be man nɔlo ta yoo ya. Nɔn kaboena nyi waa yo ne waagen yoo la, na ke yela Wurubuare nombia anmarasen see njan ke nyin kɔn gyan.

¹³ Nenɛɛ mɛɛ kɔn n gyan. Te deban kei kenɛ me seɛ me kyaa tɛle kei dɔɔ ne, mɛɛ yako nombia kenɛ baa na ke yela gyon kenɛ doo me man ne ke nyin doo be man nideli. ¹⁴ Ma te kolosi n nombia fa wɔ mɔna tɛle kei dɔɔ balan kɔla wɔ, nawolo nyi ban na wɔ ta tekaa yeɛ dokolon ya, nɔba mena kenɛ daa na tɛle kei dɔɔ balan ta tekaa yeɛ dokolon ya ne. ¹⁵ Mɔɔ ne fane nyi nya lese wɔ lee tɛle kei dɔɔ ya, mɔna mɛɛ fane bo nyi nya gyee wɔ nideli na bɔɔ yale walaŋkum nɔn kɔta man ya. ¹⁶ Nɔba mena kenɛ daa na tɛle kei balan te yeɛ dokolon ya ne, mena kee yaa ban mɔ na tɛle kei dɔɔ balan te yeɛ dokolon ya. ¹⁷ Mo nya anokoare nombia njan desina wɔ see. Nawolo nyi n nombia njan doo na nje gbɛɛ. ¹⁸ Mena kenɛ n be kpila man tɛle kei dɔɔ ne, mena ke yaa man mɔ ne kpila wɔ tɛle kei dɔɔ. ¹⁹ Ban dɔɔ te ma moo ma wose fa neŋ, na ban mɔ ke nyin mo ba wose fa neŋ kekpaakekpaa.

²⁰ Na me kaseela kɛwɔ baagen yaa mɛɛ fane fa ya. Mɔna mɛɛ fane mɛɛ fa balan ban pou baa nyii me kaseela kɛwɔ nombia te baa lee man di ne. ²¹ Mɛɛ fane bela nyiaa, be popou baa yeɛ nɔɔdokolon nɔba mena kenɛ me doo nyan me kya man te nyan mɔ n doo me man ne. Mena ke yaa yela baa doo de man na tɛle kei balan pou ke nyin lee di nyi nyan kpila na man. ²² Ma te fa wɔ gyoorobiiri kenɛ n ba mo fa man ne, na baa yeɛ nɔɔdokolon nɔba mena kenɛ daa na neŋ yeɛ dokolon te lon bɛɛ lam da nsana ya ne. ²³ Me doo be man nɔba mena kenɛ nyan mɔ n doo me man ne, na baa nyin yeɛ dokolon kenɛ nyi lon gba be lam ba nsana ya. Na tɛle kei dɔɔ balan ke nyin gyen nyi nyan kpila na man, te n ne gyae be nombia nɔba mena kenɛ n ne gyae me nombia ne.

²⁴ Taata! Mɛɛ gyae nyi me kaseela ban n ba mo wɔ fa man ne, baa kyaa me gyan botɔɔ kenɛ me kyaa ne, na baa nyin naa me gyoorobiiri kenɛ n ba mo fa man ne. N moo gyoorobiiri kei fa man nawolo nyi, n wulaa n ne gyae man pɛte n yeɛ tɛle kei. ²⁵ Me kya, nyan yena walaŋ nɔn n gbɛɛneŋ tenɛɛ. Balan ban be loo gyakaa tɛle kei dɔɔ ne, be ta gyeŋa ta neŋ ya mɔna man dɔɔ ma gyen neŋ. Te me kaseela ban mɔ gyen nyi nyan kpila na man. ²⁶ Me ta lese

n dinoo wola wo te maa bese lese ke wola wo bela, na kegyae kenj n ne gyae manj ne ke nyinj doo be man na manj mo ke doo be man."

18

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Maake 14:43-50; Luka 22:47-53

¹ Yesu ke fane tanj ne, non na o kaseela banj korowo gyu ka toj bonobii kenj bee baake ke Kidron ne, te be ka gyoowo oliifi wobbii daale man. ² Na Gyudase non o ba lese Yesu fa ne mo gyej botoo, nawolo nyi Yesu na o kaseela banj ne kyaa gyu ke gyanee botoo. ³ Mena doo Gyudase moo balan burum banj be dana kanease na kefuluse te ba doona yoo aboo ne gyu botoo. Mena balan kewo baale yee yoonootenawo, te baale mo yee kototootena banj bee deke Wurubuaere osom deni dinaa kenj ne. Gyudatena saese kegyiise na Farasiitena kpila na wo. ⁴ Kenj Yesu gyej kpene kenj ne konj o doo doo ne, o leewo o kaseela banj man konj siaman te o boose balan banj nyiaa, "Amote yaa e ne gyae?" ⁵ Kenje be tiranoo fa e nyiaa, "Yesu Nasarete baale non yaa dee gyae." Te Yesu yako wo nyi, "Manj yaa." Debanj kenanj na Gyudase non waa lese Yesu fa ne mo kpue balan banj man. ⁶ Yesu ke yako wo nyi "Manj yaa" ne, be tuuwo lee wole wole te ba ke yalawo teele man. ⁷ Botoo te Yesu besewo boose wo nyiaa, "Amote yaa e ne gyae?" Te be yakowo nyi, "Yesu Nasarete baale non yaa dee gyae." ⁸ Kenje Yesu yakowo nyiaa "Me wulaa yako non nyi manj yaa. Akpaa manj te e ne gyae bere na, e yela me balan kewo ke ta." ⁹ Kei yela nombia njan o be wulaa yako ne konjawo mena. O yakowo nyiaa, "Balan banj nyanj me kya ba mo fa manj ne, ma te yeli be man dokolonj ka yo ya." ¹⁰ Botoo na Simon Pita dana yoosila, te o wonja ke lese kara saese kegyia non tobaale njolo dunolunj denjele lese ke lo. Tobaale nonanj yele yena Maakuse. ¹¹ Botoo te Yesu fae Pita nyiaa, "Besena n sila kenj do ke boolee man. N bee gyae nyi maa naa diyem kenj me kya be yako nyi me kaa naa ne yee?"

Be kamo Yesu gyu saese kegyia Anase gyanj

¹² Kenje yoonootena siamante non na o yoonootena dikpii kenj, na Gyudatena kototootena banj kyanja Yesu te be bake e, ¹³ te be tangbesewo mo e gyu Anase gyanj. Kaifase non o yee saese kegyia e kulutoo kenanj man ne, o nenjgya yena Anase nonanj. ¹⁴ Kaifase kei faa na Gyudatena agyuenj nyi, dei nyi walanj dokolonj waa yenj fa balan banj pou.

Pita kebee Yesu

Mateo 26:69-70; Maake 14:66-68; Luka 22:55-57

¹⁵ Debanj kenj booo mo Yesu bee gyu saese kegyia non dee ne, na Simon Pita na o doo kaseela banj man njolo silana e wole wole. Kenj kaseele o doo non gyanj saese kegyia non doo ne, non sila Yesu ka gyoo dekanjalanj kenj man. ¹⁶ Mona Pita non doe denanoo man. Botoo te kaseele non saese kegyia non gyej ne, besewo konj kaa kolosi na alebu non o na deke denanoo kenj ne nyi waa yela Pita mo ka gyoo. Kenje o moo e gyu dekanjalanj kenj man. ¹⁷ Kenje alebu non boose Pita nyiaa, "Ngba nyanj mo n yee Yesu kaseela banj man njolo e?" Te Pita tiranoo nyi, "Koa, ma te yee be man njolo e ya" ¹⁸ Debanj kenanj na waare kyaa, mena doo kototootena banj na dekanjalanj kenj man tomyeera baale doo boalanj bee woli. Te Pita mo gyuuwo ka senj be gyanj o ne woli boalanj kenj.

Saese kegyia Anase keboose Yesu nombia

Mateo 26:59-66; Maake 14:55-64; Luka 22:66-71

¹⁹ Be ka mo Yesu gyu saese kegyia non dekanjalanj man ne, o boose Yesu nombia lee o kaseela na o kawola kenj wose man. ²⁰ Kenje Yesu tiranoo nyiaa, "Ma senjawo balan man kolosi. Debanj kamase mo na mee wola Wurubuaere nombia Gyudatena osom denee man, na Wurubuaere osom deni dinaa kenj Gyudatena pou ne kyaa gyanjee ke man ne man. Mona ma te yako kolo weese ya. ²¹ Wonj doo te n ne boose manj mena nombia kenja? Boose balan banj booo nyii me kawola kenj ne. Banj gyeja na kpene kenj moo yako ne. ²² Yesu kekolosi nombia kenja ne te kegyiise banj man njolo gyoo e o lakaa man te o boose e nyiaa, 'Mena te kaboena nyi nya tiranoo fa saese kegyia non?' " ²³ Kenje Yesu yako e nyiaa, "Akpaa me yako nombiikum daale na wola manj ke. Te akpaa me nombia doo na ke gbese na weera te ne gyoo manj?" ²⁴ Kenje Anase yela ba moo Yesu gyu saese kegyia Kaifase gyanj, na o see o doo nmeesenj njan booo mo bake e ne man.

Pita kabese bee nyi o ba gyej Yesu ya

Mateo 26:71-75; Maake 14:69-72; Luka 22:57-62

²⁵ Simon Pita ka senj botoo o ne woli boalanj kenj ne te be boose e nyiaa, "Ngba nyanj mo n yee Yesu kaseela banj man njolo e?" Kenje Pita tiranoo nyi "Koa, ma te yee be man njolo e ya." ²⁶ Botoo te saese kegyia non tobaale njolo non o lonjo yena tobaale non Pita be kara o denjele ne boose Pita nyiaa, "Ngba me naa nyanj mo n kpue na wo oliifi wobbii kenj man?" ²⁷ Kenje Pita

¹³ Kegyia Pilato ka betaa nyii nɔɔwoya kenja ne, ɔ moo Yesu lee kɔn deɔɔ man te ɔ kaa gyeɲawɔ kyaa ɔ gbeli kenj dɔɔ ɔ ne kyaa di nombia ne. Boya te ba moowɔ ma ɔ dekyae kenanj, te Gyudatena dei man na bɛe baake ke nyi "Gabata." ¹⁴ Debanj kenanj na weese ta senj dɛɛ. Wee kenanj te Gyudatena ne desina ba wose na ke tɛɛ naa na, baa di ba nyeekeleewee kenj. Kenjte kegyia Pilato yako Gyudatena banj nyiaa, "Ɛ keɛ, ɛ gyoo ñon yaa." ¹⁵ Botɔɔ te be fae yeesa nyiaa, "Ɛ mo e lee de siaman, ɛ mo e lee de siaman. Ɛ gyɔ e sakaa ɔpanɗanj dɔɔ." Te kegyia Pilato boose wɔ nyiaa "Ɛ gyoo yaa te ɛ ne gyae nyi maa ko e?" Kenjte saese kegyiise banj tiranɔɔ nyi, "Da be dana gyoo kamase kpu na Kaesa ya." ¹⁶ Kenja pou wole ne, kegyia Pilato moo Yesu dɔ balanj banj nyinmaa man nyi baa gyu ke gyɔ e sakaa ɔpanɗanj dɔɔ.

Ba kegyo Yesu sakaa ɔpanɗanj dɔɔ

Mateo 27:32-44; Maake 15:21-32; Luka 23:26-43

¹⁷ Mena dɔɔ yoonɔɔtena banj moo Yesu lee donɔɔ kenj man na ɔ seelena ɔ ɔpanɗanj kenj te ba moo e lanj gyu botɔɔ kenj bɛe baake "Nyeepookoo dɛɛ" ne. Gyudatena dei man na bɛe baake ke bo nyi "Golgata."

¹⁸ Botɔɔ te be gyɔɔ e nyeelebia sakaa ɔpanɗanj dɔɔ. Kenjte be gyɔɔ balanj bala baale mo sakaa ɔpanɗaase dɔɔ kpu na e. Njolo sakaa ɔ dunoluj dɔɔ te njolo mo sakaa ɔ demena dɔɔ. ¹⁹ Kenjte kegyia Pilato yela be ñmarase nɔɔwoya kenja mataa na ɔpanɗanj kenj. Nɔɔwoya ñenanj yena nyiaa, "YESU NASARETE BAALÉ, GYUDATENA GYOO NON."

²⁰ Gyudatena burum kala kenjmarase kei nawolo nyi botɔɔ kenj boɔ gyɔ Yesu ɔpanj dɔɔ ne betanj lem na donɔɔ kenj ya. Be ñmarase ke Gyudatena dei man na Romantena dei man na Giriki dei man. ²¹ Gyudatena saese kegyiise kena kenjmarase kenj ne be yako kegyia Pilato nyiaa, "Nyenj te ñmarase ke nyi Gyudatena gyoo ya. Nyenj ñmarase ke bo nyi, balee kei kpa ñon yena Gyudatena gyoo." ²² Botɔɔ te kegyia Pilato tiranɔɔ nyiaa, "Kpene kenj moɔ ñmarase ne, me tanj kenjmarase."

²³ Debanj kenj yoonɔɔtena banj be gyɔ Yesu ɔpanɗanj dɔɔ tanj ne, ba moo ɔ wose man abɔɔ ñan te be kpala ña akpenj anaara, na be man kamase ka mo dekpenj dokolonj. Ba ke kpala tanj na te kaa ɔ kegba atetate kenj. Mena kegba kei dɔɔ kanyanj dokolonj te ba moowɔ loo ke karatete lee ka nyee man tisi. Be ta loo ke towaa towaa ñgba mena kenj bɛe loo kegba yakaa nyinjan ne ya. ²⁴ Kenjte yoonɔɔtena banj yako dɔɲa nyiaa,

"Ɛ na fa dee tirii kegba kei ya.

Ɛ fa dɛɛ lo boe na dɛɛ keɛ ñon waa nyinj ke."

Kei yela Wurubuare nombia anjmarasenj see ñan kɔɲawɔ ampanj. Be ñmarasewo see nyiaa,

"Be kpala ma abɔɔ,

te ma kegba atetate dɔɔ be loo boe bo ke dɔɔ"

Kenj dɔɔ mena mo te yoonɔɔtena banj yeewo.

²⁵ Debanj kenanj na Yesu ɔ naa na ɔ niinaa na Kilopase wele Mɛere, na Mɛere ñon ɔ ba lee Magedala ne senje benaa na Yesu ɔpanɗanj kenj. ²⁶ Yesu kena ɔ naa na ɔ kaseele ñon ɔ ne gyae ɔ nombia senje benaa na dɔɲa ne, ɔ yako ɔ naa nyiaa, "Nna, n bu ñonanj." ²⁷ Kenjte ɔ keɛ ɔ kaseele ñon mo te ɔ yako e nyiaa, "Kɛɛ, n naa ñonanj." Lee debanj kenanj na, te kaseele ñon moo Yesu ɔ naa gyu ɔ dɛɛ te ɔ ke kyaawɔ ɔ gyanj.

Yesu yenj

Mateo 27:45-56; Maake 15:33-41; Luka 23:44-49

²⁸ Kenja wole Yesu kena nyi nenɛɛ kpene kamase te tanj ne ɔ yakowo nyiaa, "Lonboanɛn dana manj." Kei yela Wurubuare nombia anjmarasenj see ñan kɔɲawɔ mena. ²⁹ Na osunj na solonj denyanjesa daale banje botɔɔ. Mena dɔɔ ba moo kolo ñgba kokyaa kenj gyae ke tale lee lonj ne do solonj kenj man, te ba moo ke tooso na danj daale te ba moo ke sɔɔ ɔ nɔɔ nyi waa nyɔɔ. ³⁰ Solonj kenj ke tina Yesu nɔɔ ne te ɔ yakowo nyiaa, "Te tanj." Botɔɔ te ɔ gɔɲase ɔ nyee te ɔ kara weesi.

³¹ Wee kenanj yena wee kenj Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefeɛfowee kedi. Mena kefeɛfowee kei yeɛ wee dinaa ke. Te ke yeɛ kpene kenj bɛe kole nyi baa tina woo yela ɔpanɗanj dɔɔ na ba kefeɛfowee kenj kaa tunj e. Lee mena dɔɔ Gyudatena kegyiise banj gyuu kegyia Pilato gyanj ka sola e nyi, waa fa wɔ gbɛɛ na be kaa tekerii balanj banj bee fiti na yenj ne nawɔɔ na baa nyinj yenj bilenj, na baa nyinj lese wɔ ɔpanj daase ñan dɔɔ. ³² Mena dɔɔ yoonɔɔtena banj gyuuwɔ ke tekerii balanj bala banj boɔ gyɔ wɔ sakaa kpu na Yesu ne nawɔɔ. ³³ Mona ba kekonj Yesu gyanj te ba kena nyi ɔ tanj ke wulaa yenj ne, ba te tekerii ɔ nawɔɔ ya. ³⁴ Kenjte yoonɔɔtena banj njolo moo wa apia sɔɔ Yesu yenaabia man. Debokenanj man te fatabo na lonj leewo. ³⁵ Manj walanj ñon moɔ naa nombia kenja na me sia ne ne diina ka wose man adanseɛ, te ma adanseɛ kenj yeɛ anokoare. Ma gyeɲ nyi anokoare yaa mɛɛ yako, te mee di adanseɛ baa na emɛɛ mo ke nyinj lee di. ³⁶ Kei yela Wurubuare

nombia anjmarasen see ñan koñawo ampanj. Nombia ñenanj yena nyiaa, “Boo gyae baa tekeri o ñoje dokolonj pe gba ya.”³⁷ Wurubuaere nombia anjmarasenj daale mo yakowo nyiaa, “Balanj baa kee walanj ñon boo soo e apia ne.”

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Maake 15:42-47; Luka 23:50-56

³⁸ Kerja pou wole ne, Gyosefo ñon o ba lee Arimatia donoo man ne kaa sola gbeye lee kegyia Pilato gyanj na o kaa lese Yesu woo ñon kewuu. Na Gyosefo kei mo yee Yesu kaseele e, mona o weese o wose bo nawolo nyi o ne yee Gyudatena kegyiise banj. Kegyia Pilato ke fa e gbeye ne te o gyuuwo ka lese woo ñon. ³⁹ Nikodemose ñon o be kyaa koñ Yesu gyanj nelim ne, mo kaa kpuuwo na Gyosefo ñon. Nikodemose kei moo peperere na oliifi na aboo ofonj nyinjan ñaale tasatoo koñ te ba moowo desina woo ñon. ⁴⁰ Be balanj bala moo akaralee na aboo ofonj nyinjan mo milii Yesu ñgba mena keñ Gyudatena ne desina woo pete bee wuu e ne. ⁴¹ Na wocobii daale kyaa botoo keñ boo gyo Yesu sakaa opandanj doo ne. Yeboo wole wole daale doo botoo keñ be te wuu ta walanj ke man see ya. ⁴² Keñ Gyudatena kefeefowee keñ na benaa te bee desina ba wose mo te yeboo keñ mo benaa na botoo doo ne, ba moo woo ñon kewuu ke man. Keñte be bilinj boe dinaa daale to ke noo.

20

Yesu kefonj lee yenj man

Mateo 28:1-8; Maake 16:1-8; Luka 24:1-12

¹ Kosida nebo nebo fuu keñ tee te ñmanjee ta nideli ya ne, Meere ñon o ba lee Magedala donoo man ne, karateewo gyu botoo keñ boo wuu Yesu ne. O ke gyu botoo ne, o naawo nyi be te bilinj boe keñ lee yeboo keñ nooman. ² Mena doo o yeuwo koñ Simon Pita na kaseele ñon Yesu ne gyae o nombia ne gyanj kaa yako wo nyiaa, “Be ta lese de Gbengyoo lee yeboo keñ man, te doo gyenj botoo keñ boo moo e ka see ya.”

³ Keñte Pita na kaseele ñon yeuwo gyu yeboo keñ tee. ⁴ Be kee yeu keñ ne, kaseele ñon Yesu ne gyae o nombia ne yeuwo gbaa Pita kyanj gbeye ka gyoo yeboo keñ tee. ⁵ O buñawo kee yeboo keñ man na, o naa akaralee keñ kaagenj doo la mona o ta gyoo ke man ya. ⁶ Simon Pita ka lee wole koñ na te ñon kaa gyoowo yeboo keñ man. O gyoowo na te o naa akaralee keñ, ⁷ na kanyanj keñ boo mo bake o nyee ne. Kanyanj keñ be doo akaralee keñ gyanj ya, mona akaralee keñ te boo ke doo

yenanj. ⁸ Wole wole na te kaseele o doo ñon mo gyoowo kena aboo ñan, keñte ñon mo leewo di. ⁹ Mona Wurubuaere nombia anjmarasenj see ñan ne yako nyi “Yesu waa fonj lee yenj man ne, be see be te nyii ta ñe man nideli ya.” ¹⁰ Keñte kaseela banj besewo gyu be dee.

Yesu kalese o wose wola Meere Magedala

Mateo 28:9-10; Maake 16:9-11

¹¹ Mona Meere ñon o be sila wo gyu ne serjee yeboo keñ tee o ne wii. O ka serj o ne wii ne te o buñawo kee yeboo keñ man, ¹² keñte o naa Wurubuaere kpilala bala na ba doona kegbase wolomee be kyaa botoo keñ boo mo Yesu woo ñon doosi ne. Nolo kyaa yeboo keñ nyee gbeye te nolo mo kyaa ke nawoo gbeye. ¹³ Keñte be boose e nyiaa, “Alo, weera n ne wii?” Te o tiranoo fa wo nyiaa, “Nawolo nyi be ta lese me Gbengyoo lee yeboo keñ man, te moo gyenj botoo keñ boo mo e ka see ya.” ¹⁴ O ke yako mena ne, o geesewo kee na te o naa Yesu serjee, mona o ta gyeem nyi Yesu nonanj ya. ¹⁵ Keñte Yesu boose e nyiaa, “Alo, weera n ne wii? Amote yaa n ne keo?” Na Meere gyenj nyi walanj ñon o ne kee wocobii keñ doo ne nonanj, mena doo o yako e nyiaa, “Tobaale, akpaa nyanj moona woo ñon ka weese na, wola manj botoo keñ n ba mo e ka see na me kaa mo e ta.” ¹⁶ Keñte Yesu baake e nyiaa, “Meere!” Meere geesewo kee te o fae yeesa baake e be dee dei man nyiaa, “Raboni” keñ nawolo nyi “De Gbengyoo” ¹⁷ Keñte Yesu yako e nyiaa, “Na tina manj ya, nawolo nyi me te gyuu ta me kya ñon gyanj ya. Mona bese gyu me kaseela banj gyanj na n kaa yako wo nyi ‘Mee gyu me kya ñon o yee e kya e ne, na me Wurubuaere ñon o yee e Wurubuaere e ne gyanj.’ ” ¹⁸ Mena doo Meere Magedala ñon gyuuwo ke yako kaseela banj nyiaa “Ma te naa de Gbengyoo Yesu ñon.” Te o besewo yako wo nombia ñan Yesu be yako e nyi waa yako wo ne.

Yesu kalese o wose wola o kaseela banj
Mateo 28:16-20; Maake 16:14-18; Luka 24:36-49

¹⁹ Kosida kenanj balinoo ne, kaseela banj gyuuwo ke gyanjee deni man te be too disim do ba wose, nawolo nyi bee yee Gyudatena kegyiise banj. Debokenanj man te Yesu kaa beewo lee ba nsana te o yako wo nyiaa, “Wosefeereñ dee kyaa na ñon.” ²⁰ O ke yako wo mena ne, o moo o nyinmaa na o yenaabia gyam keñ wola wo. Keñte yee o kaseela banj gyonj nideli nyi ba te naa be Gbengyoo ñon bela. ²¹ Keñte Yesu besewo yako wo nyiaa, “Wosefeereñ dee kyaa na ñon, mena keñ me kya ñon be kpila manj ne, mena ke yaa mee kpila emee

mo." 22 Ɔ kekolosi nombia kenja tanj ne, Ɔ lee weeseε woli wɔ te Ɔ yako wɔ nyiaa, "Ɛ lee Wurubuare felij njon na waa kyaa ε man. 23 Akpaa ε mo njolo nombiakumεε kyεe e na, Wurubuare mo waa mo kyεe e. Te akpaa ε bεε ε ta mo njolo nombiakumεε kyεe e ya na, Wurubuare mo be gyae waa mo kyεe e ya."

Yesu kalese Ɔ wose wola Tomase

24 Wee kenanj kenj Yesu be kaa lese Ɔ wose wola Ɔ kaseela kufu bala banj ne, na be man njolo njon bεε baake e nyi Tomase yaa Ata ne be kpue na Ɔ tebia ya. 25 Mena doo Yesu kaseela akanj banj yako Tomase nyiaa, "Da te naa de Gbengyoo njon." Kenjte Tomase yako wɔ nyiaa, "Akpaa me ta mo me sia naa nyeelabia gyanɗtareε njan, na maa mo me nyimbii do Ɔ yenaabia gyan kenj man ya ne, manj be gyae maa lee di korakora ya." 26 Weeya gyanaara wole ne, na Ɔ kaseela banj te gyanjεe deni man bela. Wee kenanj na Tomase mo kpue na wɔ. Ba te to asima njan pou, karateteε dokolonj te Yesu kaa bεεwɔ lee be doo te Ɔ yako wɔ nyiaa, "Wosefεerej dεε kyaa na njon." 27 Kenjte Ɔ yako Tomase nyiaa, "Mo n nyinjmaa do me nyinjmaa boɔ man na n ke kεε me nyinjmaase, na n ka mo n nyimbii do ma yenanj kεε. Tina anjmaarej kelee yela na n ke lee di." 28 Botoo te Tomase tiranoo nyiaa, "Nyanj yena me Gbengyoo na me Wurubuare." 29 Kenjte Yesu boose e nyiaa, "Kenj n be naa manj doo te n lee wɔ di? Balañ banj ba te naa manj ya te boɔ lee di ne, banj na nyeebam."

30 Yesu besewo yεε gyakolonj nombia burum njan Ɔ kaseela banj be naa na be sia, mona na nje popou te be njmarasewo do tone kei man ya. 31 Mena be njmarase kenja bo na e ke lee di nyi Yesu yena Wurubuare bu na nyeelεere njon. Na nyanj njon n lee e di na, n ke nyinj nyeedonj kekpa a kenj Ɔ yele man.

21

Yesu kalese Ɔ wose wola Ɔ kaseela baale

1 Kenja pou wole ne, Yesu besewo lese Ɔ wose wola Ɔ kaseela baale Tiberiase boo nooman. Mena kenj Ɔ ba lese Ɔ wose wola wɔ yaa. 2 Ɔ kaseela banj bεε baake wɔ Simon Pita na Tomase njon bεε baake e Ata ne na Natanele njon Ɔ ba lee Kaanan donoo kenj ke kyaa Galelia tεele man ne, na Sebedeo bia na Ɔ kaseela bala baale gyuuwɔ ke kyaa bom. 3 Kenjte Simon Pita yako wɔ nyiaa, "Mee gyu boo man me kaa kyanj kpebia." Te banj mo yako e nyiaa, "Daa mo dee sila neñ gyu." Mena doo be gyuuwɔ ka gyoo degbele man te be lanjawo. Be loo asawu nelim kenanj pou mona ba te kyanj kolo ya.

4 Tεε kena nebo nebo fuu ne, be kεε na njolo señjεe la boo nooman, na n kεε ne Yesu njonanj. Mena Ɔ kaseela banj ta gyenj e ya. 5 Kenjte Yesu boose wɔ nyiaa, "Tewuleε, doona ε te kyanj kolo ya?" Te be tiranoo nyiaa, "Koa de te nyinj kpebii dokolonj panpanj gba ya." 6 Kenjte Ɔ yako wɔ nyiaa, "Ɛ funj ya asawu kenj lo degbele kenj dunolonj doo na ε ke kyanj kpebia." Mena doo be funj asawu kenj lo botoo yenanj te be kyanj kpebia burum kenj nyi boo ne tale baa wɔñjεe asawu kenj gba ya.

7 Botoo te Yesu kaseele njon Ɔ ne gyae Ɔ nombia ne yako Pita nyiaa, "De Gbengyoo Yesu njonanj." Simon Pita kenyii nyi de Gbengyoo Yesu njonanj ne te Ɔ moo Ɔ kegba wurikyim milii Ɔ wose, nawolo nyi Ɔ wulaa kpee ke. Kenjte Ɔ toñawo gyoo lonj kenj man yelee Ɔ ne gyu Yesu gyanj. 8 Mena kaseela akanj banj saa degbele kenj bεε kɔñ dekenkenj doo na bεε wɔñjεe asawu kenj kpebia be wulu ke man ne, nawolo nyi na ba dekyae kenj tanj lem na dekenkenj ya. Ke lem gyae ke yeε njgba baam toose soñola na kufu ne (50).

9 Be kelii dekenkenj doo ne be naa boalanj na nyewalanj, na kpebia gyakaa ke doo na bodobodo mo doo yenanj. 10 Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, "Ɛ mo kpebia banj ε be kyanj ne baale kɔñ." 11 Mena doo Simon Pita besewo gyu degbele kenj man, te Ɔ ke wɔñjεe asawu kenj kɔñ dekenkenj doo. Na kpebia dinaana banj boo wulu asawu kenj ne, be yaanoo yeε soñononj na soñola na kufu batoo (153). Kenj na kpebia banj booronj kei koranj ne, asawu kenj te tirii ya. 12 Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, "Ɛ kɔñ kaa di ε nebo weeneε." Mena Ɔ kaseela banj njolo te tale gyoo Ɔ konoo boose e nyi "Nyanj yena amote ya?" Nawolo nyi ba gyenj nyi be Gbengyoo Yesu njonanj. 13 Te Yesu kɔñawo kaa mo bodobodo kenj fa wɔ, kenanj wole te Ɔ moo kpebia banj mo fa wɔ. 14 Yesu kefonj lee yenj man ne, kei yena betabotoorote kenj Ɔ ba lese Ɔ wose wola Ɔ kaseela banj.

Yesu kekolosi na Pita

15 Be kedi weeneε njan tanj ne te Yesu boose Simon Pita nyiaa, "Gyon bu Simon, n ne gyae manj kela n tebia kεwɔ kεε gyae manj?" Kenjte Pita tiranoo fa e nyiaa, "Ayi, me Gbengyoo, n gyenj nyi mee gyae n nombia." Kenjte Yesu yako e nyiaa, "Kεε me silala banj doo njgba mena kenj namensekεelere ne kεε namense doo ne." 16 Te Yesu besewo boose e bolate nyiaa, "Gyon bu Simon, n ne gyae me nombia?" Te Pita tiranoo fa e nyiaa, "Ayi me Gbengyoo, nyanj gbagba gyenj nyi mee gyae n nombia." Kenjte Yesu yako e nyiaa "Kεε me silala banj doo njgba mena kenj namensekεelere ne kεε Ɔ namense

doo ne.” ¹⁷ Kenje Yesu besewo boose e betabotoorote nyiaa, “Gyon bu Simon, n ne gyae me nombia nideli?” Nombia njenan takaa Pita nideli nawolo nyi o te boose e betabotooro nyi, “N ne gyae man nideli?” Kenje Pita yako e nyi, “Me Gbenjyoo, nyan gbagba n gyen kpene kamase. N gyen nyi mee gyae nen nideli.” Kenje Yesu yako e nyiaa, “Mena na kee me silala ban doo ngba mena ken namensekeelere ne kee o namense doo ne.” ¹⁸ Mee yako nen anokoare nyiaa, “Deban ken n yee tobaale e ne nyan gbagba ne tale mo n kegba do n wose, na n ka koro gyu botoo ken n ne gyae. Mona n kaa hme na njolo ne gyae la waa do nen kegba na waa kyan nen n nyinmaa man mo nen gyu botoo ken n bee gyae nyi n ke gyu ya.” ¹⁹ Yesu yako nombia ken baa na kawola yey ken Pita waa yey na ka lese Wurubuare yele. Yesu kekolosi nombia ken pou tan ne te o yako Pita nyiaa, “Sila man!”

²⁰ Ba ke ta bee gyu ne, Pita geesewo kee te o naawo ngba kaseele non Yesu ne gyae o nombia nideli ne silana wo wole wole. Mena kaseele kei yena non o be kyaa teelina Yesu deban ken bee di be balinoo weene te o be boose e nyiaa, “Me Gbenjyoo, amote ne gyae la waa lese nen fa yey ne?” ²¹ Pita kena kaseele non ne o boose Yesu nyiaa, “Me Gbenjyoo, sena te baa yee balee kei mo?” ²² Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Akpaa mee gyae nyi waa kyaa kelii deban ken maa bese kon na, n won faa la? Nyan sila man!” ²³ Mena doo nombia ken yaaseewo Yesu kaseela ban man nyiaa, kaseele non Yesu ne gyae o nombia ne be gyae waa yey ya. Mona Yesu te yako nyi o be gyae waa yey ya. Ken o be yako yena nyi, “Akpaa mee gyae nyi waa kyaa kelii deban ken maa bese kon na, n won faa la?”

²⁴ Mena kaseele kei diina nombia ken wose man adanse te o nmarase na see. Te da gyen mo nyi wa adanse ken yee ampan.

²⁵ Yesu yee aboo burum jaale mo. Akpaa ben nmarase na dokolon dokolon ne, teele kei doo pou boo gyae baa nyin botoo ken baa mo na see ya.

Kristo Kpilala Banj Tom Kpilala

¹ Kegyia Teyofilose, manj Luka ne njarase na tone kei mee yelee neŋ. Me tone gyanjgate keŋ man ne, ma wola aboo njan pou Yesu be yeE na njan o ba wolo debarj keŋ o be fi o tom aseE, ² mo kelii wee keŋ Wurubuare ba mo e lanj adido ne. Pe Wurubuare ka mo Yesu gyu adido ne, Wurubuare felinj njan teEwo njan Yesu doo wola o kpilala banj o ba lese ne tom keŋ baa yeE. ³ Yesu Kristo ka yerj wole weeya soŋola man ne, o lese o wose wola o kaseela banj agbaatee agbaatee lee gbEeneŋ burum man wola nyi o delena, keŋ nyi nolo be tale leE ka anjmaareŋ ya. Be naa e na be sia, te o kolosiwo fa wo lee Wurubuare gyoorobiiri keŋ wose man. ⁴ Ba kekyaa man ne, wee daale o faree o kaseela banj nyi "E na lee Gyerusalem donoo man ya, mona e kyaa botoo daa kpene keŋ me kya be yako see nyi waa fa njan ne." Me wulaa yako njan ka wose man nombia nyi, ⁵ lonj te Gyon moowo so njan Wurubuare lonj, mona weeya akalansee njaale wole na Wurubuare waa mo o felinj njan bo so njan Wurubuare lonj.

*Yesu adido kegyia
Maake 16:19-20; Luka 24:50-53*

⁶ Debanj keŋ Yesu na o kpilala banj be yilaa ne te be boose e nyiaa, "De Gbenjgyoo, mena doo nenEE n ka besena gyoori keŋ fa Iseraetena?" ⁷ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyi, "Ka te yeE kpene keŋ nyi e ka gyenj debarj keŋ ya, nawolo nyi debarj keŋ na wee keŋ mena nombii kei gyae ke kooŋ doo, kyae me kya gyanj. O donj doo te o see nja. ⁸ Mona debarj keŋ Wurubuare waa mo o felinj njan do e man ne, e ke nyinj donj. Na e ka bese ma adanseetena Gyerusalem donoo man, na Gyudia na Samaria telese pou doo mo kelii teele pou oto." ⁹ O kekolosi keŋja pou tanj na, te Wurubuare mo e lanj adido be popou siaman ka gyoo njoma man. Mena doo ba te naa e bela ya. ¹⁰ Be ka seŋ botoo be see beE keE adido fee ne, karateteE na tewuleE bala baale seŋEE laa ba yenanj na ba doona aboo wolomeE. ¹¹ Te be boose Yesu kpilala banj nyi, "Galeliatena, weera te e seŋEE e ne keE adido fee mena? Yesu kei, njan Wurubuare ba mo e lee e gyanj lanj adido ne, mena ke te waa bese kooŋ njgba mena keŋ e be naa e o ne gyu adido ne."

Ba lese Matiase nyi waa kyaa Gyudase nawoo man

¹² Te o kpilala banj besewo lee oliifi bula keŋ doo kooŋ Gyerusalem. Lee botoo kooŋ Gyerusalem donoo keŋ man benaa na donja. Gyae ke yeE ngba woo njmeeseŋ sao na kufu ne. ¹³ Ba ke kooŋ kaa gyoo Gyerusalem donoo keŋ man ne, te ba gyenjawo gyu abansoro deni be deEkyae keŋ man. Balanj banj be kyaa botoo yena, Pita na Gyon na Anderiase na Filipino na Tomase na Batolomeo na Mateo na Alfeose bu Gyemisi na Simon njan o ne gyae o balanj nideli ne, na Gyemisi bu Gyudase. ¹⁴ Be popou na ala baale na Yesu o naa Meere, na Yesu o naabia ne yeE na noodokolonj yilaa fane debarj kamase.

¹⁵ Wee daale balanj banj boo leE Yesu di ne kaa yilaawo, na baa yeE ngba balanj soŋononj na balanj sao ne (120). Botoo te Pita korowo seŋ yako wo nyiaa, ¹⁶ "Me tebia, nombia njan Wurubuare nombia be yako see lee Gyudase wose man ne, kaboena nyi nje deE kooŋ mena. Gyudase kei wose man te gyoo Defidi yakowo see nyiaa, njan ne gyae la waa ta balanj banj baa gyu ke kyanj Yesu ne siaman." ¹⁷ Nafso na Gyudase kei kpue de man, nawolo nyi Yesu lese na njan mo nyi waa kpu na daa na deE yeE tom kei. ¹⁸ Koba keŋ njan Gyudase be nyim lee o nombiakumEE keŋja keyee man ne, te o moowo leE teele. Teele kenanj man te o yalawo te o too beEwo te o loobia pou leewo. ¹⁹ Balanj banj pou be kyaa Gyerusalem donoo man ne nyii mena nombii kei, mena doo ba doo botoo yele be deE dei man nyi Akeledama, keŋ nawolo nyi Fatabo teele. ²⁰ Gyoo Defidi yako Gyudase wose man nombia Wurubuare Nooneŋ tone keŋ man nyi, "O dekpajalanj deE doo yakaa keŋ nolo na kyaa ke man ya."

O besewo yako nyi,
"Walanj wole waa kyaa o nawoo man na waa yeE o tom."

²¹⁻²² "Mena doo kaboena nyi nolo waa kyaa o nawoo man kpu na daa, na dee di de Gbenjgyoo Yesu kefonj lee yerj man keŋ adanseE. Kaboena nyi walanj njananj waa yeE walanj njan na o kpue na daa debarj keŋ pou daa na de Gbenjgyoo Yesu ne gyu deE kooŋ, lee debarj keŋ Gyon be so e Wurubuare lonj kelii debarj keŋ Wurubuare ba mo e lee de gyanj gyu adido ne."

²³ Mena doo ba lese Gyosefo njan beE baake e nyi Basabase yaa Gyustuse ne na Matiase. ²⁴ Te be fanewo nyi, "De Gbenjgyoo, nyanj gyenja na walanj kamase konoo man. Mena doo wola daa tewuleE bala kewo man njan n ba lese nyi waa yeE Yesu kpilale, ²⁵ na waa kyaa Gyudase njan o be tina o tom yela te o be lam gyu botoo keŋ kaboena e ne nawoo man."

26 Mena dɔɔ be lɔɔ boe, te boe ken yalawɔ Matiase yele dɔɔ. Kei nawolo nyi non te Wurubuarɛ lesewɔ, te ba moo e kpu Yesu kpilala kufu daale ban man.

2

Wurubuarɛ felin non kekɔn

1 Gyudatena wee dinaa ken bɛɛ baake ke nyi Pentekosite ken kelii nɛ, ban pou bɔɔ lɛɛ Kristo Yesu di nɛ ke yilaawɔ debodokolon. 2 Karatete dokolon te be nyii nkan daale lee adido ngba felin dinaa daale ne gyɔɔ la nɛ, te ke kaa lɛɛ dekpajalan ken man be kyaa nɛ pou. 3 Botɔɔ te be naa kolo ngba boalan laakemse nɛ, te nje yaaseewɔ kaa gyakaa walan kamase nyee dɔɔ. 4 Te Wurubuarɛ moo ɔ felin non do be popou man, te be fiasɛɛ bɛɛ kolosi deise kpookpoo ngba mena ken Wurubuarɛ felin non be fa wɔ nɛ.

5 Deban kenan na Gyudatena ban bee yee Wurubuarɛ te bɔɔ lee tɛɛle kei dɔɔ pou nɛ, kyaa Gyerusalem donɔɔ ken man. 6 Be kenyii mena nkan kei nɛ, te balan burum kaa yilaawɔ. Balan ban pou wose yenja wɔ nawolo nyi walan kamase nyiiwɔ ngba bee kolosi ɔ dɛɛ dei nɛ. 7 Yɛɛ wɔ gyakolon te be boose donja nyiaa, balan anekolosen kɛwɔ pou te yɛɛ Galeliatenawɔ yee? 8 Te weera de man walan kamase ne nyii bee kolosi non gbagba ɔ dɛɛ dei? 9 De popou lee tɛɛlese kpookpoo dɔɔ. De man baale lee Patia na Media na Elam te baale mɔ lee Mesopotamia na Gyudia na Kapadosia, te baale mɔ lee Pontuse na Esia. 10 Baale lee Firigia na Pamfilia na Igyipite te baale mɔ lee Libia tɛɛlese njaale njan benaa na donɔɔ ken bɛɛ baake ke Kirene nɛ man. 11 Gyudatena na ban ba te yɛɛ Gyudatena-wɔ ya te bɔɔ kyɛɛkeɛ gyoo Gyudatena ɔsom man nɛ, man baale mɔ lee Roman donɔɔ man kon. De baale mɔ lee Kreti na Arebia, mona dee nyii bee kolosi nombia dinaana njan Wurubuarɛ be yɛɛ nɛ daa gbagba de deise man. 12 Gyakolon gyoo wɔ te ba nyeeya man mɔ yɛɛ wɔ basaa te be boose donja nyiaa, na nombia kenja aseɛ yena sena baa? 13 Mona be man baale mɔ kulu wɔ nyi kei dɔɔ be dɛɛsee.

Pita kekolosi lese nombia njan man wola balan ban

14 Botɔɔ te Pita na ɔ tebia Yesu kpilala kufu daale ban korowɔ senj, te ɔ gynaa ɔ woya kolosi fa balan dikpii ken nyiaa, "Me tebia Gyudatena na emɛɛ ban pou ɛ kyaa Gyerusalem nɛ, ɛ tei me gyan nideli na maa wola non kpene ken nombii kei nawolo. 15 Ne yɛɛ non nyi balan kɛwɔ dɛɛsee, mona na be dɛɛsee ya. Nawolo nyi nebo weese gba yaa, nɛnɛ te gyɔɔ deban kadaale. 16 Mona nombii kei yena

kpene ken Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre Gyowele be kolosi see nyi ke gyae ke kon nɛ. 17 Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre Gyowele yakowɔ see nyi,

'Wurubuarɛ kpa,
"Tɛɛle kei na benaa ko ɔto na,
maa mo me felin do walan kamase man.

ɛ bia ala na baala baa kolosi nombia see ma yele man.

ɛ tewulɛɛ baa naa me nombia njan nje doo na nje gbɛɛ nɛ na be sia ngba dosɛɛ man nɛ.

Akpegyiina mɔ baa doosi naa me nombia njan nje doo na nje gbɛɛ nɛ.

18 Deban kenan man nɛ maa mo me felin do ma alebia na me tewulɛɛ man na baa kolosi nombia see ma yele man.

19 Maa yɛɛ gyakolon nombia adido, na maa lese me wɔɔle wola tɛɛle kei dɔɔ.

ɛ gyae ɛ kena fatabo na boalan na nyɔɔse tuum.

20 Weesetenjen gyae ka bese ditiɲɛɛ tuum na gyaalan ke yase ngba fatabo nɛ.

Nombia kenja pou gyae ke kon, pete wee dinaa ken de Gbenjyoo waa lese ɔ gyoorobiiri wola nɛ kelii.

21 Te walan kamase non waa baake de Gbenjyoo Wurubuarɛ yele na, waa lɛɛ ɔ nyee." '

22 Pita gynaa ɔ kekolosi ken dɔɔ nyiaa, Israetena, ɛ tei nombia kenja nideli. Wurubuarɛ tɛɛwɔ Yesu Nasarete baale non dɔɔ yɛɛ gyakolon nombia lese ɔ wɔɔle wola ɛ man ngba mena ken emɛɛ gbagba ɛ gyen nɛ. Kenja diina adanseɛ nyi Wurubuarɛ kpila na e. 23 Lee Wurubuarɛ gbagba kegyaebii na ɔ ka gyen man te ɔ wulaa bakewɔ see nyi baa lese Yesu fa non, te ɛ yela balan kumɛɛ gyoo e ɔpanjan dɔɔ ko. 24 Mona Wurubuarɛ gyuusɔ e lee yen man, te ɔ lese e lee yen weelen man, nawolo nyi yen be tale kyan e see ɔ gyan kekpaakekpa ya. 25 Gyoo Defidi yakowɔ lee Yesu wose man nyi,

'Me naa de Gbenjyoo non me siaman deban kamase.

ɔ senjɛ ma yenan mena dɔɔ kolo be tale tɛɛse man ya,

26 mena dɔɔ me wɔɛ te fɛɛ man, me sia mɔ ta gye.

Me yɛɛ walan non maa yen wee daale, mona me sia gyakaa abɔɔ njan Wurubuarɛ waa kaa fa man nɛ dɔɔ.

27 Nawolo nyi n be gyae n ke yela maa dɔɔ yebɔɔ man ya.

N be gyae n ke yela n walan non ayimɛɛ be doo ɔ man ya nɛ ke doo yebɔɔ man dala ya.

28 N ta wola man nyeedonj gbɛɛ.

Nawolo nyi n kpue na man dɔɔ te yee man gyon nideli.'

²⁹ Me tebia, mee gyae maa yako non kolo lee de naana Defidi wose man, ɔ yenawɔ te be wuu e, ɔ yebɔɔ sɛɛ doo de gyan kebo kaa lɪi na gyeɲ. ³⁰ Na ɔ yee Wurubuaɛ dekpɛɲkɛngyooɛ e, te ɔ gyeɲ nombia non Wurubuaɛ be kan ntaɲ yako see lee ɔ wose man nyi, waa mo Defidi duulɲ man nono see gyooɛ na waa kyaa ɔ gyooɛɔɔɔɔ keɲ dɔɔ di gyooɛ nɔɔba non Defidi nɛ. ³¹ Gyoo Defidi naa kpene keɲ Wurubuaɛ waa kaa yee, mena dɔɔ ɔ kolosiwɔ lee Kristo kefan lee yeɲ man wose man nombia nyi, 'Wurubuaɛ te tina e yela yebɔɔ man na waa dala ya.' ³² Wurubuaɛ te gyusu Yesu kei lee yeɲ man, te de popou ne di adanseɛ nyi nombii kei yee ampan. ³³ ɔ kya Wurubuaɛ gyinaa e adido te ɔ moo e see ɔ dunolɲ dɔɔ te ɔ moo ɔ felɲ non fa e nɔɔba mena keɲ ɔ be kan ntaɲ see nɛ. Mena felɲ kei yaa Yesu moowɔ do de man gyeɲ. Wurubuaɛ felɲ kei tom yaa e ne naa te e ne nyii nɛ. ³⁴ Gyoo Defidi gbagba te gyu adido nɔɔba Yesu nɛ ya, mona ɔ talewɔ yako Yesu wose man nombia nyi,

'De Gbengyoo Wurubuaɛ non yako me Gbengyoo nyi,

"Kyaa me dunolɲ dɔɔ,

³⁵ kelii deɲ keɲ maa mo

ban bɛɛ kola neɲ nɛ do n nawɔɔ tɛɛ."

³⁶ Mena dɔɔ emɛɛ Iseraetena pou e gyeɲ nideli nyi, Yesu kei non e be gyɔ e nyee labia ko ɔpanɔɲ dɔɔ nɛ, non ke te Wurubuaɛ moowɔ yee de Gbengyoo na da nyeeleɛɛɛ non ɔ be yako see nyi waa koɲ nɛ."

³⁷ Balan ban kenyii nombia keɲa nɛ, takaa wɔ nideli te be boɔɛ Pita na Yesu kpilala akan ban nyiaa, "De tebia, sena yaa dɛɛ yee?" ³⁸ Te Pita tiranoɔ fa wɔ nyi, "Walan kamase waa kyeekeɛ lee ɔ nombiakumɛɛ man, na baa sɔ e Wurubuaɛ lon lee Yesu Kristo yeɲ man, na Wurubuaɛ ka mo ɔ nombiakumɛɛ kyee e, na waa mo ɔ felɲ non do ɔ man. ³⁹ Wurubuaɛ nombii keɲ ɔ be yako see nyi waa mo ɔ felɲ do e man nɛ, yee emɛɛ na e bia na ban pou be kyaa lemlem, na ban pou de Gbengyoo Wurubuaɛ waa baake wɔ koɲ non gbagba gyan nɛ wui." ⁴⁰ Pita kolosiwɔ fa wɔ nideli te ɔ faree wɔ te ɔ sola wɔ nyi, "E lese e wose lee teɛle kei dɔɔ balan kumɛɛ kewɔ man, na Wurubuaɛ ke lee e nyee." ⁴¹ Be man balan burum lee ɔ nombia non di, te be sɔɔ wɔ Wurubuaɛ lon. Balan kakponɛɛ batooɔ (3000) kaa kpu la na Kristotena dikpii keɲ mena wee kenan.

Ban boɔ lee Yesu di ne keyaabii man

⁴² Be kyanja Yesu kpilala ban kawola man nideli, te be popou ne yee nɔɔdokolon gyanɛɛ deɲ kamase. Bɛɛ yee nɔɔdokolon di weeneɛ non Yesu kpa baa di na baa mo toɔɛ e nɛ, te bɛɛ bese yee nɔɔdokolon gyanɛɛ fane.

⁴³ Yesu Kpilala ban yee gyakolon nombia burum, te gyakolon gyoo balan ban pou. ⁴⁴ Ban pou boɔ lee Yesu di nɛ, yee nɔɔdokolon ba keyyaa man, na bɛɛ kɛɛ ba abɔɔ non be dana nɛ nyi yee be popou wui. ⁴⁵ Te be yɔɔ ba abɔɔ njaale mɔ, na bɛɛ kpala kɔba keɲ fa walan kamase nɔɔba mena keɲ ne hia e nɛ. ⁴⁶ Wee kamase na, be dikpii keɲ ne gyanɛɛ be Wurubuaɛ osom deni dinaa keɲ man. Bɛɛ yee nɔɔdokolon te bɛɛ mo konɔɔ kpaakpaa, na sia kagye di weeneɛ bom ba akpanalanɛ man. ⁴⁷ Bɛɛ lese Wurubuaɛ yeɲ, te balan pou mɔ ne keɛɛ wɔ. Te wee kamase mɔ nɛ, de Gbengyoo na mo balan wɔleɛ ban ɔ ne lee ba nyeeɲa nɛ kaa kpu na wɔ.

3

ɔtakase nono kawee keyɔ

¹ Wee daale balinɔɔ weese nɔɔba deɲ atoorote man nɛ, Pita na Gyon korowɔ gyu Wurubuaɛ osom deni dinaa keɲ man nyi be kaa fane. Deɲ kenan yena kefane deɲ. ² Na balee nono kyaa keɲ ɔ yee ɔtakase e leenɲ ɔ biateɛ. Wee kamase nɛ bɛɛ mo e kaa see Wurubuaɛ osom deni dinaa denanoɔ keɲ bɛɛ baake ke nyi Denanoɔ Kyeote nɛ man, na waa sola kɔba lee balan ban bɛɛ gyoo deni kenan man nɛ gyan. ³ Deɲ keɲ ɔ be naa nyi Pita na Gyon ne koɲ be kaa gyoo deni dinaa keɲ man nɛ, te ɔ sola wɔ nyi baa fa e kɔba. ⁴ Kenɛ be kɛɛ e yididi te Pita yako e nyiaa, "Kɛɛ daa." ⁵ Te balee non mo kɛɛ wɔ gyakaa loo nyi, waa nyin kolo lee be gyan. ⁶ Te Pita yako e nyi, "Nyi kɔba na, mɔɔ dana njaale maa fa neɲ ya, mona kpene keɲ me dana nɛ te maa fa neɲ. Lee Yesu Kristo Nasarete baale non yeɲ man nɛ, koro seɲ na n ke ta," ⁷ Te Pita kyanja ɔ dunolɲ nyinmaa man kyɔ e te ɔ korowɔ seɲ. Debokenan man te ɔ doona na ɔ nawɔɔ pou yee e don. ⁸ Karateteɛ dokolon te ɔ tonawɔ seɲ ɔ nawɔɔ dɔɔ, te ɔ fiase ɔ nɛ tɛɛ. Kenɛ ɔ sila wɔ gyoo Wurubuaɛ osom deni dinaa keɲ man ɔ donɛ na ɔ na tonɛ na ɔ na lese Wurubuaɛ yeɲ. ⁹ Balan ban pou be kyaa botɔɔ nɛ, naa e na ɔ donɛ ɔ na lese Wurubuaɛ yeɲ. ¹⁰ Te be ka gyeɲ e nyi non yena walan non nafa ɔ ne kyaa Denanoɔ Kyeote keɲ man solee abɔɔ nɛ, ba wose yeɲa wɔ gbaa, te gyakolon gyoo wɔ lee kpene keɲ boɔ naa ɔ man nɛ dɔɔ.

Pita kekolosi Wurubuaɛ osom deni dinaa keɲ man

¹¹ Balan ban kena balee non mataa na Pita na Gyon botoo ken bae baake nyi Solomoon poto man ne, doo be popou noo te be yeuwo gyu be gyan botoo. ¹² Pita kena balan ban ne o boose wo nyiaa, "Iseraetena, weera doo te kei ne doo e noo? Yaa weera doo te e ne kee daa fee mena? E fee e sia baa e ne kee daa nyi mberem daa gbagba de don na de Wurubuaere keyee doo te de yela balee kei teewo?" ¹³ De naanao Aberaham na Asiki na Gyekopo Wurubuaere non o yee de naanao pou Wurubuaere e ne, lesena o tobaale Yesu gyoorobiiri wola. Emee moona e do Romantena keyiise nyinmaa man, te e bae e Pilato siaman nyi baa ko e, mona nafa o yee wa agyuen koran nyi waa tina e yela, nyi o te naa dukum o man ya. ¹⁴ E bae Yesu non ayimee be doo o man ya te o gbeneer tenee Wurubuaere siaman man ne, te e sola Pilato nyi waa tina awudiini Barabae non boo kyan to deni ne yela fa non. ¹⁵ Te e koo Yesu non o ne fa balan nyeedon kekpa ne. Mona Wurubuaere gyuuu e lee yen man ken de popou ne di ka wose man adanse. ¹⁶ Mena ken doo lee Yesu di doo, te Wurubuaere yela balee asenjan e siaman kei non e gyen e ne, nyinja kawee keyo. Ke yee ampan nyi mena ken doo lee Yesu di doo, te balee kei nyinja wosedon, ngba mena ken e ne naa e ne.

¹⁷ Me tebia, ma gyen nyi kpene ken emee na e siamantena be yee Yesu ne, e ta gym bo ya. ¹⁸ Lee gyangba gyangba ken, te Wurubuaere teewo wa akpenkpengyoora pou doo yako see nyi, nyeeleere non o be yako see nyi waa kon ne, waa naa diyem. Wurubuaere yele la nombia kenja pou konjawa mena. ¹⁹ Mena doo e kyeekeee lee e gbeneer kumee man, na e kekon Wurubuaere gyan, na waa gberaa ya ayimee pou lee e wose man. ²⁰ Na de Gbengyoo Wurubuaere kefa non wosefeereer na waa yela non o yee nyeeleere non o be wula lese e see fa non ne kekon. Non yena Yesu. ²¹ Kaboena nyi waa kyaa adido kelii deban ken Wurubuaere waa yee kpene kamase wole, ngba mena ken Wurubuaere be tee wa akpenkpengyoora doo yako see gyangba ken ne. ²² Na Mosesi mo yee Wurubuaere dekpenkpengyoore e, o yakowo see nyi, 'E Gbengyoo Wurubuaere waa lese dekpenkpengyoore lee emee gbagba e balan man fa non, ngba man Mosesi ne. E tei kpene kamase ken waa yako non ne. ²³ Wala ken kamase non o te tei kpene ken dekpenkpengyoore kei waa yako ya ne, Wurubuaere waa lese e lee o balan man na waa yo.'

²⁴ Wurubuaere akpenkpengyoora ban Wurubuaere be tee be doo kolosi ne pou,

lee Samuele doo kelii ban boo kon o wole pou ne, be wula yako kolo see lee nombia non ne kon weeya kenja man ne man. ²⁵ Nombia non pou Wurubuaere be tee wa akpenkpengyoora doo yako see ne yee e wui, te emee moo kpue kebakeee ken Wurubuaere be bake na e naanao ne man. Nawolo nyi o yako Aberaham nyi, 'N duulun man te maa ta hiraa teele kei doo balan pou.' ²⁶ Mena doo deban ken Wurubuaere ba lese o tobaale Yesu ne, o yela o tangbeewo kon e gyan nyi o kaa hiraa non, na waa yela e man wala ken kamase keyeekeee lee o gbeneer kumee man."

4

Be kamo Pita na Gyon gyu donoo keyiise siaman

¹ Deban ken Pita na Gyon see bae kolosi fa balan ban ne, te Wurubuaere saese na keyia non o ne kee balan ban bae gyee Wurubuaere osom deni dinaa ken ne, na balan ban bae baake wo nyi Sadukiitena ne baale konjawa be gyan. ² Ba gyenja ban nideli nawolo nyi, Pita na Gyon na wola balan ban nyi, Yesu te fom lee yen man, ken nawolo nyi balan pou baa fon lee yen man bela. ³ Mena doo be kyanja Pita na Gyon ka do deni man, na tee te lam doo, be yela be doowo kelii tee kena. ⁴ Mona balan ban boo nyii nombia non Pita na Gyon be yako ne, be man burum lee na di, mena doo balan ban pou boo lee Yesu di ne, be man baala wukuwo kelii balan kakponse banon (5000).

⁵ Tee kena ken ne, Gyudatena keyiise na be siamantena na ba mmaraa wolala ban gyanee wo Gyerusalem donoo man. ⁶ Be gyanee wo na saese pou keyia Anase na Kaifase na Gyon na Alekesanda na baala baale ban boo lee saese pou keyia non dekpanalan man ne. ⁷ Be yela ba moo Pita na Gyon kaa sen be siaman te be boose wo nyi, "Won wole yaa amote yele man yaa e kyoo balee non?" ⁸ Te Pita non Wurubuaere felin non doo o man nideli ne, tiranoo fa wo nyi, "Keyiise na siamantena, ⁹ akpa gyen e te baake daa kaa sen e siaman e ne boose daa lee kolo kpaakpa ken doo yee, te otakase non be nyin don koro sen ne doo na, ¹⁰ kenan na mee gyae emee na Iseraetena pou ka gyen nyi, Yesu Kristo non o ba lee Nasarete ne yele man yaa balee asenjan e siaman ken nyinja don ne. Non te e gyoo wo sakaa opanjan doo ko, te Wurubuaere gyuuu e lee yen man. ¹¹ Yesu yena wala non Wurubuaere nombia tone be yako nyi,

'Boe ken emee deni maara ban be bae ke ne,

kenj kaa bese na deni mokoo kasee boe kenj ne yeli deni kenj ne yee donj nideli.'

¹² Yesu waagenj koonj yena nyeeleere, non waagenj koonj te Wurubuaere lesewo teelee kei doo nyi de baake o yele na waa lee da nyee."

¹³ Mena kenj Pita na Gyon be kolosi nideli te ba te yee gyakolonj ya, te kegyiise banj kenyii nyi be yee balan yakaa nyibanwo kenj be te gyu sukuu ya ne, ba wose yerja wo. Botoo te be naawo nyi banj na Yesu tee la. ¹⁴ Mona ba kena balee non boo kyoo e senje Pita na Gyon gyanj botoo ne, ba te tale nyin nombiikum daale yako lee ba wose man ya. ¹⁵ Mena doo be yako wo nyi baa lee nombia dedii deni kenj man, botoo te kegyiise banj moo ba nyeeya banj na doha. ¹⁶ Bee boose doha nyi, "Woj yaa dee yee balanj kewa? Walanj kamase non o kyaa Gyerusalem donoo man ne, gyej nyi banj yena gyakolonj nombii kei, te doo gyae dee tale lee ka anmaarenj ya. ¹⁷ Mena kenj doo ne gyae nyi baa mo nombia kenja kpenkpelejen doo ya ne, e yela dee to wo nideli nyi be na tekaa kolosi Yesu kei nombia fa walanj na walanj ya."

¹⁸ Mena doo be baake wo gyoo be gyanj bela, te be too wo nyi be na tekaa kolosi Yesu nombia, yaa baa wola balanj kolo lee o yele man korakora bela ya. ¹⁹ Kenje Pita na Gyon tiranoo nyi, "Emee gbagba e kee nombia kenja man nideli nyi worji dei la Wurubuaere siaman? Dee nyii e wui yaa dee nyii Wurubuaere wui? ²⁰ Nawolo nyi daa doo, doo tale tina kpene kenj doo naa, na kenj doo nyii ne kekolosi yela ya." ²¹ Mena doo kegyiise banj too wo nideli bela, te be tina wo yela. Be te nyin gbese kenj baa mo wanj ba denjela ya, nawolo nyi balan banj pou na lese Wurubuaere yele lee kpene kenj o be yee ne doo. ²² Balee non boo kyoo e kawee kei ne, kela kulutoonenj sojola (40).

Kristotena banj kefane

²³ Be ke tina Pita na Gyon yela ne, te ba besewo gyu be tebia gyanj keyako wo kpene kamase kenj saese kegyiise na donoo kegyiise banj be yako wo ne. ²⁴ Kristotena banj kenyii nombia nenanj ne, be popou moo noodokolonj fane fa Wurubuaere nyi, "De Gbengyoo, nyanj non n be yee adido na ateta, na epo na kpene kamase kenj doo ne man. ²⁵ Nyanj tee la n felinj non doo te n yela de naana Defidi non o yee n tobaale e ne yakowo nyi,

'Weera doo te teelee kei doo balan na gyenee banje,
te bee bake nombiakumee yakaa yakaa,
mona ne bee dee ya ne?'

²⁶ Teelee kei doo gyoonen ne desina ba wose fa yoo,
te siamantena banj mo na koro senj tia de Gbengyoo
Wurubuaere na nyeeleere non o be yako see nyi waa koj ne.'

²⁷ Ampanj te gyoo Herode na Pontiose Pilato na Iseraetena na banj mo ba te yee Iseraetenawo ya ne, gyanjeewo donoo kei man te be bakewo tia n tobaale Yesu non ayimee be doo o wose man ya, te nyanj Wurubuaere ba mo e yee nyeeleere na gyoo ne. ²⁸ Be gyanjeewo te be yee kpene kenj nyanj Wurubuaere n be wola yako see nyi gyae kekooj ne, lee n donj na n kegyaebii man. ²⁹ Nenee de Gbengyoo Wurubuaere, kee mena kenj bee nmaase daa na n ka do daa n tewulee kakyej n be wala yako see nyi konoo kolosi n nombia njan. ³⁰ Wurubuaere koro senj na n kekyoo kaweesse, na n ke ta de doo yee gyakolonj nombia lese n wolee wola lee n tobaale Yesu non ayimee be doo o wose man ya ne yele man." ³¹ Ba ke fane tanj kenj ne, te botoo kenj boo gyanje ne wosiwo te Wurubuaere felinj non kaa gyoo wo be popou man nideli te be gyoo be konoo kolosi Wurubuaere nombia njan.

Kristotena banj noodokolonj keyee

³² Balanj banj pou boo lee Kristo Yesu di ne, kyaawo noodokolonj man te ba agyuej mo yee dokolonj. Njolo bee yako nyi o kolo yee waagenj wui ya, mona be kpelee ba aboo pou fa doha. ³³ Yesu kpilala banj moo Wurubuaere donj dinaa kenj di adansese nyi, de Gbengyoo Yesu te fom lee yerj man, te Wurubuaere moo o beree boele banj pou boo lee Yesu di ne. ³⁴ Kolo te hia be man njolo ya, nawolo nyi banj be dana denee na teelese ne yoo na be mo koba kenj boo nyim ne, ³⁵ kona Yesu kpilala banj na be ta mo kpala fa wo. Bee fa walanj kamase ngba mena kenj ne hia e ne. ³⁶ Mena ke te Lewi baale njolo non o ba lee Saiporose teelee man, te o yele yena Gyosefo ne yee wo. Yesu kpilala banj doo e yele nyi Banabase, kenj nawolo nyi walanj non o na do balanj kakyej. ³⁷ Non mo ka moo o teelee kenj o dana ne yoo, te o moo koba kenj o be nyim ne kaa fa Yesu kpilala banj.

5

Ananiase na Safira

¹ Balee njolo kyaawo kenj bee baake e nyi Ananiase, na o weele mo yele yena Safira. Banj mo gyuuwo ka mo ba agyapadee daale yoo. ² Non na o weele yee noo te ba moo koba kenj boo nyim ne man njaale weese, te baale non moo akanj kenj gyu kefa Yesu kpilala banj. ³ Botoo te Pita boose e nyi, "Ananiase, weera doo te n yela obonsam dii n doo mena, te o yela n dii dekarara fa

Wurubuare felinj non, te n moo n koba kenj n be nyim lee agyapadεε kenj n be yoo ne man njaale weese? ⁴ Agyapadεε kenj te yεε n wui pεte n yoo ke yee? N yoo ke tanj mona koba kenj n be nyim ne te yεε n wui yee? Nεnεε weera n bakewo n konoo man te n yεε nombiikum kei mena? Na denibalanj te n dii dekarā fa ya, Wurubuare te n dii dekarā fa.” ⁵ Ananiase ka betaa nyii nombia kenj pε, te kara e lo te o yenjawo. Mena doo gyakolonj gyoo banj pou booo nyii nombia njenanj nε. ⁶ Kenj te tewulεε kojawo kaa mo kolo milii e, te be gate e lee gyu kewuu.

⁷ Te kyare ya te o weele non mo kaa gyoo wo botoo mona non ba gyej kpenε kenj be koj ya. ⁸ Te Pita boose alo non nyiaa, “Yako manj, koba kenj emεε na n baale Ananiase be nyim lee agyapadεε kenj keyoo man pou yaa o moowo koj nε?” Te o tiranoo nyi ayi, mena te de yoo ke. ⁹ Botoo te Pita boose e nyi, “Weera te emεε na n baale yεε noo nyi ε kekeεε de Gbenjgyoo felinj non keε! Keε, balan banj booo moo n baale kewuu nε, banj senjεε la denanoo man nε, baa seele nyanj mo lee.” ¹⁰ Karateteε dokolonj te kara non mo lo Pita nawoo tεε te o yenjawo. Tewulεε banj kekooj kaa gyoo te ba kena nyi non mo ta yem nε, te ba mo e lee gyu kewuu o baale yenanj. ¹¹ Mena doo gyakolonj dinaa daale gyoo Kristotena dikpii kenj pou, na banj pou booo nyii nombia kenj nε.

Kristo kpilala banj kekyo kaweesetena

¹² Yesu kpilala banj yεε gyakolonj nombia na nombia dinaana burum balan banj man. Te banj pou booo lee Yesu Kristo di nε, ne gyu ke yilaa Solomooj poto kenj man. ¹³ Na balan ne bu wo nideli, mona balan yenaasetena banj yee mena kenj baa kaa kpu na wo. ¹⁴ Monā ala na baala burum lee de Gbenjgyoo Yesu di, te Wurubuare moo wo kaa kpu na Kristotena banj. ¹⁵ Lee gyakolonj nombia njan Yesu kpilala banj ne yεε doo, balan na mo be kaweesetena kaa doosi afononjε na mpase doo gbεεnaa nooman, na akpaa Pita de koj o ne lam na o woyntaa ke yala be man baale doo, na baa nyinj kawee kekyo. ¹⁶ Balanj lee donooε njan benaa na Gyerusalem nε koj Gyerusalem donoo kenj man, te ba moo be kaweesetena na banj felinj kumεε ne naase wo diyem nε koj te be kyoo wo pou.

Kristotena banj diyem kena

¹⁷ Mena doo Wurubuare sae kegyia non, na o kegyiise na banj booo lee Sadukiitena dikpii man nε sia yεεwo Yesu kpilala banj doo, te be bakewo see nyi baa gyaε kolo yεε wo. ¹⁸ Mena doo be kyana Yesu kpilala banj te ba moo wo ketoo deni. ¹⁹ Monā ke nelim nε, de Gbenjgyoo Wurubuare kpilale

kojawo kaa toro deni kenj fa wo, te o moo wo lee deni kenj man, te o yako wo nyi, ²⁰ “E gyu ka senj Wurubuare osom deni dinaa kenj man na ε kekolosi nyeedooj wole kei wose man nombia fa balan banj pou.” ²¹ Yesu Kristo kpilala banj yεεwo njgba mena kenj Wurubuare kpilale non be yako nε, mena doo nebo nebo fuu te be gyuuwo Wurubuare osom deni dinaa kenj man, te be fiaseε bεε wola balan banj. Wurubuare Sae kegyia non na o kegyiise baake Gyudatena kegyiise banj pou, te be gyanjεewo te be kpilawo nyi be ka mo Yesu kpilala banj lee deni kenj man koj. ²² Monā balan banj booo kpili nε gyuuwo kelii botoo na, ba te naa Yesu kpilala banj deni kenj man ya. Mena doo ba besewo koj kaa yako kegyiise banj nyi, ²³ “De gyuu botoo kenj booo kyanj wo do nε na disim kenj toε kiinj, na banj mo bee gyee ke nε senjεε be dasejεε man. Monā da toro disim kenj na, da te naa Yesu kpilala banj deni kenj man ya.” ²⁴ Debanj kenj kegyia non o ne keε balan banj bεε gyee Wurubuare osom deni dinaa kenj doo nε, na saese kegyiise banj be nyii nombia kenj nε, ta senj wo nideli ya. Te be boose dojja nyi, “Na wonj yena tewulεε kewo baa?” ²⁵ Botoo te baleε njolo kojawo kaa yako wo nyi, “E nyii, balan banj ε be kyam do deni man nε, senjεε Wurubuare osom deni dinaa kenj man bεε wola balan Wurubuare nombia.” ²⁶ Mena doo kegyia non o ne keε balan banj bee gyee Wurubuare osom deni dinaa kenj doo nε, na o tewulεε gyuuwo ka moo wo koj kegyiise banj gyanj, monā be ta mo wo doj man ya, nawolo nyi bee yee nyi balan banj baa funjii wo boya. ²⁷ Be ka mo wo koj nombiadiira banj siaman nε, te sae kegyia non yako wo ²⁸ nyi, “De faree non nyi ε na wola kolo lee Yesu yele man ya, monā e keε ya aneyεεnj, ε ta mo o nombia njan ε na wolo nε wulu Gyerusalem donoo pou, te ε ne gyaε ε ka mo o yenj seele daa.” ²⁹ Botoo te Pita na Yesu kpilala akanj banj tiranoo nyi, “Kaboena nyi dee nyii Wurubuare dei kela balan wui.” ³⁰ De naanao Wurubuare non gyuuu na Yesu non ε be gyoo e sakaa opandanj doo ko e ne lee yenj man. ³¹ Wurubuare gyina e adido te o mo e see o dunoluj doo, te o moo e yεε siamante na nyeeleεεre, na waa yela Israetena ke nyinj gbεε kyεεkee lee be nombiakumεε man na baa koj Wurubuare gyanj, na waa mo be nombiakumεεε kyεε wo. ³² Daa ne diina nombia kenj adanseε. Wurubuare felinj non o ba mo do banj bee nyii o dei man nε, mo nε di nombia kenj adanseε.

³³ Kegyiise banj booo gyanjεε nε nyii nombia kenj na ba gyanj banj nideli, mena doo be gyaewo nyi baa ko Yesu kpilala banj. ³⁴ Monā be man njolo, non o doo

Farasiitena dikpii kenj man te bɛɛ baake e nyi Gamaleli, te ɔ yɛɛ Wurubuarɛ mmaraa kenj wolale e, te ɔ wose man dana obuo donɔɔ kenj man nɛ, korowɔ senj be man. Botɔɔ te ɔ yela ba lese Yesu kpilala banj yenanj. ³⁵ Te ɔ yako kegyiise banj nyi, “Me tebia Israetena, ɛ kɛɛ kpene kenj ɛ ne gyae ɛ ke yɛɛ balanj kɛwɔ nɛ nideli. ³⁶ Debanj dugunj daale kaa lanjawɔ na, balee nɔn bɛɛ baake e nyi Teudase nɛ korowɔ senj te ɔ yɛɛ ɔ wose nɔgba walanj dinaa nɔlo nɛ, te balanj sɔnɔnɔn akpenj anaara (400) korowɔ sila e. Mɔna be ka ko e na ɔ balanj banj pou mo yaaseewɔ, kenjte ɔ kawola kenj pou mo kaa yɛɛwɔ yakaa. ³⁷ Kei mo wɔle debanj kenj bɛɛ kala balanj nɛ, te Galelia baale Gyuda korowɔ senj, te nɔn mo kaa beo balanj burum sila ɔ wose. Be ka ko nɔn mo nɛ, ɔ balanj banj pou bɔɔ sila e nɛ yaaseewɔ. ³⁸ Mena dɔɔ nombia kenja man nɛ, mɛɛ yako nɔn nyi ɛ na yɛɛ balanj kɛwɔ kolo ya. ɛ yela baa ta, nawolo nyi akpaa kpene kenj bɛɛ wolo te bɛɛ yɛɛ nɛ, lee deniwalanj gyanj na, kenj mo gyae ke yɛɛ yakaa bo mena. ³⁹ Mɔna akpaa ka lee Wurubuarɛ gyanj na, ɛ be gyae ɛ ke tale to wɔ gbɛɛ ya. ɛ kena bo nyi ɛ ne yoo bo na Wurubuarɛ.” Mena dɔɔ kegyiise banj mo yɛɛwɔ nɔgba mena kenj Gamaleli be yako wɔ nɛ.

⁴⁰ Mena dɔɔ be baake Yesu kpilala banj kɔnj te be yela be tuku wɔ, te be toɔ wɔ nyi be na kolosi kolo lee Yesu yele man bela ya. Te be tina wɔ yela. ⁴¹ Yesu kpilala banj ka lee kegyiise banj gyanj nɛ na be sia ta gye, nawolo nyi Wurubuarɛ te kɛɛ wɔ nyi banj mo kaboena nyi baa do wɔ desɛnj lee Yesu dɔɔ. ⁴² Te wee kamase na, bee gyu Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa man na balanj akpanjanse man. Bɛɛ wola nombia kpaakpaa njan nyi Yesu yena Kristo, nyeeɛere nɔn Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔnj nɛ. Te be te tina nombia kenja kawola yela ya.

6

Ba lese balanj nyetooro nyi baa kyɔ Yesu kpilala banj

¹ Weeya ala nɛnanj man na banj bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ korowɔ bee wuku te kekolosi kaa gyoo Gyudatena banj bɛɛ kolosi Giriki dei, na Gyudatena akanj banj man. Gyudatena banj bɛɛ kolosi Giriki dei nɛ, kpa Gyudatena akanj banj nɛ wuritii wɔ weenɛɛ kekpara man, nawolo nyi be kpa wee kamase weenɛɛ njan bɛɛ kpɛɛɛ nɛ, bee tunj banj wui liala banj ya. ² Kenjte Yesu kpilala kufu bala banj baake banj pou bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ gyanjɛ, te be yako wɔ nyiaa, “Tekaboena nyi daa dɛɛ bese tina Wurubuarɛ nombia njan keyako yela, na

dɛɛ kɔnj kaa kɛɛ abɔɔ kekpeɛɛ dɔɔ bela ya. ³ Mena dɔɔ de tebia, ɛ kɛɛ e man na ɛ ka lese baala nyetooro banj ba wose man dana obuo, te Wurubuarɛ felinj nɔn doo be man nideli te be sia be kare mo nɛ, na dɛɛ mo mena tom kei do be nyinjmaa man. ⁴ Na daa ke nyinj mo de donj pou do kefane, na Wurubuarɛ nombia njan keyako man.” ⁵ Nombia nanj Yesu kaseela banj be yako nɛ, senja balanj banj pou nideli. Te ba lese Sitifin nɔn ɔ ne lɛɛ Wurubuarɛ di nideli te Wurubuarɛ felinj doo ɔ man nideli nɛ. Te ba besewɔ lese Filipino na Prokoro na Nikanɔ na Timɔn na Pamina na Nikolase nɔn ɔ ba lee Antioke te ɔ ba mo ɔ wose kpu Gyuda ɔsom kenj man nɛ. ⁶ Kenjte ba moo balanj nyetooro kɛwɔ kaa senj Yesu kpilala banj siaman. Te ba moo be nyinjmaase gyakaa be dɔɔ te be fanewɔ fa wɔ.

⁷ Mena dɔɔ Wurubuarɛ nombia njan yaaseewɔ bilenbilenj, te banj bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ wukuwɔ burum Gyerusalem donɔɔ kenj man. Te Wurubuarɛ saese burum baale mo lɛɛ Yesu di.

Ba kekyanj Sitifin

⁸ Te Sitifin nɔn Wurubuarɛ ba mo ɔ bereɛ boele e nideli, te ɔ donj doo ɔ man nɛ yɛɛ gyakolonj nombia na nombia dinaana balanj banj man. ⁹ Mɔna Gyudatena baale banj bɛɛ gyanjɛ Gyudatena ɔsom deni kenj bɛɛ baake ke nyi gbenja banj bɔɔ tina wɔ yela nɛ ɔsom deni man nɛ, fiaseɛ bɛɛ lɛɛ anmaarej na Sitifin. Balanj benanj baale lee Kirene na Alekesanderia na Silisia na Esia teelese man. ¹⁰ Mɔna Wurubuarɛ felinj nɔn faa Sitifin nyansa te ɔ kolosiwɔ nideli mena dɔɔ be te be nyinj kenj baa yako bela ya.

¹¹ Kenj dɔɔ be gyuuwɔ ke feefu do balanj baale nyi baa di dekada gyakaa ɔ dɔɔ nyi, “De nyiiwɔ ɔ ne kolosi mmusuo nombia gyakaa de naana Mosesi na Wurubuarɛ dɔɔ.” ¹² Nne te be woleɛ e fa balanj banj na ɔsom kegyiise na mmaraa wolala banj pou, te ba korowɔ senj ɔ dɔɔ te ba kyanja e gyu donɔɔ kegyiise siaman. ¹³ Mena dɔɔ be gyae balanj baale kɔnj, te be kaa dii akɛɛɛ gyakaa ɔ dɔɔ nyi, “Debanj kamase na balee kei ne kolosi bo tia de Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj, na Wurubuarɛ mmaraase njan Mosesi ba wola daa nɛ.” ¹⁴ Nawolo nyi de nyiiwɔ nɔgba ɔ ne yako nyi, “Yesu nɔn ɔ ba lee Nasarete nɛ, waa yelɛɛ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kei lo, na waa kyɛɛkeɛ abɔɔ njan pou Mosesi ba mo see daa nɛ.” ¹⁵ Te nombiadiira banj be kyaa deni kenj man nɛ, kɛɛ Sitifin nɛ yididi te be naawɔ nɔgba ɔ sia gbɛɛ te kyɛɛkeɛ yɛɛ nɔgba Wurubuarɛ kpilale sia gbɛɛ nɛ.

7

Sitifin kekolosi donoo kegyiise ban siaman

¹ Kenje Wurubuare sae kegyia non boose Sitifin nyi, "Mena doo nombia ba ayakon kenja pou yee ampan?" ² Botoo te Sitifin tiranoo nyi, "Me tebia na me kyao, e tei me gyan. Wurubuare non o ne di gyoori ne lese na o wose wola de naana Aberaham, deban kenj o kyaa Mesopotamia teelee man ne, kenan wole pte o korowo gyu kekyaa Haran donoo man, ³ botoo te Wurubuare yako e nyi, 'Koro lee n teelee man na n lonjtona gyan, na n ke tu gyu ke kyaa teelee kenj maa wola nen ne doo.'

⁴ Mena doo Aberaham korowo lee Kaldea teelee man, te o gyuowo kekyaa Haran donoo man. O kya yenj wole ne, Wurubuare moo e kaa see teelee ya akyan ke doo kei doo. ⁵ Teelee naetoo dokolon koranj o te fa e botoo nyi dee bese non gbagba o wui ya. Mona Wurubuare yakowo see nyi, waa mo teelee kenanj fa non na o duuluj man balan. Deban kenanj mo na Aberaham be dana bu koranj gba ya. ⁶ Kenje Wurubuare yako e nyi, 'N duuluj man balan baa kyaa dei wole daale teelee doo bese ijoola. Baa moo wo yee gbenja, na baa yee wo nyeemandon na akpanyanjan kulutoonenj sojononj akpen anaara (400). ⁷ Mona maa wanj teelee kenanj mantena ban baa mo n duuluj man balan ban yee gbenja ne dejele. Kenanj wole na, n duuluj man balan ban baa lee teelee kenanj man, na be kaa som manj kebo kei.' ⁸ Te Wurubuare na Aberaham bakowo see nyi, non na o duuluj man balan pou baa kara ba baala wose. Mena doo Aberaham ka lola o bu Asiki weeya gyanaarate ne te o kara o baala wose. Kenanj wole Asiki mo kaa lola Gyekopo, te Gyekopo mo lola de naanao kufu bala ban.

⁹ Gyosefo mo yee de naanao kufu bala ban man njole e. Kenj o kegyiise ne kola e doo ne te ba mo e yoo te o ka bese gbenj Igyipite teelee man, mona Wurubuare senjawo o wole, ¹⁰ te o lese e lee o diyem pou man. Te o fa e nyansa, te o yela Igyipitetena gyoo Faaro gyae o nombia, mena doo gyoo non moo o dekanjalan na Igyipite teelee kenj pou do non Gyosefo nyanjmaa man nyi waa kee ne doo.

¹¹ Deban kenanj te tanam dinaa daale kaa yalawo Igyipite na Kanaan teelese pou doo, te ka moo kaale dinaa mo kaa lo be doo. Mena doo de naanao ban te nyin weenee baa di ya. ¹² Deban kenj Gyekopo be nyii nyi weenee kyaa Igyipite ne, te o kpila o bia de naanao ban botoo. ¹³ Be ka bese gyu Igyipite bolate ne, Gyosefo lese o wose wola o kegyiise ban, te gyoo Faaro mo kaa

gyenja Gyosefo o lonjtona ban. ¹⁴ Mena doo Gyosefo doo o kya Gyekopo tila nyi non na o balan pou baa tu konj Igyipite. Be yaanoo pou yee balan sojotooro na kufu banonj (75). ¹⁵ Mena doo Gyekopo gyuowo ke kyaa Igyipite, te non na o bia pou yekeewo botoo. ¹⁶ Ba besena ba woya ban konj Sekyem donoo man, te be kaa wuu wo boe doo kenj Aberaham be kala koba lee lee Hamo bia gyan ne man.

¹⁷ Deban kenj Wurubuare nombii ayakon see fa Aberaham kenj na benaa kekondj ampan ne, te de balan ban be kyaa Igyipite ne wukuwo nideli. ¹⁸ Kenanj wole ne, gyoo wole njole non o ba gyenj kolo lee Gyosefo wose man ya ne, kaa dii gyoori Igyipite teelee kenj doo. ¹⁹ Mena doo o yee de naanao ban nyeemandon na akpanyanjan, te o njere wo dekanjpasare man nyi baa tirii be bia wole leki na baa nyin yenj. ²⁰ Mena debanj kenanj man mo te ba lola Mosesi, mona o te yee bu yakaate e Wurubuare siaman ya. Ba weese e o kya deni man te be keele e botoo gyaalanja batooro. ²¹ Lii debanj daale na, be tira e leki deboo man, te gyoo Faaro bu alebu naa e mo ke keele njgba non gbagba o bu ne. ²² Ba wola e Igyipitetena nyansa pou. Te o kaa bese walanj dinaa o kekolosi na o tom keyee pou man.

²³ Mosesi kedi kulutoonenj sojola ne, te konjawo o nyeeman nyi waa koro gyu ke kee o tebia Iseraetena kekyaa man. ²⁴ O ke gyu kenj ne, o ke naawo njgba Igyipite baale njole ne naase Iserae baale njole diyem na, te o gyuowo ke lee o dee baale non noo te o koo Igyipite baale non. ²⁵ Mosesi agyuenj man na, non gyenj nyi o balan ban baa nyii ase nyi Wurubuare waa ta o doo bo lese wo lee be kaale man, mona be te nyii ase mena ya. ²⁶ Ke tee naa ne, o ke naa Iseraetena wolewolee bala mo ne yoo, te o gyuowo o kaa pataa wo te o yako wo nyiaa, 'Me tebia e kee, e wolewolee. Weera doo te e ne yee donja akpanyanjan mena?' ²⁷ Mona non o ne yee o doo akpanyanjan ne teese Mosesi lee yenanj te o boose e nyiaa, 'Amote moona nen yee de siamante na de nombiadiiri?' ²⁸ 'N ne gyae baa n ka ko manj njgba mena kenj dana n ba ko Igyipite baale non ne?' ²⁹ Mosesi kenyii nombii kei ne te o korowo yeu gyu ke kyaa Midian teelee man be njole botoo. Botoo te o yalawo te o lola bia baala bala.

³⁰ Kulutoonenj sojola wole ne, Wurubuare kpilale njole kaa lese o wose wola Mosesi, boalanj daale kenj ne kpaa deponfa daale man depampaa nsana Sinai bula kenj gyan ne. ³¹ Mosesi naa ke na, gyakolonj kyanja e. Te o tuuwo benaa ke na waa nyin naa ke nideli. Botoo te o nyii de Gbenjgyoo Wurubuare woya nyiaa, ³² 'Manj yena n

naanao Abraham na Asiki na Gyekopo Wurubuare non.' Te gyakolon gyoos Mosesi te o sereewo, mena doo o te tale kee ke bela ya. ³³ Te de Gbengyoo Wurubuare yako e nyiaa, 'Kpee nyan nkyokotase lee n naawo man, nawolo nyi man Wurubuare gbagba kyaa botoo kej n seje ne. ³⁴ Ampa, ma te naa me balan ban be kyaa Igyipite ne kaale te me te nyii mena kej mo be toron, mena doo me te tisi lee adido kon me kaa lee wo. Desina n wose na maa kpila nen Igyipite!'

³⁵ Mosesi kei nombia te be beewo, te be boose e nyi, 'Amote yee na nen de siamante, na de nombiadiiri.' Wurubuare teewo o kpilale non o ba lese o wose wola Mosesi deponfa kej man ne doo, yee e siamante na nyeleere. ³⁶ Mosesi kei yena gyakolon nombia na nombia dinaana deban kej o ba mo Iseraetena lee Igyipite ta be siaman mo wo kaa ton epo yayam kej, gyu ke ta depampaa dinaa kej man kulutoonen sojola (40) ne. ³⁷ Mosesi kei yako na Iseraetena nyiaa, 'Wurubuare waa kpila o dekenkpenngyooore nolo e gyan ngba mena kej o be kpila man ne. Waa lee bo emee gbagba e balan man.' ³⁸ Mosesi kei na Iseraetena ban ke kyaa depampaa kej man ne, Wurubuare kpilale kaa kolosiwo na e Sinai bula kej doo te o lee Wurubuare nyeedon nombia nan fa de naanao, te ne kaa tunja daa mo.

³⁹ Mona de naanao yee denjele don te be be o nombia nan, te be teese e see yenan. Te ban be konoose man na, nafa be gyaewo nyi baa bese gyu Igyipite. ⁴⁰ Mena doo be yako Aaron nyi, 'Yee beenen fa daa na baa ta de siaman, nawolo nyi doo gyan kpene kej be yee Mosesi non o ba mo daa lee Igyipite ne ya.' ⁴¹ Weeya nenan man te be yee nunkyue bu mo yee be bane, te be faa ke kedi te be dii be noo mo lese kpene kej ban gbagba ba mo be nyinmaase yee ne yele. ⁴² Mena doo Wurubuare lese o sia yela wo, te o moo wo fa adido kyolobiise kasom, ngba mena kej doo nmarase do Wurubuare akpenkpenngyooora tone kej man ne. Ba nolo nmarasewo nyi Wurubuare kpa, 'O Iseraetena, na man te e koo wonembia deesi fa

kulutoonen sojola (40) depampaa dinaa kej man ya.

⁴³ E bane Moleki te e yee kanyan deni do ke,

na e bane Refan wulu kej ke yee ngba kyolobii ne,

te e moowo sila e wose.

Ban yena banee ban e be yee nyi e ka som! Mena doo maa yela baa mo non gyu lemlen,

nan Babilon donoo kej wole.'

⁴⁴ Depampaa dinaa kej man ne, na de naanao dana kanyan deni dinaa daale kej ne di wo adanse nyi Wurubuare kyaa be gyan. Be yee kanyan deni dinaa kei ngba mena kej Wurubuare ba lese wola Mosesi nyi waa yee ke ne. ⁴⁵ De naanao ke lee kanyan deni dinaa kei lee be kyaa gyan ne, ba mo ke sila be siamante Gyosua kelii teele kej Wurubuare be yeli doo yoo gegi ke balan te o be leo ke fa wo ne man. Kanyan deni dinaa kei doowo botoo kelii deban kej Defidi be kaa di gyoori ne. ⁴⁶ Defidi kei nombia gyoos Wurubuare sia, te o yako Wurubuare nyi waa fa e gbee na waa ban osom deni dinaa gbagba fa o naana Gyekopo Wurubuare non. ⁴⁷ Mona o bu Solomon kaa ban na osom deni dinaa kenan. ⁴⁸ Mona Wurubuare non o kela kpene kamase ne, be kyaa deni kej doo mo nyinmaase ma ke ne man ya. Wurubuare dekenkpenngyooore nolo yako mena nombii kei nyiaa,

⁴⁹ De Gbengyoo Wurubuare kpa,

'Adido te me gyooro gbeli kyaa, te teele doo yena me nae deese.

Won deni dinoo yaa e ke ma fa man, yaa alen te maa kyaa feefo?

⁵⁰ Na man gbagba yeena aboo kena pou yee? "

⁵¹ Te Sitifin yako wo bela nyiaa, "Emee konooyuntena, e dana konooyunt ngba balan ban doo ne nyii Wurubuare dei ya ne, te e ne yee denjele don ngba e kyaa ne. Nawolo nyi deban kamase na e na koro sen tia Wurubuare felin non. ⁵² Wurubuare dekenkpenngyooore nolo kyaawo kej e naanao te naase e diyem yee? Ba koo Wurubuare kpilala ban doo wula yako see nyi Yesu Kristo non o nombia tenee ne waa kon ne, te nene e lese Yesu nonan fa te ba koo e. ⁵³ Emee yena ban e be nyin Wurubuare mmaraase nan lee o kpilala gyan, mona e te di ne doo ya."

Be ke funji Sitifin boya

⁵⁴ Deban kej donoo kegyiise ban be nyii nombia kena ne, be sia yeewo o doo te ba gyan ban nideli. ⁵⁵ Mona Sitifin non Wurubuare felin non doo o man nideli ne kee adido na, te o naa Wurubuare gyoorobiiri kej, na Yesu mo seje Wuruaruare dunolon doo. ⁵⁶ Te Sitifin yakowo nyiaa, "E kee, mee naa ngba adido ta toro, na Deniwalan Bu non seje Wurubuare dunolon doo." ⁵⁷ O keyako mena ne te kegyiise ban mo be nyinmaase o ba denjela, te be fae yeese kenken. Karatete te be popou kaa wuuwo o doo, ⁵⁸ te be wonjee e lee donoo kej man ke funji e boya. Ban doo gyu be kaa funji e boya ne, kpee ba kegba wurikyimse nan fa tobaale non be baake e nyi sool ne. ⁵⁹ Be kee funji

Sitifin boya ñan ne, na ɔ ne fane nyi, “Me Gbenjyoo Yesu, lee ma woo.”⁶⁰ Botɔɔ te ɔ ñmirjawɔ ɔ doona dɔɔ te ɔ fae yeesa nyiaa, “Me Gbenjyoo Yesu, na mo nombiakumɛɛ kenja tɔ wɔ kom ya.” ɔ kekolosi nombia kenja tanj pɛ, te ɔ kara weesi. Be keɛ ko Sitifin na Sɔɔl mɔ senjɛɛ botɔɔ ɔ na do wɔ kakyen.

8

Sɔɔl ke naase Kristotena diyem

¹ Lee wee kenanj te be fiaseɛ beɛ naase Kristotena dikpii kenj diyem nideli Gyerusalem donɔɔ man. Mena dɔɔ Kristotena banj pou yaaseewɔ lanj Gyudia na Samaria teelese man, kaase kpilala banj baaganj Gyerusalem donɔɔ man. ² Kenje balanj banj bee yee Wurubuaɛ ne, baale gyuuwɔ kewuu Sitifin te be wii ɔ lia nideli. ³ Mona Sɔɔl korowɔ senj ɔ ne naase Kristotena banj diyem nideli. ɔ na gyoo akpanjalanje man ke wonjee Kristotena ala na baala gyu ketɔ deni.

Filipo yako Wurubuaɛ nombia Samaria teele man

⁴ Yenanj kamase kenj Kristotena banj be yaasee gyu ne, be kolosi Wurubuaɛ nombia ñan fa balan. ⁵ Te Filipo gyuu Samariatena donɔɔ dinaa daale man keyako Wurubuaɛ nombia nyi, Yesu Kristo yena nyeeleere ñon Wurubuaɛ be yako see nyi waa koñ ne. ⁶ Debanj kenj balanj burum banj be nyii nombia ñan Filipo be yako, te boɔ naa gyakolonj nombia ñan ɔ be yeɛ ne dɔɔ, be tei ɔ nombia ñan nideli. ⁷ Filipo kekolosi kenj ne, balanj banj felinjumɛɛ doo be man ne fae yeesa kenkenj, te felinjumɛɛ ñan leewɔ be man. Te banj mɔ be baamense ba yekee, na ɔtakasese burum mɔ wose yeɛ wɔ donj. ⁸ Mena dɔɔ yeɛ donɔɔ kenanj mantena banj pou gyonj nideli.

⁹ Donɔɔ kenanj man na balee ñolo kyaa botɔɔ kenj beɛ baake e nyi Simɔn. ɔ ne yeɛ baalabiiri nombia wola Samariatena, kenj nyi ba wose na gbirisi wɔ. ɔ ne gyina ɔ wose adido wola ɔ wose nyi ɔ yeɛ walanj dinaa ñolo e. ¹⁰ Mena dɔɔ walanj kamase, bia na kegyiise pou ne tei e te beɛ yako nyi, “Ñon yena Wurubuaɛ donj kenj beɛ baake nyi donj dinaa ne.” ¹¹ ɔ ta mo ɔ baalabiiri nombia kenja wola wɔ yela ba wose te gbirisi wɔ kyare, mena dɔɔ beɛ lee e di nideli. ¹² Mona Filipo ke yako wɔ Wurubuaɛ gyoori na Yesu Kristo wose man nombia ñan ne be leeewɔ di, te be sɔɔ ala na baala pou Wurubuaɛ lonj. ¹³ Simɔn gbagba mɔ lee nombia ñan di te be sɔɔ e Wurubuaɛ lonj, te ɔ moo ɔ wose do na Filipo nideli. Te gyakolonj nombia na

nombia dinaana ñan ɔ be naa Filipo ne yeɛ dɔɔ, ɔ wose gbirisi e.

¹⁴ Debanj kenj Yesu kpilala banj be kyaa Gyerusalem be nyii nyi Samariatena te lee Wurubuaɛ nombia ñan di ne, be kpila Pita na Gyɔn be gyanj. ¹⁵ Ba kekonj kaa gyoo na, be fanewɔ fa wɔ nyi Wurubuaɛ waa mo ɔ felinj ñon do be man. ¹⁶ Nawolo nyi na Wurubuaɛ ta moo ta ɔ felinj ñon do banj Samariatena benanj man ñolo man ya. Be sɔɔ wɔ Wurubuaɛ lonj bo lee de Gbenjyoo Yesu waaganj yele man. ¹⁷ Te Pita na Gyɔn moo be nyinjmaase gyakaa be dɔɔ te be fanewɔ fa wɔ, te Wurubuaɛ moo ɔ felinj ñon do be man. ¹⁸ Simɔn naawɔ nyi Yesu kpilala banj ka mo be nyinjmaase gyakaa balanj banj dɔɔ fane fa wɔ ne, Wurubuaɛ moo ɔ felinj ñon do be man kente ɔ lese koba waa fa wɔ, ¹⁹ te ɔ yako wɔ nyiaa, “E mo mena donj kei fa manj mɔ, na walanj kamase ñon maa mo me nyinjmaa gyakaa ɔ dɔɔ na, Wurubuaɛ ka mo ɔ felinj ñon do ɔ man.” ²⁰ Te Pita yako e nyi, “Wurubuaɛ waa yela emɛɛ na n koba pou ka gyoo boalanj man. Nawolo nyi n te yeɛ nya agyuenj nyi n ka mo koba lee Wurubuaɛ kolo anefanj. ²¹ N be dana dedii yaa dasenae da tom kei man ya, nawolo nyi n konɔɔ man nombia ba tenɛɛ Wurubuaɛ siaman ya. ²² Kyeekee nya agyuenj lee n nombiikum kei man, na n kefane fa de Gbenjyoo Wurubuaɛ na waa mo ke kyee nenj. ²³ Nawolo nyi ma te naa nyi n dana sibiikum, te nombiakumɛɛ te di n dɔɔ.” ²⁴ Te Simɔn yako wɔ nyi, “Mee waase ñon bo e fane fa de Gbenjyoo Wurubuaɛ fa manj, na ñan pou e be yako ne man dokolonj gba be koñ me dɔɔ ya.” ²⁵ Pita na Gyɔn kekolosi Wurubuaɛ nombia ñan di adanseɛ lee Yesu Kristo wose man tanj ne, te ba besewɔ lanj Gyerusalem donɔɔ man. Be ka bese bee gyu kenj ne, be kolosi Kristo nombia kpaakpaa ñan Samariatena akuraase burum man.

Filipo na Itiopia baale ñolo wose man nombia

²⁶ De Gbenjyoo Wurubuaɛ kpilale ñolo lee adido kaa yako Filipo nyiaa, “Koro desina n wose na n ka mo ata yenanj gbɛɛ bene kenj ba lee Gyerusalem ne gyu Gas a donɔɔ man ne.” ²⁷ Kenje Filipo korowɔ desina ɔ wose moo gbɛɛ. ɔ kee gyu kenj na te ɔ ke gyanje na Itiopia baale saayete ñolo. ɔ yeɛ Itiopia ala gyoo ñon beɛ baake e nyi Kandase ne wose man walanj kegyia ñolo e. Non ne keɛ na ala gyoo ñon koba pou dɔɔ. Balee kei gyuu Gyerusalem bo ka som Wurubuaɛ, ²⁸ te ɔ besewɔ kaa lanj ɔ ne gyu ɔ dɛɛ. Na ɔ kyaa anebiliñinbii daale man kenj deɛkyonje ne wonjee na ke. ɔ kyaa ɔ ne kala Wurubuaɛ

dekpenkpenngyooɔre Yesaya tɔne. ²⁹ Te Wurubuare felinj non yako Filipino nyi, "Tuu benaa anebiliinjibii keŋ." ³⁰ Kenŋte Filipino yeuwo gyu botoo, te o ke nyiiwo ngba balee non ne kala kolo lee Wurubuare dekpenkpenngyooɔre Yesaya tɔne keŋ man ne te Filipino boose e nyi, "Mena doo n ne nyii kpene keŋ n ne kale ne man?" ³¹ Te balee non tiranoo fa Filipino nyi, "Sena te maa tale nyii ke man, keŋ nolo ta lese ke man fa man ya?" Te o baake Filipino nyi waa gyeŋ kaa kyaa o gyan. ³² Na Wurubuare nombia njan booo nmarase see te o ne kale yena nyi,

"Ba te kparaa e lanj ngba nam non bee gyu be kaa ko e ne.

O yeɛ ngba nambu non bee keɛɛ o wona te o seŋɛ yididi ne.

O te wii koranj gba ya.

³³ Be tisinaa e tɛɛle man, do e desɛŋ, te be sukutii o nombia do.

Amo ne gyae la waa tale yako kolo lee o duuluj man balan wose man, ngba booo ko e bilen ne."

³⁴ Botoo te Itiopia baale kegyia non boose Filipino nyiaa, "Kegyia waaseda, amote wose man nombia yaa Wurubuare dekpenkpenngyooɔre kei ne yako ne, non gbagba yaa walanj wole nolo bo?" ³⁵ Te Filipino seŋawo Wurubuare nombia njan booo kale ne doo yako e Yesu wose man nombia njan.

³⁶ Be kee gyu keŋ ne, te be ka leewo lonj daale doo. Botoo te balee non boose Filipino nyiaa, "Keɛ lonj daale yaa kei, wonj ne too na manj gbɛɛ na Wurubuare lonjkeso?"

³⁷ Te Filipino yako e nyi, "Akpa a mo n konoo pou lee Kristo di na, gbɛɛ doo nyi maa so neŋ Wurubuare lonj." Balee non mo yakowo nyiaa, "Meɛ leɛdi nyi Yesu Kristo yena Wurubuare bu non."

³⁸ Mena doo balee non yela anebiliinjibii keŋ seŋawo, te non na Filipino pou tisiwo ka gyoo lonj keŋ man te Filipino soo e Wurubuare lonj. ³⁹ Be ka lee lonj keŋ man ne, te de Gbenngyoo Wurubuare felinj non moo Filipino lanj debokenanj man, mena doo balee non te naa e bela ya. Mona balee non besewo mo o gbɛɛ o ne gyu gyonj man.

⁴⁰ Filipino keɛwo na, o kyaa Asotuse donoo man. O tɛɛwo donooɔe njan man kolosi Kristo nombia njan, kaboena o gyuuwo ka lee Kaesaria donoo man.

9

Sool keɛɛ Yesu di

¹ Weeya njananj pou man na Sool seɛ o ne nmaase de Gbenngyoo Yesu silala banj nyi waa ko wo. Mena doo o gyuu Wurubuare sae kegyia non gyan, ² ka sola e leɛ o nyinjmaa man tone keŋ gyae ke fa e donj na

waa mo gyu Damasekuse donoo man kefa Gyudatena oom denɛɛ man kegyiise banj. Na baa fa e gbɛɛ waa kyanj walanj kamase, ala na baala banj pou o naa nyi be silana Yesu kawola wole kei ne. Na waa nyinj kyanj wo konj Gyerusalem donoo man kaa to deni. ³ O ke gyu ka benaa Damasekuse donoo ne, debokenanj man te boalanj daale lee adido kaa nmaale pole kilisi e. ⁴ Mena doo o leewo yala te o nyii woya njaale baake e boose nyi, "Sool, Sool, weera doo te n ne naase manj diyem mena?" ⁵ Botoo te Sool tiranoo boose e nyiaa, "Nyanj amote njananj ne Gbenngyoo?" Te non mo yako e nyiaa, "Manj yena Yesu non n ne naase diyem ne. ⁶ Mona koro na n ke gyu donoo keŋ man, na baa yako neŋ kpene keŋ kaboena nyi nya yeɛ." ⁷ Balanj woyan banj na Sool donjɛɛ ne, ba woya yeuwo lee be gyanj keŋ ba te tale gyuuusu be noo ya. Banj mo nyii noowoya njan, mona ba te naa nolo ya. ⁸ Sool korowo seŋ te o gyuuusu o sia mona o te tale naa kolo ya, mena doo be kyanj e o nyinjmaa man, te ba moo e gyu Damasekuse donoo man. ⁹ O kyaa wo botoo weeya kpaakpa aatooro keŋ nyi o bee naa ya, te o bee dii ya, te o bee nyoo mo ya.

¹⁰ Na Yesu silale nolo kyaa Damasekuse botoo keŋ bee baake e nyi Ananiase. O nyiiwo de Gbenngyoo baake e ngba dosɛɛ man ne nyi, "Ananiase." Te o kpaawo nyi, "Me Gbenngyoo manj yaa!" ¹¹ Te de Gbenngyoo Yesu yako e nyi, "Koro gyu Gyuda deɛ, ke kyaa gbɛɛnaa keŋ bee baake ke nyi gbɛɛnaa keŋ ka Tenɛɛ ne nooman, na n ke boose Sool non o ba lee Tasuse ne doo. O kyaa botoo o ne fane. ¹² Wurubuare ta lese wola non Sool mo ngba dosɛɛ man ne nyi, balee non bee baake e nyi Ananiase ne, te konj o kaa mo o nyinjmaase gyakaa o doo, na waa bese naa bela." ¹³ Ananiase tiranoo nyiaa, "Me Gbenngyoo, balanj burum te yako manj balee kei wose man nombia, na mena keŋ o be yeɛ n balanj banj be kyaa Gyerusalem donoo man ne akpanyanjnyan. ¹⁴ O lee tone keŋ ne fa e donj baa lee Gyudatena saese kegyiise gyanj konj Damasekuse kebo, na o kaa kyanj banj pou bee som neŋ ne." ¹⁵ Kenŋte de Gbenngyoo Yesu tiranoo fa Ananiase nyiaa, "Gyu o gyanj, nawolo nyi manj lese na e nyi waa som manj, na waa yela banj pou ba te yeɛ Gyudatenawo ya, na be gyoonɛŋ na Israetena pou ke nyii ma yeɛ. ¹⁶ Manj ne gyae la maa wola e mena keŋ kaboena nyi waa naa diyem nideli lee ma yeɛ doo."

¹⁷ Kenŋte Ananiase gyuuwo ka gyoo depanalanj keŋ man. Te o moo o nyinjmaase gyakaa Sool nyee do fane nyiaa, "Me doo Sool, de Gbenngyoo Yesu non o ba lese o wose wola neŋ gbɛɛnaa man debanj keŋ ne konj kebo ne, non kpila na manj n gyanj

nyi me kaa fane fa neŋ na n kabese naa. Na Wurubuare kenyin mo ɔ felin ŋon do n man." ¹⁸ Debokenanŋ man te kolo leewo ɔ sia ŋan man yala ŋgba kpebii boole bia ne, te Sool sia ŋan gyuuuwo, te ɔ besewo ɔ ne naa bela. ɔ korowo senj te ba ke soo e Wurubuare loŋ. ¹⁹ Kenanŋ wole te be faa e weene. ɔ ke di tanŋ ne, ɔ wose besewo yee e doŋ. Te ɔ dii weeya akalansɛe ŋaale Yesu silala banŋ gyanŋ Damasekuse donoo man botoo.

Sool kekolosi Wurubuare nombia Damasekuse

²⁰ Debokenanŋ man te Sool fiasɛɛ ɔ ne kolosi Yesu nombia Gyudatena osom denɛɛ man nyi, Yesu yena Wurubuare bu ŋon. ²¹ Banŋ pou booo nyii e ne wose gbirisi wo, te be boose doŋa nyi, "Na balee kei kyaa la Gyerusalem donoo man ɔ ne naase banŋ beɛ som Yesu ne diyem yee? Na kenŋ doo te ɔ koŋawo kebo ɔ kaa kyanŋ wo na waa mo wo gyina saese kegyiise banŋ yee?" ²² Te Sool besewo nyinŋ doŋ kpu te ɔ kolosiwo lese ne man nideli fa Gyudatena banŋ nyi, Yesu yena nyeeleɛre ŋon Wurubuare be yako see nyi waa koŋ ne. ɔ kolosiwo nideli kenŋ nyi Gyudatena banŋ be kyaa Damasekuse donoo man ne, te tale gyuuuwo be booo bela ya. ²³ Weeya ala ŋaale wole ne, Gyudatena kegyiise gyanjeewo yee noo nyi baa ko Sool. ²⁴ Mona Sool nyii be nombiakumɛɛ ŋan booo bake ɔ nyee man ne. Nelim na ka weese pou na, beɛ deke donoo kenŋ anaanoose ŋan na baa nyinŋ ko e. ²⁵ Mona nelim daale ne, ɔ kaseela banŋ moo e do dokyonolonŋ man, te be tisinaa e mo nfansere man gbaa dekyanŋ kenŋ booo maa kilisi donoo kenŋ ne, te ɔ yeuwo lanŋ Gyerusalem.

Sool kegyu Gyerusalem

²⁶ Sool ka bese gyu Gyerusalem donoo man ne, ɔ gyaewo nyi waa mo ɔ wose kpu na Yesu silala banŋ. Mona be popou ne yee nawolo nyi na ba te lee ta di nyi, ŋon mo ta bese Yesu silale gbagba ya. ²⁷ Kenŋte Banabase moo e gyu Kristo kpilala banŋ gyanŋ. Te ɔ yako wo mena kenŋ Sool be naa de Gbenjyoo Yesu Damasekuse gbɛɛnaa man, na mena kenŋ de Gbenjyoo Yesu be kolosi na e, na mena kenŋ ɔ be gyoo ɔ konoo mo Yesu yele keyako Wurubuare nombia ŋan Damasekuse donoo man ne. ²⁸ Mena doo Sool kpuuwo na Yesu silala banŋ. ɔ kyaawo be gyanŋ te be gyoo be konoo ta na Gyerusalem donoo kolosi Wurubuare nombia ŋan lee de Gbenjyoo Yesu yele man. ²⁹ Sool kolosiwo nideli te ŋon na Gyudatena banŋ be kolosi Giriki dei ne, lee anmaarenŋ nideli. Te be gyae gbɛɛ kenŋ baa mo ko e. ³⁰ Mena doo Yesu silala banŋ

ka gyanŋ mena ne, ba moo e gyu Kaesaria donoo man te be yela ɔ lanŋ Tasuse.

³¹ Mena doo Kristotena banŋ be kyaa Gyudia na Galelia na Samaria teelese man ne, wose fɛɛ wo mena debanŋ kenanŋ man. Be lee Yesu nombia ŋan di nideli, te be teeewo Wurubuare kegyaebii man, te Wurubuare felinŋ ŋon doo wo kakyanŋ te be wukuwo kpu.

Pita kekyo Anease na Dokase

³² Koŋawo debanŋ daale nyi Pita keta ɔ ne kila teele kenŋ ne, ɔ gyuu Lida donoo man ɔ kaa keɛ Kristotena banŋ be kyaa botoo ne. ³³ Kenŋte ɔ ke naa balee ŋolo na ɔ yele yena Anease ŋon ɔ wose pou ba yem ne. ɔ doowo dofononŋ doo kulutoonenŋ gyanaara kenŋ ɔ beɛ tale koro ya. ³⁴ Botoo te Pita baake e nyiaa, "Anease keɛ, Yesu Kristo te kyoo nenŋ n kawee. Koro senŋ na n ke bo n dofononŋ!" Debokenanŋ man te Anease korowo senŋ. ³⁵ Balanŋ banŋ pou be kyaa Lida na Saron kena Anease doŋɛɛ ne, be lee de Gbenjyoo Yesu nombia ŋan di te ba bese ɔ silala.

³⁶ Na alo ŋolo mo kyaa Gyopa kenŋ ŋon mo yee Yesu silale e te ɔ yele yena Tabita. Giriki dei man na baa baake e nyi Dokase kenŋ nawolo nyi ŋaa. Debanŋ kamaɛ na alo kei ne yee deeli fa balanŋ, te ɔ ne kyoo ayematena mo nideli. ³⁷ Debanŋ kenanŋ man ne, ɔ gyoo kawee te ɔ yenaawo. Te be soo e teeli abansoro deni daale man. ³⁸ Lida na Gyopa donooose tanŋ lem na doŋa ya. Te kaseela banŋ be kyaa Gyopa kenyii nyi Pita kyaa Lida ne, be kpila tewuleɛ bala gyu ɔ gyanŋ nyi, "Pita, waaseda, yee bilen na n kekooŋ de gyanŋ."

³⁹ Mena doo Pita korowo sila wo. Be ka gyoo botoo ne te ba moo e gyu deni addote kenŋ man. Te liala banŋ pou kaa yilaawo kilisi Pita bee wii, na beɛ mo kegbase na aboo ŋan Tabita be ŋare fa wo pete ɔ ba yem ne wola e. ⁴⁰ Kenŋte Pita lese be popou lee deni kenŋ man, te ɔ ŋminawo ɔ doona doo te ɔ fanewo. Te ɔ besenawo keɛ woo ŋon te ɔ yakowo nyiaa, "Tabita, koro!" Te woo ŋon gyuuuwo ɔ sia, te ɔ kena Pita ne, ɔ korowo kyaa. ⁴¹ Kenŋte Pita kyanja e ɔ nyinmaa man kyoo e te ɔ korowo senŋ. Te ɔ baake Yesu silala banŋ na liala banŋ, te ɔ moo Dokase do wo be nyinmaa man na ɔ delena. ⁴² Nombia kenja yaaseewo kila Gyopa kenŋ pou, te balanŋ burum kaa lee de Gbenjyoo Yesu di. ⁴³ Kenanŋ wole na Pita dii weeya burum Gyopa donoo man botoo. Na ɔ kyae Simon ŋon ɔ ne yee wonembia tona wose man tom ne gyanŋ.

10

Pita kekolosi Wurubuare nombia fa Konelio

¹ Balee njolo kyaawo Kaesaria donoo man na o yele yena Konelio. O yee Itali teele yoonootena dikpii siamante e. Na yoonootena sojononj doo la o tee. ² O yee walan njon o ba mo o wose fa Wurubuare, te njon na o dekpajalanjmantena pou ne yee Wurubuare nideli. O dana woe fa Gyudatena ayematena te o ne fane fa Wurubuare debanj kamase. ³ Wee daale balinoo weese debanj atoorote ne, o naa kolo na o sia ngba dosee man ne. O naa Wurubuare kpilale njolo ta lee adido koj o gyanj te o baake e nyi, "Konelio." ⁴ Te Konelio kee e yididi gyakolonj man te o boose e nyi, "Me Gbengyoo weera?" Kenje Wurubuare kpilale njon yako e nyiaa, "Wurubuare te lee n kefane. O te naa mena kej n ne yee woe fa ayematena banj, te ne ta gyoo o sia. ⁵ Mena doo kpila balanj gyu Gyopa donoo kej man, be kaa baake walan njon bee baake e nyi Simon yaa Pita ne. ⁶ O kyaa Simon njon o ne yee wonembia tona wose man tom ne dee. O dee kyaa epo nooman." ⁷ Wurubuare kpilale njon kekooj kaa kolosi fa e taj te o be lam ne, Konelio baake o dekpajalanj man tewulee bala, na yoonootena banj bee gyee e ne man njolo, njon o benaa na e te o ne yee Wurubuare ne. ⁸ Te o yako wo kpene kej pou be koj ne, te o kpila wo Gyopa donoo man.

⁹ Tee kena weesetenjenj kej be doj bee gyuu te be ka benaa Gyopa donoo kej ne, debanj kenaj te Pita mo gyenawo lanj abansoro doo o kaa fane. ¹⁰ Tanam kyanja e te o gyae kolo waa di, mona debanj kej bee saa weenee njan ne, o naa kolo na o sia ngba dosee man ne. ¹¹ O naawo ngba adido ba toro na, te o naa kolo ngba kanyanj dinaa daale ne, na be dana ke noosebia anaara njan man lee adido, te be tisinaa ke kaa see teele man. ¹² Na wonembia kpookpoo doo ke man. Banj be dana nawoo anaara, na banj bee tuu be toose doo, na banj bee furufu ne doo ke man. ¹³ Kenje o nyii noowoya njale nyi, "Pita, koro na n ka ko di." ¹⁴ Te Pita yakowo nyi, "Koa, dee gyu lem me Gbengyoo, nawolo nyi me te dii ta kolo kum yaa kpene kej dee kole ne see ya." ¹⁵ Te noowoya njan besewo yako e bela nyi, "Kpene kej Wurubuare be lee do nyi ke dei ne, na baake ke nyi kolo anakolanj bela ya." ¹⁶ Kei yee wo mena betabotooro. Te debokenanj man ba moo kanyanj kej lanj adido bela.

¹⁷ Pita keyyaa o na gyuenj nombia njan o be naa ne wose man ne, na Konelio kpilala banj mo te boose gyu kena dekpajalanj kej man Simon kyaa, te be gyuuwo ka sej ka denanoo man. ¹⁸ Kenje be baake njolo dekpajalanj kej man boose e nyiaa, "Kebo te balee njon bee baake e nyi Simon

Pita ne kyaa?" ¹⁹ Na Pita see o na gyuenj nombia njan o be naa ne wose man, te Wurubuare felinj yako e nyiaa, "Simon, nyii kebo, tewulee batoooro baale ne gyae nenj. ²⁰ Mena doo desina n wose na n ke tisi gyu be gyanj. Sila wo ta, na lee n wose anmaarenj ya nawolo nyi manj kpila na wo." ²¹ Mena doo Pita tisiwo gyu balanj banj gyanj te o ke yako wo nyiaa, "Manj yena walan njon e ne keo ne. E keta gyakolonj?" ²² Kenje balanj banj tiranoo nyiaa, "De gbengyoo yoonootena dikpii siamante njon bee baake e nyi Konelio ne kpila na daa n gyanj. O yee walan njon o ne yee Wurubuare, te njon na e mo nsana dei, te Gyudatena pou ne bu e. Wurubuare kpilale njolo kojala kaa yako e nyi, waa kpila kaa mo nenj koj o gyanj, na waa nyii kpene kej n dana fa e." ²³ Te Pita moo balanj banj gyu o dee, te o yela be doowo o gyanj.

Tee kena kej ne, Pita desina o wose te njon na wo pou lanjwo. O tebia Kristotena baale mo leewo Gyopa sila wo gyu. ²⁴ Tee kena te ba gyoo Kaesaria, na Konelio ne kee be gbese mena doo o yilaa o lonjtona na o gyoono kpaakpaa nyibanj. ²⁵ Pita ka gyoo dekpajalanj kej man ne, Konelio kaa gyanjewe wo na e te o tisiwo bunj o nawootee obu man. ²⁶ Kenje Pita yako e nyi "Koro, na yee mena ya. Nawolo nyi manj mo yee deniwalanj e ngba nyanj ne." ²⁷ Te njon na Pita moo afa keyoo mo gyoo dekpajalanj kej man, te Pita ke naa balanj burum banj pou booo yilaa botoo ne. ²⁸ Te o yako wo nyi, "Emee gbagba e gyenj nideli nyi nafa daa Gyudatena osom kee wolo man na, gbese be doo kej nyi Gyuda baale ka mo o wose do na walan njon o te yee Gyuda baale e ya, yaa waa gyu o gyanj ya. Mona Wurubuare ta lese wola manj nyi, me na kee walan njolo nyi o yee walanj yaakte e ya. ²⁹ Lee mena doo n ke kpila baake man na, ma te bee nyi mooo koj ya. Mee gyae maa nyii kpene kej doo n be kpili baake manj."

³⁰ Botoo te Konelio tiranoo nyiaa, "Weeya anaara yaa ngba me kyaa me dee mee fane balinoo weese ngba debanj atoorote man ne, debokenanj man te baale njolo kaa besewo lee me doo. Na o doona aboo njan ne njalakee ne, te o kaa senjwo me siaman.

³¹ Te o yako manj nyi, "Konelio, Wurubuare te nyii n kefane te o ne toose n woe kej n dana fa ayematena ne, mena doo ³² kpila gyu Gyopa donoo man ke baake Simon Pita, o kyaa Simon njon o ne yee wonembia tona wose man tom te o dekpajalanj kyaa epo nooman ne gyanj." ³³ Mena doo te me kpila balanj n gyanj debokenanj man. N yee ke nideli ngba n be koj ne. Nenee de popou te kaa gyanjee kebo Wurubuare siaman dee daa nenj, na dee nyii noowoya

ɲan de Gbengyoo Wurubuaɛ kpa nya yako daa nɛ.”

Pita kekolosi

³⁴ Botɔɔ te Pita gyinaa ɔ nɔɔwoya nyi, “Nɛnɛɛ dɔɔ ma te naa ampanɲ nyi balan pou yɛɛ kyɛkyɛɛ Wurubuaɛ siaman, te ɔ bɛɛ kɛɛ ɲolo siaman ya. ³⁵ Mɔna walan kamase ɲon ɔ ne yee e ɔ ne yɛɛ abɔɔ ɲan doo na ɲe gbɛɛ na, ɔ ne lɛɛ e do. ɔ be famenɛ na ɔtenate dalee ya. ³⁶ ɛmɛɛ gbagba gyen nɔɔwoya kpaakpaa ɲan Wurubuaɛ ba mo fa Iseraetena nɛ. ɔ yako wɔ nyi baa sila Kristo ɲon ɔ yɛɛ walan kamase Gbengyoo e nɛ, na banɲ na ɲon Wurubuaɛ nsana ke de na baa nyin wosefɛɛɛɛɲ. ³⁷ ɛ gyen nombii dinaa keɲ be kɔɲ Iseraɛ tɛɛle dɔɔ, keɲ be fiasɛɛ lee Galelia tɛɛle man debanɲ keɲ Gyɔn be kolosi lee Wurubuaɛ lonkɛsɔ keɲ wose man nombia ɲan wɔle nɛ. ³⁸ ɛ gyen mena keɲ Wurubuaɛ ba mo ɔ felin na ɔ donɲ keɲ do Yesu Nasarete baale ɲon man, mena dɔɔ Yesu tɛɛwɔ yɛɛ deeli te ɔ kyɔɔ banɲ pou ɔbɔnsam be di be dɔɔ nɛ kaweeɛ. ɔ yɛɛ keɲa pou nawolo nyi Wurubuaɛ kpue na e. ³⁹ Te dee di adanseɛ lee kpene kamase keɲ ɔ be yɛɛ Gyudatena tɛɛle man na Gyerusalem donɔɔ man nɛ. Be gyɔɔ e sakaa ɔpanɲan dɔɔ ko. ⁴⁰ Mɔna weeya atoorote keɲ man nɛ, Wurubuaɛ gyuuɛ e lee yeɲ man, te ɔ yela ɔ lese ɔ wose wola balan. ⁴¹ Na balan pou naa na e ya, mɔna daa banɲ Wurubuaɛ be wulaa lese nyi dɛɛ yɛɛ wa adanseɛtɛna nɛ, daa daagerɲ naa na e. Wurubuaɛ ke gyuuɛ e lee yeɲ man mɔ nɛ, daa na e diiwɔ te de nyɔɔwɔ. ⁴² Te ɔ yako daa nyi dee kolosi ɔ nombia fa balan na dee di adanseɛ lee ɔ wose man nyi, ɲon yɛna walan ɲon Wurubuaɛ ba lese nyi, waa di balan banɲ bɔɔ yekee na banɲ be kyaa na be sia nɛ pou nombia. ⁴³ Wurubuaɛ akpenkpenɲgyɔɔra banɲ pou kolosiwɔ lee ɔ wose man nyi, walan kamase ɲon waa lɛɛ e di na, Wurubuaɛ waa mo ɔ nombiakumɛɛ kyɛɛ e lee Yesu yeɛle man.”

Wurubuaɛ ta mo ɔ felin do balan banɲ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ man

⁴⁴ Pita kegyakaa ɔ ne kolosi nɛ, te Wurubuaɛ felin ɲon kaa gyoo banɲ pou bee tei e nɛ man. ⁴⁵ Te Gyudatena banɲ bɔɔ lɛɛ Yesu di te bɔɔ sila Pita kɔɲ nɛ, wose gbirisi wɔ ngba Wurubuaɛ ba mo ɔ felin ɲon do balan banɲ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya mɔ man nɛ. ⁴⁶ Nawolo nyi be nyiiwɔ bee kolosi deise kpookpoo, na bɛɛ lese Wurubuaɛ yeɛle. Kenɲe Pita yako wɔ nyiaa, ⁴⁷ “Wurubuaɛ ta mo ɔ felin ɲon do balan keɲwɔ mɔ man, ngba mena keɲ keɲ ɔ ba mo do de man nɛ. Nɔlo waa tale tɔ wɔ gbɛɛ nyi be na sɔ wɔ Wurubuaɛ lonɲ yee?” ⁴⁸ Mena dɔɔ ɔ yela be sɔɔ wɔ Wurubuaɛ

lonɲ lee Yesu Kristo yeɛle man. Te ba sola e nyi, waa kyaa be gyan weeya ala.

11

Pita ketira ɔ nombia nɔɔ

¹ Yesu kpilala na Kristotena banɲ be kyaa Gyudia tɛɛle keɲ dɔɔ nyiiwɔ nyi, balan banɲ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ te lɛɛ Wurubuaɛ nombia ɲan do. ² Pita ke gyu ka gyoo Gyerusalem donɔɔ man nɛ, Gyudatena banɲ ba seɲɛɛ nyi Yesu silala pou baa kara be baala wose nɛ te sɛɛ e ya. ³ Be bɔɔsɛ e nyi, “Weera te n gyuuwɔ balan banɲ ba te kara be baala wose ya nɛ gyan, te n ke diiwɔ bom na wɔ?” ⁴ Botɔɔ te Pita lese kpene keɲ be kɔɲ nɛ man dokolonɲ dokolonɲ fa wɔ nyiaa, ⁵ “Na me kyaa Gyopa donɔɔ man mɛɛ fane. Kenɲe me naa kolo ngba kanyanɲ dinaa daale nɛ na me sia ngba doseɛ man nɛ, keɲ be dana ke nɔɔbia anaara ɲan man te be tisinaa ke lee addo kaa see me siaman. ⁶ Me kɛɛ ke man nideli na te me naa wonembia kpookpoo, banɲ be dana nawɔɔ anaara na banɲ bee tuu be tɔɔsɛ dɔɔ na banɲ bee furufu na wonembia kumɛɛ pou. ⁷ Te me nyii nɔɔwoya ɲaale nyi, ‘Pita, koro na n ka ko di.’ ⁸ Te me yakowɔ nyiaa, ‘Me Gbengyoo koa, dee gyu lem, kolo kum yaa kpene keɲ dɛɛ kole nɛ te tinaa ta me nɔɔ see ya.’ ⁹ Te nɔɔwoya ɲan besewɔ yako man lee addo bolate nyiaa, ‘Kpene keɲ Wurubuaɛ be lɛɛ do nyi ke dei nɛ, na baake ke nyi kolo anakolanɲ ya.’ ¹⁰ Ke yɛɛwɔ mena betabotooro te be wɔɲa woni keɲ pou lanɲ addo bela.

¹¹ Debanɲ kenanɲ na baala batooro banɲ Konelio be kpili lee Kaesaria kɔɲ me gyan nɛ, te kaa sem dekanɲalanɲ keɲ man me kyaa nɛ. ¹² Te Wurubuaɛ felin yako manɲ nyi, me na lɛɛ ma wose anɲaarenɲ ya, maa sila wɔ gyu. Me tebia looro keɲwɔ sila manɲ lee Gyopa gyu Kaesaria te de popou gyuuwɔ ka gyoo Konelio dɛɛ. ¹³ Botɔɔ te ɔ yako daa mena keɲ Wurubuaɛ kpilale be kaa bɛɛ lee ɔ dɔɔ ɔ dekanɲalanɲ man, te ɔ yako e nyi kpila gyu Gyopa ke baake balee ɲon bɛɛ baake e nyi Simɔn Pita nɛ. ¹⁴ Waa kɔɲ kaa yako ɲon nombia kpaakpaa ɲan gyaa ke yela ɛmɛɛ na n dekanɲalanɲmantena pou ke nyin nyeekeɛɛ. ¹⁵ Me ke gyina me nɔɔ mee kolosi pɛ, te Wurubuaɛ felin ɲon kɔɲawɔ kaa gyoo be man, ngba mena keɲ ba gyoo de man kewalanɲ keɲ nɛ. ¹⁶ Botɔɔ te me tɔɔsɛ de Gbengyoo Yesu nɔɔwoya ɲan ɔ be yako nyi, ‘Lonɲ te Gyɔn moowɔ sɔ balan Wurubuaɛ lonɲ, mɔna Wurubuaɛ waa mo ɔ felin ɲon bɔ sɔ ɲon Wurubuaɛ lonɲ.’ ¹⁷ Mena keɲ Wurubuaɛ ba mo ɔ felin do de man debanɲ keɲ man dɔɔ lɛɛ de Gbengyoo Yesu Kristo di nɛ, mena ke

yaa ɔ moowo do banj mo man. Kenan na, man yena amote non maa tale to Wurubuare gbɛɛ.”¹⁸ Be ke nyii nombia kenja ne be tinaa nombia nan kewonjee yela te ba lese Wurubuare yele nyi, “Nɛnɛɛ doo, Wurubuare te fa balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne mo gbɛɛ nyi, baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnenj kumɛɛ man na baa nyinj nyeedonj.”

Kristotena dikpii kenj kyaa Antiokɛ ne

¹⁹ Be ka ko Sitifin wole ne, banj boɔ lee Kristo di ne yaaseewo lee mena kenj bɛɛ naase wo diyem doo. Baale gyuuwo nanj Tunisia na Saiporoɛ teelee man, na Antiokɛ donoo man bɛɛ yako Yesu nombia nanj fa Gyudatena baagenj. ²⁰ Mona banj boɔ lee Kristo di ne man baale banj boɔ lee Saiporoɛ na Kirene ne, gyuu Antiokɛ ke yako de Gbenjgyoo Yesu wose man nombia kpaakpaa nanj fa balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne. ²¹ De Gbenjgyoo Wurubuare senawo be wole te balan burum lee nombia nanj di te be kyɛɛkeewo lee be gbɛɛnenj kumɛɛ man, te be konjawo de Gbenjgyoo Yesu gyanj.

²² Debanj kenj Kristotena banj be kyaa Gyerusalem be nyii nombia kenja ne, be kpila Banabase gyu Antiokɛ. ²³ ɔ ke gyu ka gyoo botoo te ɔ kena mena kenj Wurubuare ba mo ɔ berɛɛ boele wo ne, yee e gyonj te ɔ doo be popou kakyen nyi baa mo be konoo pou sila de Gbenjgyoo Yesu. ²⁴ Banabase yee walanj kpaakpaate non ɔ be lee Kristo nombia nanj di, te Wurubuare felinj doo ɔ man nideli. De Gbenjgyoo Wurubuare moo balan burum kaa kpu na Kristotena dikpii kenj.

²⁵ Te Banabase gyuu Tasuse ɔ kaa keo Sool. ²⁶ ɔ kena e ne ɔ moo e konj Antiokɛ. Kulutoo dibilinj pou na Banabase na Sool ne kyaa gyanjee Yesu kaseela dikpii dinaa kenj na bɛɛ wola wo. Antiokɛ botoo te be tangbɛɛwo baake Yesu silala banj nyi Kristotena.

²⁷ Weeya nenanj man te Wurubuare akpenjkenjgyooora baale lee Gyerusalem gyu Antiokɛ. ²⁸ Kenje be man nono non bɛɛ baake e Agabuse ne korowo senj te Wurubuare felinj tɛɛwo ɔ doo yako nombia see nyiaa, tanam dinaa daale gyae kekɔnj tɛɛle kenj pou doo. (Tanam dinaa kei konjawo mena ampanj debanj kenj gyoo dinaa Klaudiuse ne di gyoori ne.) ²⁹ Mena doo kaseela banj yee ba agyuenj nyi be man walanj kamase waa fa kolo ɔ ke talebii man, na baa mo yeele be tebia Kristotena banj be kyaa Gyudia tɛɛle man ne. ³⁰ Te ampanj be yɛɛwo mena. Ba moo aboo nanj boɔ faa ne do Banabase na Sool nyinjmaa man, te ba moowo gyina kegyiise banj be kyaa botoo ne.

12

Ba kekyan Pita to deni

¹ Debanj kenan man te gyoo Herode fiasɛɛ ɔ ne naase Kristotena banj baale diyem. ² ɔ yela ba moo sila ko Gyon ɔ kegyia Gyemisi. ³ ɔ kena nyi kpene kenj ɔ be yee ne dana Gyudatena banj gyonj ne, te ɔ yela be kyanj Pita mo. Na ke yee Gyudatena wee dinaa kenj bee di bodobodo kenj tee kenj ne yeli bodobodo na koro ne be doo ke man ya ne. ⁴ ɔ ke kyanj Pita do deni man wole ne, ɔ moo e do yoonootena akpenj anaara nyinjmaa man nyi baa gyee e. Yoonootena banaara doo la dekpenj kamase man. Herode yee ke nyi akpaa be di ba nyeekeleewee dinaa kenj tanj ne, na waa di ɔ nombia balan nsana. ⁵ Mena doo ɔ yela Pita doowo deni man botoo, mona Kristotena dikpii kenj ne fane nideli fa Wurubuare ɔ doo.

Wurubuare kpilale kalese Pita lee deni man

⁶ Nelim kenj pe tɛɛ kena, na gyoo Herode ka lese Pita lee deni man na baa di ɔ nombia ne, na ɔ doo yoonootena bala nsana kenj boɔ do e agbaraagbaraase ala. Debanj kenan na yoonootena banj bee gyee denanoo kenj mo senjɛɛ be dasenjae man. ⁷ Karatete dokolonj na te de Gbenjgyoo Wurubuare kpilale nono bɛɛwo lee botoo te deni kenj man nmanjɛwo. Te ɔ kyanj Pita ɔ degbanjbanj doo woli e te ɔ gyuuu e yako e nyi, “Koro bilɛn.” Deboke-nanj man te agbaraagbaraase nanj leewo ɔ nyinjmaase man yala. ⁸ Botoo te Wurubuare kpilale non yako e nyiaa, “Mo nya aboo do na n ka do nyanj nkyokotase.” Te Pita mo yɛɛwo mena te kpilale non yako e bela nyi, mo n kegba wurikyim kenj do na n ke sila manj. ⁹ Te Pita sila e lee deboo man. Mona ɔ ta gyem nyi kpene kenj Wurubuare kpilale non ne yee ne yee ampanj ya. Nawolo nyi non gyanj na, yee e bo ngba doseɛ ne.

¹⁰ Be tɛɛwo gbaa balan gyanjba nyibanj banj bee gyee botoo ne, na banj be gyakaa be doo ne, kaboena be ke lii nyeele denanoo kenj na mo lee donoo kenj man ne gyanj. Be kelii botoo na, te nyeele denanoo kenj torowo fa wo ka wose doo, te ba leewo lanj. Ba ke ta bee gyuu na, te kpilale non njaalaawo yela Pita karatete dokolonj. ¹¹ Botoo te Pita sila nmanjɛ e te ɔ yakowo nyiaa, “Nɛnɛɛ, me ta gyem nyi de Gbenjgyoo Wurubuare kpila na ɔ kpilale nyi ɔ kaa lese manj lee gyoo Herode nyinjmaa man, na nanj pou nafa Gyudatena be bake see nyi baa yee manj ne.”

¹² Pita kena mena nombia kenja ne, te ɔ gyuu Gyon Maake ɔ naa Mɛere deɛ. Debanj kenan na balan burum te yilaa botoo bɛɛ

fane. ¹³ Pita ke gyo be disim kenj te alebu njolo non bɛɛ baake e nyi Roda ne, gyuuwɔ ke kɛɛ nyi amɔte ne gyoɔ laa. ¹⁴ ɔ ke gyu kenyii woya njan te ɔ ba gyeɛ nyi Pita woya njenan ne, yɛɛ e gyon nideli te ɔ wolewɔ nyi waa toro e denanɔɔ kenj. Mena dɔɔ ɔ yeuwɔ keyako wɔ nyiaa, "Pita te kɔɲ ɔ seɲɛɛ denanɔɔ man!" ¹⁵ Te be boɔse e nyiaa, "Yaa n na gyoɔ diteɲ bo?" Mona ɔ yase ɔ sia yako wɔ nyi yɛɛ ampan. Kenje be yakowɔ nyi gyae ke yɛɛ ɔ woo bo. ¹⁶ Na Pita gyakaa bo ɔ ne gyo denanɔɔ kenj. Nɛnɛɛ be ka toro denanɔɔ kenj na Pita seɲɛɛ laa, mena dɔɔ ba wose gbirisi wɔ. ¹⁷ Te Pita gyina ɔ nyinjmaa adido mo yako wɔ nyi baa wu be nɔɔ. Te ɔ yako wɔ mena kenj de Gbeɲgyoo Wurubuare ba lese e lee deni kenj man. Te ɔ yako wɔ nyi, "E yako Gyemisi na Kristotena akanj banj mena nombia kɛɲa." Te ɔ korowɔ lanj yenanj wole.

¹⁸ Tɛɛ kena kenj ne, te anmaarenj dinaa daale gyoowɔ yoonɔɔtɛna banj nsana. Be boɔse donja nyi, "Alenj yaa Pita moowɔ baa?" ¹⁹ Gyoɔ Herode yela be kɛɔ Pita nideli, mona ba te naa e ya. Mena dɔɔ ɔ baake yoonɔɔtɛna banj boɔ gyee e ne, nyii be nɔɔman nombia, te ɔ yela ba koo wɔ pou. Kenanj wole ne, gyoɔ Herode leewɔ Gyudia tɛɛle man gyu keyyaa Kaesaria donɔɔ man kyomii.

Gyoɔ Herode yenj

²⁰ Gyoɔ Herode gyeɲa banj Taetena na Sidɔntena dɔɔ. Mena dɔɔ balan benanj yɛɛ nɔɔ te be gyuuwɔ kena e. Be tanjgbɛɛwɔ mo nombia njenanj do Bilasituse nɔɔman nyi waa doo e teree fa wɔ, nawolo nyi donɔɔse ala njenanj pou ne nyinj be weenɛ bo lee gyoɔ njonanj tɛɛle man. Bilasituse yena gyoɔ njon dekanalanj kenj pou keyyia. ²¹ Wee kenj boɔ see kelii ne, te gyoɔ Herode moo ɔ gyooɔ abɔɔ do, te ɔ gyuuwɔ ka gyeɲ gyakaa ɔ gyooɔ gbeli kenj dɔɔ te ɔ kolosiwɔ fa balan banj pou. ²² Te balan banj pou fae yeesa yako nyi, "Kei dɔɔ te yɛɛ deniwalanj ne kolosi la ya, yɛɛ bane njolo e." ²³ Debokenanj man te de Gbeɲgyoo Wurubuare kpilale kɔɲawɔ kaa gyo e do kawee, nawolo nyi ɔ ta lese Wurubuare ye le ya. Te gyoɔ njon wose pou gyoɔ feelee te ɔ yɛɲawɔ.

²⁴ Kɛɲa pou man na, Wurubuare nombia njan sɛɛ njɛ yaasee na balan burum mo ne lɛɛ nj di. ²⁵ Debanj kenj Banabase na Sool be tanj ba tom kenj ne, ba besewɔ lee Gyerusalem gyu Antioke. Be kee gyu kenj ne, te ba moo Gyɔn Maake sila ba wose.

¹ Kristotena dikpii kenj ke kyaa Antioke donɔɔ man ne, na be dana Wurubuare akpenkpenjgyoɔra na wolala be man. Banj yena Banabase na Simeon njon bɛɛ baake e nyi walanj bibiini ne na Lusiusɛ njon ɔ ba lee Kirene ne, na Sool na Manayan njon boɔ kɛɛle njon na gyoɔ Herode Antipase bom ne. Gyoɔ Herode Antipase yena walanj njon ɔ seɲɛɛ gyoɔ dinaa nawɔɔ man Galelia tɛɛle man. ² Wee daale be kɛɛ som Wurubuare ne, be bake be nɔɔ bɛɛ fane te Wurubuare felinj yako wɔ nyiaa, "E lese Banabase na Sool fa man, na baa yɛɛ tom kenj dɔɔ moɔ baake wɔ ne." ³ Mena dɔɔ ba kebake be nɔɔ fane tanj ne, ba moo be nyinjmaase gyakaa be dɔɔ fane fa wɔ te be loɔ wɔ gbɛɛ.

⁴ Wurubuare felinj ke kpila Banabase na Sool ne, be gyuu Selusia. Botɔɔ te ba moo degbele dinaa mo lonj dɔɔ gyu Saiporoɔse tɛɛle kenj lonj be kilisi ke ne man. ⁵ Be kelii Salamise ne be yako Wurubuare nombia njan Gyudatena ɔsom denɛɛ man. Na Gyɔn Maake mo kpue na wɔ ɔ ne kyɔ wɔ.

⁶ Be kila tɛɛle kenanj dɔɔ pou gbaa ke gyu ke lii Pafose donɔɔ man. Botɔɔ te ba ke naa njmeesente njolo njon bɛɛ baake e nyi Baa Yesu ne. ɔ yɛɛ Gyuda baale e te ɔ moo ɔ wose yɛɛ njgba Wurubuare dekenkpenjgyoɔre ne. ⁷ Na ɔ yɛɛ gyoɔ njon ɔ seɲɛɛ gyoɔ dinaa nawɔɔ man tɛɛle kenanj man ne ɔ dɔɔ e. Bɛɛ baake e nyi Segiuse Poluse. Na ɔ yɛɛ walanj njon ɔ gyeɲ nombia nideli. ɔ baake Banabase na Sool ɔ gyan, nawolo nyi na ɔ ne gyae waa nyii Wurubuare nombia njan. ⁸ Mona njmeesente njon ɔ ye le Giriki dei man yena nyi Elimase ne, korowɔ seɲ tia Banabase na Sool. ɔ gyaewɔ nyi waa lese gyoɔ njon agyueɲ lee Wurubuare nombia njan man, na ɔ be nyinj lɛɛ nj di ya. ⁹ Kenje Sool njon bɛɛ baake e nyi Pool te Wurubuare felinj dɔɔ ɔ man nideli ne, kɛɛ njmeesente njon diinj te ɔ yako e nyiaa, ¹⁰ "Nyanj ɔbonsam bu! N ne kola kpene kamase kenj dei, nyanj yena dekara na adao kumɛɛ pou nyee. Woromɔ te n ke tina de Gbeɲgyoo Wurubuare nombia njan doo na nj gbɛɛ ne ketulii yela?" ¹¹ De Gbeɲgyoo Wurubuare waa lese ɔ donj wola neɲ. N sia gyae keyeɛle, te n be gyae n kena weese ya, kelii debanj daale." Debokenanj man te ɔ sia yeɛɛwɔ, na ɔ donj ɔ ne lalaa ɔ ne gyae walanj njon waa kyanj e ɔ nyinjmaa man wola e gbɛɛ. ¹² Gyoɔ kemaasa njon kena kpene kenj be kɔɲ balee kei dɔɔ ne ɔ lee Yesu di, nawolo nyi ɔ nombia njan boɔ wolo ne yela ɔ wose gbirisi e.

13

¹³ Pɔol na ɔ tebia moowɔ lonɔ doo lee Pafose kelii Pega keɲ kyaa Pamfilia tɛele man nɛ. Botoo te Gyɔn Maake tinaa wɔ yela te ɔ besewɔ lanɔ Gyerusalem. ¹⁴ Be ka lee Pega nɛ, be gyuuwɔ kelii Antioke keɲ kyaa Pisidia tɛele man nɛ, te Gyudatena kefeɛfowee keɲ kelii nɛ, be gyuu Gyudatena ɔsom deni man keyyaa. ¹⁵ Gyudatena banɔ kekala lee Mosesi mmaraa tone na akpenɔkpenɔgyɔɔra tona njan man tanɔ nɛ, bo ɔsom deni man keyyiise banɔ yako Pɔol na ɔ tebia nyiaa, “De tebia, akpaa ε dana kolo ε ka mo do balanɔ banɔ kakyenɔ na, ε kolosi fa wɔ.”

¹⁶ Botoo te Pɔol korowɔ seɲ te ɔ gyinaa ɔ nyinmaa addido nyi baa yela kekolosi. Te ɔ fiasee ɔ ne kolosi nyiaa, “Israetena na emɛɛ banɔ ε te yeɛ Israetenawɔ ya, te ε ne yee Wurubuare nɛ ε tei man!” ¹⁷ Israetena Wurubuare lese na de naanao, te ɔ yela be nyiɲa ba wose debanɔ keɲ be kyaa Igyipite tɛele man nɛ. Wurubuare moo ɔ donɔ dinaa keɲ lese wɔ lee tɛele kenanɔ man. ¹⁸ Te ɔ nyiɲa konoo fa wɔ kulutoonenɔ soɲola (40) depampaa dinaa keɲ man. ¹⁹ Wurubuare yela ɔ balanɔ dii debiise nyetooro doo Kaanan tɛele man, te ɔ leo be tɛelese fa wɔ kekpaakekpaa. ²⁰ Lee debanɔ keɲ Wurubuare ba lese ɔ balanɔ lee Igyipite, kaa lii mena debanɔ kei nɛ yeɛ kulutoonenɔ soɲononɔ akpenɔ anaara na soɲola na kufu (450). Kei wole nɛ, Wurubuare faa wɔ nombiadiira kelii ɔ dekpenɔkpenɔgyɔɔre Samuele doo.

²¹ Keɲte balanɔ banɔ yako Wurubuare nyi waa see gyoo fa wɔ. Te ɔ moo Kisi njon ɔ ba lee Bengyamɛn dekanɔalanɔ man nɛ bu Sool fa wɔ, te Sool dii gyoori kulutoonenɔ soɲola (40).” ²² Wurubuare ka lese Sool lee gyoori man nɛ, ɔ moo Defidi see gyoo. Wurubuare dii adanseɛ lee ɔ wose man nyiaa, “Me te nyinɔ Gyese bu Defidi njon mɛɛ gyae e lee me konoo man. Njon ne gyae la waa yeɛ kpenɛ kamase keɲ mɛɛ gyae. ²³ Defidi kei duulunɔ man te Wurubuare lese nyeeleere Yesu, te ɔ konɔwɔ Israetena gyanɔ ngba mena keɲ ɔ be yako see nɛ. ²⁴ Pete Yesu ke konɔ na, Gyɔn tanɔ kekolosi fa Israetena pou nyi, baa kyeekee lee be gbɛnenɔ kumɛɛ man, na baa konɔ Wurubuare gyanɔ na baa so wɔ Wurubuare lonɔ. ²⁵ Gyɔn keɛ gyae waa tanɔ ɔ tom nɛ ɔ boose balanɔ banɔ nyiaa, ‘Emɛɛ gyanɔ nyi manɔ yena amote? Na manɔ yena walanɔ njon ε ne daa nɛ ya. E keɛ, njon ε ne daa nɛ donɔ me wole ɔ ne konɔ. Te manɔ Gyɔn be kaboenɔ nyi maa bunɔ booli ɔ nkyokota njeeseɲ gba ya.’

²⁶ Me tebia Aberaham duulunɔ man bia, na emɛɛ banɔ ε te yeɛ Israetenawɔ ya te ε ne yee Wurubuare nɛ, daa te Wurubuare yela ba moo nyeedonɔ nombia

keɲa kona. ²⁷ Nawolo nyi Gyerusalemtena, na be siamantena banɔ ta gyem nyi njon yena nyeeleere njon ya. Be te nyii noowoya njan akpenɔkpenɔgyɔɔra banɔ be njarase see, te beɛ kale ba kefeɛfowee kamase man nɛ ya. Mɔna be ke bu e fɔo keɲ nɛ, yela akpenɔkpenɔgyɔɔra noowoya njan boo njarase see lee ɔ wose man nɛ konɔwɔ mena. ²⁸ Keɲ koranɔ be te nyinɔ nombiikum baa seɲ ke doo bu e fɔo na ba ko e ya nɛ, ba sola Gyoo Pilato nyi waa lese e fa wɔ na baa ko. ²⁹ Ba ke yeɛ njan pou boo njarase lee ɔ wose man tanɔ nɛ, ba lese e lee opandanɔ keɲ doo ke wuu boe boo daale man. ³⁰ Mɔna Wurubuare gyuuu e lee yeɲ man. ³¹ Te ɔ lese ɔ wose wola balanɔ banɔ njon na wɔ ne kyaa ta lee Galelia gyu Gyerusalem donoo man nɛ weeya burum man. Balanɔ banɔ ɔ ba lese ɔ wose wola wɔ nɛ, ne diina ɔ wose man adanseɛ fa de balanɔ Israetena gyanɔ nɛ. ³²⁻³³ Wurubuare nombia kpaakpaa njanɔ yaa deɛ yako njon nɛ. Wurubuare nombia kpaakpaa njan ɔ be yako see fa de naanao nyi waa yeɛ nɛ, nɛnɛɛ ɔ te yeɛ nja fa daa banɔ de yeɛ be duulunɔ man balanɔwɔ nɛ, nawolo nyi ɔ te gyuuu Yesu lee yeɲ man. Be njarasewɔ Defidi noonenɔ alate man nyi, Wurubuare kpa ‘Nyanɔ yena me bu, gyanɔ me yeɛ n kya e.’

³⁴ Wurubuare besewɔ yako ɔ tone keɲ yenanɔ daale mena keɲ waa gyuuu Yesu lee yeɲ man na ɔ be doo yeboo man dala ya nɛ nyi, ‘Maa mo me nyinɔmaa gyakaa ε doo ampanɔ ampanɔ, ngba mena keɲ moo yako see fa Defidi nɛ.’

³⁵ Defidi noonenɔ tone keɲ man yenanɔ daale na, ɔ besewɔ yako nyi, ‘N be gyae n ke yela n tobaale njon ayimeɛ be doo ɔ wose man ya nɛ ke dala ya.’

³⁶ Defidi ke kyaa na ɔ sia, te ɔ ka som Wurubuare tanɔ ngba mena keɲ Wurubuare ne gyae nɛ, ɔ moo ɔ kpaa teeli te ba moo e ke wuu ɔ naanao gyanɔ te ɔ dalawo. ³⁷ Mɔna walanɔ njon Wurubuare be gyuuu e lee yeɲ man nɛ, njon te dale ya.

³⁸ Mena doo me tebia, mɛɛ gyae ε ka gyanɔ nideli nyi Yesu adaworoma doo te deɛ yako njon mena keɲ walanɔ waa yeɛ, na Wurubuare ka mo ɔ dukum kyɛɛ e. ³⁹ Lee Yesu doo walanɔ kamase njon ɔ lee Wurubuare nombia njan di na waa di dejele, nawolo nyi nafa nolo be kyaa keɲ waa tale di Mosesi mmaraase njan doo, na waa di dejele Wurubuare siaman ya. ⁴⁰ Lee mena doo ε keɛ ε wose man nideli, na nombia njan Wurubuare akpenɔkpenɔgyɔɔra be njarase see nɛ, be konɔ e doo ya. Be njarasewɔ nyiaa,

41 'E kee, e mee ban e ne kulu Wurubuaere ne,
gyakolon gyae ka gyoo non, na e ka yey futaa e wose.

Nawolo nyi maa yee tom daale e weeya kenja man,

kenj nyi e be gyae e ke leedi ya.

Akpa a nolo de yako non koran na, e be gyae e ke leedi ya.' "

42 Mena doo deban kenj Pool na Banabase ba lee bo osom deni kenj man bee gyu kenj ne, balan ban waase wo nyi baa bese konj ba kefeefowee anekonjan, na be kaa yako wo mena nombia kenja bela kpu. 43 Balan ban ke yaasee tanj kenj ne, Gyudatena burum na balan ban ba te yee Gyudatenawo ya te bee yee Wurubuaere te bo mo ba wose do Gyudatena osom kenj man ne, sila Pool na Banabase. Te Pool na Banabase kolosiwo do wo kakyen nyi, wee kamase na baa toose Wurubuaere beree kenj o ba mo boele wo ne nideli na baa kyaa fa e.

44 Gyudatena kefeefowee ka bese lii ne, donoo kenj pou kaa yilaawo nyi baa nyii de Gbengyoo Wurubuaere nombia.

45 Gyudatena kena balan ban yaanoole ne be sia yee wo be doo, mena doo be lee Pool nombia nan o ne yako ne anmaarenj te ba tee e. 46 Te Pool na Banabase gyoo be konoo yako wo nyi, "Nafu kaboena nyi dee tanj bae kolosi Wurubuaere nombia nan bo fa non pe, mona kenj e be bee na te e be kee e wose nyi e be kaboena nyi e ke nyin nyeedonj kekpa a kenj doo ya ne, dee lee e gyanj dee gyu ban ba te yee Gyudatenawo ya ne gyanj. 47 Nawolo nyi kenj de Gbengyoo Wurubuaere be yako daa yena nyi,

'Me ta mo nenj yee kenjanjee

fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne,

na n ka wola wo gbese kenj teele kei doo balan

baa mo na baa nyin nyeekelee ne.'

48 Mona balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ke nyii nombia kenja ne, yee wo gyon nideli te ba lese Wurubuaere yele lee o nyeedonj nombia nan doo. Te banj Wurubuaere ba lese wo nyi baa nyin nyeedonj kekpa a kenj ne, lee de Gbengyoo Yesu di." 49 Te de Gbengyoo Yesu nombia nan yaaseewo teele kenj doo pou. 50 Mona Gyudatena ban feefuwo do kegyiise ban na ala banj bee yee Wurubuaere te ba wose dana obuoo donoo kenan man ne, te be naase Pool na Banabase diyem, te be gegi wo lee teele kenj man. 51 Mena doo Kristo kpilala banj kpiisi be nawoo tee anjasa see wo na kawola nyi ba te bee wo, te ba lese be nae botoo te be lanja Ikonium. 52 Mona Yesu silala banj be kyaa botoo ne doo, yee

wo gyon nideli na Wurubuaere felin non mo doo be man nideli.

14

Pool na Banabase kolosi Wurubuaere nombia Ikonium donoo man

1 Pool na Banabase ka gyoo Ikonium donoo kenj man ne, be gyuu Gyudatena osom deni kenj man ngba mena kenj bee tanj yee ne. Be kolosi Wurubuaere nombia nan nideli, te Gyudatena na banj ba te yee Gyudatenawo ya ne burum lee Yesu di.

2 Mona Gyudatena banj boo bee nyi boo lee Yesu di ya ne, feefuwo do banj ba te yee Gyudatenawo ya ne te ba korowo senj tia Pool na Banabase. 3 Pool na Banabase kyaawo botoo weeya akalansae naale, te be gyoo be konoo kolosi de Gbengyoo Yesu nombia nan. Non mo senjawa be wole te o moo o beree boele wo, te be yee nombia dinaana na gyakolonj nombia botoo wola nyi o nombia nan bee kolosi ne doo na ne gbese. 4 Mena doo donoo kenj man balan kpasewo akpenj ala. Dekpenj daale senjawa Gyudatena banj wole, te daale mo senjawa Kristo kpilala banj wole. 5 Kenjte Gyudatena na banj ba te yee Gyudatenawo ya ne, man baale na be siamantena yee noodokolonj nyi, baa naase Pool na Banabase diyem na baa funji wo boya. 6-7 Pool na Banabase ke nyii mena nombia kenja ne, be yee wo lee donoo kenan man gyu Litra na Debi donooe nan kyaa Likonia teele man ne, na donooe nan benaa na botoo ne pou kekolosi Wurubuaere nombia kpaakpa a nan.

Otakase nolo kawee kekyo

8 Be ke gyu kelii Litra donoo kenj man ne, na otakase nolo kyaa botoo kenj nyi leenanj boo lola e na, o te tale ta koro ta ya. 9 O ke kyaa botoo o ne tei Pool kekolosi ne, Pool kee e yididi te o naawo nyi o keleedi gyae ke tale yela waa nyin kawee kekyo, 10 kenjte Pool yako e kenkenj nyi "Koro senj n nawoo doo." Botoo te otakase non tonjawa senj o nawoo doo te o fiasee o ne tee. 11 Balan banj kena kpene kenj Pool be yee ne, be fae yeesa be dee Likonia nyi man nyi, "Bee nenj besena na ba wose yee denibalanj kaa senj de gyanj yaa?" 12 Mena doo ba moo be bee nenj yela do Banabase na Pool. Ba doo Banabase nyi Sewuse, te ba doo Pool mo nyi Hemise nawolo nyi non yena be kolosire. 13 Na be bane non bee baake e nyi Sewuse ne deni senjee donoo kenj nooman. Te bane Sewuse sae non moo nunkyuese na kyenkyenkooe kaa senj donoo kenj nooman, nawolo nyi non na balanj dikpii kenj ne gyae baa fa Pool na Banabase kedi ngba beenenj ne.

14 Mōna Banabase na Pōol ke nyii nombia kenja ne, be kyanja ba kegbase tirii na kawola nyi nombia njan te takaa wō, te ba moo yeesa yeu karatete dokolonj kagyoo balan dikpii burum ban nsana nyi, 15 "De tebia, wōj nombia yaa kenja, weera ε ne yee mena? Daa mō yee denibalanwō ngba emee ne. De konae de kaa yako Kristo nombia kpaakpaa njan fa njon, na ε ke tina ε nombia kenja njan be tan tōnō ya ne keyee yela, na ε ke kōj Wurubuare njon ɔ beε yem ya ne gyanj. Njon yeena adido na ateta na epo, na kpene kamase kenj doo nje man ne. 16 Gyangba kenj na, ɔ yela balan yee kpene kenj banj gbagba ne gyae. 17 Mōna ɔ na lese ɔ wose wola nyi ɔ kyaa ampanj, lee deeli kenj ɔ ne yee ne dō, te ɔ ne fa njon ɔga na ε wōose man weeneε debanj kpaakpaate man. ɔ ne fa njon weeneε te ɔ ne yeli ε sia na gye." 18 Kristo kpilala banj ke yako kenja koranj na, yee wō donj pete be talewō ɔ balan banj gbeε nyi be na fa wō kedi ya.

19 Gyudatena baale lee Antioke kenj kyaa Pisia tseele man ne, na Ikonium kōj botō kaa wolē balan banj agyuenj te ba senawō be wōle. Kenje be funjij Pōol boya, te be tuu e na tseele lee donō kenj man kelo donō nōoman. Na banj gyenj nyi ɔ ta yem. 20 Mōna Yesu silala banj kekōj kaa yilaa ɔ gyanj ne, ɔ korowō bese gyu donō kenj man. Ke tēε kena na te njon na Banabase lanja Debi donō man.

Pōol na Banabase besewō gyu Antioke kenj kyaa Siria tseele man ne

21 Pōol na Banabase kekolosi Kristo nombia kpaakpaa njan Debi donō man ne, balan burum konawō kaa lee Yesu di te ba bese ɔ silala, Kenje ba besewō gyu Listra na Ikonium na Antioke kenj kyaa Pisia ne. 22 Be kolosiwō fa Kristotena banj te ba doo wō kakyenj nyi Kristo nombia njan bōo lee di ne, baa kyanj nja kenkenj. Ba besewō do wō kakyenj nyi, "Kaboena nyi dēε naa diyem nideli pena dēε tale gyoo Wurubuare gyoori kenj man." 23 Kristotena dikpii kamase man na, Pōol na Banabase na lese siamantena fa wō. Ba lese wō tanj na, bēε bake be nōo fane fa wō, na be ta mō be popou do de Gbenjgyoo Kristo njon bōo lee e di ne nyinjmaa man.

24 Ba ke ta kila Pisia tseele dōo tanj ne, be gyuu Pamfilia tseele man. 25 Be kolosi Kristo nombia njan Pega donō man. Be ka lee botō na, te be gyuuwō Atalia donō man. 26 Be ka lee botō mō ne, ba moowō loj dōo bese kōj Antioke. Antioke botō te Kristotena banj fanewō mō wō do Wurubuare nyinjmaa man nyi, waa mō ɔ bereε boele wō na baa gyu ke yee tom kenj bōo yee tanj ne. 27 Ba ke kōj kaa gyoo botō

ne, be yilaa Kristotena dikpii kenj pou te be yako wō tom kenj pou Wurubuare be tēε be dōo yee, na mena kenj ɔ ba toro gbēε fa balan banj ba te yee Gyudatenawō ya, te banj mō be lee Kristo nombia njan di ne. 28 Lee kenanj wole na, be kyaawō be tebia Kristotena banj gyanj weeya burum.

15

Ba kegyanjee Gyerusalem donō man

1 Balanj baale leewō Gyudia tseele man kōj Antioke donō man bēε wola Kristotena banj nyi, "Nyi akpaa ε te kara ε baala wose ngba mena kenj Wurubuare mmaraase njan ɔ be yela Mosesi be njmarase see ne nawolo ya na, Wurubuare be gyae waa tale lee ε nyee ya." 2 Mena dōo anjmaarenj dinaa daale gyoo balan benanj na Pōol na Banabase nsana. Kenje Kristotena banj lese Pōol na Banabase na Antioke Kristotena banj baale te be kpila wō Gyerusalem na be kaa naa Kristo kpilala banj na osom kegyiise banj lee nombii kei dōo. 3 Kristotena banj ke lo wō gbēε tanj ne, ba moowō Fonia na Samaria tseele man. Te be yako be tebia Kristotena banj be kyaa botō ne, mena kenj balan banj ba te yee Gyudatenawō ya ne ke lee Yesu nombia njan di. Kristotena banj nyii nombia kenja na, yee wō gyonj nideli. 4 Be ke gyu ka gyoo Gyerusalem ne, Kristo kpilala banj na osom kegyiise na Kristotena dikpii kenj pou lee wō nideli, te banj mō yako wō kpene kamase kenj Wurubuare be tēε be dōo yee ne. 5 Te balan banj nafa be doo Farasiitena dikpii kenj man te nenεe bōo lee Yesu di ne, man baale korowō senj te be yako wō nyi "Kaboena nyi baa yela banj ba te yee Gyudatenawō ya ne, ke kara be baala wose na baa di Wurubuare mmaraase njan ɔ be yeli Mosesi be njmarase see ne dōo."

6 Mena dōo Kristo kpilala banj, na osom kegyiise banj gyanjeweō na baa gyoo nombia njan man. 7 Ba ke kyōole dōja gyu siaman ne, Pita korowō senj te ɔ yako wō nyi, "Me tebia, emee gbagba ε gyenj nyi leenanj kewalanj kenj, te Wurubuare lese manj nyi maa kolosi Kristo nombia kpaakpaa njan fa balan banj ba te yee Gyudatenawō ya ne, na baa nyinj nyii na baa lee Yesu di. 8 Wurubuare njon ɔ gyenj walanj kamase konōo man nombia ne, lesewō wola nyi ɔ te lee wō do lee ɔ felinj njon ɔ ba mō do be man, ngba mena kenj ɔ ba mō do daa mō man ne dōo. 9 Wurubuare te keε wō nyi be yee balan kpoo lee de man ya, mōna ɔ moo be nombiakumεε kyee wō lee kenj bōo lee Kristo di dōo. 10 Nenεε weera te ε ne gyae ε ke keεse Wurubuare keε, kenj ε ne gyae ε ka mō kasolo kenj daa na de naanao te

tale seele ya ne, seele banj bɔɔ lee Yesu di ne? ¹¹ E na yeli ke konj mena ya! Dɛɛ lee di nyi de Gbenggyoo Yesu bereɛ keɲ dɔɔ te Wurubuare lee da nyee, ngba mena keɲ ɔ be lee banj mo ne.”

¹² Balanj banj pou bɔɔ gyanee ne, kyaawɔ yididi debanj keɲ bee tei Banabase na Pɔɔl ne yako wɔ mena keɲ Wurubuare be tee be dɔɔ yee gyakolonj nombia na nombia dinaana balanj banj ba te yee Gyudatenawɔ ya man ne. ¹³ Ba kekolosi tanj ne, te Gyemisi mo gyinaa ɔ nɔɔ nyi, “E tei me gyan, me tebia. ¹⁴ Debokeiman te Simon Pita yako daa mena keɲ Wurubuare be tangbee yee wola daa nyi ɔ ne gyae balanj banj ba te yee Gyudatenawɔ ya ne, te ɔ lese be man baale mo yee ɔ wui. ¹⁵ Nombia keɲa na Wurubuare akpenjkenjgyɔɔra nombia njan te yee dokolonj. Nawolo nyi be njarasewɔ see nyi Wurubuare kpa nyi,

¹⁶ ‘Kei wole na,
maa bese konj
na maa bese ma Defidi dekpanalan
keɲ be yelee ne,
na maa desina ka abɔɔ njan be wolee
ne,
na ke ka seɲ nideli.

¹⁷ Denibalanj akanj banj
na balanj banj pou ba te yee Gyudate-
nawɔ ya
te moɔ lese wɔ yee me wui ne,
baa keo manj be Gbenggyoo Wurubuare
njon.

¹⁸ Nne yaa manj e Gbenggyoo Wurubuare
njon,
moɔ wulaa lese keɲa wola lee gyanjgba
ne ne yakol! ”

¹⁹ Gyemisi besewɔ gyina ɔ nɔɔwoya njan dɔɔ nyi, “Ma agyueɲ man na, e na yeli dɛɛ mo nombia njaale njere balanj banj ba te yee Gyudatenawɔ ya, te bee mo ba wose fa Wurubuare ne ya. ²⁰ Mɔna e yela dɛɛ njarase wɔ tone nyi, be na di bane dɛɛ weeneɛ ya, na baa lese ba wose lee kafonj nombia man. Be na di wonembu njon ba te kara ɔ nyee ya te ɔ ba yem ne na wonembu fatabo ya. ²¹ Nawolo nyi be wula bee kala Wurubuare mmaraase njan ɔ ba mo fa Mosesi ne Gyudatena osom deni man kefeefowee kamase, te bee kolosi ɔ nombia njanan donɔɔ kamase mo man.”

Tone keɲ bɔɔ njarase yelee Kristotena banj ba te yee Gyudatenawɔ ya ne

²² Kenje Kristo kpilala banj na osom kegyiise banj na Kristotena dikpii keɲ mantena akanj pou yee nɔɔ nyi baa lese be man balanj baale na baa kpu na Pɔɔl na Banabase, na baa kpila wɔ Antioke. Mena dɔɔ ba lese Gyuda njon bee baake e nyi Basabase ne, na Silase banj ba wose man

dana obuɔ be man ne. ²³ Nɔɔwoya njan dɔɔ tone keɲ man yena nyi.

“Daa Kristo kpilala na osom kegyiise na e tebia banj be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne, ne njarasena tone kei dee yelee emee Kristotena banj e te yee Gyudatenawɔ ya, te e kyaa Antioke na Siria na Silisia teelese man ne. Dɛɛ do njon nɔɔ.

²⁴ De te nyii nyi balanj baale ta lee de man konj e gyanj, kaa mo nɔɔwoya njaale bee njere njon te bee do njon kaale, keɲ nyi na daa faa na wo gbee ya. ²⁵ Mena dɔɔ de gyanee wɔ kolosi see nyi, dɛɛ lese balanj baale kpu na de gyoona kpaakpaa Banabase na Pɔɔl, na dee kpila wɔ e gyanj. ²⁶ Be yee balanj banj lee de Gbenggyoo Yesu Kristo yele man dɔɔ, te ba moɔ ba wose fa yenj. ²⁷ Keɲ dɔɔ te dee kpila Gyudase na Silase moɔ, na baa mo be nɔɔ yako njon nombia njan dɔɔ njarase do tone keɲ man ne. ²⁸ Daa na Wurubuare felinj njon te see nyi dɔɔ gyae dɛɛ mo nombia njaale njere njon ya. Mɔna njan dɛɛ gyae e ke yee yena nyi, ²⁹ e na di bane dɛɛ weeneɛ, yaa wonembu fatabo yaa wonembu njon ba te kara ɔ nyee te ɔ ba yem ne ya. Neneɛ mo e lese e wose lee kafonj nombia man. Akpaa e lese e wose lee keɲa pou man na, kpena kamase gyae ke de fa njon. De nɔɔwoya ɔɔ yaa. E kyaa nideli.”

³⁰ Be loɔ balanj banj bɔɔ kpili ne gbee, te be lanj Antioke. Be ke gyu ka gyoo botɔɔ ne, be yilaa Kristotena dikpii keɲ pou te ba moɔ tone keɲ fa wɔ. ³¹ Balanj banj ke kala tone keɲ ne, yee wɔ gyonj lee mena keɲ bɔɔ do wo kakyen ne dɔɔ. ³² Gyudase na Silase banj mo be yee Wurubuare akpenjkenjgyɔɔrawɔ ne kolosiwɔ nideli do wo kakyen na donj. ³³ Be ke di weeya akalansɛ njaale ne, Kristotena banj be kyaa botɔɔ ne loɔ wɔ gbee wosefeɛrenj man te ba besewɔ lanj balanj banj bɔɔ kpila wɔ ne gyanj. ³⁴ Mɔna Silase yee wa agyueɲ nyi waa dɔɔ botɔɔ. ³⁵ Pɔɔl na Banabase kyaawɔ Antioke kyare kyomii, te banj na balanj burum baale kolosi de Gbenggyoo Wurubuare nombia njan fa balanj te ba wola wɔ moɔ.

Pɔɔl na Banabase ketira donj

³⁶ Debanj daale wole ne, Pɔɔl yako Banabase nyi, “Yela dɛɛ bese gyu donɔɔ kamase keɲ man dɔɔ gyu kekolosi de Gbenggyoo Yesu nombia njan ne, na de kaa kee balanj banj bɔɔ lee Kristo nombia njan di ne kekyaabii man.” ³⁷ Nafɔ Banabase gyaewɔ nyi waa mo Gyɔn Maake kpu na ba wose. ³⁸ Mɔna Pɔɔl kee ke nyi tekaboena nyi waa sila wɔ ya. Nawolo nyi ba ke kyaa Pamfilia ne, ɔ te yee tom na wɔ

kelii ɔto ya, mɔna ɔ tinaa wɔ yela botɔɔ.
³⁹ Mena dɔɔ kewɔŋee dinaa daale gyoo
 ba nsana te be tira dɔŋa. Banabase moo
 Maake te ba moowɔ loŋ dɔɔ laŋ Saiporose.
⁴⁰ Te Pɔɔl mo moo Silase, te Kristotena banj
 fanewɔ nyi de Gbenjyoo Wurubuare waa
 mo ɔ beree boele wɔ te be loɔ wɔ gbɛe.
⁴¹ Pɔɔl tɛewɔ Siria na Silisia tɛelese man
 do Kristotena banj kakyenj.

16

Timoti sila Pɔɔl na Silase

¹ Pɔɔl gyuu Debi donɔɔ man, te ɔ gyuu
 Listra donɔɔ man mɔ. Botɔɔ te ɔ ke naa
 Kristo baale ɲolo ɲon bɛe baake e nyi
 Timoti nɛ. ɔ naa yɛe Gyuda alo ɲon ɔ be
 lɛe Yesu di, mɔna ɔ kya yɛe Giriki baale
 e. ² Kristotena banj pou be kyaa Listra
 na Ikonium donɔɔse man nɛ dii adanse
 kpaakpaate lee ɔ wose man. ³ Na Pɔɔl
 ne gyae waa mo Timoti sila ɔ wose dɔɔ,
 ɔ yela be kara ɔ baala wose, nawolo nyi
 Gyudatena banj pou be kyaa botɔɔ nɛ gyeŋ
 nyi Timoti ɔ kya yɛe Giriki baale e. ⁴ Ba ke
 ta bɛe lam donɔɔse ɲan man nɛ, be yako
 wɔ nombia ɲan Kristo kpilala na kegyiise
 banj be kyaa Gyerusalem be yako see nyi
 baa di ɲe dɔɔ nɛ. ⁵ Mena dɔɔ Kristotena
 banj seŋawɔ kenkenj ba keleedi kenj man
 nideli, na wee kamase na balan ne kaa
 kpɔu na wɔ.

*Ba ke baake Pɔɔl gyuu Masedonia tɛele
 man*

⁶ Pɔɔl na ɔ tebia tɛewɔ ka mo na Firigia
 na Galatia tɛelese ɲan man, nawolo nyi
 Wurubuare felinj ɲon te fa wɔ gbɛe nyi
 baa gyuu kekolosi nombia ɲan Esia tɛele
 man ya. ⁷ Be ke gyuu kelii Misia tɛele wulu
 man nɛ, be yɛe kakyenj nyi baa gbaa gyoo
 Bitinia tɛele man, mɔna Yesu felinj ɲon te
 fa wɔ gbɛe ya. ⁸ Mena dɔɔ be gbaa Misia
 tɛele man tisi laŋ Torase donɔɔ man. ⁹ Ke
 nelim na, te Pɔɔl naa kolo na ɔ sia ɲgba
 dosɛe man nɛ nyi, ɔ te naa balee ɲolo ta
 lee Masedonia tɛele man kɔŋ ɔ na sola e
 nyi, “Gbaa kɔŋ de gyanj Masedonia na n
 kaa kyɔ daa.” ¹⁰ Pɔɔl kena ke pe, te da
 korowɔ desina da wose bilɛn na dee gyuu
 Masedonia nawolo nyi, de lɛewɔ di nyi
 Wurubuare baake na daa nyi dee gyuu ke
 yako Kristo nombia kpaakpaa ɲan fa balan
 botɔɔ mɔ.

Lidia keleɛ Yesu di

¹¹ Da moo degbele dinaa lee Torase teen
 gyuu Samoterase. Tɛe naawɔ na te de
 gyuu Neyapolise donɔɔ man. ¹² De ka
 lee botɔɔ na, te de gyuuwɔ Filipi donɔɔ
 man. Filipi donɔɔ kenanj yɛe Masedonia
 tɛele yenanj daale donɔɔ dinaa ke. Na

Romantena kyaa donɔɔ kenanj man bu-
 rum, te de kyaawɔ botɔɔ weeya akalansɛe
 ɲaale. ¹³ Gyudatena kefeɛfowee kelii nɛ,
 te da leewɔ donɔɔ kenj man gyuu boo daale
 nɔɔman. Na da gyeŋ nyi dɛe naa Gyud-
 datena dɛegyaneɛ fane botɔɔ. De lii botɔɔ
 na te de tisiwɔ kyaa. Na ala baale te yilaa
 botɔɔ, te de fiaseɛ dee kolosi Wurubuare
 nombia fa wɔ. ¹⁴ Ala banj boɔ tei de
 nombia nɛ, man ɲolo yele yena Lidia. ɔ
 lee Tiatira donɔɔ kenj man te ɔ ne yoo agoo
 kanyanɛ ɲaale, na ɔ yɛe walaŋ ɲon mɔ
 ɔ na som Wurubuare nideli. Mena dɔɔ de
 Gbenjyoo toro wa agyeŋ, te ɔ lɛe nombia
 ɲan Pɔɔl ne yako nɛ do nideli. ¹⁵ Mena dɔɔ
 be sɔɔ ɲon na ɔ dekpajalanjmantena pou
 Wurubuare loŋ. Te ɔ yako wɔ nyi, “Akpaa
 e te lɛe manj do nyi ampanj ma te lɛe de
 Gbenjyoo Yesu di na, kenanj na mɛe sola
 ɲon nyi e kɔŋ kaa kyaa me dɛe.” Te ɔ
 waase daa nideli mo daa gyuu ɔ dɛe.

Ba kekyan Pɔɔl na Silase to deni

¹⁶ Wee daale nɛ da korowɔ dee gyuu
 botɔɔ kenj bɛe fane nɛ, te de gyanɛe
 na alebbii ɲolo na ɔ yɛe balan baale
 alebu e. Felinjum daale doo ɔ man, kenj
 ne yeli ɔ ne tale gɔala. Lee ɔ kegbala
 dɔɔ ɔ gbenjyoo na banj nyinja kɔba nideli.
¹⁷ Botɔɔ te alebu kei sila daa na Pɔɔl na
 ɔ ne fae yeese nyi, “Balanj kewɔ yena
 Wurubuare adidote ɲon tewuleɛ. Mena
 kenj e ke yɛe na Wurubuare ke lɛe e nyee
 nɛ yaa bɛe wola ɲon nɛ.” ¹⁸ ɔ yɛewɔ mena
 weeya burum te yɛe Pɔɔl ahinj te ɔ gɛesewɔ
 kee e, te ɔ faree e yako nyiaa, “Lee Yesu
 Kristo yele man, mɛe yako nyanj felinjum
 kenj doo ɔ man nyi, lee ɔ man!” Debokenanj
 man te felinjum kenj leewɔ ɔ man laŋ.

¹⁹ Debanj kenj alebu ɲon gbenjyoo na be
 naa nyi be kɔba keninj gbɛe te toɔ nɛ, te
 ba ke kyanja Pɔɔl na Silase te be wɔŋee
 wɔ gyuu kegyiise dɛegyaneɛ man balan
 nsana. ²⁰ Ba moo wɔ gyuu Roman kegyiise
 gyanj te ba ke yako wɔ nyi, “Balanj kewɔ
 yɛe Gyudatenawɔ, te ba te kɔŋ bɛe woleɛ
 donɔɔ kenj. ²¹ Bɛe wola abɔɔ ɲan na seŋ
 tia da mmaraase. Daa yɛe Romantenawɔ,
 dɔɔ gyae dɛe tale di ɲe dɔɔ ya.” ²² Mena
 dɔɔ balan dikpii kenj pou kaa kyɔ wɔ te ba
 seŋawɔ tia wɔ. Kegyiise banj yela ba kpee
 Pɔɔl na Silase kegbase te be yela dambiise
 yee wɔ nideli. ²³ Be ke tuku wɔ nideli tanj
 nɛ ba moo wɔ do deni man, te be faree
 deni kenj dɔɔ keere ɲon nyi waa to deni
 kenj nideli na boɔ nyinj lee ya. ²⁴ Deni kenj
 dɔɔ keere ɲon kenyii nombia kenja dɔɔ, ɔ
 moo wɔ do deni toomante kenj man te ɔ
 gyoo wɔ opanj be nawoo man.

²⁵ Kelii tɛe nsana nɛ, Pɔɔl na Silase
 korowɔ bɛe fane na bee kpee nɔɔnenj lese
 Wurubuare yele. Na balan akanj banj mɔ be

doo deni man ne ne tei wá. ²⁶ Debokenañ man te téele wosiwá kenkej, te deni kenj mokóo wosiwá. Denee ñan anaanoose pou torowá, te be nawóo leewá opañ kenj man. ²⁷ Deni kenj dóo kéere ñon kefonj ne, ó naawóo nyi denee ñan ta toro te ó wóna ó sila lese nyi waa ko ó wose. Nawolo nyi ñon gyeñ nyi balan ban pou be doo deni kenj man ne ta lee yeu. ²⁸ Kenje Póol fae yeesa kenkej yako e nyi, “Na gooli n wose ya, de popou kyaa kebo!” ²⁹ Mena dóo deni kenj dóo kéere ñon yela ba moo kanea kóna e, te ó yeuwó gyoo deni kenj man te ó ke ñmíñawó Póol na Silase nawóo tée. Na ó ne seree kpakpakpakpa. ³⁰ Te ó moo wá lee te ó bóose wá nyi, “É waase da, wonj te maa yee na Wurubuare ke lee ma nyee?” ³¹ Botóo te be tiranóo yako e nyi, “Lee de Gbenjgyoo Yesu di, na Wurubuare ke lee emee na n dekpánalanmantena pou nyee.” ³² Te be kolosi de Gbenjgyoo Wurubuare nombia ñan fa deni kenj dóo kéere ñon na ó dekpánalanmantena pou. ³³ Botóo te deni kenj dóo kéere ñon moo Póol na Silase gyu ka nyeeke be gyamee, te banj mó sóo ñon na ó dekpánalanmantena pou Wurubuare loñ. ³⁴ Ó moo wá gyu ó dee ke fa wá weenee. Yee ñon na ó dekpánalanmantena pou gyonj, nawolo nyi ba te kaa lee de Gbenjgyoo Wurubuare di.

³⁵ Tée kena te Romantena kegyiise banj kpila kotóótóona kegyiise nyi, baa gyu keyako deni kenj dóo kéere ñon nyi, “Waa lese Póol na Silase na baa ta.” ³⁶ Mena dóo deni kenj dóo kéere ñon yako Póol nyi, “Kegyiise banj te kpila balan kónj nyi maa tina ñon yela na é ke ta, mena dóo é ke tale ta wosefereñ man.” ³⁷ Móna Póol yako kotóótóona kegyiise banj nyi, “Be te di de nombia ya te be tuku daa balan nsana te be kyanja daa ke tó deni, kenj de yee Romantena gbagbawá. Te nenee beee gyae baa yo tina daa yela nyi dee ta. Koa, dóo gyu ya, kegyiise banj gbagba baa kónj na be kaa lese daa.” ³⁸ Mena dóo kotóótóona kegyiise banj besewá gyu ke yako nombia kenja fa Romantena kegyiise banj. Te be kenyii nyi Póol na Silase yee Romantenawó ne, gyakolonj gyoo wá. ³⁹ Mena dóo be kónjwá be gyanj kaa doo wá teree, te ba lese wá lee deni kenj man, te be waase wá nyi baa lee be donóo kenj man. ⁴⁰ Póol na Silase ka lee deni kenj man ne, be gyuu alo ñon beee baake e nyi Lidia ne dee. Te ba ke naa Kristotena banj botóo te be kolosiwá fa wá do wá kakyenj te be lanjwá.

17

Póol na Silase kekolosi Wurubuare nombia Tesalonika donóo man

¹ Póol na Silase moowó Anfipolise na Apolonia donóose man te be gyuu Tesalonika donóo man, na Gyudatena ósom deni kyaa botóo. ² Póol gyuu Gyudatena ósom deni kenj man, ñgba mena kenj ó ne tanj yee ne. Póol na balan banj moo Gyudatena kefeefoweeya atooro sóonj gyoo Wurubuare nombia anmarasenj see ñan man. ³ Na ó na lese nombia ñan man wola wá nyi, “Kaboena nyi Kristo ñon Wurubuare be yako see nyi waa kónj ne waa naa diyem na waa fonj lee yerj man. Te ó besewá yako nyi, Yesu ñon nombia mee yako ñon ne, ñon yena Kristo nyeeleere ñon.” ⁴ Te Gyudatena baale agyueñ kyeekeewó te be lee Yesu di, te be sila Póol na Silase. Girikitena banj bee yee Wurubuare na ala burum baale, banj ba wose man dana obuo ne mó lee nombia ñan do.

⁵ Móna Gyudatena banj ba te lee Yesu di ya ne, man baale sia yeeewá Póol na Silase dóo, te ba korowá yilaa donóo kenj man abonjtena, te be wosi donóo kenj ampanj ampanj. Mena dóo be gyuu balee ñon beee baake e nyi Gyason ne dee beee keo Póol na Silase baa lese wá fa balan dikpii kenj. ⁶ Kenj ba te naa wá dóo ya ne, be wonjee Gyason na Kristotena baale gyu donóo kenj kegyiise gyanj na yeesa nyi, “Balanj keewá yee tseeyleelawá. Ba de lanjae kamase na bee loo nombia do, te nenee ba te kaa lii de gyanj kebo, ⁷ te Gyason dóo ñon lee wá see ó dee. Beee wolee gyoo dinaa Kaesa mmaraase ñan, te beee yako nyi gyoo ñolo kyaa bela ñon beee baake e nyi Yesu.” ⁸ Donóo kenj mantena na kegyiise banj kenyii nombia kenja ne, ba nyonowó nideli. ⁹ Mena dóo be yela Gyason na balan akanj banj tóo koba daale mó senj be wole nyi, bóo tekkaa yee mena bela ya te be tina wá yela.

Póol na Silase kegyu Beria donóo man

¹⁰ Tée ke yu pe te Kristotena banj moo Póol na Silase lee donóo kenj man, te be gyuu Beria donóo man. Be ke gyu ka gyoo botóo ne, be gyuuwá Gyudatena ósom deni kenj man. ¹¹ Balan banj be kyaa Beria ne, gyeñ nombia kala Tesalonikatena, nawolo nyi ba moo be konóose pou lee Wurubuare nombia ñan. Te beee gyoo Wurubuare nombia anmarasenj see ñan man wee kamase, na beee kee nyi nombia ñan Póol na wola wá ne yee ampanj? ¹² Mena dóo Gyudatena balan burum lee Kristo nombia ñan di. Te Girikitena ala banj ba wose man dana obuo na Girikitena baala burum mó lee Kristo nombia ñan di. ¹³ Gyudatena banj be kyaa Tesalonika kenyii nyi Póol ne yako Wurubuare nombia ñan Beria mó ne, be kónjwá kaa wosi botóo wolee Póol

na o tebia fa wo. ¹⁴ Debokenanj man te Kristotena banj loo Pool gbEE te o lanja epo nooman. Mona Silase na Timoti doo banj doowo Beria botoo. ¹⁵ Balanj banj boo moo Pool ka tee ne, moo e kelii na Atense donoo man. Be ka bese bEE konj Beria ne, Pool doo wo tiila nyi baa yako Silase na Timoti nyi be kaa tunj e bilenj.

Pool kyaa Atense donoo man

¹⁶ Pool keE gyeki Silase na Timoti Atense donoo man ne, o naawo nyi beEneE te wulu donoo keE man mena doo takaa e nideli. ¹⁷ Mena doo o gyuu Gyudatena osom deni keE man, na non na Gyudatena na balanj banj ba te yEE Gyudatenawo ya te bee yee WurubuaE ne, na gyoo WurubuaE nombia nan man nideli. Mena te wee kamase mo, o ne kolosi fa balanj banj bEE konj botoo keE balanj ne gyanee ne. ¹⁸ Botoo te wolala baale banj bEE baake wo nyi Epikuritena na Setoyikitena ne, na non Pool wonjee nombia nyaale. Pool kekolosi lee Yesu kabese fonj lee yerj man nombia ne, balanj baale boosewo nyi "Na wonj yaa nkpee kei ne yako baa? Te baale mo kpa, mberem o ne kolosi beEneE wolEE baale nombia bo." ¹⁹ Mena doo ba moo Pool gyu be deEgyanee keE bEE baake ke nyi Areopaguse ne, kegyiise siaman. Te be boose Pool nyi, "Nyanj ke tale lese n kawola wole kei man wola daa? ²⁰ Nawolo nyi n nombia nan n na wolo ne, ta bese nombia wolEE da denjela man. Mena doo deE gyae nyi n ka lese ne man wola daa." ²¹ Balanj banj be kyaa Atense donoo keE man na njoola banj be kyaa botoo ne, bEE yEE kolo kpu na nombia wolEE kenyii na nja keyako ya.

²² Kenje Pool korowo senj kegyiise banj be kyaa Areopaguse deEgyanee keE siaman te o yako wo nyiaa, "Atensetena, ma te naa nyi gbEE kamase man na, e dana yo osom keE man nideli. ²³ Nawolo nyi ma keta mee kila donoo keE na, me naa aboo nan e na som ne, te me naawo nyi e te njmarase gyakaa e kedeesa boe daale doo nyi, 'WurubuaE non doo gyenj e ya ne kedeesa boe.' Mena WurubuaE non e ba gyenj e ya te e na som e ne, o nombia yaa mee gyae maa yako non ne. ²⁴ WurubuaE non o be yEE teEke kei na kpene kamase keE doo ke man ne, non yena adido na ateta Gberjgyoo. O bEE kyaa denEE nan denibalanj be bam te bEE som ne man ne man ya. ²⁵ Te yEE mo nyi kolo ne hia na e, te o ne gyae nyi denibalanj baa yEE fa e ya. Nawolo nyi non ne faa na balanj pou nyeedonj na weeseE na kpene kamase. ²⁶ WalaE dokolonj doo, te o teEwo yela debiise balanj pou konjawa teEke kei doo. Non see na debanj, na botoo keE

walaE kamase waa kyaa teEke kei doo. ²⁷ WurubuaE yEE kenja pou see na balanj kenjinj keo e na baa naa e. Mona o be dana lem lee de man njolo gyan ya. ²⁸ Ngba mena keE njolo be yako see nyi, non doo te de dana nyeedonj te deE tale wosi da wose te de kyaa ne. EmEE gbagba e nooneE kpeere njolo yako nombii kei nyi, daa mo de yEE o biawo. ²⁹ Mena doo keE de yEE o biawo doo, de na baa konj o gyan. ³⁰ Gyangba keE na WurubuaE lese o sia lee nombia nan balanj ba gyenj ya te bEE yEE ne doo. Mona neneE doo o ne faree balanj pou yenanj kamase nyi, baa kyEEkeE lee be gbEneE kumEE man na baa konj o gyan. ³¹ Nawolo nyi o ta lese wee daale see, keE waa ta walaE non o ba lese see ne doo, na waa di walaE kamase nombia gbEE kpaakpaate man. Mena keE balanj kenjinj gyenj nyi mena nombia kenja yEE ampanj doo, te o gyusu walaE nonanj lee yerj man."

³² Balanj banj kenyii mena keE Pool ne kolosi lee yerj wole kefonj wose man nombia ne, be man baale kulu e te baale mo yako e nyi, "DeE gyae n ka bese yako daa mena nombia kenja bela." ³³ Mena doo Pool korowo lee balanj banj degyanee keE man. ³⁴ Balanj banj baale senjawa Pool wole te be lEE Yesu di. Be man baale yena Dinisuse non o yEE botoo keE bEE gyanee ne kegyia njolo e, na alo non bEE baake e Damarise ne, na be man balanj burum baale.

18

Pool kegyu Korinto donoo man

¹ Kei wole ne, Pool korowo lee Atense donoo keE man lanj Korinto. ² Botoo te o ke naa Gyuda baale njolo non bEE baake e nyi Akuila ne. O yEE Pontuse baale e, te non na o weele Pirusila ka lee Itali konj Korinto donoo man te kyare ta ya. Nawolo nyi gyoo dinaa Klaudiuse ta see mmaraa nyi, Gyudatena pou baa lee Roman donoo keE man. Pool gyuuwo Akuila na o weele gyauj Korinto botoo. ³ Te keE non na wo pou tom yEE dokolonj doo, o kyawo be gyanj te be yEE tom bom. Ba tom keE bEE yEE yena nyi, kanyanse te bEE mo yEE denEE yoo. ⁴ Gyudatena keEefowee kamase ne, Pool ne gyu Gyudatena osom deni man, na non na wo ta gyoo WurubuaE nombia nan man nideli, na Gyudatena na Girikitena kenjinj lEE WurubuaE nombia nan di.

⁵ Silase na Timoti ka lee Masedonia konj na, Pool te yEE kolo kpu na Kristo nombia nan keyako ya. O na lese ne man wola Gyudatena banj nideli nyi Yesu

yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kon ne. ⁶ Mona be bee Pool nombia non te ba tee e. Mena doo non mo kpiisi o kegba ayimee woli wo keji nawolo nyi o ta lese o nyinmaase lee be nombia man te o yako wo nyi, "Akpa a yoo Wurubuare gbeeman na, emee gbagba e nombia nenan, te yee me nombia bela ya. Nawolo nyi keji kaboena nyi maa yee yaa me yee wo ne. Lee gyen ne gyu doo, maa gyu kekolosi Wurubuare nombia bo fa ban ba te yee Gyudatenawo ya ne." ⁷ Mena doo o leewo be gyen gyu keyyaa Tituse Gyustuse non o te yee Gyuda baale e ya te o na som Wurubuare ne dekanalan man. O dekanalan kenan benaa na Gyudatena osom deni keji. ⁸ Bo osom deni man keyyia non bee baake e nyi Kirispuse ne na o dekanalanmantena pou lee de Gbenngyoo Wurubuare nombia non di. Korintotena burum mo nyii nombia non te be lee na di, te be soo wo Wurubuare lon. ⁹ Wee daale nelim ne, de Gbenngyoo Wurubuare kolosiwo fa Pool ngba dosee man ne nyi, "Na yee ya, mona kolosi Wurubuare nombia non deban kamase. Na tina na keyako yela ya. ¹⁰ Nawolo nyi me kpue na nen. Njolo be gyae waa tale yee nen kolo ya, nawolo nyi balan burum kyaa donoo kei man keji be yee me wui." ¹¹ Mena doo Pool kyaawo botoo kulutoo dokolon na yaale na o na wola wo Wurubuare nombia non.

¹² Deban keji Galio ba sen Roman-tena gyoo dinaa nawoo man dii gyoori Girikitena doo ne, te Gyudatena yee noo te be kyana Pool mo e gyu nombia dedii man. ¹³ Te be yakowo nyi "Balee kei na wola balan Wurubuare osom wole daale keji ne tia da mmaraase." ¹⁴ Pool ka mo waa kolosi pe, te Galio yako Gyudatena ban nyi, "Nyi akpa den yee nyi nombiikum daale yaa balee kei yee wo na, nafa maa nyin konoo fa non. ¹⁵ Mona kei doo, ke yee noowoya na yela, na emee gbagba ya mmaraase wose man te e ne wonjee doo, emee gbagba e gyu kedii e nombia. Nombia kenja dinoo doo, man be gyae maa tale di na ya." ¹⁶ Te o yela be gegi wo lee nombia dedii man botoo. ¹⁷ Kenje balan ban pou korowo kyan Sositene non o yee osom deni keji keyyia e ne, te be tuku e nombia dedii man botoo, mona Galio te tan bua wo ya.

Pool kabese gyu Antiokke donoo man

¹⁸ Pool kyaawo Kristotena ban be kyaa Korinto ne gyen kelii deban daale, te o korowo lee botoo mo lon doo gyu Siria teele man. O ne gyu na te o moo Pirusila na Akuila kpu na o wose. O ke gyu ka gyoo Kenkiria donoo man ne, o gbee o nyee lee ntam keji o be kam fa Wurubuare ne doo. ¹⁹ Be ke gyu ka gyoo Efeso donoo

man ne, o tinaa Pirusila na Akuila yela, te waagen gyuu Gyudatena osom deni man, te non na wo gyoo Wurubuare nombia non man. ²⁰ Kenje balan ban yako e nyi nafa waa kyaa be gyen kyomii te o beewo. ²¹ O kee gyu na te o yako wo nyiaa, "Akpa a Wurubuare de see na, maa bese kon e gyen." Te o moowo lon doo lee Efeso donoo man lan. ²² O kelii Kaesaria donoo man ne, o leewo botoo gyu Gyerusalem donoo man ka do Kristotena ban noo, te o lana Antiokke. ²³ O dii weeya akalansae botoo, kenan wole ne o teeewo Galatia na Firigia teelese man do Kristotena ban kakyen.

²⁴ Deban kenan man na, Gyuda baale non bee baake e nyi Apolo, non boo lola e Alekesanda donoo man ne, te kon o kyaa Efeso donoo man. O yee walan non o gyen kekolosi nideli, te o gyen Wurubuare nombia anmarasen see non mo nideli. ²⁵ Na be tan wola e de Gbenngyoo Yesu nombia non nideli. O moo o konoo pou yase sia kolosi te o wola de Gbenngyoo Yesu wose man nombia non man nideli, mona Gyon keso balan Wurubuare lon keji kaagen wose man nombia te o gyen. ²⁶ O gyoo Gyudatena osom deni man te o gyoo o konoo kolosi Wurubuare nombia non. Pirusila na Akuila kenyii o nombia non o na wolo ne, be kaa moo e gyu be dee te be desinawo lese Wurubuare nombia non man wola e nideli. ²⁷ Deban keji Apolo be yee wa agyuen nyi o ne gyu Akaya Girikitena teele man ne, Kristotena ban be kyaa Efeso ne doo e kakyen, te be faa e be nyinmaa man tone nyi waa mo gyina Kristotena ban be kyaa botoo ne, nyi baa lee e nideli. O ka gyoo botoo ne, o kyoo ban lee Wurubuare beere keji doo, boo lee de Gbenngyoo Yesu di ne nideli. ²⁸ Be gyane balan man bee lee anmaaren lee Wurubuare nombia man na o ne di Gyudatena ban doo, nawolo nyi o na mo Wurubuare nombia anmarasen see non wola wo nyi Yesu yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kon ne.

19

Pool kabese gyu Efeso donoo man

¹ Deban keji Apolo kyaa Korinto ne, Pool besewo kila menee kelii Efeso donoo man. Botoo te o ke naa Yesu silala baale, ² te o boose wo nyi, "Deban keji e be lee Yesu di na, Wurubuare moo o felin non do e man?" Te be tiranoo fa e nyi, "De te nyii ta gba nyi Wurubuare felin daale kyaa ya." ³ Te Pool boose wo bela nyi, "Kenan na Wurubuare lon wonji yaa be soo non?" Te be tiranoo fa e nyiaa, "Gyon Wurubuare lonkeso te be soo daa." ⁴ Botoo

te Pɔɔl yako wɔ nyi, “Ban bɔɔ kyɛɛkee lee be gbɛɛnej kumɛɛ man nɛ, ban te Gyɔn sɔɔ wɔ Wurubuare loŋ. Kenŋte ɔ yako Iseraetena nyi, baa lɛɛ ŋon waa koŋ ŋon Gyɔn wɔle nɛ di. Nɔn yɛna Yesu.”⁵ Be ke nyii nombia kenja nɛ, be yela be sɔɔ wɔ Wurubuare loŋ lee de gbɛngyoo Yesu yele man.⁶ Pɔɔl moo ɔ nyinmaa gyakaa be dɔɔ, te Wurubuare moo ɔ felin do be man. Botɔɔ te be kolosi deise wɔlɛɛ, te Wurubuare tɛɛwɔ be dɔɔ kolosi nombia.⁷ Na be yɛɛ ngba baala kufu bala (12) nɛ.

⁸ Gyaalanŋa batooro sɔɔŋ na, Pɔɔl ne gyu Gyudatena osom deni man, na ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ kolosi Wurubuare nombia ŋan fa wɔ. Nɔn na wɔ na gyoo Wurubuare nombia ŋan man, te ɔ ne wɔŋɛɛ ba agyuen koŋ Wurubuare gyoori deedi ken wose man nombia man, na baa nyin lɛɛ Yesu di.⁹ Mɔna be man baale yɛɛ konɔɔyɔn te be bɛɛwɔ bɔɔ lɛɛ Yesu nombia ŋan di ya, te be yako nombiakumɛɛ lee de Gbɛngyoo Yesu nyeedon gbɛɛ ken ɔ ba wolo nɛ wose man balan nsana. Mena dɔɔ Pɔɔl moo silala ban kpu na ɔ wose, te ba korowɔ tina balan ban yela. Wee kamase ŋon ɔ kyaa Esia tɛɛle ken man nɛ, na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ pou nyii de Gbɛngyoo Yesu nombia ŋan.

Siifa bia

¹¹ Wurubuare tɛɛwɔ Pɔɔl dɔɔ yɛɛ gyakolon nombia na nombia dinaana.¹² Kenŋ nyi balan moo adukese na kanyanŋɛbia ke tina Pɔɔl, na be ta mo ke tina be kaweesetena na ba wose te yɛɛ wɔ donŋ, te ban mo felinikumɛɛ doo be man na, nɛɛ lee be man.

¹³ Na Gyudatena baale mɔ donŋɛɛ bee kili gegi felinikumɛɛ lee balan wose man. Be gyɔɔ be konɔɔ mo de Gbɛngyoo Yesu yele nyi baa gegi felinikumɛɛ. Bɛɛ gyae baa gegi felinikumɛɛ lee balan wose man na bɛɛ yako nyi, “Lee Yesu ŋon Pɔɔl ne yako ɔ nombia nɛ yele man, nɛɛ faree ŋon nyi ‘E lee ɔ man.’”¹⁴ Na Gyudatena saese kegyia ŋolo ŋon bɛɛ baake e nyi Siifa nɛ bia baala nyetooro baale ne yɛɛ na mena nombia kenja.¹⁵ Be kɛɛ yɛɛ mena nɛ, wee daale felinikumɛɛ daale bɔɔse wɔ nyi, “Ma gyeŋ Yesu te ma gyeŋ Pɔɔl mɔ, te emɛɛ yɛna bomɔ?”¹⁶ Mena dɔɔ balee ŋon felinikumɛɛ kenŋ doo ɔ man ne yuwo gyoo wɔ ketuku. ɔ tuku wɔ tirii ba kegbase, te ba moo fatabose yekii lee dekpanalan kenŋ man diterjeli.

¹⁷ Te Gyudatena na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te be kyaa Efeso donɔɔ

man nɛ, nyii nombia kenja na, gyakolon gyoo wɔ. Mena dɔɔ ba moo obuɔ fa de Gbɛngyoo Yesu, te be ta mo ɔ yele do nsendee ya.¹⁸ Te ban bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ, be man balan burum leewo balan nsana tɔlɛɛ be nɔɔwoya lese be nombiakumɛɛ ŋan bɔɔ yɛɛ nɛ debɔɔ.¹⁹ Be man nɛmɛɛntena burum mɔ moo ba nɛmɛɛɛŋ tɔna ŋan bɛɛ nɛmarase ba nɛmɛɛɛŋ nombia do nɛ man nɛ koŋ, te Pɔɔl na ɔ tebia too ŋa balan ban pou siaman. Ba mo tɔna ŋan bɔɔ too nɛ pou koya bom na, te yɛɛ kɔba nsendee ya.²⁰ Lee mena dɔɔ de Gbɛngyoo Yesu nombia ŋan yaaseewɔ gyu lem te balan lɛɛ ŋa do nideli.

Efeso donɔɔ kesinji

²¹ Nombia kenja pou wɔle nɛ, Pɔɔl yɛɛ wa agyuen nyi waa mo na Masedonia na Giriki tɛɛlese man, na waa gyu Gyerusalem donɔɔ man. Botɔɔ te ɔ yakowɔ nyi, “Akpaa me gyu kelii botɔɔ na, kaboena nyi maa gyu Roman donɔɔ man mɔ.”²² Mena dɔɔ ɔ kpila balan ban bɛɛ kyɔ e nɛ man balan bala, ban yena Timoti na Erasituse nyi baa gyu Masedonia, na ŋon Pɔɔl kekyaa Esia tɛɛle man kyomii.

²³ Deban kenanŋ man te anmaarenŋ dinna daale gyoo Efesotena man lee de Gbɛngyoo Yesu nyeedon gbɛɛ kenŋ ɔ silala ban na wolo nɛ dɔɔ.²⁴ Na nyeele wolom luure ŋolo kyaa ŋon bɛɛ baake e nyi Demetiriyu. ɔ na mo nyeele wolom luu be bane Atemise denɛɛbia yɔɔ. Mena dɔɔ balan ban bɛɛ yɛɛ mena tom kei nɛ nyinŋa kɔba nideli.²⁵ Kenŋte Demetiriyu ŋon baake ɔ tomyɛera, na ban pou bɛɛ yɛɛ mena tom kenanŋ dinɔɔ nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Me tebia ngba e gyeŋ nyi dee nyinŋ kɔba lee da tom kei man.”²⁶ Emɛɛ gbagba e nɛ naa te e nɛ nyii mena kenŋ Pɔɔl kei nɛ wɔlɛɛ balan nyeeɛɛ, te ɔ na wola balan nyi kpene kenŋ bɛɛ mo nyinŋmaase yɛɛ nɛ, te yɛɛ kpene kenŋ kaboena nyi baa som ya. Na Efeso kebo kaagenŋ te ɔ nɛ wɔlɛɛ balan nyeeɛɛ ya, mɔna ɔ ta mo ɔ nombia nɛnanŋ kila Esia tɛɛle kei pou.²⁷ Te yɛɛ nyi da tom kei kaagenŋ ne gyae la ke wɔlɛɛ ya, mɔna de bane alo Atemise deni dinaa kenŋ Esia na tɛɛle kei dɔɔ balan pou ne kaa som nɛ, yele gyae ke yala te de bane Atemise ŋon mɔ be gyae waa tekaa nyin obuɔ bela ya.”

²⁸ Balan dikpii kenŋ ke nyii nombia kenja nɛ, ba gyeŋa ban te ba gyoo yeesa kefae nyi, “Daa Efesotena bane Atemise ŋon yɛɛ bane dinaa e!”²⁹ Mena dɔɔ donɔɔ kenŋ sinjiwɔ, te ba ke kyanŋa Gayose na Arisitakuse. Ban yena Masedonia tewulɛɛ bala ban be kpue na Pɔɔl nɛ, kenŋte be yɛɛ nɔɔdokolon wɔŋɛɛ wɔ gyu be degyanŋee kenŋ man.³⁰ Nafɔ Pɔɔl gyawɔ nyi waa gyu botɔɔ, mɔna kaseela ban te fa e gbɛɛ

ya. ³¹ Te Esiatena kegyiise banj be yee Pɔɔl ɔ gyoonawo ne, kpilawo ka sola Pɔɔl nyi ɔ na fa waa gyu ba degyanjee kenj man ya. ³² Debanj kenanj na donɔɔ kenj te sinji na bɛe fae yeesa. Baale kpa kei, baale mo ne yako ŋaale kpoo. Be man dikpii dinaa daale mo doɔ, banj ba gyenj kpene kenj be koŋ doɔ te boɔ kaa gyanjee botɔɔ ya. ³³ Te Gyudatena banj moo nombia gyakaa Alekesanda doɔ. Be tɛese e lee siaman koŋ balan nsana, mena doɔ balan banj baale gyuenjwo nyi Alekesanda gyae na nombia ŋan koŋ, kenje Alekesanda gyinaa ɔ nyinjmaa adido nyi waa kolosi lese ɔ noose. ³⁴ Mɔna balan banj ka gyenj nyi ɔ yee Gyuda baale e ne, ba senjawo nombii dokolonj doɔ bɛe fae yeesa ŋgba debansee ala ne nyi, "Daa Efesotena bane Atemise yee bane dinaa e!"

³⁵ Kenje donɔɔ kenj tɔne ŋmarasere ŋon yela balan banj pou tinaa kekolosi yela te ɔ yako wo nyi, "Efesotena, amote kyaa la tɛele kei doɔ kenj nyi ɔ ba gyenj nyi Efeso donɔɔ yena de bane dinaa Atemise deni na ɔ boe kenj kee wola ɔ dinɔɔ kenj ba lee adido kaa yala ne nyee ya? ³⁶ Nolo be kyaa kenj nyi waa tale lee mena nombia kenja anjmaarenj ya. Mena doɔ e nyinj konɔɔ, e na barase yee kolo ya. ³⁷ Balanj kewo banj e ba mo wo koŋ ne, te ŋmɛele kolo lee de bane deni man ya. Te ba te yako nombiikum mo tia de bane kei ya. ³⁸ Akpaa Demetiriyu na ɔ tebia na ŋolo dana nombia na, nombia kedi weeya kyaa la kegyiise banj mo kyaa. Baa tale mo doŋa gyu botɔɔ. ³⁹ Mɔna nyi akpaa e dana nombia wolɛe ŋaale na, kaboena nyi donɔɔsetena gbagba baa di ŋa ŋgba mena kenj da mmaraa kenj na wolo ne. ⁴⁰ Akpaa da te kee nideli ya na, dee nyinj nombia lee gyenj basabasa kei doɔ. Te akpaa de nyinj nombia mo na, doɔ gyae dee tale tiranɔɔ lese da wose lee ŋe man ya, nawolo nyi basabasa kei be tanj nyee na nawoɔ ya." ⁴¹ ɔ kekolosi tanj ne, te ɔ yela balan banj pou yaaseewo.

20

Pɔɔl kegyu Masedonia na Giriki tɛelese man

¹ Basabasa kenj wole ne, Pɔɔl baake Kristotena banj pou yilaa te ɔ kolosiwo fa wo do wo kakyen te ɔ kalaa wo, te ɔ lee botɔɔ lanj Masedonia. ² ɔ tɛewo kila botɔɔ yenanj pou, na ɔ ne kolosi do balan banj pou kakyen te ɔ leewo botɔɔ koŋ Giriki tɛele man. ³ ɔ kyaawo botɔɔ gyaalanjna batooro. ɔ kee desina ɔ wose waa gyu Siria tɛele man na te ɔ naawo nyi Gyudatena ne bake ɔ nyee man. Mena doɔ ɔ yee wa agyuenj nyi waa bese ka mo na Masedonia tɛele man. ⁴ Balanj banj boɔ sila e gyu ne yena

Piruse ŋon ɔ ba lee Beria ne bu Sopata, na Arisitakuse na Sekunduse banj boɔ lee Tesalonika ne, na Gayose ŋon ɔ ba lee Debi ne, na Timoti na Tikikuse na Tirofimume banj boɔ lee Esia tɛele man ne. ⁵ Mena balan kewo kyanj gbɛe te ba ke kyaawo Torase donɔɔ man daa daa. ⁶ Gyudatena bodobodo kenj tee be doo ke man ya kedi wee dinaa kenj wole ne, da moo degbele dinaa lee Filipi. Weeya anonj wole ne te de ka tunj banj boɔ kyanj gbɛe lanj ne Torase donɔɔ man te de dii weeya nyetooro botɔɔ.

Pɔɔl kegyuusu Yutikuse lee yenj man

⁷ Gyudatena kefeefowee kenj wole ne de popou kaa gyanjeweɔ dee di weeneɛ ŋan de Gbenjgyoo Yesu ba wola daa nyi dee di na dee mo tɔose e ne. Lee kenj tɛe de naa na Pɔɔl waa bese doɔ, ɔ kolosi Wurubuare nombia ŋan meneɛ kelii tɛe nsana. ⁸ Na kanease burum doo abansoro deni kenj man doɔ gyanjɛe ne. ⁹ Pɔɔl kee kolosi kenj ne, na tobaale ŋon bɛe baake e nyi Yutikuse banjɛe abansoro deni kebanj gyakaa atoorote kenj nfansere doɔ ɔ ne denjeli. Lee Pɔɔl kekolosi kyare doɔ dosoronj moo tobaale ŋon, te tira e lee botɔɔ kaa lo tɛele man. Be gyuuwo ke gate e na ɔ ta yem. ¹⁰ Kenje Pɔɔl tisiwo gyu ke bunj tobaale ŋon doɔ te ɔ pukaa e te ɔ gyuuusu e lee yenj man. Kenje ɔ yako wo nyi, "E na yeli e woe ke lo ŋon ya, ɔ delena." ¹¹ Kenje Pɔɔl besewo gyu ba dekyae kenj man adido botɔɔ te be ke dii weeneɛ ŋan de Gbenjgyoo Yesu kpa baa di na baa mo tɔose e ne. ɔ besewo kolosi meneɛ kelii tɛe kee yee maa na te ɔ lanjawo. ¹² Te balan banj moo tobaale ŋon ɔ ba yem te Pɔɔl be gyuuusu e ne, gyu ɔ dekpnanjanj man te be popou woe feɛ wo.

Pɔɔl kekalaa Efeso kegyiise banj

¹³ Kenje da gyoowo degbele dinaa kenj man gyu Asose donɔɔ man, na de kaa mo Pɔɔl kpu na da wose. Nawolo nyi ɔ yako daa nyi waa kyanj gbɛe na ɔ naawo, na de kaa mo e botɔɔ. ¹⁴ ɔ ke koŋ kaa tunj daa Asose donɔɔ man kenj ne, da moo e kpu na da wose gyu Mitilene donɔɔ kenj man. ¹⁵ Tɛe kena kenj ne te da moo degbele dinaa kenj bela kelii Kiyose tɛelebii kenj lonj be kilisi ke ne yenanj. Weeya alate kenj na te de gbaawo gyu Samose tɛelebii kenj lonj be kilisi ke ne man, te ka weeya atoorote na, te da gyoo Miletuse donɔɔ man. ¹⁶ Pɔɔl yee wa agyuenj nyi, ɔ be gyae waa senj Efeso donɔɔ man ya, na ɔ be nyinj wolɛe debanj Esia tɛele man ya. Nawolo nyi ɔ ne gyae bilenj nyi akpaa ɔ tale na, waa gyu Gyerusalem donɔɔ man ke tunj Gyudatena wee dinaa kenj bɛe baake ke nyi Pentekosite ne.

¹⁷ Ɔ ke kyaa Miletuse na, te ɔ kpilawo ka mo Efeso Kristotena osom kegyiise ban. ¹⁸ Ba ke kɔŋ kaa gyoo ne, ɔ yako wo nyi “Emee gbagba e gyeŋ nyi, leenan wee gyanɔgbate keŋ moɔ kɔŋ e gyan Asia tseele man ne, daa na ŋon kyaawo nideli weeya ŋenan pou man. ¹⁹ E gyeŋ mena keŋ moɔ yokose ma wose te moɔ mo siasaran yeɛ tom keŋ nideli ŋgba de Gbenɔgyoo Wurubuare tobaale ne. Te e naa mena keŋ Gyudatena ba koro seŋ me doɔ te boɔ do maŋ sibiiyam ne. ²⁰ E gyeŋ nyi deban keŋ mee kolosi Wurubuare nombia ŋan fa ŋon balan nsana na ya akpanalanse man ne, me ta mo kolo weese ŋon ya. Ma lese aboo ŋan gyae ke kyo ŋon ne pou wola ŋon. ²¹ Gyudatena na Girikitena pou te me farewo nyi, baa kyeeke lee be nombiakumee man na baa kɔŋ Wurubuare gyan na baa lee de Gbenɔgyoo Yesu di. ²² Te neneɛ, mee gyae maa yeɛ kpene keŋ Wurubuare felin ŋon ne gyae doɔ mee gyu Gyerusalem, mona moɔ gyeŋ kpene keŋ gyae ke kɔŋ me doɔ botoo ya. ²³ Nombii dokolon keŋ ma gyeŋ yena nyi, Wurubuare felin ŋon ne faree maŋ donoo kamase man nyi, baa naase maŋ diyem na baa kyan maŋ to deni. ²⁴ Mona moɔ ne keɛ ma nyeedon nyi ke yeɛ kolo ke fa maŋ ya. Mee gyae maa yeɛ tom keŋ de Gbenɔgyoo Yesu be fa maŋ nyi maa yeɛ ne ke si ko oto. Tom kenan yena nyi, maa yako ɔ nombia kpaakpaa ŋan fa balan nyi Wurubuare waa mo ɔ beree boele wa.”

²⁵ Neneɛ ma gyeŋ nyi emee ban pou moɔ kili e doɔ yako ŋon Wurubuare gyoori keŋ wose man nombia ŋan ne, e man ŋolo be gyae waa tekaa naa maŋ bela ya. ²⁶ Mena doɔ gyeŋ wee kei mee yako ŋon baa nyi, akpaa e man ŋolo da yoo lee Wurubuare gbɛɛ man na, me noɔ be doo ya. ²⁷ Nawolo nyi ma te yako ŋon Wurubuare nyeeman nombia ŋan pou. ²⁸ E keɛ e wose doɔ nideli, na e ke keɛ balan ban Wurubuare felin ŋon ba mo wo do e nyinmaa man ne mo doɔ nideli. E keɛ Kristotena dikpii keŋ doɔ nideli ŋgba mena keŋ wonembu keelere ne keɛ ɔ wonembia doɔ ne. Ban yena ban Wurubuare be yela ɔ bu ba yem lee ba nyeeya ne. ²⁹ Ma gyeŋ nyi ma ke lan wole na, balan kumee baa kaa gyoo e man ŋgba mena keŋ gbougouse na gyoo wonembia man ne, te boɔ gyae baa tina ŋon yela ya. ³⁰ Te deban daale gyae kelii ne, baale baa lee emee gbagba e dikpii keŋ man na baa beo e tebia Kristotena ban baale sila ba wose. ³¹ Mena doɔ e doo e wose doɔ, na e ke toose nyi kulutoonen atooro soɔŋ te me faree ŋon na siasaran nelim na ka weese pou.

³² Te neneɛ mee mo ŋon mee do Wurubuare nyinmaa man. Nombia ŋan na

wola Wurubuare beree keŋ ɔ dana fa deniwalan ne, ne gyae la ke kyo ŋon na e ke tale seŋ nombia ŋan e be lee di ne man nideli. Wurubuare waa mo ɔ nyinmaa gyakaa emee na ɔ balan akan ban ɔ ba lese ne pou doɔ. ³³ Me sia te yeɛ ŋolo koba yayam yaa ɔ koba, yaa wa aboo doɔ ya. ³⁴ Emee gbagba e gyeŋ nyi ma nyinmaase keŋa te ma moowo yeɛ tom te me nyinba aboo ŋan pou gyae ke hia daa na me tebia ne. ³⁵ Ma wola ŋon kpene kamase man nyi, kaboena nyi walan kamase waa yeɛ tom nideli mena, na waa nyin kolo kyo ban boɔ dana don ya ne. Na e ke toose de Gbenɔgyoo Yesu kawola keŋ nyi, “Kolo kefa dana gyon na wosefereŋ kela kolo kenyin lee ŋolo gyan.”

³⁶ Ɔ kekolosi keŋa tan ne, be popou tisiwo bun ba doona doɔ te be fanewo. ³⁷ Kenje be man walan kamase moɔ kewii pukaa e te be kalaa e. ³⁸ Keŋ ɔ be yako wo nyi boɔ gyae baa tekaa naa e bela ya ne, keŋ yena kpene keŋ be takaa wo nideli. Ba moɔ e ka tee, te ɔ gyoo degbele dinaa keŋ man lan.

21

Pɔol kamo ɔ nyee ban Gyerusalem

¹ Da ke kalaa donja tan keŋ ne, da moowo lon keŋ doɔ teen te da tonawo gyu Kosi donoo man. Tee naawo na te de ka gyoo Rodesi donoo man, te da leewo botoo gyu Patara donoo man. ² Botoo te de naa degbele dinaa daale na kee gyu Fonisia tseele man te da gyoo ke man lan. ³ De sia ke gyɔ Saiporoŋ tseele keŋ lon be kilisi ke ne, te de tinaa ke yela te de kpasewo mo ka ata yenan gyu ka seŋ Tae boɔ nooman Siria tseele keŋ doɔ. Botoo te ba lese kasolose ŋan doo degbele dinaa keŋ man ne see. ⁴ Botoo te de naa Kristotena baale te de kyaawo be gyan weeya nyetooro. Te Wurubuare felin ŋon tseele be doɔ yako Pɔol nyi, ɔ na fa waa gyu Gyerusalem ya. ⁵ Mona deban keŋ kelii nyi dee koro lee be gyan ne, te da korowo mo de gbɛɛ bela. Kenje ban na be weɛla na be bia pou gyuuwo ka tee daa donoo keŋ nooman. Te de popou bunawo da doona doɔ epo keŋ nooman te de fanewo. ⁶ De kalaa donja te de ka gyoo degbele dinaa keŋ man te ban moɔ besewo lan be dee. ⁷ Da besewo mo de gbɛɛ keŋ doo lee Tae meneɛ kelii Pitolemase te da doo Kristotena ban be kya botoo ne noɔ te de kyaawo be gyan wee dokolon. ⁸ Tee kena na te da korowo ka gyoo Kaesaria donoo man, te de ka soo Filipino ŋon ɔ ne tee kolosi Kristo nombia ne. ŋon Filipino mo kpue balan nyetooro ban boɔ kyaa lese Gyerusalem nyi baa kee weeneɛ kekpelee doɔ ne man. ⁹ Na ɔ dana

bia alebia banaara banj ba te yala ta ya, na Wurubuare ne tee be doo kolosi.

¹⁰ De ke di weeya akalansee njaale botoo ne, te Wurubuare dekenpenkenjyooore njolo njon bee baake e nyi Agabuse ne, lee Gyudia teele man konj. ¹¹ O kono de gyan na, te o moo Pool abosoo mo baake njon gbagba o nawoo na o nyinjmaase te o yakowo nyiaa, "Nne yaa Wurubuare felinj njon ne yako. Nne te Gyudatena banj be kyaa Gyerusalem donoo man ne, baa bake njon o tee abosoo kei ne, na baa lese e fa balanj banj ba te yee Gyudatenawo ya ne." ¹² Debanj kenj doo nyii mena nombia kenja ne, te daa na balanj akanj banj be kyaa botoo ne waase Pool nyi o na gyu Gyerusalem ya. ¹³ Kenjte Pool tiranoo fa wo nyi, "Weera e ne wii te e ne yeli dekokorokoo ne kyanj manj mena? Na me desina ma wose bo fa kebake kaagenj Gyerusalem ya, mona ma te desina ma wose fa yenj mo lee de Gbenjyoo Yesu yele man." ¹⁴ Da te tale kyeekee wa agyuenj ya, mena doo de tina e yela te de yakowo nyi, "Wurubuare gbagba waa yee o kegyaebii."

¹⁵ Da ke kyaa botoo kyomii ne, da moo da wose te de laja Gyerusalem. ¹⁶ Kristotena banj booo lee Kaesaria ne man baale sila daa, te ba moo daa gyu Masone njon o ba lee Saiporose donoo man ne dee. Masone kei yee walanj njon o be wulaa lee Kristo di leenanj kewalanj kenj.

Pool kagyoo Gyerusalem donoo man

¹⁷ De ka gyoo Gyerusalem donoo man ne, Kristotena banj be kyaa botoo ne lee daa nideli. ¹⁸ Ke tee naa kenj ne, daa na Pool gyuwo ka do Gyemisi nno. De ke gyu kenj na osom kegyiise banj pou kyaa botoo. ¹⁹ Pool doo wo nno te o yako wo kpene kamase kenj Wurubuare be tee o doo yee balanj banj ba te yee Gyudatenawo ya man ne. ²⁰ Be ke nyii nombia njan tanj ne, be popou lese Wurubuare ye. Te be yako e nyi, "Kegyia Pool, ngba n naa mena kenj Gyudatena burum be lee Kristo nombia njan di, mona be see be dana Wurubuare mmaraase njan o be yeli Mosesi be njmarase see ne man nideli. ²¹ Be te nyii nombia nyi, n na wola Gyudatena banj pou be kyaa balanj banj ba te yee Gyudatenawo ya ne teele doo nyi, baa tina Wurubuare mmaraase njan o be yeli Mosesi be njmarase see ne doo kedi yela. Be na kara ba bia baala wose ya, te be na sila de naanao benenj nombia njan bela ya. ²² Kei na sena yaa dee yee baa, de yee senaa baa nyii nyi n te konj kebo. ²³ Mena doo yee kpene kenj dee yako nenj ne. Balanj banaara baale kyaa de gyanj kebo kenj booo kanj ntam. ²⁴ Gyu ke kpu na balanj banaara kewo na e ka gberaa e wose,

na n ke to kom kenj baa gyoo ne, na baa nyinj tale tisi ba nyeeya. N yee mena na, walanj kamase waa naa nyi nombia njan pou booo yako lee n wose man ne te yee ampanj ya. Mona baa naa nyi nyanj gbagba mo n ne di Wurubuare mmaraase njan o be yeli Mosesi be njmarase see ne doo nideli. ²⁵ Balanj banj ba te yee Gyudatenawo ya te booo lee Yesu di ne doo, da te njmarase tone yelee wo te de yako wo kpene kenj doo bake see ne nyi be na di bane dee weenee ya. Be na di fatabo ya te be na di wonembu njon ba te kara o nyee pete o ba yem ne ya. Nneee baa lese ba wose lee kafonj nombia man." ²⁶ Mena doo tee kena kenj na, te Pool moo balanj banaara banj, te be gyuuwo kegberaa ba wose. Te o gyuu Wurubuare osom deni dinaa kenj man ka see wee kenj ba wose kegberaa kenj gyae ke tanj, na wee kenj be man walanj kamase waa fa Wurubuare kedi.

Ba kekyan Pool

²⁷ Weeya nyetooro njan kee benaa kenj ne, Gyudatena baale banj booo lee Esia teele man ne naa Pool Wurubuare osom deni dinaa kenj man. Te be feefuwo do balanj dikpii kenj booo gyanjee botoo ne te be kyanja e, ²⁸ te be faa yeesa nyi, "Iseraetena e kaa kyoo daa, balee kei yena walanj njon o dooj yenanj kamase o na wola balanj pou nombia tia de balanj na Wurubuare mmaraase njan o be yeli Mosesi be njmarase see fa daa ne, na Wurubuare osom deni dinaa kenj. Lee kenanj wole koranj na, o ta mo balanj banj ba te yee Gyudatenawo ya ne konj Wurubuare osom deni dinaa kenj man mo ayimee kaa buraa ke." ²⁹ Kenj doo booo yako mena yena nyi, na be wulaa naa Efeso baale njon bee baake e nyi Tirofimume ne, na Pool doojee donoo kenj man, mena doo na banj gyenj nyi Pool ta mo e gyu Wurubuare osom deni dinaa kenj man.

³⁰ Botoo te donoo kenj pou sinjiwo te balanj yeuwo lee yenanj kamase konj kaa kyanj Pool te be waje e lee Wurubuare osom deni dinaa kenj man. Karatete dokolonj te be kyanja ka asima njan pou to. ³¹ Be kee gyae baa ko e ne, te tiila ke tunja Romantena yoonootena siamante njon nyi, Gyerusalem donoo kenj pou te sinji. ³² Debokenanj man te o moo yoonootena kegyiise na yoonootena baale, te be yeuwo gyu balanj dikpii kenj gyanj. Balanj banj kena siamante njon na yoonootena banj ne, te be tinaa Pool ketuku yela. ³³ Be siamante njon gyuu Pool gyanj te o ke kyanja e te o yakowo nyi baa mo agbaraagbaraase ala bake e. Kenjte o boose wo nyi, "Amote yena balee kei, te wonj yaa o yee wo?" ³⁴ Balanj banj baale ne yako nombii dokolonj na baale mo ne yako njaale

kpoo. Botɔɔ kee wosi dɔɔ, yoonɔɔtɛna siamante nɔn ta gyeŋ nombia njan nyee na nje nawɔɔ ya, mena dɔɔ ɔ yako ɔ tewulɛɛ banj nyi baa mo e gyu ba dekyae man. ³⁵ Be ka mo e kelii botɔɔ keŋ bɛɛ mo gyeŋ gyoo deni keŋ man nɛ, balan banj sia kieyɛɛ dɔɔ yoonɔɔtɛna banj gate Pɔɔl seele adido. ³⁶ Na balan banj be silana wɔ nɛ, ne fae yeesa nyii, “E ko e.”

³⁷ Be keɛ gyae baa mo Pɔɔl gyoo yoonɔɔtɛna banj dekyae keŋ man nɛ, ɔ yako yoonɔɔtɛna siamante nɔn nyi, “Mɛɛ gyae maa yako neŋ nombii daale.” Te ɔ boɔse Pɔɔl nyi, “N ne nyii Giriki dei?” ³⁸ “Na nyan yena Igyipite baale nɔn n be kyaa koro seŋ tia kegyiise te n ba mo awudiina kakponɛ banaara (4,000) sila n wose gyu kefula man nɛ yee?” ³⁹ Te Pɔɔl tiranɔɔ fa e nyi, “Koa, me yɛɛ Gyuda baale e te ba lola manj bo Silisia tɛɛle man. Ma lee Tasuse donɔɔ keŋ ke dana yeɛle nɛ man. Waaseda, fa manj gbɛɛ na maa kolosi fa balan banj.” ⁴⁰ Te yoonɔɔtɛna siamante nɔn faa e gbɛɛ nyi waa kolosi. Mena dɔɔ Pɔɔl seŋawɔ botɔɔ keŋ bɛɛ mo gyeŋ gyoo deni keŋ man nɛ, te ɔ gyinaa ɔ nyinmaa adido nyi baa wu be nɔɔ na baa tei e. Balan banj ke wu be nɔɔse nɛ, te Pɔɔl kolosiwɔ Hiburu dei man fa wɔ.

22

¹ Kenɛte Pɔɔl kolosiwɔ lese ɔ nɔɔse nyiaa, “Me tebia na me kyaa, e tei manj.” ² Be kenyii ɔ kekolosi na wɔ Hiburu dei man nɛ, be wuu be nɔɔse te botɔɔ yɛwɔɔ diinj. Te Pɔɔl yakowɔ nyi, ³ “Me yɛɛ Gyuda baale e te ba lola manj bo Tasuse Silisia tɛɛle dɔɔ mɔna be keɛle manj bo Gyerusalem donɔɔ man kebo, Na me yɛɛ Gamaleli tobaale e. ɔ keɛle manj nideli de naanaɔ ɔsom amanbere gbɛɛ man te me yase me sia mo ma wose lo Wurubuare dɔɔ ngba mena keŋ e man walaŋ kamaɛ ne yɛɛ gyeŋ nɛ. ⁴ Me naase banj be donj de Gbenggyoo Yesu nyeedoŋ gbɛɛ kei dɔɔ nɛ diyem nideli keŋ nyi be baale koranj yekewɔ, te me kyanja be man ala na baala pou keto deni. ⁵ Sae kegyia na nombiadiira kegyiise baa di adanseɛ nyi kpene keŋ mɛɛ yako nɛ yɛɛ anokoare. Nawolo nyi me lɛɛ tɔna koranj lee be gyanj, njan boɔ nmarase fa be tebia Gyudatena banj be kyaa Damasekuse nɛ, te me gyuuwɔ me kaa kyanj Kristotena banj be kyaa botɔɔ nɛ, na maa do wɔ akyakaase koŋ Gyerusalem na baa wɔŋ ba deŋɛla.

Pɔɔl kekolosi lee ɔ kekyɛɛkee wose man

⁶ Kenɛte Pɔɔl yakowɔ nyi, ma keta gyu ka benaa Damasekuse donɔɔ keŋ na weese ta seŋ dɛɛ. Karateteɛ dokolorj te keŋmanjɛɛ dinaa daale lee adido kaa nmaale pole kilisi manj. ⁷ Kara manj lo tɛɛle man te

me nyii nɔɔwoya njaale ne boɔse manj nyi, ‘Sɔɔl! Sɔɔl! Weera te n ne naase man diyem?’ ⁸ Te me boɔse e nyi, ‘Nyan amote njonan me Gbenggyoo?’ Te ɔ tiranɔɔ nyi ‘Manj Yesu Nasarete baale nɔn n ne naase diyem nɛ.’ ⁹ Balan banj daa na wɔ donjɛɛ nɛ naa keŋmanjɛɛ keŋ, mɔna be te nyii nɔɔwoya njan be kolosi na manj nɛ man ya. ¹⁰ Me boɔsewɔ nyi, ‘Woŋ te maa yɛɛ me Gbenggyoo?’ Te de Gbenggyoo yako manj nyi, ‘Koro gyu Damasekuse. Botɔɔ te baa yako neŋ kpene kamaɛ keŋ Wurubuare ne gyae nyi n ke yɛɛ.’ ¹¹ Keŋmanjɛɛ dinaa keŋ yela me sia yeɛɛwɔ, mena dɔɔ balan banj daa na wɔ donj nɛ, kyanja na manj me nyinmaa man gyu ka gyoo Damasekuse donɔɔ man.

¹² Balee nɔlo nɔn bɛɛ baake e nyi Ananiase nɛ koŋawɔ kaa keɛ manj. ɔ yɛɛ walaŋ nɔn ɔ ne yee Wurubuare, te ɔ ne di Wurubuare mmaraase njan dɔɔ nideli, te Gyudatena banj pou be kyaa Damasekuse nɛ ne bu e nideli. ¹³ ɔ koŋawɔ kaa seŋ me gyanj te ɔ yakowɔ nyi, ‘Me dɔɔ Sɔɔl, gyuuusu n sia na n kena.’ Debokenanj man te me sia gyuuuswɔ te me naa e. ¹⁴ Te Ananiase yako manj nyi, ‘De naanaɔ Wurubuare lese na neŋ nyi nya gyeŋ kpene keŋ ɔ ne gyae nyi nya yɛɛ, na n kena ɔ walaŋ nɔn ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ, na n ke nyii ɔ nɔɔwoya. ¹⁵ Nawolo nyi nyanj ne gyae la n ke di ɔ wose man adanseɛ fa balan pou lee kpene keŋ n be naa, na kpene keŋ n be nyii lee ɔ wose man nɛ. ¹⁶ Nɛnɛɛ woŋ yaa n ne daa? Koro seŋ na n ke yela baa so neŋ Wurubuare loŋ na n ke fane de Gbenggyoo Yesu yeɛle man, na Wurubuare ke gberaa nya ayimeɛ lee n wose man.’

Pɔɔl yako Wurubuare nombia balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ man

¹⁷ Kenɛte Pɔɔl besewɔ gyina ɔ kekolosi dɔɔ nyi, debanj keŋ mɔɔ bese gyu Gyerusalem te mɔɔ gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man me kaa fane nɛ, me naa kolo na me sia ngba doɛɛ man nɛ. ¹⁸ Keman te me naa de Gbenggyoo Yesu te ɔ yako manj nyi, ‘Yɛɛ bilerj na n ka lee Gyerusalem debokeiman! Nawolo nyi, balan kewɔ be gyae baa lɛɛ nya adanseɛ keŋ n ne dii lee ma wose manj nɛ di ya.’ ¹⁹ Kenɛte me tiranɔɔ nyi, ‘Me Gbenggyoo, balan kewɔ gyeŋ nyi me gyuu Gyudatena ɔsom denɛɛ man donɔɔ kamaɛ man, ke kyanjɛɛ balan banj bɛɛ lɛɛ neŋ di nɛ, te me tuku wɔ. ²⁰ Te debanj keŋ bɛɛ ko Sitifin nɔn ɔ be di n wose man adanseɛ nideli nɛ, na ma seŋɛ botɔɔ mɛɛ do wɔ kakyɛn, te manj koranj keɛ na ba kegbase dɔɔ.’ ²¹ Te de Gbenggyoo yako manj nyi, ‘Ta! Maa kpila neŋ lemlem, balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ gyanj.’ ”

²² Balan banj tei e kelii debanj kenj o be kolosi nombia kenja pou tanj ne. Botoo te be fae yeesa nyi, "E ko e! E ko e! O tekaboena nyi waa kyaa taele kei doo ya." ²³ Na bee fae yeesa, te ba kpee ba kegbase na bee filli na adido na be funjii anjasa gyu adido. ²⁴ Mena doo yoonootena siamante non faree o tewulere banj nyi, baa mo Pool gyu yoonootena dekyae kenj man na baa kebii e dambiise na baa boose e kpena kenj doo balan ne fae yeesa o doo mena. ²⁵ Ba ke bake e baa tuku e ne te Pool boose yoonootena kegyia non o senere botoo ne nyi, "Gbere doo nyi ya tuku Roman bu dalolasa non e te di o nombia na e ke bu e foo yee?"

²⁶ Yoonootena kegyia non ke nyii nombia kenja ne, o korowo gyu yoonootena siamante non gyanj ke yako e nyi, "Woj yaa e ne gyae e ke yee ne? Balee kei yee Roman bu dalolasa e o!" ²⁷ Yoonootena siamante non gyuu Pool gyanj ke boose e nyi, "Yako man, n yee Roman bu dalolasa e?" Kenje Pool tiranoo nyi, "Ayi me yee Roman bu dalolasa e." ²⁸ Botoo te yoonootena siamante non yakowo nyi, "Man too kom dinaa pete ma bese Roman baale." Te Pool mo yako e nyi, "Man doo me yee Roman bu dalolasa e." ²⁹ Mena doo banj nafa booo yeli baa boose e nombia ne, tuuwo lee o gyanj bilen. Debanj kenj yoonootena siamante non gbagba be naa nyi Pool yee Roman bu dalolasa e te booo do e akyakaase ne, gyakolonj gyoo e.

Be kamo Pool gyu donoo kegyiise siaman

³⁰ Yoonootena siamante non gyaewo waa gyanj kpena kenj kitii doo Gyudatena ne kara Pool noose ne nideli, mena doo tee kena ne o yela ba lese Pool akyakaase njan, te o yela Wurubuaere saese kegyiise na donoo kegyiise pou gyanjeewo, te o moo Pool kaa senj be siaman.

33

¹ Pool kee kegyiise banj booo gyanjee ne sia gbee te o yakowo nyi, "Me tebia Iseraetena, me konoo bee bu manj foo gbee kamase man ya, nawolo nyi me kyaaawo nideli Wurubuaere siaman kaa lii nanj gyenj." ² Botoo te Wurubuaere sae kegyia Ananiase faewo do banj ba senere benaa na Pool ne nyi, baa gyo e o noo gbee. ³ Kenje Pool mo yako e nyi, "Wurubuaere waa gyo nyanj mo. Kee o ke kyaa botoo ngba deni dekyan kenj booo gyilaa ke wole wolom ne. N kyaa botoo n na mo mmaraa di me nombia, mona nyanj gbagba mo n ta fom Wurubuaere mmaraa, ngba n be fae do wo nyi baa gyo manj ne." ⁴ Botoo te balan banj ba senere benaa na Pool ne yakowo nyi,

"Wurubuaere sae kegyia yaa n na tee ne!" ⁵ Kenje Pool tiranoo nyi, "O me tebia, me ta gyem nyi non yena Wurubuaere sae kegyia non ya. Nawolo nyi Wurubuaere nombia anjarasenj see ne yako nyi, 'E na kolosi walanj non o ne di balan doo ne wose man nombiikum ya.' "

⁶ Te Pool kena nyi balan banj baale yee Sadukiitenawo te baale mo yee Farasiitenawo ne o fae yeesa nyi, "Me tebia, me yee Farasii baale e, te me kya mo yee Farasii baale e. Kenj doo bee di me nombia yena nyi, me sia gyakaa nyi banj booo yem ne baa fonj lee yenj man." ⁷ O ke yako mena ne, kale gyoo Sadukiitena na Farasiitena banj man te dikpii kenj kpasewo akpenj ala. ⁸ Nawolo nyi Sadukiitena ne yako nyi yenj wole kefonj be kyaa bela ya, yaa Wurubuaere kpilala na felinkumee be kyaa ya, mona Farasiitena ne lee kenja pou di nyi ne kyaa. ⁹ Kale dinaa daale gyoo wo, kenje Gyudatena mmaraa wolala banj be yee Farasiitenawo ne, man baale korowo senj kenkenj nyi, "Da te naa dukum kenj balee kei be yee ya! Mberem Wurubuaere felinj yaa Wurubuaere kpilale njolo kolosila na e."

¹⁰ Kale kenj noo ke yee donj ne, yoonootena siamante non yeewo nyi mberem baa tirii Pool kpetekpetekpete. Mena doo o faewo do o yoonootena banj nyi baa leo Pool donj man lee balan banj gyanj, na baa mo e gyu ba dekyae man.

¹¹ Wee kenanj nelim ne, de Gbenjgyoo Yesu konjowo kaa senj Pool gyanj yako e nyi, "Nyiinj konoo! Na yee ya! Mena kenj n be di ma wose man adanse Gyerusalem kebo ne, mena mo te kaboena nyi nya di ma wose man adanse Roman donoo man."

Ba kebake Pool nyee man apam

¹² Tee kena nebo ne, Gyudatena baale gyanjeewo mo agyuerj. Be kaja ntam nyi be noo be gyae ke daa weenee yaa lonj ya kelii debanj kenj baa ko Pool. ¹³ Balanj banj booo mo Pool wose man agyuerj kum kei kela balan sɔnjola (40). ¹⁴ Te be gyuu Wurubuaere saese kegyiise na donoo kegyiise banj gyanj ke yako wo nyi, "Da te kanj ntam nyi, de noo be gyae ke daa kolo ya, kelii debanj kenj dee ko Pool. ¹⁵ Mena doo emee na nombiadiira banj e kpila gyu Romantena yoonootena siamante non gyanj ka sola e na waa mo Pool konj e gyanj. E gyu ka beo e nyi e ne gyae e ka gyoo Pool nombia njan man nideli, mona nyi o fa gbee nyi baa mo e konj na, da te desina da wose nyi dee koe e gbeena man."

¹⁶ Pool wa agbelepii nyii nombii kei na, te o korowo gyu yoonootena banj dekyae man ke bo Pool amandee. ¹⁷ Kenje Pool baake yoonootena banj man kegyia njolo te o yako e nyi, "Mo tobaalepii kei gyu

ngba mɛɛ kolosi maa lese me nɔɔse fa neŋ ne. ¹¹ Nyanŋ gbagba n gyoo ke man na, n kena nyi weeya kufu ala yaa ngba mɔɔ gyu Gyerusalem me kaa som ne. ¹² Te balanŋ banŋ daa na wɔ be nyim ne, te naa daa na nɔlo ke lɛɛ aŋmaarenŋ Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man ya. Ba te naa manŋ nyi maa loo nombia do balanŋ Gyudatena ɔsom deni man, yaa yenanŋ daale ya. ¹³ Te bɔɔ gyae baa tale gyɔ be konɔɔ na baa seŋ kolo dɔɔ wola nyi nombia ŋan beɛ mo gyakaa me dɔɔ ne yeɛ ampanŋ ya. ¹⁴ Mɔna ma te seɛ nyi, mɛɛ som de naanaɔ Wurubuare lee de Gbengyoo Yesu gbɛɛ keŋ banŋ ne yako nyi ke yeɛ ɔsom kum ke ne man. Te mɛɛ lɛɛ kpene kamase keŋ bɔɔ ŋmarase do Wurubuare mmaraase ŋan ɔ be yeli Mosesi be ŋmarase see ne, na Wurubuare akpenŋkpenŋgyɔɔra tɔna man ne di. ¹⁵ Me loo gyakaa Wurubuare nombii dokolonŋ kei dɔɔ nyi, yeŋ wole na, balanŋ kpaakpaa na balanŋ kumɛɛ pou baa fonŋ lee yeŋ man ngba mena keŋ banŋ mɔ loo gyakaa ne. ¹⁶ Mena dɔɔ mɛɛ yeɛ kakyenŋ wee kamase na maa yeɛ kpene keŋ me konɔɔ be gyae ke bu manŋ fɔɔ Wurubuare na balanŋ siaman ya.

¹⁷ Me ka lee Gyerusalem donɔɔ man kulutoonenŋ burum wole ne, ma besewo kɔŋ botɔɔ te ma moo kɔba na abɔɔ kona me tebia Gyudatena banŋ na baa mo fa ayematena, te me faa Wurubuare mɔ kedi. ¹⁸ Debanŋ kei man te be naa manŋ Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man na ma te gberaa ma wose tanŋ, na balanŋ dikpii mɔ be kpue na manŋ ya, te digidigi mɔ te kɔŋ botɔɔ ya. ¹⁹ Mɔna Gyudatena baale banŋ bɔɔ lee Esia tɛɛle dɔɔ ne kɔŋawo botɔɔ. Banŋ te nafa kaboena nyi baa kɔŋ n siaman kebo, na nombii keŋ doo na dɛɛ gyoo ke man. ²⁰ Te n gyae mo na, yela banŋ ba seŋɛɛ kebo ne ke yako dukum keŋ bɔɔ naa lee ma wose man debanŋ keŋ bɔɔ kyanŋ manŋ gyu donɔɔ kegyiise banŋ gyanŋ ne. ²¹ Nombii dokolonŋ keŋ mɔɔ gyɔ me konɔɔ yako be siaman yena nyi, banŋ bɔɔ yem ne baa bese fonŋ lee yeŋ man bela. Mena nombii kei dɔɔ te beɛ di me nombia gyenŋ ne.”

²² Botɔɔ te Felisi ŋon ɔ wulaa ɔ gyenŋ de Gbengyoo Yesu nyeedonŋ gbɛɛ keŋ wose man nombia nideli ne, tuu nombia kedi wee keŋ see wee wole. Kenŋte ɔ yakowo nyi, “Wee keŋ yoonɔɔtena kegyia Lisiase ŋon de kɔŋ na, maa di n nombia keŋa.”

²³ Kenŋte ɔ yako yoonɔɔtena kegyia ŋon bɔɔ mo Pɔɔl do ɔ nyinŋmaa man ne nyi waa keɛ ɔ dɔɔ nideli, be naa seŋ ɔ dɔɔ beinŋ ya. Mɔna waa fa ɔ tebia gbɛɛ baa fa e kpene kamase keŋ ne hia e.

²⁴ Ke di weeya ala ŋaale ne, Felisi na ɔ wɛɛle Durusila ŋon ɔ yeɛ Gyuda alo e ne kɔŋawo botɔɔ. Kenŋte Felisi yela Pɔɔl

kɔŋawo kaa kolosi fa wɔ, te Pɔɔl kolosiwo lee Kristo Yesu keɛɛdi wose man. ²⁵ Pɔɔl ke gyakaa ɔ ne kolosi lee abɔɔ ŋan tenɛɛ na deeli keyɛɛ, na wose dɔɔ kedi na mena keŋ Yesu waa di balanŋ pou nombia wee daale ne, gyakolonŋ gyoo Felisi te ɔ yakowo nyi, “Tekaboe mena ta pe, me nyinŋ ma wose na maa baake neŋ bela.” ²⁶ Na ɔ sia gyakaa nyi Pɔɔl waa fa e kɔba na waa tina e yela mena dɔɔ ɔ kyaa ɔ kyaa na, ɔ te baake Pɔɔl kolosi na e. ²⁷ Kulutoonenŋse ala wole ne, Pokiuse Fesituse kaa dii gyoori gyoo Felisi nawoo man. Mɔna keŋ Felisi ne gyae waa yeɛ Gyudatena deeli dɔɔ, ɔ ta lese Pɔɔl lee deni man ya.

25

Gyoo Fesituse kedi Pɔɔl nombia

¹ Fesituse ke kɔŋ tɛɛle keŋ dɔɔ ɔ ne di gyoori ne, ka weeya atooro wole na ɔ leewo Kaesaria gyu Gyerusalem. ² Botɔɔ te Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena ɔsom kegyiise moo Pɔɔl nombia ŋan banŋ kpa ɔ be yeɛ ne kaa see ɔ siaman. ³ Ba sola Fesituse nyi waa wii wɔ na waa yela baa lese Pɔɔl kɔŋ Gyerusalem nawolo nyi, na ba te bake ba nyee man nyi de kɔŋ mena na baa yo gbɛɛnaa man na baa deke e ko. ⁴ Kenŋte Fesituse tiranɔɔ nyi, “Pɔɔl waa doo deni man Kaesaria botɔɔ, nawolo nyi manŋ gbagba maa gyu botɔɔ weeya ala keŋa man. ⁵ Akpaa nyi ɔ te yeɛ nombiikum daale na e yela e kegyiise baale ke sila manŋ gyu Kaesaria na be kaa wola dukum keŋ ɔ be yeɛ.”

⁶ ɔ ke kyaa be gyanŋ weeya gyanaara yaa kufu ne, ɔ korowo gyu Kaesaria. Ke tɛɛ kena ne, ɔ baake nombia ŋan te ɔ yela ba moo Pɔɔl kɔŋ be siaman. ⁷ Pɔɔl ka betaa beɛ lee pe, te Gyudatena banŋ bɔɔ lee Gyerusalem ne kaa seŋawo kilisi e te be fiaseɛ beɛ mo nombiakumɛɛ dinaana gyakaa ɔ dɔɔ, mɔna be te nyinŋ nombii keŋ baa seŋ ke dɔɔ wola nyi ŋe yeɛ ampanŋ ya. ⁸ Pɔɔl kolosiwo lese ɔ nɔɔse nyi, “Ma te yeɛ nombiikum kamase tia Gyudatena mmaraase yaa Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ ya. Ma te yeɛ nombiikum tia Romantena gyoo dinaa mo ya.” ⁹ Fesituse gyawo waa yeɛ Gyudatena deeli mena dɔɔ, ɔ bɔɔse Pɔɔl nyi, “N ne gyae n ke sila manŋ gyu Gyerusalem na me kaa di n nombia ŋan botɔɔ?” ¹⁰ Kenŋte Pɔɔl tiranɔɔ nyi, “Gyoo dinaa Kaesa nombia dedii dekanalanŋ man yaa ma seŋɛɛ ne. Mena dɔɔ kebo te kaboena nyi baa di me nombia. Nyanŋ gbagba n gyenŋ nideli nyi ma te yeɛ Gyudatena dukum kamase ya. ¹¹ Akpaa ma te yeɛ dukum keŋ kaboena nyi baa ko man na, baa tale ko manŋ, mɔɔ ne beɛ ya. Mɔna akpaa nyi nombia ŋan beɛ

mo gyakaa me dɔɔ yɛɛ akɛrɛɛ n̄a na, n̄olo be gyae waa tale mo maŋ do be nyinmaa man nyi baa ko man ya. Akpaa n̄nɛ te doo na m̄ɛɛ sola neŋ bo, mo maŋ gyu Roman gyoo dinaa n̄on gyaŋ.”¹² Gyoo Fesituse na ɔ kegyiise ban̄ ka lee yenaŋ kolosi na dɔŋa taŋ n̄ɛ ɔ kaa tiranɔɔ nyiaa, “Gyoo dinaa Kaesaria gyaŋ te n ne gyae baa di n nombia, mena dɔɔ ɔ gyaŋ te n ke gyu.”

Fesituse kekolosi na gyoo Agiripa

¹³ Ke di weeya ala n̄ɛ, gyoo Agiripa na ɔ deesi B̄ɛnise kɔŋawɔ Kaesaria kaa do Fesituse n̄ɔɔ. ¹⁴ Be ke di weeya ala n̄aale botɔɔ n̄ɛ, te Fesituse moo Pɔɔl nombia n̄an see gyoo Agiripa siaman e nyiaa, “Tobaale n̄olo kyaa kebo kei n̄on gyoo Felisi be yeli ɔ be dɔɔ deni man, ¹⁵ te deban̄ keŋ moo gyu Gyerusalem n̄ɛ, Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena ɔsom kegyiise moo nombia gyakaa ɔ dɔɔ te be yako maŋ nyi maa bu e fɔɔ. ¹⁶ Mɔna me yako wɔ nyi, daa Romantena k̄ɛɛ yɛɛ yena nyi, akpaa balan̄ bala de nyin̄ nombia te da te gyan̄jee ta wɔ na baa lese be n̄ɔɔse ya na, de bee bu fɔɔ ya. ¹⁷ Te daa na wɔ ke kɔŋ kebo n̄ɛ, ma te kyaa nombia n̄an dɔɔ kyare ya, mɔna t̄ɛɛ kena n̄ɛ, me baake nombia n̄an te me yela ba lese balee n̄on kɔŋ. ¹⁸ Te balan̄ ban̄ n̄on na wɔ be nyim n̄ɛ korowɔ tɔlɛ be n̄ɔɔwoya. Nombiakum̄ɛ n̄an maŋ ba gyuer̄ nyi nafa baa yako lee ɔ wose man n̄ɛ, na n̄an gba te be yakowɔ ya. ¹⁹ Mɔna ban̄ na Pɔɔl l̄ɛɛ dɔŋa an̄maaren̄ bo lee be Wurubuare ɔsom wose man, na balee n̄on b̄ɛɛ baake e nyi Yesu n̄on ɔ ba yem te Pɔɔl ne gyɔ ɔ konɔɔ yako nyi ɔ delena n̄ɛ wose man. ²⁰ Na mɔɔ gyer̄ mena keŋ maa gyoo nombia keŋa dinɔɔ man ya, mena dɔɔ me boɔse Pɔɔl nyi waa s̄ɛɛ gyu Gyerusalem na be kaa di ɔ nombia botɔɔ?” ²¹ Mɔna Pɔɔl solawɔ nyi baa yela waa doo be nyinmaa man na gyoo dinaa Kaesa kedi ɔ nombia. Mena dɔɔ me yela be gyee e kelii deban̄ keŋ maa kaa mo e gyina gyoo dinaa n̄on.” ²² Ken̄te gyoo Agiripa yako Fesituse nyi, “Maŋ gbagba ne gyae nyi maa nyii balee kei n̄ɔɔwoya.” Te Fesituse tiranɔɔ fa e nyi, “Nyan̄ ke nyii ɔ n̄ɔɔwoya kyoo.”

²³ Ke t̄ɛɛ kena n̄ɛ, gyoo Agiripa na B̄ɛnise desinaa ba wose te yoonɔtɛna kegyiise na donɔɔ kegyiise sila wɔ kaa gyoo deni keŋ man b̄ɛɛ gyan̄jee n̄ɛ. Be kee gyu na n̄ɔɔn̄ɛ na suya silana wɔ. Te Fesituse yela ba moo Pɔɔl kɔŋ. ²⁴ Te Fesituse yakowɔ nyi, “Gyoo Agiripa na ban̄ pou e be yilaa kebo, ɛ ne naa balee kei. Gyudatena ban̄ be kyaa Gyerusalem na Kaesaria kebo kaa wiiwɔ fa maŋ nyi kaboena nyi baa ko e. ²⁵ Maŋ te naa dukum̄ keŋ ɔ be yɛɛ keŋ kaboena nyi baa koe ya. Mɔna ɔ ka sola nyi Roman gyoo

dinaa waa di ɔ nombia n̄ɛ, mena dɔɔ te me yɛɛ ma gyuer̄ nyi maa mo e yelee e.

²⁶ Mɔna mɔɔ taŋ kolo kitii maa n̄marase yelee gyoo dinaa lee ɔ wose man ya. Mena dɔɔ te ma moo e kɔŋ ɛ popou siaman tuturu na, nyan̄ gyoo Agiripa gyaŋ nyi n gyoo ɔ nombia n̄an man na, maa nyin̄ kolo n̄marase lee ɔ wose man yelee gyoo dinaa n̄on. ²⁷ Nawolo nyi me naawɔ ma agyer̄ man nyi, tekaboena nyi maa mo walan̄ n̄on ɔ doo deni man n̄ɛ yelee gyoo dinaa keŋ nyi, mɔɔ tale wola nombiikum̄ keŋ ɔ be yɛɛ ya.”

26

Pɔɔl kekolosi lese ɔ n̄ɔɔse gyoo Agiripa siaman

¹ Gyoo Agiripa yako Pɔɔl nyi, “N̄ɛɛ ḡb̄ɛɛ doo, nyan̄ gbagba tɔlɛ n n̄ɔɔwoya.” Te Pɔɔl gyinaa ɔ nyin̄maa adido te ɔ kolosiwɔ lese ɔ n̄ɔɔse nyi, ² “Gyoo Agiripa, ma te yɛɛ nyeebam̄ n̄gba gyer̄ wee kei ma seŋɛ n siaman m̄ɛɛ lese me n̄ɔɔse lee nombia n̄an pou Gyudatena ba moo gyakaa me dɔɔ n̄ɛ. ³ Gbagbaagba na te yɛɛ maŋ gyon̄ nideli nawolo nyi n gyer̄ Gyudatena mmaraase na kewɔŋee keŋ doo n̄ɛ man n̄ɛ pou. Mena dɔɔ m̄ɛɛ sola neŋ nyi, nya nyin̄ konɔɔ na n ke tei man. ⁴ Gyudatena pou gyer̄ mena keŋ mɔɔ kyaa lee me biat̄ɛɛ. Ba gyer̄ mena keŋ mɔɔ kyaa maŋ gbagba me balan̄ man na Gyerusalem donɔɔ man. ⁵ Ba gyer̄ maŋ te yɛɛ gyer̄ ya, te akpaa nyi baa s̄ɛɛ yako nombii na ke ḡb̄ɛɛ na, baa tale di adan̄s̄ɛɛ nyi me kyan̄a dɔ ɔsom mmaraase nyan̄ nyin̄maase ala n̄gba Farasi baale n̄ɛ. ⁶ Keŋ dɔɔ gyer̄ ma seŋɛ kebo bee di me nombia yena nyi, me sia gyakaa kpene keŋ de Gben̄gyoo Wurubuare be yako see nyi waa yɛɛ fa de naanao n̄ɛ dɔɔ. ⁷ Mena nombii kei dɔɔ te daa Gyudatena akpan̄alan̄ kufu ala n̄an pou sia gyakaa nyi Wurubuare waa yɛɛ fa daa. Mena dɔɔ te d̄ɛɛ som Wurubuare na sibiyan̄ deban̄ kamase. Gyoo kpaakpaa, me sia gyakaa mena nombii kei dɔɔ nyi Wurubuare waa yɛɛ fa daa, keŋ dɔɔ te Gyudatena moo nombia gyakaa me dɔɔ. ⁸ Weera te dana dɔŋ fa n̄on nyi ya l̄ɛɛ di nyi Wurubuare waa gyuuusu ban̄ b̄ɔɔ yem n̄ɛ?”

⁹ Maŋ gbagba me l̄ɛɛwɔ di me konɔɔ man nyi, kaboena nyi maa mo ḡb̄ɛɛ kamase man na maa wɔlɛɛ Yesu n̄on ɔ ba lee Nasar̄te ne yelee. ¹⁰ Mena mɔ te me yɛɛwɔ Gyerusalem donɔɔ man. Saese kegyiise faa maŋ ḡb̄ɛɛ te me kyan̄a Kristotena burum̄ tɔ deni, te akpaa b̄ɛɛ gyae baa ko wɔ mo na, m̄ɛɛ seŋ be wole nyi ke ḡb̄ɛɛ kenan̄, baa ko wɔ. ¹¹ Deban̄ kamase na me dɔŋɛ Gyudatena ɔsom den̄ɛ man m̄ɛɛ naase

Kristotena diyem, na baa nyin tina ba kelɛdi kenj yela. Me banj ka koro be dɔɔ nideli ne, me sila wɔ gyu tɛlese wɔlɛ dɔɔ ke naase wɔ diyem nideli.

Pɔɔl keyako ɔ keyɛɛkee wose man nombia

Kpilala 9:1-19; 22:6-16

¹² Lee kei dɔɔ te Wurubuare saese keyi-ise faa manj be nyinmaa man tɔne kenj ne fa manj donj, te ma moo ma nyee banj Damasekuse gbɛɛ. ¹³ Gyoo kpaakpaa, weesetɛntenj me ka koro mee gyu kenj ne, karatete dokolonj te kenjanjɛe daale kenj ne naa kela weese ne, leewɔ adido kaa njaale kilisi daa na me tebia banj de dɔɔɛ ne. ¹⁴ De popou leewɔ yala tɛle man te me nyii nɔɔwoya njaale yako manj Hiburu dei man nyi, 'Sɔɔl, Sɔɔl, weera te n ne naase man diyem? N ne naase n wose diyem bo nɔɔba mena kenj bɛɛ wɔɔɔe wonembu te nɔɔn mɔ ne wɔɔɔe ɔ wose lee wɔle naase ɔ wose diyem ne.' ¹⁵ Te me boɔsewo nyi, 'Nyanj amɔte nɔɔnanj me Gbenjgyoo?' Te de Gbenjgyoo tiranɔɔ nyi, 'Manj yena Yesu nɔɔn n ne naase diyem ne. ¹⁶ Mɔna koro senj ma lese ma wose baa wola nenj, na maa mo nenj yɛɛ me tobaale na n ke di adanseɛ lee kpene kenj n be naa lee ma wose man na njan maa kaa wola nenj ne. ¹⁷ Maa lɛɛ nenj lee nyanj gbagba n balan, na banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te mee kpila nenj be gyanj ne nyinmaa man. ¹⁸ Mee kpila nenj baa na n kaa gyuusu be sia, na baa tale lee ditinɛɛ man kɔɔj kenjanjɛe man, na baa tale lee ɔbɔnsam nyinmaa man kɔɔj Wurubuare gyanj. Na baa lɛɛ manj di na Wurubuare ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ na baa nyinj dekyae kpu na banj Wurubuare ba lese see fa ɔ wose ne.'

Pɔɔl kekolosi lee ɔ tom keyɛɛ wose man

¹⁹ Mena dɔɔ gyoo Agiripa, ma te yɛɛ denjele donj lee kpene kenj Wurubuare ba lese wola manj lee adido, te mɔɔ naa ke na me sia nɔɔba doseɛ man ne ya. ²⁰ Me tanjgbɛɛwɔ yako Wurubuare nombia Damasekuse te me gyuu Gyerusalem na Gyudia tɛle dɔɔ pou. Kenanj wɔle te me kaa kolosi nja fa banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne. Me yako wɔ nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnenj kumɛɛ man na baa kɔɔj Wurubuare gyanj, na baa yɛɛ abɔɔ njan gyae kawola nyi ba te kyɛɛkee lee be gbɛɛnenj kumɛɛ man kɔɔj Wurubuare gyanj ne. ²¹ Kei dɔɔ te Gyudatenana kyanja manj Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man te bɛɛ gyae gbɛɛ baa ko manj ne. ²² Mɔna Wurubuare ta senj me wɔle kaa lii gyanj, mena dɔɔ te me talewɔ senj kebo kenjkenj mɛɛ di nombia kenja adanseɛ fa bia na keyiise pou nyi, kpene kenj mɛɛ yako ne na kenj Wurubuare akpenkpenjgyooɔra na

Mosesi be yako see nyi gyae ke kɔɔj ne, yɛɛ dokolonj. ²³ Nombii kenj bɔɔ yako see yena nyi, nyeeɛɛere nɔɔn Wurubuare be yako see nyi waa kɔɔj ne, waa naa diyem te nɔɔn ne gyaela waa tanjgbɛɛ fonj lee yenj man, na waa wola ɔ balan Gyudatenana na banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne pou nyi, kenjanjɛe kenj man baa ta na baa nyinj nyeedonj ne te kɔɔj."

²⁴ Botɔɔ te gyoo Fesituse gyoo Pɔɔl nɔɔ dɔɔ fae e nyi, "Pɔɔl, n nyee ne wɔlɛ do? N tɔne kagyenj beinj na doo na nenj ditɛn ne."

²⁵ Kenjɛ Pɔɔl tiranɔɔ nyi, "Gyoo kpaakpaa! Ma nyee bɛɛ wɔlɛ ya, me sia ala kaenj. Nombia njan mee kolosi ne yɛɛ nombia kpaakpaa nja, te nɛ doo na nɛ gbɛɛ mɔ.

²⁶ Gyoo Agiripa, n gyanj nombia kenja pou man mena dɔɔ maa tale gyo me kɔɔɔ kolosi na nenj lee me kɔɔɔ man. Mɛɛ lɛɛ di nyi n gyanj nombia kenja man kenj dokolonj koranj te lam n dɔɔ ya, nawolo nyi ba te yɛɛ nja weese ya. ²⁷ Gyoo Agiripa, n ne lɛɛ Wurubuare akpenkpenjgyooɔra banj nɔɔwoya di? Ma gyanj nyi n ne lɛɛ nja di." ²⁸ Kenjɛ gyoo Agiripa mɔ boɔse Pɔɔl nyi, "N gyanj nyi nyanj ke tale yela maa bese Kristobaale debokeiman?" ²⁹ Te Pɔɔl tiranɔɔ nyi, "Gyanj bo ɔ kyoo bo ɔ, manj ne fane bo nyi Wurubuare waa yela emɛɛ na balan akanj banj pou e be tei manj gyanj wee kei ne, e ka bese Kristotena nɔɔba manj Pɔɔl ne. Mɔna be na do nɔɔn akyakaase bo ya!"

³⁰ Kenjɛ gyoo Agiripa na Fesituse nɔɔn ɔ senjɛ Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man ne, na Bɛɛnise na balan akanj banj korowɔ lee deni kenj man. ³¹ Be ka koro ne be kolosiwɔ na dɔɔja nyiaa, "Balee kei te yɛɛ dukum kenj kaboena nyi baa ko e yaa baa do e deni ya." ³² Kenjɛ gyoo Agiripa yako Fesituse nyi, "Nyi balee kei denj te yako nyi dɛɛ mo ɔ nombia gyinaa gyoo dinaa Kaesa ya na, nafa dɛɛ tale tina e yela."

27

Be kamo Pɔɔl lanj Roman

¹ Kenjɛ be bakewɔ see nyi dɛɛ mo degbele dinaa na dee gyuu Romantena gyoo dinaa nɔɔn gyanj Itali tɛle man. Te ba moo Pɔɔl na balan banj bɔɔ kyam tɔ deni ne baale do yoonɔɔtɛna keygia nɔɔn bɛɛ baake e Gyuliose ne nyinmaa man. Gyuliose yɛɛ Roman gyoo dinaa nɔɔn yoonɔɔtɛna keygia nɔlo e. ² Te da gyoo degbele dinaa kenj kɔɔ lee Adaramitium donɔɔ man kee gyuu Esia yenanj donɔɔse njan nɛ kya boo nɔɔman ne, te de kuluwɔ lanj. Na Arisitakuse nɔɔn ɔ ba lee Tesalonika donɔɔ kenj ke kyaa Masedonia tɛle man ne doo de man. ³ Tɛɛ kena kenj ne, de gyuuwɔ ka gyoo Sidon donɔɔ man, botɔɔ te Gyuliose naa Pɔɔl waranjase te ɔ faa e gbɛɛ te ɔ gyuu ɔ tebia

gyan na baa fa e kpene kenj ne hia e. ⁴ De ka koro lee botoo dee gyu kenj ne, na felinj ne gyoo konj de gyan mena doo da moowo na Saiporose teeleebii kenj lonj be kilisi ke ne yenan, nawolo nyi na felinj bee gyoo konj botoo ya. ⁵ Da moowo epo doo ke lanj Silisia na Pamfilia teelese yenan te de ka gyoo Mira donoo kenj ke kyaa Lisiase teelee doo ne. ⁶ Botoo te yoonootena kegyia non naa degbele dinaa daale na ke ta lee Alekesanda kee gyu Itali te o lese daa do ke man. ⁷ Degbele kenj moo daa deede te de naa diyem mo nideli weeya burum pete de ka benaa donoo kenj bee baake ni Kiniduse ne. Felinj kenj te fa daa gbese de mo da nyee banj botoo kenj nafa dee gyu ne ya, mena doo de gyuwo ka mo na Kreti teelee kenj lonj be kilisi ke ne, ata ata kelii Salimone donoo yenan doo, nawolo nyi na felinj kenj bee gyoo konj botoo yenan ya. ⁸ Da moowo na epo noo noo, te de kaawo mo nideli pete de kaa lii botoo kenj bee baake nyi Agbelese dasenae kpaakpaa, kenj benaa na donoo kenj bee baake nyi Lasea ne.

⁹ De wolee debanj boo kenj doo ampan ampan, te wee kenj Gyudatena ne fa Wurubuaru kedi na waa mo ba dukum kyee wo ne kaa lanawo. Mena debanj kenanj na felinj ne yeli lonj doo keta ne yee gyakolonj nideli. Mena doo Pool kolosiwo fa wo nyi, ¹⁰ "Me tebia, ma te naa nyi de ne naa diyem nideli na dee di gyerebi de gbese kei man. Na degbele dinaa kei na kasolose njan naagen ne gyae la ke wolee ya, mona balan mo baa yekee. Mena doo e yela de kyaa kebo." ¹¹ Mona yoonootena kegyia non bee Pool noowoya bo, te o moo degbele dinaa kenj gbenjgyoo na saare non wui. ¹² Kenje be kpa agbelese deesenae kenanj be dei na keyyaa kyengbelelee debanj kenanj man ya. Mena doo be man dekenj dinaa gyawoo nyi baa kyan ba wose na be kaa lii donoo kenj bee baake ke nyi Fonisi ne, na baa kyaa botoo kyengbelelee debanj kenanj man. Fonisi yee agbelese deesenae kenj ke kyaa Kreti teelee man te ke sia tee bo weese deelele na weese deyalae nsana.

Felinjum kegyo epo kenj doo

¹³ Felinjba daale kee gyoo lee ata yenan ne, balan banj gyuenjwo nyi baa nyinj gbese ta ba kegyaebii, mena doo be wonjee nyeele kenj ne kyan degbele dinaa senj debodokolonj dekenjkenj doo ne, kaa do degbele dinaa kenj man te be kuluwo ta na Kreti epo noo noo. ¹⁴ Te kyare ya te felinj dinaa daale gyoo lee weese deelele man demena doo, lee Kreti teeleebii kenj lonj be kilisi ke ne yenan konj. ¹⁵ Felinj kenj gyoo gyanee na degbele dinaa kenj mena doo ka te tale gyu ke siaman bela ya. Mena doo de yela felinj kenj wonjee daa gyu

botoo kenj kee gyae. ¹⁶ Te de gyuwo ka mo na Kauda teeleebii kenj lonj be kilisi ke ne yenan, na felinj bee gyoo botoo nideli ya, mona de kaawo pete de talewo lese degbele bii kenj bee mo lese balan nyeeya ne lee degbele dinaa kenj man. ¹⁷ Balanj banj wonjee degbeleebii kenj do degbele dinaa kenj man te ba moo nmeesenj baka degbele dinaa kenj na felinj be nyinj gyoo ke tekerii ya. Be yeewo nyi degbele dinaa kenj kaa ta doo Libia boo noo anjasa man ya, mena doo be tisinaa degbele dinaa kenj kanyanse te be tinaa degbele kenj yela, te felinj moo ke ke donj de de. ¹⁸ Felinjum kenj moo daa kyengbenj kyengbenj boo kenj doo, mena doo tee kena ne te be fiasese bee lese kasolose lee degbele dinaa kenj man do lonj man. ¹⁹ Ke tee kena ne, ba lese degbele kenj gbagba aboo njan naale funji leki do epo man. ²⁰ Dii weeya burum na de bee tekaa naa weese yaa kyolobiise ya, na felinj kenj mo gyakaa ne gyoo akpanyanjan man, mena doo de ta teka gyakaa loo nyi dee nyinj nyeedonj bela ya.

²¹ Balanj banj kyaawo weeya burum kenj be bee di weene ya, kenje Pool korowo senj be siaman yako wo nyi, "Me tebia, nyi yenj nyii kpene kenj mo yako non nyi e na kulu degbele dinaa kenj lee Kreti ya ne, nafa denj te naa diyem kei na dee di gyerebi kei mo ya. ²² Nenee mee sola non bo nyi e nyinj konoo, e man nolo be gyae waa yenj ya mona degbele dinaa kenj kaagen ne gyae la ke wolee. ²³ Nawolo nyi dana nelim me Wurubuaru non me yee o wui te mee som e ne, kpila o kpilale konj me gyan, ²⁴ kaa yako man nyi, 'Pool na yee ya, kaboena nyi nya gyu ka senj gyoo dinaa Kaesa siaman, na baa di n nombia njan. Lee nyanj doo, Wurubuaru waa gyee banj pou be doo degbele dinaa kenj man ne.' ²⁵ Mena doo me tebia, e nyinj konoo, nawolo nyi mee lee di nyi njan pou Wurubuaru be yako ne gyae ke konj ngba mena kenj o be yako man ne. ²⁶ Mona de kaa lee teeleebii daale kenj lonj be kilisi ne doo."

Degbele dinaa kenj kewolee

²⁷ Weeya kufu anaarate kenj man nelim ne, na felinjum kenj see kee wonjee daa Aderia epo doo. Tee nsana ne, banj bee saa degbele dinaa kenj ne naawo nyi be ta benaa teeleebii daale. ²⁸ Te ba moo kpene kenj bee mo maa lonj siilinj ne mo do lonj kenj man te be naawo nyi ke siilinj man yee nawoo toose sojononj na sao(120). Be ke gyu be siaman kyomii ne, ba besewo maa lonj kenj te be naawo nyi yee nawoo toose sojonaara na kufu (90). ²⁹ Be yeewo nyi degbele dinaa kenj gyae ka too na boe, mena doo ba lese nyeela anaara njan ne

kyaŋ agbelese seŋ debodokolonj ne do loŋ man degbele keŋ wole. Te be fanewo nyi tɛɛ dɛɛ naa bilen. ³⁰ Baŋ beɛ saa degbele dinaa keŋ ne yela baa yeu tina daa yela, mena doo ba lese degbelebii keŋ ke gyakaa degbele dinaa keŋ doo ne gyakaa loŋ doo. Te ba beowo yeɛ ŋgba beɛ gyu be kaa fuŋ nyeela ŋan ne kyaŋ degbele dinaa seŋ debodokolonj ne do loŋ man degbele keŋ siaman. ³¹ Te Pɔɔl yako yoonɔɔtɛna kegyia ŋon na yoonɔɔtɛna baŋ nyi, "Akpa a balan kɛwɔ te kyaa degbele dinaa kei man ya na, ɛ be gyae ɛ ke nyiŋ nyeedon ya." ³² Mena doo yoonɔɔtɛna baŋ tirii ŋmeeser ŋan doo mo kpaŋ na degbelebii keŋ ne te loŋ wɔŋɛɛ ke laŋ.

³³ Tɛɛ keɛ ŋmanɛɛ maa keŋ ne, Pɔɔl doo wɔ kakyeŋ nyi baa di weenɛɛ. Te ɔ yako wɔ nyi, "Gyeŋ weeya kpaakpa kufu anaara yaa ŋgba ɛ wɔɛ ne lo ŋon, te ɛ noo mo te daa ta kolo ya." ³⁴ Mena doo mɛɛ waase ŋon bo nyi yaa di na ɛ ke nyiŋ nyiŋ nyeedon, nawolo nyi kolo na kolo be kyaa keŋ gyae ke yeɛ ɛ man ŋolo ya." ³⁵ ɔ kekolosi noowoya keŋa taŋ ne, ɔ moo bodobodo te ɔ fanewo fa Wurubuare karaŋ be popou siaman, te ɔ kara ke te ɔ diiwo. ³⁶ Botoo te be popou wɔɛ feɛ wɔ te ba moo weenɛɛ do be nooman. ³⁷ Daa baŋ pou de doo degbele dinaa keŋ man ne, yeɛ balan soŋonon akpeŋ ala na soŋotooro na kufu looro (276). ³⁸ Be popou kedi baa ne, ba lese weenɛɛ ŋan doo degbele keŋ man ne fuŋ do epo man, na degbele dinaa keŋ ke nyiŋ koro yuŋ.

³⁹ Tɛɛ keɛ naa keŋ ne, be naawo ŋgba epo keŋ yenaŋ daale te soo gyoo tɛɛle daale man, na aŋasa doo botoo mona be ta gyen tɛɛle dokolonj kenan ya. Mena doo be yeɛ ba gyuen nyi akpa a baa tale na, baa besena degbele dinaa keŋ gyu ka seŋ botoo. ⁴⁰ Te be keɛɛ ŋmeeser ŋan doo mo kpaŋ na nyeela ŋan ne kyaŋ degbele dinaa seŋ debodokolonj ne do loŋ man, te be booli ŋmeeser ŋan doo mo bake na woni keŋ ne kii degbele dinaa ne. Te be gyinaa degbele dinaa keŋ kanyaŋ adido degbele keŋ siaman te felij gyooɔwɔ, te tuu degbele dinaa keŋ sia tee dekenkeŋ doo gbɛɛ. ⁴¹ Mona degbele dinaa keŋ siagbɛ gyuuwo ka gyoo aŋasa man te ke doowo debodokolonj, te ka ateta keŋ ŋerewo gyoo aŋasa ŋan man te ke doowo keŋ ke bee wosi gba ya. Te felij dinaa keŋ ne gyoo ne yela epo loŋ keŋ gyoo degbele dinaa keŋ wole gbɛɛ aguŋ kpetekpetekpete.

⁴² Yoonɔɔtɛna baŋ yeɛ ba agyuen nyi baa ko balan baŋ doo kyam do deni ne pou, na be man ŋolo be nyiŋ yeɛɛ ton yeu ya. ⁴³ Mona yoonɔɔtɛna kegyia ŋon gyaewo waa lɛɛ Pɔɔl nyee mena doo ɔ too wɔ nyi be na yeɛ ŋgba mena keŋ doo bake see

ne ya. Mena doo ɔ yako balan baŋ pou nyi baŋ baa tale yeɛɛ na, baa tanɓɛɛ ton gyoo loŋ man na baa yeɛɛ ton gyu dekenkeŋ doo. ⁴⁴ Te baŋ doo kaa ne baa gotaa degbele dinaa keŋ be yeɛɛ ne daase pampasanɛ ŋan be kyakaree ne, na baa ton gyu dekenkeŋ doo. Nne te de popou yeɛwɔ ton gyu dekenkeŋ doo keŋ ŋolo te doo ya.

28

Maleta dekenkeŋ doo

¹ De ka lee epo man kaa seŋ dekenkeŋ doo ne te balan baŋ be kyaa botoo tɛɛlebii kei keŋ loŋ be kilisi ke ne doo yako daa nyi, beɛ baake botoo nyi Maleta. ² Donɔɔsetena benaŋ keɛ de doo nideli. Na oga te fiasɛɛ ɔ ne ŋɛɛ, mena doo ba doo boalan fa daa nyi dee woli nawolo nyi, na waare kyaa. ³ Pɔɔl ke kuu daase ŋaale waa do boalan keŋ man ne, te boalan ogyefeliŋ keŋ yela dom kenkenɛntɛ ŋolo leewo daase ŋan man kaa milii ɔ nyiŋmaa. ⁴ Donɔɔsetena baŋ kena mena ne be yako doŋa nyi, "Balee kei waa yeɛ awudiini e. Nawolo nyi, nyi ɔ yeɛ nyeebam ŋgba ɔ te doo epo man koran ya ne, ɔ nombiakumɛɛ be gyae ke yela waa nyiŋ nyeedon ya." ⁵ Mona Pɔɔl ŋmanyar dom ŋon do boalan man, keŋ kolo te yeɛ e ya. ⁶ Balan baŋ gyuenwo nyi waa bokee, yaa gyae ke kara e lo karatete dokolonj na waa yenj. Mona ba ke daa gyu siaman te ba kena nyi kolo te yeɛ e ya ne, be kyɛɛkee ba agyuen nyi balee kei waa yeɛ bane ŋolo e.

⁷ Botoo gyoo yele yena Pubiliyuse. Na ɔ tɛɛle benaa na botoo keŋ de kyaa ne. ɔ keɛ de doo nideli te de kyaawo ɔ dɛɛ weeya kpaakpa atooro. ⁸ Gyoo Pubiliyuse ŋonan ɔ kya kaa wee kpanalan, na ɔ na kyeree. Kenɛte Pɔɔl gyuuwo ka mo ɔ nyiŋmaa gyakaa ɔ doo fane fa Wurubuare fa e, te ɔ kyoo e kawee. ⁹ Ke koŋ mena ne, kaweesetena akan baŋ pou be kyaa Maleta tɛɛle keŋ doo ne koŋawo, te Pɔɔl kyoo wɔ be kawees pou. ¹⁰ Balan benaŋ moo obuɔ dinaa fa daa, te be fa daa aboo burum, te de ka koro lee botoo dee gyuu ne, be fa daa aboo ŋan gyae ke hia daa gbɛɛnaa man ne.

Pɔɔl ka lee Maleta gyu Roman donoo man

¹¹ De dii gyaalanɛna batooro tɛɛlebii keŋ doo pete da leewo botoo. Kenɛte da moo degbele dinaa keŋ koo lee Alekesanda donoo man kaa seŋ botoo dugbutu tɛɛ ne. Ba te yeɛ banɛɛ atawaase gyakaa degbele dinaa keŋ doo, te da gyoo ke laŋ. ¹² De gyuuwo ka gyoo Sirakuse donoo man, te de kyaawo botoo weeya atooro. ¹³ Da leewo botoo ka gyoo Regium donoo man. Tɛɛ kena keŋ ne, felij daale lee ata yenaŋ

kaa gyɔ, mena dɔɔ ka weeya alate man te de gyuuwɔ ka gyoo Puteyoli donɔɔ man. ¹⁴ Botɔɔ te de naa Kristotena baale te ba sola daa nyi dee di weeya gyanaara be gyanɔ. Nne te de tɛwɔ mɛnɛɛ ka gyoo Roman donɔɔ man. ¹⁵ Kristotena ban be kyaa Roman kenyii da nkanɔ nɛ, be man baale kɔnawɔ kaa gyanɛɛ na daa nan Apiuse donɔɔ man, te baale mɔ kaa gyanɛɛ na daa nɔɔla dɛsɔe denɛɛ atooro njan man. Pɔɔl kena wɔ nɛ, doo e kakyerɔ te ɔ faa Wurubuare karanɔ. ¹⁶ De ka gyoo Roman donɔɔ man nɛ, yoonɔɔtɛna kegyia nɔn faa Pɔɔl gbɛɛ nyi waa gyu ke kyaa botɔɔ keɔ dei fa e nɛ, te ba lese yoonɔɔte nɔlo nyi waa gyee e.

Pɔɔl kekolosi Roman donɔɔ man

¹⁷ Weeya atooro wɔle nɛ, Pɔɔl baake Gyudatena kegyiise ban be kyaa donɔɔ kenanɔ man nɛ gyanɛɛ. Ba ke gyanɛɛ keɔ nɛ te ɔ yako wɔ nyi, "Me tebia Iseraetena, ma te yɛɛ kolo kum tia de tebia yaa tia amanberese njan de naanaɔ ba wola daa koranɔ ya, mɔna be kyanɔ man Gyerusalem donɔɔ man te ba moo man do Romantena nyinɔmaa man. ¹⁸ Ba korowɔ gyoo me nombia man na, be yela baa tina man yela, nawolo nyi ba te naa nombiikum keɔ mɔɔ yɛɛ keɔ kaboenɔ nyi baa ko man ya. ¹⁹ Mɔna keɔ Gyudatena be bɛɛ dɔɔ, yela ma solawɔ nyi maa mo me nombia kɔn gyoo dinaa gyanɔ, mɔna man dɔɔ ma gyerɔ nyi daa na me tebia betanɔ daale ya. ²⁰ Kei dɔɔ te me baake nɔn na maa nyinɔ lese nombia njan man wola nɔn. Walaɔ nɔn Iseraetena sia gyakaa ɔ dɔɔ nyi waa kɔn nɛ dɔɔ te me doo akyakaase keɔ man nɛ." ²¹ Keɔte kegyiise ban tiranɔɔ fa e nyi, "Da te lɛɛ n wose man tɔne lee Gyudia tɛɛle man ya. Te de walaɔ nɔlo mɔ ta lee botɔɔ kɔn kaa yako daa kolo kum lee n wose man ya. ²² Mɔna dɛɛ gyae dɛɛ gyerɔ nya agyuerɔ nawolo nyi da gyerɔ nyi yenanɔ kamase na balanɔ ne kolosi tia dikpii keɔ man n doo nɛ."

²³ Te balanɔ ban na Pɔɔl see wee keɔ baa gyanɛɛ. Wee kenanɔ kelii nɛ, be man balanɔ burum kɔnawɔ botɔɔ keɔ Pɔɔl kyaa nɛ. Lee nebo kelii balinɔ nɛ, ɔ kolosi Wurubuare gyoori keɔ wose man nombia. ɔ moo Wurubuare mmaraase njan ɔ be yeli Mosesi be nmarase see nɛ, na Wurubuare akpenɔkpenɔgyɔɔra nɔwɔya anmarasenɔ see kolosi de Gbenɔgyoo Yesu wose man nombia fa wɔ na baa nyinɔ lɛɛ e di. ²⁴ Be man baale lɛɛ ɔ nombia njan di mɔna baale dɔɔ ba te lɛɛ nɔ di ya. ²⁵ Mɔna, pena Pɔɔl nɔɔ ke si na, nombii dokolonɔ te ɔ yakowɔ te anmaarenɔ gyoo wɔ, te be popou korowɔ yaasee. Nombii keɔ ɔ be yako wɔ yena nyi, "Nombii keɔ Wurubuare felinɔ be

tɛɛ Wurubuare dekpenɔkpenɔgyɔɔre Yesaya dɔɔ yako fa e naanaɔ nɛ, doo na ke gbɛɛ. ɔ yako wɔ nyi,

²⁶ 'Gyu ke yako balanɔ keɔ nyi,
 ɛ ke tei, na e ke tei,
 mɔna e be gyae e ke nyii nombia njanɔ man ya.

ɛ ke keo, na e ke keo,
 mɔna e be gyae e kena kolo ya.

²⁷ Nawolo nyi balanɔ keɔ agyuerɔ ta yem. Ba te tɔ ba denɔla te be wuu be sia,
 na mena ya na nafɔ be sia gyae kena,
 na ba denɔla ke nyii,
 na baa nyii nombia njan man,
 na baa bese kɔn me gyanɔ,
 na maa kyɔ wɔ be kaweesɛ.' "

²⁸ Te Pɔɔl kolosiwɔ tɔ nɔɔ nyi, "Lee mena dɔɔ mɛɛ gyae e ka gyerɔ nyi, Wurubuare te yeli be ta mo nyeedonɔ nombia njan gyina ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. Ban dɔɔ baa tei nɔ." ²⁹ Pɔɔl ke yako nombia keɔ nɛ, te baagenɔ baagenɔ moo anmaarenɔ koro yaasee.

³⁰ Kulutoonenɔ ala sɔɔn na Pɔɔl kyaa botɔɔ keɔ ɔ be hare deni ɔ kyaa nɛ, na ɔ ne lɛɛ ban pou bɛɛ kɔn ɔ gyanɔ nɛ nideli. ³¹ ɔ gyɔɔ ɔ konɔɔ kolosi Wurubuare gyoori keɔ na de Gbenɔgyoo Yesu wose man nombia njan fa balanɔ keɔ nɔlo te tɔ e gbɛɛ ya.

banee njan bɔɔ maa yaa bɔɔ yae nja ngba balanj yaa gyebose yaa wonembia ne.

²⁴ Mena dɔɔ Wurubuaɛ mo ta besena ɔ wole tee wo, te bɛe yee nombia nkaranjkaranj njan ba lee banj gbagba be konɔɔse man ne. Be dana kewɔlee nombia bee fulu ba wose. ²⁵ Be te tina Wurubuaɛ nombia njan ne doo na ne gbɛe ne keleeɗi yela gyu bɛe lee akereɛ nombia di. Mena dɔɔ bɛe som abɔɔ njan Wurubuaɛ be yee ne bo tina Wurubuaɛ njan ɔ be yee nja ne yela. Non Wurubuaɛ te kaboena nyi dɛe lese ɔ yele kekpaakekpaa Amen.

²⁶ Kenj bɛe yee mena dɔɔ Wurubuaɛ ta besena ɔ wole tee wo te ba gyoo desɛnj nombia keyee. Be man ala banj gba koranj te tina baala gyanj kedoo ngba mena kenj Wurubuaɛ ba wolo ne yela gyu bee doo na dɔɔja. ²⁷ Mena mo te baala mo bɛe ala gyanj kedoo ngba mena kenj Wurubuaɛ ba wolo ne yela gyu bɛe yenj dɔɔja yenj, te ba gyoo desɛnj nombia nkaranjkaranj keyee na dɔɔja. Mena dɔɔ Wurubuaɛ waa wɔnj ba denjela ngba mena kenj kaboena ne.

²⁸ Kenj bɔɔ bɛe Wurubuaɛ nombia njan kagyenj dɔɔ, njan mo ta besena ɔ wole tee wo. Mena dɔɔ nombia nkaranjkaranj te bɛe gyuenj te bɛe yee nombia njan tekaboena nyi nafa balanj baa yee ya ne. ²⁹ Nombiakumɛe te wulu be man. Akpanyanjnyanj na nombiakumɛe na sibii na balanj kekɔla na sia keyee balanj abɔɔ dɔɔ, na balanj kako na kale nombia na akereɛ kedi na nombia ka mo gyakaa balanj dɔɔ te wulu be man. Mena mo te bɛe yako balanj wose man nombia. ³⁰ Bɛe mo nombiakumɛe gyakaa dɔɔja dɔɔ, te bɛe kola Wurubuaɛ. Be dana debɔnj te bɔɔ ne bu balanj ya, te bɛe wola ba wose mo. Bɛe gyae gbɛenenj wɔlee njan baa mo yee nombiakumɛe debanj kamase, te bɔɔ ne bu ba lolala mo ya. ³¹ Bɔɔ dana nyansa ya te bɔɔ ne di nombia njan bɛe yako ne dɔɔ ya. Bɔɔ ne gyae balanj ya, te bɔɔ ne wii balanj waranjase mo ya. ³² Kenj na kenj ba gyenj nyi Wurubuaɛ mmaraa nawolo nyi walanj njan ɔ doo mena dinɔɔ kei man na ɔtenate be gyae waa nyinj nyeedonj kekpaakekpaa ya koranj ne, be gyakaa bɛe yee mena nombiakumɛe kenja kpu. Kenanj wole koranj ne, bɛe bese do balanj banj bɛe yee mena nombiakumɛe kenja mo ne kakyenj.

2

Wurubuaɛ waa di walanj kamase nombia

¹ Nyanj walanj njan n ne bu n dɔɔ fɔɔ ne, n be dana daale n ke yako ya nawolo nyi nyanj mo n ne yee nombiakumɛe njan ɔtenate ne yee ne. Mena dɔɔ nyi akpaa n

bu njolo fɔɔ na, nyanj gbagba n wose yaa n buu fɔɔ ne. ² Da gyenj nyi Wurubuaɛ de di mena balanj kewɔ nombia te ɔ bu wo fɔɔ na, na ke doo na ke gbɛe. ³ Mena dɔɔ akpaa nyanj deniwalanj n bu njolo fɔɔ lee nombiakumɛe njan nyanj gbagba mo ne yee ne dɔɔ ne, wulaa gyenj nyi Wurubuaɛ mo waa bu nenj fɔɔ. N be gyae n ke tale lee Wurubuaɛ nyinjmaa man ya. ⁴ Wurubuaɛ ta lese ɔ wɔe na ɔ konɔɔ kenj ɔ dana ne wola nenj kekpa, mona n ta mo nja yee kolo ya. Yaa n ba gyenj nyi Wurubuaɛ lese ɔ wɔe baa wola nenj na ke yela n ke kyɛkeɛ nya agyuenj lee n gbɛenenj kumɛe man, na n ke konj ɔ gyanj yee?

⁵ Mɔna n dana konɔɔyuj na denjele donj. Mena dɔɔ n denjele kewɔnj kenj ne wuku kpu, te ke doo kɛɛ daa neɗ kelii wee kenj Wurubuaɛ waa mo banj di balanj nombia ne. Mena wee kenanj te waa wɔnj n denjele. Wee kenanj te balanj baa naa mena kenj Wurubuaɛ ne di ɔ nombia na ke gbɛe ne. ⁶ Nawolo nyi Wurubuaɛ waa tɔ walanj kamase kom ngba mena kenj ɔtenate be yee ne.

⁷ Baale ta mo be loo gyakaa nyi baa nyinj gyoorobiiri na yele na nyeedonj kenj ka dokoso be kyaa ya ne. Mena dɔɔ bee nyinj konɔɔ te bɛe yee nombia kpaakpaa weeya pou man. Banj te Wurubuaɛ waa fa nyeedonj kekpaakekpaa kenj.

⁸ Mɔna balanj banj lee sibii dɔɔ te bɔɔ bɛe anokoare kenj gyu ke sila nombiakumɛe ne, Wurubuaɛ banj kum na ɔ denjele kewɔnj kenj gyae ke konj be dɔɔ na baa naa diyem nideli. ⁹ Wurubuaɛ waa yela kaale na kayeyee ke konj balanj banj pou bɛe yee nombiakumɛe ne dɔɔ. Ke gyae ke fiaseɛ bo lee Gyudatena dɔɔ, pena ke konj balanj banj ba te yee Gyudatenawɔ ya ne mo dɔɔ. ¹⁰ Mɔna Wurubuaɛ waa yela balanj banj bɛe yee nombia kpaakpaa ne ke nyinj gyoorobiiri na yele na wosefɛerenj. Kenj mo gyae ke fiaseɛ bo lee Gyudatena dɔɔ, pena ke konj balanj banj ba te yee Gyudatenawɔ ya ne mo dɔɔ. ¹¹ Nawolo nyi Wurubuaɛ ne di ɔ nombia na ke gbɛe kenj ɔ bɛe kɛɛ walanj siaman ya.

¹² Balanj banj ba te yee Gyudatenawɔ ya ne, bɔɔ gyenj Mosesi mmaraase njan ya. Mena dɔɔ akpaa be yee nombiakumɛe na, na Mosesi mmaraase njan te Wurubuaɛ waa mo di be nombia ya. Mɔna denjele kewɔnj kenj baa nyinj lee be nombiakumɛe keyee dɔɔ ne yena yenj kekpa kenj. Te Gyudatena dɔɔ akpaa be yee nombiakumɛe na, Mosesi mmaraase njan te Wurubuaɛ waa mo di be nombia. Nawolo nyi banj dɔɔ ba gyenj mmaraase njan. ¹³ Nawolo nyi na balanj banj ba gyenj Mosesi mmaraase njan ne gbɛenenj tenɛe la Wurubuaɛ siaman ya. Mɔna balanj banj bee di mmaraase

ñenanj dɔɔ nɛ, banj gbɛɛnenj tɛɛɛ la Wurubuare siaman. ¹⁴ Balanj banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, bɔɔ gyeŋ Mosesi mmaraase ñan ya. Mona akpaa nyi banj gbagba konɔɔ man nombia na wola wɔ nyi baa yɛɛ kpene keŋ mmaraase ñan na wolo nɛ, kenanj nawolo baa nyi mmaraase ñan doo be konɔɔse man. ¹⁵ Be nombia ñan bɛɛ yɛɛ nɛ nawolo baa nyi ba gyeŋ nombia ñan Mosesi mmaraase ñan na wolo nyi baa yɛɛ nɛ be konɔɔse man. Mena keŋ be yɛɛ kolo kum yaa kolo kpaakpaate te be konɔɔ man nombia nɛ yɛɛ wɔ nɛ mɔ nɛ di adanse kpu. Nawolo nyi ñaale man na nɛ yɛɛ wɔ nyi mena nombia ayɛɛsa keŋja be dei ya, mena dɔɔ be wɔɛ bɛɛ fɛɛ wɔ ya. Debanj ñaale man mɔ na be konɔɔ man nombia na wola wɔ nyi be nombia ayɛɛsa keŋja doo na ke gbɛɛ. Kenanj na be wɔɛ nɛ fɛɛ wɔ. ¹⁶ Mena yaa Kristo nombia kpaakpaa ñan me dɔŋɛɛ mee kolosi nɛ na wolo. Nombia ñenanj na wola baa nyiaa, wee daale Wurubuare waa ta Yesu Kristo dɔɔ di balanj nombia ñan bɛɛ yɛɛ weese nɛ na waa bu wɔ fɔɔ.

¹⁷ Nɛnɛɛ nyanj kpa n yɛɛ Gyuda baale e te n na mo n wose lo Mosesi mmaraase ñan dɔɔ, mena dɔɔ n nɛ gyina n wose addo nyi n gyeŋ Wurubuare nideli. ¹⁸ Nyanj kpa n gyeŋ Wurubuare kegyaebii nawolo nyi Mosesi mmaraase ñan na wola na neŋ nombia ñan ñe doo na ñe gbɛɛ nɛ. ¹⁹ Nyanj kpa nyanj dɔŋɛɛ la siayɛɛsatenana siaman, te n kpa nyanj yena kanea fa balanj banj be doo ditɔŋɛɛ man nɛ. ²⁰ Nyanj kpa nyanj yena walanj ñon n na wola ayiŋtɛna na balanj banj bɔɔ gyeŋ daale ya nɛ nombia. N nɛ gyo n konɔɔ nyi lee Mosesi mmaraase ñan dɔɔ n gyeŋ kpene kamase na nombia ñan pou ñe doo na ñe gbɛɛ nɛ. ²¹ Nyanj ñon n kpa n na wola balanj nombia nɛ, weera dɔɔ te n be tale wola n wose ya? N nɛ yako balanj nyi be na ñmɛɛle ya mɔna nyanj gbagba nɛ ñmɛɛle. ²² N nɛ yako balanj nyi be na lee be weɛla yaa be baala wɔle ya, mɔna nyanj gbagba nɛ yɛɛ mena. Nyanj kpa balanj na som bɛɛnenj ya, mɔna nyanj dɔŋ bɛɛnenj denɛɛ man n nɛ ñmɛɛle. ²³ N na wola n wose lee Mosesi mmaraase ñan dɔɔ, mɔna n bee di ñe dɔɔ ya. Lee mena dɔɔ n na do Wurubuare desɛŋ. ²⁴ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ñan nɛ yako nyiaa, lee emɛɛ Gyudatenana nombia ayɛɛsa dɔɔ balanj banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ nɛ kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare.

²⁵ Akpaa n nɛ di Mosesi mmaraase ñan dɔɔ nɛ, kenanj na n baala wose kekara keŋ dana tɔnɔɔ. Mɔna akpaa n bee di Mosesi mmaraase ñan dɔɔ ya nɛ, kenanj na n baala wose kekara keŋ yɛɛ yakaa. Kenanj na yɛɛ yaa ñgba n te kara n baala wose

gba ya nɛ. ²⁶ Nyi akpaa ñolo te kara ɔ baala wose ya te ɔ nɛ di Mosesi mmaraase ñan dɔɔ nɛ, Wurubuare siaman na yɛɛ yaa ñgba ɔtenate kara ɔ baala wose baa nɛ. ²⁷ Nyanj Gyuda baale, n gyeŋ mmaraase ñan nawolo nyi be ñmarase ña bo see neŋ te be kara n baala wose mɔ, mɔna n bee di ñe dɔɔ ya. Mena dɔɔ walanj ñon ɔ te kara ɔ baala wose ya te ɔ nɛ di mmaraase ñan dɔɔ nɛ, waa bu neŋ fɔɔ.

²⁸ Nawolo nyi te yɛɛ nyi keŋ ñolo nɛ yɛɛ Gyudatenana abɔɔ ayɛɛsa dɔɔ te ɔtenate yɛɛ Gyuda baale e ya. Te na baala wose mɔ kekara kaageŋ na wola la nyi ñolo yɛɛ Gyuda baale gbagba e ya. ²⁹ Akpaa nyi ñolo yɛɛ Gyuda baale gbagba e na, ɔ konɔɔ man na wola la. Te baala wose kekara gbagba mɔ yɛɛ konɔɔ man nombia ña. Wurubuare felinj ñon nɛ kyɛɛkee na ɔtenate konɔɔ. Ka te yɛɛ nyi mmaraase ñan bɔɔ ñmarase see nɛ dɔɔ kedi ya. Mena walanj ñonan nɛ, Wurubuare na lese na ɔ ye. Te yɛɛ denibalanj ya.

3

¹ Akpaa ñolo de yako nyi ɔ yɛɛ Gyuda baale e na, gbɛɛ wonŋti man yaa ɔ kela ñon ɔ te yɛɛ Gyuda baale e ya nɛ? Tɔnɔɔ wonŋti doo la Gyuda baale keyɛɛ man? Yaa wonŋ tɔnɔɔ doo la baala wose kekara man? ² Ke yɛɛ ampanj nyi n yɛɛ Gyuda baale e na, ke dana tɔnɔɔ lee gbɛɛ kamase man. Gyangbate yena nyi, Wurubuare moo ɔ nombia ñan bo do Gyudatenana nyiŋmaa man. ³ Ke yɛɛ ampanj nyi Gyudatenana banj man baale te lee Wurubuare nombia ñan di ya. Mɔna ba denjele dɔŋ keŋ bɔɔ yɛɛ nɛ, gyae ke tale tɔ Wurubuare gbɛɛ nyi ɔ na yɛɛ kpene keŋ ɔ be wulaa yako see nyi waa yɛɛ nɛ yee? ⁴ Be doo mena korakora ya. Keŋ na keŋ balanj yɛɛ akereɛtenawɔ koranj nɛ, Wurubuare dɔɔ ɔ nombia doo na ke gbɛɛ ñgba mena keŋ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ñan nɛ yako lee Wurubuare wose man nɛ nyiaa, “Akpaa n nɛ kolosi na,

n nɛ kolosi nombia na anokoare bo te walanj kamase nɛ naa nyi n nombia doo na ke gbɛɛ.

Te n di walanj kamase nombia na,

bɛɛ naa nyi n nombia kedi mɔ dei”

⁵ Deniwalanj waa tale bɔɔse nyiaa, nyi de nombiakumɛɛ de yeli balanj de naa nyi Wurubuare nombia doo na ke gbɛɛ na, kenanj na akpaa de yɛɛ nombiakumɛɛ te ɔ wonŋ da denjele na, dɛɛ tale yako nyi ɔ ta ñere daa do? ⁶ Ka te yɛɛ mena korakora ya. Akpaa nyi Wurubuare nombia ñan be doo na ke gbɛɛ ya na, sena te waa yɛɛ na waa di balanj pou nombia? ⁷ Nyi akpaa ma dekara keŋ mee dii nɛ da lese Wurubuare nombia ñan ñe doo na ke gbɛɛ nɛ wola

nideli te da lese ɔ yele na, wonj doo te Wurubuare see ɔ ne bu manj ɔɔ nyi me yee nombiakumeeɣeere e? ⁸ Mena na wonj doo te doo ne yako nyi, “E yela de kaa yee nombiakumee na Wurubuare nombia kpaakpaa ke nyinj lee deɔɔ ya.” Balanj baale tanj kara me noo nyi ma te yako mena nombii kei see. Balanj banj bɛɛ kara me noo ne, Wurubuare waa wonj ba dejele ngba mena kenj kaboena ne.

Walanj kamase gbɛɛ ba teneɛ ya

⁹ Neneɛ sena yaa dɛɛ gyuenj baa lee nombia kenja man? Daa Gyudatena na gyuenj baa nyi de dei kela balanj akanj banj yaa? Koa be doo mena ya. Nawolo nyi de wulaa yako non nyi Gyudatena na banj ba te yee Gyudatenawo ya ne pou dasenjae yee dokolonj. Nombiakumee te wulu be popou man. ¹⁰ Wurubuare nombia anjarasenj see non ne di nombii kei wose man adanseɛ nyiaa,

“Nolo na njolo be kyaa kenj ɔ gbɛɛnenj teneɛ Wurubuare siaman ya.

¹¹ Nolo na njolo be kyaa kenj ɔ dana nyansa na waa nyii Wurubuare nombia njan man ya,

te njolo mo be kyaa kenj ɔ ne keo Wurubuare gbɛɛnenj ya.

¹² Balanj pou te wonj ba wose lee Wurubuare gbɛɛnenj man.

Be popou te wolɛɛ.

Njolo na njolo be kyaa kenj ɔ ne yee nombia kpaakpaa ya”

¹³ “Bee gyae nombia nkaranjkaranj keyako. Bee mo be noo beo balanj.”

“Be noowoya na koo ngba yenj ne.”

¹⁴ “Bee mo noowoya njanj nyinjan falaa balanj.”

¹⁵ “Balanj kako be dana wo banj ya.

¹⁶ Yenanj kamase kenj bee gyu na bee wolɛɛ aboo botoo,

te bee mo kayeyee mo lo balanj doo.

¹⁷ Mena balanj kewo bee yee kpene kenj gyae

ka mo wosefɛerenj konj ya.”

¹⁸ “Te Wurubuare keyee be doo be man mo ya.”

¹⁹ Da gyenj nyi kpene kamase kenj Wurubuare mmaraase njan na wolo ne, doo bo fa balanj banj be doo mmaraase njan tɛɛ ne. Mena doo njolo be kyaa nyi waa nyinj gbɛɛ tira nombii daale noo yako nyi ɔ te yee ta dukum kenj kaboena na nyi Wurubuare waa wonj ɔ dejele ya. Kei nawolo baa nyi Wurubuare waa di walanj kamase nombia wee daale. ²⁰ Nawolo nyi mmaraase njan doo kedi be gyae ke tale yela njolo gbɛɛnenj ka teneɛ Wurubuare siaman ya. Mona mmaraase njenanj ne yele la te dɛɛ gyem nyi de yee nombiakumeeɣerawo.

Keleɛdi ne yele la walanj gbɛɛnenj na teneɛ

²¹ Te neneɛ doo Wurubuare ta wola daa gbɛɛ kenj dɛɛ mo na de nombia ka teneɛ ɔ siaman, kenj te yee nyi mmaraase njan doo kedi ya. Mosei mmaraase njan na Wurubuare akpenkpenjgyooora nombia anjarasenj see njan wulaa yako mena gbɛɛnaa kenanj nombia. ²² Mena gbɛɛnaa kenanj yena Yesu Kristo keleɛdi. Nawolo nyi walanj kamase njon ɔ lee Yesu di na, Wurubuare waa lee ɔtenate doo nyi ɔ gbɛɛnenj teneɛ njon Wurubuare siaman. Gbɛɛ kei man te Wurubuare waa mo na waa lee walanj kamase njon waa lee Yesu Kristo di ne nyee. Wurubuare be famene na botoo kenj ɔtenate ba lee ya. ²³ Nawolo nyi walanj kamase te yee dukum, mena doo Wurubuare gyoorobiiri kenj nafa kaboena nyi ke dee doo de man ne, de te nyinj ke mena ya.

²⁴ Mona lee Wurubuare bereɛ kenj ɔ ba mo boele daa ne doo te balanj gbɛɛnenj na teneɛ ɔ siaman. Yesu Kristo doo te ɔ tɛɛwo mo mena bereɛ kei boele daa. Njon Yesu too na balanj pou nombiakumee kom, te ɔ lese wo lee be nombiakumee keyee man te be nyinja ba wose. ²⁵ Wurubuare gbagba moona Yesu Kristo fa ngba kedeɛsa ne, nyi ɔ kaa yenj ngba mpataa ne lee de nombiakumee doo na Wurubuare ke ta ɔ yenj kei doo mo de nombiakumee pou kyee daa. Mena doo walanj kamase njon waa lee Yesu nombia di ne, Wurubuare waa mo ɔ nombiakumee pou kyee e. Wurubuare yee nombii kei bo na ka wola nyi ɔ nombia doo na ke gbɛɛ, te ɔ bee njere njolo mo do ya. Gyangba gyangba kenj ne, Wurubuare nyinja konoo te ɔ lese ɔ sia lee balanj nombiakumee njan bee yee ne doo. ²⁶ Mona neneɛ doo Wurubuare bee lese ɔ sia lee deniwalanj dukum keyee doo ya. Kei na wola la nyi Wurubuare nombia ayɛɛsa doo na ke gbɛɛ, te walanj kamase njon ɔ lee Yesu di na waa yela ɔtenate mo nombia ka teneɛ njon Wurubuare siaman.

²⁷ Neneɛ wonj doo te dɛɛ gyo de konoo? Kolo be kyaa ya. Nawolo nyi na mmaraase njan kesila ne yele la te walanj gbɛɛnenj na teneɛ Wurubuare siaman ya, mona lee Yesu Kristo keleɛdi doo te walanj gbɛɛnenj na teneɛ Wurubuare siaman. ²⁸ Mena doo de nombii kenj doo da senje yena nyi, na mmaraase njan doo kedi doo te walanj gbɛɛnenj na teneɛ Wurubuare siaman ya. Mona lee Yesu Kristo keleɛdi doo, te walanj gbɛɛnenj na teneɛ Wurubuare siaman.

²⁹ E yela maa boose njon nyiaa, Wurubuare yee Gyudatena baagenj Wurubuare e? Koa, ɔ yee balanj banj ba te yee Gyudatenawo ya ne mo Wurubuare e. ³⁰ Wurubuare dokolonj koonj kyaa la.

Mena dɔɔ lee kelɛdi keŋ Gyudatena be lɛɛ e di dɔɔ te waa lɛɛ wɔ do nyi be gbɛɛneŋ tenɛɛ ɔ siaman. Mena kelɛdi kenanŋ ke mɔ dɔɔ te waa lɛɛ balanŋ banŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ do nyi be gbɛɛneŋ tenɛɛ ɔ siaman. ³¹ Mena dɔɔ dee sila kelɛdi keŋ gbɛɛ, na dee tina mmaraase ŋan dɔɔ kedi yela yaa? Koa, da kelɛdi ne gyae la ke yela na dɛɛ tale di mmaraase ŋan dɔɔ nideli.

4

Aberaham kelɛɛ Wurubuare di

¹ Nɛɛɛ wɔŋ yaa daa Gyudatena dana dɛɛ yako lee de naana Aberaham wose man? Wɔŋ te Aberaham naawɔ lee kelɛdi da anakoloseŋ kei wose man? ² Akpaa nyi Wurubuare lɛɛ Aberaham bo do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman lee tom keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ na, kenanŋ na ŋon Aberaham waa tale gyɔ ɔ konɔɔ, mɔna na Wurubuare siaman ya. ³ Sena te Wurubuare nombia anmarasenŋ see ŋan ne yako? Nombia ŋenanŋ ne yako nyiaa, "Aberaham lɛɛ Wurubuare di, mena dɔɔ te Wurubuare lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman."

⁴ Akpaa walaŋ de yɛɛ tom te n tɔ e kom na, kom keŋ n be tɔ e nɛ te yɛɛ nyi n moo ke bo kyɛɛ e ya. Mɔna ke yɛɛ kpene keŋ kaboena nyi waa nyiŋ lee tom keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ. ⁵ Nyi akpaa te yɛɛ nyi ŋolo tom keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ ya, mɔna akpaa ɔ lɛɛ di nyi Wurubuare ne tale yela nombiakumɛɛyɛɛra banŋ bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ gbɛɛneŋ ne tale tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman nɛ, kenanŋ na ɔtenate kelɛdi gyae ke yela Wurubuare ke lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ɔ siaman. ⁶ Gyoo Defidi wulaa yako nombia keŋa Wurubuare nombia anmarasenŋ see man wola nyiaa, akpaa Wurubuare te kɛɛ ŋolo nombia ayɛɛsa ya te ɔ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman na, kenanŋ na walaŋ ŋonanŋ ŋon na nyeebam. Gyoo Defidi nombia ŋenanŋ yɛna nyiaa,

⁷ "Balanŋ banŋ Wurubuare ba mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ

te ɔ be gyae waa tɔɔse ŋa bela ya nɛ, banŋ na nyeebam.

⁸ Walaŋ ŋon Wurubuare bɛɛ mo ɔ nombiakumɛɛ

do ɔ konɔɔ man ya nɛ, ŋon na nyeebam."

⁹ Mena nyeebam kei nɛ, na ke yɛɛ fa balanŋ banŋ bɔɔ kara be baala wose nɛ baagenŋ yaa banŋ ba te kare ya nɛ mɔ kpue? Koa, ke yɛɛ be popou wui. De wulaa dɛɛ yako nyiaa, lee Aberaham kelɛdi dɔɔ te Wurubuare lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman. ¹⁰ Mɔna debanŋ

wɔŋti te Wurubuare lɛɛ Aberaham do nyi ɔ nombia tenɛɛ ɔ siaman? Debanŋ kenanŋ na, Aberaham te kara ɔ baala wose yaa ɔ te kara ta ya? Na ɔ ke kara ɔ baala wose wɔle ya, mɔna Wurubuare lɛɛ e do pɛte ɔ kara ɔ baala wose. ¹¹ Aberaham baala wose kekara yɛɛ kpene keŋ ne di adansɛɛ nyi lee ɔ kelɛdi dɔɔ te debanŋ keŋ ɔ te kara ta ɔ baala wose ya nɛ, Wurubuare lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman. Mena dɔɔ balanŋ banŋ pou ba te kara ta be baala wose ya te bɔɔ lɛɛ Wurubuare di nɛ, ɔ te yeli be gbɛɛneŋ ta tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman. Kei te yeli Aberaham te kaa bese banŋ mɔ be naana. ¹² ŋon Aberaham ŋonanŋ bese yaa ɔ yɛɛ balanŋ banŋ bɔɔ kara be baala wose nɛ mɔ be naana. Na keŋ bɔɔ kara be baala wose nɛ kaagenŋ dɔɔ te ɔ bese be naana ya, mɔna keŋ bɔɔ lɛɛ Wurubuare di kpu ŋgba mena keŋ ŋon Aberaham be lɛɛ Wurubuare di pɛte bɔɔ kara ɔ baala wose nɛ dɔɔ te ɔ bese be naana.

¹³ Wurubuare yakowɔ see nyiaa, Aberaham na ɔ duuluj man balanŋ ne gyae la baa di tɛɛle kei dɔɔ. Te yɛɛ nyi keŋ Aberaham be di Mosesi mmaraase ŋan dɔɔ, dɔkaa te Wurubuare yako nombia keŋa ya, mɔna keŋ Aberaham be lɛɛ Wurubuare di te Wurubuare be lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuare siaman nɛ dɔɔ te ɔ yako nombia ŋenanŋ. ¹⁴ Nyi akpaa balanŋ banŋ bee di mmaraase ŋan dɔɔ nɛ dɔɔ te Wurubuare yako keyako see kei nɛ, kenanŋ na Wurubuare kelɛdi keŋ yɛɛ yakaa te ɔ keyako see keŋ mɔ be dana tɔnɔɔ ya. ¹⁵ Nawolo nyi mmaraase na moona Wurubuare banŋ kɔŋ. Te botɔɔ keŋ mɔ mmaraase be kyaa ya na, dukum mɔ keyɛɛ be kyaa ya.

¹⁶ Mena dɔɔ lee kelɛdi dɔɔ te balanŋ baa tale nyiŋ Wurubuare abɔɔ ŋan ɔ be yako see nɛ. Na abɔɔ keŋa ka bese kpene keŋ Wurubuare na mo boele balanŋ yakaa. Kei na wolo baa nyi Aberaham duuluj man balanŋ pou baa nyiŋ mena abɔɔ ŋenanŋ. Te yɛɛ nyi banŋ bee di mmaraase ŋan dɔɔ nɛ baagenŋ ne gyae la baa nyiŋ ŋa ya, mɔna banŋ pou bɔɔ lɛɛ di ŋgba mena keŋ Aberaham be lɛɛ di nɛ mɔ baa nyiŋ mena abɔɔ ŋenanŋ. Nawolo nyi Wurubuare siaman na, Aberaham yɛna de popou de naana. ¹⁷ ŋgba mena keŋ Wurubuare nombia anmarasenŋ see ne yako nyiaa, "Ma te yeli n ta bese tɛɛle kei dɔɔ balanŋ pou be naana." Aberaham ŋon ɔ be lɛɛ Wurubuare di nɛ, ɔ yɛɛ de naana e Wurubuare siaman. ŋon Wurubuare kei ne gyusu na woya lee yerŋ man, te ŋon ne tale la yela abɔɔ ŋan nafa ŋɔɔ kyaa ya ne ne kɔŋ ŋgba ŋe wulaa ŋe kyaa nɛ.

¹⁸ Na kolo na kolo be kyaa kej gyae ke yela Aberaham ka mo o loo gyakaa nyi, Wurubuare waa yee kpene kej o be yako see nyi waa yee ne ya. Mona Aberaham lee Wurubuare di te o moo o loo pou gyakaa o ddo. Lee mena ddo o kaa bese teeke kei ddo balan pou be naana, ngba mena kej Wurubuare be yako see nyi, “O duuluj man balan baa bo ngba kyolobiise ne.” ¹⁹ Deban kej Wurubuare be yako Aberaham mena nombii kei ne, na o te di kulutoonej sojononj (100) mena ddo o te nmee kej nyi njolo loo be gyakaa nyi waa tale lola bela ya. Mena mo te o weele Saara mo te nmee gbaa lola. Keja pou wole ne, Aberaham ta lee wole Wurubuare kelee di man ya. ²⁰ Mena mo te o te lee anmaarenj nyi nombia njan Wurubuare be yako see ne be gyae ke konj mena ya, mona o yee kakyenj senj o kelee di kej man kenkenj te o lese Wurubuare yele. ²¹ Nawolo nyi na o gyenj lee o konoo man nideli nyi, Wurubuare dana donj kej waa tale yee kpene kej o be yako see nyi waa yee ne. ²² Lee Aberaham kelee di kei ddo te “Wurubuare lee e do nyi o gbenej tenee o siaman.”

²³ Ba ke njmarase nyi “O lee Wurubuare di ddo te o gbenej teneewo Wurubuare siaman” ne, na Aberaham waagenj ddo te be njmarase mena nombii kenaj ya. ²⁴ Mona daa banj mo dee lee Wurubuare njon o be gyuus de Gbengyoo Yesu Kristo lee yenj man ne di, na waa yela de gbenej ka tenee o siaman ne mo ddo te be njmarase mena nombii kenaj. ²⁵ Lee de nombiakumee ddo te Wurubuare lese Yesu Kristo nyi o kaa yenj fa daa. Mena mo te o gyuus e lee yenj man, na ke yela de gbenej ka tenee njon Wurubuare siaman.

5

Daa na Wurubuare nsana ta bese de

¹ Nenee lee kej ddo lee de Gbengyoo Yesu di ddo, Wurubuare te lee daa do nyi de gbenej tenee o siaman. Te lee de Gbengyoo Yesu Kristo njonaj ddo, gyonj te kaa doo daa na Wurubuare nsana. ² Lee de Kristo kelee di ddo te de nyinja Wurubuare beree kej o ba mo boele daa te de donj ke man ne. Mena ddo dana daa gyonj, nawolo nyi de loo gyakaa nyi dee kaa di gyoori kpu na e. ³ Na kej kaagenj ya. Kenaj wole na dana daa gyonj bela lee da diyem kena man, nawolo nyi diyem kena ne yele la walanj ne tale kyanj o wose senj kenkenj. ⁴ Walanj de kyanj o wose senj kenkenj na, ne yeli Wurubuare ne lee otenate do. Mena mo te nyi walanj da gyem nyi Wurubuare te lee e do na, ne yeli o ne nyinj kpene kej ddo waa mo o loo gyakaa. ⁵ Mena loo kegyakaa

kei mo be gyae ka do daa desej ya, nawolo nyi Wurubuare te tee o felinj njon o ba mo do de man ne ddo mo o balan kegyae do de man.

⁶ Nawolo nyi debanj kej de see de yee nombiakumeejerawo te ddo dana donj kej dee tale mo kyeekee da kekyaabii ya ne, Kristo konjawo kaa yenj fa daa debanj kej Wurubuare ba see ne man. ⁷ Gyae ke yee donj nideli pete njolo ke tale lee walanj njon o gbenej tenee Wurubuare siaman ne yenj yenj. Mona nyi akpaa njolo ne yee deeli fa balan na, mberem na njolo waa see lee o yenj yenj. ⁸ Mona Wurubuare ta lese wola nyi o ne gyae daa nideli, nawolo nyi debanj kej de see de yee nombiakumeejerawo ne, o yela Kristo kaa yenjawo fa daa. ⁹ Lee Kristo fatabo kej o ba mo feefo de nombiakumee ddo, te Wurubuare lee daa do nyi de gbenej tenee o siaman. Mena mo te lee Kristo fatabo kenaj ddo, Wurubuare waa lee da nyee wee kej waa mo banj di teeke kei ddo balan pou nombia ne. ¹⁰ Nafon na de yee balan banj dee kola Wurubuare, mona lee o bu yenj kej ddo o ta mo daa yee o gyoono banj o ne gyae. Nyi o bu Yesu yenj kej te yeli de ta bese o gyoono na, kenaj na Yesu nyeedonj kej o be nyim ne be gyae ke yela waa lee da nyee kekpaaw yee? ¹¹ Te yee nyi o lee da nyee bo kaagenj ya, mona lee Yesu Kristo ddo dee di gyonj Wurubuare osom kej man. Nawolo nyi lee njon Yesu Kristo ddo gyonj te kaa doo daa na Wurubuare nsana.

Be ka mo Adam maa na Kristo

¹² Lee walanj dokolonj ddo te nombiakumee konjawo teeke kei ddo. Njon yena de naana Adam. Nombiakumee keyee mo moona yenj konj. Mena ddo te yenj nyinja donj balan ddo, nawolo nyi walanj kamase te yee dukum. ¹³ Pete Wurubuare ka mo mmaraase njan fa Moses na, nombiakumee wulaa kyaa teeke kei ddo. Mona botoo kej mmaraa be kyaa ya ne, boo ne kala dukum keyee do kolo man ya. ¹⁴ Leenaj de naana Adam debanj kaa lii de naana Mosesi debanj man ne, yenj ne dii na donj balan pou ddo. Balanj banj ba te yee denjele donj Wurubuare nombia ayakonj see njan ddo ngba Adam koranj ya ne, yenj dii donj be ddo. Adam senjee fa walanj njon waa konj ne. Walanj njonaj yena Yesu Kristo.

¹⁵ Ke yee anokoare ke nyi mena balan bala kewo yee kpookpoo. Nawolo nyi kpene kej be tee Adam ddo konj, na kpene kej be tee Kristo ddo konj ne te yee dokolonj ya. Lee Adam dukum kej o be yee ne ddo te balan burum nyinja yenj. Te lee Yesu Kristo beree ddo te Wurubuare lese

o beree wola balan burum, kela balan ban boo yem lee Adam dukum doo ne. ¹⁶ Wurubuare beree kej o ba mo boele daa ne, na kpene kej Adam dukum kej ba mo koj ne te yee dokolon ya. Adam dukum kej o be yee ne yele la te balan pou dii foo Wurubuare siaman. Mona balan nombiakumee burum keja wole na, Wurubuare ta mo o beree boele daa te o moo da akumee kyee daa te o yela de kaa bese balan ban be gbeneen tenee o siaman. ¹⁷ Lee wala dokolon dukum keyee doo te yey dii gyoori balan pou doo. Mona kej Yesu Kristo be yee fa daa ne, ke tanoo kela kpene kej Adam dukum kej ba mo koj ne. Wurubuare te tee Yesu Kristo doo wii de waranjase nideli te o moo o beree boele daa te o yela da bese balan ban de gbeneen tenee o siaman. Wala kamase non Wurubuare be wii o waranjase, te o ba mo o beree boele e te o be yeli o gbeneen ba tenee o siaman ne, waa nyin nyeedon kekpa na waa yela non na Yesu Kristo ke di gyoori.

¹⁸ Mena doo ngba mena kej lee wala dokolon nombiakumee keyee doo te balan pou be dii foo Wurubuare siaman ne, mena ke mo te lee wala dokolon nombia kpaakpa keyee doo te Wurubuare waa lee balan burum doo ni be gbeneen tenee o siaman na waa fa wo nyeedon. ¹⁹ Mena kej lee wala dokolon denjele don doo te balan pou ba bese nombiakumee yera ne, mena ke mo te lee wala dokolon obuo doo Wurubuare waa lee balan burum doo ni be gbeneen tenee o siaman.

²⁰ Mosesi mmaraase nan konjae na ke yela balan kena be nombiakumee nan bee yee ne nideli. Mona deban kej nombiakumee na boo na, Wurubuare beree kej mo na boo kpu. ²¹ Nafu na nombiakumee ne diina don balan doo, te ne kpase ban na Wurubuare nsana. Mona nenee doo Wurubuare ta mo o beree boele daa yela de ta bese balan ban be gbeneen tenee non Wurubuare siaman, na ke yela dee ta de Gbenjyoo Yesu doo nyin nyeedon kekpa.

6

Kristo doo te de nyeedon dana tanoo

¹ Akpa nne te nombia keja doo na, na sena yaa dee yako baa? Kaboena ni dee doo da dukum keyee man na Wurubuare beree kej ka bo yaa? ² Korakora, be koj mena ya. Nawolo ni da te won da wose lee dukum keyee man. Mena doo tekaboena ni dee bese gyu ke kyaa da dukum keyee man bela ya. ³ Deban kej boo so daa Wurubuare lon te daa na Yesu Kristo be yee dokolon ne, na e ba gyen ni da te yee dokolon baa lee o yey kej man

yee? ⁴ Ba ke so daa Wurubuare lon kej ne, na yee yaa ngba daa na Yesu Kristo yey la te be wuu daa na e ne, nawolo ni daa na e te yee dokolon. Mena doo ngba mena kej de kya Wurubuare ba mo o gyoorobiiri don kej gyuuu Yesu Kristo lee woya man fa e nyeedon ne, mena te kaboena ni daa mo dee kyaa dinoo wole man.

⁵ Nawolo ni akpa daa na Yesu te yee dokolon lee o yey man na, kenan na Wurubuare waa gyuuu daa mo lee yey man ngba mena kej o be gyuuu Yesu lee yey man ne. ⁶ Da gyen ni deban kej boo gyu e mataa opanjan kej doo te o ba yem ne, na non Yesu na de dinoo bene kej yaa be gyoo ko ne. Kei te yeli don kej nombiakumee dana de doo ne noo ta yem, kej de ta tekaa yee nombiakumee gbenjawo bela ya. ⁷ Nawolo ni akpa nolo da yem na, o te tira o wose lee nombiakumee keyee man. ⁸ Ni akpa daa na Kristo ta yem na, kenan na dee lee di ni daa na e mo dee kyaa nyeedon man. ⁹ Da gyen ni Wurubuare gyuuu na Yesu Kristo lee yey man, te o be gyae waa yey bela ya. Nawolo ni yey ba tekaa dana don o doo bela ya. ¹⁰ Yey kej o ba yem ne, o yey karatete dokolon na waa ko nombiakumee noo. Mena doo nenee kej o kyaa nyeedon man ne, o kyae fa Wurubuare. ¹¹ Mena ke mo te kaboena ni yaa kee e wose ni emee mo yey na e ka ko nombiakumee noo, te nenee e kyae fa Wurubuare. Nawolo ni emee na Kristo Yesu te yee dokolon.

¹² Mena doo e na tekaa yela nombiakumee kedi don e wosenaane kej gyae ka yey ne doo, na e ke sila aboo kumee nan emee gbagba ne gyae teele kei doo ne ya. ¹³ E na mo e wosenaane yey daale fa nombiakumee keyee ya. Mona e mo e wose fa Wurubuare ngba balan ban boo lese wo lee yey man koj nyeedon man ne. E mo e wose pou fa Wurubuare na waa mo non yee kpene kej dei te ke doo na ke gbenee ne. ¹⁴ Tekaboena ni nombiakumee dee di don e doo bela ya, nawolo ni e ba tekaa e doo Mosesi mmaraase nan tee ya, mona nenee doo e don bo Wurubuare beree kej man.

¹⁵ Mena doo nenee kej de don Wurubuare beree kej man, te doo tekaa doo mmaraase nan tee ya ne, na kaboena ni dee gyakaa nombiakumee keyee doo bela yaa? Korakora, be doo mena ya. ¹⁶ E ba gyen ni akpa n mo n wose fa nolo te n na som e te n ne yee o kegyaebii na, na n ta bese o gbenj yee? Kei na wolo baa ni akpa n yeli dukum da mo nen yee o gbenj na, yey ne sila la. Mona ni n mo n wose fa Wurubuare te n ne tei o dei ngba o gbenj ne, waa yela n nombia ka tenee o siaman.

17 Mōna dēe do Wurubuare nōo nawolo nyi debanj daale na, nafa ε yee nombiakumee gbenjawo. Te nenēe dōo ε ta mo ε konoo pou ε silana Wurubuare gbēenej njan bōo wola njon ne.

18 Wurubuare te yeli ε ta lese ε wose lee nombiakumee keyee man, te ε kaa bese Wurubuare gbenja na ε ke tale yee nombia njan tenēe o siaman. 19 E nombia man kenyii dana doj kyomii, mena dōo te ma moo nombii kei mēe maa na deniwalanj kekyaabii man ne. Gyanjgba keij na ε moo ε wose pou besena gbenja fa nombia nkaranjkaranj na nombiakumee keyee. Mena mo te kaboena nyi nenēe yaa mo ε wose bese Wurubuare gbenja, na ε ke tale yee nombia njan nje doo na nje gbēe na ε ka bese balan baj ayimēe be doo ba wose man ya kelii oto.

20 Debanj keij ε yee nombiakumee gbenjawo ne, na ε be famene na aboo njan nja tenēe Wurubuare siaman ne keyee ya. 21 Debanj keij ε be yee nombiakumee njan gyenj kei nje dana njon desenj ne, wonj tōoo te ε nyinjawo lee nje man? Mena nombia njananj tōoo yena yenj. 22 Mōna nenēe Wurubuare te yeli ε ta lese ε wose lee nombiakumee keyee man te ε bese o gbenja. Kpene keij ε ke nyinj lee ke man yena nyi, ε ke kyaa dinoo kpaakpaate keij ayimēe be doo ke man ya ne man na ε ke nyinj nyeedonj kekpaa. 23 Nawolo nyi kpene keij n ke nyinj lee nombiakumee keyee man yena yenj, mōna walanj njon o lee de Gbenjgyoo Yesu Kristo di na, kpene keij Wurubuare waa fa yena nyeedonj kekpaaekkpaa keij.

7

Mosesi mmaraase njan ba tekaa dana doj Kristotena dōo ya

1 Me tebia, ε popou ε gyenj Mosesi mmaraase njan. Te ε gyenj mo nideli nyi, akpaa walanj kyaa na o sia na te mmaraase njan ne di doj o dōo. 2 E yela dēe mo mena nombii kei maa na alo yalale. Akpaa o baale nyinja o kyaa keij o ta yenja ta ya ne, na alo njon doe o baale njonanj tēe. Mōna akpaa o baale njonanj da yem na alo njon te nyinj o wose lee mmaraase njan tēe, nawolo nyi yale mmaraa bēe tekaa bake e bela ya. 3 Mena dōo nyi akpaa o baale njon ta yenja ta ya te alo njon de bēe e gyu ke yala baale wole ne, na o ta lee o baale wole baa. Te akpaa o baale njon da yem te alo njon de gyu ke yala baale wole ne, kenanj na o te lee o baale wole ya nawolo nyi yale mmaraa keij bēe tekaa bake e bela ya.

4 Me tebia, mena yaa doo fa emee mo ne. Debanj keij ε be lee Kristo di ne, na yee yaa ngba emee na e yenja la ne. Keij

emee na Kristo be yee dokolorj o yenj man dōo, mmaraase njan ba tekaa dana doj ε dōo bela ya. Mena dōo ε yee walanj wole njon Wurubuare be gyuus e lee yenj man ne wui, na ε ke nyinj yee nombia kpaakpaa fa Wurubuare. 5 Nawolo nyi debanj keij de doo de dinoo bene keij man ne, na mmaraase njan yela da moo da wose do aboo kumee njan daa gbagba ne gyae nyi dēe yee ne man nideli. Nafa mena aboo kumee kenja denj moo yenj bo kōna daa, na daa na Wurubuare nsana ke tira kekpaakekpaa.

6 Mōna nenēe dōo Wurubuare te yeli mmaraase njan nafa njeē bake daa ne, ba tekaa dana doj de dōo bela ya. Te keij daa na Yesu Kristo be yee dokolorj o yenj man dōo, de ta tekaa yee mmaraase njan nafa njeē bake daa ne gbenjawo bela ya. Mena dōo de te nyinj da wose dēe som Wurubuare lee gbēe wole keij o felinj njon ba wola daa ne man. Ka te yee gbēe bene keij Mosesi mmaraase njan ba wola daa ne ya.

Mmaraase na lese na dukum wola

7 Nenēe sena yaa dēe yako baa? Dēe yako baa nyi mmaraase njan yee kolo kum ke? Korakora na mena ya. Mmaraase njan yele la te ma gyenja dukum. Nafa akpaa mmaraase njananj denj te yako nyi, "Na yeli n sia keyee njolo kolo ya ne," nafa mōo gyenj nyi sia keyee njolo kolo dōo yee dukum ke ya. 8 Mōna mena mmaraa kei yele la te sibii keyee kum kamase nyinja gbēe kaa gyoo me manj. Nyi mmaraase denj be kyaa ya ne, nafa dukum be dana yele ya.

9 Debanj keij nafa mōo gyenj mmaraase njan ya ne, na yee manj ngba dukum kamase be doo me manj ya ne. Mōna nenēe keij mōo kaa gyenj mmaraase njananj ne te me naawo nyi me yee dukumyēere e, te ma dukum dōo daa na Wurubuare nsana gyae ke tira kekpaa. Kei nawolo baa nyi Wurubuare siaman na, me yee ngba walanj njon o ba yem ne. 10 Mena dōo me naawo nyi mmaraase njan nafa nje gyae ke fa manj nyeedonj ne, nja moo yenj bo kōna manj. 11 Nawolo nyi lee mmaraase njananj dōo, te dukum nyinja gbēe beo manj yela me nyinja yenj. 12 Mmaraase njan gbagba dōo, nje popou lee Wurubuare gyanj. Nje doo na nje gbēe te nje dei mo. Dukum kamase be doo nje man ya.

13 Na kei nawolo baa nyi mmaraase njan nje dei ne, yele la te me nyinja yenj? Korakora, be doo mena ya. Dukum yele la te me nyinja yenj. Dukum tēe mmaraase njan nje dei ne dōo te nje yela me nyinja yenj, na ke yela balan kena mena keij dukum doo. Mena dōo lee mmaraase njan dōo,

te dukum lese ka wose wola nyi ko dei korakora ya.

Walan kee yoo na dukum

¹⁴ Da gyeŋ nyi mmaraase ŋan dei nawolo nyi ŋe tee Wurubuare felin ŋon doo koŋ, mona man doo me yee deniwalan yakaate e, te nombiakumee te wulu ma nyee. Mena doo me ta bese gbenji fa dukum. ¹⁵ Man gbagba bee nyii nombia ŋan mee yee ne man ya. Nawolo nyi nombia ŋan mee gyae nyi maa yee ne moo ne yee ŋa ya, te ŋan moo ne gyae nyi maa yee ya ne ŋan te mee yee. ¹⁶ Te akpaa nyi aboo ŋan moo ne gyae nyi maa yee ya ne te mee yee na, kenan na mee lee ke do nyi mmaraase ŋan dei. ¹⁷ Kedoo kei ne, te yee man gbagba ne yee na nombia kenja ya. Dukum doŋ kenj ne di me doo ne, kenj ne ye la te mee yee mena nombia ŋenanj.

¹⁸ Ma gyeŋ nyi debanj kenj me doo me dukum dinoo kei man ne, kolo kpaakpaa kamase be doo me man ya. Nawolo nyi mee gyae nyi maa yee nombia kpaakpaa, mona moo ne tale yee ŋa ya. ¹⁹ Nombia kpaakpaa ŋan mee gyae nyi maa yee ne moo ne tale maa yee ŋa ya, mona nombiakumee ŋan moo ne gyae nyi maa yee ya ne, ŋan te me gyakaa mee yee. ²⁰ Akpaa nyi nombia ŋan moo ne gyae nyi maa yee ya ne te me gyakaa mee yee na, kenan na te yee nyi man gbagba ne yee na ŋa ya. Mona dukum doŋ kenj ne di me doo ne, ne ye la te mee yee mena nombia ŋenanj.

²¹ Mena doo ma te naa nyi dukum doŋ kenj ne diina me doo. Nawolo nyi akpaa mee gyae nyi maa yee kolo kpaakpaa na, ka te ka lee kolo kum doo. ²² Man gbagba me konoo man na, nafa mee gyae nideli nyi maa di Wurubuare mmaraase ŋan doo. ²³ Mona mee naa nyi mmaraa wole daale kenj koo ne kyaa na Wurubuare mmaraase ŋan ya ne ne yoo na doŋa me man. Mena mmaraa kum kei te yeli nombiakumee ta gyoo me man di ma nyee pou. ²⁴ Me nombia dana waranase nideli. Amote ne gyae la waa lese man lee mena dinoo kum kenj doo me man, te ke dana man kee gyu yeŋ man ne man? ²⁵ Mee fa Wurubuare karanj, nawolo nyi ŋon ne gyae la waa ta de Gbenjyoo Yesu Kristo doo na waa lee man lee mena dinoo kei man. Nombia aturanj man yaa. Man gbagba me konoo man na mee gyae nyi maa di Wurubuare mmaraase ŋan doo, mona dinoo kum kenj doo me man ne doo me ta bese dukum gbenji.

8

Nyeedonj wole

¹ Me tebia, nenee doo balan banj pou banj na Yesu Kristo be yee dokolonj ne,

Wurubuare be gyae waa bu wo foo bela ya. ² Nawolo nyi lee Yesu Kristo doo Wurubuare felin ŋon ta lese daa lee dukum na yeŋ man te o faa daa nyeedonj wole.

³ Mosesi mmaraase ŋan te tale lese daa lee dukum man ya, nawolo nyi de dinoo kum kenj doo de man ne te yeli dee tale di mmaraase ŋan doo ya. Mona Wurubuare tee wo gbese wole daale doo lee da nyee. Gbese kenan yena nyi o kpila ŋon gbagba o bu koŋ de gyan ŋgba deniwalan ne, te o wosenaane mo yee ŋgba walan kamase wui kenj dukum doo ke man ne. Nombiakumee doo te Wurubuare kpila o bu ŋon nyi waa koŋ, te ŋon kaa moona balan pou nombiakumee seele. Kenj Wurubuare be yeli o bu ŋon be kaa yem doo, o ta lese wola nyi dukum be dana doŋ denibalan doo bela ya. ⁴ Wurubuare yee ke mena na ke yela daa banj doo tekaa doo dinoo kum kenj man ya te dee sila Wurubuare felin ŋon ne, ke nyin tale yee nombia ŋan ŋa tenee Wurubuare siaman ŋgba mena kenj mmaraase ŋan na wolo ne.

⁵ Nawolo nyi balan banj be sese be doo be dinoo kum kenj man ne, be loo gyakaa bo aboo kumee ŋan banj gbagba ne gyae nyi baa yee teele kei doo ne doo. Mona balan banj be silana Wurubuare felin ŋon ne, be loo gyakaa bo kpene kenj Wurubuare felin ŋon ne gyae nyi baa yee ne doo. ⁶ Walan ŋon o mo o loo gyakaa aboo kumee ŋan ŋon gbagba ne gyae ne doo ne, na mo yeŋ bo kona e. Te walan ŋon o mo o loo gyakaa Wurubuare felin ŋon doo ne, na mo nyeedonj na wosefeereŋ bo kona e. ⁷ Mena doo akpaa ŋolo da mo o loo gyakaa aboo kumee ŋan ŋon gbagba ne gyae ne doo ne, na mena walan ŋonan ne kola Wurubuare. Nawolo nyi o bee di Wurubuare mmaraase ŋan doo ya, te o be gyae waa tale di ŋe doo mo ya. ⁸ Balan banj bese yee aboo kumee ŋan banj gbagba ne gyae ne, be nombia be gyae ke tale gyoo Wurubuare sia ya.

⁹ Mona emee doo nyi akpaa Wurubuare felin ŋon doo e man ne, na e ba tekaa doo e dinoo bene kenj man ya. E silana kpene kenj Wurubuare felin ŋon ne gyae nyi yaa yee ne bo. Akpaa Wurubuare felin ŋon be doo ŋolo man ya ne, na otenate te yee Kristo walan e ya. ¹⁰ Te akpaa Kristo doo e man na, kenj na kenj e ka yeŋ lee nombiakumee keyee doo koranj ne, Wurubuare felin ŋon waa yela e ke nyin nyeedonj bela. Nawolo nyi lee Kristo doo e gbeseŋ ta tenee Wurubuare siaman. ¹¹ Nyi akpaa Wurubuare ŋon o be gyuus Yesu lee yeŋ man ne felin doo e man na, kenan na waa ta o felin ŋonan doo yela e wosenaane kei kenj gyae ka yeŋ ne ke nyin nyeedonj wole bela.

¹² Mena dɔɔ me tebia, kpene kej doo fa daa yena nyi kaboena nyi dɛɛ yɛɛ kpene kej Wurubuare felinj non ne gyae. E na tekaa yela dɛɛ yɛɛ kpene kej de dinɔɔ kum kej ne gyae ne ya. ¹³ Nawolo nyi akpaa e yɛɛ kpene kej e dinɔɔ kum kej ne gyae tɛɛle kei dɔɔ na e ka yerj. Mɔna akpaa e tɛɛ Wurubuare felinj non donj dɔɔ bɛɛ abɔɔ njan emɛɛ gbagba ne gyae tɛɛle kei dɔɔ na, kenanj na e ke nyinj nyeedonj kekpaakekpaa.

¹⁴ Balanj banj bee yeli Wurubuare felinj non na wola wɔ gbɛɛ ne, banj yena Wurubuare bia gbagba. ¹⁵ Nawolo nyi na felinj non waa yela dɛɛ bese gbenja na dee yee gyakolonj ne te Wurubuare faa daa ya, mɔna ɔ felinj non waa yela dɛɛ bese Wurubuare bia gbagba ne te ɔ faa daa. Felinj nonanj donj man dɔɔ te dɛɛ tale baake Wurubuare nyi "De kya Wurubuare." ¹⁶ Wurubuare felinj nonanj gbagba ne diina adanseɛ fa daa, yela dɛɛ gyem de konɔɔse man nyi de yɛɛ Wurubuare bia gbagbawɔ. ¹⁷ Neneɛ akpaa de yɛɛ Wurubuare bia gbagbawɔ na, kenanj na dee kpu na Kristo nyinj abɔɔ njan Wurubuare be desina see fa ɔ balanj ne. Te akpaa daa mɔ de naa diyem ngba mena kej Kristo be naa diyem ne na, kenanj na Wurubuare waa yela dee kpu na Kristo di gyoori ɔ gyoorobiiri kej man.

¹⁸ Akpaa ma to me sia kɛɛ gyoorobiiri kej ke doo ke daa na daa ne, na kaale kej dɛɛ kaa debanj kei ne te yɛɛ kolo ke ya. ¹⁹ Tɛɛle kei na ka abɔɔ njan pou Wurubuare be yɛɛ ne, sia te yɛɛ nɛɛ daa wee kej Wurubuare waa lese ɔ bia gbagba banj wola ne. ²⁰ Nawolo nyi tɛɛle kei na abɔɔ njan pou Wurubuare be yɛɛ ne ta koro yunj, mena dɔɔ nɔɔ gyae ke tale yɛɛ kpene kej Wurubuare be yɛɛ njan nyi nɛɛ yɛɛ ne ya. Te yɛɛ abɔɔ njanj gbagba kegyaebii man yaa nɛ yɛɛwɔ mena ya, mɔna Wurubuare ye le la te nɛ kɔnjawɔ mena. ²¹ Mɔna kenja pou wole na, Wurubuare te fa daa loo kegyakaa nyi waa lɛɛ abɔɔ njanj pou nyee na nɛ ke nyinj njan wose kej nɔɔ wɔlɛɛ leki ya. Na njan mɔ ke kpu na Wurubuare bia ɔ gyoorobiiri kej man.

²² Da gyenj nyi kaa lii na gyenj wee kei ne, tɛɛle kei na abɔɔ njan pou doo ke man ne na keketeɛ ngba alo non ɔ na donjɛɛ ne. ²³ Na njan njaagen na keketeɛ la ya. Mɔna daa banj dɔɔ nyinj Wurubuare felinj non ɔ yɛɛ kpene gyanjgate kej Wurubuare ba mo fa daa ne, daa mɔ na keketeɛ de konɔɔse man dɛɛ daa Wurubuare ke lɛɛ da nyee lee de dinɔɔ kum kei man na waa yela dɛɛ bese ɔ bia. ²⁴ Lee mena loo kegyakaa kei dɔɔ te Wurubuare lɛɛ da nyee. Nyi n loo gyakaa kpene kej n wulaa n dana ke ne dɔɔ na, kenanj na ka te yɛɛ loo kegyakaa ya.

Nawolo nyi nɔɔ be tale mo ɔ loo gyakaa kpene kej ɔ wulaa ɔ dana ke ne dɔɔ ya. ²⁵ Mɔna akpaa da mo de loo gyakaa kpene kej dɔɔ dana ke ya ne dɔɔ na, kenanj na dee nyinj konɔɔ kyaa daa ke.

²⁶ Mena mɔ te Wurubuare felinj non ne kyɔ daa de kaale man wee na wee lee da kefane man. Nawolo nyi dɔɔ gyenj mena kej dɛɛ fane na ke kaboena Wurubuare kegyaebii ya. Mɔna non Wurubuare felinj non ɔ doo de man ne, na sejala de nawɔɔ man mo kakeketeɛ dinaa kej ke tanj keyako ya ne kolosi senj de wole. ²⁷ Wurubuare gyenj kpene kej doo walanj kamase konɔɔ man, te ɔ gyenj kpene kamase kej mɔ doo ɔ felinj non agyuej man. Nawolo nyi ɔ felinj nonanj seɛɛ la de nawɔɔ man ɔ ne fane fa daa Kristotena lee Wurubuare kegyaebii man.

Gyoorobiiri kej dee nyinj wee daale ne

²⁸ Da gyenj nyi balanj banj bɛɛ gyae Wurubuare ne, nyi diyem man o, yaa gyonj man o, Wurubuare ne yeli kpene kamase ne gyu nideli fa wɔ. Banj yena balanj banj non Wurubuare be baake wɔ, te ɔ ba mo wɔ yɛɛ ɔ bia gbagba ngba mena kej ɔ be wulaa yako see ne. ²⁹ Nawolo nyi balanj banj Wurubuare wulaa ɔ gyenj ne, ɔ wulaa lese wɔ see na waa yela be dinɔɔ ke yɛɛ ngba ɔ bu non wui ne. Na ɔ bu non ke yɛɛ Wurubuare bia man pou bu kegyia. ³⁰ Banj Wurubuare be wulaa lese wɔ see ne, banj te ɔ baakewɔ. Te banj mɔ ɔ be baake wɔ ne, ɔ lɛɛ wɔ do nyi be gbɛɛɛnɛɛ tɛɛɛ ɔ siaman. Te banj ɔ be lɛɛ wɔ do nyi be gbɛɛɛnɛɛ tɛɛɛ ɔ siaman ne, banj te ɔ yela ba bese gyoorobia.

Kolo be tale tira daa lee Kristo man ya

³¹ Kenja pou wole na, sena te dɛɛ yako bela? Nyi akpaa Wurubuare seɛɛɛ de wole na, amote ne gyae la waa tale koro senj tia daa? ³² Nɔɔ be kyaa ya. Nawolo nyi akpaa Wurubuare te bɛɛse daa non gbagba ɔ bu ya, mɔna ɔ seɛwɔ mo e fa nyi ɔ kaa yerj lɛɛ da nyee na, wonj dɔɔ te ɔ ba mo abɔɔ njan pou ɔ be yako see nyi waa fa daa ne mɔ kpu daa ya? ³³ Akpaa mena te doo na, amote ne gyae la waa tale bu balanj banj Wurubuare ba lese wɔ besena ɔ balanj ne fɔɔ, kej nyi non lɛɛ na wɔ do nyi be gbɛɛɛnɛɛ tɛɛɛ ɔ siaman? ³⁴ Amote ne gyae la waa tale bu wɔ fɔɔ? Kristo Yesu gba be gyae waa bu wɔ fɔɔ ya, nawolo nyi non yena walanj non ɔ ba yem fa daa. Na yerj kaagenj gba te ɔ yerjawɔ fa daa ya, mɔna Wurubuare gyuuu e lee yerj man te ɔ kyaa Wurubuare dunolonj dɔɔ ɔ na sola e fa daa.

³⁵ Wonj ne gyae la ke tale tira daa lee kegyae kej Kristo ne gyae daa ne man? Diyem kena yaa kayeyɛɛ yaa kekɔla yaa diyem kenaase yaa tanam yaa diyem yaa

gyakolon nombia yaa yen? Kolo be kyaa kenj gyae ke tale tira daa na Kristo nsana ya. ³⁶ Wurubuare nombia anmarasenj see yakowɔ yenanj daale nyiaa, "Lee nyanj doo wee kamase na bee gyae daa baa ko.

Bee yee daa ngba namense banj bee wonjee wo be kaa ko ne."

³⁷ Abɔɔ kenja pou man na dee yoo lee, lee Yesu Kristo non ɔ ne gyae daa ne doo.

³⁸ Nawolo nyi, ma gyenj nideli nyi kolo na kolo be kyaa kenj ke gyae ke tale tira daa lee kegyae kenj Kristo ne gyae daa ne man ya. Yen yaa nyeedonj yaa Wurubuare kpilala yaa felinkumee yaa abɔɔ njan ne kyaa debanj kei yaa njan ne gyae ke konj wole wole ne yaa donj wole daale koranj be gyae ke tale tira daa lee Kristo kegyae kenj man ya. ³⁹ Mena mo te donje njan pou ne kyaa adido adido, na njan pou ne doo teele ateta ateta yaa kpene kamase kenj Wurubuare be yee teele kei doo ne, be gyae ke tale tira daa lee kegyae kenj Wurubuare be tee de Gbengyoo Yesu Kristo doo gyae daa ne man ya.

9

Balanj banj Wurubuare ba lese

¹ Nombii na anokoare yaa mee kolosi fa non ne. Ka te yee dekara ya nawolo nyi me yee Kristo kpilale e. Wurubuare felinj non ɔ doo me man ne ne di manj adanse nyi me konɔɔ man nombii kei yee anokoare. ² Dana manj waranjase te na wee manj nideli, lee me tebia Gyudatena banj daa na wo yee fatabo dokolonj te boɔ bee nyi boɔ lee Kristo di ya ne doo. ³ Nyi ke yee kpene kenj ke gyae ke de nyi Wurubuare waa falaa manj na daa na Kristo nsana ke tira, na me tebia Iseraetena keninj nyinj nyeedonj na nafa me gyae. ⁴ Iseraetena yena balanj banj Wurubuare ba lese wo te ɔ ba mo wo yee ɔ bia. Wurubuare lese ɔ gyoorobiiri wola wo te ɔ yakowɔ see nyi waa hiraa wo. ɔ moo ɔ mmaraase njan fa wo, te ɔ wola wo gbɛe kpaakpaate kenj baa mo som e. Kenja wole na Wurubuare besewo yako see nyi, waa mo abɔɔ kpaakpaapa burum njaale mo kpu wo. ⁵ Iseraetena kewo man te Wurubuare balanj tuturu banj boɔ kyaa kaalanj ne leewo. Kalola man na, Yesu Kristo mo lee Iseraetena duulunj man te non yena kpene kamase nyee. Wurubuare te kaboena nyi baa lese ɔ yele kekpaakekpaapa Amen.

⁶ Kei bee wolo nyi abɔɔ njan Wurubuare be yako see nyi waa yee fa Iseraetena ne, ɔ te yee kina ya. Nawolo nyi na balanj banj pou boɔ lee Iserae ne yena Wurubuare balanj gbagba ya. ⁷ Mena mo te na balanj banj pou boɔ lee Aberaham duulunj man

ne yena Aberaham bia gbagba Wurubuare siaman ya. Nawolo nyi Wurubuare yako Aberaham nyiaa, "Asiki man te n duulunj man balanj gbagba banj baa lee." ⁸ Kei nawolo baa nyiaa, na bia banj pou Aberaham ba lolo ne yena Wurubuare bia gbagba ya. Mona banj Wurubuare be yako see pete Aberaham ba lola wo ne, banj yena Aberaham duulunj man balanj gbagba. ⁹ Nawolo nyi nombia njan Wurubuare be yako see fa Aberaham yena nyiaa, "Naale kala debanj kei me kaa bese konj na, n weele Saara ta lola bu baale."

¹⁰ Na nombii kei kaagenj ya. Mona Rebeka lola bia baala bala, te be popou be kya yena de naana Asiki. ¹¹⁻¹² Pete Rebeka ka lola bia kewo na be kaa bee gyenj kolo kpaakpaapa na kolo kum ne, na Wurubuare wulaa yako ba wose man nombia see nyiaa, "Kegyia non waa kaa som kemaasa non." Kpene kenj doo Wurubuare be yee mena yena nyi, ɔ ne gyae balanj ka gyenj nyi te yee nyi njolo tom kenj ɔ ne yee ne doo te non Wurubuare na lese otenate mo e yee ɔ wui ya. Mona Wurubuare na lese walanj bo lee non gbagba kegyaebii man. ¹³ Mena ke te be yakowɔ Wurubuare nombia anmarasenj see njan man nyiaa, "Gyekopo te ma lesewo, te me tinaa Esawu yela."

¹⁴ Neneɛ sena yaa dee yako lee nombia kenja man? Kei nawolo baa nyi Wurubuare nombia be doo na ke gbɛe yee? Korakora, be doo mena ya. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuare wulaa yako Mosesi leenanj gyangba gyangba kenj nyiaa, "Balanj banj mee gyae nyi maa wii be waranjase na,

banj te maa wii be waranjase.

Te balanj banj mee gyae nyi maa nyinj konɔɔ fa wo na,

banj te maa nyinj konɔɔ fa."

¹⁶ Mena doo nyi Wurubuare da lese njolo na, te yee nyi otenate kegyaebii yaa ɔ tom kenj ɔ ne yee ne doo ya, mona kenj Wurubuare gbagba be wii otenate waranjase doo te ɔ lese e. ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuare yakowɔ ɔ nombia anmarasenj see njan man lee Igyipite gyoo Faaro wose man nyiaa, "Kpene kenj doo te moɔ see nenj gyoori yena nyi, mee gyae nyi maa ta n doo lese me donj wola na teele kei doo balanj pou keninj nyii maa yele." ¹⁸ Mena doo da te naa nyi akpaa Wurubuare ne gyae nyi waa wii balanj waranjase na ɔ ne wii be waranjase, te akpaa ɔ ne gyae nyi balanj ke yee konɔɔyuj na ɔ ne yeli bee yee konɔɔyuj.

¹⁹ E man njolo waa tale boose nyiaa, "Nyi akpaa mena te doo na, weera doo te Wurubuare ne bu balanj foɔ lee be nombiakumee keyee doo? Te amote ne gyae la

waa tale kyεεkee Wurubuarε kegyaebii?"
 20 Mεε boose ηon baa nyiaa, deniwalan yena amote kenj waa tale ηon na Wurubuarε ke wonee nombia? Osunj gyae ke tale boose walan ηon o be ma ke ne nyi, "Weera doo te n maa man nne?" 21 Kei be tale konj mena ya, nawolo nyi walan ηon o ne ma osunje ne waa tale mo tεεle degban dokolonj ma osunj kpaakpaate. Mena mo te waa tale mo tεεle degban dokolonj kenanj ma osunj yakaate.

22 Mena ke te Wurubuarε mo doo. Nafɔ o ne gyae nyi waa lese o banj wola na balan kena nyi o dana donj. Mɔna o ne nyinj konoo nideli fa banj o ba gyen banj be doo ne. Nafɔ kaboeni nyi waa woleε mena balan bananj kekpaakekpaa. 23 Wurubuarε nyinja konoo fa daa banj o ne gyae nyi waa nyinj konoo fa ne, nawolo nyi o ne gyae nyi waa lese o gyoorobiiri dinaa kenj wola balan banj o be wulaa lese wo see nyi baa kaa di gyoori kpu na e ne. 24 Mena balan bananj yena daa banj o be baake ne. Te na de popou mo yena Gyudatena ya, mɔna baale mo lee yenaase. 25 Wurubuarε yako mena nombia kenja o dekpɛnkɛnggyooε Hosea tɔne man nyiaa,

"Balanj banj nafɔ ba te yeε me balanwo ya ne,
 maa baake wo nyi me balan.
 Te balan banj nafɔ moo ne gyae wo ya ne,
 baa kaa yeε me balan banj mεε gyae."

26 Mena mo te,
 "Botoo kenj nafɔ bεε yako wo nyi
 ba te yeε me balanwo ya ne,
 botootena te baa kaa baake nyi
 Wurubuarε ηon o kyaa kekpaakekpaa ne bia."

27 Wurubuarε dekpɛnkɛnggyooε Yesaya mo gyoo dekpɛnkɛnj yako lee Israetena wose man nyiaa,

"Doo nyi Israetena boe ηgba epo nooman anjasa ne,
 mɔna be man balan kyomii baale te Wurubuarε waa lεε ba nyee.

28 Nawolo nyi be gyae ke kyare ya,
 de Gbenjgyoo Wurubuarε waa di tεεle kei doo balan pou nombia karateete dokolonj."

29 Wurubuarε dekpɛnkɛnggyooε Yesaya mo yako mena nombii kei kaalanj nyiaa,
 "Nafɔ Wurubuarε donje ηon denj te kaase de duulunj man balan kyomii baale see ya ne,
 nafɔ de popou denj munuwo ηgba mena kenj Sodom na Gomora donooε
 na ne ηe man balan pou be munu ne."

30 Lee mena doo kpene kenj mεε gyae maa yako yena nyi balan banj ba te yeε Gyudatenawo ya ne, nafɔ ba te yase be sia nyi baa yela be gbεenenj ka teneε

Wurubuarε siaman ya. Mɔna lee ba kelεedi doo te Wurubuarε lεε wo do yela be gbεenenj teneewo o siaman. 31 Te Iseraetena doo banj yase be sia be silana Mosesi mmaraase ηan, na ηa ke yela be gbεenenj ka teneε Wurubuarε siaman. Mɔna be yeε kina kenj be gbεenenj ta teneε Wurubuarε siaman ya. 32 Weera doo te be yeεwo kina? Nawolo nyi ba te keε ke nyi Wurubuarε kelεedi ne gyae la ke yela be gbεenenj ka teneε Wurubuarε siaman ya. Banj gyen nyi be nombia ayεesa ne gyae la ke yela be gbεenenj ka teneε Wurubuarε siaman. Lee kei doo ba te yeε ηgba balan banj booo gyoo na boe dinaa ne. 33 Wurubuarε nombia anjarasenj see yako boe kei nombia nyiaa, "Kεε, me ta mo boe dinaa daale see Siyɔn donoo man.

Balanj baa gyoo na boe kei kpante,
 na baa gyoo na ke yala.
 Mɔna walanj ηon o mo o wose lo walanj ηon boe kei senje fa e ne doo na,
 desenj be gyae ke di e ya."

10

1 Me tebia, kpene kenj mεε gyae me konoo man te mεε fane ke doo yena nyi, Wurubuarε waa lεε me tebia Israetena pou nyee. 2 Maa tale di ba wose man adanseε nyi bεε yase be sia lee Wurubuarε nombia ηan doo nideli. Mɔna be sia keyase kenj bεε kyaa na Wurubuarε gbεenenj ya. 3 Nawolo nyi booo gyen gbεε kenj Wurubuarε na mo yela balan gbεenenj na teneε o siaman ya, te banj gbagba yase be sia be silana gbεenenj ηan banj gyen nyi ηe gyae ke yela be gbεenenj ka teneε Wurubuarε siaman ne. Lee mena doo ba te yookose ba wose na baa sila Wurubuarε gbεε kenj ne yeli balan gbεenenj na teneε o siaman ne ya. 4 Kristo yena mmaraase ηan pou nyee, te o kekɔnj doo mmaraase ηan kesila be dana tɔnoo bela ya. Lee kei doo walanj kamase ηon o lεε e di na, otenate gbεenenj gyae ka teneε Wurubuarε siaman.

5 De naana Mosesi ηmarasewo lee mena kenj deniwalanj waa sila mmaraase ηan na o gbεenenj ka teneε Wurubuarε siaman ne nyiaa, "Walanj kamase ηon o ne di mmaraase ηan doo na o gbεenenj ka teneε Wurubuarε siaman ne, akpaa o kyanj o wose di ηe doo nideli kenj o te yale ηe man dokolonj doo ya ne, kenanj na waa nyinj nyeedonj." 6 Mɔna walanj ηon o lεε Yesu di te lee o kelεedi doo o gbεenenj da teneε Wurubuarε siaman ne, na o na wolo baa nyi ta tekaa yeε nyi ηolo ke boose nyi, "Amote ne gyae la waa gyen gyu adido" na o kaa mo Kristo konj ya. 7 Yaa ηolo mo ke boose nyi, "Amote ne gyae la waa tisi gyu tεεle ateta" na o kaa gyuuu Kristo

lee woya man kɔŋ ya. ⁸ Mɔna Wurubuaɛ nombia ne yako lee balan ban bɔɔ lɛɛ Yesu di, te lee ba keleedi dɔɔ Wurubuaɛ be lɛɛ wɔ do nyi be gbɛnenɛ teneɛ ɲon Wurubuaɛ siaman nɛ wose man nyiaa, “Wurubuaɛ nombia ɲan benaa na ɲon. ɲɛ doo ɛ nɔɔse man, te ɲɛ doo ɛ konɔɔse man mɔ.” Nombia ɲenanɛ yena keleedi nombia ɲan dɛɛ yako nɛ.

⁹ Mena dɔɔ nyi akpaa n gyuusu n nɔɔ yako balan man nyi, “Yesu yena de Gbɛngyoo” te n lɛɛ di n konɔɔ man nyi Wurubuaɛ gyuusu e lee yeɲ man na, Wurubuaɛ waa lɛɛ n nyee. ¹⁰ Nawolo nyi walaɲ konɔɔ man te ɔ ne lɛɛ di te Wurubuaɛ ne lɛɛ ɔtenate do nyi ɔ gbɛnenɛ teneɛ ɲon Wurubuaɛ siaman. Walaɲ nɔɔ mɔ te ɔ na mo yako nyi Yesu yena ɔ Gbɛngyoo te Wurubuaɛ ne lɛɛ ɔtenate nyee. ¹¹ Mena mɔ te Wurubuaɛ nombia aɲmarasenɛ see ɲan ne yako nyi, “Walaɲ kamase ɲon ɔ lɛɛ Kristo di na, desɛɲ be gyae ke kyaɲ e korakora ya.” ¹² N yɛɛ Gyuda baale e o, n te yɛɛ Gyuda baale e ya o, de popou yɛɛ dokolonɛ Wurubuaɛ siaman. Nawolo nyi Kristo ɲonanɛ yena de popou de Gbɛngyoo. Walaɲ kamase ɲon ɔ wii baake e na, waa mo wa abɔɔ kpaakpaa ɲan boele e. ¹³ Nawolo nyi be yakowɔ Wurubuaɛ nombia aɲmarasenɛ see ɲan man nyiaa, “Walaɲ kamase ɲon ɔ wii baake de Gbɛngyoo Wurubuaɛ na waa lɛɛ ɔ nyee.”

¹⁴ Te sena yaa balan baa tale wii baake de Gbɛngyoo ɲon bɔɔ ne lɛɛ e di ya nɛ yeɛ na waa lɛɛ ba nyee? Yaa akpaa be te nyii ta ɔ wose man nombia ya na, sena te baa tale lɛɛ e di? Te akpaa ɲolo mɔ te kolosi ɔ wose man nombia fa wɔ ya na, sena te baa yɛɛ na baa nyii ɲa? ¹⁵ Te akpaa Wurubuaɛ te kpila balan nyi baa gyu ke yako ɔ wose man nombia ɲenanɛ ya na, sena te baa yɛɛ na baa tale gyu ke yako ɲa? Wurubuaɛ nombia aɲmarasenɛ see ɲan ne yako nyiaa, “Akpaa balan ne kɔŋ be kaa kolosi nyeedonɛ nombia ɲan na, ba keta na mo nombia kpaakpaa bo kɔŋ.”

¹⁶ Mɔna na ban pou bɔɔ nyi nombia kpaakpaa ɲan nɛ lɛɛ na ɲa di ya. Nawolo nyi Wurubuaɛ dekpɛɲkpɛngyɔɔre Yesaya yakowɔ nyiaa, “De Gbɛngyoo, amɔte lɛɛ na de nombia ɲan dɔɔ yako nɛ di?” ¹⁷ Mena dɔɔ lee Kristo nyeedonɛ nombia ɲan keyako man te balan ne nyii ɲa. Mena mɔ te lee Kristo nombia ɲenanɛ kenyii man te balan ne lɛɛ ɲa di.

¹⁸ “Mɔna ɛ yela maa bɔɔse ɲon nyiaa, mena balan kɛwɔ te nyii Kristo nombia ɲan baa yee?” Kenyii dɔɔ be te nyii, nawolo nyi Wurubuaɛ nombia aɲmarasenɛ see ɲan ne yako nyiaa, “Nombia ɲan te kili gyu tɛɛle kei dɔɔ pou.

Te deniwalan kamase mɔ te nyii nombia ɲenanɛ.”

¹⁹ ɛ yela maa bɔɔse ɲon bela nyiaa, mena dɔɔ ɛ ne yako baa nyi Iseraetena ban bɔɔ nyii nombia kɛɲa nɛ, be te nyii ɲɛ man yee? Kenyii dɔɔ be nyiiwo. Mosesi yena walaɲ gyangbate ɲon ɔ be tira mena nombia kɛɲa nɔɔ nyiaa, Wurubuaɛ kpa, “Maa mo balan ban ba te yɛɛ Gyudate-nawo ya nɛ do emɛɛ Gyudatena sibiiyam.

Maa mo balan ban bɔɔ gyeɲ daale lee ma wose man ya nɛ do ɲon ban.”

²⁰ Wurubuaɛ dekpɛɲkpɛngyɔɔre Yesaya mɔ gyɔɔ ɔ konɔɔ yako nyiaa, Wurubuaɛ kpa,

“Balan ban ba te yase be sia kɛo man ya nɛ, ban naa na man.

Te balan ban mɔ bɔɔ ne bɔɔse me dɔɔ ya nɛ,

ban te maa lese ma wose wola.”

²¹ Mɔna Iseraetena ban dɔɔ Yesaya yakowɔ nyi Wurubuaɛ kpa,

“Wee na wee na mɛɛ kɛɛ gbɛɛ nyi baa kaa lɛɛ man di na maa lɛɛ ba nyee, mɔna ba te yɛɛ denjele don koro senɛ tia man.”

11

Wurubuaɛ te bɛɛ Iseraetena kek-paakekpaaya

¹ Nyi akpaa nne te nombia kɛɲa doo na, ɛ yela maa bɔɔse ɲon bela nyiaa, “Wurubuaɛ bɛɛ ɲon gbagba ɔ balan ban baa yaa?” Korakora, ɔ te bɛɛ wɔ ya. Nawolo nyi man Pool gbagba yɛɛ Iseraɛ baale e. Ma lee Aberaham duulunɛ man, te ma lee Bɛngyamen dekpɛɲalanɛ man. ² Te yɛɛ nyi Wurubuaɛ bɛɛ ɔ balan ban ɔ wulaa ɔ gyeɲ wɔ, te ɔ be wulaa lese wɔ see lee tɛɛle kei kewalanɛ nɛ bo ya. ɛ tɔɔse mena kɛɲ Wurubuaɛ nombia aɲmarasenɛ see ɲan be yako lee Wurubuaɛ dekpɛɲkpɛngyɔɔre Elia wose man. ³ Elia moo Iseraetena nombiakumɛɛ kaa see Wurubuaɛ siaman te ɔ yako e nyiaa, “Me Gbɛngyoo, Iseraetena ta koe nya akpɛɲkpɛngyɔɔra ban pou te be yeɛɛ n kedeesa boya ɲan pou. Man maagenɛ koon kaa la, te bɛɛ kɛo man gba koran baa ko.” ⁴ Kenɲe Wurubuaɛ tiranɔɔ fa Elia nyiaa, “Koa, na nyan nyaagenɛ kaa la ya. Nawolo nyi me ta lese balan kakporɛ nyetooro (7,000) see fa ma wose, kɛɲ be te bunɲa ta som bane ɲon bɛɛ baake nyi Baal nɛ korakora ya.”

⁵ Mena mɔ te gyeɲ wee kei nɛ, Wurubuaɛ te tɛɛ ɔ bɛɛɛ kɛɲ dɔɔ lese balan akalansɛɛ baale see fa ɔ wose. ⁶ Akpaa

Wurubuare t̄e ɔ b̄ere keŋ d̄oo lese balan na, kenan̄ na te ȳe nyi ɔ t̄e ba tom keŋ b̄oo ȳe ne d̄oo lese w̄o ya. Nyi ŋon t̄e ba tom keŋ b̄oo ȳe ne d̄oo lese w̄o ne, kenan̄ na ɔ b̄ere keŋ ta tekaa ȳe b̄ere gbagba ya.

⁷ Nene sena yaa d̄e yako bela? Kpene keŋ Israetena be yase be sia k̄e ne, be te nyin̄ ke ya. M̄ona balan̄ akalans̄e ban̄ Wurubuare ba lese w̄o see ne, ban̄ nyin̄ na ke. Balan̄ akan̄ ban̄ d̄oo, ban̄ ȳe den̄jele don̄ bo. ⁸ Wurubuare nombia an̄marasen̄ see yako mena nombii kei nyiaa, “Wurubuare te yeli ba nyeeya ta yem, mena d̄oo b̄oo ne nyii nombia ŋan man ya.

Te kaa lii na gyen̄ wee kei ne,
be dana sia m̄ona b̄oo ne naa ya.

Be dana den̄jela,
m̄ona b̄oo ne nyii Wurubuare nombia ŋan man ya.”

⁹ Gyoo Defidi m̄o sola Wurubuare nyiaa, “Wurubuare yela be dedii ka bese ba deyalae.

Yela baa naa diyem t̄o ba dukum kom.

¹⁰ Yela be sia ke yel̄e na baa ta kpan̄te,
na baa kyaa kaale man deban̄ kamae.”

¹¹ E yela maa b̄ooŋe ŋon bela nyiaa, ke ȳe ampan̄ nyi Israetena ban̄ kpan̄tew̄o yala keŋ be ta bese tale koro yee? Koa, na mena ya. M̄ona kel̄edi keŋ ba te l̄e Wurubuare di ya ne, keŋ toro na gb̄e fa balan̄ ban̄ ba te ȳe Israetenawo ya ne, na Wurubuare ke l̄e ba nyee na ke nyin̄ do Israetena benan̄ sibiiyam. ¹² Nombiakum̄e ŋan Israetena be ȳe ne, keŋ torona gb̄e fa balan̄ ban̄ ba te ȳe Israetenawo ya ne te Wurubuare hiraa w̄o. Israetena benan̄ keyala be Wurubuare ɔsom man ne, ka moo t̄onoo burum̄ kona balan̄ ban̄ ba te ȳe Israetenawo ya ne. Mena d̄oo akpaa Israetena ban̄ de kaa nyin̄ Wurubuare nyeekel̄e na, kenan̄ na t̄onoo keŋ balan̄ ban̄ ba te ȳe Israetenawo ya ne baa nyin̄ na, ka te ȳe nsendee ya.

¹³ Nene em̄e ban̄ e te ȳe Gyudatenawo ya ne e tei nombii kei. Me ȳe Kristo kpilale e te ŋon kpila na man̄ e gyan̄ nyi me kaa kolosi ɔ nombia ŋan fa ŋon. Mena d̄oo m̄oo na mo ma tom kei do nsendee ya.

¹⁴ Nawolo nyi me loo gyakaa nyi me kȳo ŋon na, gyae ka do me tebia Gyudatena ban̄ sibiiyam na ke yela Wurubuare ke l̄e ba nyee. ¹⁵ Deban̄ keŋ Wurubuare ba besena ɔ wole tee Israetena ne, ke yela balan̄ ban̄ ba te ȳe Israetenawo ya ne kaa bese Wurubuare ɔ gyoona. Nyi akpaa mena te doo ne, kenan̄ na deban̄ keŋ Wurubuare waa kaa l̄e Israetena ban̄ do na, gyae ke ȳe balan̄ ban̄ ba te ȳe

Israetenawo ya ne gyon̄ ŋgba be fon̄ae lee yen̄ man ne. ¹⁶ Akpaa n̄ dana kolo te n̄ lese ke man̄ ŋaale deesi fa Wurubuare na, kenan̄ na nawolo baa nyi kpene kenan̄ pou ȳe Wurubuare wui. Mena m̄o te akpaa dan̄ lila ȳe Wurubuare wui na, kenan̄ na nawolo baa nyi dan̄ kenan̄ pou ȳe ɔ wui.

¹⁷ Gyudatena ȳe ŋgba oliifi dan̄ keŋ Wurubuare gbagba be duu ne. Te balan̄ ban̄ ba te ȳe Gyudatenawo ya ne, ban̄ ȳe yaa ŋgba ŋale man oliifi dan̄ ne. Mena d̄oo ȳe yaa ŋgba Wurubuare te kara oliifi dan̄ keŋ ɔ be duu ne tombia ŋaale leki, te ɔ ke kara ŋale man oliifi dan̄ keŋ tombia ka towaa na ke ne. Kei nawolo baa nyi em̄e ban̄ e te ȳe Gyudatenawo ya ne, em̄e m̄o e ke nyin̄ don̄ nawolo nyi e ke nyin̄ lon̄ lee oliifi dan̄ keŋ Wurubuare gbagba be duu ne man. ¹⁸ Mena d̄oo e na gȳo e konoo nyi e kela tombia ŋan b̄oo kare leki te b̄oo mo ŋon towaa ne ya. Nawolo nyi na dan̄ tombia danaana ke ka sen̄e ya, m̄ona ke lila danaana ke ka sen̄e.

¹⁹ Mberem na e ke yako nyi, “Be keretii tombia ŋan bo leki na daa ban̄ da te ȳe Gyudatenawo ya ne, ke nyin̄ gb̄e kaa towaa botoo ne dee nyin̄ nyeedon̄” ²⁰ Kei ȳe ampan̄. Keŋ ba te l̄e di d̄oo ya te Wurubuare keretii w̄o leki, te keŋ em̄e be kaa l̄e di d̄oo te e kaa sen̄awo be nawoo man. Mena d̄oo e na wola e wose ya, m̄ona e k̄e e wose d̄oo nideli. ²¹ Nawolo nyi Israetena ban̄ be ȳe tombia gbagbawo koran̄ ne, be ȳe dukum na Wurubuare te tina w̄o yela ya, m̄ona ɔ w̄on̄a ba den̄jele. Mena d̄oo akpaa em̄e m̄o e ȳe dukum na, ɔ be gyae waa tina ŋon yela ya.

²² N̄ k̄e nombii kei na, d̄e tale naa nyi Wurubuare dana w̄o nideli te ɔ nombia m̄o dana don̄ nideli. ɔ nombia dana don̄ fa ban̄ b̄oo ne ȳe ɔ kegyaebii ya ne, m̄ona em̄e balan̄ ban̄ e ȳe kakyen̄ te e don̄ ɔ gb̄een̄ man keŋ e te tina yela ya na, waa lese ɔ w̄o wola ŋon. Na mena ya na waa keretii em̄e m̄o leki. ²³ Te akpaa Israetena ban̄ b̄oo tina ba kel̄edi yela ne da bese kon̄ kaa l̄e Wurubuare di na, kenan̄ na waa besena w̄o kaa see be dasen̄ae bene keŋ man. Nawolo nyi Wurubuare waa tale mo w̄o kaa towaa na oliifi dan̄ keŋ bela. ²⁴ Em̄e ban̄ e te ȳe Israetenawo ya ne, e ȳe ŋgba ŋale man oliifi dan̄ tombia ŋan b̄oo kare mo kaa towaa na oliifi dan̄ gbagba keŋ ne. N̄ k̄e na nafa b̄oo ne kara dan̄ daale tombii kaa towaa na daale ya. M̄ona Israetena ban̄ d̄oo, ban̄ yena oliifi dan̄ gbagba keŋ b̄oo kara ke tombia leki ne. Mena d̄oo be gyae ke ȳe Wurubuare don̄ nyi waa bese mo tombia ŋenan̄ kaa towaa na ke naa keŋ ya.

Wurubuare waa lee Iseraetena pou nyee

²⁵ Me tebia, nombii daale weesee keñ mæe gyae ε ke nyii ke man. Akpaa ε nyii ke man na, be gyae ke yela ε ke yee ya agyueñ nyi ε gyeñ nombia gbaa ya. Nombii kenañ yena nyi Iseraetena dana dejele doñ, mōna te yee nyi baa yee dejele doñ kenañ kekpaakekpaa ya. Baa yee dejele doñ kenañ bo kelii debañ keñ Wurubuare waa kaa lee balan bañ ba te yee Iseraetenawo ya ne yaanoole keñ o ne gyae ne nyee pe. ²⁶ Dekoñ mena na Wurubuare waa lee Iseraetena pou nyee ngba mena keñ Wurubuare nombia añmaraseñ see ne yako ne nyiaa, "Siyon donoo man te nyeeleere ñon waa lee koñ,

na o kaa lese nombia nkanankaran pou lee Iseraetena man.

²⁷ Akpaa nyi ma lese nombiakumee pou lee be doo tan na, keñ ne gyae la ka wola nyi nookebakese keñ doo daa na wo nsana ne te koñ mena."

²⁸ Keñ Iseraetena te lee nyeedoñ nombia ñan di doo ya, te be kaa bese balan bañ bee kola Wurubuare. Mōna kei kaa yee tonoo fa emee bañ ε te yee Iseraetenawo ya ne. Te keñ be yee balan bañ Wurubuare be wulaa lese wo see doo, mena doo o ne gyae be nombia lee be naanao doo. ²⁹ Nawolo nyi akpaa Wurubuare da lese ñolo te o mo kolo boele e na, o bee kyeekee wa agyueñ bela ya.

³⁰ Debañ daale kaa lanawo na emee bañ ε te yee Iseraetenawo ya ne ε yee dejele doñ Wurubuare doo, mōna nenee doo lee Iseraetena dejele doñ doo Wurubuare te kaa wii ε waranjase. ³¹ Mena ke te nenee bañ mo dana dejele doñ, na ke yela Wurubuare ke wii be waranjase ngba mena keñ o be wii ε waranjase ne. ³² Nawolo nyi Wurubuare te yeli balan pou te yee dejele doñ, na waa nyin wii be popou waranjase.

³³ Wurubuare wo keñ o dana ne, be dana ke maa ya. O siakekara na o nombia kagyey dokoso be kyaa ya.

Amote ne gyae la waa tale nyii Wurubuare aboo ñan o ne yee, na mena keñ o ne yee ña ne man?

³⁴ Amote gyeña na de Gbenjyoo Wurubuare nyeeman nombia, te amote ne gyae la waa tale kolosi fa e?

³⁵ Amote faa na Wurubuare kolo see, keñ kaboena nyi ñon mo waa to otenate kom?

³⁶ Nawolo nyi kpene kamase yee o wui. Lee o doñ man doo te kpene kamase kyaa, te ñe popou mo kyae fa e.

Ñon kaboela nyi dee lese o yele kekpaakekpaa.

Amen.

12

Mena keñ kaboena nyi Kristotena baa kyaa

¹ Lee mena doo me tebia, keñ Wurubuare be wii de waranjase doo mee waase ñon bo nyiaa, ε mo ε wose pou fa e ngba kedeesa kolo ne lee ε kekyaabii man. Na ε ke kyaa fa e ngba balan bañ ayimee be doo ba wose man ya, te be nombia na gyoo o sia ne. Nawolo nyi kei yena osom kpaakpaate keñ ke kaboena. ² E na tekaa mo ε wose doo teele kei doo balan aboo ayeesa man bela ya. Mōna ε yela Wurubuare ke kyeekee ε konoo man nombia na ε dinoo pou, na ε ka bese balan wolee ε kekyaabii man. Kei gyae ke yela ε ka gyeñ kpene keñ Wurubuare ne gyae, te ke dei te kee gyoo o sia ne nideli ne.

³ Lee Wurubuare beree keñ o ba mo boele man te o be fa man tom kei nyi maa yee ne doo, mee sola ε man walañ kamase nyi o na kee o wose nyi ñolo be kyaa o wole ya. Mōna ε man walañ kamase waa yokose o wose na waa gyoo o wose man kee nyi, mena keñ o ne kee o wose na beree keñ Wurubuare ba mo boele e lee o keleedi doo ne doo na ke gbæe.

⁴ Nawolo nyi de man walañ kamase yee deniwalan na o nyee e te o dana yenaase kpookpoo, mōna yenañ kamase dana ka tom keñ kee yee. ⁵ Mena ke mo te daa Kristotena mo boe, mōna lee Kristo keleedi doo de ta bese walañ dokolonj. De yee kpookpoo, mōna Kristo doo da towaa na donja ngba walañ dokolonj ne.

⁶ Wurubuare aboo anefañ ñan o ba mo boele daa ne yee kpookpoo, mena doo kaboena nyi dee mo ña yee tom ngba mena keñ o ba mo ña boele daa ne. Nyi ñolo wui kpene keñ Wurubuare ba mo fa e yena nyi Wurubuare waa ta o doo kolosi na, kaboena nyi waa yee ke ngba mena keñ o keleedi doo ne. ⁷ Akpaa ñolo wui yena balan kasom na waa yee kagyey som. Te akpaa ñolo mo wui yena Wurubuare nombia ñan kawola na, kaboena nyi waa yee kagyey wola. ⁸ Akpaa ñolo wui yena balan kagyey kado na, waa doo balan kagyey. Te akpaa ñolo mo wui yena wo keyee na, kaboena nyi waa lese o tooman yee wo. Akpaa ñolo wui yena nyi waa yee siamante o tebia man na, waa lese o konoo man yee ke nideli. Akpaa ñolo wui yena balan waranjase kewii na, waa yee ke gyonj man keñ o na toronj ya.

ε gyae donja

⁹ E gyae donja lee e konoose man. E kola aboo njan pou ne yee aboo kumee na ne, na e ke kyan aboo kpaakpaa njan man kenkenj. ¹⁰ E yase e sia gyae e tebia Kristotena nideli ngba naalolobia ne, na e ka mo obuo fa donja nideli. E na kee nyi emee kela na njolo ya. ¹¹ E na yeli kegyae kenj doo e man fa Wurubuaere nombia njan ne noo ke yokose ya. E yela Wurubuaere felinj njan ka do njan donj, na e ka som de Gbengyoo Wurubuaere nideli. ¹² E yela e lookegyakaa kenj e dana ne ke yela e ke di gyon, na e ke nyinj konoo lee e kayeyee man, na e ke fane debanj kamase. ¹³ E kyo e tebia Kristotena banj be yee ayematenawo ne, na e ke lee njoola mo nideli.

¹⁴ E sola wosefereenj fa balan banj bee naase njan diyem ne. E sola Wurubuaere wosefereenj fa wo. E na falaa wo ya. ¹⁵ Kolo de konj njolo doo te o ne di gyon na, e kpu na e di gyon. Mena mo te akpaa kolo de konj njolo doo te o ne di walaansa na, e kpu na e na e ke di walaansa. ¹⁶ E kyaa na donja nideli. E na gyina e wose adido ya, mona e mo e wose do na balan banj booo doo daale man ya ne. E na kee e wose nyi e dei kela wo ya.

¹⁷ Nyi akpaa njolo de yee njan nombiikum na, e na mo dukum to e kom ya. E yee kakyen na e ke yee kpene kenj balan pou ne kee ke nyi ke dei ne. ¹⁸ Gbee kamase man na, e yee kakyen na e ke kyaa na walaan kamase wosefereenj man. ¹⁹ Me tebia, e na mo nombiakumee to donja kom ya. E mo kpene kamase fa Wurubuaere. Nawolo nyi Wurubuaere nombia anmarasenj see njan ne yako nyiaa, "Wurubuaere kpa, manj e Gbengyoo ne gyae la maa to balan kom lee be nombiakumee njan booo yee ne doo."

²⁰ Lee mena doo,

"Akpaa tanam na ko walaan njan o ne kola nenj na,

fa e weenee waa di.

Akpaa lonjboanenj na ko e na,

fa e lonj waa nyoo.

N yee mena na, desenj gyae ke kyan e nideli."

²¹ Na yeli nombiakumee ke di n doo ya, mona mo nombia kpaakpaa keyee di nombiakumee doo.

13

E yokose e wose fa kegyiise

¹ Kaboena nyi walaan kamase waa yokose o wose fa teele kei doo kegyiise banj bee di de doo ne, nawolo nyi kegyia njolo be kyaa kenj na Wurubuaere see na e ya. Kegyiise banj be kyaa ne pou, Wurubuaere see na wo. ² Mena doo akpaa njolo da koro senj tia kegyiise benanj na, o ta senj tia Wurubuaere baa. Te walaan njan waa yee mena na,

Wurubuaere waa wonj o denjele. ³ Balan banj bee yee nombia kpaakpaa ne, booo ne yee kegyiise ya. Nombiakumeeyera ne yee na kegyiise benanj. Akpaa n bee gyae nyi n ke yee teele kei doo kegyiise ya na, kenanj na yee kpene kenj dei na baa nyinj kelee nenj. ⁴ Nawolo nyi kegyia njan booo lese e see kolo nooman ne, o yee Wurubuaere tobaale e kenj o ne yee o tom lee nyanj gbagba n denjele doo. Mena akpaa n yee kolo kum na yela gyakolonj ke kyan nenj, nawolo nyi o donj kenj o dana ne te yee yakaa ya. O yee Wurubuaere tobaale e njan Wurubuaere ne tee o doo wonj nombiakumeeyera denjele. ⁵ Mena doo kaboena nyi walaan kamase waa yokose o wose fa kegyiise banj. Te yee kenj nyi o ne yee nyi kenj baa wonj o denjele kaagenj doo ya, mona kenj o gyenj lee o konoo man nyi kaboena nyi waa yee mena doo.

⁶ Mena mo doo te kaboena nyi yaa to lempoo ne. Nawolo nyi kegyiise banj yee Wurubuaere tewuleewo te bee mo ba debanj pou yee tom. ⁷ E to walaan kamase kom kenj e dana e ne. Akpaa ke yee lempoo ke na to ke, te akpaa ke yee toto ke na to ke. Akpaa ke yee obuo ke na bu wo, te akpaa ke yee yele kalese ke na lese ba yele.

⁸ E na yeli kom kamase ke doo emee na njolo nsana ya. Kom kenj kaboena nyi ke dee doo ya nsana yena balan kegyae kenj kaboena nyi yaa gyae donja ne. Nawolo nyi akpaa njolo ne gyae o doo na, o te yee kpene kenj mmaraa kenj ne gyae ne kelii oto. ⁹ Nne te Mosesi mmaraase njan njaale ne yako nyiaa, "Na lee n weele yaa n baale wole ya, na ko walaan ya, na njemele ya, na yeli n sia keyee n doo kolo ya." Kenja na mmaraase akanj njan pou nyee yena mmaraa kenj ne yako nyiaa, "Gyae n doo ngba nyanj gbagba n wose ne." ¹⁰ Nyi akpaa njolo ne gyae o doo ne, o be gyae waa yee e nombiikum ya. Mena doo nyi n gyae n doo na, n dii mmaraase njan pou doo baa kelii oto. Nawolo nyi mmaraase njan pou nyee yena kegyae.

¹¹ Kenja pou wole ne, e kee debanj kenj man de kyaa ne na e kena nyi te lii debanj kenj dee fonj lee da dosoronj man. Nawolo nyi nenee da nyeekeleeweeya njan ta benaa kela debanj kenj doo tanjgbee lee Kristo di ne. ¹² Teka kyomii na nelim te lam, na tee kena mo te lii. Mena doo e yela dee tina ditiintee man aboo keyee yela, na dee mo kenmanjee kegba kenj dee mo yoo na ditiintee aboo ne do. ¹³ E yela da kekyaabii man ke yee ngba balan banj be kyaa kenmanjee man ne. E na yeli dee wolee debanj gyu ke kyaa noodedii man di de noo na dee deese ya. E na yeli dee yee kafonj nombia na nombia nkarankaranj ya. E na gyae kale ya, te e na yee sibiikum

mo ya. ¹⁴ Mōna ε yela de Gbenggyoo Yesu Kristo kedi ε nyee, na ba tekaa yela ε ka gyueŋ nombiakumεε ŋan ε dinoo kum keŋ ne yeli ε ne yeε ne ya.

14

Ε na bu doŋa foo ya

¹ Ε λεε walaŋ ŋon o be dana doŋ o Kristo keleedi man ya ne do ε man. Mōna ε na yeli ε konoo man nombia ŋan doo walaŋ kamase seŋε ne, ka mo kewoŋee koŋ ya nsana ya. ² Nolo kyaa na lee o Kristo keleedi doo o ne lee di nyi waa tale di kpene kamase. Nolo mo keleedi be dana doŋ ya mena doo ŋon ne di faareŋ weeneε kaageŋ bo. ³ Gbeε be doo nyi walaŋ ŋon o ne di kpene kamase ne, waa keε o wose nyi o dei kela walaŋ ŋon o ne di faareŋ weeneε ne ya. Mena mo te walaŋ ŋon o ne di faareŋ weeneε ne, na bu walaŋ ŋon o ne di kpene kamase ne foo ya. Nawolo nyi Wurubuare ne lee be popou do. ⁴ Nyarŋ yena amote keŋ n ke tale bu ŋolo tobaale yaa wa alebu foo? Walaŋ ŋonan o gbenggyoo waageŋ ne gyae la waa tale naa nyi o seŋε nideli yaa o ba seŋε nideli ya. Te waa tale seŋ nideli nawolo nyi de Gbenggyoo Wurubuare dana doŋ keŋ waa tale yela waa seŋ nideli.

⁵ Nolo waa tale yako nyi wee daale kela weeya akan ŋan, te ŋolo mo gyarŋ na weeya ŋan pou yeε kyεkyεε. Nombia keŋa man na, kaboena nyi walaŋ kamase waa lee o wui keŋ doo o seŋε ne do nideli. ⁶ Nyi akpaa ŋolo da lese wee daale see nyi keŋ kela na weeya akan ŋan na, o ne yeε mena bo na waa mo lese Wurubuare yele. Te akpaa ŋolo mo ne di kpene kamase na, o ne di ke bo na waa mo lese Wurubuare yele. Nawolo nyi o ne fane fa Wurubuare karanŋ lee weeneε ŋenanŋ doo pete o ne dii. Walaŋ ŋon mo o ne di faareŋ kaageŋ bo ne, ŋon mo ne di ŋa bo na waa mo lese Wurubuare yele. Nawolo nyi ŋon mo ne fane fa Wurubuare karanŋ pete o ne dii.

⁷ Da ke kyaa kei, yerŋ man o nyeedoŋ man o, ŋolo be kyaa fa o wose ya. ⁸ Nyi akpaa de kyaa na, de kyae fa de Gbenggyoo Yesu Kristo. Mena mo te akpaa da yem na, da yerŋe fa de Gbenggyoo Yesu Kristo. Mena doo nyi de kyae na de sia o, da yerŋe o, de yeε de Gbenggyoo Yesu Kristo wui.

⁹ Kei doo te Kristo yerŋawo te o foŋawo lee yerŋ man. Na ke yela waa nyiŋ bese balaŋ baŋ be kyaa na be sia, na baŋ boo yekee ne pou Gbenggyoo. ¹⁰ Mena doo tekaboena nyi ŋolo waa bu o doo foo yaa waa keε o wose nyi o dei kela o doo ya. Nawolo nyi de popou deε kaa seŋ Wurubuare siaman na waa di de nombia. ¹¹ Nawolo

nyi Wurubuare nombia anmaraseŋ see ŋan ne yako nyiaa,

“De Gbenggyoo kpa,
‘Maŋ nyiŋa me kyaa ne,
walaŋ kamase waa kaa bunj me siaman
na waa toro yako nyi maŋ yena Wurubuare.’ ”

¹² Lee mena doo de man walaŋ kamase waa kaa toleε o nyoowoya fa Wurubuare.

¹³ Mena doo ε yela dee tina doŋa foo kebu yela. Mōna kaboena bo nyi deε keε nyi doo yeε kolo na ke yela ŋolo ke yeε dukum ya. ¹⁴ Me ka bese Kristo baale kei doo ne, ma te naa nyi weeneε kamase be kyaa keŋ ke yeε kolo kum ke ya. Mōna akpaa Kristo baale ŋolo de lee weeneε ŋaale do nyi ke yeε kolo anekolaŋ ke na, na otenate gyan te ke yeε kolo anekolaŋ.

¹⁵ Nyi akpaa n weeneε ŋaale kedi de yeli n doo ŋolo wose te feε e ya ne, kenarŋ na n nombia ayeεsa beε wola balaŋ kegyae ya. Na yeli n weeneε ŋaale kedi ke yela n doo ŋolo ke yala o keleedi man ya. Nawolo nyi ŋon mo doo te Kristo yerŋawo. ¹⁶ Mena doo na yeli kpene keŋ nyarŋ ne keε ke nyi ke dei ne, ka bese kolo kum balaŋ siaman ya.

¹⁷ Nawolo nyi Wurubuare gyoori keŋ ne, ka te yeε kedi na kenyoō nombia ŋaageŋ ya. Mōna ke yeε keŋ nyi walaŋ waa yeε kpene keŋ tenεε Wurubuare siaman, na waa yeε kpene keŋ gyae ka mo wosefeεreŋ koŋ ŋon na o doo nsana, na dee di gyorŋ keŋ Wurubuare felin ŋon ne fa daa ne. ¹⁸ Walaŋ kamase ŋon o som Kristo lee mena gbeε kei man ne, o nombia na gyoo Wurubuare sia. Mena walaŋ ŋonan mo te balaŋ na lese o yele.

¹⁹ Mena doo debaŋ kamase na ε yela deε mo de loo gyakaa aboo ŋan gyae ka mo wosefeεreŋ koŋ, te ŋεε do daa doŋ da keleedi man ne doo. ²⁰ Na yeli weeneε ŋan nyarŋ ke di ne, ke woleε Wurubuare tom ya. Gbeε doo nyi deε tale di weeneε kamase, mōna akpaa weeneε ŋan nyarŋ kedi ne ne gyae la ke yela ŋolo ke yala o keleedi man na, kenarŋ na na di ŋa korakora ya.

²¹ Nawolo nyi akpaa ŋolo de beε naane ketao, yaa o beε solonŋ kenyoō yaa o beε kpene kamase keŋ gyae ke yela o doo ŋolo ke yala o keleedi man na, keŋ gba dei la kela. ²² Mena doo kpene kamase keŋ n ne lee di lee mena nombia keŋa man na, yela ke doo emεε na n Wurubuare nsana. Walaŋ ŋon o konoo man nombia bee bu e foo lee aboo ŋan ŋon gbagba be lee ŋa do ne man ya na, ŋon na nyeebam.

²³ Mōna akpaa ŋolo de di kolo keŋ o konoo man nombia ta tenee e ya ne, kenarŋ na Wurubuare waa bu e foo. Nawolo nyi otenate te lee Wurubuare di lee kpene kenarŋ keyeε man ya. Te kpene kamase keŋ

ηολο te λEE WuruBuare di lee ka keyEE man ya ne, na ke yEE dukum ke.

15

Ε na gyuen yaagen wui ya

1 Daa ban da senEE da keleedi man kenken ne, kaboena nyi dee nyin konoo fa ban booo senEE ba keleedi man kenken ya ne, na dee nyin kyoo wo. E na yeli dee kee daa daagen wui ya. 2 E yela de man walan kamase ke yEE kpene ken dei fa o doo, na ke kyoo e na non mo ka sen kenken o keleedi man. 3 Nawolo nyi Kristo gba koran te kee non waagen wui ya. Be nmarasewo WuruBuare nombia anmarasen see man nyi o yako WuruBuare nyiaa, "Tuubia njan balan ba tee nen ne, man te ne kaa wurawoo." 4 Nombia njan pou booo nmarase see WuruBuare nombia anmarasen see njan man ne, be nmarase na bo see na ne ka wola daa nombia. Kei gyae ke yela dee yEE kakyer na dee nyin konoo sen kenken, lee lookegyakaa ken de dana ne doo.

5 MEE sola WuruBuare non o ne yeli balan ne nyin konoo sen kenken te o na do wo kakyer ne nyiaa, deban ken ken e silana Kristo Yesu ne, waa yela e ke yEE noodokolon. 6 Dekon mena na gyae ke yela e popou ka mo konoo dokolon, na noodokolon lese WuruBuare non o yEE de Gbengyoo Yesu Kristo o kya e ne ye.

7 Lee mena doo e lee don do ngba mena ken Kristo be lee non do ne, na balan ke nyin lese WuruBuare ye. 8 Ampan yaa mee yako non nyiaa, Kristo kaa bese Gyudatena somre na ka wola nyi WuruBuare ne di o nombia doo. Te o nombia njan o be yako see fa Gyudatena be naanao ban ne, gyae ke kon mena. 9 Kei gyae ke yela balan ban ba te yEE Gyudatenawo ya ne, ka lese WuruBuare ye lee mena ken o be wii be waranase ngba mena ken WuruBuare nombia anmarasen see njan be yako ne nyiaa,

"Lee ken doo maa lese n ye le balan ban ba te yEE Gyudatenawo ya ne siaman, na maa kpee noonen kelee nen."

10 WuruBuare nombia anmarasen see njan besewo yako nyiaa,

"Emee balan ban e te yEE Gyudatenawo ya ne,
e kpu na balan ban WuruBuare ba lese ne na e ke nyanee."

11 WuruBuare nombia anmarasen see njan besewo yako nyiaa,

"Emee ban pou e te yEE Gyudatenawo ya ne,
e lese de Gbengyoo WuruBuare ye le.
Emee teele ken doo balan pou,
e lese WuruBuare ye le."

12 WuruBuare dekpenkpenngyooore Yesaya mo yakowo nyiaa,

"Walan ηolo waa kaa lee de naana Gyese duulun man konj.

Non ne gyae la o kaa di gyoori balan ban ba te yEE Gyudatenawo ya ne doo,

te o doo te baa mo be loo gyakaa."

13 MEE sola WuruBuare non o ne fa balan lookegyakaa ne nyi waa yela e ke kyaa gyon na wosefeeren man lee keleedi ken e be lee e di ne doo. Na o felin non ke yela e ka mo e loo gyakaa o doo nideli.

14 Me tebia Kristotena, man gbagba gyen nideli nyi e yEE balan kpaakpaawo, te e gyen nombia mo nideli ken e ke tale wola e tebia. 15 Mona ma te gyoo me konoo yako non nombia naale me tone ken man, na e be nyin wolee na ya. WuruBuare beree ken o ba mo boele man ne doo, te me talewo yako non nombia nenan.

16 Nawolo nyi WuruBuare lese na man nyi maa yEE Yesu Kristo kpilale balan ban ba te yEE Gyudatenawo ya ne, kaa yEE ngba kpene ken be mo deesi fa WuruBuare te na gyoo o sia ne. Nawolo nyi WuruBuare felin non te desina wo ken kolo kum kamase be doo be man bela ya.

17 Mena doo me dana gbEE ken maa tale wola ma wose, lee tom ken Kristo don ken ne yeli mee yEE fa WuruBuare ne doo. 18-19 Moo gyae maa yako nombii daale kpu na ken Yesu Kristo be tee me doo yEE ne ya. Maa gyoo me konoo bo yako mena ken o be tee me doo yela balan ban ba te yEE Gyudatenawo ya ne be kaa lee WuruBuare di ne doo. Me noowoya na me nombia ayeesa na gyakolon nombia na nombia dinaana njan WuruBuare felin non be yeli mo tale yEE ne, ye le la te balan ban ba te yEE Gyudatenawo ya ne kaa lee WuruBuare di. Mena doo me teewo kolosi Kristo nombia kpaakpa njan pou lee Gyerusalem donoo man menEE kelii Ilirikum teele doo.

20 Kpene ken doo me konoo man deban kamase ken mee gyae nyi maa yEE yena nyiaa, mee gyae nyi maa ta kolosi Kristo nombia kpaakpa njan botoose njan be te nyii ta na see ya ne. Moo ne gyae nyi me kaa kolosi na botoose njan baale be wulaa kolosi na ne ya. 21 Mena te WuruBuare nombia anmarasen see njan ne yako nyiaa, "Balan ban ba te yako ta wo Kristo nombia njan ya ne baa naa e,
te balan ban be te nyii ta o nombia njan ya ne baa nyii ne man."

²² Kei dɔɔ te kaa lii nan gyen me te nyinja ta gbɛɛ maa kɔŋ ɛ gyan ya ne. ²³ Mɔna nenɛɛ dɔɔ ma te tan ma tom keyɛɛ kebo, te leenan bene bene me wulaa mɛɛ gyae gbɛɛ nyi maa kɔŋ ɛ gyan, ²⁴ mena dɔɔ ma te yɛɛ ma agyuen nyi akpaa mɛɛ lam mee gyu Sepeni na maa ta ɛ gyan. Mɛɛ kɔŋ me kaa talaa me sia ɛ gyan weeya ala, na ɛ ke nyin lo man gbɛɛ.

²⁵ Mɔna nenɛɛ dɔɔ ma senɛɛ Gyerusalem gbɛɛ dɔɔ baa. Me dana kolo mee gyu me kaa kyɔ Kristotena ban be kyaa botɔɔ ne. ²⁶ Nawolo nyi Kristotena ban be kyaa Masedonia na Akaya tɛɛlese man ne, ta mo gyon yilaa abɔɔ na baa mo yeleɛ Kristotena ayematena ban be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne. ²⁷ Ban gbagba kegyaebii man te ba moowo yilaa abɔɔ kenja, te kaboena nyi baa tan yɛɛ mena. Nawolo nyi nyeedon nombia kpaakpaa nan bɔɔ nyii lee Wurubuare gyan ne, Gyudatena yele la te be nyii na. Mena dɔɔ nyi ban mo da mo ba wose man abɔɔ gyu ke kyɔ Gyudatena banan na, ke doo na ke gbɛɛ.

²⁸ Akpaa me tan mo abɔɔ nan pou bɔɔ yilaa ne do wo be nyinjmaa man na, maa kaa lan gyu Sepeni tɛɛle man. Akpaa mɛɛ lam mee gyu botɔɔ na, te maa kɔŋ ɛ gyan. ²⁹ Te ma gyen nyi me keɛ kɔŋ ɛ gyan kei ne, gyae ke yela Kristo ke hiraa daa nideli.

³⁰ Me tebia kpaakpaa, me ta mo de Gbengyoo Yesu Kristo na balan kegyae ken Wurubuare felin non be yeli ɛ dana ne mɛɛ sola non nyiaa, ɛ yase ɛ sia fane fa Wurubuare kyɔ man. ³¹ ɛ fane fa Wurubuare fa man nyi waa lese man lee balan ban ba te yɛɛ Kristotenawo ya te be kyaa Gyudia tɛɛle man ne nyinjmaa man. ɛ fane nyi Wurubuare waa yela Kristotena ban be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne, sia kagye tom ken mee gyu me kaa yɛɛ be gyan ne man. ³² Te akpaa Wurubuare de sɛɛ na maa kɔŋ ɛ gyan na gyon, na daa na non pou ke kyaa na dee di gyon na donja. ³³ Wurubuare non o yɛɛ wosefɛɛren Gbengyoo e ne, waa kyaa na ɛ popou. Amen.

16

Nɔɔkado

¹ Mɛɛ lese de deesi Kristo alo Foobe maa wola non nyi o yɛɛ walan non o ne yee Wurubuare nideli. Foobe kei yɛɛ kegyia e Kristotena ban be kyaa Kenkiria donɔɔ man ne man. ² Nyi o kɔŋ ɛ gyan na ɛ lɛɛ e lee de Gbengyoo Yesu yele man na ɛ ke kyɔ e lee gbɛɛ kamase man, ngba mena ken kaboena nyi Kristotena baa kyɔ donja ne. Nawolo nyi non gbagba mo te kyɔ balan burum, te o te kyɔ man gbagba mo.

³ ɛ do Pirisila na Akuila nɔɔ fa man, nawolo nyi be yɛɛ me tebiawo te daa na wo pou ne yɛɛ na Kristo Yesu tom ken.

⁴ Ba mo ba wose fa yen lee me dɔɔ.

Mena dɔɔ mɛɛ do wo nɔɔ nideli.

Na man maagen na do na wo nɔɔ ya, mɔna Kristotena ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya ne mo na do wo nɔɔ.

⁵ ɛ do Kristotena ban be gyajee ba dekanjalan man ne nɔɔ fa man.

ɛ do me gyoo gyaagy Epanetuse nɔɔ fa man. Non yena walan non o be tangbɛɛ lee Kristo di Esia tɛɛle man.

⁶ ɛ do Mɛɛɛ non o be naa diyem nideli ɛ dɔɔ ne nɔɔ fa man.

⁷ ɛ do Andoronikuse na Gyuniase nɔɔ fa man.

Be yɛɛ Gyudatenawo ngba man ne, te daa na wo pou te be kyanawo to deni see.

Be yɛɛ balan ban Kristo kpilala ban pou ne bu wo nideli, te be tangbɛɛ man lee Kristo di gba.

⁸ ɛ do Ampeliatuse nɔɔ fa man.

O yɛɛ me gyoo gyaagy e lee Kristo dɔɔ.

⁹ ɛ do de gyoo Ubanuse non daa na e pou ne yɛɛ tom Kristo man ne, na de dɔɔ kpaakpaa Setakise nɔɔ fa man.

¹⁰ ɛ do Apelese nɔɔ fa man.

O ta lese wola nideli nyi o senɛɛ Kristo nombia nan man nideli.

ɛ do balan ban pou bɔɔ lee Aristobuluse dekanjalan man ne nɔɔ fa man.

¹¹ ɛ do Herodion nɔɔ fa man.

Non mo yɛɛ Gyuda baale e ngba man ne.

ɛ do Kristotena ban be kyaa Nasisuse dekanjalan man ne nɔɔ fa man.

¹² ɛ do Tirifena na Tirifosa nɔɔ fa man.

Be yɛɛ ala ban bɔɔ kyan ba wose yɛɛ de Gbengyoo Kristo tom ken.

ɛ do me gyoo gyaagy Pɛɛsi nɔɔ fa man.

Non mo yɛɛ alo non o be yɛɛ tom dinaa fa de Gbengyoo.

¹³ ɛ do Rufuse na o naa non o ba mo man yɛɛ o bu ne nɔɔ fa man.

Rufuse yɛɛ de Gbengyoo Kristo tobaale non o yele ba lee nideli.

¹⁴ ɛ do Asinkirituse na Felegon na Hemise na Patorobase na Hemase na Kristotena ban pou be kyaa kpu na wo ne nɔɔ fa man.

¹⁵ ɛ do Filologuse na Gyulia na Neruse na o deesi na Olimpase na Kristotena ban pou be kyaa kpu na wo ne nɔɔ fa man.

¹⁶ ɛ pukaa donja, na ɛ ka do donja nɔɔ na gyon.

Kristotena akpii akpii nan pou na do non nɔɔ.

¹⁷ Me tebia, mɛɛ waase ɲon nyi ɛ keɛ nideli na ɛ ka gyene balan ban be kpue na ɲon te beɛ wɔlɛɛ ya nsana ne. Mena balan banan ne yeli baale ne yale ba keleɛdi man, te be nombia ɲan beɛ wolo ne mo yɛɛ kpoo lee ɲan moɔ wola ɲon ne man. ɛ lese ɛ wose lee mena balan banan man.

¹⁸ Nawolo nyi mena balan keɛwɔ beɛ som de Gbenɲyoo Kristo ya, mɔna beɛ gyae ban gbagba deeli bo. Be doɲɛɛ beɛ mo noɔman yelin na noɔwoya gyon nyinjan mo beo balan ban boɔ gyen daale ya ne. ¹⁹ ɛmɛɛ doɔ balan pou te nyii mena ken ɛ ba mo ɛ wose fa Kristo ne, mena doɔ dana man gyon nideli. Mɔna mɛɛ gyae ɛ ka gyen nyansa na ɛ ka gyen nombia ɲan ɲe dei, na ɛ ka lese ɛ wose lee dukum keyɛɛ man.

²⁰ Be gyae ke kyare ya Wurubuare ɲon ɔ yɛɛ wosefɛɛɛɛɲ pou Gbenɲyoo e ne, waa yela ɛ ke sakatee obonsam ɛ nawoɔ tɛɛ. De Gbenɲyoo Yesu waa mo ɔ bereɛ boele ɲon.

²¹ Me doɔ Timoti ɲon daa na e ne yɛɛ tom dokolon ne na do ɲon noɔ.

Mena ke mo te Lusiuse na Gyason na Sosipata ban be yɛɛ me tebia Gyu-datenawo ne mo na do ɲon noɔ.

²² Man Tetiyuse ɲon moɔ ɲmarase tone kei fa Pool ne,

mo na do ɲon noɔ lee de Gbenɲyoo Kristo yele man.

²³ Me denite Gayose mo na do ɲon noɔ.

ɔ dekpɔnalan man te daa Kristotena ban pou de kyaa kebo ne ne gyanɛɛ.

Erasituse ɲon ɔ ne keɛ donɔɔ kei kɔba doɔ ne,

na de doɔ Kuatuse mo na do ɲon noɔ.

²⁴ De Gbenɲyoo Yesu Kristo waa mo ɔ bereɛ boele ɛ popou na waa sen ɛ wole. Amen.

²⁵ ɛ yela deɛ lese Wurubuare yele. ɲon ne tale la yela ɛ ne tale sen kenken ɛ keleɛdi man, lee Yesu Kristo nyeedon nombia ɲan moɔ kolosi fa ɲon ne doɔ. Nafɔ anokoare nombii kei yɛɛ nombii aweesen ke, mɔna nenɛɛ doɔ Wurubuare te yeli de ta gyen ke. ²⁶ Nenɛɛ doɔ nombii kei ta tekaa yɛɛ nombii aweesen ya. Wurubuare te yeli wa akpenkpengyooɔra te ɲmarase anokoare nombii kei see. Te Wurubuare ɲon mo ɔ kyaa kekpaakekpaa ne te yeli ba te kolosi nombii kei fa tɛɛle kei doɔ balan pou, na baa lee e di na baa ta ɔ gbɛɛɛɛɲ doɔ.

²⁷ ɛ yela deɛ ta de Gbenɲyoo Yesu Kristo doɔ na deɛ lese Wurubuare yele kekpaakekpaa. Nawolo nyi ɲon waagen koon yena nyansa pou nyee.

Amen.

Pool Tōne gyan̄gbate ken o be ŋmarase yelee Korintotena ne

¹ Tōne kei lee man̄ Pool ŋon Wurubuare be baake lee o kegyaebii man̄ nyi me kaa yee o kpilale ne, na de doo Sositene gyan̄. ² Dee ŋmarase ke dee yelee emee Kristotena dikpii ken̄ e kyaa Korinto donoo man, na ban̄ pou be kyaa yenan̄ kamase te bee som de Gben̄gyoo Yesu Kristo ŋon o yee daa na wo pou Gben̄gyoo e ne. Wurubuare te tee Kristo Yesu doo baake ŋon te o gheraa ayimee lee e wose man te o desina ŋon see fa o wose.

³ De kya Wurubuare na de Gben̄gyoo Yesu Kristo baa mo be beree boele ŋon, na baa fa ŋon wosefeeren̄. ⁴ Deban̄ kamase ken̄ mee fane na, mee fa Wurubuare karan̄ lee mena ken̄ o be tee de Gben̄gyoo Kristo Yesu doo mo o beree boele ŋon ne doo. ⁵ Lee mena ken̄ emee na Kristo be yee noodokolon̄ doo, Wurubuare te hiraa ŋon gbɛ kamase man. O te yeli e ta gyan̄ kekolosi te e nyiŋa nyansa mo kpu. ⁶ Nawolo nyi Kristo nombia ŋan dee kolosi te e be nyii ne, ta gyoo e man nideli. ⁷ Mena doo deban̄ kei ken̄ e kyaa e ne daa de Gben̄gyoo Yesu kabese kon̄ na sibiiyam ne, Wurubuare felin̄ kolo anefan̄ daale be kyaa ken̄ e te nyiŋa ta ya. ⁸ ŋon gbagba waa yela e ka sen̄ ken̄ken̄ kelii oto, ken̄ nyi nombiikum kamase be gyae ke doo e man ya kelii wee ken̄ de Gben̄gyoo Yesu Kristo waa bese kon̄. ⁹ Wurubuare ŋon o bee lee o nombia wole ya ne baake na ŋon nyi e kaa yee noodokolon̄ na o bu Yesu Kristo ŋon o yee de Gben̄gyoo e ne.

Kristotena ne kale na don̄a

¹⁰ Me tebia Kristotena, me ta mo de Gben̄gyoo Yesu Kristo yelee mee doo ŋon teree nyiaa, e popou e yako nombii see don̄a na kekpase be kon̄ e man ya. E yee noodokolon̄ lee e nyeeman̄ nombia na e kekolosi pou man. ¹¹ Me tebia, balan̄ baale ta lee Koloe dekan̄alan̄ man kaa yako man̄ nyi kale doo ya nsana. ¹² Nombii ken̄ doo yena nyi e be dana noodokolon̄ ya. Nawolo nyi e man baale kpa, "Be silana Pool bo," te baale mo kpa, "Be silana Apolo bo," te baale mo kpa, "Be silana Pita bo." Mena mo te baale mo kpa, "Kristo te be silana." ¹³ Mee boose ŋon baa nyiaa, dee tale kpase Kristo? Pool te be gyoo wo sakaa opan̄dan̄ doo fa ŋon? Yaa man̄ Pool yelee man̄ te be soo ŋon Wurubuare lon̄? ¹⁴ Mee do Wurubuare noo nyi lee Krispuse na Gayose wole na, ma te so ŋolo Wurubuare

lon̄ ya. ¹⁵ Lee mena doo ŋolo be tale yako nyi, be soo e Wurubuare lon̄ bo lee ma yelee man ya. ¹⁶ Mee toose mo nyi me soo Setefanase na o dekan̄alan̄mantena Wurubuare lon̄. Lee kewo wole na, moo ne toose nyi me soo ŋolo Wurubuare lon̄ bela ya. ¹⁷ Nawolo nyi Kristo te kpila man̄ nyi me kaa so balan̄ Wurubuare lon̄ ya. Mōna o kpila man̄ bo nyi me kaa kolosi o nombia kpaakpaa ŋan. Me ta mo denibalan̄ nyansa kolosi nombia kpaakpaa ŋenan̄ ya. Nyi men̄ moo denibalan̄ nyansa kolosi nombia kpaakpaa ŋenan̄ ne, nafa Kristo yen̄ ken̄ o ba yem opan̄dan̄ doo ne wose man̄ nombia be gyae ke yee noodon̄ ya.

Kristo yena Wurubuare don̄ na o nyansa

¹⁸ Kristo opan̄dan̄ doo yen̄ ken̄ nombia yee diyin̄ nombia ŋa fa balan̄ ban̄ bee yoo Wurubuare gbɛ man ne, mōna daa ban̄ Wurubuare ne lee da nyee ne doo ŋe yee Wurubuare don̄ ke fa daa. ¹⁹ Nawolo nyi Wurubuare nombia an̄marasen̄ see ŋan ne yako nyiaa,

"Maa yela nyansatena ban̄ nyansa ke yee yakaa,

na maa yela ban̄ be sia be kare ne,
mo sia kekara ken̄ ke yee yakaa."

²⁰ Nyi akpaa nne te doo na, kenan̄ na teele kei doo nyansatena na tōne gyan̄ara na nombia gyan̄ara ban̄ dasen̄ae yena alen̄ Wurubuare siaman̄? Wurubuare ta lese wola nyi teele kei doo nyansa yee diyin̄ nombia ŋa o siaman̄. ²¹ Nawolo nyi Wurubuare nyansa man na, o yee ke nyi balan̄ be gyae baa tale mo ban̄ gbagba be nyansa gyan̄ e ya. Mena doo ke yee Wurubuare kegyaebii nyi waa ta na nombia kpaakpaa ŋan dee kolosi te balan̄ kpa ŋe yee diyin̄ nombia ŋa ne doo lee balan̄ ban̄ baa lee ŋa di ne nyee. ²² Gyudatena ne gyae gyakolon̄ nombia bo baa naa, te Girikitena mo ne gyae nyansa nombia bo baa nyii. ²³ Mōna daa ne kolosi Kristo ŋon hoo gyoo e sakaa opan̄dan̄ doo ne wose man̄ nombia bo. Mena nombia ŋenan̄ yee ban̄ nombia ŋa fa Gyudatena, te ŋe yee diyin̄ nombia ŋa fa balan̄ ban̄ ba te yee Gyudatenawo ya ne. ²⁴ Te balan̄ ban̄ pou Wurubuare be baake ne doo, be yee Gyudatenawo o, yaa ba te yee Gyudatenawo ya ne, Kristo yena Wurubuare don̄ na o nyansa fa wo. ²⁵ Nawolo nyi Wurubuare nyansa ken̄ deniwalan̄ bee bu ke ya ne, ken̄ kela na deniwalan̄ nyansa, te o don̄ ken̄ deniwalan̄ bee bu ke ya ne, ken̄ kela na deniwalan̄ don̄. ²⁶ Me tebia, e toose mena ken̄ e doo pete Wurubuare be baake ŋon ne. Nawolo nyi deban̄ kenan̄ na, na e popou yena siakaralaten̄ balan̄ siaman̄ ya, ta na e popou mo yena balan̄

dinaana balan siaman ya, te na ε popou mo yena gyoorobia ya. ²⁷ Mona balan ban tæele kei doo balan ne kee wo nyi be yee ayintenawo ne, ban te Wurubuaere lesewo te o moo wo do siakaralata ne desey. Mena mo te balan ban tæele kei doo balan ne kee wo nyi booo dana don ya ne, ban te Wurubuaere lesewo te o moo wo do ban be dana don ne desey. ²⁸ Balan ban tæele kei doo balan ne kee wo nyi ba tekaboena ya, yaa booo tan tonoo ya, te booo ne kala wo mo do kolo man ya ne, ban te Wurubuaere lesewo. O te yee mena yela balan ban tæele kei doo balan ne bu wo nyi ban yena balan ne, te yee yakaa. ²⁹ O yee wo mena na ka wola nyi, nolo be tale gyina o wose addido Wurubuaere siaman ya. ³⁰ Nawolo nyi non Wurubuaere yele la te daa na Kristo Yesu yee dokolon. Te de nyansa pou lee non Kristo gyan. Non yele la te de gbæeneh teneewo Wurubuaere siaman, te da bese balan ban o be to da nyeeman kom te o gberaa da ayimee pou lee da wose man. ³¹ Mena doo ngba mena keh Wurubuaere nombia anmaraseh see ne yako ne nyiaa, "Nyan walan non nyan ke gyo n konoo lee kolo doo na, kaboena nyi nya gyo n konoo lee kpene keh Wurubuaere be yee fa neh ne doo."

2

¹ Me tebia, deban keh moo kon ε gyan kaa di Wurubuaere nombia non wose man adanse fa non ne, ma te kon kaa wola nyi ma gyan kekolosi yaa ma gyan nyansa kela ε man nolo ya. ² Deban keh me kyaa ε gyan ne, ma te gyae nyi maa gyan kolo kpu na Yesu Kristo na o yeh keh o ba yem opanjan doo ne ya. ³ Mena doo ma moo wose keyokose na gyakolon na wose keseree kyaa ε gyan. ⁴ Ma kekolosi na me kawola ta lee deniwalan agyueh na adoo gbæeneh man ya, mona kee lese don keh doo Wurubuaere felih non man ne deboo bo. ⁵ Na ε be nyih mo ε keleedi gyakaa deniwalan nyansa doo ya, mona ε ka mo gyakaa Wurubuaere don keh doo.

Wurubuaere nyansa

⁶ Dee mo nyansa bo kolosi fa Kristotena ban boo bee Kristo osom keh man ne. Na tæele kei doo nyansa na gyooneh ban be don pou ne gyu ko oto ne nyansa yaa de dana dee kolosi ya. ⁷ Wurubuaere nyansa keh ka weese, te o ba mo ke weese nyi waa mo lese de gyoorobiiri wola pete o be yee kpene kamase ne, keh te dee mo kolosi. ⁸ Tæele kei doo gyooneh ban man nolo na nolo te nyii nyansa kei man ya. Nyi beh nyii ke man na, nafa beh te gyo gyoorobiiri Gbengyoo non sakaa opanjan doo ya. ⁹ Mona ke yee kpene keh boo nmarase do

Wurubuaere nombia anmaraseh see non man. Be nmarasewo nyiaa,

"Kpene keh sibii te naa ta see ya, na keh denjele te nyii ta see ya, na kpene keh deniwalan agyueh te yakaa ta ke doo see ya ne, keh te Wurubuaere desinawo see fa ban bee gyae e ne."

¹⁰ Nawolo nyi Wurubuaere te tee o felih non doo lese o nombia aweeseh non wola daa. Wurubuaere felih nonan ne keola kpene kamase man, te o gyan Wurubuaere nombia dinaana non mo man. ¹¹ Amote gyan na deniwalan nyeeman nombia kpu na felih non doo otenate man ne? Mena mo te walan be kyaa keh o gyan Wurubuaere nyeeman nombia kpu na Wurubuaere felih non ya. ¹² Daa doo, na tæele kei doo nyansa te Wurubuaere faa daa ya, mona o felih non te o faa daa na dee nyih nyii Wurubuaere nombia dinaana non o ba mo fa daa ne man. ¹³ Mena doo na mena keh deniwalan nyansa na wolo ne te dee mo kolosi ya, mona nyansa keh Wurubuaere felih na wolo ne, te dee mo kolosi nombia non fa balan ban Wurubuaere felih doo be man ne. ¹⁴ Walan non Wurubuaere felih be doo o man ya na, o bee tale lee nombia non Wurubuaere felih ne yako ne do ya. Nawolo nyi nombia nenan yee diyih nombia na fa e, te o be gyae waa tale nyii ne man ya. Nawolo nyi Wurubuaere felih non waageh koon ne tale la yela balan ne nyii Wurubuaere nombia non man. ¹⁵ Walan non Wurubuaere felih doo o man ne, o ne tale gyan aboo pou man, mona walan kamase bee tale gyan otenate nombia man ya. ¹⁶ Wurubuaere nombia anmaraseh see ne yako nyiaa, "Amote gyan na de Gbengyoo Wurubuaere nyeeman, na waa wola e nombia?"

Mona daa gyan nombia keha pou man, nawolo nyi de dana Kristo agyueh.

3

Wurubuaere tewulee

¹ Me tebia, deban keh me kyaa ε gyan ne, ma te tale kolosi fa non ngba balan ban Wurubuaere felih doo be man nideli ne ya, mona me kolosiwo fa non bo ngba balan ban be sia gyakaa tæele kei doo aboo doo ne, yaa balan ban be see be yee kyokyooosewo Kristo man ne. ² Yee yaa ngba dide lon te ma moowo fa non ne. Na te yee weenee don nyinjan ya, nawolo nyi na ε ta bee ta na weenee don nyinjan ke di ya. Kaa lii na gyan wee kei koran ne, ε ta bee ta na ne ke di ya. ³ E see ε yee ngba balan ban be loo yakaa tæele kei doo aboo doo ne. Nawolo nyi daaworo

na anmaarenj na kale nombia doo ε man. Kenan na ngba ε sεε ε yεε ngba balan ban be loo gyakaa tεele kei doo aboo doo ne baa? ⁴ Akpaa njolo de yako nyi, “Me silana Pɔɔl bo” te njolo mo kpa “Me silana Apolo bo” na, ngba ε sεε ε yεε baa ngba tεele kei doo balan ne?

⁵ Ke gbagba na, amɔte yena Apolo te amɔte yena manj Pɔɔl mɔ. De popou yεε de kya Wurubuare tewuleε ban ε be tεε de doo lεε nyeedonj nombia njan di ne wɔ. Te de man walanj kamase dana tom kenj de Gbengyoo Yesu be fa e nyi waa yεε. ⁶ Wurubuare nombia njan dee kolosi ne, yεε yaa ngba kolo kenj boɔ duu ne. Manj Pɔɔl duu la, te Apolo mɔ doo ke lonj, mɔna Wurubuare yele la te ka beewɔ. ⁷ Mena doo na walanj njon ɔ be duu, yaa njon ɔ ba do ke lonj ne danaana yele ya, mɔna Wurubuare njon ɔ be yeli koo bee ne danaana yele. ⁸ Walanj njon ɔ be duu na njon ɔ ba do ke lonj ne, be popou loo gyakaa bo kolo dokolonj doo. Te Wurubuare waa to walanj kamase kom lee ɔ tom kenj ɔ be yεε ne doo. ⁹ Nawolo nyi daa na Wurubuare bom la dεε yεε ɔ tom kenj. ε yεε ngba Wurubuare wɔɔ kenj ɔ ne fare yaa ɔ deni kenj ɔ ne maa ne.

¹⁰ Lee Wurubuare berεε kenj ɔ ba mo boele manj doo ne, me ta see deni kenj mokoo ngba deni maare kpaakpaate njon ɔ gyen ɔ tom ne. Kenje baale mo kanjawo bee maa gyakaa ke doo. Mɔna kaboena nyi walanj kamase waa kεε mena kenj ɔ ne maa gyakaa ne nideli. ¹¹ Yesu Kristo te Wurubuare moowɔ see deni kei mokoo. Mena doo njolo be gyae waa tale see mokoo wole kpu na kenj boɔ wulaa see ne ya. ¹² Nyi akpaa njolo da mo koba yayam yaa koba wolom yaa boya njan ne dana koya donj yaa daase yaa kaase ma gyakaa mokoo kaseε gyanjgbate kenj doo ne, ¹³ wee dinaa kenj Kristo waa bese konj na, baa lese kpene kamase debɔɔ na walanj kamase tom kenj ɔ be yεε ne ka lee debɔɔ. Nawolo nyi boalanj te baa mo lese kpene kamase debɔɔ. Boalanj kenan ne gyaela ka lese tom kenj walanj kamase be yεε ne dinoo wola. ¹⁴ Akpaa nyi njolo wui aboo njan ɔ ba mo ma ne te kpaɔ boalanj kenan man ya na, Wurubuare waa to e kom nideli. ¹⁵ Mɔna akpaa njolo wui de kpaɔ na, ɔ te yεε tom leki. Walanj njonanj gbagba doo Wurubuare waa lεε e, mɔna gyae ke yεε bo ngba ɔ kolee e bo lee boalanj man ne.

¹⁶ ε ba gyen nyi emεε gbagba yena Wurubuare osom deni dinaa kenj, te ɔ felinj njon doo ε man yee? ¹⁷ Mena doo akpaa njolo de woleε Wurubuare osom deni dinaa kenj ne, Wurubuare waa woleε otenate mɔ. Nawolo nyi Wurubuare desinaa ɔ deni

dinaa kenj bo see fa ɔ wose, te emεε yena ɔ deni dinaa kenan.

¹⁸ ε na beo ε wose ya. Akpaa njolo doo ε man te ɔ ne kεε ɔ wose nyi ɔ yεε siakaratate e tεele kei doo na, kaboena nyi waa besena ɔ wose yεε diyinjte na waa nyinj bese siakaratate gbagba. ¹⁹ Nawolo nyi tεele kei doo nyansa yεε diyinj nombia njan Wurubuare siaman. Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako nyiaa, “Siakaratatena adao man te Wurubuare na mo kyanj wɔ.” ²⁰ Te ba besewo njmarase see nyiaa, “De Gbengyoo Wurubuare gyen nyi siakaratatena konoo man nombia be dana tonoo ya.”

²¹ Mena doo njolo na mo ɔ sia gyakaa deniwalanj doo, na waa gyina ɔ wose adido ya, nawolo nyi kpene kamase yεε e wui. ²² Pɔɔl ɔ Apolo ɔ Pita ɔ tεele kei ɔ nyeedonj ɔ yenj ɔ debanj kei ɔ wee daale ɔ, ne popou yεε e wui. ²³ Emεε mɔ yεε Kristo wui, te Kristo mɔ yεε Wurubuare wui.

4

Kristo kpilala

¹ Mena doo kaboena nyi walanj kamase waa lεε daa do nyi de yεε Kristo kpilalawo, te de yεε balan banj Wurubuare ba mo ɔ nombia dinaana aweesenj njan do de nyinjmaa man. ² Walanj njon ɔ ne kεε njolo kolo doo ne, kpene kenj kaboena nyi waa yεε yena nyi, waa di anokoore fa ɔ gbengyoo njon. ³ Te manj doo akpaa nyi ε man baale yaa balan woleε baale de bu manj fɔɔ na, bee takaa manj ya. Manj gbagba koranj bee bu ma wose fɔɔ ya. ⁴ Me konoo man nombia bee bu manj fɔɔ ya, mɔna kei bεε wolo nyi nombiikum daale be doo me man ya. De Gbengyoo Yesu yena njon ɔ ne di me nombia. ⁵ Mena doo ε na barase bu njolo fɔɔ pete de Gbengyoo Yesu kekonj kenj kelii ya. Njon ne gyae la ɔ kaa lese kpene kamase kenj weeseε ne debɔɔ, na waa lese walanj konoo man nombia pou debɔɔ. Debanj kenan te Wurubuare waa keleε walanj kamase lee ɔ tom wa ayεεnj doo.

⁶ Me tebia, emεε doo te mεε yako nombia kenja te ma moo ma wose mεε maa na Apolo wola njon, na ke yela ε ka gyenj Wurubuare nombia anmarasenj see njan man. Nombia njenanj yena nyiaa, ε na gbaa nombia njan boɔ njmarase see ne doo ke yεε kolo wole ya. Nyi akpaa ε yεε mena na, ε be gyae ε ke kεε njolo nyi ɔ dei kela ɔ doo ya. ⁷ Amɔte yako na njon nyi ε kela ε tebia? Wonj te ε dana kenj nyi na Wurubuare faa na njon ya? Te akpaa Wurubuare faa na njon na, weera te ε ne gyina ε wose adido ngba na njon faa na njon ya ne?

⁸ E gyeŋ nyi e taŋ ke wulaa nyiŋ kpene kamase keŋ ne hia ŋon? Te e gyeŋ nyi e taŋ wulaa nyiŋ e wose? E gyeŋ nyi e taŋ lee de wole di gyoori keŋ daa see de yeɛ balan yakaa nyibanwo? Nafɔ me gyaewo nyi yaa bese gyoonɛŋ, na daa mo ke di gyoori kpu na ŋon. ⁹ Nawolo nyi ne yeɛ man ŋgba Wurubuare ta mo daa Kristo kpilala baŋ see wole wole, ŋgba balan baŋ boɔ doo daale man ya, te boɔ lese wo see nyi baa ko balan man ne. De ta bese kpene keŋ teelee kei doo balan na Wurubuare kpilala baŋ be kyaa adido ne pou ne kee. ¹⁰ Lee Kristo doo daa yeɛ ayintenawo, mona emee te tee Kristo doo bese siakaralatenana. Daa be dana doŋ ya, mona emee dana doŋ. Balan ne bu ŋon, mona daa doo boɔ ne bu daa ya. ¹¹ Mo kaa lii nan gyeŋ kei ne, de doŋ na de tanam na da lonboanen! De doo aboo akyekpɛ man, te bee tuku daa yeŋ yeŋ te daa gbagba mo be dana dekyae ya. ¹² Dee mo daa gbagba nyinmaase yeɛ tom nideli. Akpaa balan de falaa daa na, daa na sola Wurubuare beree bo fa wo. Akpaa be naase daa diyem na, dee yeɛ kakyen sen kelii ɔto. ¹³ Akpaa be wole da yele na, dee mo noowoya kpaakpaa nyinjan tiranoo fa wo. Kaa lii nan gyeŋ wee kei ne, de ta bese teelee kei doo aboo ayimeɛ nyinjan, na walan kamase dufun.

¹⁴ Moo ne ŋmarase nombia keŋa na maa mo do ŋon desɛŋ ya, mona mee faree ŋon bo ŋgba me bia kpaakpaa ne. ¹⁵ Akpaa de koŋ nyi e dana balan baŋ baa kee e doo Kristo man ŋgba balan kakponse kufu (10,000) koran na, e be dana kyaa burum mena ya. Nawolo nyi Kristo man doo me ta bese e kya lee debaŋ keŋ moo yako ŋon nombia kpaakpaa ŋan ne. ¹⁶ Mena doo mee sola ŋon nideli nyi yaa kasee me dinoo. ¹⁷ Kei doo te mee kpila me bu Timoti ŋon mee gyae e, te ɔ ne di anokoare Kristo man ne e gyaŋ. Ŋon ne gyae la ɔ kaa toose ŋon me gbɛnenŋ ŋan mee mo sila Kristo Yesu te mee mo wola Kristotena akpiise ŋan man yenaŋ kamase ne.

¹⁸ E man baale ne yeɛ konooyɔŋ ŋgba moo gyae maa tekaa bese koŋ e gyaŋ bo ya ne. ¹⁹ Mona akpaa de Gbengyoo de see na, be gyae ke kyare ya maa bese koŋ e gyaŋ. Balan baŋ bee yeɛ konooyɔŋ ne, na be nombia ŋan bee kolosi ne ŋaagenŋ te mee gyae me kaa nyii ya, mona mee gyae me kaa naa doŋ keŋ be dana bee yeɛ mena nombia keŋa ne. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuare gyoorobiiri keŋ nombia ba senje kekolosi yaa noowoya ŋaagenŋ doo ya, mona ka senjae Wurubuare doŋ keŋ doo. ²¹ Wonŋi te e ne gyae? E ne gyae nyi maa mo dambila koŋ e gyaŋ yaa, maa mo balan kegyae na konoo kefee bo koŋ.

5

Kristotena baale ne yeɛ kewoleɛ nombia

¹ Balan te yeli me te nyii nyi kafon kum daale dinoo ta gyoo e man, keŋ e man baale gba ne doo na be kyaa weela. Mena dinoo kum kei be doo banee somra man gba koran ya. ² Mona ke dana ŋon gyon te e ne gyina e wose adido. Nafɔ kaboena bo nyi nombia ŋenaŋ dee takaa ŋon na ke yeɛ ŋon desɛŋ, na e ka lese walan ŋon ɔ be yeɛ mena nombia ŋenaŋ dinoo ne lee e dikpii keŋ man. ³ Doo nyi man gbagba be kyaa e gyaŋ koran ya ne, me konoo man na me kyaa e gyaŋ. Mena doo me taŋ ke wulaa bu walan ŋon ɔ be yeɛ mena nombia nkarankaranŋ ŋenaŋ ne foɔ lee de Gbengyoo Yesu yele man, ŋgba man gbagba kyaa e gyaŋ bo ne. ⁴ Debaŋ keŋ emee Kristotena e gyaŋee de Gbengyoo Yesu yele man, te me konoo man na me kyaa e gyaŋ, te de Gbengyoo Yesu doŋ keŋ doo e man ne, ⁵ e mo mena walan ŋonaŋ do obonsam nyinmaa man, na waa naase ɔ wosenaane diyem, na Wurubuare kenyiŋ lee ɔ nyee de Gbengyoo wee ɔtomante keŋ man.

⁶ Mena keŋ e na wola e wose ne be dei ya. E ba gyeŋ nyi bodobodo tee kyomii ne yele la te bodobodo na koro yee? ⁷ Mena doo e lese bodobodo tee keŋ senje fa dukum ne lee e wose man, na e ka bese bodobodo biliŋ keŋ tee be doo ke man ya ne. Dinoo kei kaboela na ŋon. Nawolo nyi be ta mo Kristo ŋon ɔ yeɛ da nyeekelee nambu e ne deesi. ⁸ Mena doo tekaboena nyi dee mo bodobodo keŋ tee doo ke man ne, di da nyeekelee wee dinaa keŋ ya. Tee keŋ ne yeli bodobodo na koro ne, senje fa nombiakumee na akpanyanŋyan keyee. Mona e yela dee mo bodobodo keŋ tee be doo ke man ya ne, di da nyeekelee wee dinaa keŋ. Bodobodo kei mo senje fa nombia kpaakpaa na anokoare keŋ.

⁹ Me te wulaa ŋmarase tone yelee ŋon nyi, e na mo e wose do na balan kafontena ya. ¹⁰ Mona na teelee kei doo balan baŋ bee yeɛ kafon, na baŋ be dana sibii, na ŋmeelatena na banee somra yaa me dana ya. Nyi akpaa mena balan kewo yaa me dana na, kenan na nafɔ kaboena nyi yaa lese e wose lee teelee kei doo pou. ¹¹ Mona kpene keŋ moo ŋmarase yelee ŋon yena nyi, akpaa ŋolo ne baake ɔ wose nyi Kristo walan, te ɔ see ɔ ne yeɛ kewoleɛ nombia, yaa ɔ dana sibii yaa ɔ na som bane yaa ɔ ne woleɛ balan yele, yaa ɔ yeɛ solonŋyooore e, yaa ɔ yeɛ ŋmeelate e na, e wonŋ e wose lee mena walan ŋonaŋ man. E na dii bom na mena walan ŋonaŋ koran gba ya.

¹² Me wonj faa la keŋ nyi maa di balan baŋ ba te yee Kristotenawo ya ne nombia? Mona emee Kristotena doo, kaboena nyi yaa di doŋa nombia. ¹³ Baŋ ba te yee Kristotenawo ya ne doo, Wurubuare ne gyae la waa di be nombia. Mona kaboena nyi yaa yee ngba mena keŋ Wurubuare nombia ŋan ne yako ne. Nombia ŋenan yena nyiaa, e lese walaŋkum ŋon lee e dikpii keŋ man.

6

Mena keŋ kaboena nyi Kristotena baa desina doŋa nsana

¹ Nyi akpaa emee Kristotena wolɛwoleɛ de nyiŋ nombia na, weera doo te e na mo gyu balan yakaa nyibanj gyan, te e beɛ mo gyu e tebia Kristotena gyan ya? ² E ba gyeŋ nyi emee Wurubuare balan ne gyae la e ke di teelee kei doo balan nombia yee? Akpaa nyi emee ne gyae la e ke di teelee kei doo balan nombia na, weera doo te e be tale di emee gbagba nsana nombia buruburu keŋa ya? ³ E ba gyeŋ nyi daa Kristotena ne gyae la dee di Wurubuare kpilala nombia yee? Akpaa nyi daa ne gyae la dee di Wurubuare kpilala nombia na, kenan na doo tale di da kekyaabii kei man nombia yee? ⁴ Akpaa nyi mena nombia keŋa doo ya nsana na, wonj doo te e na lese balan baŋ boɔ dana dasenae Kristotena siaman ya ne nyi baa di e nombia? ⁵ Nombii kei dana deserj! Mena doo e be dana siakaralate ŋolo e man keŋ waa tale di e nombia fa ŋon yee? ⁶ Mona emee doo, e ne tale ke samena doŋa fa walaŋ ŋon o te yee Kristo baale e ya ne nyi waa di e nombia.

⁷ E kee samena doŋa kei nawolo baa nyi e te yale e kelee di keŋ man. Akpaa ŋolo de yee nombiikum tia neŋ na, wonj doo te n bee nyiŋ konoo fa e ya? Yaa akpaa ŋolo da ŋere neŋ do na, wonj doo te n bee nyiŋ konoo fa e ya? ⁸ Emee gbagba koran ne yee nombiakumee tia e tebia Kristotena, te e na ŋere doŋa do.

⁹ Mena doo e ba gyeŋ nyi nombiakumee yera be gyae baa nyiŋ gbɛe gyoo Wurubuare gyoori keŋ man yee? E na yeli baa beo ŋon ya, nawolo nyi balan baŋ beɛ yee kafon, na baŋ beɛ som banee na baŋ beɛ lee be baala yaa be weela wole, na baala baŋ bee doo na doŋa, ¹⁰ na ŋmeelatena na baŋ be dana sibii na solon nyooɔa na balan baŋ beɛ wole balan na balan baŋ beɛ mo doŋ leo balan aboo ne, be gyae baa nyiŋ gbɛe gyoo Wurubuare gyoori keŋ man ya. ¹¹ Nafɔ na mena te e man baale mo doo. Mona Wurubuare baake na ŋon, te o faafɔ ŋon te o desina ŋon see fa o wose. Neneɛ Wurubuare te lee

ŋon do nyi e gbɛeneŋ tenee o siaman lee de Gbenggyoo Yesu Kristo na Wurubuare felin ŋon yele man.

Tekaboena nyi Kristotena baa yee kafon ya

¹² “Me dana gbɛe nyi maa tale yee kpene kamase, mona na ŋe popou deila fa man ya. Me dana gbɛe nyi maa tale yee kpene kamase, mona mo gyae maa fa kpene kamase gbɛe na ke kedi gyoori me doo ya.” ¹³ Weeneɛ doo bo fa dubulu, te dubulu mo doo bo fa weeneɛ. Mona Wurubuare waa koŋ kaa wole keŋa pou. Ba te yee wosenaane bo fa kafon nombia ya, mona be yee ke bo nyi deɛ mo som de Gbenggyoo Wurubuare. De Gbenggyoo Wurubuare tee wosenaane keŋ. ¹⁴ Wurubuare tee wo o doŋ keŋ doo gyusu de Gbenggyoo Yesu lee yeŋ man, mena ke te waa ta o doŋ kenan doo gyusu daa mo lee yeŋ man.

¹⁵ E ba gyeŋ nyi e wosenaane yee Kristo gbagba wosenaane yenanj daale ke yee? Kaboena nyi maa mo Kristo wosenaane yenanj daale ke tina kafonje? Korakora, be koŋ mena ya. ¹⁶ E ba gyeŋ nyi walaŋ ŋon o mo o wose tina kafonje na, ŋon na e ta bese wosenaane dokolon yee? Nawolo nyi Wurubuare nombia anjmaraseŋ see ne yako nyiaa, “Alo na o baale baa bese walaŋ dokolon.”

¹⁷ Mona walaŋ ŋon o mo o wose fa de Gbenggyoo Yesu na, ŋon na e ta bese walaŋ dokolon.

¹⁸ E lese e wose lee kafon nombia man. Nombii kamase be kyaa keŋ ne yee walaŋ wosenaane ayimeɛ ngba kafon nombia ne ya. Nawolo nyi walaŋ kamase ŋon o ne yee kafon nombia na, o ne yee dukum bo tia ŋon gbagba wosenaane. ¹⁹ Wurubuare felin ŋon o ba mo fa ŋon te o doo e man ne, e ba gyeŋ nyi e wosenaane yena o deni dinaa yee? E be kyaa fa e wose ya. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuare lee ŋon bo na koya doŋ, mena doo e mo wosenaane lese ŋon Wurubuare yelee.

7

Yale wose man nombia

¹ Neneɛ lee nombia ŋan e be ŋmarase kaa boose man ne, keŋ me dana maa yako ŋon yena nyi, nafɔ dei nyi ŋolo na yale ya. ² Mona lee kafon kum doo ne, kaboena nyi baale kamase waa nyiŋ o wose doo alo, na alo kamase mo ke nyiŋ ŋon gbagba o wose doo baale. ³ Kaboena nyi baale kamase waa yee kpene keŋ kaboena nyi waa yee yale keŋ tee ne fa o weele, na alo kamase mo ke yee mena fa o baale. ⁴ Alo yalale be kyaa o wose doo ya, mona o kyaa bo fa o baale. Mena mo te baale yalale kamase be kyaa ŋon gbagba o wose doo ya, mona

o kyaa bo fa o wεele. ⁵ Alo na o baale na bεese donja dedoi ya, gyise be bala pou be sεε yεε noodokolonj nyi baa kyaa weeya akalansεε njaale na baa nyinj debanj fane. Mɔna kenanj wɔle na kaboena nyi baa bese koj donja gyan bilenj, na obonsam be nyinj gbεε kaa kεese wɔ, nyi kenj boɔ tale kyanj ba wose doɔ ya.

⁶ Mεε yako njon nombia kenja baa ngba kpene kenj doo na ke gbεε nε, mɔna ka te yεε mmaraa te mεε fa njon ya. ⁷ Nyi balanj pou denj doo ngba manj nε nafa me gyae, mɔna walanj kamase dana kpene kenj Wurubuare be fa e. Nolo dana kei, te njolo mɔ wui yεε kpoo.

⁸ Dayarase na liala doɔ nε, nyi benj kyaa ngba manj nε kenj nyi boɔ yale ya na nafa me gyae. ⁹ Mɔna akpaa nyi boɔ gyae baa tale kyanj ba wose ya na, dei nyi baa yala. Nawolo nyi be yale na dei kela kenj baa kyaa na ba wose ke kyanj wɔ.

¹⁰ Ala na baala yalala banj doɔ mεε yako njon nyi, alo na bεε o baale ya. Na manj ne yako na nombii kei ya, mɔna ka lee de Gbengyoo Wurubuare gyanj. ¹¹ Akpaa alo de bεε o baale na, kaboena nyi waa kyaa mena. Te akpaa o be gyae waa tale kyaa ya na, kaboena nyi waa bese gyu o baale njon gyanj na njon na e kabese bom. Mena mɔ te tekaboena nyi baale waa bεε o wεele ya.

¹² Te balanj akanj banj mɔ nε mεε yako wɔ nyiaa, kei ta lee de Gbengyoo Yesu gyanj ya mɔna ka lee me gyanj, akpaa Kristo baale njolo yala na alo njon o te yεε Kristo alo e ya, te alo njon de sεε nyi waa kyaa o gyanj na o na bεε e ya. ¹³ Mena mɔ te akpaa Kristo alo njolo yala na baale njon o te yεε Kristo baale e ya, te baale njon de sεε nyi njon na alo njon baa kyaa na, alo njon na bεε e ya. ¹⁴ Nawolo nyi lee Kristo alo njon doɔ nε, Wurubuare te lεε baale njon do. Mena mɔ te lee Kristo baale njon doɔ nε, Wurubuare te lεε alo njon do. Na mena ya na, nafa ε bia banj baa yεε balanj banj ba wose dana ayimeε Wurubuare siaman. Te nenεε doɔ Wurubuare te lεε wɔ do.

¹⁵ Mɔna akpaa njon o bεε lεε Kristo di ya nε de bεε nyi o be kyaa yale kenj tεε ya na, yela e waa ta. Kolo be kyaa kenj ne to Kristo alo yaa Kristo baale gbεε lee mena nombia kenja man ya. Nawolo nyi Wurubuare baake daa bo nyi de kaa kyaa wosefεerεnj man. ¹⁶ Alo yalale, sena te nyanj ke tale gyenj nyi mberem lee nyanj doɔ na, n baale njon waa kaa lεε Kristo di na waa nyinj nyeedonj kekpa? Yaa baale yalale sena te nyanj ke tale gyenj nyi mberem lee nyanj doɔ na, n wεele waa kaa lεε Kristo di na waa nyinj nyeedonj kekpa?

¹⁷ Mena doɔ kaboena nyi walanj kamase waa kyanj kpene kenj de Gbengyoo Yesu ba mo boele e nε man, na waa kyaa ngba

mena kenj nafa o kyaa pete Wurubuare be baake e nε. Kei yena mmaraa kenj mεε mo fa Kristotena pou yenanj kamase kenj mee gyu nε. ¹⁸ Nyi akpaa njolo kara o baala wose pete Wurubuare baake e te o kaa lεε Kristo di na, kaboena nyi waa kyaa mena. Mena mɔ te akpaa njolo te kara o baala wose ya te Wurubuare baake te o kaa lεε Kristo di na, njon mɔ waa kyaa mena. ¹⁹ Nawolo nyi n kara n baala wose o, n te kare ya o, kenj bee hia ya. Kpene kenj ne hia yena nyi walanj kamase waa di Wurubuare mmaraase njan doɔ. ²⁰ Kaboena nyi walanj kamase waa kyaa o kekyaabii kenj man o kyaa pete Wurubuare be baake e nε. ²¹ Nyi akpaa n yεε gbenj e pete Wurubuare baake nenj na, na yeli ke takaa nenj ya. Mɔna akpaa nyi n tale nyinj gbεε, kenj n ka mo lese n wose lee gbenjiri kenj man na, yela n sia keyεε. ²² Nawolo nyi walanj njon o yεε gbenj e pete Wurubuare be baake e nε, o ta bese gyoo bu Kristo man. Mena mɔ te walanj njon o ba lee gbenjiri man pete Kristo be baake e na, o ta bese Kristo gbenj. ²³ Wurubuare lεε njon bo na koya donj, mena doɔ ε na mo ε wose bese balanj gbenja ya. ²⁴ Me tebia, mena kenj walanj kamase doo pete Wurubuare be baake e nε, kaboena nyi waa kyaa mena fa Wurubuare.

²⁵ Dayarase doɔ, ma te lεε ta mmaraa daale lee de Gbengyoo Yesu gyanj fa wɔ ya. Mɔna mee kolosi bo fa wɔ lee manj gbagba me nyansa man, ngba walanj njon de Gbengyoo Wurubuare be wii me waranjase, te o be yeli ε ne lεε manj di nε.

²⁶ Mo lee gyenj wee kei tεεle nombia kedoo doɔ nε, kpene kenj mεε gyuenj yena nyi walanj kamase waa kyaa o kekyaabii. ²⁷ Akpaa n te yala na, na bεε yale kenj ya. Te akpaa n te yala ta ya na, na gyae yale gbεε ya. ²⁸ Mɔna akpaa nyi n yale na, ka te yεε dukum ke ya. Te akpaa alebu mɔ de yala na, ka te yεε dukum ke ya. Mɔna banj boɔ yale nε, baa naa diyem ba kekyaa man. Mena doɔ te mεε gyae maa lese njon lee ke man.

²⁹ Me tebia, kpene kenj mεε gyae maa yako njon yena nyiaa, doɔ gyae dεε kyaa tεεle kei doɔ kyare ya, mena doɔ lee gyenj ne gyu nε, εmεε banj ε be yale na, ε kyaa ngba ε te yala ta ya nε. ³⁰ Balanj banj bee di walanja nε, baa kyaa ngba balanj banj boɔ ne di walanja ya nε. Balanj banj bee di gyonj nε, baa kyaa ngba balanj banj boɔ ne di gyonj ya nε. Te balanj banj bεε lεε aboo nε, baa kyaa ngba aboo njan bεε lεε nε te yεε be wui ya nε. ³¹ Balanj banj boɔ mo be sia yakaa tεεle kei doɔ aboo keyεε doɔ nε, baa kyaa ngba balanj banj ba agyuenj be yakaa tεεle kei doɔ aboo kenja doɔ ya nε.

Nawolo nyi t̄eale kei, na ka aboo pou ne gyu o to baa.

³² M̄eε gyae nyi nafa yaa lee ε kayeyεε pou man. Baale n̄on o be dana alo ya na, wa agyuen pou gyakaa bo de Gben̄gyoo Yesu Kristo tom keyεε d̄oo, lee mena ken waa yεε na o nombia ka gyoo de Gben̄gyoo sia. ³³ M̄ona baale n̄on o be yale d̄oo, wa agyuen gyakaa bo t̄eale kei aboo d̄oo, lee mena ken waa yεε na o nombia ka gyoo o wεεle sia. ³⁴ Lee mena d̄oo wa agyuen te kpase ala. Mena m̄o te alo yaa alebu keten̄ n̄on o te yala ta ya na, wa agyuen gyakaa bo de Gben̄gyoo Yesu tom keyεε d̄oo. Lee mena ken waa mo o wose pou fa de Gben̄gyoo, na ayimεε be doo o man ya. M̄ona alo yalale d̄oo, wa agyuen pou gyakaa bo t̄eale kei aboo d̄oo, lee mena ken waa yεε na o nombia ka gyoo o baale sia.

³⁵ Em̄ε gbagba ε deeli d̄oo te m̄εε yako nombia ken̄a, te yεε nyi m̄εε t̄o n̄on kolo gbεε bo ya. M̄ona m̄εε gyae ε ke kyaa na ε ke yεε kpene ken̄ kaboena, na ε ka mo ε konoo pou fa de Gben̄gyoo Yesu kekpa. ³⁶ Nyi akpaa baale n̄olo de kεε nyi, o be gyae waa tale kyan̄ o wose kyaa daa alebu n̄on n̄on na e be bake see nyi baa yala d̄on̄a ya, te o kεε nyi alebu n̄on ne n̄m̄εε na, ε yela waa kpeo alo n̄on bilen̄. Kei te yεε nombiikum ya. ³⁷ M̄ona walan̄ n̄on n̄on gbagba de yako o konoo man nyi waa tale kyan̄ o wose ken̄ n̄olo ta n̄ere e ya, te n̄on gbagba ne tale di o wose d̄oo, te o yεε wa agyuen̄ nyi o be gyae waa yala alebu keten̄ n̄on ya na, n̄on m̄o te yεε ke nideli. ³⁸ Mena d̄oo walan̄ n̄on o yala alebu keten̄ n̄on na, o te yεε ke nideli. Te n̄on m̄o o bεε o te yala alebu keten̄ n̄on ya na, n̄on m̄o ta bese yεε gbaa.

³⁹ Akpaa alo yalale baale kyaa na o sia ken̄ o ta yer̄a ta ya na, yale m̄maraa ken̄ ne bake alo n̄on. M̄ona akpaa o baale n̄on da yem na, gbεε doo nyi waa tale yala baale n̄on n̄on gbagba ne gyae. M̄ona waa kεε nyi baale n̄onan̄ yεε Kristo walan̄ e. ⁴⁰ Man̄ ma agyuen̄ man na, akpaa o kyaa mena o te yale bela ya na, waa di gyon̄ nideli kela, te ma gyen̄ m̄o nyi Wurubuare felin̄ n̄on doo man̄ m̄o man̄.

8

Bane weenεε

¹ Nεnεε m̄εε gyae maa kolosi fa n̄on lee bane weenεε wose man. Ke yεε ampan̄ ke nyi walan̄ kamase gyen̄ nombia, m̄ona mena nombia kagyen̄ kei ne yeli walan̄ ne gyoo o konoo wola o wose bo, te balan̄ kegyae ne yele la Kristotena ne tale kyoo d̄on̄a na baa sēn̄ nideli ba keleedi man. ² Akpaa walan̄ na gyuen̄ nyi o gyen̄ nombia ne, otenate ba gyen̄ kolo ya. Nawolo nyi o

ba gyen̄ n̄gba mena ken̄ kaboena nyi waa gyen̄ ne ya. ³ M̄ona walan̄ n̄on o ne gyae Wurubuare na, n̄on m̄o te Wurubuare gyen̄.

⁴ Mena d̄oo lee bane weenεε kedi wose man ne, da gyen̄ nyi bane te yεε kolo ke t̄eale kei d̄oo ya, te da gyen̄ m̄o nyi Wurubuare dokolon̄ kyaa la. ⁵ Doo nyi bεenen̄ na gben̄gyoona burum kyaa. Nyi akpaa bεenen̄ ban̄ balan̄ ne baake wo nyi be gben̄gyoona ne kyaa adido bo o, yaa be kyaa t̄eale kei d̄oo bo o ne, ⁶ daa d̄oo Wurubuare dokolon̄ koon̄ te de dana. N̄on yena de kya n̄on kpene kamase ba lee o gyan̄, te n̄on m̄o d̄oo te de dana nyeedon̄. Gben̄gyoo dokolon̄ koon̄ m̄o te de dana, n̄on yena Yesu Kristo. O d̄oo te Wurubuare t̄εεwo yεε kpene kamase, te n̄on m̄o d̄oo te de dana nyeedon̄.

⁷ M̄ona na balan̄ pou gyen̄a na mena nombii kei ya. Nawolo nyi bane nombia ta gyoo be man nideli ken̄ nyi akpaa be di mena weenεε ken̄a na, ne yεε wo nyi be te di bane weenεε. Te ken̄ ba keleedi tan̄ don̄ d̄oo ya ne, na ne yεε wo nyi be ta mo ayimεε tina ba wose. ⁸ M̄ona weenεε be gyae ke tale mo daa benaa na Wurubuare ya. Akpaa de di n̄a o, yaa de te di n̄a ya ne, n̄e bεε w̄oleε daa na Wurubuare nsana ya.

⁹ M̄ona ε kεε ke nideli nyi gbεε ken̄ ε dana nyi ε ke tale di mena weenεε n̄enan̄ ne, na bese kateesa fa walan̄ n̄on o keleedi tan̄ don̄ ne ya. ¹⁰ Akpaa walan̄ n̄on o keleedi tan̄ don̄ ya ne de naa nyi nyan̄ n̄on n̄ gyen̄ nombia ken̄a kyaa bane deni man n̄ ne dii na, n̄gba n̄ na wola e gbεε baa nyi waa ta di bane d̄εε weenεε? ¹¹ Mena d̄oo n̄ nombia kagyen̄ bein̄ gyae ke yela n̄ d̄oo n̄on o keleedi tan̄ don̄ ya, te Kristo ba yem l̄εε o nyee ne, waa yo Wurubuare gbεε man. ¹² Nyi akpaa n̄ yεε dukum kei dinoo tia n̄ d̄oo n̄on o keleedi tan̄ don̄ ya, te n̄ yeli o konoo man nombia de ȳokose lee o keleedi man ne, na n̄ te yεε dukum tia Kristo.

¹³ Mena d̄oo akpaa nyi bane weenεε n̄an maa di, ne gyae la ke yela me d̄oo ke yala gyoo dukum man yeyεε na, kenan̄ na m̄oo gyae maa di n̄a korakora bela ya. Nawolo nyi m̄oo ne gyae nyi me d̄oo ke yala gyoo dukum man yeyεε ya.

9

Aboo n̄an kaboena na Yesu kpilale

¹ E ne kεε man̄ ne ma te yεε Kristo kpilale e yee? Me doo n̄olo t̄εε? Ma te yεε walan̄ n̄on m̄oo naa de Gben̄gyoo Yesu Kristo na me sia yee? Na ma tom ken̄ m̄oo yεε ε man ne, yele la te ε l̄εε de Gben̄gyoo Yesu di yee? ² Akpaa nyi baale bεε l̄εε man̄ do nyi me yεε Kristo kpilale e ya na, em̄εε d̄oo ε te

lee man do. Nawolo nyi mena ken ε be lee Kristo di te ε emεε na e be yεε dokolon ne, na lese la wola nyi me yεε Kristo kpilale e.

³ Nombia kenja te mεε mo tiranoo fa ban bεε yako nyi ma te yεε Kristo kpilale e ya ne. ⁴ Mena doo tekaboena nyi baa fa daa weenεε na lon yee? ⁵ Mena doo tekaboena nyi daa mo dεε yala ala ban be yεε Kristotenawo, na baa ta sila daa ngba mena kenj bee sila Pita na Kristo kpilala akan ban, na de Gbenjyoo Yesu o naabia ban ne yee? ⁶ Yaa daa na Banabase daager te kaboena nyi dεε yεε tom, na dεε mo keε da wose doo?

⁷ Yoonoo te wonji ne gyuu na yoo, te non gbagba ne to o wose kom? Yaa woofarale wonji kyaa la kenj o ne fara woo, te o bee dii lee woo kenaj man ya? Wonembia keelere wonji kyaa la, kenj o ne keele wonembia te o bee di be naane ya?

⁸ Denibalan agyuen yaa me dana mee kolosi nombia kenja yaa? Koa, Wurubuarε mmaraase njan mo na wolo mena. ⁹ Nawolo nyi be nmarasewo do mmaraase njan Wurubuarε ba mo fa Mosesi ne man nyiaa, "Na bake nunkyue non o ne yεε tom wooman ne noo, na o be nyin di weenεε njan njaale ya." Mena doo ε gyen nyi nunkyue waranjase yaa Wurubuarε ne wii ne? ¹⁰ Na daa te Wurubuarε ne yako mena nombia kenja fa yee? Ayi, daa te be nmarase nja fa. Nawolo nyi walan non o na boolaa woo na non o ne gbee weenεε ne, be popou loo gyakaa nyi baa nyin kolo lee woo kenj man. ¹¹ Wurubuarε nombia njan doo kolosi fa non ne, ne yεε yaa ngba aboo njan doo duu ε man ne. Mena doo akpaa emεε mo ε fa daa tεεle kei doo aboo na, ta kela non? ¹² Akpaa nyi ε ne kyoo baale lee gbεε kei man na, tekaboena nyi yaa kyoo daa kela wo yee? Mona daa ta mo mena gbεε kei doo nje non ya. De kyanja da wose te da senjawo kenkenj nombia kenja pou man, na doo nyin to Kristo nombia kpaakpaa njan gbεε ya. ¹³ Mena doo ε ba gyen nyi balanj ban bεε yεε tom Wurubuarε osom deni dinaa kenj man ne, bee nyin be weenεε bo lee botoo yee? Te na botoo kenj bee deesi fa Wurubuarε ne, te somra ban mo na nyin be weenεε lee yee? ¹⁴ Mena ke te de Gbenjyoo mo yakowo nyiaa, balanj ban bee kolosi nombia kpaakpaa njan ne, kaboena nyi baa nyin be weenεε lee nombia kpaakpaa njan kekolosi man.

¹⁵ Mona me ta mo mena gbεε kenj me dana ne, yεε kolo ya. Te moo ne nmarase nombia kenja fa non, na ke yela ε ke yεε mena aboo kenja fa man ya. Nyi ma yem gba na dei kela nyi nolo ke fa man kolo, kenj gyae keto man gbεε na moo nyin gyoo me konoo wola ma wose

lee tom kenj mεε yεε ne man ya. ¹⁶ Mona gbεε be doo nyi maa wola ma wose lee nombia kpaakpaa kenja kekolosi doo ya, nawolo nyi me gyae o, ma te gyae ya o, ke yεε kpene kenj ke tanj doo nyi maa kolosi nombia kpaakpaa njan. Akpaa ma te yako nombia njan ya na, maa laako. ¹⁷ Nyi akpaa man gbagba kegyaebii man te mee kolosi nombia kpaakpaa kenja na, maa nyin kom keto. Mona akpaa te yεε man gbagba kegyaebii man ya na, kenaj na mεε yεε tom kenj de Gbenjyoo Yesu ba mo fa man nyi kaboena nyi maa yεε ne bo. ¹⁸ Wonj yena kom kenj baa to man? Kenj yena nyi maa yako nombia kpaakpaa njan fa balanj kenj nyi me na lee kolo ya. Te moo gyae maa mo gbεε kenj me dana nombia kpaakpaa kenja keyako man ne, mo gyae kolo fa ma wose ya.

¹⁹ Doo nyi me kyae ma wose doo kenj ma te yεε nolo gbenji e koranj ya ne, me ta mo ma wose besena gbenji fa balanj pou, na maa nyin yela be man balanj burum kekonj Kristo gyan. ²⁰ Akpaa me gyoo Gyudatena gyan na, mεε yεε ma wose ngba Gyuda baale ne, na maa nyin yela be man balanj burum kekonj Kristo gyan. Te akpaa me gyoo balanj ban be doo Mosesi mmaraa kenj tεε na, mεε yεε ma wose ngba walan non o doo mmaraa kenj tεε ne, mona moo doo ke tεε ya. Mεε yεε mena na maa nyin yela be man balanj burum kekonj Kristo gyan. ²¹ Mena mo te akpaa me gyoo balanj ban boo doo Gyudatena mmaraa kenj tεε ya ne gyan na, mεε yεε ma wose ngba walan non o be doo mmaraa kenaj tεε ya ne. Mona ma te yεε walan non mo doo Wurubuarε mmaraa tεε ya. Me doo Kristo mmaraa tεε. Mεε yεε mena na maa nyin yela be man balanj burum ban boo doo mmaraa kenaj tεε ya ne kekonj Kristo gyan. ²² Akpaa me lii balanj ban ba keleedi tanj donj ya ne gyan na, mεε yεε ma wose ngba ban ne, na maa nyin yela be man balanj burum kekonj Kristo gyan. Me ta mo ma wose yεε kpene kamase fa balanj pou, na maa yεε mena kenj maa tale ne, na maa nyin yela be man balanj burum kekonj Kristo gyan. ²³ Wurubuarε nombia kpaakpaa njan doo te mεε yεε kenja pou, na man mo kenjin aboo kpaakpaa njan gyae ka lee ne man konj ne.

²⁴ ε ba gyen nyi balanj burum ne yeu baa lee yele na, be popou ne yeu mona walan dokolon ne lee na yele yee? Mena doo emεε mo ε kyanj ε wose na ε ke yeu nideli, na ε ke nyin yele keyeu kenj man. ²⁵ Walan kamase non o ne desina o wose fa keyeu na, o ne di keyeu mmaraase njan pou doo. O ne yεε kenja pou bo fa yele kenj be gyae ke kyare ya ne. Mona daa ne yεε Kristo tom kenj dεε mo nyin yele kenj gyae ke doo

kekpaakekpaa ne bo. ²⁶ Mena dɔɔ mɔɔ ne yeu ngba walaŋ nɔn ɔ ba gyeŋ keŋ dɔɔ te ɔ ne yeu ne ya, te mɔɔ ne yoo mɔ ngba walaŋ nɔn ɔ ne funjii wa akɔta do felin man yakaa yakaa ne ya. ²⁷ Mɔna man dɔɔ mee naase ma wose diyem, te mee yee ke ngba me gbenji ne. Na wee daale dekɔŋ nyi ma kekolosi Kristo nombia njan fa balan tan wole ne, na bɔɔ lese man see yenan keŋ mɔɔ nyin yele ya.

10

Ɛ na kasee Gyudatena dinɔɔ ya

¹ Me tebia, mee gyae ɛ ke tɔɔse kpene keŋ be tun de naanaɔ ban bɔɔ sila Mosesi ne. Wurubuare moo ɔ debuŋta wuu wɔ, te ɔ yela ba gyoowo epo yayam keŋ man lee. ² Wurubuare ka mo ɔ debuŋta keŋ wuu wɔ, na ɔ ke yela be ka gyoo epo yayam keŋ man lee ne, nawolo baa nyi be sɔɔ wɔ Wurubuare loŋ baa te ba bese Mosesi silala. ³ Be popou dii weenee njan ba lee Wurubuare gyan kaa yala ne, ⁴ te be popou nyɔɔ loŋ keŋ Wurubuare be yeli kɔɔ lee boe keŋ man ne. Mena boe kenar yena Kristo gbagba, njan na ɔ kpue na wɔ ba keta man ne. ⁵ Mɔna be man balan burum nombia ta gyoo Wurubuare sia ya, mena dɔɔ ba yekeewo leki depampaa dinaa keŋ man.

⁶ Be nombia keŋa pou yee kpene keŋ dee kee na dee kasee, na dɔɔ yee nombiakumee ngba ban ne ya. ⁷ Ɛ na som beeneŋ ngba mena keŋ be man baale be yee ne ya. Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see yakowo nyiaa, “Balan ban tisiwo kyakee na bee dii na bee nyɔɔ, te ba korowo bee yee nombia nkarankaraŋ.” ⁸ Mena dɔɔ ɛ na yee kafon ngba mena keŋ bɔɔ yee kafon nombia, te be man balan kakponse saobatooro (23,000) ba yem wee dokolon ne ya. ⁹ Tekaboena nyi dee teese Wurubuare nooman, ngba mena keŋ be man baale be yee te ɔ be yeli doma be kaa koe wɔ ne ya. ¹⁰ Tekaboena nyi dee toron ngba mena keŋ be man baale ba toron, te Wurubuare be yeli ɔ kpilale njan ɔ na koe balan ne be kaa koe wɔ ne ya.

¹¹ Mena nombia keŋa pou kɔŋae be dɔɔ na balan ka mo kasee kolo. Te be nmarase ŋa bo see na baa mo faree daa, nawolo nyi de kyaa deban keŋ teele kei ne gyu kɔ ɔto ne man. ¹² Mena dɔɔ nyan walaŋ njan ne yee neŋ nyi n seŋee keŋkeŋ ne, kee n wose nideli keŋ nyi n ba lee yala ya. ¹³ Kekeesekeee daale te kɔŋa ta ɛ dɔɔ, keŋ nyi ke dinɔɔ te kɔŋa ta nɔlo dɔɔ see ya. Mɔna Wurubuare ne di ɔ nombia dɔɔ, mena dɔɔ ɔ be gyae waa yela kekeesekeee keŋ kela njan ne kekɔŋ ɛ dɔɔ ya. Te akpaa nyi kekeesekeee de kɔŋ ɛ dɔɔ na, waa wola

njan gbɛe keŋ ɛ ka mo seŋ keŋkeŋ na ɛ ke tale di ke dɔɔ.

¹⁴ Mena dɔɔ me gyoona kpaakpaa, ɛ lese ɛ wose lee beeneŋ ɔsom man. ¹⁵ Mee kolosi baa fa emee nyansatena. Emee gbagba ɛ gyoo me nombia njan man na ɛ ke kee kpene keŋ mee yako ne. ¹⁶ Deban keŋ dee di de Gbengyoo weenee njan ɔ kpa dee di na dee mo tɔɔse e ne, leenɔ keŋ dee sola Wurubuare wosefeereŋ gyakaa ke dɔɔ pete dee nyɔɔ lee ke man ne, nawolo baa nyi daa na Kristo te yee dokolon lee ɔ fatabo keŋ dɔɔ. Mena mɔ te bodobodo keŋ dee kpelee fa dɔŋa ne, nawolo baa nyi daa na Kristo te yee dokolon lee ɔ wosenaane man. ¹⁷ Bodobodo dokolon te dee mo kpala fa dɔŋa, mena dɔɔ daa balan burum ban pou ta bese walaŋ dokolon. Nawolo nyi bodobodo dokolon kenar te de popou diiwo.

¹⁸ Ɛ mo kee Israetena. Balan ban bee di weenee njan bɔɔ mo deesi fa Wurubuare ne, ban na Wurubuare na bese na walaŋ dokolon. ¹⁹ Mena dɔɔ sena yaa me nombia keŋa na wolo baa? Bane yee kolo ke, yaa weenee njan bee mo deesi fa bane ne yena kolo? ²⁰ Koa, kpene keŋ mee wolo yena nyiaa, weenee njan bane somra na mo deesi fa banee ne, te yee nyi Wurubuare te bee mo deesi fa ya. Felinikumee te bee deesi fa, mena dɔɔ mɔɔ ne gyae nyi emee na felinikumee ke yee dokolon ya. ²¹ Ɛ be gyae ɛ ke tale mo de Gbengyoo Kristo leenɔ nyɔɔ, na ɛ ka bese mo felinikumee mɔ leenɔ nyɔɔ ya. Te be gyae ke de nyi ɛ ke di de Gbengyoo Kristo nyefale man, na ɛ ka bese ke di felinikumee mɔ nyefale man ya. ²² Dee gyae baa nyi de Gbengyoo Wurubuare ka gyeŋ ban? Yaa dee kee da wose baa nyi de dana doŋ kela e?

²³ “Gbɛe doo nyi dee yee kpene kamase” mɔna na ŋe popou danaana tɔnɔɔ ya. “Gbɛe doo nyi dee yee kpene kamase” mɔna na ŋe popou ne gyae la ke yela dee bee ya. ²⁴ Nɔlo na gyae njan gbagba wui deeli ya, mɔna waa gyae ɔ tebia wui deeli bo.

²⁵ Naane kamase keŋ bee yɔɔ kebu man ne ɛ ke tale lee di, mɔna na bɔɔse naane keŋ dalee na ke yela nɔlo konɔɔ man nombia ke yɔkɔse e ya. ²⁶ Nawolo nyi Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyiaa “Teele kei na kpene kamase keŋ doo ke man ne pou, yee de Gbengyoo Wurubuare wui.”

²⁷ Akpaa walaŋ njan ɔ te yee Kristo baale e ya de baake njan nyi ɛ kaa di, te ke yee keŋ ɛ ke di na, ɛ gyu ke di mɔna ɛ na bɔɔse weenee njan dalee na nɔlo konɔɔ man nombia ke yɔkɔse e ya. ²⁸ Mɔna akpaa nɔlo de yako njan nyi, “Weenee keŋa yee bane dee weenee njan na,” lee walaŋ

ñon ɔ be yako ñon ne, na balan akan ban konɔɔ man nombia dɔɔ ɛ na di ña ya. ²⁹ Na emee gbagba konɔɔ man nombia dɔɔ ya, mɔna walan ñon ɔ be yako ñon ne konɔɔ man nombia dɔɔ. Nawolo nyi ñolo konɔɔ man nombia be gyae ke tale to man gbɛɛ, nyi me na yee kpene keñ me dana gbɛɛ nyi maa yee ne ya. ³⁰ Mɔna akpaa me fane fa Wurubuare karan te me di weeneɛ keña na, won dɔɔ te ñolo waa bu man fɔɔ lee weeneɛ keña kedi dɔɔ?

³¹ Mena dɔɔ kpene kamase keñ ɛ ne dii yaa ɛ ne nyɔɔ, yaa kpene kamase keñ ɛ ne yee na, ɛ yee ñe popou mo lese Wurubuare yele. ³² ɛ na yeli ɛ nombia ayeesa ke to Gyuda baale, yaa Giriki baale yaa Kristo walan kamase gbɛɛ ya. ³³ Mena mo te mee yee kakyen maa yee kpene kamase, na ka gyoo walan kamase sia lee gbɛɛ kamase man. Nawolo nyi mɔɔ ne gyae man gbagba me deeli ya, mɔna balan pou deeli te mee gyae, na de Gbenggyoo Yesu Kristo ke nyin lee ba nyee.

11

Mena keñ kaboena nyi ala baa yee Wurubuare osom man

¹ ɛ kasee me dinɔɔ ñgba mena keñ man mo ne kasee Kristo dinɔɔ ne. ² Mee kelee ñon ñgba mena keñ ɛ ne toose man ɛ nombia pou man, te ɛ dana me nombia ñan mɔɔ wola ñon man nideli ne. ³ Mɔna mee gyae ɛ ka gyen nyi baale kamase nyee yena Kristo, te alo mo nyee yena ɔ baale te Kristo mo nyee yena Wurubuare. ⁴ Mena dɔɔ baale kamase ñon ɔ ne fane yaa ɔ ne kolosi Wurubuare nombia balan man, te ɔ mo kolo wu ɔ nyee na ɔ ta do ɔ nyee desɛñ. ⁵ Mena mo te alo kamase ñon ɔ ne fane yaa ɔ ne kolosi Wurubuare nombia balan man, te ɔ ta mo kolo wu ɔ nyee ya na ɔ ta do ɔ nyee desɛñ. Na yee yaa ñgba ɔ gbɛɛ ɔ nyee baa ne. ⁶ Nyi akpaa alo bee gyae nyi waa mo kolo wu ɔ nyee ya na, kenan na kaboena nyi waa tisi ɔ nyee. Te akpaa desɛñ dana alo ñon nyi waa tisi ɔ nyee yaa ɔ be tale gbɛɛ ɔ nyee ya ne, kenan na kaboena nyi waa mo kolo wu ɔ nyee. ⁷ Tekaboena nyi baale waa mo kolo wu ɔ nyee ya, nawolo nyi Wurubuare yee baale bo ñon gbagba dinɔɔ man na waa mo lese ñon Wurubuare gyoorobiiri wola. Mɔna alo dɔɔ ɔ na lese baale gyoorobiiri bo wola. ⁸ Nawolo nyi na baale te Wurubuare lesewo lee alo man ya, mɔna alo te ɔ lesewo lee baale man. ⁹ Na alo dɔɔ te Wurubuare yee baale ya, mɔna baale dɔɔ te Wurubuare yee alo. ¹⁰ Nombia keña na Wurubuare kpilala ban mo dɔɔ ne, kaboena nyi alo waa mo kolo wu ɔ nyee na ka wola nyi ɔ doe ɔ baale tee.

¹¹ De Gbenggyoo Yesu siaman na alo be kyaa ɔ wose dɔɔ ya, te baale mo be kyaa ɔ wose dɔɔ ya. Be popou kyaa bo fa dɔɔ. ¹² Nawolo nyi ñgba mena keñ alo ba lee baale man ne, mena mo te alo na lolana baale. Te kpene kamase mo na lee bo Wurubuare gyan. ¹³ Emee gbagba ɛ gyoo nombia keña man kee. Dei nyi alo waa fane fa Wurubuare keñ nyi ɔ na mo kolo wu ɔ nyee yee? ¹⁴ Daa gbagba de nombia ayeesa bee wola daa nyi akpaa baale de tina ɔ nyeenyɔɔse yela te da gyoo kusuu na, ke yee desɛñ ke yee? ¹⁵ Mɔna akpaa alo dana nyeenyɔɔse burum na, ne yeli ɔ ne yee kyeo. Nawolo nyi Wurubuare faa e nyeenyɔɔse dɔɔlon bo nyi ñe dee wu ɔ nyee. ¹⁶ Akpaa ñolo ne gyae waa lee nombia keña anmaaren na, daa na Kristotena akan ban pou nombia ayeesa bee wolo nyi dee lee nombia keña anmaaren ya.

De Gbenggyoo weeneɛ ñan ɔ kpa dee di na dee mo toose e ne

¹⁷ Neneɛ lee nombia ñan mee gyae maa kolosi fa ñon debokeiman ne dɔɔ, mɔɔ ne kelee ñon ya. Nawolo nyi ɛ gyanee ɛ ka som na, bee mo kolo kpaakpaa kon ya. Na bese wolee abɔɔ bo kpu. ¹⁸ Nombii gyan gbate yena nyi, mee nyii nyi emee Kristotena dikpii keñ de gyanee na ɛ ne kpase kpookpoo, te mee lee nombia keña ñaale di. ¹⁹ Nawolo nyi kaboena nyi kekpase kpookpoo kei dee kon ɛ man, na ke nyin lese ban be gbeneñ tenɛ Wurubuare siaman ne wola. ²⁰ ɛ kyaa gyanee ɛ ke di na, te yee de Gbenggyoo weeneɛ te ɛ ne dii ya. ²¹ Nawolo nyi ɛ gyanee ɛ ke di ne, walan kamase ne di ɔ wui weeneɛ bo keñ ɛ bee kyaa daa dɔɔ ya. Tanan na ko baale, te baale mo ne dii baa deese. ²² ɛ ne yako baa nyi emee gbagba be dana akpanalanse ñan man ɛ ke di na ɛ ke nyɔɔ yee? Yaa ɛ ne gyae ɛ ke fulu Kristotena dikpii keñ, na ɛ ka do balan ban boɔ dana kolo ya ne desɛñ? Won nombia yaa ɛ ne gyae maa yako ñon baa? ɛ ne gyae nyi maa kelee ñon? Koa, keña man dɔɔ mɔɔ gyae maa kelee ñon ya.

²³ Nawolo nyi kpene keñ mɔɔ kasee lee de Gbenggyoo Yesu gyan ne, keñ yaa man mo moowo mee wola ñon ne. Nelim keñ baa lese de Gbenggyoo Yesu fa ne ɔ moo bodobodo, ²⁴ te ɔ kefane fa Wurubuare karan tan ne ɔ kerɛɛ ke te ɔ yakowo nyiaa, "Kei yena ma wosenaane keñ Wurubuare ba mo fa ñon ne. ɛ kyaa yee kei na ɛ ka mo toose man." ²⁵ Mena mo te be ke di weeneɛ ñan tan ne, ɔ moo leenɔɔ na solon keñ te ɔ yakowo nyiaa, "Kei yena me fatabo keñ Wurubuare ba mo yee nokebakeseɛ wole. ɛ kyaa yee kei deban kamase keñ

ε ke nyoo ke ne, na ε ka mo toose man.”
²⁶ Kei nawolo nyi debarj kamase kej ε ke di bodobodo kei na ε ke nyoo lee leenoo kei man na, ε ne di de Gbengyoo yej kej adanseε baa kelii wee kej waa bese koj.

²⁷ Mena doo walañ kamase ñon o ta mo gbεε kpaakpaa di bodobodo kei, na waa nyoo lee de Gbengyoo leenoo kei man ya ne, na otenate te yεε dukum baa. Nawolo nyi o te bu de Gbengyoo wosenaane na o fatabo kej ya. ²⁸ Mena doo kaboena nyi walañ kamase waa gyoo o wose man nideli, pεna waa di bodobodo kei na waa nyoo lee de Gbengyoo leenoo kei man. ²⁹ Nawolo nyi walañ kamase ñon o dii te o nyoo, te o te lεε do nyi de Gbengyoo Yesu wosenaane na o fatabo kenaj ya ne, na otenate falaa o wose baa. ³⁰ Lee mena doo te ε man balaj burum baale wose yokosewo, te baale mo gyoo kaweesε te baale mo yekeewo ne. ³¹ Mɔna nyi akpaa da gyoo da wose man nideli pεte de di de Gbengyoo weenεε ñan na, Wurubuarε be gyae waa bu daa foo ya. ³² Akpaa de Gbengyoo de bu daa foo na o ne wɔñ da denjele bo, na boo nyin wolεε daa kpu na tεεle kei doo balaj akanj ban ya.

³³ Mena doo me tebia, akpaa ε koj kaa gyanεε ε ke di na ε kyaa daa doña. ³⁴ Mɔna akpaa nyi tanam na ko ñolo na waa di lee o dεε pεna waa koj, na ε koj kaa gyanεε na boo nyin bu ñolo foo ya. Nyi akpaa me koj na, maa kaa wola ñon nombia akanj ñan man kpu.

12

Wurubuarε felin aboo anefan

¹ Me tebia, moo ne gyae ε ke kyaa kej nyi ε ba gyeñ kolo lee Wurubuarε felin aboo anefan ñan wose man ya. ² E gyeñ nyi debarj kej ε doo wiane man kej ε te lεε ta Wurubuarε di ya ne, ε yela ba beo ñon gyu bεsneñ gyanj. Bεsneñ kεwo mo bεε fa nyeedon ya. ³ Mena doo mεε gyae ε ka gyeñ nyi walañ ñon Wurubuarε felin doo o man ne, o be gyae waa tale yako mmusuo nombia yakaa Yesu doo ya. Te ñolo mo be kyaa waa tale yako nyi Yesu yena o Gbengyoo, kej nyi Wurubuarε felin be doo otenate man ya.

⁴ Wurubuarε felin ñon aboo anefan kyaa kpookpoo, mɔna ñe popou lee Wurubuarε felin dokolonj ñonanj gyanj. ⁵ Wurubuarε osom tomse kpookpoo kyaa, mɔna de Gbengyoo dokolonj ñonanj yaa dεε yεε fa. ⁶ Tomse kpookpoo mo kyaa, mɔna Wurubuarε dokolonj ñonanj ne faa na o balaj donj te bεε mo yεε ñe popou.

⁷ Wurubuarε felin ñon ne faa na Kristo walañ kamase donj daale dinoo, na waa mo yεε tom Kristotena dikpii kej man na

ke de fa be popou. ⁸ Wurubuarε felin ñonanj ne fa ñolo nyansa kej waa mo kolosi nombia, te o ne fa ñolo mo nombia kagyey. ⁹ Mena Wurubuarε felin dokolonj ñonanj ne yele la ñolo Wurubuarε keleedi ne yεε donj, te o ne fa ñolo mo donj kej waa mo kyoo kaweesε. ¹⁰ Wurubuarε felin ñonanj ne faa na ñolo donj kej waa mo yεε gyakolonj nombia, te o ne fa ñolo mo donj kej waa mo kolosi Wurubuarε nombia. Ñon ne yele la ñolo ne tale gyeñ nyi nombii daale lee Wurubuarε gyanj yaa ke ta lee Wurubuarε gyanj ya. Ñon ne faa na ñolo deise kpookpoo kekolosi, te ñon ke ne faa na ñolo mo deise kpookpoo man kalese. ¹¹ Mena aboo kenja pou yεε Wurubuarε felin dokolonj ñonanj tom ke, te o ne fa walañ kamase lee ñon felin ñonanj gbagba kegyaebii man.

¹² Deniwalañ wose yεε dokolonj, mɔna ke dana yenaase kpookpoo burum. Doo nyi ke dana yenaase kpookpoo burum koranj ne, ñe popou ne bom la yεε deniwalañ wosenaane dokolonj. Mena ke te Kristo mo doo. ¹³ Daa Kristotena pou na Gyudatena na Girikitena na gbenja na ban be kyaa ba wose doo ne pou, Wurubuarε felin dokolonj ñonanj te ba moowo so de popou Wurubuarε loñ. Ñon moona daa bom te de popou bese Kristo wosenaane dokolonj kej. Kenje de nyinja felin dokolonj ñonanj, te o ne yεε tom de popou man.

¹⁴ Na yenanj dokolonj ne yεε na deniwalañ wose kej pou ya, mɔna yenaase kpookpoo ñan pou bom la yεε wosenaane dokolonj. ¹⁵ Akpaa nae de yako nyi, “Ma te yεε nyinmaa ya mena doo moo kpue wosenaane kej man ya na,” kej gyae ke tale lese nae kej lee wosenaane kenanj man? ¹⁶ Te akpaa denjele de yako nyi, “Na man yena sibii ya mena doo moo kpue wosenaane kej man ya na,” kej nawolo baa nyi koo kpue wosenaane kej man yee? Kej gyae ke tale lese denjele kenanj lee wosenaane man? ¹⁷ Nyi akpaa wosenaane kej pou denj yεε sibii ke na, sena te wosenaane kej gyae ke yεε na ke nyii kolo? Te akpaa wosenaane kej pou denj yεε denjele ke na, sena te wosenaane kej gyae ke yεε na ke wɔñ nyii? ¹⁸ Mo n keε na, Wurubuarε moo wosenaane kpookpoo ñan pou bo bom yεε wosenaane dokolonj, lee ñon gbagba kegyaebii man. ¹⁹ Nyi wosenaane yenaase kpookpoo ñan pou denj yεε wosenaane yenanj dokolonj na, nafo ke gyae ke yεε gyakolonj. ²⁰ Mɔna ñgba mena kej ke doo ne, wosenaane yenaase ñan pou boe mɔna wosenaane kej pou yεε dokolonj.

²¹ Sibii be gyae ke tale yako nyinmaa nyi, “N be dana tɔnoo fa man ya,” te nyee mo be gyae ke tale yako nae nyi, “N be dana

tonɔɔ fa man ya.”²² Mɔna wosenaane yenaase njan dɛɛ kɛɛ nyi nje tanj donj ya nɛ, nyi nɔɔ doo wosenaane man ya nɛ nafaɔ wosenaane be gyae ke tale yɛɛ kolo ya.²³ Te wosenaane yenanj kenj de bee bu ke ya nɛ, kenj gba te dɛɛ ko da wose na ke. Wosenaane yenanj kenj daa nɛ kɛɛ nyi ke bee hia nideli ya nɛ, kenj gba te dɛɛ kɛɛ ke dɔɔ nideli.²⁴ Da wosenaane yenaase njan dɛɛ kɛɛ nyi nje dana kyeo nɛ, be doo nyi dɛɛ kɛɛ nje dɔɔ mena ya. Mɔna Wurubuare ta mo wosenaane yenaase njan pou towaa, te ɔ moo obuo fa njan nafaɔ nɔɔ tanj obuo ya nɛ.²⁵ ɔ yɛɛ ke mena na kekpaase be nyinj doo wosenaane yenaase kpookpoo njan man ya, mɔna wosenaane yenanj kamase dɛɛ kɛɛ ke dɔɔ dɔɔ nideli.²⁶ Akpaa de kɔnj nyi wosenaane yenanj daale nɛ naa diyem na, akanj njan pou mo nɛ naa diyem kpu na ke. Mɔna akpaa de kɔnj nyi wosenaane yenanj daale de nyinj yele na, nɛ yɛɛ yenaase akanj njan mo pou gyonj.

²⁷ Nɛnɛɛ ɛ popou bom la yɛɛ Kristo wosenaane kenj, te ɛ man walanj kamase yɛɛ ɔ yenanj daale ke.²⁸ Kristotena dikpii kenj man nɛ, Wurubuare ta see dibiaase njaale. Gyangba nyibanj yɛna Kristo kpilala banj. Banj be gyakaa balate yɛna Wurubuare akpenkpenngyɔɔra, te banj be yakaa ba-toorote yɛna banj bɛɛ wola Wurubuare nombia njan nɛ. Baale mo yɛna banj bɛɛ yɛɛ gyakolonj nombia, te baale mo yɛna banj bɛɛ kyɔ kaweesɛ, te baale mo yɛna banj bɛɛ kyɔ be tebia. Baale mo yɛna siamantena banj bɛɛ kɛɛ nyi nombia njan pou bɛɛ yɛɛ nɛ nɛ gyu nideli. Te akanj banj yɛna banj bee kolosi deise kpookpoo nɛ.²⁹ N kɛɛ na, na be popou yɛna Kristo kpilala ya. Na be popou yɛna Wurubuare akpenkpenngyɔɔra ya. Na be popou yɛna wolala ya. Na be popou nɛ yɛɛ na gyakolonj nombia ya.³⁰ Na be popou nɛ kyɔɔna kaweesɛ ya. Na be popou nɛ kolosina deise kpookpoo ya. Na be popou mo na lesena deise kpookpoo man ya.³¹ Mɔna ɛ yela ɛ sia keyase Wurubuare abɔɔ anefanj dinaana njan nja kela kenja nɛ dɔɔ. Nɛnɛɛ maa wola njon nombia kpaakpaa njan nja kela kenja nɛ pou.

13

Kegyae

¹ Nyi akpaa mɛɛ tale kolosi deise wɔlɛɛ kpookpoo yaa Wurubuare kpilala dei, te balanj kegyae be doo me man ya na, kenanj na ma kekolosi pou yɛɛ nɔɔba dowuro yaa akpaakpaase njan nje yɛɛ yeese yakaa bo nɛ.² Akpaa me yɛɛ Wurubuare dekpɛnkpenngyɔɔre e, te maa tale naa Wurubuare nombia aweesɛn njan na maa

yako, te ma gyej nombia pou te me dana keɛɛdi kpaakpaate kenj maa tale mo kulii bulase, te balanj kegyae be doo me man ya na me yɛɛ yakaa.³ Mena mo te akpaa ma mo abɔɔ njan pou me dana nɛ fa ayematena, te ma mo ma wosenaane fa nyi baa too, te balanj kegyae be doo me man ya na njan pou moɔ yɛɛ nɛ yɛɛ yakaa.

⁴ Nyi n nɛ gyae walanj na n nɛ nyinj konɔɔ fa e, te n nɛ wii ɔ waranjase mo. ɔ kolo bɛɛ bere n sia ya te n bɛɛ wola n wose ya, te n bɛɛ kɛɛ n wose nyi n kela e ya.⁵ Nyi akpaa n nɛ gyae walanj na, n bɛɛ yɛɛ e abɔɔ njan tekaboena nɛ ya, te n bɛɛ gyae nyi nyanj nyaagerj wui ke de na njon wui ke wɔlɛɛ ya. N bɛɛ gyej banj bilenbilɛn na e ya, te n bɛɛ mo ɔ nombia do n tɔɔman ya.⁶ Nyi n nɛ gyae walanj nɛ ɔ yɛɛ nombiikum na bɛɛ yɛɛ nenj gyonj ya, mɔna akpaa ɔ yɛɛ nombii kpaakpaa na nɛ yɛɛ nenj gyonj.⁷ Nyi akpaa balanj kegyae doo n man nɛ, debanj kamase na n nɛ tale senj kenkenj abɔɔ pou man, te nɛ yeli n keɛɛdi na sem nideli. N nɛ nyinj konɔɔ abɔɔ pou man, te nɛ yeli n nɛ tale senj kenkenj abɔɔ njan n loo gyakaa nje dɔɔ nɛ man, te n nɛ yɛɛ kakyerj senj kenkenj abɔɔ pou man.

⁸ Nombia njan Wurubuare akpenkpenngyɔɔra nɛ kolosi see, na deise kpookpoo kekolosi na nombia kagyɛn pou gyae ke gyu ɔto. Mɔna balanj kegyae dɔɔ kɔɔ tanj ɔto ya.⁹ De nombia kagyɛn na donj kenj Wurubuare ba mo fa daa te dɛɛ tale kolosi ɔ nombia nɛ yɛɛ yaale yaale.¹⁰ Mɔna akpaa nyi kpene kenj ke yɛɛ debilinj nɛ de kɔnj na, njan nje yɛɛ yaale yaale nɛ gyae ke njaalaa.¹¹ Debanj kenj me yɛɛ bu e na mee kolosi bo nɔɔba biikyaabii nɛ, te mee gyuenj mo nɔɔba biikyaabii nɛ, te me yɛɛ ma kpene kamase mo bo nɔɔba biikyaabii nɛ. Mɔna me ka bee kei nɛ, me te tina biatɛɛ nombia njan pou yela.¹² Wurubuare nombia njan dɛɛ naa debokeiman nɛ, dɔɔ nɛ naa nja nideli ya. Nje yɛɛ fulaa de siaman nɔɔba mena kenj n nɛ kɛɛ kolo diiku bene man te n bɛɛ naa ke nideli ya. Mɔna debanj daale gyae kelii kenj dɛɛ naa de Gbenngyoo Wurubuare na de sia fonɛɛ, na waa yela dɛɛ gyej ɔ nombia njan man nideli. Debanj kei mo nɛ me nombia kagyɛn yɛɛ kyomii nɛ, mɔna debanj daale gyae kelii na, maa gyej nombia nideli nɔɔba mena kenj Wurubuare gyej manj nideli nɛ.

¹³ Abɔɔ kenja pou man nɛ nombia atooro kyaa la kenj nɔɔ tanj ɔto ya. Njan yɛna keɛɛdi na lookegyakaa na kegyae. Mɔna nje popou man na, kegyae yɛna nja nyee.

14

Pɔɔl kabese kolosi lee Wurubuare felinj abɔɔ anefanj njan wose man

1 E yee kakyen na e ke gyae donja, na e ke yase e sia gyae Wurubuare felin aboo anefan njan gbae. Tuturu na, e yase e sia gyae ken Wurubuare waa ta e doo kolosi ne gbae. 2 Nawolo nyi walan njan o ne kolosi deise wolee kpookpoo ne, o bee kolosi fa denibalan ya mona o ne kolosi bo fa Wurubuare. N kee na nolo bee nyii o nombia njan man ya, nawolo nyi Wurubuare felin njan ne tee la o doo kolosi nombia aweesen njan. 3 Mona walan njan Wurubuare ne tee o doo kolosi ne, o nombia njan na do balan don na kakyen te ne yeli bee tale kyan ba wose. 4 Walan njan o ne kolosi deise wolee kpookpoo ne, njan waagen te nombia njan o ne kolosi ne dana tonoo fa. Mona njan Wurubuare ne tee o doo kolosi ne, o nombia njan o ne kolosi ne dana tonoo fa Kristotena dikpii ken pou.

5 Nafu ma kegyae yena nyi e popou yaa kolosi deise wolee kpookpoo, mona ken mee gyae kela yena nyi, Wurubuare ke ta e doo kolosi. Nawolo nyi walan njan Wurubuare ne tee o doo kolosi na, o kela walan njan o ne kolosi deise kpookpoo. Gyise nolo kyaa botoo ken o ne tale lese deise wolee kpookpoo njan man, na kekyo Kristotena dikpii ken pou, na baa bee bo osom ken man.

6 Me tebia, nyi akpaa me kon e gyan te me kolosi deise wolee kpookpoo na, won tonoo yaa e ke nyin lee ne man? Mona akpaa me kaa yako njan nombia njan Wurubuare ba lese wola man, yaa nombia kagyen wose man nombia, yaa nombia njan Wurubuare ba mo fa man nyi me kaa yako njan, yaa me kaa wola njan nombia na, na kenja be dana tonoo fa njan yee?

7 Mena mo te aboo njan nyeedon be doo ne man ya ngba kefeereese na kabereese ne, akpaa be ta wola na nideli ya na amote ne gyae la waa nyii ne man? 8 Te akpaa yoonooto njan ta wola o kabereese nideli ya na, sena te nolo waa nyii ke man na waa koro desina o wose fa yoo? 9 Mena te doo fa emee mo. Akpaa nolo de kolosi dei wole kpooo daale, te nolo te nyii ke man ya na sena te nolo waa yee na waa tale nyii nombia njan o ne yako ne man? Dekon mena na, o ne kolosi bo do felin man yakaa. 10 Deise kpookpoo burum kyaa teele kei doo, mona dei daale be kyaa ken nolo bee nyii ke man ya. 11 Akpaa nyi moo ne nyii dei ken nolo ne kolosi ya na me yee noolo e o siaman, te mena mo te njan mo yee noolo e me siaman. 12 Mena te doo fa emee mo. Deban ken e sia be yee e ne keo Wurubuare felin aboo anefan njan ne, e yee kakyen keo ken gyae ke yela Kristotena dikpii ken ka bee bo osom ken man ne.

13 Mena doo akpaa nyi nolo ne kolosi dei wole kpooo daale na, kaboena nyi waa fane na waa nyin tale lese ke man. 14 Nawolo nyi akpaa me fane dei kpooo man na, felin njan o doo me man ne ne fane la, mona ma agyuen be doo botoo ya. 15 Mena doo sena yaa maa yee? Maa mo felin njan o doo me man ne fane, na maa mo ma agyuen mo fane. Maa mo felin njan o doo me man ne kpee noonen, na maa mo ma agyuen mo kpee noonen. 16 Nyi e gyanee e ne fane te n mo dei daale kpooo n na lese Wurubuare yele, te walan yakaa nolo kyaa e man ken o bee nyii n dei ken man ya na, sena te waa tale see nen nyi, "Deekon Mena," ken nyi o te nyii kpene ken n be yako ne man ya? 17 Mberem na n fanewo nideli lese Wurubuare yele, mona ke tan tonoo fa n balate njan ya.

18 Mee fa Wurubuare karan ngba mee tale kolosi deise kpookpoo kela e man walan kamase ne. 19 Mona akpaa me kpee Kristotena dikpii ken man na, mee gyae nyi maa kolosi nyansa nombia kyomii bo mo wola balan nombia, kela ken nyi maa kolosi nombia burum deise kpookpoo man ken bo gyae baa nyii ne man ya.

20 Me tebia, e na gyuen ngba bia ne ya. Lee dukum keyee man na, e yee e wose ngba kyokyoosebia ban bo gyen dukum ya ne. Mona lee e kee gyuen man na, e gyuen ngba balan ban boo bee Wurubuare nombia man ne. 21 Wurubuare nombia anmarasen see ne yako nyia, Wurubuare kpa,

"Maa ta balan ban bee kolosi deise kpookpoo ne

doo kolosi fa me balan.
Maa ta noola doo kolosi fa me balan.
Mona kenja wole koran na,

boo gyae baa nyii me dei ya."
22 Deise kpookpoo kekolosi te yee kpene ken Kristotena na mo gyen Wurubuare don ya, mona ban ba te lee ta Kristo di ya ne, bee mo ke gyene Wurubuare don. Wurubuare nombia keyako see yee kpene ken ke dana tonoo fa ban boo lee Kristo di ne. Te ban ba te lee ta Kristo di ya ne doo, ka be dana tonoo fa wo ya.

23 Mena doo akpaa Kristotena dikpii ken de gyanee te walan kamase ne kolosi deise wolee kpookpoo, te akpaa balan wolee yaa ban ba te yee Kristotena wo ya ne de kon botoo na, boo gyae baa yako nyi ba nyee ya ne wolee baa yee? 24 Mona nyi akpaa Wurubuare de tee e popou doo o ne kolosi, te walan yakaate yaa njan o te yee Kristo walan e ya ne de kaa gyoo e man na, nombia njan o ne nyii ne gyae ka lese o dukum keyee deboo, na ke yela waa gyen nyi o yee dukumyere e. 25 Nombia njan gyae ka lese o konoo man nombia njan

pou weesee ne deboo, na waa bunj som Wurubuare na waa yako nyiaa, "Ampanj Wurubuare kpue e man."

Kristotena kegyanee mmaraase

²⁶ Me tebia, nombia njan mee yako ne mee wolo baa nyi akpaa e konj kaa gyanee ne, mberem na njolo dana noonej kenj waa kpue na njolo mo dana kolo waa wola, yaa njolo mo dana nombii kenj Wurubuare ba lese wola e. Mberem na njolo mo ne gyae waa mo deise wolee kpookpoo kolosi, yaa njolo mo kyaa kenj waa lese dei wole kei man ne, kaboena nyi yaa yee kenja pou na e ka mo do Kristotena banj kakyenj.

²⁷ Akpaa e man baale baa kolosi deise wolee kpookpoo na, baa yee balanj bala te ba boo paa na baa yee balanj batooro. Mona kaboena nyi baa kolosi dokolonj dokolonj, na njolo mo ka lese nje man. ²⁸ Nyi akpaa njolo be kyaa kenj waa lese nombia njan man ya ne, kenanj na njon o ne kolosi nja ne waa kyanj o noo wu Kristotena dikpii kenj man, na waa kolosi fa Wurubuare na njon gbagba.

²⁹ E yela Wurubuare akpenkpenjgyoora bala yaa batooro kekolosi, na balanj akanj banj ka gyoo be nombia njan bee kolosi ne man nideli. ³⁰ Te akpaa njolo kyaa te Wurubuare da lese nombia njaale wola e ne, e yela walanj njon o be tangbee o ne kolosi ne ke tina kekolosi yela. ³¹ Nawolo nyi e yee mena na Wurubuare waa tale ta e doo dokolonj dokolonj kolosi, na ke yela e popou ke kasee kolo lee ke man na ka do njon kakyenj. ³² Walanj kamasen njon Wurubuare ne tee o doo kolosi ne, kaboena nyi waa tale kyanj o wose lee o kekolosi kenj man. ³³ Nawolo nyi Wurubuare te yee walanj njon o ne yee aboo basabasa ya, mona o yee Wurubuare njon o ne yee wa aboo na nje gbee.

³⁴ Ngba mena kenj doo Kristotena akpiise njan pou man ne, kaboena nyi ala baa wu be noo. Be gyanee osom man na gbee be doo nyi baa kolosi ya, mona kaboena nyi baa yokose ba wose ngba mena kenj Mosesi mmaraa kenj na wolo ne. ³⁵ Nyi akpaa bee gyae baa nyii nombii daale man nideli na, kaboena nyi baa boose be baala deni man. Nawolo nyi ke yee deseyj ke nyi alo ke yee noodonj Kristotena degyanee man.

³⁶ Mena doo e na wolo baa nyi e gyanj te Wurubuare nombia njan leewo konj, yaa emee yaagenj nyii na nja?

³⁷ Akpaa njolo ne baake o wose nyi o yee Wurubuare dekenkpenjgyoore e, yaa o ne kee o wose nyi o dana Wurubuare felinj aboo anefanj njan na, kaboena waa gyanj nyi me nombia njan mee kolosi ne pou lee Wurubuare gyanj. ³⁸ Te akpaa nyi njolo te

lee me nombia kenja di ya ne, emee mo e na mo e yee kolo ya.

³⁹ Mena doo me tebia, e yase e sia na Wurubuare ke ta e doo kolosi, mo e na to banj bee kolosi deise wolee kpookpoo ne gbee ya. ⁴⁰ Mona kaboena nyi yaa yee nombia pou na nje gbee, ngba mena kenj kaboena ne.

15

Kristo kefonj lee yey man

¹ Me tebia, nenee mee gyae maa toose njon nyeedonj nombia njan mo yako njon te e be lee di te e senee nje man kenkenj ne.

² Akpaa e kyanj nombia njan mo yako njon ne man kenkenj na, Wurubuare waa ta nje doo lee e nyee. Mona akpaa e te kyanj nja kenkenj ya na e keleedi kenj yee yakaa.

³ Nawolo nyi kpene kenj de Gbenjgyoo Yesu ba wola manj te ke dana tonoo kela kpene kamasen ne, kenj yaa ma moowo mee wola njon ne. Nombia njananj yena nyi, De nombiakumee doo te Kristo kaa yenjawo,

ngba mena kenj Wurubuare nombia anjmarasenj see njan ne yako ne.

⁴ Be wuu e te weeya atoorote kenj na Wurubuare gyuuu e lee yey man, ngba mena kenj Wurubuare nombia anjmarasenj see njan ne yako ne.

⁵ O lese o wose wola Pita.

Kenanj wole na te o lese o wose wola o kpilala kufu bala banj mo.

⁶ Kenanj wole ne o besewo lese o wose wola o kaseela banj be yaanoole kela balanj sojononj akpenj anonj (500) ne debanj dokolonj man.

Be man balanj burum see be kyaa na be sia te baale mo ta yekee. ⁷ Kenje o lese o wose wola Gyemisi, te o besewo lese o wose wola kpilala banj pou. ⁸ Wole wole ne, o kaa lese o wose wola manj Pooj njon nafa njolo te gyakaa loo nyi maa kaa bese Kristo walanj ya ne.

⁹ Manj yena Kristo kpilala banj pou man kemaasa, te ma tekaboena gba nyi nafa baa baake manj nyi Kristo kpilale ya. Nawolo nyi me naase Kristotena banj diyem nideli. ¹⁰ Mona lee Wurubuare beree doo te gyenj me kaa bese walanj ne. O beree kenj o ba mo boele manj ne te yee yakaa ya, nawolo nyi me yee tom kela Kristo kpilala akanj banj pou. Mona na manj gbagba donj te ma moowo yee ya, Wurubuare beree kenj o ba mo boele manj ne yee la. ¹¹ Mena doo Kristo nombia kenja lee me gyanj o nja lee be gyanj bo o, njan te de popou ne kolosi te njan mo te e leewo di.

Kefonj lee yey man

¹² Mōna akpaa dee kolosi nyeekelee nombia ñan nyi Kristo yenawo te Wurubuaare gyuuusu e lee yen man na, wonj doo te emee baale ne yako nyi kefon lee yen man be kyaa ya? ¹³ Nyi akpaa kefon lee yen man be kyaa ya na, kenanj na nawolo baa nyi Wurubuaare te gyuuusu Kristo lee yen man ya. ¹⁴ Te akpaa Wurubuaare te gyuuusu Kristo lee yen man ya na, kenanj na Wurubuaare nombia ñan dee kolosi na e keleeedi kenj mo yee yakaa. ¹⁵ Nyi akpaa be doo mena ya na kenanj na daa Kristo kpi-lala banj te di dekaru gyakaa Wurubuaare doo, nawolo nyi dee yako nyi Wurubuaare gyuuusu Kristo lee yen man. Nyi akpaa woya be gyae baa fon lee yen man ya na, kenanj na Wurubuaare te gyuuusu Kristo lee yen man ya. ¹⁶ Mo akpaa kefon lee yen man be kyaa ya na, kenanj na Wurubuaare te gyuuusu Kristo lee yen man ya. ¹⁷ Te akpaa nyi Wurubuaare te gyuuusu Kristo lee yen man ya ne, kenanj na e keleeedi kenj yee yakaa te e see e doo e nombiakumee man. ¹⁸ Kenanj na Kristotena banj mo booo yekee ne ta yekee leki. ¹⁹ Akpaa nyi teelee kei doo kaagenj kekyaa doo te de loo gyakaa Kristo doo na, kenanj na de nombia dana waranjase kela walanj kamase.

²⁰ Mōna anokoare kenj doo ke man yena nyiaa, Wurubuaare gyuuusu Kristo lee yen man. Ñon Kristo yena woya banj pou Wurubuaare waa kaa gyuuusu wo ne be gyangbate. ²¹ Nawolo nyi mena kenj yenj be tee walanj dokolonj doo konj teelee kei doo ne, mena mo te kefon lee yen man mo teeewo walanj dokolonj doo konj teelee kei doo. ²² Ngba mena kenj balanj pou ba lee Adam man te o nombiakumee doo bee yekee ne, mena mo te balanj banj pou be yee Kristo wui ne baa nyinj nyeedonj kekpaalee Kristo yenj kenj man.

²³ Mōna walanj kamase dana o debanj kenj Wurubuaare waa gyuuusu e lee yen man. Kristo tanjgbee la fon lee yen man, te wee kenj waa bese konj na balanj banj be yee o wui ne mo baa fon lee yen man. ²⁴ Kei wole na kpene kamase gyae ke konj ko oto. Debanj kenanj te Kristo waa di donse pou na gyoonej na ñe gyoorobiiri pou doo, na waa mo gyoori kenj do o kya Wurubuaare nyinjmaa man.

²⁵ Nawolo nyi kaboena nyi Kristo waa di gyoori, kelii debanj kenj Wurubuaare waa mo o kolala pou do o nawoo tee. ²⁶ Te kolare otomante ñon Wurubuaare waa wolee e ne yena yenj. ²⁷ Nawolo nyi Wurubuaare nombia anmarasenj see ne yako lee Kristo wose man nyiaa, "Wurubuaare ta mo kpene kamase do Kristo tee." Mōna kenj Wurubuaare be yako nyi o ta mo kpene kamase do o tee ne, kenj bee wolo nyi ñon Wurubuaare gbagba mo doo o tee

ya. Nawolo nyi ñon Wurubuaare moona kpene kamase do Kristo tee. ²⁸ Debanj kenj Wurubuaare da mo aboo kenj pou do o bu ñon tee tanj ne, o bu ñon mo waa mo o wose do o kya Wurubuaare ñon o ba mo kpene kamase do o tee ne tee. Na balanj pou kena nyi Wurubuaare yena kpene kamase nyee.

²⁹ Te akpaa kefon lee yen man be kyaa ya na, wonj doo yaa balanj banj bee lee ba woya noo senj nyi baa so wo Wurubuaare lonj ne loo gyakaa? Yaa akpaa nyi booo gyae baa gyuuusu balanj lee yen man korakora ya na, weera te baale ne lee ba lonjtona banj booo yekee ne noo senj nyi baa so wo Wurubuaare lonj fa wo? ³⁰ Te daa gbagba mo de? Nyi akpaa kefon lee yen man be kyaa ya na, wonj doo te wee kamase dee mo da wose fa yenj? ³¹ Me tebia, mee yako ñon nyi yenj nombia ne tunj manj wee kamase. Lee mena kenj daa na ñon na Kristo yee dokolonj doo, mee tale mo ñon kyoo poaa. Mena doo te mee kolosi nombii kei. ³² Nyi teelee kei doo nombia doo te daa na balanj banj be yee ngba wonombia banj bee kyanj balanj ne yoo yoo dinaa kei Efeso donoo man na, wonj tonoo yaa maa nyinj lee ken man? Akpaa nyi kefon lee yen man be kyaa ya na, e yela dee yee ngba mena kenj dudu daale ne yako ne nyiaa,

"E yela dee di na dee nyoo,

nawolo nyi kyoo kaagenj na de ta yem."

³³ E na yeli ñolo ka beo ñon ya, "Nawolo nyi doore kum ne wolee dinoo kpaakpaate." ³⁴ E bese gyoo e wose man nideli na e ke tina nombiakumee keyee yela. Nawolo nyi dana desenj ngba e man baale see e ba gyenj Wurubuaare nombia korakora ya ne.

Kefon lee yen man na ka wosenaane wole

³⁵ Mberem na ñolo waa boose nyiaa, "Sena te woya baa tale fonj lee yen man bela, te wosenaane wonti yaa baa nyinj?"

³⁶ Diyinj nombia keboose yaa kei. Nawolo nyi kpene kamase kenj n duu teelee man ne, kee daale pete kolo wole ne tuu lee ke man. ³⁷ Akpaa n duu kolo bii ne, kenj n ba mo duu na kenj nyanj ke ko ne te yee kyeekyee ya. ³⁸ Mōna Wurubuaare ne faa na ke ke dinoo, ngba mena kenj ñon gbagba ne gyae ne. Kpene kamase kenj n duu na, Wurubuaare ne yeli kee bee nyinj ke dinoo.

³⁹ Wosenaane pou te yee dokolonj ya. Denibalanj wui kpoo te wonombia wui kpoo te gyebose wui kpoo te kpebia mo wui kpoo. ⁴⁰ Mena mo te aboo ñan pou Wurubuaare be yee ne, ñan ñe kyaa addido ne ña kyeo kpoo te ñan ñe kyaa teelee kei doo mo ne kyeo kpoo. ⁴¹ Weese

keɛ ɲalakee kpoo te gyaalan mo wui kenjalakee kpoo te kyolobiise mo keɛ ɲalakee kpoo. Kyolobii kamase mo dana mena kenj ɔ ne ɲalakee.

⁴² Mena ke te gyae ke yee debarj kenj balanj baa fonj lee yerj man ne. Akpaa be wuu walarj na waa dala, mona Wurubuaɛ de gyuuu e na waa fa e wosenaane wole kenj be gyae ke dala ya. ⁴³ Nyi akpaa be wuu ke na koo dana tonoo bela ya, mona akpaa be gyuuu ke lee yerj man na ke dana obu. Nyi be wuu ke na koo dana donj ya, mona akpaa be gyuuu ke na ke dana donj. ⁴⁴ Deniwalanj wosenaane kenj beɛ mo wuu ne, ke yee teelee kei doo wosenaane ke. Mena akpaa Wurubuaɛ de gyuuu ke na ke ta bese Wurubuaɛ man wosenaane. Teelee kei doo wosenaane kyaa, mena doo kaboena nyi Wurubuaɛ man wosenaane mo deɛ kyaa.

⁴⁵ Wurubuaɛ nombia anjarasenj see yakowɔ nyiaa, "Wurubuaɛ moo ɔ felinj do Adam gyanɲbate ɲon man te ɔ nyinja nyeedonj. Mena Yesu Kristo ɲon beɛ baake e nyi Adam balate ɲon ne, ɲon yena Wurubuaɛ felinj ɲon ɔ ne fa nyeedonj kekpa." ⁴⁶ Na ɲon ɔ yee Wurubuaɛ felinj e ne tanɲbeɛ la konj ya, mona ɲon ɔ yee deniwalanj e ne tanɲbeɛ la konj. Kenanj wole na pete ɲon ɔ yee Wurubuaɛ felinj e ne konjowo. ⁴⁷ Adam gyanɲbate ɲon lee teelee kei doo nawolo nyi teelee te Wurubuaɛ moowo yee e, mona Adam balate ɲon doo ɲon lee Wurubuaɛ man adido. ⁴⁸ Mena kenj Adam ɲon ɔ ba lee teelee kei doo doo ne, mena mo te teelee kei doo balanj doo. Te mena kenj Adam ɲon ɔ ba lee Wurubuaɛ man doo ne, mena mo te Wurubuaɛ man balanj doo. ⁴⁹ Mena kenj walarj ɲon boɔ mo teelee ma e dinoo doo de man ne, mena mo te walarj ɲon ɔ ba lee adido ne dinoo gyae ke doo de man.

⁵⁰ Me tebia, mee gyae e ka gyenj nyi kpene kenj ke yee wosenaane na fatabo ke ne, be gyae ke tale gyoo Wurubuaɛ gyoori kenj man ya. Mena mo te wosenaane kei kenj gyae ke dala ne, be gyae ke kyaa kekpaakekpaa ya.

⁵¹ E see deɲele na e ke tei nombia aweesjenj kenja. Nombia ɲenanj yena nyiaa, na de popou ne gyae la deɛ yerj ya. Mena debarj kenj ba wola kabere otomante kenj na, Wurubuaɛ waa kyeeke de popou karatete dokolonj ngba mena kenj oga ne ɲmaale ne. ⁵² Ba wola kabere otomante kenj na Wurubuaɛ waa kyeeke de popou, te banj boɔ yekee ne baa fonj lee yerj man kenj boɔ gyae baa yerj bela ya. ⁵³ Nawolo nyi Wurubuaɛ waa besena wosenaane kenj keɛ dale ne yee wosenaane kenj ke beɛ dale ya. Na waa besena wosenaane kenj keɛ yem ne yee wosenaane kenj ke

beɛ yem ya. ⁵⁴ Akpaa wosenaane kenj keɛ dale ne da bese wosenaane kenj ke beɛ dale ya, te wosenaane kenj keɛ yem ne da bese wosenaane kenj ke beɛ yem ya ne, kenanj na Wurubuaɛ nombia ɲan boɔ ɲmarase see ne te konj mena. Nombia ɲenanj yena nyiaa, "Da te yoo di yerj doo. Yerj be tanj donj de doo bela ya."

⁵⁵ "Yerj, n donj kenj n dana n ne di balanj doo ne doo alenj?"

Yerj, n donj kenj n dana n na mo do balanj kayeyee ne doo alenj?"

⁵⁶ Yerj donj kenj ɔ dana ɔ na do balanj kayeyee ne yena dukum, te mmaraa mo ne yele la dukum ne nyinj donj. ⁵⁷ Mena deɛ do Wurubuaɛ noo, nawolo nyi ɲon yele la te de teeɛwo de Gbenɲyoo Yesu Kristo doo di kpene kamase doo. ⁵⁸ Mena doo me tebia kpaakpaa e senj kenjenj, e na yeli kolo ke wosi ɲon ya. Te debarj kamase na, e mo e wose pou do de Gbenɲyoo Yesu tom kenj man. Nawolo nyi e gyenj nyi tom kenj e ne yee lee de Gbenɲyoo Yesu donj doo ne be gyae ke yee yakaa ya.

16

Kristotena toto kado fa be tebia

¹ Neneɛ toto kenj e ka do na baa mo kyɔ Wurubuaɛ balanj banj be kyaa Gyudia teelee man ne, e yee ɲgba mena kenj moɔ wola Kristotena akpiise ɲan kya Galatia teelee man ne. ² Kosida kamase kenj e gyanjee ne, koba kenj walarj kamase be yee tom Kosida kenanj man te ɔ be nyim ne, waa lese ke man ɔ donj ketalebii see yenanj. Na kobase ɲan pou kegyanjee pena maa konj. ³ Na akpaa me kaa gyoo e gyanj na, e ka mo ya aboo ɲan do balanj banj emee gbagba ba lese wo ne nyinjmaa man, na maa ɲmarase me nyinjmaa man tone kpu na ya aboo ɲan fa wo, na baa mo gyina Kristotena banj be kyaa Gyerusalem donoo man ne. ⁴ Te akpaa de konj nyi manj gbagba maa gyu na, maa kpu na wo na de popou ke gyu.

⁵ Nyi akpaa ma lee Masedonia teelee man na maa konj e gyanj, nawolo nyi ma te yee ma agyuenj nyi maa mo na Masedonia teelee man pe maa konj e gyanj. ⁶ Me konj na, mberem maa di weeya ala ɲaale e gyanj, yaa maa kyaa kelii waare tee na e ke nyinj kyɔ manj me gbeneɲenj ɲan maa gyu ne man. ⁷ Me gbɛɛ kei man doo, moɔ ne gyae nyi maa kpase konj kaa do ɲon noo yakaa na maa bese ya, mona akpaa Wurubuaɛ de see na, maa kaa di weeya akalansee ɲaale e gyanj. ⁸ Mena maa kyaa Efeso donoo man kebo kelii Pentekosite wee kenj. ⁹ Doo nyi balanj burum ta koro senj tia manj, mona ma te naa nyi Wurubuaɛ ta toro gbɛɛ

dinaa daale fa man, nyi maa yee tom kenj ke gyae ke yee tonoo ne kebo.

¹⁰ Akpaa Timoti de kɔŋ ɛ gyan na ɛ lee e nideli na ɔ wɔe ke fɛe e, nawolo nyi ɲon mo ne yee de Gbenjgyoo Yesu tom bo ɲgba man ne. ¹¹ Ɛ man ɲolo na ɲolo na beɛ nyi ɔ be lee e ya, mona ɛ lo e gbɛe wosefɛerenj man na waa nyiɲ bese kɔŋ me gyan. Mɛɛ keɛ ɔ gbɛe nyi de tebia Kristotena baale baa kpu na e na baa kɔŋ.

¹² De gyoo Apolo doo ma doo e kakyenj nideli nyi waa kpu na de tebia Kristotena akanj ban na baa kɔŋ ɛ gyan, mona ɔ te sɛɛ nyi waa kɔŋ ɛ gyan debokeiman ya. Akpaa Wurubuare de fa e gbɛe na, waa kɔŋ ɛ gyan.

¹³ Ɛ na wolee ɛ wose ya. Ɛ kyan ɛ keleeɗi kenj man kenjkenj. Ɛ senj ɲgba baala ne, na ɛ ke yee doŋ. ¹⁴ Ɛ yee kpene kamase doŋa kegyae man.

¹⁵⁻¹⁶ Setefanase doo emɛɛ gbagba gyenj nyi ɲon na ɔ dekanalanjmantena yena balan ban boɔ tanjgbɛɛ lee Kristo di Akaya teelee man. Be ta mo ba wose fa osom kenj, te beɛ kyɔ Kristotena ban nideli. Me tebia, mɛɛ waase ɲon bo nyi ɛ yɔkose ɛ wose fa mena balan kewo dinoo, na ban mo beɛ yee mena tom kei ne. ¹⁷ Setefanase na Fotunatuse na Akayakuse ke kɔŋ me gyan ne yee manj gyonj nideli. Nawolo nyi ban kɔŋjala kaa senj ɛ nawoo man. ¹⁸ Nawolo nyi ba te yeli ma nyee man nombia te yee manj dokolonj, ɲgba mena kenj emɛɛ mo wui be yee ɲon dokolonj ne. Kaboena nyi deɛ lese mena balan kewo dinoo yele.

Nɔɔkado otomante

¹⁹ Kristotena akpiise ɲan kyaa Esia teelee man ne na do ɲon nɔɔ. Akuila na Pirisila na Kristotena dikpii kenj ne gyanee be deɛ ne, na do ɲon nɔɔ nideli lee de Gbenjgyoo Yesu yele man. ²⁰ De tebia Kristotena ban pou be kyaa kebo ne na do ɲon nɔɔ. Ɛ do doŋa nɔɔ gyonj man.

²¹ Manj Pɔɔl gbagba moona me nyiɲmaa ɲmarase nɔɔkado tone kei.

²² Akpaa nyi ɲolo beɛ gyae de Gbenjgyoo Yesu nombia ya na, Wurubuare waa falaa e. Maranata (ka aseɛ yena nyi, de Gbenjgyoo Yesu kɔŋ).

²³ De Gbenjgyoo Yesu waa mo ɔ bereɛ boele ɲon, na waa senj ɛ wɔle.

²⁴ Mɛɛ gyae ɛ popou, te mɛɛ do ɲon nɔɔ de Gbenjgyoo Yesu Kristo yele man. Amen.

Pool tōne alate kenj o be nmarase yele Korintotena nē

¹ Tōne kei lee manj Pool njon me yee Yesu Kristo kpilale e lee Wurubuarē kegyaebii man nē, na de dōo Timoti gyan. Dēe nmarase ke dee yele emēe Kristotena dikpii kenj e kyaa Korinto donōo man, na Wurubuarē balan banj o be baake te o be desina wō see fa o wose te be kyaa Akaya tēele dōo pou nē. ² De kya Wurubuarē na de Gbengyoo Yesu Kristo baa mo be berēe boele njon, na baa fa njon wosefēerej.

Pool kalese Wurubuarē yele

³ E yela dēe do Wurubuarē njon o yee de Gbengyoo Yesu Kristo o kya e nē nōo. Njon yena Wurubuarē njon o ne wii balan waranjase te o ne yako do wō. ⁴ Njon ne yakola do daa de kayeyee man, na ke yela daa mo ke tale mo keyakodo kenj o be yako do daa nē yako do de tebia banj bēe yeyee nē. ⁵ De kēe yeyee ngba mena kenj Kristo mo ba yeyee nē, mena mo te Wurubuarē waa ta Kristo dōo yako do daa ngba mena kenj o be yako do Kristo nē. ⁶ Nyi daa Kristo kpilale ne naa diyem na, e nyeekelee na e keyakodo dōo te dēe naa diyem. Mena kenj dee nyinj keyakodo nē, ne yeli emēe mo ne nyinj keyakodo. Kei ne yeli e ne tale nyinj konōo naa diyem ngba mena kenj daa mo ne naa nē. ⁷ Mena dōo de loo gyakaa Wurubuarē dōo nideli nyi waa yela e ke tale senj kenkenj, nawolo nyi da gyenj nyi mena kenj e ne naa diyem ngba mena kenj daa mo ne naa njaale nē, mena te e ke nyinj keyakodo ngba mena kenj daa mo be nyinj keyakodo nē.

⁸ Me tebia, dōo ne gyae e ke kyaa ditinjēe man lee diyem kenj dōo naa Esia tēele man nē ya. Balan yela da wose kyanja daa nideli, kenj nyi da te gyakaa loo gba nyi dee nyinj nyeedonj ya. ⁹ De konōose man na, yee daa ngba ba te yako daa nyi baa ko daa nē. Kei yela de ta mo da wose lo daa gbagba de donj dōo ya, mōna da mōo da wose bo lo Wurubuarē njon o ne gyuusuu balan lee yenj man nē dōo. ¹⁰ Njon lesena daa lee yenj nombia kenja man, te o gyakaa o na lese daa kaa lii gyanj. De loo gyakaa o dōo nyi waa lese daa debanj kamase. ¹¹ Nawolo nyi e ne fane fa daa dōo. Dekonj mena na, Wurubuarē berēe kenj gyae ke konj de dōo lee balan burum kefane dōo nē, gyae ke yela balan burum ke fane fa Wurubuarē karanj.

Pool te kyēekeke wa agyuej lee kpene kenj o ne gyae waa yee nē man

¹² Nombii dokolonj kenj dōo te dēe wola da wose nē yena nyiaa, de konōo man nombia ne di daa adansēe nyi, dēe mo de konōo pou yee nombia njan ayimēe be dōo nē man ya nē tēele kei dōo, te dee di anokoare ngba mena kenj Wurubuarē ne gyae nē. Tuturu na, lee daa na njon kekyaa man. Na tēele kei dōo nyansa te dēe mo yee nombia kenja ya, mōna Wurubuarē berēe kenj o ba mo boele daa nē te dēe mo yee. ¹³ Nombia njan pou dēe nmarase yele njon nē, yee nombia njan emēe gbagba e ke tale kala na e ke nyii nē man. ¹⁴ Ngba mena kenj e be nyii de nombia njan man kyomii debanj kei nē, de loo gyakaa nyi e ke konj kaa nyii nē man nideli wee daale. Daa dōo te e ke tale wola e wose, ngba mena kenj lee emēe mo dōo, daa mo dēe wola da wose wee kenj de Gbengyoo Yesu waa bese konj nē.

¹⁵ Me loo gyakaa nyi e ke nyii nombia kenja man nideli, mena dōo te nafa me yee ma agyuej nyi maa tangbēe konj e gyanj, na e ke nyinj di gyonj bola bola. ¹⁶ Nawolo nyi me yee ma agyuej nyi mee gyu Masedonia tēele man na maa mo e gyanj, te ma bese lee botōo mēe konj na maa mo e gyanj bela, na e ke nyinj lo manj gbēe na maa gyu Gyudia tēele man. Mōna ta tekaa de ya. ¹⁷ Ma ke kyēekeke ma agyuej kei na, ke yee biatēe agyuej ke? Yaa mēe yee me nombia baa ngba tēele kei dōo balan nē? Yaa nawolo baa nyi me dana nōose ala ala?

¹⁸ Mena kenj Wurubuarē yee anokoarete e kenj o bēe lee o nombii wole ya nē, mena mo yaa daa mo de nombia njan dēe yako nē be yee nōose ala ala ya. ¹⁹ Nawolo nyi Wurubuarē bu Yesu Kristo njon daa na Silase na Timoti be kolosi o nombia fa njon nē, o te yee nōose ala ala walanj e ya, kenj waa “Sēe” na waa bese “Bēe” ya. Mōna njon dōo, o sēe na o te sēe. ²⁰ Lee Kristo dōo te Wurubuarē nombia njan o be yako see nē pou konjawō mena. Lee njon mo dōo te de fane tanj na, dēe yako nyi “Amēn” (Dēe konj mena) mo lese Wurubuarē yele. ²¹ Wurubuarē gbagba ne yee la te daa na njon pou na sem kenkenj Kristo kelēedi kenj man. Njon lesena daa te o kpila daa nyi dee gyu ke yee o kegyaebii. ²² Njon moona o nyinjmaa gyakaa de dōo, te o mo o felinj njon do de konōose man mo kyanj nae, na ke di adansēe nyi de yee o wui, te dee nyinj abōo njan pou o be desina see fa daa nē.

²³ Wurubuarē yena ma adansēe nyi ma te gyae nyi maa do njon kaale ya, mena dōo te me kyēekeke ma agyuej nyi mo bese konj emēe Korintotena gyanj ya. ²⁴ Dōo ne gyae dēe nje njon nyi yaa lēe Kristo nombia njan dēe yako njon nē di ya. Nawolo nyi e wulaa e senjēe e kelēedi kenj man kenkenj.

Mona kej dɛɛ gyae nyi ke yɛɛ ñon gyon dɔɔ te daa na ñon ne yɛɛ tom bom ne.

2

¹ Mena dɔɔ ma te yɛɛ ma agyuej nyi, mɔɔ gyae maa bese kɔj ɛ gyan na maa yela nombia ke takaa ñon ya. ² Nawolo nyi akpaa me kɔj te me yeli nombia de takaa ñon na, amɔte ne gyae la waa yela me sia kagye. Na emɛɛ ban mɔɔ yeli nombia be takaa ñon ne yee? ³ Kej dɔɔ te mɔɔ ñmarase ñon tɔne kenaj yena nyiaa, mɔɔ ne gyae nyi me kɔj na kolo ke takaa emɛɛ ban ɛ ke yela me sia kagye ne ya. Nawolo nyi mɛɛ lɛɛ ɛ popou di nideli nyi akpaa me sia da gye na, emɛɛ mɔɔ sia gyae ka gye. ⁴ Deban kej mɛɛ ñmarase tɔne kei ne, na me tɔɔ ne kyonji manj. Nombia atakaasa na siasaraj te ma moowo ñmarase ñon tɔne kenaj. Na me ñmarase ñon tɔne kenaj bo na ɛ wose ka yej ñon ya, mona mɛɛ gyae nyi ɛ ka gyen mena kej mɛɛ gyae ñon ne nideli.

Nombiakumɛɛ kamo kyɛɛ

⁵ Walaj ñon ɔ be yɛɛ nombiikum te ɔ be yeli nombia be takaa ñon ne, na manj maagenj te ɔ yɛɛ ke tia ya, mona gbɛɛ daale man na ɛ popou yaa ɔ yɛɛ ke tia. Kei te yɛɛ nyi mɛɛ wɔnjee nombia ñan man bo ya. ⁶ Mena kej ɛ man balan burum be wɔj ɔ denjele ne, kej kaagenj tekaboe. ⁷ Mena dɔɔ kaboena nyi yaa mɔɔ ɔ nombiakumɛɛ kyɛɛ e na ɛ kekolosi do e, na mena ya na gyae ke yela waa mutii yej. ⁸ Mena dɔɔ mɛɛ waase ñon nyiaa, ɛ lese ɛ kegyae kej wola e nideli. ⁹ Kpene kej dɔɔ te mɔɔ ñmarase ñon tɔne kej yena nyiaa, mɛɛ gyae maa keɛ nyi ɛ ka senj kejkɛj kekeɛsekɛɛ man, te ɛ ne nyii me dei debanj kamase? ¹⁰ Nyi akpaa ɛ mo ñolo nombiakumɛɛ kyɛɛ e na, manj mɔɔ maa mo kyɛɛ e. Mɔna nyi akpaa nombii daale dɔɔ kej kaboena nyi maa mo kyɛɛ e koranj gba na, lee emɛɛ dɔɔ te ma mo kyɛɛ e lee Kristo yele man. ¹¹ Kei gyae ke yela na ɔbɔnsam be nyinj tale di de dɔɔ ya. Nawolo nyi da gyen wa adaose ñan pou.

¹² Deban kej mɔɔ gyu ka gyoo Torase donɔɔ man me kaa kolosi de Gbenjgyoo Yesu Kristo nombia kpaakpaa ñan ne, me naawo nyi de Gbenjgyoo ta toro gbɛɛ fa manj nyi maa kolosi ɔ nombia ñan botɔɔ. ¹³ Mɔna me wɔle te fɛɛ manj ya, nawolo nyi ma te naa me dɔɔ Tituse botɔɔ ya. Mena dɔɔ me kalaa Torasetena banj te me lanj Masedonia tɛɛle man. ¹⁴ Mɔna mɛɛ do Wurubuare nɔɔ nawolo nyi Kristo te di ɔ kolala pou dɔɔ. Mena mɔ te lee Kristo dɔɔ, daa mɔ ne di de kolala banj dɔɔ debanj kamase. Kristo te tɛɛ de dɔɔ yela ɔ nombia ñan man kagyenj te yaasee

gyu yenanj kamase ñgba kolo ofonje ne. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuare siaman na, daa Kristotena yɛɛ ñgba kolo ofonje ne balan banj Wurubuare ne lɛɛ ba nyee na balan banj baa yej leki ne siaman. ¹⁶ Balanj banj baa yej leki ne gyan na, ofonj kei yɛɛ ñgba kolo wɔnjte kej gyae kako wɔ ne. Mɔna balan banj Wurubuare ne lɛɛ ba nyee ne dɔɔ, ofonj kei yɛɛ ñgba kpene kej ne fa wɔ nyeedonj ne. Te amɔte kaboela na Kristo tom kei keyɛɛ? ¹⁷ Daa be dɔɔ ñgba balan banj bɛɛ mo Wurubuare nombia ñan di kebu ne ya. Mɔna daa dɔɔ Wurubuare siaman na, de yɛɛ balan banj ñon Wurubuare ba lese te ɔ be kpila daa, te dɛɛ tɛɛ Kristo dɔɔ mo de konɔɔ pou yako ɔ nombia ñan anokoare man ne.

3

¹ Nombia da ayakonj keja ne, nawolo nyi da bese yaa dɛɛ keɛɛ da wose baa yaa? Yaa kaboena nyi dɛɛ tela tone kej gyae ka lese daa wola ne kɔna ñon? Yaa dɛɛ lɛɛ tone kej gyae ka lese daa wola ne lee ɛ gyan, ñgba mena kej baale ne yɛɛ ne? ² Tekaboena nyi dɛɛ yɛɛ mena ya, nawolo nyi emɛɛ gbagba yena tone kej na lese de dinɔɔ wola, kej Kristo be ñmarase do de konɔɔse man ne. Mena dɔɔ emɛɛ yena tone kej walaj kamase waa kala na waa naa de dinɔɔ. ³ Mena dɔɔ emɛɛ na wola la nyi, emɛɛ yena Kristo tone kej be tɛɛ de dɔɔ kɔj ne. Kei te yɛɛ tone kej bɔɔ mo nyinjmaa yakaa ñmarase ya. Mɔna Wurubuare felinj te ba moowo ñmarase ke. Ka te yɛɛ ñgba mena kej gyanjbatena ne ñmarase gyakaa boya pansapanja dɔɔ ne ya, mona be ñmarase ña bo do deniwalaj konɔɔ man.

⁴ Dɛɛ yako mena nombia keja pou nawolo nyi, dɛɛ lɛɛ Wurubuare di lee Kristo yele man. ⁵ Daa gbagba de donj man na, nafa da tekaboena tom kei keyɛɛ ya. Nawolo nyi daa gbagba bɛɛ tale yɛɛ kolo de baam dɔɔ ya. De donj pou lee Wurubuare gyanj. ⁶ Non faa na daa donj te de kaa bese Wurubuare nɔɔkebakeseɛ wɔle kej somra. Nɔɔkebakeseɛ wɔle kei donj ta lee mmaraase ñan bɔɔ ñmarase see ne man ya, mɔna donj kenaj lee Wurubuare felinj ñon gyanj. Nawolo nyi mmaraase ñan bɔɔ ñmarase see ne ne kɔna yej. Mɔna Wurubuare felinj ñon dɔɔ, ñon ne fa nyeedonj bo.

⁷ Mosesi mmaraase ñan dɔɔ, be ñmarase ña bo gyakaa boya patalapatala dɔɔ. Te debanj kej Wurubuare ba mo mmaraase ñan fa ñon Mosesi ne, ñe konjae Wurubuare gyoorobiiri man te ke yela Mosesi siagbɛɛ ñalakeewɔ kej Iseraetena te tale keɛ ɔ siagbɛɛ ya. Mɔna mena kejalakee kenaj dɔɔ, na ke nɔɔ na yem. Mena dɔɔ akpaa

nyi Mosesi mmaraase ñan na mo yerj kɔŋ ne, kɔŋaɛ na Wurubuare gyoorobiiri keŋ na, ⁸ kenan na Wurubuare felinj ñon ɔ ne fa nyeedon ne, wui gyoorobiiri be gyae ka kela kei yee? ⁹ Nyi akpaa ɔsom keŋ ne bu balan fɔɔ ne dana gyoorobiiri mena na, kenan na ɔ som keŋ ne yele balan gbɛɛneŋ na tenee Wurubuare siaman ne, wui gyoorobiiri be gyae ka kela kenan yee? ¹⁰ Gyoorobiiri keŋ ke kyaa deban kei ne doo, te yeli gyoorobiiri keŋ nafa ke kyaa gyanŋba keŋ ne te ñaalaa. ¹¹ Akpaa nyi keŋ ka te kyaa kekpaɔa ya ne kɔŋawɔ na gyoorobiiri na, kenan na keŋ gyae ke kyaa kekpaakekpaɔa ne wui gyoorobiiri gyae ka bo kela ke.

¹² Keŋ de dana mena loo kegyakaa kei doo, te dɛɛ tale gyo de konoo kolosi. ¹³ Daa be doo ñgba Mosesi ñon ɔ ba mo kolo wu ɔ siagbɛɛ, na Iseraetena be nyinj naa ɔ siagbɛɛ deban keŋ keŋalakee keŋ noo na yem ne ya. ¹⁴ Ke yɛɛ anokoare ke nyi, na ba agyueŋse ta toro ta na baa nyii Wurubuare nombia ñan man ya. Te kaa lii na gyeŋ kei ne, akpaa bɛɛ kala Wurubuare nombia ñan doo nookebakeseɛ bene keŋ man ne, boo ne nyii ñe man ya. Na yɛɛ yaa ñgba kolo sɛɛ wue ba agyueŋse doo ne. Nawolo nyi de Gbɛŋgyoo Kristo keleeɛdi kaageŋ ne gyae la ke tale gyuuu walan agyueŋ, na ɔ kala Wurubuare nombia ñan na, waa tale nyii ñe man. ¹⁵ Kaa lii na gyeŋ kei koran ne, akpaa Iseraetena de kala Mosesi mmaraase ñan na, boo ne nyii ñe man ya. Yɛɛ yaa ñgba kolo sɛɛ wue ba agyueŋse doo ne. ¹⁶ Mɔna akpaa nyi ñolo da mo ɔ wose fa de Gbɛŋgyoo Kristo na, waa gyuuu kpene keŋ wue walan ñonan agyueŋ doo ne, na waa nyii ɔ nombia ñan man. ¹⁷ Nawolo nyi de Gbɛŋgyoo Kristo na Wurubuare felinj ñon yɛɛ dokolon. Te botoo keŋ de Gbɛŋgyoo felinj ñon kyaa na, walan ne nyinj ɔ wose lee mmaraase ñan tɛɛ. ¹⁸ Te daa ban kolo be wue de siagbɛɛ ya ne, dɛɛ lese de Gbɛŋgyoo gyoorobiiri keŋ wola. Wurubuare felinj ñon ne kyɛɛkee de dinoo na ke yɛɛ ñgba Kristo dinoo ne, te deban kamase mo na dee nyinj ɔ gyoorobiiri keŋ kpu. Mena nombia keŋa lee de Gbɛŋgyoo Kristo gyan. Ñon mo yena Wurubuare felinj ñon.

4

Wurubuare donj doo Kristotena man

¹ Lee mena keŋ Wurubuare be wii de waranase, te ɔ ba mo tom kei doo daa de nyinjmaa man doo ne, doo ne yee ya. ² Mena doo te da lese da wose lee desɛŋ nombia man, te doo ne yɛɛ kolo mo weese ya. Doo na mo adao gbɛɛneŋ man mo kolo kyakale na Wurubuare nombia ñan

ya. Mɔna dɛɛ lese Wurubuare nombia ñan ñe yɛɛ anokoare ne man nideli, na walan kamase kagyen nyi kpene keŋ dɛɛ yɛɛ ne, te yɛɛ dekara Wurubuare siaman ya. ³ Te akpaa Kristo nombia kpaakpaɔa ñan yɛɛ nombia aweesɛŋ ña na, kenan na ñe yɛɛ nombia aweesɛŋ ña bo fa balan ban baa yo ne baagen. ⁴ Mena balan kewo bɛɛ lee nombia kpaakpaɔa ñan di ya, nawolo nyi ɔbonsam ñon ɔ yɛɛ tɛɛle kei doo gyoo e ne, ta mo wo do ditinjɛɛ man. Mena doo boo ne naa keŋmanjɛe keŋ doo nombia kpaakpaɔa ñan na lese ɔ gyoorobiiri wola ne ya. Te boo ne naa, na baa gyeŋ nyi Kristo yena Wurubuare dinoo gbagba ñon ya. ⁵ Nombia ñan dee kolosi fa ñon ne, te yɛɛ daa gbagba da wose man nombia ya dee kolosi fa ñon ya. Mɔna Yesu Kristo nombia kpaakpaɔa ñan yaa dee kolosi fa ñon, nyi ñon yena de Gbɛŋgyoo te ñon mo doo te dɛɛ som ñon. ⁶ Nawolo nyi Wurubuare ñon ɔ be yako nyi, “Keŋmanjɛe dɛɛ lee ditinjɛɛ man ñmanjɛe ne,” ñon ke yela la te keŋmanjɛe ñmanjɛewo de konooɛ man, na ke yela dɛɛ gyeŋ Wurubuare gyoorobiiri keŋ doo Kristo man ne.

⁷ Mɔna daa ban Wurubuare gyooro aboo keŋa doo de man ne, de yɛɛ ñgba kpene keŋ boo mo tɛɛle ma ke ne. Na ka wola nyi donj dinaa keŋ doo de man ne, lee Wurubuare gyan. Ke ta lee daa gbagba gyan ya. ⁸ Dɛɛ naa diyem lee gbɛɛ kamase man, mɔna da seŋɛ keŋkeŋ. Deban ñaale man na da agyueŋ bee doo debodokolon ya, mɔna da wose bee gbirisi daa ya. ⁹ Bɛɛ naase daa diyem, mɔna Wurubuare bɛɛ lese ɔ sia yela daa ya. Bɛɛ gyo daa lo yerj yerj, mɔna doo na yem ya. ¹⁰ Wee na wee na dɛɛ naa diyem yerj yerj da wose man, ñgba mena keŋ Yesu mo be naa ne. Na kawola nyi nyeedon keŋ Yesu dana ne, keŋ ke te daa mo dana. ¹¹ Daa ban de kyaa na de sia ne, wee na wee na lee Yesu doo bɛɛ lese daa fa yerj. Na ke yela walan kamase kena nyi, Yesu nyeedon keŋ doo daa ban da wosenaane kei gyae ka yerj ne mo man. ¹² Lee mena doo daa ne gyanjɛe na yerj nombia wee kamase, na emɛɛ kenying nyinj nyeedon kekpaɔa.

¹³ Wurubuare nombia anmarasen keŋ yenan daale ne yako nyiaa, “Me lee Wurubuare nombia di doo, te me kolosi ɔ nombia.” Keleeɛdi dokolon kenan te daa mo lee wo di, mena doo te dee kolosi ɔ nombia ne. ¹⁴ Da gyeŋ nyi Wurubuare ñon ɔ be gyuuu de Gbɛŋgyoo Yesu lee yerj man ne, waa ta Yesu doo gyuuu daa na waa mo ñon kpu na daa kaa seŋ ñon Wurubuare siaman. ¹⁵ E deeli doo te nombia keŋa pou kɔŋawo mena, na ñgba mena keŋ Wurubuare ba mo ɔ berɛɛ boele balan

burum te ɔ ne lɛɛ ba nyee nɛ, ke yela baa fane fa Wurubuare karanj nideli na baa lese ɔ ye.

¹⁶ Lee mena doo da wose bɛɛ yokose daa ya. Nawolo nyi kenj na da wosenaane kɛɛ yokose kei koranj nɛ, de dinoo wole kenj doo kee nyinj doj wee kamase. ¹⁷ Diyem kenj dɛɛ naa debanj kei nɛ, ka be gyae ke kyare ya na ka te lam. Ke gyae ke yela dee nyinj gyoorobiiri kenj gyae ke kyaa kekpaakekpaa, kenj ka dokoso be kyaa ya te ka kela diyem kenj dɛɛ naa nɛ. ¹⁸ Mena doo, doo na mo de loo gyakaa aboo njan dɛɛ naa na de sia fonɛɛ nɛ doo ya, mona dɛɛ mo de loo bo gyakaa aboo njan doo ne naa na de sia ya nɛ doo. Nawolo nyi aboo njan dɛɛ mo de sia naa nja nɛ, nje bɛɛ kyare ya na nja te lam. Mona aboo njan doo na mo de sia naa nja ya nɛ, nje gyae ke doo kekpaakekpaa.

5

Da dekyae wole Wurubuare gyaj

¹ Da gyenj nyi tɛɛle kei doo de kyaa nɛ, doo gyae dɛɛ kyare ya na de ta yem. Mona akpaa da yem na, Wurubuare waa fa daa wosenaane wole adido, kenj ka te yɛɛ tɛɛle kei doo wosenaane ke ya. Wurubuare gbagba yɛɛ na ke, te ke gyae ke kyaa kekpaakekpaa. ² Debanj kei na dɛɛ keketeɛ da wose man, nawolo nyi dɛɛ gyae nideli nyi Wurubuare waa faa daa mena wosenaane wole kei. ³ Nyi akpaa Wurubuare da mo ke do daa na, doo gyae dɛɛ ta ditenjeli ya. ⁴ Debanj kenj de sɛɛ de doo wosenaane kei man nɛ, dɛɛ yeyɛɛ ngba kasolo daale na njere na daa nɛ. Na dɛɛ yako baa nyi yenj yaa dɛɛ gyae debokeiman ya. Mona nafa da kegyaebii yena nyi Wurubuare waa mo wosenaane wole kenj kyaa adido nɛ do daa. Na wosenaane wole kenj kaa kyaa wosenaane bene kenj na yem nɛ nawoo man. ⁵ Wurubuare gbagba desina na daa fa mena kekyɛɛkeɛ kenanj, te ɔ moo ɔ felinj njon do de man. Njon te ɔ moowo see ateta, mo kyanj aboo njan pou waa kaa yɛɛ fa daa nɛ nae.

⁶ Mena doo debanj kamase na da wose bɛɛ yokose daa ya. Da gyenj nyi debanj kenj de sɛɛ de kyaa wosenaane kei man kebo nɛ, de ta gyoo ta botoo kenj de Gbenjgyoo Yesu kyaa nɛ ya. ⁷ Da ke kyaa tɛɛle kei doo nɛ, nombia njan doo lɛɛ di nɛ njan te de silana. Na aboo njan dɛɛ naa na de sia nɛ, te de silana ya. ⁸ Lee mena doo de dana lookegyakaa nideli. Nafa da kegyaebii yena nyi, dɛɛ lee wosenaane kei man na de kaa kyaa de Gbenjgyoo Yesu gyaj. ⁹ Mena doo nyi de kyaa tɛɛle kei doo bo o, yaa da yɛnae o, kpene kenj doo dɛɛ yase de sia yena nyi, dɛɛ yɛɛ kpene

kenj gyae ka gyoo de Gbenjgyoo Yesu sia. ¹⁰ Nawolo nyi kaboena nyi walanj kamase waa konj kaa senj Kristo siaman na waa di ɔ nombia, na waa to walanj kamase kom ngba mena kenj otenate be yɛɛ ɔ tom tɛɛle kei doo nɛ. Dukum dana ka kom keto, te debam mo dana ka kom keto.

Yesu doo te daa na Wurubuare dana doore

¹¹ Da gyenj Wurubuare keyee kedoobii man doo, te dɛɛ do balan kakyenj Wurubuare osom man. Wurubuare gyenj de dinoo, te dɛɛ lɛɛdi nyi emɛɛ mo ɛ gyenj de dinoo lee ɛ konooɛ man. ¹² Te yɛɛ nyi da bese yaa dɛɛ keɛɛ da wose bo fa njon ya. Mona dɛɛ toose njon nombia njan gyae ke yela ɛ ke tale gyina ɛ wose adido lee daa doo nɛ bo. Dekonj mena na, ɛ ke tale nyinj nombii yako balan banj bee gyina ba wose adido lee aboo njan bɛɛ mo be sia naa nja nɛ doo, kela njan nje doo deniwalanj konoo man nɛ. ¹³ Akpaa nombia kenja doo te ɛ yako nyi da nyee ya ne woleɛ na, nje woleɛ fa Wurubuare. Te akpaa da nyee ya doo mo na, kenanj na emɛɛ doo te da nyee ya doo. ¹⁴ Kristo kegyae kenj te di da nyee, nawolo nyi da gyenj nyi njon lɛɛ na balan pou yenj yenj. Mena doo yɛɛ yaa ngba balan pou yɛna la nɛ. ¹⁵ Kristo yɛna la fa balan pou, na ke yela banj be kyaa na be sia nɛ be nyinj kyaa fa ba wose ya. Mona baa kyaa fa Yesu Kristo njon ɔ ba yem fa wo, te Wurubuare be gyuuu e nɛ.

¹⁶ Mena doo lee nenɛɛ ne gyu na, doo ne kɛɛ balan ngba mena kenj tɛɛle kei doo balan ne kɛɛ wo nɛ ya. Gyangba kenj na, nafa de kɛɛ Kristo mo mena. Mona nenɛɛ doo, doo na tekaa kɛɛ e mena bela ya. ¹⁷ Lee mena doo akpaa nyi nolo de lɛɛ Kristo di na, ɔ ta bese walanj wole. ɔ dinoo bene kenj te lam, te nenɛɛ ɔ te nyinj dinoo wole. ¹⁸ Nombia kenja pou lee Wurubuare gyaj. Non tɛɛ la Yesu Kristo doo desina daa na njon Wurubuare nsana, te ɔ faa daa tom nyi dɛɛ yako ɔ nombia kenja, na dɛɛ mo desina njon na balan nsana. ¹⁹ Nombii kenj dɛɛ yako njon yena nyiaa, Wurubuare tɛɛ la Kristo doo desina njon na balan pou nsana, te ɔ moo be nombiakumɛɛ pou kyɛɛ wo. Te ɔ moo njon na balan nsana kedesina tom kei do daa de nyinjmaa man. ²⁰ Mena doo daa yena Kristo kpilala banj da senjɛɛ ɔ nawoo man, kenj Wurubuare ne tɛɛ de doo kolosi sola njon. Da senjɛɛ Kristo nawoo man dɛɛ sola njon nyi, ɛ yela emɛɛ na Wurubuare nsana keyɛɛ gyonj. ²¹ Kristo te yɛɛ nombiikum kamase ya. Mona Wurubuare yela ɔ kaa moo de nombiakumɛɛ pou seele. Te ɔ yɛnawo ngba nombiakumɛɛyɛɛɛ nɛ, na

ke yela de nombia ka tenee Wurubuare siaman lee ñon Kristo döc.

6

1 De yee balan ban daa na Wurubuare ne yee na tom. Lee mena döc dee waase ñon bo nyiaa, e na yeli Wurubuare berée kej o ba mo boele ñon ne ke yee yakaa ya. 2 Nawolo nyi Wurubuare nombia aymarasen see yakowö yenar daale nyiaa, "Wurubuare kpa deban kej kaboena nyi maa wii ñon ne, me nyii e ke fane.

Deban kej mo kaboena nyi maa lee e nyee ne, me lee ñon."

Te man Pöc ne yako ñon baa e ke nyii nyiaa, nenee yena deban kej kaboena nyi Wurubuare waa wii ñon. Gyen wee kei yena nyeekeleeewe kej.

Diyem kej Pöc be naa

3 De bee gyae nyi ñolo ke wölee da yele lee tom kej dee yee ne man ya. Mena döc dee yee kakyen nyi döc yee kolo, na ñolo kenyin gbée mo ayimee wuu daa ya. 4 Lee mena döc de nombia ayeesa pou man na, dee lese wola ñon nyi de yee Wurubuare tewuleewö. Nawolo nyi de nyin konö ser kejkej de kayeyee, na deban kej da wose be kyan daa ne, na de kaale burum man. 5 Be tuku daa nideli wonjee daa balan man, te be kyan daa to deni. De kyan da wose yee tom nideli kej nyi döc ne nyin dosoron gba dee doo ya, te de tsewö mo na tanam. 6 Dee lese wola nyi de yee Wurubuare tewuleewö, mo lee da kekyaabii kej ayimee be doo ke man ya ne man. Da gyen Wurubuare nombia ñan, te dee nyin konö te dee yee deeli. Wurubuare felin ñon doo de man, te dee gyae balan anokoare man. 7 Nombii na anokoare te dee kolosi, te dee yee kpene kamase mo bo lee Wurubuare don man. De nombia ñan tenee Wurubuare siaman ne, te de dana demena na dunolon ngba yoo aböc ne. Ñan te dee mo yoo lee da wose.

8 Baale na lese da yele, te baale mo na do daa deserj. Baale na tee daa, mona baale mo ne kelee daa. Baale ne kee daa nyi de yee akereetenawö, mona de nombia doo na ke gbée. 9 Baale gyan na, da te yee balanwö ya, mona da yele ta lee nideli. Kayeyee döc akpaa n naa daa na n kpa dee yem baa, mona de dana nyeedonj. Bee naase daa diyem nideli, mona de bee yem ya. 10 De don waranase man, mona Kristo döc dee di gyonj deban kamase. De don na diyem, mona dee yeli balan burum ne nyin aböc kpaakpaa lee Wurubuare gyanj. De don ngba balan ban böc dana kolo ya

ne, mona Kristo döc kolo na kolo bee hia daa ya.

11 Me tebia Korintotena, da te kolosi nombii na anokoare kej fa ñon, kej de ta mo kolo weese ñon ya. Te dee gyae ñon nideli lee de konöc man. 12 De bee wonj da wose lee e man ya, mona emee ne wonj e wose lee de man. 13 Mee kolosi baa fa ñon ngba mena kej maa kolosi fa me bia ne. Mena döc e na wonj e wose lee de man na daa mo ke wonj da wose lee e man ya.

Emee na balan ban ba te yee Kristotenaawö ya ne, na yee ñöcökolonj ya

14 Emee na balan ban ba te yee Kristotenaawö ya ne na yee ñöcökolonj ya. Emee gbagba e kee nyi, walan ñon o nombia tenee Wurubuare siaman na walan kum baa tale yee ñöcökolonj? Yaa ditiñtee na kenmanjee gyae ke tale kyaa bom?

15 Lonjtoro wonji doola Kristo na obonsam nsana? Yaa Kristo walan na walan ñon o te yee Kristo walan e ya ne baa tale yee ñöcökolonj. 16 Lonjtoro wonji doola Wurubuare ösom deni na bane nsana? Daa yena Wurubuare ñon o kyaa kekpaakekpaawö ösom deni kej. Wurubuare gbagba yakowö o nombia aymarasen see ñan man nyiaa,

"Maa kyaa be man, na maa kpu na wö, na maa yee be Wurubuare, na ban mo ke yee me balanj.

17 E lese e wose lee be man, na e ke tira e wose na wö.

E na tina kpene kej ka wose dana ayimee ne ya.

E yee mena na, maa lee ñon do.

18 Maa yee e kya, na emee mo ke yee me bia.

Nne yaa de Gbengyoo Wurubuare donje ñon ne yako."

7

1 Me gyoona kpaakpaa, Wurubuare te wulaa yako see nyi waa yee mena aböc keña pou fa daa. Mena döc e yela dee lese ayimee kamase ñan ne wölee da wosenaane na da woo ne leki. E yela Wurubuare keyee ke doo de man, na dee desina da wose nideli see fa e, na dee mo obuo fa e lee da kekyaabii man.

Pöc sia kagye

2 E booli e wose na daa, na e ka mo e konöc pou fa daa. Da te yee ñolo nombiikum daale ya. Da te wölee ñolo nyee ya, te de ta ñere ñolo mo do ya. 3 Möc ne yako mena nombia keña na maa mo bu ñon föc ya. Me wulaa yako ñon kaa lan nyiaa, dee gyae e nombia nideli lee de konöc man. Mena döc nyi nyeedonj man o, yenj man o, daa na ñon yaa. 4 Mee lee ñon di nideli te lee emee döc mee gyina ma

wose adido tseele kei doo. Kenj na da diyem kenj deɛ naa kei koranj ne, mena dinoo kei na do manj kakyenj nideli te gyonj kenj doo me man mo ne be tanj oto ya.

⁵ Debanj kenj doo konj Masedonia tseele man ne, de te nyinj da wose gba koranj deɛ kyaa feɛfo ya. Balanj naase daa diyem lee gbɛɛ kamase man. Baale korowo senj tia daa, yela gyakolonj gyoo daa. ⁶ Mona Wurubuare njon o be wako do balanj banj dekokokokoo be kyanj wo ne, njon tee la Tituse njon o ba lee e gyanj ne doo konj kaa yako do daa mo. ⁷ Na Tituse kekonj kaagenj kenj doo na daa kakyenj ya, mona kakyenj kenj e ba do e ne mo kpue. Nawolo nyi o yako daa mena kenj me nombia ne gyoo njon loo, na mena kenj e ne wii manj, na mena kenj e be desina e wose nyi e ke yoo senj me wole ne. Mena doo te yeli me sia ta gye nideli.

⁸ Me nyiiwo nyi tone kenj moo njmarase yelee njon ne te fee e woe ya. Mona te takaa manj njgba moo njmarase ke ne ya. Me naawo nyi tone kenanj man nombia takaa njon bere, mena doo takaa manj mo. Mona ma gyenj nyi ka be gyae ke takaa njon kekpaakekpaa ya. ⁹ Lee mena doo neneɛ dana manj gyonj. Te yee nyi kenj tone kenj man nombia be takaa njon doo ya, mona kenj ka be yelee e be kyeekeee lee e gbeneɛnj kumee man doo. Nawolo nyi ka ke takaa njon kenj yee Wurubuare kegyaebii man ke. Mena doo da gyenj nyi da te yee njon kolo kum ya. ¹⁰ Kolo de takaa njolo lee Wurubuare kegyaebii man na, ne yelee o ne kyeekeee lee o gbeneɛnj kumee man na o kaa nyinj nyeekelee. Ke bee takaa otenate wole wole bela ya. Mona nyi kolo de takaa njolo kenj ka te yee Wurubuare kegyaebii man ke ya na, kee mo otenate gyu yerj man. ¹¹ Ketakaa kenj be yee Wurubuare kegyaebii manj doo, e kee nombia kpaakpaa njan ba lee ke man konj. Te yeli e te yase e sia e kaa lese wola walanj kamase nyi, e ba gyenj kolo lee nombiikum kenj man ya. E gyenja banj nideli lee nombii kenanj doo, te gyakolonj mo gyoo njon. Te yeli e ne gyae me nombia, te e loo gyakaa nyi e kena manj. Te yeli e te yase e sia e ke desina nombia njenanj man, na e ke wonj dukumyeeɛɛ njon denjele. Lee gbɛɛ kamase man na, e ta lese wola nyi e ba gyenj kolo lee nombiikum kei man ya.

¹² Mena tone kenj moo njmarase yelee njon ne, na walanj njon o be yee dukum, yaa njon booo yee dukum tia e ne baagenj doo te me njmarase ke ya. Mona me njmarase ke bo na Wurubuare ke yela e ka gyenj lee emee gbagba e konoo man nyi, de nombia yee e nombia nj Wurubuare siaman. ¹³ Mena aboo kenja pou na do daa kakyenj.

Kei wole na, debanj kenj doo naa nyi Tituse sia ta gye lee mena kenj e popou be kyo e, te wa agyuenj be yee e dokolonj ne, yee daa mo gyonj nideli. ¹⁴ Me kelee njon fa Tituse, te e te yeli deseɛj ke kyanj manj ya. Mena kenj kpene kamase kenj doo yako njon yee ampanj ne, mena mo te da ke kelee njon fa Tituse kenj te kaa yee ampanj. ¹⁵ Akpaa o kee mena kenj e be bu e, na mena kenj e ba mo obuo lee e ne, ne yeli o ne gyae njon nideli kpu. ¹⁶ Dana manj gyonj nideli, nawolo nyi ma gyenj nyi maa tale mo ma wose lo e doo nideli.

8

Woe keyee

¹ De tebia, deɛ gyae e ka gyenj Wurubuare bereɛ kenj o ba mo boele Kristotena banj be kyaa Masedonia tseele doo ne. ² Be naa diyem nideli. Mona gyonj dinaa kenj doo be man doo ne, kenj na ba diyem koranj na bee yee woe nideli lee balanj aboo kefa man. ³ Mee di adanseɛ lee ba wose man nyiaa, be faawo lee banj gbagba be konoo man na ketalebii man kenj njolo ta njere wo ya. Maa tale yako nyi, be faawo kela be donj oto gba. ⁴ Kenj na ba diyem koranj na, ba sola daa nideli nyi deɛ fa wo gbɛɛ na baa kyo Kristotena banj be kyaa Gyudia tseele man ne. ⁵ Be yee kpene kenj da te gyakaa loo gba nyi baa yee ya ne. Be tangbɛɛwo mo ba wose fa de Gbenjgyoo Yesu, kenanj wole na te ba moo ba wose fa daa mo Wurubuare kegyaebii man. ⁶ Mena doo da sola Tituse nyi, mena kenj o be tanj fi koba kelee aseɛ o na mo kyo ayematena ne, waa yee kakyenj na waa kyo njon na e ke yee ke kelii oto. ⁷ Ma gyenj nyi e ne tale yee kpene kamase nideli, lee e keleeɛdi na e kekolosi na e nombia kagyenj, na e kakyenj kado, na e balanj kegyae pou man. Mena doo e yee kakyenj na e ke yee e koba kefa tom kenj mo nideli.

⁸ Te yee nyi mee njere njon bo ya. Mona mee gyae maa mo Masedoniatena kakyenj kenj bee yee lee balanj aboo kefa man ne, mo maa na njon na maa naa mena kenj emee mo e balanj kegyae doo. ⁹ E gyenj mena kenj de Gbenjgyoo Yesu Kristo bereɛ kenj doo. E gyenj nyi o yee gyoorobu e, mona lee emee doo te o kaa bese diyemte, na o diyem kenj ke yela emee ka bese gyoorobia.

¹⁰ Nombia njan me dana maa kolosi fa njon lee nombia kenja man yena nyiaa, kaboena nyi yaa toole kpene kenj e be banj nae e ne yee lee dewii kenj ne. Dewii na emee kyanja na gbɛɛ kenj e ne gyae nyi e ke fa aboo, te emee mo tangbɛɛ la fa aboo njenanj. ¹¹ Mena doo tom kenj e be fiaseɛ e ne yee ne, e gyenj yee ke kelii

oto. Kegyae keŋ e ne gyae nyi e ke fa ne, e mo mena kegyae kenanƊa fa kelii ɔto lee e ketalebii man. ¹² Nyi akpaa ŋolo ne gyae nyi waa fa kolo lee ɔ konɔɔ man na, kpene keŋ ɔ dana te ɔ na lese fa lee ɔ konɔɔ man ne, keŋ na gyoo na Wurubuare sia. Na kpene keŋ ɔ be dana waa fa ne ya. ¹³ Na da kegyaebii yena nyi baale wose de e fe e wo, na emee wose kekyaŋ ŋon ya. Mɔna kpene keŋ de e gyae yena nyi, e popou wose de e fe e ŋon kyekyee. ¹⁴ DebanƊa kei doo emee dana, mena doo kaboena nyi yaa kyɔ banƊa ba wose be kyaŋ wo ne. Na wee daale emee mo wose de kyaŋ ŋon na, banƊa mo ke nyiŋ kyɔ ŋon. Dekɔŋ mena na, e popou wose gyae ke fe e ŋon kyekyee. ¹⁵ Wurubuare nombia anmarasenƊa see yakowo lee weeneŋ ŋan Wurubuare be fa Iseraetena lee adido ne wose man nyiaa, "Walaŋ ŋon ɔ be yilaa ŋa burum na, ɔ nooɔole te ɔ nyiŋawo. Te ŋon mo ɔ be yilaa kyomii ne, ŋon mo nyiŋa ɔ nooɔole bo."

Pɔɔl kekpila Tituse Korinto donɔɔ man

¹⁶ Mee fa Wurubuare karanƊa ngba mena keŋ ɔ be yeli Tituse ne gyae e nombia, ngba mena keŋ manƊa mo ne gyae e nombia ne. ¹⁷ Na keŋ doo waase Tituse doo te ɔ seewo nyi waa kɔŋ e gyaŋ ya. Mɔna e nombia wulaa gyoo e loo, te ɔ wulaa yee wa agyuere nyi waa kɔŋ e gyaŋ. ¹⁸ Dee kpila de gyoo Kristobaale ŋolo nyi waa kpu na Tituse na baa kɔŋ e gyaŋ. De gyoo ŋonanƊa ke e tee kolosi Kristo nombia kpaakpaa ŋan doo, te yeli ɔ te nyiŋ yele Kristotena pou man. ¹⁹ AgyakanƊa yena nyi, Kristotena banƊa pou lese na e nyi waa kpu na daa na de e ta lee kobase ŋan de e lee ne. Mena tom kei de donƊe de e yee ne, na lese Wurubuare yele te ke e lese de kakyen keŋ daa mo na doo na de e mo kyɔ ŋon ne wola. ²⁰ De e ke e da wose doo nideli keŋ nyi, ŋolo be nyiŋ nombiikum daale kolosi lee da wose man, lee mena keŋ de e mo tela mena kobase ŋan e ne faa ne ya. ²¹ Nawolo nyi da kegyaebii yena nyi, de e yee kpene kamase ke gbɛe doo. Na de e yee ke bo nyi ka gyoo Wurubuare waagenƊa sia ya, mɔna ka gyoo denibalanƊa mo sia.

²² Dee kpila de gyoo Kristobaale ŋolo ŋon daa na e ne yee tom ne, nyi waa kpu na wo na baa kɔŋ e gyaŋ. De ta gyoo ɔ man naa nyi, gbɛe kamase man na ɔ dana kakyen. ɔ sia te yee nyi waa kɔŋ e gyaŋ na ɔ kaa kyɔ ŋon, nawolo nyi ɔ te lee ŋon di nideli. ²³ Tewule e kewo man na, Tituse yena walaŋ ŋon daa na e ne yee tom dokolonƊa som ŋon. Tewule e akanƊa banƊa doo, Kristotena banƊa lese na wo nyi be kaa senƊa be nawoo man, na baa lese Kristo yele. ²⁴ Mena doo e lese e balanƊa kegyae keŋ wola

wo, na ke yela baa gyeŋ kpene keŋ doo de e gyina da wose adido lee e doo ne, na Kristotena banƊa man balanƊa pou ke nyiŋ naa.

9

¹ Lee toto keŋ e na doo nyi baa mo kyɔ e tebia Kristotena ne doo, nafa tekaboena nyi maa ŋmarase ŋon kolo lee ka wose man bela ya. ² Nawolo nyi ma gyeŋ mena keŋ e ne yee kakyen nyi e ke kyɔ e tebia lee e konɔɔ man. Mena doo ne yeli mee kelee ŋon fa Masedoniatena. Mee yako wo nyi leenanƊa dewii te emee banƊa e kyaa Akaya teelee man ne, desina e wose fa mena toto kei kado. Kakyen keŋ e dana e na do mena toto kei ne ta do balanƊa burum mo kakyen. ³ Mee kpila tewule e kewo e gyaŋ na de ke e kelee ŋon keŋ ne be yee yakaa ya. Nawolo nyi debanƊa kamase na, mee kelee ŋon fa Kristotena banƊa be kyaa Masedonia ne nyi emee doo e tanƊa desina e wose see. ⁴ Akpaa nyi e te desina e wose ya te Masedoniatena baale de sila manƊa kɔŋ na, baa kaa naa nyi me ke e kelee ŋon keŋ ne yee yakaa. Dekɔŋ mena ne na daa daagenƊa ne gyae la dee di deseŋ ya, mɔna emee mo e sia gyae ka yen. ⁵ Mena doo me ke e ke nyi, kaboena nyi maa kpila tewule e kewo na baa kyaŋ gbɛe kɔŋ e gyaŋ na e ke nyiŋ yilaa aboo ŋan e be yako see nyi e ke fa ne see. KenanƊa na akpaa me kɔŋ na be gyae ke yee nyi mee ŋere ŋon bo ya, mɔna emee gbagba faa la lee e konɔɔ man.

⁶ E toose nyiaa, nyi akpaa ŋolo te see ŋmatee aboo bia ka bo ya na, mena mo te ɔ be gyae waa kara ka bo ya. Mɔna akpaa ŋolo de ŋmatee aboo bia burum na, mena mo te waa kara burum. ⁷ Mena keŋ walaŋ kamase be yako see nyi waa fa lee ɔ konɔɔ man ne, waa fa mena. Te yee nyi be e ŋere e bo ya. Nawolo nyi walaŋ ŋon ɔ ne booli ɔ sia fa kolo lee ɔ konɔɔ man na, ŋon te Wurubuare ne gyae. ⁸ Wurubuare waa tale mo ɔ berɛe keŋ boele ŋon, na waa yela e ke nyiŋ kpene kamase keŋ e ne gyae debanƊa kamase. Waa yela e ke nyiŋ gbaa, na e ka mo ŋaale yee deeli. ⁹ Wurubuare nombia anmarasenƊa see yakowo yenanƊa daale nyiaa, "Wurubuare te gyuusu ɔ nyiŋmaa ɔ ne fa ayematena aboo.

ɔ berɛe keŋ ɔ dana ne be gyae ke tanƊa ya."

¹⁰ Wurubuare ne faa na woofarale aboo duulun, te ŋon ke ne faa na daa weene e. Mena doo waa fa ŋon aboo ŋan e ne gyae ne pou na waa yela ŋe ke wuku. Na e keniŋ yee wo e nideli fa ayematena. ¹¹ Wurubuare waa yela e ke nyiŋ e wose nideli kpene kamase man, na e ke tale yee wo e debanƊa kamase. Te mena keŋ e ne tee de doo fa balanƊa aboo ne, gyae ke yela balanƊa ke fa Wurubuare karanƊa.

¹² Nawolo niy mena woe ya anyeyeyi kei ne, te yeli Kristotena burum te nyiyi kpene keji beɛ gyae, te beɛ lese Wurubuare yeke nideli. ¹³ E ta lese e dinoo wola lee e deeli keyee keji man. E deeli keyee keji gyae kawola nyi na Kristo nombia kpaakpaa njan njaageri te e leewo di ya, mona balan baa naa nyi e ne di Wurubuare nombia njan doo. Lee mena doo balan baa lese Wurubuare yeke. ¹⁴ Baa fane fa njan nideli lee be konoo man. Nawolo niy beɛ naa Wurubuare berɛe dinaa keji doo e man ne. ¹⁵ E yela deɛ do Wurubuare noo, nawolo niy o berɛe keji o ba mo boele denibalan ne ka dokoso be kyaa ya.

10

Pɔɔl kawola niy o yee Kristo kpilale e ampan

¹ Manj Pɔɔl gbagba ne waase na njan nombii kei doo. E man baale ne yako niy akpaa me kyaa e gyari na moɔ dana noodoji ya. Mona akpaa ma lee e gyari na, me noodoji kela kpene kamase. Mee mo de Gbengyoo Kristo konoo kenyiji na o wose keyokose mee sola njan nyiaa, ² akpaa me kɔji e gyari na e na yeli maa mo sibiijam kolosi na njan, ngba mena keji maa kolosi na ban beɛ yako niy deɛ yee da aboo bo ngba teele kei doo balan ne ya.

³ Doo niy de yee denibalanwo, mona na teele kei doo balan adao gbeneji te deɛ mo yoo ya. ⁴ De yoo aboo njan deɛ mo yoo ne, te yee teele kei doo yoo aboo ya. Mona ne yee yoo aboo njan ne doji ba lee Wurubuare gyari. Mena yoo aboo njan, ne tale yokose obonsam kpene kamase keji kyaa teele kei doo ne. ⁵ Deɛ mo de yoo aboo keji di ajmaareji kamase doo, te deɛ bese mo na di kpene kamase keji na koro seni tia Wurubuare nombia njan ne doo. Deɛ mo na di agyuenje kamase doo, na ne ke nyii Kristo dei. ⁶ Da te desina da wose nyiaa, akpaa e mo e konoo pou fa Kristo na daa mo deɛ wɔn walan kamase njan waa yee denjele doji tia Kristo ne denjele.

⁷ Emee doo e ne kee aboo bo adido adido. Akpaa nolo de gyoo o konoo niy o yee Kristo walan e na, kaboena niy mena walan njan waa toose niy daa mo de yee Kristo balanwo ngba njan ne. ⁸ Nyi akpaa ma mo doji keji de Gbengyoo Wurubuare be fa man ne gyina ma wose adido na, be gyae ke yee manj deseri ya. Nawolo niy o moɔ o doji kenari bo fa daa, na ke yela e keleedi keji ka beɛ. Mona te yee niy ka ke wole njan bo ya. ⁹ Moɔ ne gyae ke yee njan ngba, mee mo me tona kenmarase njan bo njaase njan ne ya. ¹⁰ Nawolo niy balan baale ne yako nyiaa, me tona njan mee njarase ne dana doji, te ne man nombia

mo dana yari. Mona akpaa manj gbagba kyaa e gyari na, me noo beɛ yee doji ya te ma kekolosi mo yee yakaa. ¹¹ Kaboena niy mena balan benari baa gyeri nyiaa, mena keji de kyaa lem te deɛ njarase tona yelee njan ne, akpaa de kyaa e gyari korari na mena ke te deɛ yee.

¹² Kegbagba na, doo gyae deɛ tari mo da wose maa na balan bari beɛ kelee ba wose ne ya. E kee be diyi nombia. Beɛ mo ba wose maa na doji, te beɛ mo ba wose keese na doji. ¹³ Daa doo, doo gyae deɛ gyina da wose adido gbaa mena keji kaboena ne ya. Kpene keji doo deɛ gyina da wose yena tom keji Wurubuare ba mo fa daa niy deɛ yee, te doo yee ke kaa lii emee mo gyari ne. ¹⁴ Akpaa deni te kɔji e gyari ya te deɛ gyina da wose adido na, nafi da wose keyyina keji gyae ka bese gbaa mena keji kaboena ne. Mona daa yena balan bari doo tangbee mo Kristo nombia kpaakpaa njan kona njan. ¹⁵ Ka te yee keji niy deɛ mo tom keji baale be yee ne, gyina da wose adido gbaa mena keji kaboena ne ya. Mona de loo gyakaa bo niy e ka beɛ e keleedi man, na tose njan deɛ yee e man ne ke gyi siaman nideli. ¹⁶ Na deɛ nyii tale gbaa njan gyi yenaase wole mo ke yako Kristo nombia kpaakpaa njan. Nawolo niy doo ne gyae deɛ mo tom keji nolo be yee ne lee yeke ya. ¹⁷ Mona kaboena niy deɛ yee ngba mena keji Wurubuare nombia njaraseni see njan ne yako ne. Be njarasewo nyiaa, "Akpaa nolo ne gyina o wose adido na, kaboena niy waa gyina o wose adido lee kpene keji de Gbengyoo Wurubuare be yee fa e ne doo." ¹⁸ Nawolo niy na walan njan o ne kelee o wose ne te Wurubuare ne lee e do ya, mona walan njan Wurubuare ne kelee e ne, te o ne lee e do.

11

Pɔɔl na akereɛ Kristo kpilala ban

¹ Mee waase njan nyiaa, akpaa niy me nombia njan mee kolosi fa njan ne yee diyi nombia na korari na, e nyii konoo fa manj ngba mena keji e ne tari nyii konoo fa manj ne. ² Mee gyae njan lee me konoo man, ngba mena keji Wurubuare ne gyae njan ne. Nawolo niy e yee ngba alebu ketari njan ayimeɛ be doo o man ya, te moɔ yako see niy Kristo waageri te maa mo e fa waa yala ne. ³ Mona me woe ne lo manj niy, nolo waa beo njan na e ka lese ya agyueni lee Kristo osom keji doo, ngba mena keji dom njan ba mo adao gbeneji man beo Efa gyangba gyangba keji ne. ⁴ Nawolo niy akpaa nolo de kɔji kaa kolosi Yesu wole nolo wose man nombia fa njan, lee Yesu njan daa be kolosi o wose man nombia

fa ñon ne wole na, ε ne nyin konoo lee otenate nombia do. Te ε beε gataa na felin woleε mo keleedi kpu na Wurubuare felin ñon ε be wulaa nyin, na kawola woleε na nyeedon nombia ñan ε be wulaa nyii ne ya. ⁵ Moo ne lee di mo nyi mena balan ban be kpa ban yena Kristo kpilala gbagba ne, be man nolo kela man ya. ⁶ Nyi akpaa moo gyeñ kekolosi ya ne, keñ beε wolo nyi moo gyeñ nombia bo ya. De ta lese mena nombia keña pou man wola ñon lee gbεε kamase man.

⁷ Mena keñ moo yokose ma wose kolosi Wurubuare nombia ñan fa ñon lese ñon ye, te ma te lee ñon kolo ya ne, me yee dukum baa? ⁸ Deban keñ mee yee tom ε gyar ne, ε tebia Kristotena ban be kyaa yenaase ne faa na man aboo te me talewo som ñon. Mena doo maa tale yako nyi, ma moo kaale bo lo be doo na maa tale som ñon. ⁹ Nawolo nyi deban keñ me kyaa ε gyar ne, ma wose kyanja man na, me ta mo kaale kenan lo ε doo ya. Mōna de tebia Kristotena ban boo lee Masedonia ne, kaa faa man aboo ñan pou mee gyae ne. Mena doo me kyanja ma wose, te me gyakaa mee kyan ma wose nyi, moo bese kasolo ε doo lee gbεε kamase man ya. ¹⁰ Nombii na anokoare yaa mee yako ñon lee Kristo man nyiaa, ñolo be kyaa Akaya teeke kei doo na waa tale to man gbεε nyi me na gyina ma wose adido lee nombii kei doo ya. ¹¹ Woñ doo te mee yako mena nombia keña? Nawolo baa nyi moo ne gyae ñon yee? Wurubuare gyeñ nyi mee gyae ñon.

¹² Mena keñ moo wulaa beε nyi moo lee kolo lee ε gyar ya ne, mena yaa me see ma señe. Maa yee mena na maa nyin mo to ban bee gyina ba wose adido ne gbεε. Na boo nyin gbεε wola ba wose nyi daa na wo ne yee na tom dokolon ya. ¹³ Nawolo nyi mena balan banan te yee Kristo kpilalawo ya. Beε beo balan nyi beε yee tom bo fa Wurubuare. Mena balan banan na mo be dinoo gbagba weese, na beε yee ba wose ngba be yee Kristo kpilalawo ne. ¹⁴ Be yee mena na be dana gyakolon ya, nawolo nyi obonsam gbagba koran moo o dinoo gbagba weese, te o moo o wose yee ngba Wurubuare kpilale kpaakpaate ñolo ne. ¹⁵ Mena doo nyi akpaa obonsam ñonan tewuleε mo da mo be dinoo weese, te be yee ba wose ngba kpilala ban be gbεenen tenε Wurubuare siaman na, be dana gyakolon ya. Be dinoo keñ be dana ne, keñ te Wurubuare waa keε na waa mo to wo kom wee otomante keñ man.

Pɔɔl wose kawola lee diyem keñ o be naa doo

¹⁶ Mee yako ñon baa bela nyiaa, ñolo na yee wa agyueñ nyi me yee diyinje e

ya. Mōna akpaa ε yee ya agyueñ mena na, kenan na ε lee man ngba diyinje ne, na maa nyin tale wola ma wose kyomii. ¹⁷ Nombii na anokoare na, mena wose kawola kei te yee de Gbenjyoo kegyaebii man yaa mee kolosi ya. Mōna mee kolosi baa ngba diyinje ne. ¹⁸ Mena keñ balan burum na wola ba wose ngba mena keñ teeke kei doo balan ne yee ne doo, man mo maa wola ma wose mena. ¹⁹ E kpa ε yee siakaralabiawo, mōna ε ne nyin konoo kyaa tei ayinjena. ²⁰ Nyi akpaa ñolo da besena ñon yee o kegbetibii, yaa o na ñere ñon do, yaa o ne ko ε nyeeya man di, yaa o ne di gyoori ε doo, yaa o beε kala ñon do balan man koran ya na, ε ne nyin konoo lee otenate do.

²¹ E wui dei ngba de ta gyem na deε gyo de konoo mo mena nombia keña yee ñon ya ne. Mōna kpene kamase keñ man ñolo de gyo o konoo o na wola o wose na, man mo maa tale gyo me konoo wola ma wose kpene kenan doo mena. Mee kolosi baa ngba diyinje ne. ²² Nyi akpaa mena balan banan kpa be yee Hiburutenawo na, man mo me yee Hiburu baale e. Nyi akpaa be kpa be yee Iseraetenawo na, man mo me yee Iserae baale e. Nyi akpaa be kpa ba lee Abraham duulur man na, man mo ma lee Abraham duulur man. ²³ Nyi akpaa be kpa be yee Kristo tewuleεwo na, man yee Kristo tobaale kpaakpaate e kela wo. Nawolo nyi me yee tom na donj kela wo, te me naa diyem nideli mo kela wo. Be kyanja man to deni agbaatee agbaatee, te ba ñmeree man dambiise nideli, te be naase man diyem yenj yee na wee. E ke yako nyi mee kolosi baa ngba walan ñon o nyee be doo ya ne, mōna nombii na anokoare yaa mee yako. ²⁴ Gyudatena ñmeree man dambiise saonakufukadaale (39) betabonon. ²⁵ Ba mo nyeeala dambiise tuku man betabotooro. Wee daale na, be funii man boya yenj yenj. Me kyaawo agbele dinaana man betabotooro keñ ñee bunj man, te epo yela kedii man. Te me kyaawo lonj doo wee dibilin nelim na ka weese. ²⁶ Me tee gbεenenj burum, te me naa diyem yenj yenj lee booner katon, na balan ban beε ñere balan leo ba aboo dekanjpasare man ne nyinmaa man. Me deε Gyudatena, na ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, naase man diyem yenj yenj. Me naa diyem yenj yenj donoo dinaana man, na ñalese man na epo doo, te me naa diyem balan ban bee dii akereε nyi be yee Kristotenawo ne nyinmaa man. ²⁷ Me yee tom nideli keñ te yee nsendeε ya, te me naa diyem mo nideli. Me teeεwo weeya burum keñ moo ne nyin dosoronj gba maa doo ya, te me teeεwo na tanam na lonboanerj. Me teeεwo weeya ñaale man keñ moo ne nyin

kolo na kolo gba tina me nɔɔ korakora ya. Me tɛwɔ na waare kej me te nyin kolo kpaakpaate wuu ma wose ya. ²⁸ Nombia keɲa pou wole na, Kristotena akpiise ɲan pou nombia ne takaa na maɲ wee kamase. ²⁹ Nawolo nyi, nyi ɲolo keleɛdi de yɔkɔse na, maɲ mɔ wose te yɔkɔse maɲ. Nyi ɲolo mɔ de yeɛ dukum na, me tɔɔ loobia te kyonɲi maɲ fa ɔtenate.

³⁰ Nyi akpaa kaboena nyi maa wola ma wose na, maa wola ma wose bo lee abɔɔ ɲan na lese ma keyɔkɔse wola ne bo dɔɔ. ³¹ Wurubuare ɲon ɔ yeɛ de Gbenɲyoo Yesu Wurubuare na ɔ kya e, te ɔ kaboena nyi deɛ lese ɔ yele kekpaakekpaa ne, ɔ gyeɲ nyi na dekara yaa mee dii ya. ³² Debaɲ kej me kyaa Damasekuse donɔɔ man ne, walaɲ ɲon ɔ seɲɛɛ gyoo Aretase nawɔɔ man ɔ ne keɛ lese ɔ daale dɔɔ ne lese balan nyiaa, baa deke Damasekuse donɔɔ kej anaanoɔse ɲan pou na baa nyin kyan maɲ. ³³ Mona ba moo maɲ do dokyonɔlon man, te be tisina maɲ ta na nfansere te me nyinɲa gbɛɛ yeu lee tɛle dɔɔ keere ɲon nyinmaa man.

12

Wurubuare kalese nombia ɲale man wola Pɔɔl

¹ Kaboena nyi maa wola ma wose, mona ma gyeɲ nyi ma wose kawola kei be dana tɔnɔɔ ya. E yela maa yako ɲon nombia ɲan de Gbenɲyoo Yesu Kristo ba lese wola maɲ, na ɲan mɔɔ naa ɲa na me sia fonɛɛ ɲgba doseɛ man ne. ² Ma gyeɲ Kristo-baale ɲolo kej kulutoonen kufu anaara yaa ɲgba Wurubuare be gate e gyu adido adido ne. Nyi ɔ naa ke na ɔ sia fonɛɛ bo o, yaa ke yeɛ doseɛ man ke bo na, maɲ ba gyeɲ ya. Wurubuare waagen gyeɲa la. ³ Ma gyeɲ nyi Wurubuare moona mena walaɲ ɲonan gyu adido adido botɔɔ kej beɛ baake nyi Paradiso ne. Nyi mena nombia keɲa yeɛ sia fonɛɛ nombia bo o, ɲe yeɛ doseɛ nombia bo o na, maɲ ba gyeɲ ya. Wurubuare waagen gyeɲa la. ⁴ Nombia ɲan walaɲ ɲonan be nyii botɔɔ ne ɲe taɲ keyako ya, te walaɲ mɔ be tale mo ɔ nɔɔ yako ɲa gba ya. ⁵ Mena dɔɔ maa wola ma wose bo mena walaɲ kei dinɔɔ dɔɔ. Mona mɔɔ gyae maa wola ma wose lee maɲ gbagba dɔɔ ya. Nyi akpaa maa wola ma wose koran na, maa wola ma wose bo lee abɔɔ ɲan na wola ma wose keyɔkɔse ne dɔɔ bo. ⁶ Nyi akpaa ma wola ma wose na te yeɛ diyin nombia ɲa ya, nawolo nyi nombia ɲan mɔɔ yako ɲon ne yeɛ ampaɲ. Mona mɔɔ gyae maa wola ma wose ya. Nawolo nyi mɔɔ ne gyae nyi ɲolo ka mo maɲ maa kela mena kej kaboena ne, lee

abɔɔ ɲan meɛ yeɛ yaa nombia ɲan mee kolosi fa ɲon ne dɔɔ ya.

⁷ Gyakolonɲ nombia dinaana ɲan Wurubuare ba lese wola maɲ ne, nafa ɲe gyae ke tale yela ma nyee ka koro maɲ na maa wola ma wose. Mona Wurubuare beɛ gyae nyi maa wola ma wose ya, mena dɔɔ te ɔ yela woseyoorenɲ daale kaa gyoo maɲ. Woseyoorenɲ kei yeɛ ɲgba ɔbonsam kpila na ɔ tobaale ɲolo nyi waa koɲ kaa naase maɲ diyem ne, na be yele ma nyee ka koro maɲ gbaa na maa wola ma wose ya. ⁸ Me waase de Gbenɲyoo Yesu betabotooro nyi, waa lese mena woseyoorenɲ kenan lee ma wose man. ⁹ Mona de Gbenɲyoo Yesu beɛ te ɔ yako maɲ nyiaa, “Yela me bereɛ kej mɔɔ mo boele neɲ ne ke kaboena neɲ. Nawolo nyi n wose keyɔkɔse man te nyan kena me doɲ.” Mena dɔɔ dana maɲ gyonɲ nyi meɛ wola ma wose bo lee ma wose keyɔkɔse man, na Kristo doɲ kej kenyin doo me man. ¹⁰ Mena dɔɔ lee Kristo dɔɔ ne, wose keyɔkɔse man bo o tuubia man bo o, diyem kena man yaa diyem kenaase man yaa kaale man bo koran na, ma wose ne feɛ maɲ. Nawolo nyi ma wose keyɔkɔse man te meɛ naa Kristo doɲ.

Pɔɔl kayeyɛɛ lee Korintotena dɔɔ

¹¹ Me ta bese diyinɲe, mona emɛɛ yele la te ma bese diyinɲe. Emɛɛ te kaboena nyi nafa yaa keleɛ maɲ. Nawolo nyi ma te yeɛ kolo e ma wose dɔɔ koran ya na, mɔɔ doo balan ban beɛ baake ba wose nyi be yeɛ Kristo kpilalawɔ ne tɛɛ lee gbɛɛ kamase man ya. ¹² Abɔɔ ɲan pou kaboena nyi walaɲ waa yeɛ na kawola nyi ɔ yeɛ Kristo kpilale e ne, Wurubuare tɛwɔ me dɔɔ yeɛ ɲa e man. ɲan yena gyakolonɲ nombia na wɔole kalese wola. Te e naa mena kej mɔɔ nyin konɔɔ seɲ kenken, yeɛ mena abɔɔ kenɲa pou. ¹³ Na koba te ma te lee lee e gyan ya na, nafa wonɲ te me yeɛwɔ fa Kristotena akan ban te ma te yeɛ fa ɲon ya? Yaa kej ma te lee koba lee e gyan dɔɔ ya, te e ne kolosi mena nombia keɲa? Akpaa mena te doo na, e wui dei.

¹⁴ Ma te desina ma wose nyi maa bese kaa ta e dɔɔ betabotooro. Mɔɔ ne gyae nyi me kaa mo ma wose lo e dɔɔ ya, nawolo nyi na ya abɔɔ ɲan e dana ne te meɛ gyae ya, mona emɛɛ gbagba te meɛ gyae. Kegbagba na, na bia ne gyae na abɔɔ see ba lolala ya, mona lolala ne gyae na abɔɔ see be bia. ¹⁵ Mena dɔɔ dana maɲ gyonɲ nyi maa mo kpene kamase kej me dana ne, kpu na me dibilin woleɛ e dɔɔ. Nyi akpaa meɛ gyae e nombia nideli na, emɛɛ be gyae maɲ mena yee? ¹⁶ Ma gyeɲ nyi e ke seɛ nyiaa, ayi me ta mo kasolo kaa ɲere ɲon ya. Mona e man baale ne yako nyiaa me dana nyansa, mena dɔɔ te ma

moo adao gbɛɛnɛn nyiɲ ɲon. ¹⁷ Ma moo balan ban mɔɔ kpili ɛ gyan nɛ dɔɔ di ɛ nyeeɣa man? ¹⁸ Me waase Tituse nyi waa kɔɲ ɛ gyan te me kpila Kristobaale ɲolo mɔ kpu na e. Tituse kaa lɛɛ ɛ nyeeɣan kolo bo di yaa? Na agyuen dokolon te daa na e dana yee? Yaa na gbɛɛ dokolon dɔɔ te daa na e dɔɲ yee?

¹⁹ Ɛmɛɛ gyan nyi da senɛɛ baa dee tira de nombia keɲa nɔɔ na dee di denɛle? Koa te yɛɛ mena ya. Wurubuare ne naa daa nyi Kristo kegyaebii man yaa dee kolosi nɛ. Me tebia kpaakpa, lee ɛ deeli dɔɔ te de kolosi nombia keɲa pou mena nɛ. ²⁰ Me wɔɛ ne lɔ man nyi akpaa me kɔɲ ɛ gyan na, mɔɔ gyae maa naa ɲon nyi ɛ kyaa ɲgba mena keɲ mɛɛ gyae nɛ ya, te ɛmɛɛ mɔ be gyae ɛ kena me dinɔɔ ɲgba mena keɲ ɛ ne gyae nyi ɛ kena ke nɛ ya. Me wɔɛ ne lɔ man nyi mberem na kale nombia, na sibii na ban na yoo nombia na balan kewɔlɛɛ, na wose kawola na nombia nkaranjkaraj keyɛɛ gyae ke doo ɛ man. ²¹ Me wɔɛ ne lɔ man nyi akpaa me kɔɲ bela na, Wurubuare waa yɔkɔse man ɛ siaman na me tɔɔ ke kyonji man lee ɛ man baale nombiakumɛɛ ɲan bɛɛ yɛɛ, te bɔɔ ne gyae baa kyɛɛkee lee ɲɛ man ya nɛ dɔɔ. Me wɔɛ ne lɔ man nyi be sɛɛ bɛɛ yɛɛ kafon na nombia nkaranjkaraj, te bɔɔ ne gyae baa kyɛɛkee lee be nombiakumɛɛ ɲenan man kɔɲ Wurubuare gyan ya.

13

¹ Kei yena betabotoorote ɲgba mɛɛ kɔɲ ɛ gyan nɛ. Mɛɛ gyae ɛ ke tɔɔse nombii keɲ doo Wurubuare nombia anmarasen ɛɛ yenan daale nɛ nyiaa, "Pɛna ɛ ke bu ɲolo fɔɔ na, kaboena nyi yaa nyii lee balan bala, yaa balan batooro nɔɔman nyi nombii keɲ yɛɛ ampan." ² Ma kekɔɲ ɛ gyan bolate keɲ nɛ, me wulaa faree balan ban pou bɔɔ yɛɛ nombiakumɛɛ kaalan nɛ, na balan akan ban pou. Deban kei keɲ mɔɔ kyaa ɛ gyan ya nɛ, mena yaa me gyakaa mɛɛ faree ɲon nyiaa, akpaa ma bese kɔɲ na, mɔɔ gyae maa mo ban be sɛɛ bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ wose kyɛɛ wɔ ya. ³ Ɛmɛɛ kpa ɛ ne gyae ɛ kena nyi Kristo ne tɛɛ la me dɔɔ kolosi nɛ, ɛ kena ke. Ɛ kena nyi Kristo ba wɔɛ keɲ ɔ be gyae waa wɔɲ ɛ denɛle ya. ɔ dana don ɛ dɔɔ. ⁴ Ke yɛɛ ampan nyi be gyɔɔ e mataa ɔpanɲan dɔɔ, ɲgba walan ɲon ɔ be tan don ya nɛ. Mɔna debokeiman dɔɔ, ɔ te fom lee yɛɲ man te ɔ kyaa Wurubuare don man. Mena mɔ te daa mɔ be tan don ya. Mɔna keɲ de doo Kristo man dɔɔ, Wurubuare don doo de man te de dana dɛɛ som ɲon.

⁵ Ɛ gyoo ɛ wose man nideli na ɛ ke keɛ nyi ɛ ne lɛɛ Yesu di nideli? Yaa ɛ ba gyan nyi ɛmɛɛ na Yesu Kristo yɛɛ dokolon yee?

Akpaa ɛ ba gyan mena ya na, kenan na ɛ te yale ɛ kelɛɛdi man. ⁶ Mɛɛ lɛɛ di nyi ɛ ka gyan nyi, daa dɔɔ da te yala ta da kelɛɛdi man ya. ⁷ Dɛɛ fane fa Wurubuare nyiaa, ɔ na yeli ɛ ke yɛɛ kolo kum ya. Te yɛɛ keɲ nyi balan ke kelɛɛ daa nyi da te yɛɛ daale dɔɔ ya, mɔna akpaa dekon nyi da te yale da kelɛɛdi man koran na, dɛɛ gyae bo nyi ɛ ke yɛɛ nombia ɲan tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ. ⁸ Nawolo nyi dɔɔ gyae dɛɛ tale lee nombii na anokoare keɲ wɔle ya. Ke man te da senɛɛ deban kamase. ⁹ Nyi akpaa daa de yɔkɔse te ɛmɛɛ senɛɛ keɲkeɲ ɛ kelɛɛdi man na, dana daa gyan. Nawolo nyi dɛɛ fane bo nyi yaa tale sen keɲkeɲ ɛ kelɛɛdi man Wurubuare kegyaebii man. ¹⁰ Mena dɔɔ te de kyaa lem na lem te mɛɛ ɲmarase tɔne kei mee yelee ɲon nɛ. Kenan na akpaa me kɔɲ ɛ gyan na, mɔɔ gyae maa mo don keɲ de Gbenɲyoo Yesu be fa man nɛ kolosi na ɲon akpanyanɲan man ya. Nawolo nyi de Gbenɲyoo Wurubuare faa man don kei bo, nyi maa mo kyɔ ɲon na ɛ ka bee ɛ kelɛɛdi man. ɔ te fa man ke bo nyi maa mo wɔlɛɛ ɲon ya.

¹¹ Me tebia, me nɔɔwoɣa ɔto yena nyiaa, ɛ kyaa nideli. Ɛ yase ɛ sia na ɛ ke kyaa nideli kelii ɔto, na ɛ ke tei nombia ɲan mɔɔ yako ɲon nɛ. Ɛ yɛɛ nɔɔdokolon na ɛ ke kyaa wosefɛɛren man. Na Wurubuare ɲon ɔ ne gyae balan te ɔ yɛɛ wosefɛɛren Gbenɲyoo e nɛ ke kyaa na ɲon. ¹² Ɛ mo Kristo balan kegyae keɲ do don na nɔɔ lee ɛ konɔɔ man. ¹³ Wurubuare balan ban pou be kyaa kebo nɛ na do ɲon nɔɔ. ¹⁴ De Gbenɲyoo Yesu Kristo waa mo ɔ bɛɛɛ boele ɲon, na Wurubuare kegyae keɲ ke doo ɛ man, na Wurubuare felin ɲon ke yela ɛ ke yɛɛ nɔɔdokolon.

Pool tōne keŋ ɔ be ŋmarase yelee Galatiatena nɛ

¹ Tōne kei lee maŋ Pool gyaŋ. Me yeɛ Yesu Kristo kpilale e keŋ na deniwalaŋ ŋolo lese na maŋ ya, te na deniwalaŋ ŋolo mo kpila na maŋ ya. Mōna Yesu Kristo gbagba, na de kya Wurubuare ŋon ɔ be gyuuu Yesu lee yeŋ man nɛ lese na maŋ te ɔ kpila maŋ. ² Mɛɛ ŋmarase ke mee yelee emɛɛ Kristotena akpii akpii ŋan pou ɛ kyaa Galatia tɛle man nɛ. Daa na me tebia Kristotena ban pou be kyaa me gyaŋ kebo nɛ na do ŋon noo.

³ De kya Wurubuare na de Gbɛŋgyoo Yesu Kristo baa mo be bereɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefeɛɛɛ. ⁴ De nombiakumɛɛ doo te Yesu Kristo moo ɔ wose fa yeŋ, na waa lese daa lee gyeŋ duulun kei nombiakumɛɛ man. Wurubuare ŋon ɔ yeɛ de kya e nɛ, kegyaebii man te nombia keŋa pou koŋawo mena. ⁵ ŋon Wurubuare te kabona nyi dɛɛ lese ɔ yelee kekpaakekpaa. Amen.

Nombii wole daale be kyaa Kristo nombia kpaakpaa ŋan wole ya

⁶ Emɛɛ Galatiatena, ɛ nombia dana maŋ gyakolon gbaa. Emɛɛ ban Wurubuare be tɛɛ Kristo bereɛ doo baake ŋon nɛ, ɛ keɛ mena keŋ ɛ be barase lee ɔ nombia ŋan wole. Nɛnɛɛ ɛ te gyu ɛ silana kawola wole keŋ balan ne dii akereɛ de man nyi ŋe yeɛ Kristo nombia ŋa nɛ. ⁷ N keɛ gbagba na, mena kawola kenan ta lee Kristo gyaŋ korakora ya. Mōna balan baale ne woleɛ na ya agyueŋ. Bɛɛ gyae bo nyi baa tulii Kristo nombia kpaakpaa ŋan. ⁸ Mōna akpaa nyi daa gbagba, yaa Wurubuare kpilale ŋolo koran da lee adido koŋ kaa kolosi nombia woleɛ ŋaale kpoo fa ŋon lee Kristo nombia kpaakpaa ŋan daa be wulaa kolosi fa ŋon nɛ wole na, ɔtenate dɛɛ laako. Nawolo nyi Wurubuare waa woleɛ e kekpaakekpaa. ⁹ De te wulaa yako ŋon mena nombia keŋa. Mōna ma bese yaa mɛɛ yako ŋon bela nyiaa, akpaa ŋolo de koŋ kaa yako ŋon nombia woleɛ ŋaale bela lee Kristo nombia kpaakpaa ŋan daa be yako ŋon nɛ wole na, Wurubuare waa woleɛ ɔtenate kekpaakekpaa.

¹⁰ Me keɛ yako ŋon nombia keŋa na, nawolo baa nyi mɛɛ gyae nyi denibalan ke keleɛ maŋ yaa? Koa, na mena ya. Yaa mɛɛ gyae baa nyi maa yeɛ denibalan kegyaebii? Nyi akpaa me sɛɛ mɛɛ gyae bo nyi denibalan ke keleɛ maŋ na, kenan ŋan nafa ma te yeɛ Kristo tobaale e ya.

Mena keŋ Pool ba bese Kristo kpilale

¹¹ Me tebia mɛɛ gyae ɛ ka gyeŋ nyiaa, Kristo nombia kpaakpaa ŋan moo kolosi fa ŋon nɛ te yeɛ nombia ŋan denibalan be kyaa bake see ya. ¹² Na deniwalaŋ ŋolo moona mena nombia keŋa do maŋ me nyiŋmaa man ya, te na deniwalaŋ ŋolo mo wola na maŋ mena nombia keŋa ya. Mōna Yesu Kristo lese na mena nombia keŋa wola maŋ.

¹³ Emɛɛ gbagba ɛ gyeŋ me dinoo deban keŋ me doo Gyudatena ɔsom keŋ man nɛ. Me dii ba mmaraase ŋan doo nideli, te me naase Kristotena ban Wurubuare ba lese wo nɛ diyem akpanyanŋan man, te me gyae gbɛɛ nyi nafa maa woleɛ nombia ŋan be silana nɛ. ¹⁴ Me yase me sia kasee Gyudatena ɔsom mmaraase ŋan nideli gyu siaman, kela me tebia Gyudatena ban daa na wo yeɛ akoso nɛ pou. Ma moo ma nyee pou do de naanao benen nombia ŋan keyeɛ man.

¹⁵ Mōna Wurubuare tɛɛwo ɔ bereɛ keŋ doo wii me waraŋase, te ɔ baake maŋ nyi me kaa yeɛ ɔ tom. ɔ wulaa lese maŋ see nyi me kaa bese ɔ tobaale pete ba lola maŋ. ¹⁶ Lee ŋon Wurubuare gbagba kegyae man doo te ɔ baake maŋ te ɔ lese ɔ bu Yesu wola maŋ. Na maa nyiŋ kolosi ɔ bu Yesu nombia kpaakpaa ŋan fa balan ban ba te yeɛ Gyudatenawo ya nɛ. Wurubuare ke baake maŋ keŋ nɛ, me te gyu ŋolo gyaŋ nyi waa fa maŋ agyueŋ lee nombia keŋa man ya. ¹⁷ Mena ke mo te me te gyu Gyerusalem donoo man nyi me kaa naa Kristo kpilala gyaŋgba nyiban ban nyi baa fa maŋ agyueŋ lee nombia keŋa man ya. Mōna ma korowo karatete dokolon gyu Arebia tɛle man, pete ma besewo koŋ Damasekuse donoo man.

¹⁸ Kulutoonenɛ atooro wole nɛ, me gyuu Pita gyaŋ Gyerusalem donoo man, te me kyaawo ɔ gyaŋ weeya kufu anon. ¹⁹ Me ke gyu botoo nɛ, ma te naa Kristo kpilala ban man ŋolo ya gyise de Gbɛŋgyoo Yesu ɔ naabu Gyemisi waagen. ²⁰ Wurubuare gbagba gyeŋ nyi nombia ŋan mɛɛ ŋmarase nɛ yeɛ ampan.

²¹ Kenan wole na te me gyuu Siria na Silisia tɛleɛ doo. ²² Mena deban kenan na, Kristotena akpii akpii ŋan pou be kyaa Gyudia tɛle doo nɛ ba gyeŋ maŋ gbagba ya. ²³ Kpene keŋ bee nyii yena nyiaa, “Balee ŋon gyaŋgba ɔ ne naase daa diyem nɛ, nɛnɛ ŋon donɛɛ la ɔ ne kolosi Kristo keleɛdi keŋ nafa ɔ be gyae gbɛɛ nyi waa woleɛ ke nɛ wose man nombia nɛ.” ²⁴ Mena doo ba lese Wurubuare yelee mena keŋ ɔ be kyeekeɛ maŋ nɛ doo.

2

Kristo kpilala banj kelee Pɔɔl do ba wose man

¹ Kulutooneŋ kufu anaara wole ne, ma besewɔ gyu Gyerusalem donoo man. Me ke gyu kei na, daa na Banabase na Tituse gyuu la. ² Wurubuare lese la wola man nyi maa gyu Gyerusalem donoo man botoo mena doo te me gyuuwo. De ke gyu botoo na, dee kyaa gyanjee na Kristotena kegyiise banj baageŋ bo. De gyanjee na, mee lese Kristo nombia kpaakpaa njan me doŋ mee kolosi fa balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne man wola wo, na daa na wo ke yee noodokolon. Nawolo nyi ma te gyae nyi tom keŋ moo yee kaalan, na keŋ me gyakaa mee yee ne ke yee yakaa ya. ³ Me doo Tituse non oo silana man ne, na oo yee Giriki baale e. Mona nolo na nolo ta nje e nyi waa kara oo baala wose pena baa lee e do nyi oo yee Kristo tobaale e ya. ⁴ Balan baale beo la mo ba wose nyi be yee Kristotenawo te be kaa kpuuwo de man. Banj gyae la nyi nafa baa kara e oo baala wose. Mena balan benanj weelee la kaa gyoo de man, te bee gyae nyi baa wolee da wosekenyinj keŋ doo nyim lee de Gbenjyoo Kristo man ne. Bee gyae nyi dee bese gyu ke doo Gyudatena mmaraase njan tee na dee di nje doo, na baa mo daa besena ba mmaraase njan gbenja. ⁵ Mona da te fa wo gbeye korakora ya. Nawolo nyi dee gyae nyi e ke kyanj Kristo anokoare nombia njan doo wola non ne man nideli.

⁶ Balan banj balan ne kee wo nyi banj yena siamantena yaa kegyiise Kristo osom keŋ man ne koraŋ ta mo kolo kpu na Kristo nombia njan moo kolosi fa balan banj ba te yee Gyudatenawo ne ya. Mena balan benanj kegyiiri kedi keŋ te yee kolo ke me gyanj ya. Nawolo nyi Wurubuare bee kee nolo siaman pena waa yee oo kolo ngba mena keŋ balan ne yee ne ya. ⁷ Mona mena balan kewoo naawoo nyi Wurubuare lese na man nyi maa kolosi oo nombia kpaakpaa njan fa balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne, ngba mena keŋ oo ba lese Pita nyi waa kolosi nombia kpaakpaa njan fa Gyudatena ne. ⁸ Nawolo nyi Wurubuare non oo be baake Pita te oo be fa e doŋ nyi waa kolosi oo nombia kpaakpaa njan fa Gyudatena ne, non ke baake na man te oo faa man moo doŋ nyi maa kolosi oo nombia kpaakpaa njan fa balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne. ⁹ Gyemisi na Pita na Gyon banj balan ne kee wo nyi be yee kegyiisewoo Kristo osom keŋ man kena nyi Wurubuare ta mo oo beree keŋ boele daa ne, be gbaa daa do daa noo na ke yela walan kamase kena nyi daa na wo pou yee dokolon tom keŋ dee yee ne man.

Mena doo daa na wo yakowo see doŋa nyiaa, daa na Banabase dee kolosi Kristo nombia kpaakpaa njan fa balan banj ba te Gyudatenawo ya ne, na banj mo kekolosi nja fa Gyudatena. ¹⁰ Nombii dokolon keŋ booo yako daa nyi dee kyanj ke kenken yena nyi, de na wolee ayematena doo ya. Na mena nombii kei tanj doo la me konoo man.

Pɔɔl kakoro senj tia Pita

¹¹ Pita ke koŋ de gyanj Antioke donoo man ne, ma korowo senj tia e de tebia Kristotena banj siaman. Nawolo nyi kpene keŋ oo be yee ne be dei ya. ¹² Oo ke koŋ botoo kewalan keŋ ne, oo sia gyeewoo na oo ne dii bom na balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne. Mona Gyemisi ke kpila balan baale lee Gyerusalem donoo man koŋ na, te Pita tira oo wose lee oo tebia banj man keŋ oo bee tekaa di bom na wo bela ya. Nawolo nyi oo ne yee Gyudatena banj ba senjee nyi kaboena nyi baa kara Kristotena banj ba te yee Gyudatenawo ya baala wose ne. ¹³ Kpene keŋ Pita be yee ne, yela Gyudatena banj be yee Kristotenawo Antioke donoo man ne moo tira ba wose keŋ be silana Pita nombiakumee njan oo be yee ne. Ba ke yee kenanj doo yela Banabase gba moo sila be nombiakumee njan booo yee ne.

¹⁴ Ma kena nyi be nombia ayeesa bee kyaa na Kristo nombia kpaakpaa njan ya ne, ma korowo senj tia Pita balan banj pou siaman nyiaa, "Pita, n yee Gyuda baale e, mona nombia ayeesa bee wolo nyi n yee Gyuda baale e ya. Wonj doo te nenee n na nje balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne nyi baa di Gyudatena mmaraase doo?"

¹⁵ Lolo man na daa na nenj pou yee Gyudatenawo. Da te yee balan banj ba te yee Gyudatenawo, te balan ne baake wo nyi be yee nombiakumee yeeerawo ne ya. ¹⁶ Daa Gyudatena banj de yee Kristotenawo ne doo, da gyanj nyi Wurubuare bee lee walan doo nyi oo gbeneŋ tenee non Wurubuare siaman nyi keŋ oo ne di mmaraase njan doo ne doo ya, mona walan non oo ne lee de Gbenjyoo Yesu di na te Wurubuare ne lee e do. Mena doo daa moo te lee Yesu di na Wurubuare ke nyinj lee daa do nyi de gbeneŋ tenee oo siaman. Na te yee nyi da mmaraase njan doo kedi doo te Wurubuare lee daa do ya. Nawolo nyi da gyanj nyi Wurubuare be gyae waa lee nolo doo nyi oo gbeneŋ tenee oo siaman, nyi keŋ oo be di mmaraase njan doo ne doo ya.

¹⁷ Akpaa dee gyae nyi Wurubuare ke lee daa doo nyi de gbeneŋ tenee oo siaman na, kenanj na kaboena nyi dee lee Kristo di. Kenanj na daa moo dee naa nyi daa Gyudatena moo yee nombiakumee yeeerawo ngba balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne. Akpaa mena te doo na, kenanj na

nawolo baa nyi Kristo na wola na balan nyi baa yee nombiakumee baa yaa? Korakora, be doo mena ya. ¹⁸ Nyi akpaa ma bese lee me wole gyu ke di mmaraase njan moɔ wulaa bɛɛ ɲa ne doo na, kenaj na nawolo baa nyi me yee dukumyɛɛ e. ¹⁹ Gyangba kenj na nafa me doo Mosesi mmaraa kenj tɛɛ, mɔna nenɛɛ doo Yesu ta lese manj lee ke tɛɛ na maa nyinj kyaa fa Wurubuare. ²⁰ Ba ke gyo Kristo mataa ɔpanɗan kenj doo te ɔ ba yem ne, na yee yaa ngba daa na e yɛɲa la nɛ. Mena doo moɔ tekaa kyaa ngba gyangba ma kekyaabii kenj ne ya, mɔna nenɛɛ doo Kristo kyaa la me manj. Lee mena doo kpene kamase kenj maa yee ma kekyaa tɛɛle kei doo na, maa mo ma wose lo Yesu Kristo doo bo. Nawolo nyi ɔ ne gyae manj, te lee manj doo te ɔ moo ɔ wose fa yɛɲ. ²¹ Moɔ ne bɛɛ Wurubuare bɛɛɛ kenj ɔ ba mo boele manj ne ya. Nawolo nyi nafa akpaa Wurubuare ne lɛɛ balan bo doo nyi be gbɛɛnɛɲ tenɛɛ ɔ siaman mo lee mmaraase njan doo kedi doo na, kenaj na Kristo yɛɲ kenj ɔ ba yem ne be dana tɔnɔɔ ya.

3

Keleɛdi yaa mmaraase doo kesila

¹ Emɛɛ Kristotena banj ɛ kyaa Galatia donɔɔ man ne, weera te ɛ ne yee aboo ngba ayintena nɛ? Amo tulii na ɛ nyeeɲa te e bɛɛ naa anokoare kenj ya nɛ? Na e popou siaman te me kolosi Yesu Kristo wose man nombia fa njan nideli nyi, emɛɛ doo te be gyoɔ e ɔpanɗan doo te ɔ yɛɲawo yee? ² ɛ tira nombii kei nɔɔ fa manj. Mmaraase njan kedi ye le la te e nyinja Wurubuare felinj njan yaa, nyeekeleɛ nombia njan doo kolosi fa njan te ɛ be lɛɛ ɲa di ne doo? ³ Sena yaa ɛ gymwɔ mena? ɛ fiasɛɛ nideli ɛ ne sila Wurubuare felinj njan gbɛɛnɛɲ. Nenɛɛ weera doo te ɛ ne gyae ɛ ka mo denibalanj gbɛɛnɛɲ tɔole ke? ⁴ Kenaj na nawolo baa nyi ɛ diyem kenj ɛ be naa lee ɛ Wurubuare ɔsom man ne yee yakaa baa? Koa, moɔ ne lɛɛ di nyi ke yee yakaa ya. ⁵ Mosesi mmaraase njan ɛ be di nje doo ne doo te Wurubuare moo ɔ felinj njan do e man te ɔ yee gyakolonj nombia ɛ man? Yaa kenj ɛ be nyii nyeekeleɛ nombia njan te ɛ be lɛɛ ɲa di ne doo?

⁶ ɛ tɔose balee njan bɛɛ baake nyi Aberaham ne wose man nombia. Wurubuare nombia anjarasenj see ne yako yɛɲan daale lee Aberaham wose man nyiaa, “Aberaham lɛɛ Wurubuare bo di, mena doo te Wurubuare lɛɛ e doo nyi ɔ gbɛɛnɛɲ tenɛɛ njan Wurubuare siaman.” ⁷ Mena doo kaboena nyi yaa gyeɲ nyiaa, balan banj boɔ lɛɛ Wurubuare di ngba mena kenj Aberaham be lɛɛ Wurubuare di ne,

banj yɛɲa Aberaham duulunj man balan gbagba. ⁸ Wurubuare nombia anjarasenj see njan wulaa yakowo see lee gyangba gyangba kenj pɛte nombia njanj koɲawo mena nyiaa, akpaa balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne de lɛɛ njan Wurubuare di na, njan mo waa lɛɛ wo doo nyi be gbɛɛnɛɲ tenɛɛ ɔ siaman. Wurubuare wulaa yakowo see fa Aberaham nyiaa, “Lee nyanj doo te maa hiraa tɛɛle kei doo balan pou.” ⁹ Lee mena doo balan banj pou baa lɛɛ Wurubuare di ngba mena kenj Aberaham be lɛɛ e di ne, Wurubuare waa hiraa wo ngba mena kenj ɔ be hiraa Aberaham ne.

¹⁰ Walanj kamase njan ɔ yako nyi ɔ ne di Mosesi mmaraase njan doo na ɔ gbɛɛnɛɲ ke nyinj teneɛ Wurubuare siaman na, Wurubuare waa falaa ɔtenate. Nawolo nyi Wurubuare nombia anjarasenj see njan ne yako nyiaa, “Walanj kamase njan ɔ te di kpene kamase kenj boɔ njarase doo Mosesi mmaraa tone kenj man ne doo kelii ɔto ya na, Wurubuare waa falaa e” ¹¹ Nombii na anokoare yɛɲa nyiaa, Wurubuare bɛɛ lɛɛ ɲolo doo nyi ɔ gbɛɛnɛɲ tenɛɛ njan Wurubuare siaman nyi kenj ɔtenate ne di Mosesi mmaraase njan doo ne doo ya. Nawolo nyi Wurubuare nombia anjarasenj see ne yako nyiaa, “Walanj kamase njan lee ɔ keleɛdi doo te ɔ gbɛɛnɛɲ da teneɛ Wurubuare siaman na, Wurubuare waa lɛɛ ɔtenate nyee.” ¹² Nyi akpaa ɲolo da mo ɔ wose lo Mosesi mmaraase njan doo te ɔ yase ɔ sia ɔ ne di nje doo na, kenaj na bɛɛ tekaa hia nyi ɔtenate dɛɛ lɛɛ Wurubuare di pena waa nyinj nyeekeleɛ ya. Nawolo nyi Wurubuare nombia anjarasenj see ne yako nyiaa, “Walanj njan ɔ ne di Mosesi mmaraase njan doo nideli na, waa nyinj nyeedonj kekpaa bo lee mmaraase njan kedi doo” ¹³ Mosesi mmaraase njan te yeli Wurubuare te falaa daa, nawolo nyi de bɛɛ tale di nje doo kelii ɔto ya. Mɔna Kristo ta lese daa lee mmaraa kenaj kefaala tɛɛ. Njan moona kefaala kenaj gyakaa ɔ wose doo debanj kenj ɔ be lɛɛ da yɛɲ yɛɲ ɔpanɗan doo ne. Nawolo nyi Wurubuare nombia anjarasenj see njan ne yako yɛɲan daale nyiaa, “Ba te falaa walanj kamase njan waa yɛɲ ɔpanɗan doo ne” ¹⁴ Kristo yɛɲa la to de nombiakumee pou kom na Wurubuare ke ta ɔ doo hiraa balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne, ngba mena kenj ɔ be hiraa Aberaham nɛ. Na lee da ke lɛɛ Yesu di doo Wurubuare ke fa daa ɔ felinj njan ɔ be yako see nyi waa fa daa nɛ.

Mosesi mmaraase njan na Wurubuare nombia njan ɔ be yako see fa Aberaham ne

¹⁵ Me tebia, ɛ yela maa mo nombia njan ɛ wulaa ɛ gyeɲ ne mo lese nombia kenja

man wola ñon. Nyi balan bala de yako nombii see na, ñolo be kyaa kej waa tale wolee ke yaa waa kyeekee ke ya. Mena yaa Wurubuare nombia ayakonj see kenja mo doo. ¹⁶ De naana Aberaham na ÷ duuluj man walanj te Wurubuare yako mena nombia kenja see fa. Wurubuare nombia anmarasenj see ñan te yako nyi, "Aberaham na ÷ duuluj man balan" na kawola nyi ba boe ya. Mõna ÷ yako e nyi, "Aberaham na ÷ duuluj man walanj" na kawola nyi walanj dokolonj koonj nombia te Wurubuare ne yako. Walanj ñonanj yena Yesu Kristo. ¹⁷ Nombii kenj mee yako ne ka ase yena nyiaa, Wurubuare wulaa yakowõ see fa Aberaham kulutoonej soñononje akpen anaara na sao na kufu (430) wole pete ÷ kaa moo mmaraase ñan fa Mosesi. Mena doo mmaraase ñan ÷ ba mo fa Mosesi ne be gyae ke tale wolee keyako see kenj ÷ be yako see fa Aberaham ne ya. ¹⁸ Mena doo Wurubuare be gyae waa mo ÷ nhira kej fa ñon nyi kej e ne di Mosesi mmaraase ñan doo ne doo ya, mõna lee kej ÷ be wulaa kanj nta yako see nyi waa mo fa ñon doo. Mena ke mo te Wurubuare moo ÷ nhira kej fa Aberaham yakaa, nawolo nyi ÷ wulaa yakowõ see nyi waa mo ke fa e. ¹⁹ Nyi akpaa mena na, wonj doo te Wurubuare faa mmaraase ñan? Kpene kej doo ÷ ba mo ña kpu na keyako see kej fa wõ yena nyiaa, ÷ ne gyae nyi balan ka gyenj kpene kej yee dukum ke. Wurubuare faa mmaraase ñan bo na ña ke doo kelii debanj kej Aberaham duuluj man walanj ñon Wurubuare be yako see nyi waa konj ne ke konj. Wurubuare tee ÷ kpilala doo mo ÷ mmaraase ñan fa Mosesi, te ñon mo moowõ fa balan banj. Nawolo nyi ñon doo la Wurubuare na balan banj nsana. ²⁰ Walanj ñon ÷ doo balan bala nsana ne, ÷ ba seje fa dikpii dokolonj ya. Mõna Wurubuare ñon dana donj nyi waa yee kpene kamase ÷ baam doo. Mena doo ÷ bee hia nyi ñolo waa doo ñon na balan nsana ya.

²¹ Na kei nawolo baa nyi Wurubuare mmaraase ñan, na keyako see kej ÷ be yako see ne bee kyaa na donja baa ya yaa? Korakora, be doo mena ya. Akpaa nyi mmaraase ñaale kyaa kej gyae ke tale fa walanj nyeedonj na, kenanj na nafõ walanj de di ñe doo na, otenate gbeneñ gyae ka tenee Wurubuare siaman. ²² Mõna Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako nyiaa, dukum te di teele kei balan pou doo mena doo boõ ne tale baa di mmaraase ñan doo ya. Lee mena doo Wurubuare yakowõ see nyiaa, balan banj pou baa lee Yesu Kristo di na, baa nyinj nyeedonj kekpaaj kej ÷ be yako see nyi waa fa balan ne.

Doo tekaj yee mmaraa kej gbenjawo bela ya

²³ Pete Yesu Kristo ke konj na, Mosesi mmaraase ñan te to daa do ngba mena kej bee to walanj do deni man ne. Kenanj wole na te Wurubuare kaa lesewõ wola daa nyiaa, nyi walanj de lee Yesu Kristo di na waa tale nyinj ÷ wose lee mmaraase ñan tee. ²⁴ Kei nawolo baa nyi, na Mosesi mmaraase ñan ne diina de doo pete Kristo konjawõ. Kristo ke konj wole na, lee ñon Kristo keledi man te walanj gbeneñ na tenee Wurubuare siaman. ²⁵ Nenee kej doo lee Kristo di doo, mmaraase ñan ba tekaj dana donj de doo bela ya.

²⁶ Lee mena kej e be lee Yesu Kristo di doo, te e popou bese Wurubuare bia gbagba ne. ²⁷ Nawolo nyi emee banj pou boõ so ñon Wurubuare lonj Kristo man ne, te yeli emee na Kristo ta bese walanj dokolonj. Lee mena doo Kristo dinoo kej te kaa doo e man. ²⁸ Lee mena doo n yee Gyuda baale o, n te yee Gyuda baale ya o, n yee gbenji o yaa n yee gyooro bu e, n yee alo e yaa n yee baale o ne, kej be famene bela ya. Nawolo nyi e popou te yee dokolonj Kristo man. ²⁹ Nyi akpaa e yee Kristo balanjawõ na, kenanj na e yee Aberaham duuluj man balanjawõ. Mena ke mo te Wurubuare waa hiraa ñon, ngba mena kej ÷ be yako see nyi waa hiraa Aberaham ne.

4

¹ E yela maa mo me nombii ma aneyakonj kei maa na nombia kenja wola ñon kpene kej mee gyae maa yako ne. Nyi aboo diiri see ÷ yee biikyaa e ne, na yee yaa ngba ÷ yee gbenji e ne. Be famene nyi aboo ñan pou yee ÷ wui ya. ² Nawolo nyi debanj kej ÷ see ÷ yee biikyaa e ne, ÷ doe keyiise baale nyinjmaa man. Banj ne gyae la baa kee ñon na aboo ñan pou doo, kelii debanj kej ÷ kya ba see nyi baa mo aboo ñan do e ÷ nyinjmaa man ne. ³ Nafõ mena ke te daa mo doo. Nawolo nyi debanj kej da te lee ta Yesu nombia ñan di ya ne, na teele kei doo nombia ne diina de doo lee da kekyaabii man ngba gbenja ne. ⁴ Mõna debanj kej Wurubuare ba see ne kelii na, ÷ kpila ñon gbagba bu konj teele kei doo te ÷ yela alo lola e. Mena debanj kenanj na, balan doo bo Gyudatena mmaraase ñan tee. ⁵ Wurubuare kpila ÷ bu kei bo nyi waa konj kaa to de nombiakumee pou kom, na waa lese daa lee mmaraa kej donj tee, na dee nyinj bese Wurubuare bia gbagba.

⁶ Nenee kej doo bese Wurubuare bia doo ne, ÷ te yeli ÷ bu ñon felinj ñon te kaa kyaa de konõõse man. Felinj ñonanj ne yele la te dee tale baake Wurubuare nyi "De kya" ne. ⁷ Lee mena doo e te yee gbenjawo bela

ya, mōna nenεε dōo ε ta bese Wurubuare bia. Te lee mena ken ε ba bese Wurubuare bia dōo, ε ke nyin abōo ŋan pou waa mo fa o bia nε.

Pōol kayeyε Galatiatena dōo

⁸ Gyangba ken ε ta gyenja ta Wurubuare ya nε, na ε na som bεenej ŋan nafa tekaboena nyi yaa som ŋa ya nε te ε bese ŋe gbenja. Bane mō te yεε Wurubuare e ken kaboenā nyi yaa som e ya. ⁹ Mōna nenεε ken ε be kaa gyen Wurubuare, yaa maa yako nyi nenεε ken ŋon Wurubuare ba gyen ŋon nε, wōj dōo te e ne gyae ε ka bese ke sila tεele kei dōo waranase abōo ŋan ŋōo tanj donj ya nε? E ne gyae baa nyi ε ka bese ke dōo mena abōo ŋenanj tεε ŋgba gbenja nε bela? ¹⁰ Me te nyii nyi ε ne di Gyudatena osom weeya na gyaalanja na debanje na kulutoonej kpaakpaa ŋaale ŋgba mena ken ba mmaraase na wolo nε. E ne yεε kenja pou ne, na emεε gyen nyi Wurubuare kegyaebii yaa ε ne yεε nε. ¹¹ E nombia ayεesa dana manj gyakolonj. Ne yεε manj nyi diyem kenj mōo naa yεε tom ε gyanj nε pou te yεε yakaa.

¹² Me tebia, mεε waase ŋon bo nyi ε kasee manj. Nawolo nyi kenj na ma keyεε Gyuda baale koranj nε, ma moo ma wose ŋgba ε man ŋolo nε kenj nyi mōo na tekaa di Gyudatena mmaraase ŋan dōo ya. E te yεε ta kolo kum mō tia manj ya. ¹³ E tōose nyi ma kekōj ε gyanj gyangbate kenj nε, kawee yele la te me nyiŋa gbεε kolosi Kristo nombia kpaakpaa ŋan fa ŋon. ¹⁴ Doo nyi na me kawee kenanj yεε kateesa ke fa ŋon, mōna ε te ŋmanyanj manj ya te ε te bεε manj mō ya. E lεε manj ŋgba Wurubuare kpilale ŋolo lee la adido kōj nε, yaa ŋgba manj yena Yesu Kristo ŋon gbagba nε. ¹⁵ Mena debanj kenanj na me naawo nyi gyonj daale dōo ε man kenj nyi nafa yenj nyiŋa gbεε koranj na, yenj kulii emεε gbagba ε siabia do manj. Nenεε mena gyonj kenanj lanja alenj? ¹⁶ Kenj mōo yako ŋon anokoare kenj dōo na, me ta bese ε kolare?

¹⁷ Balanj banj bεε beo yεε ba wose nyi be yεε Kristotenawo nε, bεε gyae bo nyi baa beo ŋon na ε kaa di Gyudatena mmaraase ŋan dōo, mōna ŋa be gyae ke yεε tōnōo kamase fa ŋon ya. Bεε gyae bo nyi baa tira daa na ŋon nsana, na ε ke nyinj mo ε loo pou gyakaa be dōo. ¹⁸ Akpaa ε yase ε sia te e ne yεε kolo kpaakpaate na ke dei. Mōna kaboenā nyi yaa yεε ke debanj kamase. Te yεε nyi me kyaa ε gyanj kaagenj te ε ke yεε ke ya. ¹⁹ Me bia kpaakpaa, mena kenj alo na donjεe te o ne naa diyem nε, mena yaa mεε naa diyem lee emεε dōo. Te maa naa mena diyem kei kelii debanj kenj ε ke nyinj Kristo dinōo kenj. ²⁰ Ma kegyaebii yena nyi

nafa na me kyaa ε gyanj, na maa kyεεkee ma kekolosi na ke kyaa na ε kegyaebii. Nawolo nyi ε nombia ayεesa dana manj gyakolonj.

Nōose ala ŋan Wurubuare be bake see nε

²¹ E yela maa bōose ŋon nombii kei. Emεε banj ε ne gyae nyi ε ke dōo Mosesi mmaraase ŋan tεε nε, gbagbaagba na ε gyen kpene kenj mmaraase ŋan ne yako? ²² Wurubuare nombia anjarasenj see ne yako nyiaa, Aberaham lola bia baala bala. Be man ŋolo o naa yεε gbenji e, te ŋolo mō o naa yεε gyoorobu e. ²³ Aberaham bu ŋon gbenji ŋon ba lolo fa e nε, ba lola e bo ŋgba mena kenj alo kamase ne tanj lolo nε. Mōna ŋon gyooro bu ŋon ba lolo fa e nε dōo, Wurubuare wulaa yakowō see nyi baa lola e pεte be kaa lola e.

²⁴ Mena nombia kenja yεε dudu ke kenj na lese nombia ŋaale wola. Ala bala kεwō seŋεε fa nōokebakeseε ala ŋan Wurubuare be bake see fa o balanj nε. Nōokebakeseε kenj ba lee Sinai bula dōo nε, kenj seŋεε la fa alo ŋon bεε baake e nyi Haga nε. O bia yena balanj banj Mosesi mmaraase ŋan ba besena wō yεε gbenja nε. ²⁵ Haga seŋεε fa Sinai bula kenj ke kyaa Arebia tεele man nε. O yεε ŋgba gyenj wee kei Gyerusalem nε. Mosesi mmaraase ŋan ta besena ke man balanj banj pou yεε gbenja.

²⁶ Mōna Gyerusalem kenj ke kyaa adido nε, kenj yεε ŋgba gyooro bu ŋon bεε baake e nyi Saara nε. Ke man bia be dōo mmaraase kamase tεε ŋgba gbenja nε ya. Saara ŋonanj yena daa banj dōo dōo Gyudatena mmaraase tεε ya nε de naa. ²⁷ Nawolo nyi Wurubuare nombia anjarasenj see ne yako nyiaa, “Nyanj olamanbo ŋon n ta lola ta see ya nε, yela ke yεε nenj gyonj.

Nyanj ŋon n ta donjεe ta see ya nε, yela ke yεε nenj gyonj na n ke lo akelelee.

Doo nyi n baale ta lese o sia lee n dōo, mōna maa yela waa bese kōj n gyanj na n bia ke wuku kela ŋon o kyaa yale tεε nε.”

²⁸ Me tebia Kristotena, ε yεε ŋgba Asiki nε. Nawolo nyi mena kenj Wurubuare be wulaa yako o nombia see pεte bōo kaa lola e nε, mena yaa o yakowō see te daa mō kaa bese o bia nε. ²⁹ Debanj kenanj man na, bu ŋon bōo lola e ŋgba mena kenj bεε lola walanj kamase nε, naase bu ŋon bōo tεε Wurubuare felinj ŋon donj man lola e nε diyem. Mena ke yaa sεε dōo kaa lii gyenj wee kei nε. ³⁰ Mōna sena te Wurubuare nombia anjarasenj see ŋan ne yako? Nombia ŋan yakowō nyiaa, “Gegi gbenji ŋon na o bu, nawolo nyi tekaboena

nyi gbenji bu ñon waa di ɔ kya aboo kpu na gyooro bu ñon ya.”³¹ Mena dɔɔ me tebia, da te yee gbenji ñon biawo ya. De yee gyooro bu ñon biawo.

5

Kristo te yeli de te nyinj da wose

¹ Kristo te lee da nyeeya yela de te nyinj da wose bese gyoorobia. Mena dɔɔ kaboena nyi yaa seji ε kelɛedi kej man kenkenj. ε na fa ñolo gbɛɛ na waa besena ñon yee ɔ gbenja bela ya.

² ε tei me noowoya nideli. Manj Pɔɔl ne yako na ñon nombia kenja ne nyiaa, akpaa ε fa gbɛɛ nyi baa kara ñon ε baala wose ñgba mena kej Mosesi mmaraase ñan nawolo ne, na nawolo baa nyi kpene kej Kristo be yee ne be tanj tɔnoɔ fa ñon korakora ya. ³ Mɛɛ yako ñon ε ke nyii nideli bela nyiaa, akpaa ε man ñolo de fa gbɛɛ nyi baa kara ε ɔ baala wose ne, kenanj na kaboena nyi ɔtenate dee di Mosesi mmaraase ñan pou dɔɔ. ⁴ Akpaa ε man ñolo de yee kakyen nyi ɔ ne di Mosesi mmaraase ñan dɔɔ na Wurubuare ke nyinj lee ε do ne, kenanj na nawolo baa nyi ɔtenate te tira ɔ wose lee Kristo man. Mena ke mo yaa ɔtenate te tira ɔ wose lee Wurubuare bereε kej ɔ na mo boele balan ne man. ⁵ Daa dɔɔ, Wurubuare felinj ñon doj man dɔɔ de loo gyakaa nyi Wurubuare waa lee daa do nyi de gbɛɛnenj teneε ɔ siaman, nawolo nyi dɛɛ lee Kristo di. ⁶ Yesu Kristo kelɛedi be famene nyi ñolo kara ɔ baala wose yaa ɔ te kare ya. Mɔna kpene kej ne hia yena nyi dɛɛ lee Yesu Kristo di, na dɛɛ gyae Wurubuare na de tebia.

⁷ Kewalanj kej na, nafa ε ne yee nombia kpaakpaa lee ε kelɛedi kej man. Neneε amote beo na ñon te ε tinaa anokoare kej kesila yela? ⁸ Ma gyenj nyi mena kaboo kei ta lee Wurubuare gyanj ya. Nawolo nyi ñon baake na ñon nyi ε kaa bese ɔ bia. ⁹ Mena kej bɛɛ mo bodobodo tee kyomii do bodobodo bilinj man te ne yeli keε koro ne, mena ke mo te nombiikum bii gyae ke tale beo balan burum. ¹⁰ Mɔna mɛɛ lee de Gbengyoo Yesu di nyiaa, ε be gyae ε ka lee me wole ke lee nombii wole daale di bela ya. Walanj kamase ñon waa yela ε ka lee me wole ke lee nombii wole daale di na, ɔtenate yee wonj ε o, ɔ te yee wonj ε ya o ne, Wurubuare waa wonj ɔ denjele.

¹¹ Me tebia, nyi akpaa me gyakaa mee kolosi nyi yaa kara ε baala wose pete Wurubuare ke lee ñon do ñgba mena kej Gyudatena mmaraase ñan nawolo na, wonj dɔɔ te bɛɛ naase manj diyem? Nyi menj ne kolosi baa nyi, kaboena nyi walanj waa kara ɔ baala wose pena Wurubuare ke lee ε do ne, nafa Gyudatena be gyae baa

naase manj diyem nyi mee kolosi Kristo yenj kej ɔ ba yem ɔpanɗanj dɔɔ ne nombia ya. ¹² Balanj banj be dana baala wose kekara nombia bɛɛ naase ñon diyem ne, nafa manj kegyaebii yena nyi baa gyenj gyu ka lese ba wose saaye gba.

¹³ Me tebia, emɛɛ dɔɔ Wurubuare baake ñon bo nyi ε kaa bese gyooro bia. Mɔna ε na yeli ε gyoorobiiri kej ke fa ñon gbɛɛ na ε ke yela ε lookum ke di ε dɔɔ ya. ε mo balanj kegyae gyae donja na ε ke kyo donja. ¹⁴ Mosesi mmaraase ñan pou senjeε bo nombii dokolonj dɔɔ. Kej yena nyiaa, “Gyae n dɔɔ ñgba nyan gbagba n wose ne.” ¹⁵ Mɔna nyi akpaa ε see ε ne yoo na donja ñgba wonembia kumɛɛ na, kenanj na ε keε ε wose nideli. Na mena ya na, ε ka koo donja munu.

¹⁶ Mena dɔɔ mɛɛ yako ñon baa nyiaa, ε yela Wurubuare felinj ñon ke ta ε siaman lee kpene kamase kej ε ne yee ne man. Akpaa ε yee mena na, ε ba tekaa sila emɛε gbagba nombiakumɛɛ ñan ε ne gyae ne ya. ¹⁷ Nawolo nyiaa, aboo ñan deniwalanj kegyaebii kej ne gyae waa yee ne, na ñan te Wurubuare felinj ñon ne gyae nyi waa yee ya. Wurubuare felinj ñon na deniwalanj kegyaebii kej bɛɛ gyoo ya. Lee mena dɔɔ emɛɛ be gyae ε ke tale yee ε kegyaebii ya. ¹⁸ Mɔna akpaa ε yee kpene kej Wurubuare felinj ñon ne gyae nyi yaa yee na, kenanj na ε ba tekaa doo Gyudatena mmaraase ñan tee bela ya.

¹⁹ Aboo ñan deniwalanj kegyaebii ne gyae nyi waa yee ne, ñe bɛɛ weese ya. Ñan yena nyi n ka lee n weεle yaa n baale wole, yaa n ka mo ayimeε wuu n wose, yaa deseñ nombia keyεε. ²⁰ Ñaale mo yena bane ɔsom, na yolo nombia, na balanj kekola, na kale kegyae, na daaworo nombia, na banj kagyen, na kedikum, na anmaareñ nombia, na donja wole kalee. ²¹ Ñaale mo yena sibii, na solonj kenyoɔ dɛɛse, na nookedi kej ayoi kumɛε doo ke man, na nombia nkaranjkanj keyεε, na nombiakumɛɛ ñan pou ñe yee ñgba kenja dinoo ne. Mɛɛ fareε ñon baa bela ñgba mena kej moɔ wulaa fareε ñon kaalanj ne nyiaa, walanj kamase ñon ɔ ne yee mena aboo kenja na, ɔ be gyae waa nyinj gbɛɛ gyu Wurubuare gyoorobiiri kej man ya.

²² Mɔna nyi Wurubuare felinj ñon de koñ kaa doo n man na, aboo ñan ɔ ne yeli n ne nyim yena, balanj kegyae, na kenyanjeε, na wosefɛɛrenj, na konoo kenyinj, na woe keyεε, na deeli keyεε, na anokoare kedi, ²³ na wose keyokose, na wose dɔɔ kedi. Mmaraa kamase be kyaa kej ne to mena aboo koñ keyεε ya. ²⁴ Banj pou be yee Yesu Kristo balanjo ne, be te tina be nombiakumɛɛ na lookum kej pou doo be man ne yela. ²⁵ Wurubuare felinj ñon te

fa daa nyeedonj wole. Mena dɔɔ kaboena nyi dɛɛ yela felinj nonanj ka wola daa gbɛɛ kenj man dɛɛ kyaa de dinɔɔ wole kenaj man. ²⁶ Mena dɔɔ ɛ na yeli dɛɛ gate da wose adido, yaa dɛɛ do dɔɔja banj yaa de sia keyɛɛ dɔɔja abɔɔ ya.

3

Ɛ kyɔ dɔɔja

¹ Me tebia, akpaa ɛ naa nyi ɛ man njolo ne yɛɛ dukum nɛ ɛmɛɛ banj Wurubuare felinj non doo ɛ man nideli nɛ, ɛ gyu kekolosi fa e wose keyɔkɔse man na waa nyinj bese kɔɔj gbɛɛ kpaakpaate kenj man. Mɔna ɛ kɛɛ ɛ wose nideli, kenj nyi ɛmɛɛ mɔ be yɛɛ dukum kenaj ya. ² Ɛ yela ɛ tebia nombia ke yɛɛ ɛ nombia. Akpaa ɛ yɛɛ mena na, na nawolo baa nyi Kristo kegyaebii yaa ɛ ne yɛɛ. ³ Akpaa njolo ne kɛɛ ɔ wose nyi ɔ yɛɛ walanj njolo e, mɔna kegbagba na ɔ te yɛɛ njolo e ya nɛ kenaj na ɔ na beo ɔ wose bo. ⁴ Kaboena nyi walanj kamase waa gyoo ɔ wose man nideli kɛɛ nyi ɔ nombia ayɛɛsa dei. Akpaa ɔ naa nyi ɔ nombia ayɛɛsa dei na, kenaj na waa tale gyina ɔ wose adido lee njon gbagba ɔ nombia ayɛɛsa dɔɔ, kenj nyi ɔ be gyae waa mo ɔ wose maa na njolo ya. ⁵ Nawolo nyi, kaboena nyi walanj kamase waa seele njon gbagba ɔ kasolo. ⁶ Walanj kamase njon bɛɛ wola e Wurubuare nombia nɛ, abɔɔ kpaakpaa njan ɔ dana na kaboena nyi waa yela njaaile ke tunj walanj njon ɔ na wola e nombia njan nɛ.

⁷ Ɛ na beo ɛ wose ya. Njolo be gyae waa tale kulu Wurubuare ya, nawolo nyi kpene kamase kenj walanj de duu na, kenj ke te waa kɔ. ⁸ Walanj kamase njon ɔ ne yɛɛ kpene kenj ɔ dinɔɔ kum kenj ne gyae na, gyae ke yela waa wɔlɛɛ kekpaakekpaa lee ɔ dinɔɔ kum kenaj man. Mɔna walanj kamase njon ɔ ne yɛɛ kpene kenj Wurubuare felinj njon ne gyae na, gyae ke yela Wurubuare felinj njon ke fa e nyeedonj kekpaakekpaa. ⁹ Ɛ na yeli deeli keyɛɛ ke takaa daa ya. Nawolo nyi akpaa deeli keyɛɛ te takaa daa ya nɛ, Wurubuare waa tɔ daa kom debanj kpaakpaate kenj man. ¹⁰ Lee mena dɔɔ akpaa de nyinj gbɛɛ nyi dɛɛ yɛɛ deeli na, kaboena nyi dɛɛ yɛɛ ke fa walanj kamase. Tuturu na ɛ yela dɛɛ yɛɛ deeli fa de tebia Kristotena.

Ɛ kɛɛ ɛ wose nideli

¹¹ Ɛ kɛɛ me nɔɔwoya ɔtoman nyinjan kenja na ɛ kena nyi manj gbagba moona me nyinjmaa njmarase kenjmarasebia dinaana kenja yelee njon nɛ.

¹² Balanj banj bɛɛ gyae nyi be nombia ka gyoo Gyudatena sia nɛ, banj na njere na njon nyi yaa kara ɛ baala wose. Mena balanj benanj ne yee nyi akpaa be kolosi

Kristo yenj kenj ɔ ba yem ɔpanɔɔnanj dɔɔ ne wose man nombia na, balanj baa naase wɔ diyem. ¹³ N kɛɛ na, balanj banj bɔɔ kara be baala wose nɛ koranj bɛɛ tale di mmaraase njan dɔɔ ya. Mɔna bɛɛ gyae bo nyi ɛ ke kara ɛ baala wose, na baa nyinj gyina ba wose adido nyi banj ye le la te ɛ kara ɛ baala wose te ɛ bese be balanj. ¹⁴ Te manj dɔɔ nyi maa gyina ma wose adido koranj na, kenaj na de Gbenjgyoo Yesu Kristo yenj kenj ɔ ba yem ɔpanɔɔnanj dɔɔ nɛ, ke nombia dɔɔ te maa gyina ma wose adido. Nawolo nyi lee Kristo yenj kenj dɔɔ, tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ pou ta tekaa yɛɛ kolo ke me siaman ya. Mena ke mɔ yaa lee Kristo yenj kenj dɔɔ, tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kegyae loo ta lee me man. ¹⁵ Nyi njolo kara ɔ baala wose yaa ɔ te kare ya o nɛ, kenj bee hia ya. Kpene kenj ne hia yena nyi lee Kristo dɔɔ ɔtenate te nyinj dinɔɔ wole. ¹⁶ Balanj banj pou bee nyii nombia kenja te bee di njɛ dɔɔ nɛ, Wurubuare waa wii be waranjase na waa fa wɔ wosefɛɛrenj. Mena balanj kɛwɔ yena Wurubuare bia gbagba banj ɔ ba lese nɛ.

¹⁷ Lee gyɛɔj ne gyu nɛ, mɛɛ fane nyi njolo na tekaa naase manj diyem bela ya. Nawolo nyi gyantareɛ njan mɔɔ nyim lee ketuku na boya kefunjii kenj me yɛɛ Kristo kpilale e dɔɔ nɛ tekaboe manj.

¹⁸ Me tebia, de Gbenjgyoo Yesu Kristo waa mo ɔ bɛɛɛ boele ɛ popou na waa senj ɛ wole Amen.

Efesotena Pɔɔl tɔne kenj ɔ be ɲmarase yeleef Efesotena nɛ

¹ Tɔne kei lee man Pɔɔl ɲon Wurubuare be gyae nyi maa bese Yesu Kristo kpilale nɛ gyan. Mɛɛ ɲmarase ke mee yeleef emɛɛ Kristotena banj ɛ kyaa Efeso donɔɔ man, te Wurubuare ba mo ɔ nyinmaa gyakaa ɛ dɔɔ te ɛ ne di anokoare ɛ gbɛnenɲ man fa Yesu Kristo nɛ.

² Wurubuare ɲon ɔ yɛɛ de kya e, na de Gbɛngyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele ɲon, na baa fa ɲon wosefɛrɛnɲ.

Wurubuare tɛɛ Kristo dɔɔ hiraa balan

³ ɛ yela dɛɛ lese de kya Wurubuare ɲon ɔ yɛɛ de Gbɛngyoo Yesu Kristo Wurubuare na ɔ kya e nɛ yele. Nawolo nyi kenj daa na de Gbɛngyoo Yesu Kristo yɛɛ dokolonj dɔɔ, ɔ ta mo abɔɔ ɲan pou kyaa addo nɛ boele daa. ⁴ Yesu Kristo dɔɔ te ɔ lese daa pɛte ɔ yɛɛ tɛɛle kei na abɔɔ pou, nyi dɛɛ yɛɛ balan banj de yɛɛ ɲon gbagba wui ɔ siaman kenj ayimɛɛ be doo de man ya, lee mena kenj daa na Kristo yɛɛ dokolonj dɔɔ. ⁵ Lee kegyae kenj ɔ ne gyae daa dɔɔ ɔ tangbɛɛwɔ yako see nyi waa ta Yesu Kristo dɔɔ mo daa yɛɛ ɔ bia lee ɲon gbagba kegyaebii man. ⁶ ɔ lese daa mena na de nyin lese ɔ gyoooro bɛrɛɛ yele kenj ɔ ba moo fa daa, nawolo nyi de yɛɛ Wurubuare bu ɲon ɔ ne gyae daa nɛ wui. ⁷⁻⁸ Kenj Kristo ba yem kyɛɛkeɛ ɔ fatabo leki dɔɔ, Wurubuare lɛɛ da nyee te ɔ moo de dukum kyɛɛ daa. Kei ne yele la dɛɛ naa nyi Wurubuare bɛrɛɛ kenj ɔ ba mo boele daa nɛ boe nideli. Wurubuare gbagba nyansa na ɔ nombia kagyɛn man te ɔ moowɔ yɛɛ mena. ⁹ Te kpene kenj ɔ be wulaa yako see nyi waa yɛɛ nɛ, ɔ tɛɛwɔ Kristo dɔɔ lese ɔ nombia ɲan weesɛɛ nɛ wola daa ɲgba mena kenj ɔ ne gyae nɛ. ¹⁰ Kpene kenj Wurubuare be yako see nyi waa yɛɛ nɛ yena nyi, debanj kenj de lii nɛ waa yilaa kpene kamase kenj kyaa addo na kenj kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ pou do Kristo tɛɛ.

¹¹ Te kenj de doo Kristo man dɔɔ, Wurubuare ta mo daa yɛɛ ɔ balan mɔ, ɲgba mena kenj ɲon ɔ be yɛɛ abɔɔ pou be yako ɔ nyee man see nyi waa yɛɛ daa nɛ. ¹² Wurubuare yɛɛ kenja pou na daa banj dɔɔ tangbɛɛ lɛɛ Kristo nɛ, ka lese ɔ gyooorobiiri kenj yele. ¹³ Mena te doo fa emɛɛ mɔ. ɛ ke nyii Wurubuare nombia ɲan ɲe doo ɲe gbɛɛ dɔɔ te ɲɛɛ fa nyeedonj nɛ, ɛ lɛɛwɔ di. Lee mena dɔɔ Wurubuare moo ɲon yɛɛ ɔ wui, te ɔ moo ɔ felin ɲon ɔ be yako see nyi waa mo do ɛ man tɔ nɔɔ

nɛ see ɲon. Kei nawola la nyi ɔ ta mo ɔ nyinmaa gyakaa ɛ dɔɔ nyi ɛ yɛɛ ɔ wui. ¹⁴ Wurubuare felin kenj yena kpene kenj doo ɛ man, ɲgba kpene kenj ɔ ba mo see ateta nɛ. Kei nawolo nyi de nyin abɔɔ ɲan pou Wurubuare be yako see nyi waa mo fa ɔ balan nɛ. Kei ne yele la dɛɛ gyem nyi Wurubuare waa lese balan banj pou be yɛɛ ɔ wui nɛ lee be gbɛnenɲ kumɛɛ man. Mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ lese Wurubuare gyooorobiiri kenj yele.

Pɔɔl kefane

¹⁵ Lee mena dɔɔ me ke nyii mena kenj ɛ be lɛɛ Wurubuare di, na mena kenj ɛ ne gyae balan banj pou bɔɔ lɛɛ Kristo nombia ɲan di nɛ, ¹⁶ me bee tina Wurubuare nɔɔ ka do yela ya. Mɛɛ tɔɔse ɛ yela debanj kamase kenj mɛɛ fane fa Wurubuare nɛ. ¹⁷ Mɛɛ fane mo nyi Wurubuare ɲon ɔ yɛɛ de Gbɛngyoo Yesu Kristo na gyooorobia pou be kya e nɛ, waa mo ɔ felin ɲon do ɛ man na waa yela ɛ sia kekara, na ɔ felin ɲon ka lese Wurubuare nyi wola ɲon na ɛ ka gyen e nideli. ¹⁸ Mɛɛ solo nyi waa gyuuu ɛ konɔɔse, na ɛ ke nyin gyen kpene kenj dɔɔ ɔ ba lese ɲon na kpene kenj dɔɔ ɛ loo gyakaa nɛ, na ɛ ke nyin gyen abɔɔ ɲan Wurubuare be yako see nyi waa mo fa banj bɔɔ mo ba wose fa Kristo nɛ. Ne yɛɛ abɔɔ ɲan ɲa koya dana donj nideli. ¹⁹⁻²⁰ Dɛɛ fane nyi yaa gyen ɔ donj dinaa kenj ka dokoso be kyaa ya nɛ. ɔ ta mo mena donj kei fa daa banj dɛɛ lɛɛ e di nɛ. Mena donj kei te ɔ moowɔ gyuuu Kristo lee yɛn man, te ɔ moo e kyaase ɔ dunolun dɔɔ Wurubuare man. ²¹ Wurubuare te yeli Kristo te di donj kela yela pou na gyoorise pou na bɛnenɲ pou na yola pou na woya pou na ɲmeesenɲ pou na kpene kamase kenj ne di donj deniwalan dɔɔ nɛ. ²² Wurubuare ta mo kpene kamase do Kristo tɛɛ, te ɔ moo e yɛɛ kpene kamase nyee fa Kristo balan banj pou. ²³ Kristo balan kewɔ yena Kristotena dikpii kenj. Te wose kei man te Wurubuare ɲon ɔ be yɛɛ kpene kamase, te ɔ kyaa yenanj kamase te ɔ ne yeli abɔɔ kamase na sem nideli gbɛɛ kamase man nɛ kyaa.

2

Wurubuare te fa daa nyeedonj Kristo man

¹ Gyangba kenj na nombiakumɛɛ keyɛɛ te tira emɛɛ na Wurubuare nsana, ² gyangba kenanj na, ɛ silana tɛɛle kei dɔɔ nombiakumɛɛ. ɛ silana ɔbɔnsam ɲon ɔ yɛɛ dukum pou nyee e nɛ. Te ɲon mo ne diina banj pou bɔɔ ne tɛɛ Wurubuare gbɛnenɲ dɔɔ ya nɛ dɔɔ. ³ Nafɔ nne te daa na wɔ mo pou kyaawɔ, na dɛɛ yɛɛ kpene kenj dɛɛ gyae. Dee sila de dinɔɔ benɛɛ ɲan te dɛɛ yɛɛ kpene kenj da wose na de konɔɔ

man nombia na wola daa nyi dɛɛ yɛɛ nɛ. Nafɔ nɛɛ yaa Wurubuareɛ ban keɛ nɛ fa denjele kewɔn nɛ doo de doo, nɛgba balan akan ban nɛ.

⁴ Mɔna Wurubuare wii de waranjase te lee ɔ kegyae dinaa keɛ ɔ ne gyae de nombia nɛ doo, ⁵ ɔ tɛɛwɔ Kristo doo fa daa ban nafɔ deban kenan man doo yem de dukum man nɛ nyeedon. Mena doo ɛ tɔɔse nyi Wurubuare bɛrɛɛ keɛ ɔ ba mo boele daa doo te ɛ nyinja nyeedon. ⁶ Te mena keɛ Wurubuare be gyuuu Kristo lee yen man nɛ, mena mo yaa ɔ gyuuu daa mo lee mena yen kei man, te ɔ moo daa kekyaa Yesu Kristo gyan adido na daa na e kaa di gyoori. ⁷ ɔ yɛɛ nɛɛ kei na deban kamase keɛ kenja pou gyae kekɔn na, kenjin lese ɔ bɛrɛɛ na ɔ wɛ keɛ doo Kristo man te ka kela kpene kamase nɛ wola. ⁸ Nawolo nyi, bɛrɛɛ keɛ ɔ ba mo boele daa, na da keleɛdi keɛ doo lɛɛdi doo te ɔ fa daa nyeedon. Kenja pou ta lee daa gbagba gyan ya, ke yɛɛ kpene keɛ Wurubuareɛ ba mo fa daa. ⁹ Ta lee tomse njan doo yɛɛ doo ya, mena doo nɔlo na wola ɔ wose nɛ doo ya. ¹⁰ Nawolo nyi Wurubuare yɛɛ na daa mena keɛ gyeɛ de doo nɛ. Keɛ daa na Kristo be yɛɛ dokolon doo, te ɔ lese daa nyi dɛɛ yɛɛ tomse kpaakpa a njan ɔ be wulaa desina see nyi dɛɛ yɛɛ nɛ.

De popou yɛɛ dokolon Kristo man

¹¹ Mena doo ɛ tɔɔse mena keɛ nafɔ lolo man na, ɛ te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ. Emɛ te Gyudatenana nɛ baake nyi, ban ba te kara be baala wose ya nɛ. Be wui baala wose keɛ boɔ kare nɛ, nyinjmaa te ba moowo kara. ¹² ɛ tɔɔse nyi deban kenan na, emɛ na Kristo betan lonɔtoro ya. Na ɛ yɛɛ yenaasetenawo, ɛ te yɛɛ ban Wurubuare ba lese nɛ ya. Na ɛ yɛɛ nɔla ban ɛ be kpue kebakesee keɛ Wurubuare na ɔ balan be bake see nɛ man ya. Na ɛ sia be gyakaa kolo mo doo ya, te ɛ ba gyeɛ Wurubuare tɛɛle kei doo ya. ¹³ Te nɛnɛɛ keɛ ɛ doo Kristo man doo, emɛ ban nafɔ ɛ kyaa lemlem, te ɛ ba benaa na Kristo ya nɛ, lee ɔ yen keɛ ɔ ba yem nɛ doo, ɔ te tuu njan benaa na ɔ wose.

¹⁴ Non gbagba yena da wosefɛɛren. ɔ te yɛɛ Gyudatenana na ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ walan dokolon. Lee ɔ yen doo, ɔ tekerii dekan keɛ nafɔ ke yɛɛ kekɔla dekan te nɛ kpase mena balan akpen ala kewɔ nsana nɛ. ¹⁵ Nawolo nyi, ɔ wose te ɔ moowo lese Gyudatenana mmaraase, na gbɛɛnen, na nombia burum njan. Kpene keɛ doo ɔ be yɛɛ kei yena nyi, na waa nyin mo mena balan akpen ala kewɔ yɛɛ dokolon kon njan gbagba man. Nɛn te ɔ yela ɔ wosefɛɛren konawo be man. ¹⁶ ɔ tɛɛwɔ ɔpanɔdan keɛ doo pataa akpise ala

kewɔ, kyan wo mo do Wurubuare man, yɛɛ wo walan dokolon. Nawolo nyi, ɔ ta mo ɔpanɔdan keɛ doo lese kpene keɛ nɛ yele bɛɛ kɔla dɔnɔ nɛ. ¹⁷ ɔ konawo kaa yako wosefɛɛren nombia njan fa emɛ Gyudatenana ban ɛ benaa na Wurubuare, na ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ. ¹⁸ Non doo te Gyudatenana na ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ pou nyinja gbɛɛ Wurubuare felin dokolon man, mo gyu kya njan gyan.

¹⁹ Mena doo nɛnɛɛ nafɔ emɛ ban ɛ ba benaa na e ya nɛ, ɛ ta tekaa yɛɛ nɔla na balan yenaasetenawo bela ya. ɛ yɛɛ ban Wurubuare be hiraa wo nɛ be doona na be tebia na Wurubuare dekanalanmantenawo. ²⁰ Emɛ mo, be ta mo njan nɛgba deni nɛ, Wurubuare akpenkpɛngyɔɔra na Yesu kpilala ban yena dekan keɛ mokɔ kasee. Emɛ te bɛɛ mo ma gyakaa ke doo. Yesu Kristo gbagba yena boe keɛ fa deni keɛ pou don nɛ. ²¹ Non doo te deni keɛ boe kamase na sem nideli, te kɛɛ bee bese Wurubuare kedese deni keɛ boɔ maa see fa Wurubuare ɔsom, te ayimɛ be doo ke man ya nɛ. ²² Emɛ na Yesu te yɛɛ dokolon doo, te yela emɛ na akan ban pou bese dekyae keɛ Wurubuare nɛ tɛɛ ɔ felin njan doo kyaa.

3

Pɔɔl tom keyɛɛ ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ man

¹ Mena doo mɛɛ fane fa Wurubuare. Man Pɔɔl njan boɔ kyan man ɔ deni lee mena keɛ mɛɛ yako Yesu Kristo nombia njan mɛɛ fa emɛɛ ban ɛ te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ doo. ² Ma gyeɛ nyi ɛ te nyii nyi emɛɛ doo te Wurubuare moo ɔ bɛrɛɛ keɛ boele man, na maa nyin tale yako Yesu Kristo nombia njan fa njan lee ɛ deeli doo. ³ Wurubuare ta lese nombia njan weeseɛ nɛ wola man, nɛgba mena keɛ moɔ tangbɛɛ njarase fa njan nɛ. ⁴ Akpaa ɛ kala ke na, ɛ kena mena keɛ moɔ nyii Kristo nombia njan nafɔ nja weeseɛ nɛ man. ⁵ Gyangba keɛ na, ɔ ta lese mena nombia aweesen keɛna wola deniwalan ya, mona Wurubuare te tɛɛ ɔ felin njan doo lese nja wola Yesu Kristo kpilala na Wurubuare akpenkpɛngyɔɔra ban ayimɛɛ be doo be man ya nɛ. ⁶ Mena nombia aweesen keɛna yena nyi; lee Wurubuare nombia njan doo balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ, ta bese Wurubuare wui nɛgba Gyudatenana nɛ. Be popou ta bese walan dokolon na ban baa di aboo njan Wurubuare be yako see nyi waa ta Yesu Kristo doo fa wo nɛ.

⁷ Keɛ doo te ɔ moo ɔ bɛrɛɛ boele man, te ɔ moo man yɛɛ Yesu Kristo nombia

ɲan kegbetibii, lee ɲon gbagba ɔ donj kenj dɔɔ. ⁸ N kɛɛ na, manj yena Wurubuare balan banj man pou kemaasa, mɔna manj mɔ te ɔ moo ɔ bɛrɛɛ kenj boele, nyi maa yako Kristo wose man nombia ɲan ɲɛɛ lee koya te ɲa betan ɔto ya nɛ fa banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. ⁹ Na maa yela balan pou kena Wurubuare ɲon ɔ be yɛɛ kpene kamase nɛ, gbɛɛ kenj ɔ ba weese lee kewalanj kenj nɛ. ¹⁰ Te ɔ kegyae yena nyi, debanj kei man nɛ waa ta Kristotena dikpii kenj dɔɔ yela felinj man gyoonej na donjɛ ɲan pou ɲe kyaa adido nɛ ka gyenj Wurubuare sia kekara kenj betanj ɔto ya nɛ kpene kamase man. ¹¹ Wurubuare yɛɛ kei, lee kebake kenj ɔ be bake see ɔ nyeeman, te betanj ɔto ya nɛ dɔɔ. ɔ tɛɛ de Gbenjgyoo Yesu Kristo dɔɔ te ɔ yɛɛ kei. ¹² Kenj dɔɔ lɛɛ e di te daa na e be yɛɛ dokolonj dɔɔ, te dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ gyu ɲon Wurubuare gyanj kenj dɔɔ ne yee ya. ¹³ Mena dɔɔ mɛɛ waase ɲon nyi, ɛ na yela ɛ wose ke tekerii ɲon lee diyem kenj mɛɛ naa fa ɲon nɛ dɔɔ ya. Kenj pou yɛɛ fa ɛ deeli dɔɔ.

Pɔɔl kefane fa Efesotena

¹⁴ Kei dɔɔ te mee bunj ma doona dɔɔ de kya Wurubuare siaman. ¹⁵ Lee ɲon dɔɔ te lonjoro kamase kenj kyaa adido na tɛɛle kei dɔɔ nɛ ne nyinj ka yele. ¹⁶ Mɛɛ sola Wurubuare nyi, waa mo ɔ gyooro wose deeli kenj na waa ta ɔ felinj ɲon dɔɔ, na waa fa ɲon donj, na waa do ɲon kakyenj. ¹⁷ Waa yela Kristo kekyaa ɛ konɔɔ man ɛ kelɛɛdi dɔɔ, na kegyae kenj ɛ ne gyae Wurubuare na balan ɲe kefa ɲon donj na ɛ ka senj kenj. ¹⁸ Na ɛmɛɛ na Kristotena akanj banj pou kenyinj gyenj nyi Wurubuare kegyae kenj ɔ ne gyae daa nɛ boe nideli te ka betanj ɔto ya. ¹⁹ Na ɛ ka gyenj nyi kegyae kenj Wurubuare ne gyae daa nɛ boe, kenj dɔɔ dɔɔ gyae dɛɛ tale naa ke man tanj ya. Na Wurubuare ka mo ɔ dinɔɔ pou do ɛ man.

²⁰⁻²¹ ɛ yela dɛɛ ta Yesu Kristo na Kristotena dikpii kenj dɔɔ lese de Wurubuare gyoorobiiri kenj yele debanj kamase. Nawolo nyi ɲon ne tale la yɛɛ abɔɔ burum kela mena kenj dɛɛ bɔɔɔɛ yaa dɛɛ gyuenj lee ɔ donj kenj ne yɛɛ tom de man nɛ dɔɔ. Daa balan banj pou dɔɔ lɛɛ e di te daa na e yɛɛ dokolonj nɛ, ɛ yela dɛɛ lese ɔ yele kekpaakekpa. Amen.

4

Nɔɔdokolonj keyɛɛ Kristo man

¹ Mena dɔɔ nɛnɛɛ manj Pɔɔl ɲon me doo deni man kenj mɛɛ yako Kristo nombia ɲan dɔɔ nɛ, mɛɛ waase ɲon nyi ɛ yela ɛ dinɔɔɔ ke kaboena kebaake kpaakpa kenj Wurubuare be baake ɲon nɛ. ² ɛ yɔkɔɔɛ ɛ wose. ɛ woo na ɛ kenyinj konɔɔ. ɛ

gyae donj nombia na ɛ kewii fa donj. ɛ na mo ɲolo mɔ nombia do ɛ tɔɔ man ya. ³ ɛ kyanj ɛ wose na nɔɔdokolonj kenj Wurubuare felinj ne tɛɛ wosefɛɛɛɛɛɛɛɛ dɔɔ fa daa nɛ kekyanj ɲon bom. ⁴ De popou yɛɛ dokolonj. Wurubuare felinj dokolonj kyaa la mena dɔɔ te Wurubuare baake daa te de sia gyakaa kolo dokolonj koonj dɔɔ. ⁵ De Gbenjgyoo yɛɛ dokolonj te Wurubuare lonkesɔ mɔ dokolonj koonj kyaa, la te gbɛɛ dokolonj mɔ dɔɔ te dɛɛ tɛɛ lɛɛ Wurubuare di. ⁶ De popou dana Wurubuare dokolonj na kya dokolonj. ɲon yena de popou de Gbenjgyoo ɲon ɔ kela kpene kamase, te ɔ doo de popou man te ɔ ne yɛɛ tom de popou man nɛ.

⁷ Yesu gbagba kegyaebii te ɔ moo ɔ bɛrɛɛ boele daa dokolonj dokolonj, walan kamase na ɔ wui. ⁸ Mena dɔɔ te be ɲmarasewɔ Wurubuare nombia ɲan man nyiaa, “Debanj kenj ɔ ne gyu adido nɛ
 ɔ moo banj ɔ be yoo dii be dɔɔ nɛ kpu na ɔ wose lan,
 te ɔ moo abɔɔ fa balan.”

⁹ Te akpaa be yako nyi ɔ gyenjawo gyu adido na nawolo nyi sɛna? Kei nawolo baa nyi, ɔ tangbɛwɔ tisi gyoo tɛɛle kei ateta pɛ. ¹⁰ Te ɲon ɔ ba gyoo tɛɛle man nɛ, ɲon ke yena walanj ɲon mɔ ɔ ba koro gbaa ɲoma pou na waa nyinj kyaa yenanj kamase. ¹¹ Abɔɔ ɲan ɔ ba mo boele ɔ balan yena nyi, baale baa bese Kristo kpilala, na baale ka bese Wurubuare akpenjpenjgyɔɔra, na baale mɔ ka bese banj bɛɛ tɛɛ kolosi nombia kpaakpa ɲan nɛ, te baale mɔ baa yɛɛ ɔsɔfɔɔɔɔ na wolala. ¹² ɔ moo tomse kenj boele ɔ balan, na waa desina wɔ fa wɔ ɔsom kenj, na kenyinj yela Kristotena dikpii kenj ka bee nideli, ¹³ kelii debanj kenj de popou dɛɛ bee yɛɛ dokolonj, na dɛɛ lɛɛ Wurubuare bu ɲon di nideli na dɛɛ lee Kristo de dinɔɔ man, da kelɛɛdi na de kagyenj kenj da gyenj e nideli nɛ man.

¹⁴ Na dɔɔ tekaa bese bia wɔlɛɛ kenj balan ka mo kawola kumɛɛ kamase na ba adao gbɛɛnɛnɛn kaa beo daa, na kegyɔ daa gyu sia na wɔle ɲgba mena kenj felinj ne gyɔ degbele lonj dɔɔ nɛ ya. ¹⁵ Mena dɔɔ ɛ di anokoare fa donj lee ɛ konɔɔɔɔ man, na ɛ kegyae donj nombia, na ɛ ka mo gbɛɛ kamase man bee Kristo ɲon ɔ yɛɛ dikpii kenj nyee nɛ man. ¹⁶ Yesu Kristo man te wose man yenaase kpookpoo ɲan pou ne gyanjɛɛ nkyakaase man kyanj donj nideli. Te akpaa yenaase kpookpoo kamase kenj ne gyae donj, te ɲɛɛ yɛɛ tomse ɲan ne kaboena ɲa na, ne yeli Kristotena dikpii kenj na bee nideli.

Nyeedonj wɔle kenj doo Kristo man nɛ

¹⁷ Mena dɔɔ mɛɛ faree ɲon de Gbenjgyoo ɲon yele man nyi, ɛ na kyaa bela ɲgba

²¹ Kenj Wurubuare keyee doo ε man doo, ε yokose ε wose fa doŋa deban kamase. ²² Ala, ε yokose ε wose fa ε baala kpene kamase man, ηgba mena kenj ε ne yokose ε wose fa de Gbenjyoo ne. ²³ Nawolo nyi baale non ne diina doŋ ɔ weele non doo, ηgba mena kenj Kristo ne di doŋ Kristotena dikpii kenj doo ne. Te Kristo kei gbagba lee na balan banj be doo Kristotena dikpii kenj yeε ɔ wose ke ne nyee. ²⁴ Mena doo alo kamase waa yokose ɔ wose fa ɔ baale kpene kamase man, ηgba mena kenj Kristotena dikpii kenj ne yokose ka wose fa Kristo ne.

²⁵ Baala, ε gyae ε weela nombia ηgba mena kenj Kristo ne gyae Kristotena dikpii kenj nombia, te ɔ ba yem fa ke ne. ²⁶ Kristo yenawo fa Kristotena dikpii kenj, te ɔ moo ɔ nombia njan yeε ηgba lon ne, faafɔ balan banj be doo Kristotena dikpii kenj man lese ba ayimeε te ɔ moo wo see fa Wurubuare. ²⁷ ɔ yeε kei na waa nyin mo Kristotena dikpii kei koŋ non gbagba ɔ siaman kaa yeε ɔ wui, kenj gyanfare yaa ayimeε, yaa nombiikum kamase be doo ka wose man ya. ²⁸ Mena ke mo te kaboena nyi baala baa gyae be weela nombia, ηgba mena kenj beε gyae banj gbagba ba wose ne. Baale non ɔ ne gyae ɔ weele nombia ne, ne gyae non gbagba ɔ wose baa. ²⁹⁻³⁰ Nolo be kyaa kenj ɔ ne kola non gbagba ɔ wose ya, mona ɔ ne desina ke te ɔ ne keε ke doo mo. Nne mo yaa Kristo mo ne desina, te ɔ ne keε Kristotena dikpii kenj doo, nawolo nyi de yeε ɔ wose man balanwo. ³¹ Kenj doo te Wurubuare nombia ajmarasenj see ne yako nyiaa, "Lee mena doo baale waa lee ɔ kya na ɔ naa gyan, na waa gyu ke kpu na ɔ weele na non na e ka bese walan dokolon." ³² Mena nombii kei yeε nombii kenj ke dana yun te ηolo mo be tale nyii ka aseε ya. Te manj doo ma gyer nyi Kristo na balan banj boo lee e di ne wose man nombia yaa beε yako. ³³ Mena doo kaboena nyi baale kamase mo waa gyae ɔ weele ηgba non gbagba ɔ wose ne, na alo kamase mo ke yokose ɔ wose fa ɔ baale.

6

Bia na ba lolala

¹ Bia, kenj ε yeε Kristotenawo doo kaboena nyi yaa tei ε kya na ε naa dei. Nawolo nyi ε ne yeε kei na, ε ne yeε kpene kenj dei. ² Tei n kya na n naa dei, nawolo nyi kei yena Wurubuare mmaraa gyangbate kenj Wurubuare be yako nyi n di ke doo na, nyan kenjinj ke tonoo. ³ Tonoo kenan yena nyi akpaa n di mmaraa kei doo na, kpene kamase gyae ke de fa neŋ na n kenjinj kyaa teelee kei doo kyare. ⁴ Kyao, ε na do e bia banj lee kpene kenj ε ne yeε wo

ne doo ya. Mona kaboena nyi yaa keε be doo na e ka wola wo Wurubuare nombia na baa di ηe doo.

Gbenja na be gbenjyoo

⁵ Mee kolosi mee fa emee gbenja mo nyi, ε tei ε gbenjyoo na banj ε kyaa be gyanj ne dei lee ε konooε man, ηgba mena kenj ε ne tei Kristo ne. ⁶ ε na yako nyi, debanj kenj be kyaa ε gyanj te beε keε non doo te ε ke yeε tom ka gyoo be sia na baa kelee non ya. ⁷ ε na yeε ε tomse ηgba denibalan yaa ε ne yeε fa ne ya, mona ε yeε ηa na gyonj ηgba ε Gbenjyoo Yesu yaa ε ne yeε fa ne. ⁸ Nyi n yeε gbenj o, n yeε gyoooro bu e o, ampanj yaa mee yako non nyi, Wurubuare waa to walan kamase kom, lee ɔ tom kraakpaa kenj ɔ ne yeε ne doo.

⁹ Emee gbenjyoo na banj mo, ε tela ε gbenja ηgba mena kenj kaboena ne, ε naa ηmaase wo ya. ε toose nyi, emee na ε gbenja banj pou yeε ε Gbenjyoo non ɔ kyaa adido ne wui. Non ne diina nombia kenj ɔ beε keε ηolo siaman ya.

ε do Wurubuare yoo aboo

¹⁰ Pe me noowoya kei na, me noowoya akanj yena nyi, ε senj de Gbenjyoo woole dinaa kenj man kenkenj. ¹¹ ε mo Wurubuare yoo aboo njan pou do ηgba yoo kegbase ne, na ε ke tale di obonsam non adao gbεenenj kumee njan pou doo. ¹² Nawolo nyi de yoo kenj dee yoo ne, te yeε denibalanj yaa dee yoo na ya. Mona dee yoo bo na felinjkumee njan ηee di doŋ ηoma man ne, na felinjkumee njan ηee di doŋ balan doo, te beε som ηa teelee kei doo ne. Felinjkumee kenja ηaale yena ηgba woya, na beenenj, na yola na ηmeesenj, na gyabunise na gaose na doŋse njan pou ηe yeε felinjkumee ηa, te ηe kyaa ditiŋteε man adido na teelee kei doo kenj de beε mo de sia foneε naa ηa ya ne. ¹³ Mena doo ε do Wurubuare yoo aboo njan pou, na ε kenjinj tale senj kenkenj ηmanyarj obonsam non nombiakumee keyee debanj kei man. Te akpaa ε yoo kenj de tanj na, baa naa nyi ε seε ε senjeε ε da senjaε kenj man.

¹⁴ Kenj doo ε desina ε wose na ε ka senj kenkenj. ε yela anokoare kenj ε ne dii fa Wurubuare ne ke yeε ηgba abooε ne, na ε ka mo kpanj ε tenjase man, na ε gbεenenj kateneε mo ke yeε ηgba nyeele pampasanj kenj yoonooŋtana na mo gyeε be konoo ne. ¹⁵ Te kegyae kenj ε ne gyae nyi ε ke yako Wurubuare nombia njan ne fa balan wosefereŋ ne, ke yeε ηgba nkyokotase njan ε na doo ne. ¹⁶ Kenja pou wole ne, ε yela ε kelee di ke yeε ηgba nyeele pampasanj kenj ne. Kei te ε ke tale mo lee obonsam non apiase njan ηe noose dana boalanj ne. ¹⁷ ε yela nyeekelee kenj Kristo be lee non ne, ke yeε ηgba nyeele kototoo

kenj yoonootena na mo wuu lee ba nyeeya ne. Na e ke yela Wurubuaere nombia njan, ke yee ngba yoosila kenj Wurubuaere felin ne fa non nyi yaa mo tela gyu yoo ne. ¹⁸ E mo kefane yee aboo kenja pou. E sola Wurubuaere na waa fa non don. E fane debanj kamase, ngba mena kenj Wurubuaere felin non na wola non ne. Lee nne doo e doo e wose doo nideli, e na yeli e wose keyokose non ya. Na e ke fane debanj kamase fa Wurubuaere balan pou.

¹⁹ E fane fa man mo, nyi me na yee ya. Te me gyu mee yako Wurubuaere nombia njan na, Wurubuaere gbagba ka mo o noowoya njan do me nooman, na maa tale lese nombia aweesen njan doo Wurubuaere nombia man ne wola. ²⁰ Lee mena kenj ma seje fa nombia kenja doo, te be kyanja man do deni man. E fane fa man, na maa gyoo me konoo yako nombia njan ngba mena kenj kaboena nyi maa yako ne.

Nookado otomante

²¹ Mee kpila Tikikuse, de gyoo non dee gyae o nombia te o ne yee de Gbenjgyoo Kristo tom kenj ke gbee doo ne e gyan. O kon na waa yako non ma wose man nombia pou, na e ka gyan ma kekyaabii man. ²² Lee mena doo te mee kpila e e gyan, na waa yako non da kekyaabii man, na waa do non kakyer mo.

²³ De kya Wurubuaere na de Gbenjgyoo Yesu Kristo baa fa emee de tebia banj e silana Kristo ne wosefeerenj. Na baa yela e ke gyae donja na e ke lee Kristo di nideli. ²⁴ Wurubuaere waa mo o beree boele banj pou bee gyae de Gbenjgyoo Yesu Kristo kegyae kenj betanj oto ya ne.

Filipitena Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ŋmarase yele Filipitena ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl na Timoti baŋ de yee Yesu Kristo tewulewɔ ne gyaŋ. Dɛe ŋmarase ke dee yele emɛe Wurubuarɛ balan baŋ pou emɛe na Yesu Kristo be yee dokolon, te ɛ kyaa Filipi donɔɔ man ne na Kristotena kegyiise na baŋ pou bɛe kyɔ wɔ ne.

² De kya Wurubuarɛ na de Gbenjgyoo Yesu Kristo baa mo be berɛe boele ŋon na baa fa ŋon wosefɛerenj.

Pɔɔl kefane fa Kristotena baŋ be kyaa Filipi donɔɔ man ne

³ Deban kamase keŋ me tɔɔse ŋon na, mɛe fane fa me Wurubuarɛ karanj lee ɛ dɔɔ. ⁴ Mena mo te debanj kamase keŋ mɛe fane fa ŋon na mɛe mo gyonj fane. ⁵ Nawolo nyi lee debanj keŋ ɛ be lee Wurubuarɛ nombia ŋan di ne, te ɛ gyakaa ɛ ne kyɔ maŋ lee nombia ŋenanj kekolosi man kaa lii nanj gyeŋ. ⁶ Te mɛe lee di nideli nyi Wurubuarɛ ŋon ɔ be fi tom kpaakpaa kei ase ɛ man ne, waa yee ke tɔole kelii wee keŋ Yesu Kristo waa bese kɔŋ ne.

⁷ Mɛe gyae ŋon nideli lee me konɔɔ man. Mena dɔɔ ma gyeŋ nyi ke dei nyi maa gyuenj ɛ wose man ŋgba mena keŋ mɛe gyuenj ne. Nawolo nyi debanj keŋ boɔ kyanj maŋ tɔ deni, na debanj keŋ mee yoo lee Kristo nombia kpaakpaa ŋan dɔɔ, na debanj keŋ mɛe lese Kristo nombia kpaakpaa ŋenanj man wola balanj nyi ŋe yee ampanj ne, ɛ popou kyɔɔ maŋ lee tom keŋ Wurubuarɛ ba mo boele maŋ ne keyee man. ⁸ Wurubuarɛ gbagba gyeŋ nyi ɛ nombia doo me loo man, te mɛe gyae ŋon nideli ŋgba mena keŋ Yesu Kristo ne gyae daa ne.

⁹ Lee mena dɔɔ mɛe fane fa ŋon nyiaa, ɛ balanj kegyae keŋ dɛe bee kpu nideli na ɛ ke nyii Wurubuarɛ nombia ŋan man, na ɛ ka gyeŋ kpene keŋ kaboena nyi yaa yee lee ɛ kekyaabii man. ¹⁰ Kei gyae ke yela ɛ ke tale gyeŋ kpene keŋ dei ne nideli, na ɛ ke kyaa keŋ nombiikum kamase yaa ayimee kamase be doo ɛ wose man ya, kelii wee keŋ Kristo waa bese kɔŋ. ¹¹ Mɛe fane mo nyi Yesu Kristo waa desina ŋon na ɛ ke tale yee aboo ŋan ŋa tenɛe Wurubuarɛ siaman ne, na ke yela balanj ka mo obuo fa Wurubuarɛ na baa lese ɔ yele.

Ba kekyanj Pɔɔl tɔ deni te yeli Wurubuarɛ nombia ŋan te yaasee

¹² Me tebia, mɛe gyae ɛ ka gyeŋ nyi nombia ŋan be tunj maŋ ne gba te yeli Wurubuarɛ nombia ŋan te yaasee. ¹³ Lee mena dɔɔ yoonɔɔtena baŋ bɛe deke gyoo dɛe, na balanj akanj baŋ pou te nyii nyi keŋ mɛe som Kristo dɔɔ te be kyanj maŋ tɔ deni ne. ¹⁴ Ba ke kyanj maŋ tɔ deni keŋ ta do me tebia Kristotena burum kakyeŋ ba keleeɛdi man. Ka te yeli bɛe gyɔ be konɔɔ kolosi nyeekelee nombia ŋan keŋ boɔ ne yee kolo bela ya.

¹⁵ Ma gyeŋ nyi sibii na daaworo dɔɔ te balanj baale dɔŋɛe bee kolosi Kristo nombia ŋan. Mɔna baale mo na, baŋ ne kolosi nombia ŋan bo lee be konɔɔ kpaakpaa man. ¹⁶ Mena balanj wole nyibanj kɛwɔ dɔɔ, keŋ bɛe gyae maŋ dɔɔ te bee kolosi nyeekelee nombia ŋan. Nawolo nyi ba gyeŋ nyi Wurubuarɛ lese na maŋ, na maa nyinj lese wola balanj nyi ɔ nyeedonj nombia ŋan yee ampanj. ¹⁷ Balanj gyangba nyibanj baŋ dɔɔ, baŋ gbagba deeli dɔɔ te bee kolosi Kristo nombia ŋan. Boɔ na lese be konɔɔ man kolosi nyeekelee nombia ŋan ya, te ba gyeŋ nyi be yee mena na baa tale yela diyem keŋ mɛe naa ne, ka bo kpu debanj keŋ me doo deni man ne. ¹⁸ Mɔna maŋ dɔɔ kei bee hia maŋ ya. Kpene keŋ ne hia maŋ yena nyi bee kolosi Kristo nombia ŋan. Nyi ba mo konɔɔ kpaakpaa bo kolosi ŋa o, be ta mo konɔɔ kpaakpaa kolosi ŋa ya o ne, gbɛe kamase man na bee kolosi Kristo nombia ŋan. Kei dɔɔ te dana maŋ gyonj ne, te gyae ke yee maŋ gyonj mɛneɛ kelii ɔto.

¹⁹ Nawolo nyi ma gyeŋ nyi ɛ ne fane fa maŋ, te Yesu Kristo felinj ŋon mo ne kyɔ maŋ. Mena dɔɔ ma gyeŋ nyi keŋja pou gyae ke yela maa kaa nyinj ma wose. ²⁰ Mɛe gyae me konɔɔ man nideli te me loo mo gyakaa nyiaa, Wurubuarɛ be gyae waa yela desɛŋ ke kyanj maŋ lee gbɛe kamase man ya. Waa yela maa gyɔ me konɔɔ kolosi ŋgba mena keŋ mɛe tanj yee ne, na nyi me kyaa na me sia bo o, yaa ma yenjae o ne, na maa nyinj lese Kristo yele lee ma kekyaabii man. ²¹ Maŋ dɔɔ, akpaa me kyaa na me kyaa bo fa Kristo. Te akpaa ma yem mo na, ke yee tɔnɔɔ ke fa maŋ. ²² Akpaa me sɛe me kyaa nyeedonj man na, ke yee gbɛe daale ke fa maŋ na maa nyinj yee tom kpaakpaa fa Wurubuarɛ. Mena dɔɔ moɔ gyeŋ keŋ maa lese ya. Nyi maa lese nyeedonj bo o, yaa maa lese yeŋ ho o, moɔ gyeŋ ya. ²³ Ma te dɔɔ aboo ala keŋja nsana. Nafɔ ma kegyae yena nyi maa yeŋ lee tɛele kei dɔɔ na me kaa kyaa Kristo gyanj adido, nawolo nyi keŋ dei kela ma kekyaa tɛele kei dɔɔ. ²⁴ Mɔna lee emɛe dɔɔ, dei nyi maa kyaa tɛele kei dɔɔ na maa nyinj kyɔ ŋon. ²⁵ Mɛe lee di nideli nyi daa na ŋon pou dɛe kyaa, na maa nyinj kyɔ ŋon na ɛ

ka bee e keleedi man na e ke nyin di gyon lee e Wurubuaere keleedi man. ²⁶ Kei gyae ke yela nyi akpaa ma bese kaa kyaa na non na, lee man dɔɔ gyon kenj e ne dii lee Yesu Kristo dɔɔ ne, gyae ka bese gbaa.

²⁷ Nenee kpene kenj be kaa e ke yee yena nyiaa, e yela e kekyaabii ke kyaa na mena kenj nyeekelee nombia njan nawolo ne. Akpaa e yee mena ne, kenanj na nyi me kyaa e gyan yaa mo kyaa e gyan koranj ya na, maa nyii nyi e dana Wurubuaere nombia njan kenkenj, te e senje na e tebia noodokolonj na e nombia ayeesa pou man, te e ta mo noodokolonj e ne kyɔ balanj na baa lee Kristo nombia kpaakpaa njan di. ²⁸ Te maa nyii mo nyi e bee yee balanj banj bɛe koro senj tia non ne lee gbɛe kamase man ya. E yee mena na gyae ka lese wola wo nyi Wurubuaere waa wolee wo, mona emee dɔɔ Wurubuaere waa lee e nyee. ²⁹ Nawolo nyi Wurubuaere te fa non gbɛe nyi yaa lee Kristo di kaagenj bo ya, mona o faa non gbɛe nyi lee non Kristo dɔɔ yaa naa diyem mo. ³⁰ E naa diyem kenj mo naa debanj kenj me kyaa e gyan ne, te e ne nyii mena kenj me gyakaa mee naa diyem ne. Mena diyem kenanj njaale yaa emee mo ne naa ne.

2

E yokose e wose ngba Yesu ne

¹ Lee noodokolonj kenj emee na Kristo be yee e kekyaabii man dɔɔ o na do non donj, te o balanj kegyae kenj mo na do non kakyenj. Mena mo te lee noodokolonj kenj doo emee na Wurubuaere felinj non man dɔɔ, ne yeli emee na e tebia ne yee noodokolonj te e ne yee deeli fa donja te e ne wii donja waranjase. ² Mena dɔɔ e yela ya agyuenj ke yee dokolonj, na e ke gyae donja kyeekyee. E yela emee na e tebia pou ke yee noodokolonj na e ka senj nombii dokolonj dɔɔ. Akpaa e yee mena na, e ke yela gyon kenj doo me man ne ka bo kpu. ³ E na yee sibiikum ya, te e na wola e wose lee gbɛe kamase man ya. Mon a yokose e wose fa donja, na e ke bu e tebia nyi ba kela non. ⁴ E na yeli e sia keyee emee yaagenj wui aboo dɔɔ ya, mona e gyae e tebia mo deeli.

⁵ E yela e dinoo ke kyaa na Yesu Kristo wui.

⁶ E toose nyiaa,

Yesu na Wurubuaere yee dokolonj lee gbɛe kamase man.

Mon a o te kee o wose nyi non na Wurubuaere yee kyeekyee ya.

⁷ O te kee o wose nyi o yee nolo e ya.

Mon a o moo o wose yee ngba ghenj ne, te o yela ba lola e ngba deniwalanj ne.

⁸ Be ka lola e ngba deniwalanj ne,

o yokose o wose te o nyii Wurubuaere dei kelli o yenj man.

Yenj kenj o ba yem gba ne, yee kenj boɔ gyɔ e mataa opanjan dɔɔ ngba dukumyee ne.

⁹ Mena dɔɔ Wurubuaere gyina e adido adido te o faa e gooro dekyae, te o fa e yele kenj kela yele kamase.

¹⁰ Lee mena yele kenanj dɔɔ, balanj na kpene kamase kenj kyaa adido

na njan pou ne kyaa teele kei dɔɔ, na njan pou ne doo teele kei ateta ne gyae ke bunj som Yesu.

¹¹ Mena ke te walanj kamase waa gyuuu o noo yako nyi

Yesu Kristo yena de Gbenjgyoo.

Kei gyae ke yela balanj ka lese de kya Wurubuaere yele.

¹² Mena dɔɔ me tebia kpaakpaa, debanj kenj me kyaa e gyan na e ne di nyeekelee nombia njan dɔɔ. Mena mo yaa mee gyae nyi nenee kenj mo kyaa e gyan ya ne, e kyanj e wose na e ke di ne dɔɔ kela gyanngba kenj. E mo Wurubuaere keyee deke e wose, na e ke sila nyeekelee nombia njan nideli.

¹³ Nawolo nyi Wurubuaere ne yee na tom e man, mena dɔɔ te o ne yeli e ne gyae nyi e ke yee o kegyaabii te non mo na doo na non kakyenj te e ne tale yee o kegyaabii.

¹⁴ Kpene kamase kenj e ne yee na e na toronj ya, te e na mo gyoo donja mo ya. ¹⁵ E yee mena na ayimee kamase be gyae ke doo e wose man ya, te nolo mo be gyae waa nyinj nombiikum daale yako lee e wose man ya. Na e ke nyinj bese Wurubuaere bia banj bɛe yee nombia kpaakpaa balanj kumee man. E yela e nombia kpaakpaa keyee ka lee deboo be man, ngba mena kenj kyolobiise ne njalakee ditintee man ne.

¹⁶ E kyanj nyeedonj nombia njan man nideli.

Akpaa e yee mena na, lee emee dɔɔ maa tale gyɔ me konoo wee kenj Kristo waa konj ne, na ka wola nyi me kaale na ma tom kenj moɔ yee ne pou te yee yakaa ya. ¹⁷ N te kee ya na baa ko manj. Nyi de konj mena na maa yee ngba wonembu non e ba mo deesi fa Wurubuaere lee mena kenj e be lee e di dɔɔ ne. Dekonj mena na gyae ke yee manj gyon, na ke yela de popou ke nyanje.

¹⁸ Mena ke te kabooena nyi dee yee emee mo gyon, na daa na non pou ke kyaa gyon man.

Pɔɔl kekpila Timoti na Epaferadituse

¹⁹ Me loo gyakaa de Gbenjgyoo Yesu dɔɔ nyi o fa manj gbɛe na, be gyae ke kyare ya maa kpila Timoti e gyanj. Na ke yela maa nyii e kekyaabii man, na emee mo ke nyii ma kekyaabii man na ka do manj kakyenj. ²⁰ Ma be dana nolo kenj o na gyuenj e deeli dɔɔ kpu na non Timoti ya. ²¹ Nawolo nyi

balaj akan baj pou dɔɔ, be sia gyakaa baj gbagba abɔɔ dɔɔ bo. Bɔɔ na gyuen Yesu Kristo nombia njan dɔɔ ya. ²² Mɔna ε gyen nyi Timoti ta lese wola nyi, ɔ yee walan njan n ke tale mo n wose lo ɔ dɔɔ. Nawolo nyi debanj ken mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa njan ne, ɔ senawɔ me gyan ngba mena ken bu na sem ɔ kya gyan ne. ²³ Mena dɔɔ akpaa ma betaa naa mena ken ma kekyaabii man doo na, maa kpila e ε gyan. ²⁴ Mena mɔ te me loo gyakaa nyi de Gbengyoo Yesu de sɛɛ na, be gyae ke kyare ya na man gbagba maa kɔn ε gyan.

²⁵ Mɔna me naawo nyi kaboena nyi maa kpila me dɔɔ Kristo baale Epaferadituse njan daa na e ne yee tom dokolon, te ε be kpila e nyi waa kɔn kaa kyɔ man ne nyi waa bese kɔn ε gyan. Daa na e ne yee na tom dokolon, te dee yoo na nyeedon nombia njan keyako ngba yoonɔtɛna ne. ²⁶ ɔ ne gyae lee ɔ konɔɔ man nyi waa naa e popou. Nawolo nyi ε ke nyii nyi ɔ na wee ne ke takaa e nideli. ²⁷ Kawee gbagba na ɔ weewɔ ken koran ɔ yela waa yen, mɔna Wurubuare wii ɔ waranjase. Na njan waagen waranjase te Wurubuare wiiwɔ ya, mɔna ɔ wii man gbagba mɔ waranjase. Na mena ya na nafa men yeyeeɔ nideli. ²⁸ Mena dɔɔ mee gyae nyi waa kɔn ε gyan bilen, na ε naa e na ke yee njan gyon na man mɔ wɔe ke fɛɛ man. ²⁹ Nyi akpaa ɔ kɔn na ε lɛɛ e gyon man, nawolo nyi de popou yee de Gbengyoo Kristo balanjwɔ. E mo obuo fa mena balanj kewɔ dinɔɔ. ³⁰ Nawolo nyi Kristo tom ken dɔɔ te ɔ yela waa yen ne. Njan moona ɔ wose fa yen kaa sen ε nawɔɔ man kyɔ man tom ken keyee man.

3

Yesu kelɛɛdi ne ye le te Wurubuare ne lɛɛ walan do

¹ Me tebia, nombii ken be kaa maa yako njan yena nyi ε yela ke yee njan gyon lee kpene ken de Gbengyoo Yesu ne yee fa njan ne dɔɔ. Man dɔɔ bɛɛ takaa man nyi me ta bese mee njanrase njan nombia njan mɔɔ wulaa njanrase njan kaalan ne ya. Nawolo nyi ma gyen nyi nombia njan gyae ke kyɔ njan, na ε ke tale sen kenken ε kelɛɛdi man. ² E keε ε wose man nideli na balanj baj be dana nombiakumɛ te bɛɛ gyae baa wolɛε e kelɛɛdi, te bɛɛ nɛre balanj nyi baa kara be baala wose ne. ³ Daa yena balanj baj bɔɔ kara de baala wose gbagba. Nawolo nyi daa ne tɛɛ bo Wurubuare felin njan dɔɔ som Wurubuare. Lee Yesu Kristo mɔ dɔɔ dɛε gyɔ de konɔɔ. Mena dɔɔ bɛɛ tekaa hia nyi dɛε mo de sia gyakaa baala wose kekara ken bɛɛ mo nyinjmaa kara ne nombia dɔɔ ya. ⁴ Nafa man yena walan

njan kaboena nyi maa wola ma wose lee mena abɔɔ kenja dinɔɔ man.

Akpaa nyi njan dana kpene ken dɔɔ te waa tale mo ɔ wose lo mena abɔɔ kenja dinɔɔ dɔɔ na, nafa njan be kyaa me wole ya. ⁵ Kpene ken dɔɔ te mee yako mena yena nyiaa, be ka lola man weeya gyanaarate na te be kara man me baala wose. Me yee Iserae bu gbagba e njan mɔɔ lee Gyekopo bu Beryamen dekanalan man. Me naanao yee Hiburutenawɔ mena dɔɔ man gbagba mɔ me yee Hiburutena fatabo man walan e. Nyi akpaa de keε Gyudatena mmaraase njan dɔɔ kedi na maa tale yako nyi me yee Farasii baale e, nawolo nyi me dii ba mmaraase njan pou dɔɔ nideli. ⁶ Ma doo kakyen Gyudatena ɔsom ken man nideli, te me naase Kristo silala baj diyem nideli. Akpaa nyi nafa kaboena bo nyi walan waa di mmaraase njan dɔɔ pena Wurubuare ke lɛɛ e do na, nafa man dɔɔ nombiikum daale be doo ma wose man ya.

⁷ Abɔɔ njan pou nafa njan dana tonɔɔ fa man ne, neneε lee Kristo dɔɔ njan tan tonɔɔ fa man bela ya. ⁸ Na abɔɔ njan njan jaagen ya. Mɔna abɔɔ njan pou nafa gyan gba mee mo ma wose lo njan dɔɔ ne, neneε mo lee me Gbengyoo Yesu Kristo kagyen ken kela abɔɔ njan pou dɔɔ, me te fun njan popou leki. Lee njan Kristo dɔɔ kpene kamase te bo man, te mee keε njan ngba dufun dɔɔ abɔɔ ne, na maa nyin bese Kristo wui kepaa. ⁹ Na daa na e ke yee dokolon kepaa na me nombia ke nyin teneε Wurubuare siaman. Kei te yee nyi lee tom ken man gbagba be yee ne dɔɔ yaa ken mɔɔ di Wurubuare mmaraase njan dɔɔ ne dɔɔ ya. Mɔna ken mɔɔ lɛɛ Kristo di dɔɔ te me nombia teneewɔ Wurubuare siaman ya. ¹⁰ Mee gyae nyi maa gyen Kristo nideli, na maa naa don ken Wurubuare ba mo gyusu e lee yen man ne. Na maa kpu na e naa diyem ken ɔ be naa ne, na ke yee ngba daa na e yena la ne. ¹¹ Mena dɔɔ me loo gyakaa nyi de kɔn mena na, wee daale Wurubuare waa gyusu man lee yen man.

Mo n sia gyakaa kpene ken doo n siaman ne dɔɔ

¹² Na mee yako baa nyi me tan ke nyin mena abɔɔ kenja pou, yaa me gbɛɛnen teneε Wurubuare siaman kepaa ya. Mɔna mee yee kakyen bo nyi maa nyin kpene ken dɔɔ Yesu Kristo be baake man nyi me kaa bese ɔ wui ne. ¹³ Me tebia, na mee yako baa nyi me tan ke nyin kpene ken mee yoo nyi maa nyin ne ya. Mɔna nombii dokolon ken mee yee yena nyiaa, mee woleε abɔɔ njan pou be kaa lam ne. Mɔɔ na tekaa tɔɔse njan bela ya. Mɔna kpene ken doo me siaman ne, ke dɔɔ te me

loo gyakaa. ¹⁴ Akpaa balan na peree keyeu man na, bɛɛ yɛɛ kakyɛn yeu kelii botɔɔ keɲ kaboena nyi baa lii nɛ pɛna baa nyin kpene keɲ dɔɔ bɛɛ pereɛ nɛ. Mena ke mɔ yaa me gyakaa mɛɛ yɛɛ kakyɛn me kaa lii ɔto, na Wurubuare ke nyin fa man kpene keɲ ɔ be yako see nyi waa mo tɔ man kom nɛ. Kom keɲ Wurubuare waa tɔ man yɛna nyi, keɲ mɔɔ lɛɛ ɔ bu Yesu Kristo di dɔɔ waa yela maa nyin gbɛɛ gyu ɔ gyoorobiiri keɲ man.

¹⁵ Daa ban pou dɔɔ beɛ Wurubuare ɔsom keɲ man nɛ, mena dinɔɔ kei te kaboena nyi de popou dee nyin. Mɔna akpaa ɛ man baale dana agyueɲ kpoo daale na, Wurubuare waa kyɔ nɔn na ɛ ke nyii me nombia keɲa man nideli. ¹⁶ Kpene keɲ ne hia yɛna nyi, ɛ yela dɛɛ kyaa ngba mena keɲ Wurubuare be wulaa yako nyi dɛɛ kyaa nɛ.

¹⁷ Me tebia, ɛ popou ɛ kaseɛ ma kekyaabii ngba mena keɲ baale ne yɛɛ nɛ. ɛ see ɛ sia tɛɛle man, na ɛ ke kaseɛ balan ban ba kekyaabii yɛɛ ngba mena keɲ dɔɔ wola nɔn nɛ. ¹⁸ Me te wulaa yako nɔn nombii kei. Te nɛnɛɛ mɛɛ mo siasaran mɛɛ yako nɔn bela nyiaa, balan baale ta besena ba wose Kristo kolala. Be nombia nɔn bɛɛ yɛɛ nɛ nawolo nyi ban gyan na, Kristo yeɲ keɲ ɔ ba yem nɛ be dana tɔnɔɔ ya. ¹⁹ Wurubuare waa wɔlɛɛ mena balan banan kekpaakekpa. Nawolo nyi be ta mo abɔɔ nɔn ban gbagba ne gyae nɛ besena be Wurubuare. Kpene keɲ yɛɛ desɛɲ nombia nɔ nɛ, nɔn man te ban ne gyɔ be konɔɔ. Tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kegyae kaagen te ban na gyueɲ. ²⁰ Mɔna daa dɔɔ de dɛɛ yɛna Wurubuare man adido. Botɔɔ te de loo gyakaa nideli nyi da nyeeɛɛɛ nɔn waa lee kɔɲ. Nɔn yɛna de Gbɛngyoo Yesu Kristo. ²¹ Deban keɲ waa kɔɲ nɛ, nɔn ne gyae la waa mo don keɲ ɔ dana ɔ ne gyee kpene kamase nɛ kyɛɛkeɛ da wosenaane kei keɲ gyae ka yeɲ nɛ, na waa besena ke na ka ke yɛɛ ngba nɔn gbagba ɔ wui gyoorobiiri wosenaane keɲ nɛ.

4

Pɔɔl kekolosi fa Filipitena

¹ Lee mena dɔɔ me tebia gyaagyɛ ban mɛɛ gyae ɛ nombia te ɛ nombia ne gyɔ man loo, ɛ seɲ keɲkeɲ na ɛ ke di de Gbɛngyoo Yesu nombia nɔn dɔɔ. ɛmɛɛ dɔɔ te maa di gyon na maa nyin yele.

² Ewodia na Sintike, mɛɛ waase nɔn bo nyi ɛ yɛɛ nɔɔdokolɔɲ nawolo nyi ɛ popou yɛɛ de Gbɛngyoo balanwɔ. ³ Nɛnɛɛ nyan me dɔɔ kpaakpaa nɔn mɛɛ mo ma wose lo n dɔɔ, mɛɛ gyae nyi n ke desina ala bala kɛwɔ nsana. Nawolo nyi deban keɲ mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa nɔn nɛ, ba seɲawɔ na man demena na dunolun

pou. Mena ala kɛwɔ na Kelemante na me dɔɔna akan ban pou kyɔɔ man nideli ma tom keɲ keyɛɛ man. Ba te nɔmarase mena balan kɛwɔ pou yela do nyeedon kekpa tɔne keɲ man.

⁴ Deban kamase na, ɛ yela ke yɛɛ nɔn gyon lee kpene keɲ de Gbɛngyoo Yesu be yɛɛ fa nɔn nɛ dɔɔ. Mɛɛ yako nɔn baa bela nyiaa, ɛ yela ke yɛɛ nɔn gyon. ⁵ ɛ yela balan pou kena ɛ wose keyɔkɔse na ɛ dinɔɔ kpaakpaate keɲ. Nawolo nyi be gyae ke kyare ya, de Gbɛngyoo Yesu waa bese kɔɲ. ⁶ ɛ na barase na kolo ke yɛɛ ya. Mɔna kpene kamase man na, ɛ fane fa Wurubuare na ɛ ke fa e karan lee nombii kamase man, na ɛ ka mo ɛ nombia nɔn pou dɔɔ ɛ konɔɔ man nɛ see ɔ siaman. ⁷ Akpaa ɛ yɛɛ mena na, keɲ ɛ ne lɛɛ Yesu Kristo di dɔɔ Wurubuare woseɛɛɛɛɛ keɲ walan bɛɛ tale nyii ke man ya nɛ, gyae ke yela ɛ wɔe ke fɛɛ nɔn na ɛ konɔɔ man nombia mɔ ke kyaa nɔn kyɛkyɛɛ.

⁸ Me tebia, kpene keɲ be kaa maa yako nɔn yɛna nyiaa, ɛ mo ya agyueɲ gyakaa nombia nɔn nɛ yɛɛ anokoare, na kpene keɲ ke dana obu, na nombia nɔn nɛ doo na nɛ gbɛɛ, na kpene keɲ dukum be doo ke man ya, na kpene keɲ na wola balan kegyae, na kpene keɲ ke dana yele kpaakpaa nɛ dɔɔ. Akpaa nyi kolo kyaa keɲ ke dei keɲ balan ne kɛɛɛ ke na, kaboena nyi yaa gyueɲ mena abɔɔ nɔn dɔɔ bo. ⁹ Abɔɔ nɔn mɔɔ wola nɔn te ɛ be lɛɛ nɔ do, na nɔn ɛ be naa me man na nɔn ɛ be nyii mɔɔ kolosi nɛ, nɔn te kaboena nyi yaa yɛɛ. Akpaa ɛ yɛɛ mena na, Wurubuare nɔn ɔ yɛɛ woseɛɛɛɛɛ Gbɛngyoo e nɛ waa kyaa na nɔn.

Pɔɔl kado Filipitena nɔɔ lee kekyɔ keɲ bɔɔ kyɔ e nɛ dɔɔ

¹⁰ Dana man gyon te mɛɛ lese de Gbɛngyoo Yesu yele, nawolo nyi nɛnɛɛ ɛ ta bese lese wola nyi me nombia ne hia nɔn. Ma gyeɲ nyi me nombia wulaa ne hia nɔn, mɔna gbɛɛ te ɛ te nyim na ɛ ka lese wola ya. ¹¹ Na ma wose kyanɔ na man dɔɔ te mɛɛ yako nombia keɲa ya. Nawolo nyi man dɔɔ, me te wulaa kaseɛ mena keɲ maa kyaa gyon man lee gbɛɛ kamase man. ¹² Ma gyeɲ diyem man kekyaa, te ma gyeɲ wosekenyɛn man mɔ kekyaa. Kpene kamase man na, ma gyeɲ ma wose katela. Me dii baa bo o, yaa tanam na koo na man bo o, me dana o mɔɔ dana ya o, ma gyeɲ ma wose katela. ¹³ Nawolo nyi Kristo don keɲ doo me man dɔɔ, maa tale yɛɛ kpene kamase.

¹⁴ Mɔna ɛ yɛɛ ke nideli ngba ma wose be kyanɔ man te ɛ be kyɔ man nɛ. ¹⁵ ɛmɛɛ Filipitena gbagba ɛ gyeɲ nyiaa, deban keɲ mɔɔ fiaseɛ mee kolosi Kristo nombia

kpaakpaa ñan fa ñon te moó lee Masedonia téele man ne, lee emee wole na Kristotena ban ñolo na ñolo te kyó man na kolo ya. ¹⁶ Nawolo nyi de ban ken gba me kyaa Tesalonika donoo man te ma wose be kyan man ne, e yelee man aboo agbaatee agbaatee. ¹⁷ Na me sia ne yee bo nyi yaa yelee man aboo ya. Mona kpene ken doo te mee lee ya aboo yena nyi, mee gyae nyi Wurubuaré ke hiraa ñon lee e deeli ken e ne yee ne man. ¹⁸ Mee gyae e ka gyen nyiaa, aboo ñan pou e ba mo yelee man ne kaa tunja man te ñan mo yena aboo ñan ne hia man. Aboo ñan e ba mo yelee Epaferadituse ba mo kona man ne, te yeli me ta bese nyin gbaa. Ya aboo ñenan yee ñgba aboo ofon nyin ñan e ba mo kaa deesi fa Wurubuaré ne. Ñe yee kedeesa aboo ñan ñe kaboena, mena doo ña gyoo Wurubuaré sia. ¹⁹ Me Wurubuaré ñon mee som e ne, waa fa ñon aboo ñan pou kaboena nyi yaa nyin ñgba mena ken o gyoorobiiri man aboo boe ne. Nawolo nyi e te kaa bese Yesu Kristo balan.

²⁰ E yela dee lese de kya Wurubuaré yelee kekpaakekpa. Amen.

²¹ E do Wurubuaré balan ban pou be kyaa botoo ne noo. Me tebia Kristotena ban be kyaa me gyan kebo bee kyó man ne na do ñon noo. ²² Wurubuaré balan ban pou be kyaa kebo ne na do ñon noo. Tuturu na, ban be kyaa gyoo dinaa Kaesa dekpajalan man ne na do ñon noo.

²³ De Gbergyoo Yesu Kristo waa mo o beree boele ñon na waa sen e wole.

Kolosetena Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ŋmarase yele Kolosetena ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl ŋon Wurubuare ba lese maŋ lee ɔ kegyaebii man nyi maa yee Yesu Kristo kpilale ne, na de dɔɔ Kristobaale Timoti gyan. ² Dee ŋmarase ke dee yele emee de tebia Wurubuare balan baŋ ε be lee Yesu Kristo di, te ε silana anokoare keŋ te ε kyaa Kolose donɔɔ man ne. De kya Wurubuare waa mo ɔ beree boele ŋon na waa fa ŋon wosefereŋ.

Nɔɔkado na kefane

³ Deban kamase keŋ dee fane na dee fa Wurubuare de Gbenɔyoo Yesu Kristo ɔ kya ŋon karan lee emee dɔɔ. ⁴ Nawolo nyi de te nyii mena keŋ ε be lee Yesu Kristo di, na mena keŋ ε ne gyaee Wurubuare balan baŋ pou ne. ⁵ E ne yee keŋa pou nawolo nyi, ε sia gyakaa abɔɔ kpaakpaa ŋan Wurubuare be desina see ŋon adido ne dɔɔ. Wurubuare nombia ŋan ε be tangbee nyii ne, yele la te ε gyenawɔ nyi abɔɔ kpaakpaa ŋaale doo adido fa ŋon. Wurubuare nombia keŋa yena anokoare nombia ŋan. ⁶ Nombia kpaakpaa ŋan bɔɔ yako ŋon ne te lee teele kei pou dɔɔ. Te ŋa te yeli balan burum ne kyeeke leee be gbeneŋ kumee man kɔŋ Wurubuare gyan, ŋgba mena keŋ ŋa be kyeeke ŋon lee wee gyanbate keŋ ε be nyii nombia ŋenan, te ε be nyii Wurubuare beree keŋ man nideli ne. ⁷ De dɔɔ gyaagy Epafrase ŋon ɔ yee Yesu Kristo tobaale e te ɔ ne yee ɔ tom na anokoare, te daa na e pou ne yee tom dokolon ne yako na ŋon beree nombia keŋa. ŋon kaa senjala de nawɔɔ man te ɔ kyɔɔ ŋon. ⁸ ŋon mo kaa yako na daa mena keŋ Wurubuare felin ŋon be yeli e ne gyaee Wurubuare balan nideli ne.

⁹ Mena dɔɔ lee wee keŋ dɔɔ nyii ε wose man nombia ne, dee fane fa ŋon wee kamase nyi Wurubuare waa fa ŋon nyansa na waa yela ε ka gyen ɔ kegyaebii na ε ke nyii ɔ nombia ŋan pou man nideli. ¹⁰ Kei ne gyaee la ke yela ε ke tale kyaa ŋgba mena keŋ de Gbenɔyoo Wurubuare ne gyaee ne, na ε ke yee abɔɔ kpaakpaa ŋan kaboena ne gbeye kamase man, na ε ka gyen ɔ nombia ŋan mo kpu. ¹¹ Dee fane nyi Wurubuare waa mo ɔ gyoorobiiri don keŋ ka dokoso be kyaa ya ne do e man, na waa yela ε kenyin konɔɔ seŋ keŋkeŋ kpene kamase keŋ gyaee ke kɔŋ ε dɔɔ ne man. ¹² Dee fane nyi gyon dee doo ε man na ε ke fa Wurubuare karan deban kamase,

nawolo nyi ŋon yele la te ε kaboewo nyi yaa nyin abɔɔ kpaakpaa ŋan ɔ be desina see ɔ gyoorobiiri keŋ man fa ɔ balan ne. ¹³ Nawolo nyi ŋon Wurubuare lese na daa lee ɔbɔnsam ditinɔee keŋ man, te ɔ mo daa kɔŋ ɔ bu Yesu ŋon ɔ ne gyaee ɔ nombia ne gyoorobiiri man. ¹⁴ ɔ bu Yesu Kristo kei te ɔ moowo tɔ de nombiakumee pou kom. ŋon Yesu yele la te de nyina da wose te Wurubuare mo de nombiakumee pou kyee daa.

Kristo kela kpene kamase

¹⁵ Wurubuare bu Yesu Kristo ŋon ɔ kyaa pete Wurubuare be yee kpene kamase ne, ŋon yena Wurubuare ŋon walan bee mo ɔ sibii naa e ya ne dinɔɔ. ŋon kela na abɔɔ ŋan pou Wurubuare be yee ne. ¹⁶ ŋon Yesu dɔɔ te Wurubuare teewo yee abɔɔ pou. Abɔɔ ŋan ŋe kyaa adido na ŋan ŋe kyaa teele man, ŋan dee mo de sia fonee naa ŋa na ŋan de bee naa ŋa ya ne, mo kpu na kpene kamase keŋ ne di don yenan kamase ŋgba gbenɔyoon na gyoonen pou. ŋon Yesu dɔɔ te Wurubuare teewo yee abɔɔ pou, te ŋe popou mo kyaa fa e. ¹⁷ ŋon Yesu Kristo kei wulaa ɔ kyaa pete Wurubuare yee kpene kamase, te ɔ don man dɔɔ te kpene kamase mo kyaa. ¹⁸ ŋon yena ɔ balan Kristotena dikpii keŋ pou nyee, te ɔ na wola wo gbeye ŋgba mena keŋ deniwalan nyee na wola na ɔ wose pou gbeye ne. ŋon ke yena be nyeedon pou nyee, na walan ŋon Wurubuare be tangbee gyuuu leee yen man, na ke yela waa bese abɔɔ pou man siamante. ¹⁹ Ke yee ŋon Wurubuare gbagba kegyaebii ke nyi, ɔ dinɔɔ pou de kaa doo ɔ bu ŋon man. ²⁰ Yesu yen keŋ ɔ ba yem ɔpanɔan dɔɔ na ɔ fatabo keŋ be kyeeke leki ne, keŋ kaa desina na kpene kamase na Wurubuare nsana. Keŋ moon wosefereŋ kɔŋ adido na ateta abɔɔ pou na ŋon Wurubuare nsana.

²¹ Gyanɔba keŋ na nafa emee na Wurubuare nsana be dana gyon ya, te ε nombiakumee dɔɔ ε kola e lee ε konɔɔse man. ²² Mɔna nenee dɔɔ Wurubuare te tee Kristo ŋon ɔ be kaa bese deniwalan te ɔ ba yem ɔpanɔan dɔɔ ne dɔɔ desina emee na ŋon Wurubuare nsana. Wurubuare yee kei na e ke tale kaa seŋ ɔ siaman keŋ dukum kamase be doo ε man na ke yela waa bu ŋon fɔɔ ya. ²³ Mɔna kaboena nyi yaa seŋ ε keleedi keŋ man keŋkeŋ, keŋ nyi ε ba lese e loo lee abɔɔ ŋan Wurubuare be yako see ɔ nombia kpaakpaa ŋan man nyi waa yee fa ŋon ne dɔɔ ya. Wurubuare nombia ŋan ε be wulaa nyii ne, ŋan ke te be donɔee bee kolosi fa balan yenan kamase. Wurubuare yele la te maŋ Pɔɔl

mo kaa bese nombia njanan tomyere te me doŋ mee kolosi ŋa fa balan ŋe.

Tom keŋ Pɔɔl be yeε fa Kristotena

²⁴ Dana man gyon ŋgba emee doo mee naa diyem deban kei ne. Kei nawolo nyi mena keŋ Yesu be naa diyem ɔ balan doo ne, mena diyem kenan ke yaa na senjeε ɔ nawoo man mee naa ŋgba mena keŋ kaboena nyi Kristo walan waa naa diyem Kristotena dikpii keŋ doo ne.

²⁵ Wurubuare gbagba lese na man nyi maa bese Kristotena pou tobaale. Tom keŋ ɔ ba mo do me nyinmaa man yena nyi maa lese ŋon Wurubuare nombia ŋan man pou wola ŋon. ²⁶ Gyangba keŋ na Wurubuare moo nombia keŋa weese benenjena ban, mona nenεε doo ɔ ta lese ŋa deboo wola ɔ balan Kristotena ban. ²⁷ Ke yeε ŋon Wurubuare gbagba kegyaebii ke nyi waa lese ɔ nombia aweesen ŋan ŋe yeε nombia dinaana ŋa, te ŋe dana tonoo ne wola ɔ balan pou. Nombia njanan yena nyi, keŋ Kristo doo ε konoose man doo ε loo gyakaa nyi wee daale ε ka bese gyoorobia.

²⁸ Mena doo te dee kolosi Yesu Kristo kei wose man nombia fa walan kamase ne. Dee mo de nyansa keŋ pou de dana ne wola walan kamase Yesu Kristo nombia ŋan te dee mo faree wo, na ke yela baa lee nombia ŋan di na baa sen ŋe man keŋkeŋ, na wee daale baa tale sen Wurubuare siaman keŋ dukum kamase be doo be man ya. ²⁹ Kei doo te me yase me sia mee mo Kristo doŋ keŋ ɔ ba mo do me man ne mo yeε ɔ tom keŋ ne.

2

¹ Mee gyae ε ka gyen mena keŋ mee ko ma wose Kristotena ban be kyaa Laodisia donoo man, na ban pou ba te naa ta man see ya ne doo. ² Kpene keŋ doo te mee yeε mena yena nyi, mee gyae nyi maa do ŋon kakyen na ε ka sen ε keleedi man nideli na ε ke gyae doŋa na ε ke yeε noodokolon. Kei gyae ke yela ε ke nyin nyii Wurubuare nombia ŋan nafa ŋa weeseε ne man nideli, na ε ke nyin aboo kpaakpaan ŋan pou na lee Wurubuare nombia njanan man ne. Yesu Kristo gbagba yena nombii aweesen kei, te mee gyae ε ka gyen e nideli ³ Wurubuare ta mo ɔ nyansa na ɔ nombia man kagyen pou weese Yesu Kristo man, na dee nyin ta ŋon Yesu doo gyen Wurubuare nombia kpaakpaan ŋan ŋe dana tonoo ne man nideli. ⁴ Mee wulaa yako ŋon nombia keŋa pou baa, na ŋolo be nyin mo nooman yelin mo nombia woleε ŋaale kaa beo ŋon ya. ⁵ Doo nyi man gbagba be kyaa ε gyan botoo koran ya ne, me konoo man na ma gyen nyi me kpue na ŋon. Mena doo me ke nyii nyi ε ne yeε kpene kamase ke gbεε doo,

na mena keŋ ε be lee Kristo di te ε senjeε nombia ŋan man keŋkeŋ ne yeε man gyon nideli.

⁶ Mena doo mena keŋ ε be lee Yesu Kristo di nyi ŋon yena ε gbengyoo ne, ε betaa kyaa na ε mena. ⁷ E mo ε wose teeli na e na ε ke kasee ɔ nombia kpu, na ε ka sen ε keleedi keŋ man keŋkeŋ ŋgba mena keŋ doo wulaa wola ŋon ne, na ε ka do Wurubuare doo nideli deban kamase.

⁸ E keε ε wose doo nideli na ŋolo be nyin mo teele kei doo nyansa nombia ŋan ŋoo tan tonoo ya ne kaa beo ŋon ya. Mena nombia njanan yeε denibalan benen nombia na teele kei doo nombia ayeesa ŋa. Mena nombia njanan beε wola kolo lee Kristo wose man ya.

⁹ E na yeli baa beo ŋon ya, nawolo nyi deban keŋ Yesu Kristo be kon teele kei doo koran na, Wurubuare dinoo na ɔ doŋ pou doo bo ɔ man. ¹⁰ Nenεε keŋ emee na Kristo be kaa yeε dokolon doo, ε te nyin ɔ dinoo keŋ pou. E toose nyi Kristo yena kpene kamase keŋ ne di doŋ ne nyee.

¹¹ Lee mena keŋ emee na Kristo be yeε dokolon doo, yeε yaa ŋgba ɔ kara ε baala wose baa te ε kaa bese ɔ balan ne. Mena baala wose kekara kei, te yeε denibalan wui keŋ beε mo nyinmaase kara ne ya. Mōna baala wose kekara kei yeε kpene keŋ ɔ ba mo lese ŋon lee ε nombiakumee man. ¹² Ba ke so ŋon Wurubuare lon keŋ ne, yeε yaa ŋgba be wuu ŋon baa na Kristo te ba besewo gyuus emee na e ne. Nawolo nyi ε te lee Wurubuare ŋon ɔ ba mo ɔ doŋ dinaa gyuus Kristo lee yeŋ man ne di.

¹³ Gyangba keŋ na nafa ε yeε ŋgba balan ban doo yem ne Wurubuare siaman, lee ε nombiakumee na mena keŋ ε be beε nyi ε be di Wurubuare mmaraase ŋan doo ya ne doo. Mōna nenεε ε ke lee Yesu Kristo di doo ne, Wurubuare ta mo ε nombiakumee kyee ŋon te ɔ faa ŋon nyeedon wole, ŋgba mena keŋ ɔ be gyuus Yesu Kristo lee yeŋ man te ɔ be fa e nyeedon ne. ¹⁴ E yela dee mo kpene keŋ Wurubuare be yeε fa daa ne maa na nombii kei. Yeε yaa ŋgba Wurubuare te ŋmarase de nombiakumee ŋan pou doo yeε ne see, te ɔ buu daa foo nyi waa won da denjele nawolo nyi de bee di ɔ mmaraase ŋan doo ya ne. Mōna ɔ ta feefo mena aboo ŋan ɔ be ŋmarase see ne pou lee tone keŋ man. Mena doo Kristo ka yeŋ opanjan keŋ doo ne, yeε yaa ŋgba Wurubuare moo tone kenan baa mataa opanjan kenan doo gyo ke woleε ne.

¹⁵ Wurubuare te tee Yesu Kristo yeŋ keŋ doo yokose felinkumee, na kpene kamase keŋ ne di doŋ ne. ɔ yeε keŋa pou do wo deson na walan kamase ke nyin naa nyi, Yesu Kristo te di doŋ felinkumee ŋan pou doo.

¹⁶ Mena dɔɔ ɛ na yeli ɲolo ke bu ɲon fɔɔ lee mmaraase ɲan ɲɛɛ tɔ ɛ kedi na ɛ kenyɔɔ gbɛɛ, yaa ɛ weeya dinaana kedi yaa gyaalan wole weeya kedi yaa ɛ kefeɛfoweeya kedi mmaraase dɔɔ ya. ¹⁷ Nawolo nyi mena nombia keɲa pou doe, na kawola nyi abɔɔ kpaakpaa ɲaale dɔɲ wole ne kɔɲ. Te nombia keɲa pou seɲɛ bo fa Kristo. ¹⁸ Mena dɔɔ ɛ na fa walan kamase gbɛɛ na waa beo ɲon, na waa lese ɲon lee ɛ gbɛɛ man kɔɲ ɲon wui gbɛɛ kum man nyi ɛ kaa sila e ya. Mena walan ɲonan na wola la nyi yaa som Wurubuarɛ kpilala banj be kyaa adido ne. ɔ na beo yɔkɔse ɔ wose nideli ɔsom man, te ɔ ne yako nyi Wurubuarɛ ta lese nombia ɲaale wola e. Mena dɔɔ ɔ ne keɛ ɔ wose nyi ɔ yɛɛ walan dibiliɲ ɲolo e, mɔna ɔ konɔɔ man nombia ɲan ɲɔɔ gyakaa Wurubuarɛ nombia dɔɔ ya ne, na beo na e te ɔ na wola ɔ wose mena ne. Ke gbagba mɔ na ɔ be dana kpene keɲ dɔɔ kaboena nyi waa seɲ na waa wola ɔ wose ya. ¹⁹ Mena walan ɲonan te tira ɔ wose lee Kristo ɲon ɔ yɛɛ ɔ balan pou nyee e ne man. Kristo man kedoo ne yele la te banj be silana e ne ne nyiɲ dɔɲ te beɛ bee ba kelɛɛdi man ɲgba mena keɲ Wurubuarɛ ne gyae ne. Kristo yɛɛ ɲgba deniwalan nyee ne te ɔ balan mɔ yɛɛ ɲgba ɔ wose ne. Mena keɲ deniwalan wose man abɔɔ ne kyan wosenaane keɲ towaa te keɛ bee ne, mena ke te Kristo mɔ ne fa Kristotena pou dɔɲ te beɛ bee yɛɛ nɔɔdokolɔɲ ɲgba mena keɲ Wurubuarɛ ne gyae ne.

²⁰ Kristo ka yɛɲ ɔpanɲan keɲ dɔɔ ne yɛɛ yaa ɲgba emɛɛ na e yɛɲala ne, mena dɔɔ tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ ba tekaa tan dɔɲ ɛ dɔɔ bela ya. Lee mena dɔɔ tekaboena nyi yaa sila tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ anakolan ɲgba mena keɲ balan banj ba te yɛɛ Kristotenawɔ ya ne ne yɛɛ ne ya. ²¹ Ba abɔɔ anakolan ɲenan ɲaale yena nyi, “ɛ na mo ɛ nyiɲmaa kyan kpene kei ya. ɛ na daa kpene kei keɛ ya. ɛ na tina kpene kei ya.” ²² Mena abɔɔ anakolan keɲa pou gyae kaa kyom, nawolo nyi ɲe yɛɛ ɲan denibalan gbagba be bake see te beɛ wola balan nyi baa di ɲe dɔɔ. ²³ Balan burum na gyuen nyi mena abɔɔ anakolan keɲa kesila yɛɛ nyansa nombia ɲa, mɔna nyansa kamase be doo ɲe man ya. Balan banj bee sila mena abɔɔ anakolan keɲa ne, ne naa na sia naase ba wose diyem yɛɛ abɔɔ ɲaale na kawola nyi beɛ som Wurubuarɛ nideli. Beɛ beo yɔkɔse ba wose te beɛ naase ba wose diyem, mɔna mena abɔɔ anakolan keɲa dɔɔ kedi ne, bee yeli baa tale di ba wose dɔɔ nyi bɔɔ yɛɛ dukum bela ya.

3

ɛ kyaa fa Wurubuarɛ

¹ Wurubuarɛ ke gyuuusu Kristo lee yɛɲ man ne, yɛɛ yaa ɲgba emɛɛ na e yaa ɔ gyuuusuwo lee yɛɲ man ne, nawolo nyi emɛɛ na Kristo te yɛɛ dokolonj. Mena dɔɔ deban kamase na e mo ɛ loo gyakaa abɔɔ ɲan kyaa adido ne dɔɔ. Wurubuarɛ te gyina Kristo adido te ɔ moo e ka see ɲon Wurubuarɛ dunolonj dɔɔ adido botɔɔ nyi waa di gyoori kpu na e. ² Mena dɔɔ ɛ mo ya agyuenj pou gyakaa abɔɔ ɲan kyaa adido ne dɔɔ. ɛ na mo ya agyuenj gyakaa tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ ya. ³ Nawolo nyi yɛɛ yaa ɲgba e ta yem te ɛ nyeedɔɲ weeseɛ Kristo man Wurubuarɛ gyan ne. ⁴ Akpaa Kristo ɲon ɔ yɛɛ ɛ nyeedɔɲ gbagba e ne de beɛ lee adido kɔɲ na, emɛɛ mɔ e ke kpu na e ɔ gyoorobiiri dinaa keɲ man.

⁵ Mena dɔɔ ɛ wɔɲ ɛ wose lee tɛɛle kei dɔɔ nombiakumɛɛ pou keyɛɛ man. ɛ tina nombiakumɛɛ ɲgba kafon na ayimɛɛ ka mo wuu wose na lookum na agyuenj kum yela. ɛ na yɛɛ kedikum ya nawolo nyi walan ɲon ɔ ne yɛɛ kedikum na, ɲon na bane somra yɛɛ kyɛɛkyɛɛ. ⁶ ɛ tina nombiakumɛɛ keɲa pou keyɛɛ yela, nawolo nyi Wurubuarɛ waa wɔɲ balan banj pou beɛ yɛɛ mena nombiakumɛɛ ɲenan ne deɲele. ⁷ ɛ tɔɔse nyi gyanjgba e kekyaabii man pɛte e be kaa lɛɛ Kristo di na, emɛɛ mɔ yɛɛ nombiakumɛɛ keɲa pou. ⁸ Mɔna nɛnɛɛ dɔɔ kaboena nyi yaa wɔɲ ɛ wose lee mena nombiakumɛɛ keɲa pou man. ɛ tina banj kagyɛɲ, na banj kum na balan katee na balan yela kewolɛɛ na nombia nkaranjkaranj kekolosi yela. ⁹ ɛ na dii akɛɛɛ fa dɔɲa ya, nawolo nyi e te tina ɛ dinɔɔ bene na ka abɔɔ kumɛɛ ɲan pou yela. ¹⁰ Nɛnɛɛ keɲ ɛ be lɛɛ Kristo di ne, te yɛɛ ɲgba ɛ ta bese balan wolɛɛ ne. Wurubuarɛ yele la te ɛ nyiɲa dinɔɔ wolɛɛ kei, na ɛ ke nyiɲ kyɛɛkeɛ yɛɛ nombia kpaakpaa ɲgba ɲon ne. ɔ na wola ɲon nyi ya agyuenj na ya abɔɔ ayɛɛsa pou deɛ yɛɛ ɲgba ɲon ne, na ɛ ke nyiɲ gyanj e nideli. ¹¹ Nɛnɛɛ Wurubuarɛ te yɛɛ ɲon balan wolɛɛ Kristo man. Mena dɔɔ be famene nyi ɲolo yɛɛ Giriɲ baale e yaa Gyuda baale e ya. Be famene nyi ɲolo kara ɔ baala wose yaa ɔ te kare ya. Be famene nyi ɲolo yɛɛ siakaralate e yaa ɔ yɛɛ diyɲte e ya. Be famene nyi ɲolo yɛɛ donɔɔte bu e yaa ɔ yɛɛ ɲɔɔle e ya. Be famene nyi ɲolo yɛɛ gbenj e yaa ɔ yɛɛ gyoorobu e ya. Mɔna kpene keɲ ne hia yena nyi Kristo yena de popou nyee, te ɲon doo la balan banj pou beɛ lɛɛ e di ne konɔɔse man.

¹² Wurubuarɛ ne gyae ɲon nideli mena dɔɔ te ɔ lese ɲon nyi yaa yɛɛ ɔ balan banj nombiikum kamase be doo be man ya. Mena dɔɔ ɛ yela ɛ nombia ayɛɛsa pou ke kaboena ɲon Wurubuarɛ kyɛyabii. ɛ wii

dɔŋa waraŋase, na ε ke yee deeli na ε ke yokɔse ε wose, na ε ke nyiŋ konɔɔ fa dɔŋa, na ε ke yela ε sia kedoo tɛele man. ¹³ Ε na mo dɔŋa nombia do ε tɔɔse man ya. Akpaa ηolo de yee ɔ dɔɔ nombiikum na, waa mo kyee e. Kaboena nyi yaa mo nombiakumεε kyee dɔŋa, ηgba mena kenj de Gbenjgyoo Kristo mɔ ba mo ε nombiakumεε kyee ηon ne. ¹⁴ Nombia kenja pou wole na, ε mo balan kegyae tɔ nɔɔ. Nawolo nyi balan kegyae ne ye le la te balan ne tale yilaa kyaa debodokolɔŋ te bεε yee nɔɔdokolɔŋ.

¹⁵ Kristo baake ηon bo nyi yaa kyaa wosefereŋ man na dɔŋa, mena dɔɔ ε yee kpene kamase kenj ε ke tale ne, na ε ke kyaa na dɔŋa wosefereŋ man. Nawolo nyi ε popou yee walaŋ dokolɔŋ. Wurubuare lese na ηon nyi yaa yee ɔ balan, mena dɔɔ te ɔ ne gyae nyi εmεε na ε tebia pou yaa kyaa na dɔŋa, na debaŋ kamase na ε ne fane fa ηon Wurubuare karaŋ. ¹⁶ Ε yela Kristo nombia ηan ke doo ε man nideli. Ε mo nyansa wola dɔŋa nombia ηenaŋ na ε ke faree wɔ nyi be na yee nombiakumεε ya. Ε kpee Wurubuare ɔsom nɔɔneŋ kprookpo do Wurubuare nɔɔ gyon man lee ε konɔɔse man. ¹⁷ Te kpene kamase kenj ε ne yee yaa kenj ε keyako na, ε yee ηe popou lee de Gbenjgyoo Yesu ye le man. Na ε ke ta ɔ dɔɔ do de kya Wurubuare nɔɔ.

Kristotena dekpalaŋ man kekyaabii

¹⁸ Εmεε ala yalala, ε yokɔse ε wose fa ε baala ηgba mena kenj kaboena nyi Kristo walaŋ waa yee ne.

¹⁹ Εmεε baala yalala mɔ, ε gyae ε wεlea nombia. Ε na ηmanyanaŋ wɔ ya.

²⁰ Εmεε bia mɔ, ε nyii ε lolala dei kpene kamase man. Nawolo nyi mena te de Gbenjgyoo Yesu ne gyae nyi yaa yee.

²¹ Εmεε lolala, ε na yee ε bia akpanyanŋyaŋ ya. Ε yee mena na, ba wose gyae ke yokɔse wɔ.

²² Εmεε banj ε yee gbenjawɔ ne, ε mo obu fa ε gbenjgyoona tɛele kei dɔɔ gbεε kamase man. Ε na bu wɔ be siaman kaageŋ kenj ε ne gyae nyi baa kelee ηon dɔɔ ya, mɔna ε bu wɔ lee ε konɔɔ man nawolo nyi ε ne yee Wurubuare dɔɔ. ²³ Kpene kamase kenj ε ne yee na, ε yee ke lee ε konɔɔ man ηgba ε ne yee ke fa de Gbenjgyoo Wurubuare ne. Ε na keε nyi deniwalan te ε ne yee ε ke fa ya. ²⁴ Ε yee ε tom nideli nawolo nyi ε gyeŋ nyi de Gbenjgyoo Yesu Kristo waa tɔ ηon kom nideli. Waa tɔ ηon kom kenj ɔ be yako see nyi waa fa ɔ balan ne. Ε tɔɔse nyi Kristo yena walaŋ ηon ε ne yee tom fa. ²⁵ Walaŋ kamase ηon ɔ yee nombiikum na, Wurubuare waa wɔŋ ɔtenate deŋele ηgba mena kenj kaboena nombiikum kenj ɔ be

yee ne. Wurubuare ne di ɔ nombia na, ɔ bεε keε walaŋ siaman ya.

4

¹ Εmεε banj ε dana gbenja ne, ε tela wɔ nideli na ε ke fa wɔ kpene kamase kenj kaboena nyi yaa fa wɔ ne. Ε tɔɔse nyi εmεε mɔ dana gbenjgyoo ηolo ηon ɔ kyaa adido, te ɔ ne naa kpene kamase kenj ε ne yee ne.

² Ε yase ε sia fane debaŋ kamase. Akpaa ε ne fane na, ε mo ya agyueŋ pou gyakaa Wurubuare dɔɔ na ε ke fa e karaŋ. ³ Ε fane fa daa mɔ nyi Wurubuare waa toro gbεε fa daa, na dee nyiŋ kolosi ɔ nombia ηan nafa ηa weeseε ne fa balan. Wurubuare nombia kenja keyako dɔɔ te be kyaŋa maŋ tɔ deni ne. ⁴ Ε fane nyi maa tale lese nombia ηan man wola balan nideli ηgba mena kenj kaboena nyi maa yee ne.

⁵ Akpaa εmεε na balan banj ba te yee Kristotena wɔ ya ne kyaa na, ε kyaa na wɔ nyansa man. Ε keε nideli nyi akpaa ε nyiŋ gbεε kyomii kenj ε ka mo kolosi Wurubuare nombia fa wɔ na, ε na yeli ka ke lan ηon ya. ⁶ Ε ne kolosi fa wɔ na, ε yela ε nɔɔwoya keyee gyon na ka do wɔ kakyen na baa nyiŋ tei ηon. Akpaa ε yee mena te ηolo de bɔɔse ηon kolo lee ε Kristo kelee di kenj man na, ε ka gyeŋ mena kenj ε ke tiranɔɔ fa e.

⁷ De dɔɔ gyaagyi Tikikuse ηon ɔ ne yee ɔ tom anokoare man te ɔ kpue na maŋ te dee yee Kristo tom kei ne de koŋ na, waa kaa yako ηon ma kekyaabii man nombia pou. ⁸ Mena dɔɔ te mee kpila e ε gyaŋ na ɔ kaa yako ηon da kekyaabii man nombia na waa do ηon kakyen. ⁹ Nɔn na de dɔɔ Onesimuse ηon dee gyae ɔ nombia nideli, te ɔ ne di anokoare fa Kristo te ɔ yee ε man ηolo e ne ne koŋala. Banj ne gyae la be kaa yako ηon de kebo nombia na da kekyaabii man pou.

¹⁰ Arisitakuse ηon bɔɔ kyaŋ daa na e tɔ deni ne na do ηon nɔɔ. Mena mɔ te Banabase ɔ naabu Maake mɔ na do ηon nɔɔ. Me taŋ wulaa yako ηon Maake kei wose man nombia, mena dɔɔ akpaa ɔ koŋ ε gyaŋ botɔɔ na ε lee ε nideli. ¹¹ Gyosua ηon bεε bese baake ε Gyustuse ne mɔ na do ηon nɔɔ. Mena balan batooro kewɔ baageŋ yena Gyudatena banj be kpue na maŋ te dee kolosi Wurubuare gyoorobiiri kenj nombia. Ba te yeli me wɔe te fεε maŋ nideli. ¹² Ε dee baale Epafiraŋ ηon ɔ na som Yesu Kristo nideli ne na do ηon nɔɔ. Debaŋ kamase na ɔ ne yase ɔ sia fane fa Wurubuare nyi waa yela ε ka seŋ kenj kenj ε kelee di man, na ε ka bee nideli Wurubuare nombia ηan kagyen man na ε ke yee Wurubuare kegyaebii. ¹³ Maa tale gyɔ me konɔɔ yako nyi ɔ na yeŋ ε yeŋ. Mena ke te ɔ na yeŋ Kristotena banj be kyaa

Laodisia na Hirapolise donɔɔse man mɔ nɛ yɛŋ. ¹⁴ De dɔɔ gyaagyi Luka ŋon ɔ yɛɛ dɔketa e nɛ, na Demase mɔ na do ŋon nɔɔ.

¹⁵ Ɛ do de tebia Kristotena ban be kyaa Laodisia donɔɔ man nɛ, na de deesi Nimfa na ban bɛɛ gyanjɛɛ ɔ dekpɔŋalan man nɛ nɔɔ fa manj.

¹⁶ Akpaa be kala tɔne kei fa ŋon na, ɛ mo ke yelee Kristotena ban be kyaa Laodisia donɔɔ man nɛ, na ban mɔ ke kala ke, na ɛmɛɛ mɔ ke lɛɛ keŋ mɔɔ ŋmarase yelee wɔ nɛ kala.

¹⁷ Ɛ yako Akipuse nyi waa yɛɛ kakyɛŋ na waa kɛɛ nyi ɔ te tɔɔle tom keŋ de Gbenjyoo Yesu Kristo ba mo do ɔ nyinjmaa man nɛ pou.

¹⁸ Man Pɔɔl gbagba moona me nyinjmaa ŋmarase nɔɔkado ɔtomante kei nɛ. Ɛ tɔɔse nyi me doo deni man, na ɛ ke fane fa manj. Wurubuare waa mo ɔ berɛɛ boele ɛ popou.

mɔ ɛ yɛɛ ɲgba Wurubuare balan ban be yɛɛ Kristo Yesu wui, te be kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ. Nawolo nyi ɛ naa diyem ɛ tebia nyinjmaa man, ɲgba mena ken ban mɔ be naa diyem be tebia Gyudatena nyinjmaa man nɛ. ¹⁵ Ban Gyudatena benan koono de Gbenjyoo Yesu, na Wurubuare akpenkpenjyoo, te be naase daa mɔ diyem gegi daa lee be donɔɔse man. Be nombia bɛɛ gyoo Wurubuare sia ya, te bɔɔ ne gyae balan mɔ nombia ya. ¹⁶ Nawolo nyi be ta koro senj tɔ daa gbɛɛ, na dɔɔ nyinj kolosi nyeedonj nombia ɲan fa balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, na Wurubuare ke nyinj lɛɛ ba nyee ya. Kei te yeli be nombiakumɛɛ ta boɔ kpu, mena dɔɔ Wurubuare ta gyen ban nyi waa wɔɲ ba denjele.

¹⁷ De tebia, ba ke yela daa na ɲon nsana ketira te dii ta weeya ya. Kenj na de kyaa lem na lem de bɛɛ naa dɔɲa koranj ya nɛ, ɛ nombia doo de konɔɔ man nideli. Mena dɔɔ dɛɛ gyae gbɛɛ nideli nyi dɛɛ bese kenj kaa kɛɛ ɲon. ¹⁸ Nafɔ de gyae gbɛɛ nyi dɛɛ kenj ɛ gyen. Tuturu na, manj Pɔɔl gbagba yɛɛ kakyen agbaatee agbaatee nyi maa kenj ɛ gyen, mɔna ɔbɔnsam te yeli dee nyinj gbɛɛ ya. ¹⁹ De gyaewɔ nyi dɛɛ bese kenj kaa naa ɲon, nawolo nyi da gyen nyi ɛ senjɛ ɛ kelɛɛdi man nideli. Mena dɔɔ de loo gyakaa ɛ dɔɔ nideli nyi, wee kenj de Gbenjyoo Yesu waa bese kenj nɛ, emɛɛ ne gyae la ɛ ke yela waa kelɛɛ daa na dee nyinj yele na de sia kagyɛ ɔ siaman. ²⁰ Kεgbagba na, emɛɛ ne gyae la ɛ ke yela dee nyinj yele na dee di gyonj.

3

¹ Nɛnɛɛ da kena nyi nombia ta kela daa kenj dɔɔ gyae dɛɛ tale kaa naa ɲon dɔɔ ya nɛ, de yɛɛ da agyuenj nyi dɛɛ bese kyaa Atense donɔɔ man. ² Mena dɔɔ dee kpila de dɔɔ Timoti ɲon ɔ yɛɛ Wurubuare tobaale e, te ɔ kpue na daa Kristo nombia kpaakpaa ɲan kekolosi man nɛ ɛ gyen. Dee kpila ɛ nyi ɔ kaa do ɲon kakyen na ɛ ka senj kenkenj ɛ kelɛɛdi man, ³ na nyi akpaa kayeyɛɛ kei dinɔɔ de kenj ɛ dɔɔ na, ɛ man ɲolo be nyinj bese ɔ wɔle ya. Nawolo nyi emɛɛ gbagba ɛ gyen nideli nyiaa, mena kayeyɛɛ kei yɛɛ kpene kenj Wurubuare be yako see nyi gyae ke kenj de dɔɔ. ⁴ Deban kenj de kyaa ɛ gyen nɛ, de wulaa yako ɲon agbaatee agbaatee nyiaa, baa naase daa diyem ɲgba mena kenj be kenj te ɛ ne naa nɛ. ⁵ ɛ kayeyɛɛ kenj ɛ na yeyɛɛ nɛ ne takaa manj nideli, te ma te gyae gbɛɛ kenj maa mo kenj botɔɔ kina. Mena dɔɔ te mee kpila Timoti ɛ gyen. Me kpila e bo nyi waa kenj kaa kɛɛ nyi ɛ senjɛ ɛ kelɛɛdi kenj man kenkenj. Nawolo nyi me wɔɛ ne lɔ manj nyi, nɛɛ ɔbɔnsam te kaa kɛɛse ɲon kɛɛ yela ɛ

te tina ɛ kelɛɛdi kenj yela. Nyi de kenj mena na, na da tom kenj pou te yɛɛ yakaa.

⁶ Mɔna Timoti ka lee ɛ gyen kenj yaa, te ɔ te kenj kaa yako daa nombia kpaakpaa nyi ɛ senjɛ kenkenj ɛ kelɛɛdi man te ɛ ne gyae balan mɔ. ɔ te kaa yako daa nyi deban kamase na ɛ ne tɔɔse daa, te ɛ sia te yɛɛ nyi ɛ kena daa ɲgba mena kenj daa mɔ ne gyae nyi dɛɛ naa ɲon nɛ. ⁷ De tebia, mena dɔɔ kenj na de kayeyɛɛ na be kɛɛ naase daa diyem pou man na, ɛ kelɛɛdi kenj na do daa kakyen. ⁸ Nawolo nyi lee mena kenj ɛ senjɛ kenkenj de Gbenjyoo Yesu nombia ɲan ɛ be lɛɛ di nɛ man dɔɔ, de wɔɛ te fɛɛ daa nideli. ⁹ Nɔɔkado wonji kaboela kenj dɛɛ tale mo do Wurubuare, lee kpene kenj ɔ be yɛɛ fa ɲon nɛ dɔɔ? Dɛɛ fa ɛ karanj lee gyonj kenj dɔɔ nyim ɔ siaman lee emɛɛ dɔɔ nɛ dɔɔ. ¹⁰ Nelim na ka weese na dɛɛ fane fa Wurubuare nyiaa, waa yela dɛɛ bese naa ɲon na de sia, na dɛɛ kyɔ ɲon na e ka senj ɛ kelɛɛdi kenj man kenkenj kelii ɔto.

¹¹ Dɛɛ fane nyi de kya Wurubuare gbagba na de Gbenjyoo Yesu, baa toro gbɛɛ fa daa na dɛɛ kenj ɛ gyen. ¹² Dɛɛ fane nyi de Gbenjyoo Yesu waa yela ɛ balan kegyae kenj ke doo ɛ man nideli, na ɛ ke nyinj gyae dɔɲa na balan pou, ɲgba mena kenj daa mɔ ne gyae ɲon nɛ. ¹³ De Gbenjyoo Yesu waa desina ɛ konɔɔse man, na wee kenj ɲon na balan ban pou Wurubuare be desina wɔ see fa ɔ wose nɛ baa kenj na, ɛ ke yɛɛ balan ban ayimɛɛ na nombiikum kamase be doo ɛ man ya de kya Wurubuare ɲonanj siaman.

4

Nombia ɲan na gyoo Wurubuare sia

¹ De tebia, nombia ɲan be kaa mɛɛ gyae maa yako ɲon yena nyi, da wola ɲon mena kenj yaa kyaa na ɛ kekyaabii na ɛ nombia ayɛɛsa pou kenjinj gyoo Wurubuare sia, ɲgba mena kenj ɛ be tarj wulaa ɛ ne yɛɛ nɛ. Dɛɛ waase ɲon lee de Gbenjyoo Yesu yele man nyi, ɛ kyenj ke kenkenj na ɛ ke yɛɛ kela mena gba. ² Nawolo nyi ɛ gyen nombia ɲan dɔɔ tɛɛ de Gbenjyoo Yesu Kristo donj dɔɔ wola ɲon nɛ.

³ Wurubuare kegyaabii yena nyi ɛ na mo ayimɛɛ wuu ɛ wose ya, na ɛ ka lese ɛ wose lee kafonj nombia man. ⁴ ɛ man walanj kamase waa gyen mena kenj waa tela ɔ wose nideli lee gbɛɛ kamase man, ɲgba mena kenj na gyoo Wurubuare sia te ke dana obuɔ mɔ nɛ. ⁵ ɛ na yɛɛ kewɔlɛɛ nombia ɲgba mena kenj balan ban bɔɔ gyen Wurubuare ya ne yɛɛ nɛ ya. ⁶ Mena ke mɔ te ɲolo na yɛɛ ɔ dɔɔ nombiikum yaa ɔ na ɲere e do ya. Walanj kamase ɲon ɔ ne yɛɛ mena nombiakumɛɛ kenj pou na, de Gbenjyoo Wurubuare waa wɔɲ ɔtenate

denjele ngba mena kenj dɔɔ wulaa yako non te dɔɔ faree non ne. ⁷ Nawolo nyi Wurubuare te baake daa kɔŋ ɔ gyan nyi de kaa yee ayimɛɛ nombia ya, mɔna ɔ baake daa bo nyi de kaa yee balan ban ayimɛɛ be doo ba wose man ya. ⁸ Mena dɔɔ walan kamase non ɔ bɛɛ mena kawola kei na, na deniwalan nombia te ɔ bɛɛwɔ ya mɔna Wurubuare non ɔ ba mo ɔ felin do ε man ne nombia yaa ɔ bɛɛwɔ.

⁹ Nɛnɛɛ lee emɛɛ na ε tebia dɔŋa kegyae wose man nombia dɔɔ, tekaboena nyi dɛɛ bese nmarase ke man kolo yelee non bela ya, nawolo nyi Wurubuare te wulaa wola non nyi yaa gyae dɔŋa. ¹⁰ Ke yee ampan nyi ε wulaa ε ne gyae ε tebia Kristotena ban be kyaa Masedonia tɛɛle kenj pou dɔɔ ne. Mɔna de tebia, dɛɛ waase non bo nyi yaa yee kela mena.

¹¹ ε yee kakyer na ε ke kyaa wosefɛɛrenj man, na ε man walan kamase ke nyii na ɔ wui. Emɛɛ gbagba ε kyan ε wose yee tom, ngba mena kenj dɔɔ wulaa wola non ne. ¹² ε yee mena na, ε be gyae ε ka mo ε wose lo nono dɔɔ ya. Kei gyae ke yela balan ban bɔɔ kpue na non ya ne ke bu non.

De Gbengyoo Yesu kabese kɔŋ

¹³ De tebia, lee balan ban bɔɔ yekee ne wose man nombia dɔɔ, dɔɔ ne gyae ε ke kyaa ditiŋtɛɛ man na ε ka yeyɛɛ ngba balan ban be loo be gyakaa kolo dɔɔ ne ya. ¹⁴ Dɛɛ lee di nyi Yesu yenjawɔ te Wurubuare gyuuu e lee yerj man. Mena ke mo te dɛɛ lee di nyi wee kenj Yesu waa bese kɔŋ na, Wurubuare waa gyuuu ban pou bɔɔ lee e di pete bɔɔ yem ne lee yerj man na baa kpu na e. ¹⁵ De Gbengyoo Yesu nombia non ɔ ba wolo te dɛɛ yako non ne yɛna nyi wee kenj waa bese kɔŋ ne, daa ban dɔɔ kaa te de sɛɛ de kyaa nyeedonj man ne, dɔɔ gyae dɛɛ tangbɛɛ ban bɔɔ yekee ne fonj gyu ke gyanɛɛ na e ya. ¹⁶ Nawolo nyi de Gbengyoo Yesu gbagba waa mo yeesa dinaa kolosi lee adido kɔŋ, te Wurubuare kpilale kegyia non mo waa mo yeesa kolosi, na baa wola Wurubuare kabere kenj. Dekonj mena na, balan ban bɔɔ lee e di pete bɔɔ yem ne, ban ne gyae la baa tangbɛɛ fonj lee yerj man. ¹⁷ Kenanj wole na, daa ban de sɛɛ de kyaa nyeedonj man debanj kenanj ne, baa mo daa na wɔ pou gyu adido nona man, na de kaa gyanɛɛ na de Gbengyoo Yesu na daa na e ke kyaa kekpaakekpa. ¹⁸ Mena dɔɔ ε mo mena nombia kenja do dɔŋa kakyerj.

5

ε desina ε wose daa Yesu kabese kɔŋ

¹ De tebia, bɛɛ tekaa hia nyi nono waa bese nmarase kolo lee debanj yaa wee kenj mena nombia kenja gyae kekɔŋ ne wose

man nombia fa non bela ya. ² Nawolo nyi emɛɛ gbagba ε gyenj nyi wee kenj de Gbengyoo Yesu waa bese kɔŋ ne, gyae ke yee bo ngba mena kenj nɛɛlate ne kɔŋ nelim ne. ³ Debanj kenj balan baa yako nyi, “De kyaa wosefɛɛrenj man, te de wɔɛ mo bɛɛ lo daa ya ne,” mena debanj kenanj te kayeyɛɛ dinaa gyae kaa futaa wɔ, ngba mena kenj kadoŋee ne futaa fulute ne. Dekonj mena na, be man non na nono be gyae waa tale lese ɔ wose lee mena kayeyɛɛ kenanj man ya.

⁴ Mɔna de tebia, emɛɛ ba tekaa doo ditiŋtɛɛ man, na wee kenanj kaa futaa non ngba nɛɛlate ne ya. ⁵ Nawolo nyi ε popou yee kenmanjɛɛ man balanwɔ, te ε doo kenmanjɛɛ kenanj man. Dɔɔ tekaa yee ditiŋtɛɛ man balan ban be man non ditiŋtɛɛ man ne ya. ⁶ Mena dɔɔ ε na yeli dee doo wolee da wose, ngba mena kenj baale ne yee ne ya. Mɔna ε yela dee doo da wose dɔɔ na dɛɛ deke nideli. ⁷ Nawolo nyi ban bee doo ne ne doo bo nelim, te ban mo bɛɛ dɛɛse ne ne dɛɛse bo balinɔɔ. ⁸ Mɔna kenj daa doo kenmanjɛɛ man dɔɔ, ε yela dɛɛ kee da wose dɔɔ nideli na dɛɛ mo da keɛɛdi na de balan kegyae mo yee nyeele pampasanj mo gyee da wose ngba yoonɔɔtena ne, na dɛɛ mo da nyeekeɛɛ kenj dɔɔ de loo gyakaa ne wuu da nyeyya dɔɔ ngba nyeele kotɔɔ ne. ⁹ Nawolo nyi Wurubuare te baake daa nyi waa naase daa diyem ya, mɔna ɔ baake daa bo nyi dɛɛ ta de Gbengyoo Yesu Kristo dɔɔ nyinj nyeekeɛɛ. ¹⁰ Non de Gbengyoo Yesu yerja la fa daa, mena dɔɔ nyi de kyae na de sia yaa da yerjae koranj na, daa na e pou dɛɛ kyaa. ¹¹ Mena dɔɔ ε kolosi fa dɔŋa na e ka do dɔŋa kakyerj, ngba mena kenj ε ne tanj yee ne.

¹² De tebia, nɛnɛɛ dɛɛ waase non bo nyiaa, balan ban de Gbengyoo ba lese wɔ nyi baa yee ε siamantena, te bɛɛ yee ba tom na kakyerj kolosi fa non ne, ε bu wɔ nideli. ¹³ ε gyae wɔ na ε ke bu wɔ nideli lee ba tom kenj bɛɛ yee ne dɔɔ, na ε ke kyaa wosefɛɛrenj man na dɔŋa. ¹⁴ De tebia, dee kolosi fa non nyiaa, ε kolosi fa kebɔŋaletena ban. ε kolosi do ban gyakolonj dana wɔ ne. ε kyɔ ban bɔɔ dana donj ya ne, na ε ke nyinj konɔɔ fa walan kamase. ¹⁵ ε kee nyi nono na nono na mo dukum tɔ dukum kom ya, mɔna ε yee deeli fa dɔŋa na balan pou debanj kamase.

¹⁶ ε kyaa gyonj man debanj kamase. ¹⁷ ε fane debanj kamase. ¹⁸ ε do Wurubuare nɔɔ abɔɔ pou man debanj kamase. Mena nombia kenja te Wurubuare ne gyae nyi yaa yee, nawolo nyi emɛɛ na de Gbengyoo Yesu Kristo yee dokolonj.

¹⁹ ε na ko Wurubuare felinj non ɔ ba mo do ε man ne nɔɔ ya. ²⁰ ε na lee Wurubuare nombia non ɔ be tɛɛ wa akpenjkenjgyɔɔra

doo kolosi ne anmaaren ya. ²¹ Mona e gyoo nombia pou man kee, na e ke kyan han dei ne man nideli. ²² E won e wose lee nombiikum kamase man.

²³ Dee sola Wurubuae non o yee wosefereh Wurubuae e ne, nyi waa gberaa e wose ayimee pou leki na waa yela e gbeneh ka tenee keh nombiikum daale na doo e man ya, mo kelii wee keh de Gbengyoo Yesu Kristo waa bese keh ne. ²⁴ Wurubuae non o be baake non ne, waa yela kekoh mena nawolo nyi o ne di o nombia doo.

²⁵ De tebia, e fane fa daa mo. ²⁶ E do de tebia Kristotena ban pou noo nideli. ²⁷ Mee waase non de Gbengyoo yele man nyiaa, e kala tone kei fa e tebia Kristotena ban pou. ²⁸ De Gbengyoo Yesu Kristo waa mo o beree boele e popou na waa seh e wole.

2 Tesalonikatena Pɔɔl Tɔne alate kenj ɔ be ɲmarase yelee Tesalonikatena ne

¹ Tɔne kei lee manj Pɔɔl na Silase na Timoti gyan. Dɛɛ ɲmarase ke dee yelee emɛɛ Kristotena banj ε kyaa Tesalonika donɔɔ man, te ε yɛɛ de kya Wurubuarɛ na de Gbɛngyoo Yesu Kristo balanwɔ ne.

² De kya Wurubuarɛ na de Gbɛngyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele ɲon na baa fa ɲon wosefɛɛrenj.

³ De tebia, kaboena nyi wee na wee na dɛɛ do Wurubuarɛ nɔɔ lee emɛɛ dɔɔ ɲgba mena kenj kaboena ne. Nawolo nyi ε keledɛdi kenj na bee kpu, te walaɲ kamase mo balan kɛgyae kenj ɔ dana fa ɔ dɔɔ ne na bee kpu. ⁴ Lee mena dɔɔ dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ kolosi ε wose man nombia Wurubuarɛ balan man yenaɲ kamase. Nawolo nyi ε kayeyɛɛ na ε diyem kena pou man koran na, ε ne yɛɛ kakyen senj ε keledɛdi man.

⁵ Kenja pou na lese la wola nyiaa, Wurubuarɛ ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ bo. Kei gyae ke yela ε ke kaboena Wurubuarɛ gyoori kenj dɔɔ ε ne naa diyem ne man kagyoo. ⁶ Wurubuarɛ ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ, mena dɔɔ waa to balan banj bɛɛ naase ɲon diyem ne kom, ⁷ na waa yela daa banj de yɛɛ ɔ balanwɔ te dɛɛ naa diyem ne ke fɛɛfo wee kenj de Gbɛngyoo Yesu na ɔ kpilala banj be dana donj te boalan gyae ke kilisiwɔ lee adido kɔɲ ne. ⁸ Wurubuarɛ waa wɔɲ balan banj bɔɔ gyen e ya, te be ta mo de Gbɛngyoo Yesu nyeedonj nombia ɲan yɛɛ kolo ya ne denjele. ⁹ Waa wɔɲ mena balan benanj denjele, na baa naa diyem kekpaakekpaa. Kenj kpuɛ bela yena nyi, waa lese wɔ lee de Gbɛngyoo Yesu na ɔ gyoori dinaa kenj man. ¹⁰ Deban kenanj man kenj waa bese kɔɲ ne, ɔ balan banj Wurubuarɛ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose ne baa lese ɔ yele adido, na banj pou bɔɔ lɛɛ e di ne ke keledɛ e. Emɛɛ mo ε ke kpu na wɔ, nawolo nyi ε lɛɛ nombia ɲan dɔɔ yako ɲon ne di.

¹¹ Lee mena nombia kenja dɔɔ te dɛɛ fane fa ɲon debanj kamase ne. Dɛɛ sola Wurubuarɛ nyi waa yela ε ke kaboena ɔ kebaake kenj ɔ be baake ɲon ne, na waa fa ɲon donj na ε ka mo tɔole nombia kpaakpaa ɲan pou ε ne gyae ε ke yɛɛ ne. Na ε ke tale yɛɛ tom kenj ε ne yɛɛ ne kelii ɔto lee mena kenj ε ne lɛɛ e di ne dɔɔ. ¹² De kɔɲ mena na, de Gbɛngyoo Yesu yele gyae ka koro adido. Balan baa naa ɔ gyoori kenj, te Yesu dɔɔ emɛɛ mo ε yele gyae ka lee.

Lee de kya Wurubuarɛ, na de Gbɛngyoo Yesu Kristo bɛrɛɛ kenj bɔɔ mo boele ɲon dɔɔ, baa yela kekɔɲ mena.

2

¹ Me tebia, lee de Gbɛngyoo Yesu Kristo kabese kɔɲ na mena kenj waa yilaa de popou mena wee kenanj ne man nombia yaa mɛɛ gyae maa lese wola ɲon nideli ne. ² Balanj baale donj bɛɛ yako nyiaa, de Gbɛngyoo Yesu tanj ke kɔɲ. Mena dɔɔ dɛɛ sola ɲon bo nyi, ε na yele mena nombia kenja ke yela ε wɔɛ kelɔ ɲon ya. Nne balan baale te di dekara nyi daa kpa Wurubuarɛ felinj ɲon yako na daa nombia kenja te daa mo kaa yako ɲon yaa daa gbagba yako na ɲon nombia kenja yaa daa gbagba ɲmarase na tɔne yelee ɲon nyi Yesu tanj ke kɔɲ. ³ E na yeli ɲolo ka beo ɲon lee gbɛɛ kamase man ya. Nawolo nyi pena wee dinaa kenanj kekɔɲ na, balan baa koro senj tia Wurubuarɛ. Mena ke te baa lese walaɲ ɲon ɔ bee di mmaraase dɔɔ ya ne debɔɔ pena wee kenanj kelii. ɲon yena walaɲkum ɲon boalanj man te waa doo kekpaakekpaa ne. ⁴ Waa gyina ɔ wose adido, na waa koro senj tia Wurubuarɛ na kpene kamase kenj balan na som ne. Waa kaa kyaa Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj man, na waa yako nyi ɲon yena Wurubuarɛ.

⁵ E bɛɛ tɔɔse nyi debanj kenj me kyaa ε gyan na, mɛɛ kyaa yako ɲon mena nombia kenja yee? ⁶ Mɔna nenɛɛ ε gyen kpene kenj be kyanj e dɔɔse dɔɔ te ɔ te kɔɲa ta ya. Debanj kenj Wurubuarɛ ba see e nyi waa kɔɲ ne de lii na, waa kɔɲ. ⁷ Balanj tanj ke fiasɛɛ bɛɛ lee Wurubuarɛ wɔle yɛɛ nombiakumɛɛ weese. Mona pena nombii kenj moɔ yako ɲon nyi gyae kekɔɲ ne ke kɔɲ na, kaboena nyi Wurubuarɛ waa lese walaɲ ɲon ɔ ne to ke gbɛɛ ne. ⁸ Kenanj wɔle na te baa lese walaɲ ɲon ɔ bee di mmaraase dɔɔ ya ne debɔɔ. De Gbɛngyoo Yesu nɔɔman weɛɛɛ te waa mo feefu e ko, na waa mo ɔ gyoorobiiri kenjalakee kenj wɔlɛɛ e kekpaakekpaa. ⁹ Walaɲ ɲon ɔ bee di mmaraase dɔɔ ya na, waa mo ɔbɔnsam donj bo kɔɲ. Waa kaa beo yɛɛ gyakolonj nombia na nombia dinaana burum. ¹⁰ Waa mo nombiakumɛɛ kamase beo banj pou baa yenj leki ne. Baa yenj leki kekpaawo nawolo nyi ba te bɛɛ nyi bɔɔ lɛɛ nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ, ɲan gyae ke yela Wurubuarɛ ke lɛɛ ba nyee ne do ya. ¹¹ Lee mena dɔɔ Wurubuarɛ te yeli akereɛ nombia te kaa gyoo be man, te akereɛ nombia ɲaagenj te bɛɛ lɛɛ di. ¹² Mena dɔɔ Wurubuarɛ waa bu balan banj pou ba te lɛɛ anokoare nombia ɲan di ya, te bɛɛ gyae akereɛ nombia bo ne fɔɔ.

¹³ Mɔna emɛɛ de tebia ban de Gbenɔgyoo Yesu ne gyae non ne dɔɔ, kaboena nyi deban kamase na dɛɛ fane fa Wurubuare karan lee ε dɔɔ. Nawolo nyi Wurubuare wulaa lese non see leenan kawalan ken nyi waa lɛɛ ε nyee. Wurubuare tɛɛwɔ ɔ felin non don man te ɔ desina non see, nawolo nyi ε lɛɛ nombia non ne doo na ne gbɛɛ ne di. ¹⁴ Non Wurubuare tɛɛ la nyeedon nombia non dɛɛ yako ne dɔɔ baake non kon nyeedon kei man, na ε ke nyin gbɛɛ gyoo de Gbenɔgyoo Yesu Kristo gyoori ken man. ¹⁵ De tebia, lee mena dɔɔ ε sen kenken na ε ke kyan de nombia non dɛɛ wola non ne, na non dee kolosi fa non ne, na non dɔɔ nmarase yele non ne man nideli.

¹⁶ De kya Wurubuare ne gyae daa, te ɔ tɛɛwɔ ɔ berɛɛ ken dɔɔ do daa kakyen kekpaakekpa, te ɔ faa daa loo kegyakaa kpaakpaate. Dɛɛ solo nyi de Gbenɔgyoo Yesu Kristo gbagba na de kya Wurubuare, ¹⁷ baa do non kakyen na baa fa non don na ε ke tale yɛɛ abɔɔ kpaakpa lee ε kekolosi na ya abɔɔ ayɛɛsa pou man.

3

¹ De tebia, nombia non be kaa mɛɛ gyae maa yako non yɛna nyi ε fane fa daa, na de Gbenɔgyoo Yesu nombia non ke nyin gbɛɛ yaasee bilenbilen na balan ke lɛɛ na di obu man ngba mena ken ε be lɛɛ na di obu man ne. ² ε bese fane nyi Wurubuare waa lese daa lee nombiakumɛɛ na balan kumɛɛ nyinmaa man, nawolo nyi na balan pou lɛɛ na Wurubuare di ya. ³ Wurubuare yɛɛ walan non ɔ ne di ɔ nombia dɔɔ, mena dɔɔ waa do non don na waa kɛɛ ε dɔɔ ken nyi ε ba gyoo walan kum non nyinmaa man ya. ⁴ Dɛɛ lɛɛ di lee de Gbenɔgyoo Yesu yele man nyi ε ne yɛɛ nombia non dɔɔ wola non ne. Te dɛɛ lɛɛ di mɔ nyi ε ke yɛɛ mena kelii ɔto. ⁵ Dɛɛ sola de Gbenɔgyoo nyi waa desina ε konɔɔɛ na ε ka gyen kegyae ken Wurubuare ne gyae non ne, na ε ke nyin konɔɔ sen kayeyɛɛ man ngba mena ken Kristo mɔ be nyin konɔɔ sen ne.

⁶ De tebia, dɛɛ faree non lee Yesu Kristo yele man nyiaa, Kristobaale kamase non ɔ yɛɛ kebɔnalete e te ɔ nombia ayɛɛsa mɔ bɛɛ kyaa na nombia non dɔɔ wola non ya ne, ε wɔn ε wose lee mena walan nonan man. ⁷ Emɛɛ gbagba ε gyen mena ken kaboena nyi yaa kasee daa, nawolo nyi deban ken de kyaa ε gyan ne da te yɛɛ kebɔnale ya. ⁸ Mena mɔ te de te di non weenɛɛ yakaa ken nyi da te to e kom ya. Mɔna de yase de sia kyan da wose yɛɛ tom nideli nelim na ka weese, na dɔɔ nyin bese kasolo ε man non dɔɔ ya. ⁹ Ka te yɛɛ nyi gbɛɛ be doo ken nyi dɛɛ lɛɛ kolo lee ε gyan bo dɔɔ te de yɛɛ tom mena ya, mɔna de yɛɛ

mena na kabese kolo kekasee fa non na ε ke nyin kasee daa. ¹⁰ Deban ken de kyaa ε gyan koran na de faa non mmaraa nyiaa, "Nyi akpaa non bɛɛ gyae nyi waa yɛɛ tom ya ne, tekaboena nyi waa di ya."

¹¹ De te nyi nyi ε man balan baale dɔnɛɛ ken dɔɔ ne yɛɛ tom daale ya. Be dɔn bo bɛɛ do be nɔɔɛ balan nombia man. ¹² Mena dɔɔ dɛɛ faree mena balan benan te dɛɛ do wɔ kakyen de Gbenɔgyoo Yesu Kristo yele man nyiaa, baa tisi kyaa ba mokɔɔ dɔɔ na baa yɛɛ tom na baa nyin kolo do be nɔɔman. ¹³ De tebia, emɛɛ dɔɔ ε na yela nombia kpaakpa ke yɛɛ ke takaa non ya. ¹⁴ Akpaa non te di de nombia non do tone kei man dɔɔ ya ne, ε mo ε sia gyakaa ɔ dɔɔ na ε ke wɔn ε wose lee ɔ man, na desɛn kenin kyan e. ¹⁵ Mɔna ε na kɛɛ e nyi ɔ yɛɛ ε kolare e ya, ε faree e ngba ε dɔɔ Kristobaale ne.

¹⁶ Nenɛɛ dɛɛ fane nyi Yesu Kristo non ɔ yɛɛ wosefɛɛren Gbenɔgyoo e ne, waa fa non wosefɛɛren abɔɔ pou man deban kamase na waa kpu na ε popou. ¹⁷ Man Pool gbagba moona me nyinmaa nmarase nɔɔkado tone kei mee yele non ne. Mena kenmarase kei te mee nmarase me tɔna pou man lese wola nyi man nmarase la. ¹⁸ De Gbenɔgyoo Yesu Kristo waa mo ɔ berɛɛ boele ε popou na waa sen ε wole.

1 Timoti Pɔɔl tɔne gyanɔgbate ken ɔ be ŋmarase yele Timoti nɛ

¹ Tɔne kei lee man Pɔɔl gyan. Da nyeeleere Wurubuaɛ na de Gbenɔgyoo Yesu Kristo ŋon dɔɔ de loo gyakaa nɛ, lese na man nyi maa yɛe Kristo kpilale.

² Mɛɛ ŋmarase tɔne kei mee yele nyan Timoti ŋon lee Yesu Kristo keleɛdi man dɔɔ te n ba bese me bu gbagba nɛ. Mɛɛ fane nyi de kya Wurubuaɛ na de Gbenɔgyoo Yesu Kristo baa mo be bɛɛɛ boele neŋ, na baa wii n waraŋase na baa fa neŋ wosefɛereŋ.

Pɔɔl ke faree Timoti lee akereɛ wolala wose man

³ Ngba mena ken mee gyu Masedonia tɛle man te mɔɔ do neŋ kakyen nyi nya kyaa Efeso donɔɔ man nɛ, mena yaa mɛɛ gyae nyi n ke kyaa botɔɔ. Na n ke tɔ balan ban be kyaa Efeso botɔɔ bɛɛ wola akereɛ kawola Kristo ɔsom ken man nɛ nyi baa tina ŋa yela biler. ⁴ Yako wɔ nyi be na wolɛɛ deban na benen benen ŋɔla kegyo, na be naanaɔ kalola kegyakaa nombia kawola ya. Nawolo nyi kenja pou na mo aŋmaareŋ bo kɔŋ, te ŋe bee yeli balan ke yɛe Wurubuaɛ kegyaebii ya. N lee Wurubuaɛ di na te nyan ke tale yɛe ɔ kegyaebii. ⁵ Ken dɔɔ te mɛɛ yako neŋ mena nombia kenja yena nyiaa, mɛɛ gyae nyi kegyae ken ba lee konɔɔ kpaakpaa man nɛ, na konɔɔ man nombia kpaakpaa na Kristo keleɛdi kpaakpaate ken ke doo Kristo walaŋ kamase man. ⁶ Balan baale ta yoo gbɛɛ lee abɔɔ kpaakpaa kenja man te ba gyoo afa kumɛɛ keyɔɔ. ⁷ Bɛɛ gyae nyi baa bese Wurubuaɛ mmaraa wolala, mɔna kpene ken ban gbagba ne kolosi na nombia ŋan dɔɔ ba seŋɛ kenken bee kolosi nɛ bɔɔ gyeŋ ŋe man ya.

⁸ Da gyeŋ nyi mmaraa dei. Akpaa ŋolo de di ke dɔɔ nideli na ke dei fa e. ⁹ Da gyeŋ mɔ nyi ba te yɛe mmaraa bo fa balan kpaakpaa ya. Mɔna be yɛe ke bo fa ban bɔɔ ne di mmaraase ŋan dɔɔ ya, na ban bɔɔ ne yɔkɔse ba wose ya, na ban bɔɔ gyeŋ Wurubuaɛ ya na nombiakumɛyɛera na ban ayimɛɛ doo ba wose man na ban bɔɔ ne sila Wurubuaɛ gbɛeneŋ ya, na ban bɛɛ koe be kyaa yaa be naɔ nɛ na ban mɔ bɛɛ koe balan nɛ, ¹⁰ na kafɔntena na baala ban bee doo na dɔŋa, na ban bɛɛ mo balan gyae kɔba, na akereɛtena na ban bɛɛ beo kan ntamse, na kpene kamase ken bɛɛ kyaa na kawola kpaakpaate ken ya nɛ. ¹¹ Mena kawola kpaakpaa kei kyaawo

na nyeedon nombia kpaakpaa ŋan Wurubuaɛ ba mo do me nyinmaa man nyi maa kolosi fa balan nɛ. Kawola kpaakpaa kei lee Wurubuaɛ donje ŋon balan na lese ɔ yele nɛ gyan.

Wurubuaɛ bɛɛɛ ken ɔ ba mo boele Pɔɔl nɛ

¹² Mɛɛ fa de Gbenɔgyoo Yesu Kristo ŋon ɔ be fa man donj kei nyi maa yɛe ɔ tom nɛ karaŋ. Mɛɛ fa e karaŋ ngba ɔ be kɛɛ man nyi me yɛɛ walaŋ kpaakpaa e, te ɔ ba lese man nyi me kaboena nyi maa yɛe ɔ tom ken ɔ ba mo do man me nyinmaa man nɛ. ¹³ Gyanɔgbate ken na me kolosi mmusuo nombia tia Yesu, te me naase ɔ kaseela ban diyem te me kola wɔ mɔ. Mɔna kenja pou wɔle na Wurubuaɛ wii me waraŋase, nawolo nyi na mɔɔ gyeŋ ken mɛɛ yɛe nɛ ya te ma te lee Kristo mɔ di ya. ¹⁴ De Gbenɔgyoo Yesu Kristo mɔ ɔ bɛɛɛ ken boele man nideli, te ɔ yela me lee e di te ɔ mɔɔ ɔ kegyae ken do me man.

¹⁵ Kei yena anokoare nombii ken kaboena nyi walaŋ kamase waa lee di. Nombii kenan yena nyi, Kristo Yesu kɔŋae tɛle kei dɔɔ ɔ kaa lee nombiakumɛyɛera nyee. Man Pɔɔl gba yena nombiakumɛyɛera pou nyee. ¹⁶ Mɔna lee mena nombii kei dɔɔ te Wurubuaɛ wii me waraŋase, na Yesu Kristo ke nyin ta man nombiakumɛyɛera pou nyee kei dɔɔ lese ɔ konɔɔ ken ɔ dana nɛ wola. Na ka ke yɛe kekasee nombii fa balan ban pou baa kaa lee e di na baa nyin nyeedon kekpaak ken nɛ. ¹⁷ E yela deɛ keleɛ e nyi, “Nyan nyaagen yena Wurubuaɛ na gyoo ŋon n kyaa kekpaakekpaak. Nyan yena Wurubuaɛ ŋon n bɛɛ yem ya, te ŋolo mɔ bɛɛ naa neŋ na ɔ sia fonɛ ya. Nyan nyaagen yena Wurubuaɛ ŋon n kaboena nyi baa mo obu na gyoorobiiri fa neŋ kekpaakekpaak. Amen.”

¹⁸ Me bu Timoti, nombia ŋan mɔɔ mo do n nyinmaa man, na ŋan Wurubuaɛ akpenkpenɔgyɔra be wulaa yako see lee n wose man nɛ, mena nombia ŋenan pou yɛe dokolon. Mena dɔɔ mo nombia ŋenan tela ngba yoo abɔɔ nɛ, na n ka mo yoo na akereɛ nombia wolala ban. ¹⁹ Na tina n keleɛdi na n konɔɔ man nombia kpaakpaa ŋan yela ya. Baale te bɛɛ nombia kpaakpaa kenja te be yela ba Kristo keleɛdi ken mɔ wɔleɛwɔ. ²⁰ Balan benan baale yena Hameneyose na Alekesanda. Me ta mo wɔ fa ɔbonsam nyi waa wɔŋ ba deŋela na bɔɔ tekaa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuaɛ bela ya.

2

Wurubuaɛ ɔsom

1 Mena doo kpene kej mee gyae e ke tanjbeɛ yee yena nyi, mee waase non nyi yaa fane fa walaŋ kamase na e ka sola Wurubuaɛ wosefeɛren fa wo. E sola Wurubuaɛ bereɛ fa wo, na e ke fa e karanj lee kpene kamase kej o ne yee fa wo ne doo. 2 Mena mo te kaboena nyi yaa fane fa gyoonen na balaŋ ban pou bee di donj de doo ne, na de woɛ ke fee daa na dee nyinj kyaa wosefeɛren man na dee nyinj som Wurubuaɛ gbɛɛ kpaakpaate man lee da kekyaabii man. 3 Mena nombia kenja deila, te njeɛ gyoo da nyeeleɛre Wurubuaɛ non sia. 4 Nawolo nyi Wurubuaɛ ne gyae nyi waa lee walaŋ kamase nyee na baa gyenj wa anokoare kej. 5 Wurubuaɛ dokolonj koonj kyaa la, te walaŋ dokolonj koonj mo doo la Wurubuaɛ na balaŋ nsana. Non yena Yesu Kristo. 6 Yesu kei moona o wose fa yenj to balaŋ pou nyeeman kom lee ba dukum kej boɔ yee ne doo. Mena nombii kei te Wurubuaɛ yee wo debanj kej o ba see ne man, na kedi adanseɛ fa balaŋ pou nyi o ne gyae nyi baa nyinj nyeekeleɛ. 7 Lee kei doo te Wurubuaɛ lese manj nyi maa bese o kphilale, na maa yako o nombia kpaakpaa njan fa balaŋ ban ba te yee Gyudatenawo ya ne. Nombia njan mee yako ne te yee dekaru ya.

8 Mena doo mee gyae nyi baala baa gyina ba nyinjmaase njan ayimeɛ be doo nje man ya ne adido, na baa fane debanj kamase. Be na mo banj na anjmaarenj do ba kefane man ya. 9 Mena mo te mee gyae nyi ala baa do aboo njan kaboena ne, na baa desina njan nideli. Be na do ba nyeenyoɔse adaose beinj ngba balaŋ yakaa nyibanj ne ya. Te be na mo koba aboo na aboo njan njan koya dana donj ne mia ba wose ngba mena kej tekaboena ne ya. 10 Mona baa yee nombia kpaakpaa njan kaboena na balaŋ ban bee som Wurubuaɛ ne.

11 Kaboena nyi ala baa yokoɔse ba wose na baa kyaa yididi na baa kaseɛ Wurubuaɛ nombia. 12 Moo ne fa ala gbɛɛ nyi baa wola yaa baa di donj baala doo ya. Kaboena nyi baa wuu be noo. 13 Nawolo nyi Adam te Wurubuaɛ tanjbeɛwo yee, pete o yee Efa. 14 Na Adam te obonsam beowo ya. Mona alo non te obonsam beowo te o leewo Wurubuaɛ wole yee dukum. 15 Mona akpaa alo de kyaa o keleɛdi man nideli na balaŋ kegyae te ayimeɛ be doo o konoo man ya na, Wurubuaɛ waa lee e o kalola man.

3

Kristotena kegyiise kalese

1 Ke yee ampanj nyi "Akpaa njolo ne gyae waa yee Kristotena kegyia na, tom kpaakpaate yaa o ne gyae ne." 2 Kaboena

nyi Kristotena kegyia waa yee walaŋ non o wose man be dana nombiikum kej balaŋ baa naa kolosi ya. Kaboena nyi o weele deɛ yee dokolonj. Waa yee walaŋ non o sia doo teele man te o ne tale di o wose doo. Waa yee walaŋ non o wose man dana obuo te o ne tale lee njoola. Waa yee walaŋ non o ne tale wola nombia mo. 3 O na yee solonjnyooɛ e ya te o na yee walaŋ non o wose ne gyae nombia mo ya, mona waa yee walaŋ non o woɛ. O na yee kale gyaere e ya, te o na yee walaŋ non o sia ne yee koba beinj ya. 4 Waa yee walaŋ non o ne tale keɛ o dekpajalanj doo nideli, te o bia mo ne nyii o dei nideli te bee bu e lee gbɛɛ kamase man. 5 Nawolo nyi akpaa njolo bee tale keɛ o dekpajalanj doo nideli ya na, sena te waa tale keɛ Kristotena dikpii kej doo nideli? 6 Walaŋ nonanj na yee walaŋ wole osom kej man ya. Na mena ya na waa gyina o wose adido na waa yala, na Wurubuaɛ ke bu e foɔ ngba mena kej obonsam be yee te Wurubuaɛ be bu e foɔ ne. 7 Kaboena nyi balaŋ ban boɔ doo Kristo man koranj ya ne, baa baake Kristotena kegyia nonanj ye kpaakpaa, na o be nyinj yala obonsam kota man na desenj kedi e ya.

8 Mena mo te kaboena nyi kegyiise banj bee kyoo siamantena banj osom kej man ne, baa yee balaŋ ban ba wose man dana obuo te balaŋ mo ne lee wo di nideli. Tekaboena nyi baa yee solonjnyooɛrawo ya, te be sia mo na yee koba doo beinj ya. 9 Baa mo konoo kpaakpaa kyanj anokoare kej Wurubuaɛ ba lese wola wo lee ba keleɛdi kej man ne nideli. 10 Kaboena nyi Kristotena baa gyoo kegyiise banj man nideli, na baa keɛ nyi nombiikum kamase be doo be man ya pena baa mo wo see kegyiise.

11 Mena mo te kaboena nyi be weela baa yee ala banj ba wose man dana obuo, te boɔ ne gyae balaŋ wose man nombia kekolosi ya. Kaboena nyi baa yokoɔse ba wose lee gbɛɛ kamase man, na balaŋ ke nyinj tale mo ba wose lo be doo.

12 Kaboena nyi kegyia weele deɛ yee dokolonj, te waa yee walaŋ non o ne tale keɛ o bia na o dekpajalanj doo nideli. 13 Kegyiise banj bee yee tom nideli ne, baa nyinj dasenj kpaakpaa na baa nyinj donj mo di adanseɛ lee ba keleɛdi kej doo Yesu Kristo man ne man.

14 Me loo gyakaa nyi be gyae ke kyare ya maa konj n gyanj. Te mee njmarase nenj tone kei baa na, 15 nyi me doo wole koranj ne, tone kei gyae ke yela n ka gyenj mena kej kaboena nyi balaŋ baa kyaa Wurubuaɛ dekpajalanj man. Dekpajalanj kenanj man balaŋ yena Kristotena dikpii kej be yee Wurubuaɛ non o kyaa kekpaakekpaa ne balaŋwo ne. Anokoare kej Wurubuaɛ ba lese wola ne, Kristotena

dikpii kei yena ka mokoo na ka tuula.¹⁶ Nyeekelɛɛ nombia njan ta tekaa yɛɛ nombia aweesɛn dɔ ɔsom keɲ man ya ne, yɛɛ nombia njan nɛ dana yun. Nombia keɲa te dɛɛ mo noɔdokolon yako nyiaa, “Wurubuare ta lese ɔ wose wola ngba deniwalan ne.

Wurubuare felin njon ta lese e wola nyi
ɔ gbɛɛɛɛɛɛ tenɛɛ Wurubuare siaman.

Wurubuare kpilala ban naa e,
te Kristotena yako ɔ wose man nombia
teele kei pou dɔɔ.

Balan lɛɛ e di teeɛle kei pou dɔɔ,
te Wurubuare moo e gyu adido gy-
oorobiiri man.”

4

Akerɛɛ nombia wolala

¹ Wurubuare felin njon yakowo nideli nyiaa, teeɛle kei da benaa ko ɔto na balan baale baa tina Wurubuare kelɛɛdi yela, na baa tei felinkumɛɛ na ɔbɔnsam dekarate njon nombia. ² Mena kawola keɲa lee balan ban be dɔɲɛɛ bɛɛ beo ba wose te bee dii akereɛ lan ne gyan. Ba nyeeya ta yem ngba nyeela te ba moowo do boalan man nyakee nja ne. ³ Bɛɛ to balan gbɛɛ nyi be na yale ya, te bɛɛ yako wo bela nyi be na di weenɛɛ njaale ya. Mɔna Wurubuare yɛɛ weenɛɛ bo nyi balan ban bɛɛ lɛɛ e di te ba gyɛn anokoare keɲ ne, baa fane fa e karan na baa di. ⁴ Nawolo nyi kpene kamase keɲ Wurubuare be yɛɛ na ke dei, te akpaa nyi de fane fa e karan na tekaboena nyi dɛɛ bɛɛ nja ya. ⁵ Nawolo nyi Wurubuare nombia njan na kefane keɲ te desina nja.

⁶ Akpaa n mo mena nombia keɲa wola Kristotena na, n ke yɛɛ Yesu Kristo tobaale kpaakpaate njon boɔ mo kelɛɛdi na kawola kpaakpaate keɲ n silana nɛ keɛle e nɛ. ⁷ Lese n wose lee njola nombia na kawola njan njoo tan tɔnɔɔ ya nɛ man, na n ke sila Wurubuare ɔsom kpaakpaate keɲ gbɛɛ nideli na ka ke male nenj. ⁸ Nawolo nyi wose kewɔɲɛɛ dana tɔnɔɔ kyomii bo fa deniwalan. Mɔna Wurubuare ɔsom dana tɔnɔɔ nombia pou man, nawolo nyi kɛɛ fa nyeedon gyɛn te kɛɛ fa nyeedon kekpaakekpaan deban keɲ gyae ke kɔɲ nɛ man.

⁹ Nombia keɲa yɛɛ ampan, te kaboena nyi dɛɛ lɛɛ nja di nideli. ¹⁰ Kei dɔɔ te dɛɛ kyan da wose yɛɛ tom nideli deban kamase, nawolo nyi de loo gyakaa Wurubuare njon ɔ kyaa kekpaakekpaan nɛ dɔɔ. Njon yena balan pou nyeelɛɛre, tuturu na balan ban pou bɛɛ lɛɛ e di nɛ.

¹¹ Wola wo mena nombia keɲa, na n ke kɛɛ nyi walan kamase te kaseɛ nja nideli. ¹² Na yeli njolo na njolo ke kɛɛ nenj nyi n yɛɛ bu e ya, mɔna yela n kekolosi na n

dinoo na n balan kegyae na n kelɛɛdi na n kegyaa keɲ ayimɛɛ be doo n wose man ya nɛ, ka bese kolo kekaseɛ fa balan ban boɔ lɛɛ Wurubuare di nɛ. ¹³ Pɛte maa kɔɲ na, mɛɛ gyae nyi n ke yɛɛ kakyɛn mo n deban na n dɔɲ kala Wurubuare nombia njan balan man, na n ke yako wo nyeekelɛɛ nombia njan, na n kawola wo nje man nideli. ¹⁴ Mo Wurubuare kolo anefan keɲ Wurubuare akpenkpenngyɔɔra be yako ke nombia, deban keɲ kegyiise ba mo ba nyinmaase gyakaa n dɔɔ te n be nyim nɛ yɛɛ tom nideli.

¹⁵ Yɛɛ kakyɛn di mena nombia keɲa pou dɔɔ deban kamase na n ka mo n wose fa nja, na balan kenjin naa n siaman kegyu na n nombia njan n ne yɛɛ nɛ. ¹⁶ Kɛɛ n dinoo na n kawola man nideli. Yɛɛ kakyɛn di nje dɔɔ deban kamase. Akpaa n yɛɛ mena na, n ke lɛɛ ɛmɛɛ na ban bee tei nenj nɛ pou nyee.

5

Mena keɲ kaboena nyi Kristotena baa kyaa na dɔɲa

¹ Akpaa n ne kolosi na baala kegyiise nɛ, na fae wo ngba nya akoso nɛ ya mɔna kolosi na wo ngba n kyaa nɛ. Kolosi na tewulɛɛ mo ngba n kegyiise yaa n naabia nɛ. ² Kolosi na ala kegyiise ngba n naɔ nɛ, na n ke kolosi na alebia ngba n desina nɛ, keɲ n ba gyuen ba wose man agyuen kum kamase ya.

³ Kaboena nyi nya lese n konoo man tela liala ban boɔ tan ban baa kɛɛ be dɔɔ ya nɛ, na n ka mo obuoo mo fa wo. ⁴ Mɔna akpaa lialo njolo dana bia yaa naanasebia nɛ, kaboena nyi bia yaa naanasebia ban baa tela e nideli na ka lese be Wurubuare ɔsom nombia njan boɔ kaseɛ nɛ wola. Be yɛɛ mena nɛ, na bɛɛ to be kyaa na be naanao kom baa nawolo nyi mena te Wurubuare nɛ gyae. ⁵ Lialo njon ɔ kyaa ɔ wose dɔɔ keɲ ɔ be dana walan njon ɔ ne kɛɛ ɔ dɔɔ ya nɛ, ɔ na mo ɔ loo pou gyakaa Wurubuare dɔɔ bo. Mena dɔɔ nelim na ka weese pou na ɔ gyakaa ɔ ne fane fa Wurubuare nyi waa kɛɛ ɔ dɔɔ. ⁶ Mɔna lialo njon ɔ ne gyae teeɛle kei dɔɔ gyonj kedi nɛ dɔɔ ɔ dɔɲ bo yakaa keɲ ɔ be dana nyeedon ya. ⁷ Kolosi nombia keɲa fa Kristotena ban, na njolo be nyin nombiikum daale yako lee ba wose man ya. ⁸ Nyi akpaa njolo bɛɛ tale kɛɛ ɔ lonjtona dɔɔ ya, tuturu na njon gbagba ɔ denimantena dɔɔ ya nɛ, na nawolo baa nyi ɔ te tina ɔ Wurubuare kelɛɛdi keɲ yela. Mena walan njon nombiakumɛɛ keyɛɛ gba kela walan njon ɔ bɛɛ lɛɛ Kristo di nɛ ya.

⁹ Lialo njon ɔ te dii ta kela kulutoonenj soɲotooro (60) ya na, be na kala e kpu liala

dikpii kenj man ya. Kaboena nyi waa yee alo non ɔ be kyaa baale dokolonj gyan, kenj ɔ ta lee ɔ baale nonanj wole ya. ¹⁰ Waa yee walanj non balan na lese ɔ yele lee ɔ nombia kpaakpaa keyee man, na mena kenj ɔ be tale keele ɔ bia nideli te ɔ ne lee njoola te ɔ ne kee be doo nideli mo ne. Waa yee walanj non ɔ ne lee Wurubuaere balan te ɔ ne kee be doo nideli, te ɔ ne yee deeli fa banj ba wose be kyan wo mo ne. Waa yee walanj non ɔ ne nyinj debanj yee nombia kpaakpaa lee gbɛɛ kamase man.

¹¹ Liala banj ba te nmɛɛ ta ya ne, na kala wo kpu mena liala dikpii kei man ya. Nawolo nyi yale de gyoo wo loo kela ba keleeɛdi kenj na, baa lee Yesu Kristo wole na be kaa yala bela. ¹² Nyi akpaa be yee mena na, Wurubuaere waa bu wo doo nawolo nyi ba te yala ntam kenj doo tanjgbɛɛ kanj fa Kristo ne doo. ¹³ Kenanj wole na, bɛɛ woleɛ ba debanj yakaa na be doj na akpanalanj akpanalanj. Kei wole na, bɛɛ kolosi balan wose man nombia na be dana ba wose bɛɛ yee aboo njan tekaboena nyi baa yee ya ne, te bɛɛ kolosi nombia njan tekaboena nyi baa kolosi ya ne. ¹⁴ Lee mena doo mɛɛ gyae nyi liala banj be yee alebiawo ne, baa yala na baa lola bia na baa kee ba akpanalanjse doo nideli. Be yee mena na, de kolala banj be gyae baa nyinj nombiikum kamase kolosi lee da wose man ya. ¹⁵ Nawolo nyi liala baale tanj lee Wurubuaere wole gyu be silana obonsam.

¹⁶ Nyi akpaa Kristo alo njolo dana liala ɔ dekanalanj man ne, kaboena nyi waa kee be doo kenj ɔ na mo wo lo Kristotena banj doo ya. Na Kristotena banj ke nyinj kee liala banj doo tanj banj baa kee be doo ya ne doo.

¹⁷ Kristotena kegyiise banj be yee siamantenawo te bɛɛ yee ba tom nideli ne, kaboena nyi baa bu wo nideli. Tuturu na kegyiise banj bɛɛ kyanj ba wose kolosi Wurubuaere nombia njan te bɛɛ wola balan njɛ man nideli ne. ¹⁸ Nawolo nyi Wurubuaere nombia njan ne yako daa nyiaa, "Wonembu njon ɔ ne tuku amola ne, doo ne bake ɔ noo ya. Mena mo te walanj non ɔ ne yee tom na, kaboena nyi baa to e kom." ¹⁹ Nyi akpaa njolo da mo nombiikum daale gyakaa kegyia njolo doo ne, ɛ na lee ke do ya. Gyise ɛ be nyinj adanseɛtena bala yaa batooro pena ɛ ke lee ke do. ²⁰ Balanj banj bɛɛ yee nombiakumɛɛ ne, ɛ lese si wo balan nsana na gyakolonj ke nyinj gyoo balan akanj banj mo.

²¹ Mɛɛ faree nej nideli lee Wurubuaere na Yesu Kristo na ɔ kpilala banj ɔ ba lese wo ne siaman nyiaa, kee nyi n te di mmaraase kenja doo kenj nyi n be gyae njolo kela njolo ya.

²² Na barase na n nyinjmaa ka mo gyakaa balan doo bilenbilenj nyi n na lese wo nyi

baa yee Wurubuaere tom ya, te na mo n wose do balan nombiakumɛɛ njan bɛɛ yee ne man ya. Tela n wose nideli kenj nyi n be yee nombiikum ya.

²³ Lee n too kawee na n kee wee bilenbilenj kenj doo ne, na tekaa nyoo lonj kaagenj ya mona nyoo solonj kyomii kyomii.

²⁴ Balanj baale wui nombiakumɛɛ na lee deboo bilenj pena baa di be nombia. Mena baale wui nombiakumɛɛ doo njɛ weeseɛ bo, wole wole pete na lee deboo. ²⁵ Mena mo te nombia kpaakpaa keyee bɛɛ weese ya. Njan njɛ weeseɛ koranj ne, njɛ gyae kaa lee deboo.

6

Nombia kpaakpaa wolala na nombiakumɛɛ wolala

¹ Emɛɛ banj ɛ doo balanj tɛɛ ne, ɛ mo obuɔ fa ɛ gbenggyoona lee gbɛɛ kamase man. ɛ yee mena na njolo be nyinj kolosi nombiikum lee Wurubuaere na de kawola kenj wose man ya. ² Nyi akpaa njolo ɔ gbenggyoo yee Kristo baale e ne, ɔ na kee nyi kenj be popou yee Kristotenawo doo ɔ be bu e nideli ya. Kenj gba te kaboena nyi waa mo obuɔ fa e nideli nawolo nyi banj bee di ba tom tonoo ne, be yee Kristotenawo te bɛɛ gyae be nombia mo. Mena nombia kenja te kaboena nyi nya wola wo na n ka do wo kakyen na baa di njɛ doo.

³ Walanj kamase njon ɔ na wola nombia kpoo njan njoo ne kyaa na de Gbenggyoo Yesu Kristo kawola kenj na Wurubuaere osom nombia ya ne, ⁴ na mena walanj nonanj yee walanj non ɔ ne gyina ɔ wose adido te ɔ ba gyen daale mo ya. Anmaarenj kum na kale nombia njan njoo tanj tonoo ya ne doo la ɔ kawola kenj man. Kenja na moona nombiakumɛɛ njgba balanj kekola na anmaarenj kelee na daaworo na osomanso na balanj kateɛ na nyeeman ditinjɛɛ na dojja kekola ne koj. ⁵ Mena balanj kɛwo nyeeɛɛ ya yekee, mena doo te debanj kamase na be dana nombia bɛɛ wɔnjɛɛ na dojja. Anokoare be doo be man ya. Banj gyen nyi Wurubuaere osom yee gbɛɛ kenj baa mo nyinj koba.

⁶ Nyi akpaa kyomii kenj n dana te n yela ke da gyoo n sia na, Wurubuaere osom dana tonoo nideli fa nenj. ⁷ Nawolo nyi de ta mo kolo koj tɛɛle kei doo ya, mena mo te doo gyae dɛɛ mo kolo lee tɛɛle kei doo gyu ya.

⁸ Mena nyi akpaa de dana weeneɛ na aboo njan dɛɛ do na, kaboena nyi njɛ dɛɛ gyoo de sia. ⁹ Balanj banj bɛɛ gyae koba beinj ne ne yale kekeesekeɛ na obonsam kota man, te ne yeli bɛɛ yee aboo nkaranjkaranj na be ta yoo lee Wurubuaere gbɛɛnenj man na ba te woleɛ kekpaakekpaa. ¹⁰ Nyi walanj de yase

o sia do koba kegyae doo beinj man na, na mo e gyu dukum man. Baale te sila koba kegyae beinj kei te be tinaa ba keleedi kenj yela, te ba moo ba wose do kayeyee dinaa man.

doo te yeli be ta yoo lee ba keleedi man. Wurubuaere waa mo o beree boele non. Amen.

Pɔɔl kekolosi fa Timoti

¹¹ Mɔna nyanj Wurubuaere walanj doo yeu lee mena nombia kenja pou man, na n ke sila nombia njan njan tenee Wurubuaere siaman ne na Wurubuaere osom kpaakpaate, na nombia njan n be lee di ne na balan kegyae na n ke yee kakyen senj kenkenj, na n ke bu n wose debanj kamase. ¹² Yoo kenj n ne yoo nyi kenj n be lee Kristo di doo ne, senj kenkenj na n ke yoo ke nideli na n ke nyinj nyeedonj kekpaak kenj. Kei doo te Wurubuaere loo yele baake nenj, debanj kenj n be gyuuu n noo kolosi n keleedi kenj nombia balan burum siaman ne. ¹³ Ma senjee Wurubuaere non o ne fa kpene kamase nyeedonj ne, na Yesu Kristo non o be di Wurubuaere nombia njan adanse kegyia Pontiose Pilato gyanj nyi ne yee anokoare ne siaman mee yako nenj nyiaa, ¹⁴ kee na n kedi mmaraase kenja doo. Na kyeekee njan ya, na n ke kee nyi njolo mo be nyinj nombiikum daale yako lee n wose ya, kelii wee kenj de Gbenjyoo Yesu Kristo waa bese konj. ¹⁵ Wurubuaere waagenj kaboela nyi dee lese o yele. Nawolo nyi non waagenj yena donj pou nyee, na gyoonenj pou Gyoo na gbenjyooona pou Gbenjyoo. Non ne gyae la waa yela Yesu Kristo kabese konj wee kenj non gbagba ba see ne man. ¹⁶ Non waagenj kyaa la kekpaakekpaak te o beee yem ya, te o kyaa kenmanjoo kenj walanj beee tale benaa ke ya ne man. Non te walanj te naa ta e see ya, te njolo mo be gyae waa tale naa e ya. Non danaana donj kenj be tanj oto ya, te o kaboena nyi baa lese o yele debanj kamase. Amen.

¹⁷ Faree balan banj be dana ba wose teele kei doo ne nyi be na gyina ba wose adido ya te be na mo be loo gyakaa aboo njan be dana ne doo ya, nawolo nyi njoo gyae ke kyaa kekpaakekpaak ya. Mɔna kaboena nyi baa mo be loo pou gyakaa Wurubuaere non o ne fa daa aboo pou te ne yee daa gyonj ne doo. ¹⁸ Faree wo nyi baa yee deeli, na baa yela be deeli keyee kenj ka bo. Baa yee woe na baa nyinj tale mo ba aboo njan be dana ne njaaale fa balan. ¹⁹ Nyi akpaak be yee kenja na, beee yee bo see ba wose wee daale. Kei man te baa tale mo nyinj nyeedonj kekpaak kenj.

²⁰ Timoti, kee kpene kenj boo mo do n nyinjmaa man ne doo nideli. Lese n wose lee afa kumee keyoo na anjmaarenj yakaa yakaa njan balan ne baake nyi nyansa nombia ne man. ²¹ Nawolo nyi balan baale kpa be dana mena nyansa kei, mena

deni te ba doo man agbaraagbaraase ngba nombiakumeyere ne. Mona Wurubuaere nombia njan doo, nolo be tale do na agbaraagbaraase ya. ¹⁰ Kei doo te mee yee kakyen sen kenken me diyem kena man lee balan ban Wurubuaere be wulaa lese wo see ne doo. Na Wurubuaere keta Yesu Kristo doo lee ba nyee na ban mo kenyin o gyoorobiiri ken ke kyaa kekpaakekpa ne. ¹¹ Nombia njan doo yako see ne yee ampan. Be yakowo nyi,

“Akpaa daa na Kristo ta yem na,
daa na e dee kyaa bela.

¹² Akpaa de yee kakyen sen kenken da
diyem kena man na,
dee kpu na e di gyoori.

Te akpaa de bee e na,
non mo waa bee daa.

¹³ Akpaa daa bee lee di ya na,
non doo waa di o nombia doo
nawolo nyi o bee yako nombii bese lee
ke wole ya.”

*Tomyere kpaakpaate non Wurubuaere
be lee e do*

¹⁴ Deban kamase na toose Kristotena ban nombia kenja na n ke faree wo Wurubuaere siaman nyiaa, baa tina nombia kewonee yela nawolo nyi non tan tonoo ya. Mona nee wolee balan ban bee tei wo ne bo. ¹⁵ Yee kakyen na n ke nyin yele Wurubuaere siaman, ngba tomyere kpaakpaate non o bee di desey o tom keyee man ya ne. Kaboena nyi nya tale wola nyeedon nombia njan ne yee anokoare nombia na ne man nideli. ¹⁶ Lese n wose lee nombia njan na te yee Wurubuaere keyaebii ya ne afa keyoo man. Nawolo nyi nee desina bo wolee walan na Wurubuaere nsana. ¹⁷ Ba afa njan bee yoo ne, ne yaasee bo ngba kawee kum ne. Balan benan man baale yena Hameneyose na Filetuse. ¹⁸ Mena balan kewo ta yoo lee anokoare gbese ken man. Bee wola balan nyi deban ken balan baa fon lee yen man ne tan ke kon lan, mena doo ba te yeli baale ta lee wole ba keleedi man wolee. ¹⁹ Mona Wurubuaere anokoare ken seje kenken ken nyi kolo be tale wosi ke ya. Nombia kenja te ba moowo to ke noo. Nombia njan yena nyiaa, “Wurubuaere gyen balan ban be yee o wui.” “Walan kamase non o be lee de Gbengyoo Yesu di na, kaboena nyi waa lese o wose lee nombiakumee keyee man.”

²⁰ Dekpanalan dinaa kamase man na, be dana kuruwaase kpookpoo. Koba yayam na koba wolom wui doo, te njan doo mo teelee na daase yee na mo ne doo. Bee mo naale do weenee deban kamase, te bee mo naale bo see daa wee dinaa. ²¹ Mena mo te nyan walan non n lese n wose lee nombiakumee keyee man na, Wurubuaere

waa mo nen yee kolo kpaakpaa. Nawolo nyi nyan walan njan wose tan ayimee ya. N wose dana tonoo fa n Gbengyoo te n te desina n wose fa tom kpaakpaa kamase keyee.

²² Mena doo lese n wose lee lookum ken ne yele alebia na tewulee ne wolee ne man. Eme na ban bee mo konoo kpaakpaate som Wurubuaere ne e mo e loo gyakaa nombia njan tenee ne doo, na e ka sen nombia njan e be lee di ne doo nideli na e ke gyae donja na e ke yee noodokolon. ²³ Lese n wose lee anmaaren njan non tan tonoo ya ne man, nawolo nyi n gyen nyi nee mo kale bo kon. ²⁴ Tekaboena nyi de Gbengyoo tobaale waa mo o wose do kale nombia man korakora ya. Mona kaboena bo nyi waa yee deeli fa walan kamase, na waa yee walan non o gyen Wurubuaere nombia kawola, te o ne nyin konoo fa walan kamase. ²⁵ Kaboena nyi waa nyin konoo na waa kolosi fa balan ban bee lee e anmaaren ne. Na waa gyakaa loo nyi mberem Wurubuaere waa yela baa kyeekee be konoo, na baa gyen anokoare ken. ²⁶ Kei gyae ke yela be sia ke nmanee wo, na baa yeu lee obonsam non o be di be doo te o ne yeli bee yee o keyaebii ne kota man.

3

*Kayeye ken gyae ke kon deban
otomante ken man ne*

¹ Me bu Timoti, toose nyi teelee kei da benaa ko oto ne kayeye gyae kekon. ² Nawolo nyi balan baa gyae ban baagen wui bo na koba keyaa, na baa gyina ba wose addo na baa wola ba wose na baa tee balan yakaa yakaa. Baa yee denjele don ba lolala doo te baa yee boniyatena te doo gyae baa gyen Wurubuaere ya. ³ Balan keygae be gyae ke doo be man ya, te doo gyae baa mo nombia kyee ya. Baa tao balan kelabere te doo gyae baa tale di ba wose doo ya. Baa yee akpanyanjan te doo gyae baa gyae kolo kpaakpaa mo ya. ⁴ Baa lese donja fa na baa barase yee aboo. Baa gyina ba wose addo bein na baa gyae teelee kei doo gyon kedi kela Wurubuaere. ⁵ Baa gyae Wurubuaere osom ken nombia na be sia, mona be konoo man na doo ne lee Wurubuaere don ken di ya. Mena doo lese n wose lee mena balan benan man.

⁶ Mena balan benan baale donje la na akpanalan akpanalan bee beo ala ban doo ne tale kyan ba wose ya te nombiakumee be wulu wo, te lookum doo bee sila gbese kum kamase ne. ⁷ Deban kamase na mena balan kewo ne kasee nombia, mona doo gyae baa gyen anokoare ken ya. ⁸ Mena ken Gyanese na Gyamberese ba sen tia Mosesi ne, mena ke yaa balan kewo mo

na sem tia anokoare nombia njan. Be yee balan ban ba nyeeya man nombia be wolee te boɔ dana dasenjea keleedi kej man ya. ⁹ Mona boɔ gyae baa lii lem ya te be diyin nombia njan gyae ka lee debɔɔ, na walaŋ kamase kena ngba mena kej be yee Gyanese na Gyamberese ne.

¹⁰ Mona nyan doɔ n gyeŋ me kawola na me dinɔɔ na nombia njan doɔ ma seŋe ne, na ma keleedi na me konɔɔ kenyin na me balan kegyae na me kakyen kej me dana, ¹¹ na mena kej boɔ naase man diyem, na diyem kej moɔ naa Antioke na Ikonium na Listra donɔɔse man, na mena kej moɔ yee kakyen seŋ kenken diyem kej boɔ naase man ne man. Mona de Gbenjyoo lese man lee nombia keŋa pou man. ¹² Ampaŋ yaa mɛe yako neŋ n ke nyii nyiaa, walaŋ kamase njon ɔ ne gyae nyi waa yee Wurubuae kegyaebii lee de Gbenjyoo Yesu Kristo yele man ne, balan baa naase e diyem. ¹³ Te balan kumɛe na ban bɛe beo balan ne, baa bese yee nombiakumɛe kpu. Baa beo balan na balan mo ka beo wo.

¹⁴ Mona nyan doɔ kyan kpene kej n be kasee te n be leedi ne man nideli, nawolo nyi n gyeŋ balan ban gyan n be kasee mena nombia nenan lee. ¹⁵ Nawolo nyi leenan n biate te n wulaa kasee Wurubuae nombia anmarasen see njan gyae ke yela n ka gyeŋ nyansa na n ke nyin nyeedon lee Yesu Kristo keleedi man ne. ¹⁶ Wurubuae nombia anmarasen see njan pou lee Wurubuae gyan, te ne dei fa nombia kawola na nombia kalese si walaŋ, na nombia kedesina na mena kej n ka wola walaŋ kolo lee Wurubuae kegyaebii man. ¹⁷ Kei gyae ke yela Wurubuae walaŋ njon ke desina ɔ wose nideli, na waa tale yee tom kpaakpaate kamase kej Wurubuae ne gyae nyi waa yee ne.

4

Kolosi Wurubuae nombia deban kamase

¹ Timoti, toɔse nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo waa bese koŋ ɔ gyoorobiiri man na ɔ kaa di balan ban be kyaa na be sia, na ban boɔ yekee ne pou nombia. Mena doɔ mɛe faree neŋ nideli lee Wurubuae na de Gbenjyoo Yesu Kristo siaman nyiaa, ² kolosi Wurubuae nombia njan fa balan. Yee kakyen kolosi njan deban kamase. Kolosi fa wo na n ka wola wo gbɛe kej kaboena nyi baa mo, na n ka lese nombiakumɛe njan balan ne yee ne si wo, na n ka do wo kakyen na n ke nyin konɔɔ fa wo lee n kawola kej man. ³ Nawolo nyi deban daale gyae kekɔŋ kej balan baa bɛe nyi boɔ tei nombia kpaakpaa njan ya. Te

lee mena kej ba denjela man na toree wo doɔ ne, baa ta yilaa akere wolala na be kaa kolosi nombia njan ban gbagba ne gyae nyi baa nyii ne fa wo. ⁴ Baa bɛe anokoare kej kenyii, na baa tei njola nombia. ⁵ Mona nyan Timoti doɔ, yela n sia ke doo tɛele man na n ke yee kakyen seŋ kenken diyem kamase man. Yee tom kej Wurubuae nombia kolosire ne yee ne, na n ke yee Wurubuae osom tom kej nideli kelii ɔto.

⁶ Nawolo nyi man Pool doɔ, ma deban te lii nyi baa kyɛkee me fatabo leki ngba mena kej bee deesi te bɛe toosi solon woli ne. Ma deban te lii nyi maa lee tɛele kei doɔ. ⁷ Ma te yoo yoo kpaakpaa kej tan, te ma te yeu keyeu kej mo kelii ɔto. Ma te kyan ma keleedi kej man mo kelii ɔto. ⁸ Mena doɔ de Gbenjyoo Yesu Kristo njon ɔ ne di nombia na ne gbɛe ne, te desina gyooro kotɔtoɔ kej nawolo nyi me gbɛeneŋ tenee ne see na waa mo to man kom. Na maagen te waa yee mena fa ya, mona ban pou bee gyeki ɔ kabese koŋ ne mo kpuɛ.

⁹ Timoti, yee kakyen na n kekɔŋ me gyan bilen, ¹⁰ nawolo nyi kej tɛele kei doɔ abɔɔ kegyae loo doo Demase man doɔ ne, ɔ te tina man yela laŋ Tesalonika donɔɔ man. Kiresense te lam Galatia donɔɔ man, te Tituse mo te lam Dalemata donɔɔ man. ¹¹ Luka waagen kyaa la me gyan. N ne koŋ na mo Maake kpu na n wose koŋ, nawolo nyi ɔ ne kyɔ man na Wurubuae tom keyee man. ¹² Me te kpila Tikikuse nyi waa gyu Efeso donɔɔ man. ¹³ Akpaa n ne koŋ na, mo ma kegba wurikyim kej moɔ tina yela Kapuse gyan Torase donɔɔ man ne na me toŋa njan kona man. Tuturu na mo toŋa njan boɔ mo wonambu tone yee njan ne kona man.

¹⁴ Alekesanda njon ɔ yee luure e ne, te yee man nombiikum daale. De Gbenjyoo waa to e kom lee nombiikum kej ɔ be yee man ne doɔ. ¹⁵ Mena doɔ kee n wose man nideli na e, nawolo nyi ɔ bɛe gyae de nombia kpaakpaa njan dee yako ne korakora ya.

¹⁶ Me nombia kedi gyanbate kej man ne walaŋ na walaŋ ta sem me wole ya, be popou bɛe man bo. Mɛe sola Wurubuae nyi ɔ na mo mena nombia keŋa to wo kom ya. ¹⁷ Mona de Gbenjyoo Yesu seŋawɔ me wole, te ɔ doo man kakyen te me kolosi ɔ nyeedon nombia njan fa ban pou ba te yee Gyudatenawɔ ya ne, te be nyiiwo te Wurubuae lese man lee yeŋ man. ¹⁸ Mena doɔ de Gbenjyoo waa lese man lee dukum kamase man, na waa mo man gyu ɔ gyoori kej man addo wosefeereŋ man. Njon te kaboena nyi baa lese ɔ yele kekpaakekpa. Amen.

¹⁹ Mɛe do Pirusila na Akuila na Onesiforse na ɔ dekanjalanmantena pou nɔɔ.

²⁰ Erasituse kyaa Korinto donoo man, te me te tina Tirofimuse non o na wee ne yela Miletuse donoo man.

²¹ Yee kakyen na n kekɔn pena waare deban ken kelii. Ubuluse na Pudense na Linuse na Klodia na de tebia Kristotena ban pou na do nen noo.

²² De Gbengyoo Yesu Kristo waa kpu na nen, na Wurubuare ka mo o beree ken boele non.

³ Mena mo te wola ala kegyiise ban nyi baa kyaa ngba balan ban bee yee Wurubuare ne. Be na yee balan ban bee kolosi balan wose man nombia ya, te be na yee solongnyooa ya. Mona kaboena bo nyi baa wola nombia kpaakpaa. ⁴ Nyi akpaa be yee mena na, baa tale wola alebia mo na baa gyae be baala na be bia nombia, ⁵ na baa gyeŋ ba wose katela keŋ boɔ wolee ba wose ya. Na baa yee ala yalala kpaakpaa nyiban ban bee yee deeli, te bee yokose ba wose fa be baala. Dekoŋ mena na, njolo be gyae waa nyin nombiikum daale kolosi lee Wurubuare nombia njan wose man ya.

⁶ Mena ke te do tewulee mo kakyen na baa tale di ba wose doo. ⁷ Kaboena nyi nya yee nombia kpaakpaa aboo pou man na balan kena na baa kasee neŋ. N nombia kawola man na yela balan kena nya anokoare na n sibiyyam. ⁸ Kolosi nombia njan ne doo na ne gbeye ne, na balan ban bee koro seŋ tia neŋ ne be nyin nombiikum daale yako lee n wose man ya. Na deseŋ ke nyin kyan wo nawolo nyi boɔ gyae baa nyin nombiikum daale kolosi lee da wose man ya.

⁹ Wola tewulee na alebia nyi baa yokose ba wose fa be gbengyoona lee kpene kamase man, na baa yee kpene keŋ gyae ka gyoo be gbengyoona ban sia. Be na kolosi na be gbengyoona ban kyee kyee ya. ¹⁰ Be na njemele be gbengyoona ban kolo ya. Mona baa yee kpene keŋ gyae ke yela be gbengyoona ban ke lee wo di nideli. Na be nombia ayeesa pou ke yela da nyeeleere Wurubuare nombia njan bee wolo ne kegyo balan loo.

¹¹ Nawolo nyi Wurubuare ta lese o beree keŋ gyae ke yela balan ke nyin nyeedoŋ ne wola balan pou. ¹² Wurubuare beree kenan na wola daa mena keŋ dee tina teelee kei doo nombia, na gbeneŋ njan na te yee Wurubuare gbeneŋ ya ne kesila yela. Na dee tale di da wose doo na de gbeneŋ mo ka tenee Wurubuare siaman, na dee kyaa teelee kei doo Wurubuare kegyaebii man. ¹³ E yela dee yee mena deban keŋ de kyaa dee daa Wurubuare na da nyeeleere Yesu Kristo kabese koŋ o gyoorobiiri man keŋ doo de loo gyakaa ne. ¹⁴ Yesu moona o wose fa nyi baa ko na waa mo to da nyee man kom lee daa lee de nombiakumee pou man. Na dee bese balan ban de yee njan waageŋ wui, na waa desina daa na dee tale yee aboo kpaakpaa.

¹⁵ Mo n doŋ pou wola wo mena aboo keŋa. Do ban bee yokose ne kakyen, na n ka lese ban mo bee yee nombiakumee ne nombiakumee si wo. Na yela be man njolo ke kee neŋ nyi n yee bu e ya.

3

Mena keŋ kaboena nyi Kristotena baa kyaa

¹ Toose Kristotena ban nyi baa yokose ba wose fa gyooneŋ na teelee kei doo kegyiise, na baa di kegyiise ban mmaraase doo, na baa doo ba wose doo na aboo kpaakpaa nyinjan keyee deban kamase. ² Kolosi fa wo nyi be na mo nombiikum gyakaa njolo doo ya mona baa yela ban na balan nsana ke yee gyon. Be na njmanyen balan ya te deban kamase mo na kaboena nyi baa yokose ba wose fa walaŋ kamase.

³ Nawolo nyi nafa gyangba keŋ na daa mo yee ayinjenawo te de yee denjele doŋ te da yoo gbeye. Da aboo njan dee gyae, na teelee kei doo aboo kegyae dii da nyee ya. Da kekyaabii man na, de dana agyueŋ kumee na sibii. Balan kola daa te daa mo kola wo. ⁴ Mona deban keŋ da nyeeleere Wurubuare ba lese o deeli na o balan kegyae keŋ deboo ne, ⁵ o lee da nyee. Kei te yee nyi daa gbagba tom kpaakpaa keŋ doo yee ne doo te o lee da nyee ya, mona o wii de waranase bo te o tee wo Wurubuare felin njon doo saase de nombiakumee pou leki, te o yela de dinoo kyeekeewo ngba ba bese yaa lola daa wole ne. ⁶ Wurubuare tee wo da nyeeleere Yesu Kristo doo yela o felin njon ka kyaawo de man nideli. ⁷ Wurubuare yee wo mena na ke yela waa lee daa do, na dee nyin nyeedoŋ kekpaakekpa keŋ de loo gyakaa ke doo ne, lee o beree keŋ doo. ⁸ Mena nombia keŋa yee ampan te mee gyae nyi n ke yase n sia wola ne man nideli. Kei gyae ke yela ban boo lee Wurubuare di ne ke kyan ba wose yee aboo kpaakpaa. Nawolo nyi mena nombia keŋa yee nombia kpaakpaa na, te ne dana tonoo fa walaŋ kamase.

⁹ E tina diyin na anmaareŋ nombia yela. E tina e lolo kegyakaare doo anmaareŋ kelee yela. E lese e wose lee kale na anmaareŋ lee Gyudatena mmaraase njan wose man. Nawolo nyi mena nombia keŋa pou yee yakaa te njoo tan tonoo daale ya. ¹⁰ Walaŋ njon o doo e man te o na koro seŋ tia Wurubuare nombia njan te o na mo anmaareŋ do balan man na, kolosi na e dokolon yaa bola. Akpaa o te nyii neŋ ya na, lese n wose lee o man. ¹¹ Gyeŋ nyi mena walaŋ kei dinoo yee nombiakumee yee e te o bee gyae anokoare ya. Njon gbagba nombia ayeesa ne buu na e foɔ.

Nookado otomante

¹² Maa kpila Atemase yaa Tikikuse n gyan. O koŋ na yee kakyen na n kaa gyanee na man Nikopolise donoo man. Nawolo nyi ma te yee ma agyueŋ nyi maa kyaa botoo waare tee. ¹³ Yee kakyen na n

ke kyɔ Senase ɲon ɔ yɛɛ mmaraa wolale e
nɛ na Apolo be gbɛɛ keta man, na n ke kɛɛ
nyi baa nyiɲ kpene kamase kenɲ bɛɛ gyae.

¹⁴ Kaboena nyi daa Kristotena dɛɛ mo da
debaɲ yɛɛ kolo kpaakpaa, na dɛɛ tale nyiɲ
kolo kyɔ balan na baa lee ba diyem man.
Tekaboena nyi dɛɛ kyaa kehuhoori man
ya.

¹⁵ Balan ban pou be kyaa me gyan kebo
nɛ na do neɲ nɔɔ. Yako de gyoona ban boɔ
lɛɛ Kristo di te bɛɛ gyae daa nɛ nyi dɛɛ do
wɔ nɔɔ. Wurubuarɛ waa mo ɔ bɛɛɛ boele
ɛ popou.

Filemɔn Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ŋmarase yelee Filemɔn ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl ŋon me silana Yesu Kristo dɔɔ te bɔɔ kyan maŋ tɔ deni ne, na de gyoo Kristobaale Timoti gyan. Dee ŋmarase ke dee yelee nyan de gyoo gyaagyi Filemɔn ŋon daa na neŋ ne yelee tom dokolon ne, ² na Kristotena ban bee kyaa gyanee n dekanalan man ne, na de gyoo Kristo alo Afia, na de gyoo Akipuse ŋon daa na e yelee yoonɔɔtenawɔ Wurubuare nombia ŋan keyako man ne.

³ De kya Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa mo be beree boele ŋon na baa fa ŋon wosefereŋ.

⁴ Me dɔɔ Filemɔn deban kamase keŋ mee tɔɔse neŋ ma kefane man na, mee fa me Wurubuare karan lee n dɔɔ, ⁵ nawolo nyi me nyii mena keŋ n ne gyae Wurubuare balan ban ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose ne, na mena keŋ n be lee de Gbenjyoo Yesu di ne. ⁶ Mee fane nyi Wurubuare waa kyɔ neŋ na n ke nyii tale kolosi Kristo nombia ŋan n be lee di ne nideli, na ke yela n ka gyeŋ abɔɔ kpaakpaa ŋan pou Wurubuare be fa daa lee keŋ daa na Yesu yelee dokolon dɔɔ ne. ⁷ Me dɔɔ, n balan kegyae keŋ na do maŋ kakyeŋ te kee yelee maŋ gyon nideli, nawolo nyi kee do Wurubuare balan ban ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose ne kakyeŋ nideli.

Pɔɔl doo Filemɔn teree fa Onesimuse

⁸ Kristo dɔɔ nafa me dana gbɛe nyi maa ŋere neŋ nyi nya yelee kpene keŋ kaboena nyi nya yelee ne. ⁹ Mɔna lee kegyae dɔɔ mɔɔ na ŋere neŋ ya, mee waase neŋ bo. Maŋ Pɔɔl ŋon ma seŋee Yesu nawɔɔ man te nenɛe me see me doo deni man lee ŋon dɔɔ ne ne waase na neŋ ne. ¹⁰ Me bu Onesimuse nombia yaa mee sola neŋ ne. Kristo dɔɔ ɔ ta bese me bu nawolo nyi me dɔɔ te ɔ teawɔ lee Kristo di deban keŋ bɔɔ kyan maŋ tɔ deni ne. ¹¹ Gyanjba keŋ na nafa ɔ be dana tɔnɔɔ daale fa neŋ ya, mɔna nenɛe dɔɔ ɔ dana tɔnɔɔ fa daa na neŋ pou.

¹² Nenɛe mee besena e baa nyi waa bese koŋ n gyan. ɔ yelee walan ŋon ɔ nombia doo me konɔɔ man nideli. ¹³ Nafa me gyaewɔ nyi waa kyaa n nawɔɔ man me gyan kebo, na waa kyɔ maŋ deban keŋ me doo deni man lee nyeedon nombia ŋan keyako dɔɔ ne. ¹⁴ Mɔna mɔɔ ne gyae nyi maa ŋere neŋ nyi nya kyɔ maŋ ya, mee gyae bo nyi nya kyɔ maŋ lee nyan gbagba n konɔɔ man. Mena dɔɔ nyi n te see ya

na mɔɔ gyae maa yelee kolo ya. ¹⁵ Mberem na Onesimuse wɔŋa ɔ wose bo lee n gyan deban kyomii na ke yela waa nyii kaa bese n wui kekpaakekpa. ¹⁶ Nenɛe dɔɔ ɔ ta tekaa ɔ yelee n gbenji e kaagen ya, ɔ kela gbenji. ɔ yelee de naabu gyaagyi e. Mee gyae ɔ nombia nideli te ma gyeŋ nyi nyan ne gyae ɔ nombia nideli gba kela maŋ. Nawolo nyi ɔ yelee n gbenji e te ɔ besewo ɔ yelee n naabu e de Gbenjyoo Yesu dɔɔ.

¹⁷ Mena dɔɔ nyi akpaa n gyeŋ nyi me yelee n dɔɔ e na, lee e do ngba mena keŋ nyan ke lee maŋ do ne. ¹⁸ Nyi akpaa ɔ te yelee neŋ nombiikum daale, yaa ɔ dana neŋ kolo kom na mo ke nyi maŋ danaana neŋ kom ne. ¹⁹ Maŋ Pɔɔl gbagba moona me nyii maa mee ŋmarase mena nombii kei ne. Maa tɔ neŋ kom keŋ ɔ dana neŋ ne, mɔna na wolee nyi nyan gbagba koran dana maŋ kom ya. Nawolo nyi maŋ yelee la te n nyii n nyeedon wɔle Kristo man. Kei na wolo baa nyi n dibiliŋ koran yelee me wui. ²⁰ Mena dɔɔ me dɔɔ kpaakpaa yelee nombii kei fa maŋ lee de Gbenjyoo Wurubuare yelee man. Kristo dɔɔ yelee ke fa maŋ, na n ke yela me wɔe ke fee maŋ. ²¹ Mee lee di nyi me tɔne kei gyae ke yela n ke yelee kpene keŋ mɔɔ yako neŋ ne, te ma gyeŋ nyi nyan ke yelee gba kela mena.

²² Mee ŋmarase neŋ tɔne kei ne, mee gyae nyi n ke desina dekyae see maŋ nawolo nyi ma gyeŋ nyi Wurubuare waa nyii e kefane keŋ pou, na waa besena maŋ koŋ e gyan.

²³ Epafirase ŋon lee Kristo Yesu dɔɔ te bɔɔ kyan daa na e tɔ deni ne, na do neŋ nɔɔ. ²⁴ Mena ke te Maake na Arisitakuse na Demase na Luka ban daa na wɔ ne yelee tom dokolon ne mɔ na do neŋ nɔɔ.

²⁵ De Gbenjyoo Yesu Kristo waa mo ɔ beree boele e popou na waa seŋ e wole.

Tone kenj boɔ nmarase yele Hiburutena ne

Wurubuare keta ɔ bu doɔ kolosi fa balaj

¹ Gyangba gyangba kenj na, Wurubuare tɛwɔ wa akpenkpenjgyɔra doɔ kolosi agbaatee agbaatee fa de naanaɔ lee gbɛnenj kprookpoo man. ² Mɔna debanj kei man kenj tɛle kei ne gyu kɔ ɔto ne, ɔ tɛe ɔ bu Yesu doɔ kolosi fa daa. ɔ bu nɔnanj doɔ te ɔ tɛwɔ yɛe tɛle kei pou. Nɔn te Wurubuare lesewɔ see nyi tɛle kei doɔ abɔɔ pou dee doo ɔ tɛɛ. ³ ɔ bu nɔnanj doɔ te nɔn Wurubuare tɛwɔ lese ɔ gyoorobiiri wola, te ɔ bu nɔnanj mɔ lesena Wurubuare dinɔɔ gbagba kenj wola. ɔ bu kei nɔwɔya njan nje dana doj ne, te ɔ moowɔ ɔ dana tɛle kei pou. ɔ ka yenj lɛɛ denibalanj lee ba dukum man wɔle na, te ɔ gyuuwɔ ke kyaa adido ɔ kya Wurubuare dekpatakpere nɔn dunolunj doɔ. ⁴ Lee mena doɔ Wurubuare bu kei kela Wurubuare kpilala pou, te yele kenj mɔ Wurubuare bɛ fa e ne kela Wurubuare kpilala banj wui. ⁵ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see man ne, Wurubuare te yako ta ɔ kpilala banj man nɔlo see nyi,

“N yɛe me bu e,
te gyɛnj manj yɛna n kya ya.”

Mena mɔ te ɔ te yako ta be man nɔlo see nyi,

“Me ta bese n kya,
te nyanj mɔ n ta bese me bu ya.”

⁶ Mɔna debanj kenj Wurubuare ne gyae waa kpila ɔ bu kegyia nyi waa kɔnj tɛle kei doɔ ne ɔ yakowɔ nyiaa,

“Kaboena nyi Wurubuare kpilala pou baa som e.”

⁷ Te nne te Wurubuare kolosiwɔ lee ɔ kpilala banj wose man. ɔ yakowɔ nyiaa,

“Maa yela me kpilala ke yɛe ngba felinj ne,
na maa yela me tewulɛe ke yɛe ngba boalanj ne.”

⁸ Mɔna Wurubuare yakowɔ lee ɔ bu nɔn wose man nyiaa,

“Wurubuare, n ke di gyoori kekpaakekpaa,
te nyanj ke di ke ke gbɛɛ doɔ.

⁹ N ne gyae nombia njan nje doo na nje gbɛɛ,
te n ne kɔla nombiakumɛɛ.

Mena doɔ manj n Wurubuare nɔn
ta lese nenj yele kela n tebia pou,
te me yela n dii gyonj mɔ kela wɔ.”

¹⁰ Wurubuare besewɔ yako nyiaa,

“De Gbenjgyoo,
lee kewalanj kenj na nyanj see na tɛle
kei mokɔɔ,
te nyanj yɛɛna abɔɔ njan pou nje kyaa
adido ne.”

¹¹ Adido na ateta pou gyae kaa njaalaa,
mɔna nyanj doɔ nyanj ke kyaa kek-
paakekpaa.

Ne popou gyae kaa looree ngba kanyanj ne.

¹² Nyanj ke bo adido na ateta ngba kanyanj
ne
na n ke kyɛɛkeɛ nja.

Mɔna nyanj doɔ n kedobii te n doo,
te nyanj ke kyaa kekpaakekpaa.”

¹³ Nombii kenj Wurubuare ba bese yako ɔ
bu nɔn yɛna nyi,

“Kɔnj kaa kyaa me dunolunj doɔ,
kelii debanj kenj maa yoo di n kɔlala
pou doɔ.”

Kpilala banj man wonjti te Wurubuare yako
e mena nombii kei see?

¹⁴ N keɛ na kpilala banj doɔ, be yɛɛ Wu-
rubuare tewulɛwɔ te be doj bo felinj man.
Wurubuare ne kpilii wɔ bo nyi be kaa kyɔ
balanj banj nɔn Wurubuare waa lɛɛ ba nyee
wee daale ne.

2

Nyeekeleɛ dinaa

¹ Lee mena doɔ kaboena nyi deɛ kyanj
nombia njan doɔ nyii ne man nideli na doɔ
nyinj yo gbɛɛ ya. ² Nawolo nyi nombia njan
Wurubuare be tɛɛ ɔ kpilala doɔ kolosi ne
doo na nje gbɛɛ. Mena doɔ debanj kamase
kenj balan be yɛɛ denjele doj te be te di ɔ
nombia njan doɔ ya na, ɔ wonja ba denjele
ngba mena kenj kaboena ne. ³ Akpaa nne
te doo na, kenanj na nyi de bɛɛ nyeekeleɛ
dinaa kei nombia njan Wurubuare be fa
daa debanj kei na, sena te deɛ yɛɛ na deɛ
tale lee denjele kewɔnj kenj waa wonj daa ne
man? De Gbenjgyoo Yesu gbagba tanjgbɛɛ
la yako nyeekeleɛ nombia kenja fa balanj.
Kenanj wole na balan banj boɔ tanjgbɛɛ nyii
nja ne, mɔ dii nombia kenja adanseɛ fa daa
nyi nje yɛɛ ampanj. ⁴ Wurubuare gbagba
mɔ lesewɔ wola nyi nombia njan boɔ kolosi
ne doo na nje gbɛɛ. Nawolo nyi ɔ faa wɔ
doj te be yɛɛ gyakolonj nombia na nombia
dinaana, te ɔ moo ɔ felinj nɔn abɔɔ njan ɔ
na mo boele balanj ne boele wɔ ɔ kegyaebii
man.

Walanj nɔn dee sila na dee nyinj nyeekeleɛ

⁵ Tɛle wɔle kenj gyae ke kɔnj wee daale
te dee kolosi ka wose man nombia ne, Wu-
rubuare te yako nyi waa mo ke do ɔ kpilala
banj nyijmaa man bo ya. ⁶ Gyoo Defidi
yakowɔ Wurubuare nombia anmarasenj
see njan man yɛnanj daale nyiaa,

“Deniwalanj yɛna amote te n na gyuenj ɔ
doɔ,
yaa tɔnɔɔ wonjti doo la deniwalanj bu
man

te n ne keɛ ɔ doɔ mena?

⁷ N ke yɛɛ deniwalanj na,

n yoköse e te n yela n kpilala banj kela e debanj kyomii daale, kenanj wöle te n kaa faa e gyoorobiiri na obuo,

⁸ te n moo kpene kamase do o tɛɛ."

Kei na wolo baa nyi Wurubuare moo kpene kamase do o tɛɛ kenj o te kaase kolo ya. Mɔna debanj kei man nɛ, de bɛɛ naa nyi aboo njan pou doo o tɛɛ ya. ⁹ Mɔna da te naa nyi Yesu non Wurubuare be yoköse e kyomii kela o kpilala banj debanj kyomii nɛ, nɛnɛɛ doo Wurubuare ta mo gyoorobiiri na obuo fa e nawolo nyi o naa diyem te o yenawo. Wurubuare bɛɛɛ kenj o na mo boele balanj nɛ doo, te Yesu lɛɛ walanj kamase yenj yenj. ¹⁰ Wurubuare yɛɛna kpene kamase te o moo o donj o dana na nɛ gbɛɛ. Mena doo ke yɛɛ kpene kenj doo na ke gbɛɛ nyi waa yela o bia burum ke konj o gyanj na banj mo kaa di gyoori kpu na e. Lee mena doo te o yela Yesu Kristo nyeeɛɛɛ non baa ta o doo nyin nyeekeɛɛ nɛ, nyinja dasenaj kenj kaboena nɛ non Wurubuare siaman te o naa diyem yenj. Kei nawolo baa nyi Yesu doo te baa ta, na baa nyinj nyeekeɛɛ. ¹¹ Yesu ne gberaa na ayimɛɛ lee walanj wose man na o gbɛɛnɛn ka teneɛ Wurubuare siaman. Walanj non o ne gberaa ayimɛɛ lee balanj wose man, na balanj banj bo gberaa ayimɛɛ lee ba wose man nɛ, be popou be kya yɛɛ dokolonj. Mena doo desɛn be dana e nyi waa baake wo nyi o lonjtona ya. ¹² Yesu yako Wurubuare nyiaa,

"Maa lese n nombia njan n be yɛɛ nɛ wola ma lonjtona.

Botoo kenj balanj de gyanjɛ nyi baa som nenj na,

maa keɛɛ nenj be siaman."

¹³ O besewo yako nyiaa,

"Maa mo me loo pou gyakaa n doo."

Te o besewo yako bela nyiaa,

"Kɛɛ, daa na balanj banj n ba mo wo do me nyinjmaa man nɛ yaa"

¹⁴ Balanj banj Yesu be baake wo nyi o lonjtona nɛ be yɛɛ denibalanjwo kenj be dana wosenaane na fatabo. Mena doo te Yesu mo kaa bese deniwalanj ngba banj nɛ, na waa ta o yenj kenj doo di obonsam non o dana donj yenj doo nɛ doo. ¹⁵ O yɛɛ mena na waa nyinj lɛɛ balanj banj bee yee yenj, te debanj kamase na ba agyuenj pou gyakaa bo yenj doo nɛ nyee. ¹⁶ Kei nawolo baa nyi na Wurubuare kpilala te Yesu konjawo o kaa kyɔ ya, mɔna o konjae o kaa kyɔ Aberaham duulunj man balanj.

¹⁷ Lee kei doo te o bese deniwalanj ngba o lonjtona nɛ gbɛɛ kamase man, na waa nyinj bese Wurubuare sae kegyia non o ne wii balanj waranjase, te o ne di anokoare Wurubuare osom kenj man. Na waa nyinj yenj pataa denibalanj na Wurubuare nsana.

¹⁸ Obonsam kɛɛɛ non gbagba kɛɛ te o naa diyem nideli, mena doo waa tale kyɔ balanj banj pou obonsam nɛ kɛɛɛ wo kɛɛ nɛ.

3

Yesu kela na Mosesi

¹ Lee mena doo emɛɛ me tebia Kristotena banj mo e be lɛɛ Wurubuare di nɛ, e mo ya agyuenj pou gyakaa Yesu doo. Non yena Wurubuare kpilale na Wurubuare sae kegyia non doo lɛɛ e di nɛ. ² O moo o konoo pou fa Wurubuare non o ba lese e nɛ, ngba mena kenj Mosesi mo ba mo o konoo pou fa Wurubuare non o ba lese e nyi o kaa kɛɛ o balanj doo nɛ. ³ Da gyenj nyi walanj de banj deni na, non nɛ nyinja na yele kela deni kenj o be bam nɛ. Mena mo te Yesu dana yele kela Mosesi. ⁴ Walanj ne banya na deni, mɔna Wurubuare yɛɛna walanj na kpene kamase. ⁵ Mosesi moo o konoo pou yɛɛ tom Wurubuare balanj man ngba Wurubuare tobaale nɛ, te o tanjgbɛɛwo kolosi nombia njan Wurubuare waa kaa kolosi wee daale nɛ. ⁶ Mɔna Kristo doo non yɛɛ Wurubuare bu e, te o lese o konoo pou kɛɛ Wurubuare balanj doo. Mena doo akpaa de nyinj konoo te da mo de sia gyakaa aboo njan o be yako see nyi waa fa daa nɛ doo na, kenj ne gyae la ke yela dɛɛ tale bese o balanj.

E na yɛɛ denjele donj ya

⁷ Lee mena doo Wurubuare felinj non yakowo nyiaa,

"Gyenj kei akpaa nyanj non n nyii Wurubuare nombia njan na,

⁸ na yɛɛ denjele donj ngba mena kenj e naanao be yɛɛ te boo koro senj tia Wurubuare depampaa dinaa kenj man, te boo teese o nooman nɛ ya.

⁹ E naanao naa kpene kenj Wurubuare be yɛɛ

kulutoonenj sojola njan man, mo kenanj wöle na ba teese o nooman kɛɛɛ e kɛɛ.

¹⁰ Mena doo Wurubuare gyenja banj o balanj benanj doo te o yakowo nyiaa, 'Debanj kamase na bɛɛ yo gbɛɛ nawolo nyi boo ne sila me noowoya ya.'

¹¹ Kenj ma gyenja banj kanj ntam nyiaa, 'Boo gyae baa nyinj gbɛɛ gyoo botoo kenj moo desina see wo nyi be kaa kyaa na baa fɛɛfo nɛ korakora ya.' "

¹² Mena doo me tebia, e kɛɛ nideli nyi e man njolo be nyinj agyuenj kum na waa lɛɛ ajmaarenj na waa lee Wurubuare non o kyaa kekpaakekpaa nɛ wöle ya. ¹³ Mena doo e nyinjaa e kyaa na e sia nɛ, e kolosi do donja kakyenj wee na wee. Na nombiakumɛɛ ba beo e man njolo na waa

yee denjele donj ya. ¹⁴ Akpaa de kyanj da keleeɗi kenj doo tangbɛɛ lɛɛ Kristo di ne man kenkenj kelii da yenj wee na, na daa na Kristo yee dokolonj baa. ¹⁵ Wurubuare nombia anjmarasenj see njan yakowo nyiaa, “Gyenj akpaa nyanj non n nyii Wurubuare nombia njan na, na yee denjele donj njgba mena kenj ε naanao be yee denjele donj tia Wurubuare ne ya.”

¹⁶ Balanj bomo nyiina Wurubuare nombia njan te ba korowo senj tia e? Na banj yena balanj banj Mosesi be tɛɛ be siaman mo wo lee Igyipite tɛɛle man ne yee?

¹⁷ Balanj bomo te Wurubuare gyenja banj do kulutoonej sojola njan man? Na banj yena balanj banj boo yee nombiakumɛɛ, te o be yeli boo yekee depampaa dinaa kenj man ne yee? ¹⁸ Balanj bomo te Wurubuare gyenja banj kanj ntam do nyi boo gyae baa gyoo botoo kenj o be desina see wo nyi be kaa fɛɛfo ne ya? Na banj yena balanj banj boo yee denjele donj te ba te lɛɛ e di ne yee? ¹⁹ Mena doo da te naa nyi kenj ba te lɛɛ Wurubuare di doo ya, te ba te tale ka gyoo botoo kenj o be desina see wo nyi be kaa kyaa fɛɛfo ne ya.

4

¹ Wurubuare keyako see kenj o be yako nyi o te desina defɛɛfoe daale see fa o balanj ne, ke sɛɛ ka senjɛɛ mena. Mena doo ε yela dɛɛ lɛɛ nideli kenj de man njola be yee kolo kum daale, na ka ke to e gbɛɛ kenj o be nyinj gyoo botoo ya. ² Nawolo nyi nombia kpaakpaa njan boo kolosi fa de naanao ne, njan ke te be kolosiwo fa daa mo. Mena nombia njan boo nyii ne te yee tonoo fa wo ya, nawolo nyi ba te lɛɛ njan di ya. ³ Mena doo daa banj doo lɛɛ o nombia njan di ne, daa daagenj ne gyae la dee nyinj gbɛɛ gyoo botoo kenj o be desina see o balanj nyi be kaa kyaa fɛɛfo ne. Nawolo nyi Wurubuare yakowo nyiaa,

“Me ta mo banj kanj ntam nyi,
‘Boo gyae baa gyoo botoo kenj
moo desina see me balanj nyi be kaa
kyaa fɛɛfo ne korakora ya.’”

Mona da gyenj nyi Wurubuare wulaa bake o nombia see leenanj debanj kenj o be yee kpene kamase tanj ne. ⁴ Wurubuare nombia anjmarasenj see njan yakowoj yenanj daale lee wee nyetoorote kenj man nyiaa, “Weeya looro te Wurubuare moowo yee kpene kamase,
te o fɛɛfowo wee nyetoorote kenj man.”

⁵ Wurubuare besewo yako lee kefɛɛfo kei wose man bela nyiaa,

“Boo gyae baa gyoo botoo kenj moo desina see me balanj nyi be kaa kyaa fɛɛfo ne ya.”

⁶ Balanj banj boo tangbɛɛ nyii Wurubuare kefɛɛfo kei wose man nombia ne, lee ba denjele donj doo Wurubuare te fa wo gbɛɛ na baa gyoo botoo kenj o be desina see wo nyi be kaa kyaa fɛɛfo ne ya. Kei nawolo baa nyi balanj wolɛɛ baale te Wurubuare waa fa gbɛɛ na baa gyoo botoo ke kyaa fɛɛfo. ⁷ Mena doo Wurubuare ta bese see wee daale kenj o ne baake ke nyi “Gyenj,” na ke yela balanj ke nyinj gbɛɛ gyoo o defɛɛfoe kenj man. Kulutoonej burum njaaɛle wole ne, o tɛɛwo gyoo Defidi doo bese kolosi lee wee kenanj wose man, njgba mena kenj boo wulaa kolosi ka wose man nombia tone kei man ne nyiaa, “Gyenj akpaa nyanj non n nyii Wurubuare nombia njan na, na yee denjele donj ya.”

⁸ Debanj kenj de naana Gyosua be tɛɛ Iseraetena siaman ne, o te tale yela baa nyinj mena kefɛɛfo kei ya. Nyi njon talewo yela baa nyinj mena kefɛɛfo kei ne, nafa Wurubuare be gyae waa kolosi kefɛɛfowee wole daale wose man nombia bela ya. ⁹ Kei nawolo baa nyi wee daale kyaa kenj Wurubuare balanj baa fɛɛfo njgba mena kenj Wurubuare be fɛɛfo wee nyetoorote kenj man ne. ¹⁰ Walanj kamase njon Wurubuare waa yela waa gyoo o defɛɛfoe kenj man ne, nyi otenate de yee o tom tanj na waa fɛɛfo njgba mena kenj Wurubuare mo be yee o tom tanj te o be fɛɛfo ne. ¹¹ Gyangba gyangba balanj banj yee denjele donj, mena doo be te nyinj gbɛɛ gyoo Wurubuare defɛɛfoe kenj man ya. Lee mena doo ε na yeli daa mo ke yee denjele donj na dɛɛ yo gbɛɛ ya. Mona ε yela dɛɛ yee kakyenj na dɛɛ yee Wurubuare kegyaebii, na dee nyinj gbɛɛ gyoo o defɛɛfoe kenj man.

¹² Wurubuare nombii kenj noo dana boalanj te keɛ fa nyeedonj kekpa. Ke yee njgba sila sila na wolete ne, te ke dana beelenj kela sila sila na wolete kamase. Keɛ tale kara gyoo deniwalanj yenanj kamase, lese deniwalanj dinoo na o nyee man na o konoo man nombia pou deboo. ¹³ Aboo njan pou Wurubuare be yee ne, njɛ man dokolonj be kyaa kenj ka weesɛɛ o siaman ya. Kpene kamase doo o siaman pentenjperenj. Njon Wurubuare siaman te de popou dɛɛ kaa senj toɛɛ de noowoya wee daale.

Yesu yena de Wurubuare sae kegyia

¹⁴ Mena doo ε yela dɛɛ kyanj da keleeɗi kenj de dana ne man kenkenj. Nawolo nyi de dana Wurubuare sae kegyia kpaakpaate njola. Njon yena Yesu, Wurubuare bu njon o be lam Wurubuare gyanj adido ne. ¹⁵ Wurubuare sae kegyia njon de dana ne, o yee walanj njon o ne wii daa te o ne yeli dɛɛ tale yee aboo njan kaboena nyi dɛɛ yee te

doo ne tale yee ya ne. Nawolo nyi obonsam keese e kee lee gbæ kamase man ngba daa ne, mona non doo o te yee dukum ya. ¹⁶ Mena doo e na yeli dee yee Wurubuaræ gyan kegyu ya. Nawolo nyi da gyen nyi waa wii de waranase na waa mo o beræ boele daa, na waa kyo daa deban kamase kenj da wose de kyan daa na.

5

¹ Walañ kamase non ba lese e nyi waa yee Wurubuaræ sae kegyia na, bæ lese e bo lee non gbagba o balan man na waa senj be nawoo man lee be Wurubuaræ osom man. Na waa læ ba kedeesa aboo mo gyu ke deesi fa Wurubuaræ, na Wurubuaræ ke nyin mo be nombiakumæ kyæ wo. ² Non gbagba mo yee deniwalan e te o ne tale yee kpene kenj be dei ya, mena doo o ne nyin konoo fa balan ban booo gyen ya te bæ yee aboo non be dei ya te ne wonee wo lee Wurubuaræ gbænenj man ne. ³ Mena doo te kaboena nyi waa tangbæ deesi fa Wurubuaræ lee non gbagba wui nombiakumæ doo, pena waa tale deesi fa o balan ban mo wui nombiakumæ non booo yee ne. ⁴ Akpaa Wurubuaræ te baake nono nyi o kaa yee o sae kegyia ngba mena kenj o be baake Aaron ya ne, walañ nonan gbagba be tale see o wose Wurubuaræ sae kegyia ya. ⁵ Mena te Kristo mo ta see o wose Wurubuaræ sae kegyia ya. Mona Wurubuaræ lese na e te o yako e nyiaa, "N yee me bu e,

gyen me ta bese n kya."

⁶ Wurubuaræ besewo yako o nombia anmarasenj see man yenanj daale bela nyiaa,

"N yee Wurubuaræ sae e kekpaakekpa, ngba mena kenj Mekesedeke be di Wurubuaræ saere kekpaakekpa ne."

⁷ Yesu ke kyaa tæle doo ne, o moo yeesa wii lese siasaranj fane fa Wurubuaræ. Nawolo nyi non waagenj koonj ne gyae la waa tale lese e lee yen man. Lee mena kenj o be yokose o wose mo obu fa Wurubuaræ doo, Wurubuaræ nyii o kefane kenj. ⁸ Kenj na kenj Yesu yee Wurubuaræ bu e koranj na, o naa diyem nideli. Lee o diyem kena kenanj man ne, o kasee mena kenj waa nyii o kya dei. ⁹ Yesu ke tei Wurubuaræ yee kpene kamase kenj o be yako e nyi waa yee tanj ne, kenj ye le la te o kaa bese nyeeleere na waa yela ban pou bee nyii o dei ne ke nyin nyeekele kekpaakekpa. ¹⁰ Mena doo Wurubuaræ lese e nyi waa yee o sae kegyia, ngba mena kenj Mekesedeke be yee o sae kegyia ne.

E na bese e wole ya

¹¹ Nafõ de dana nombia burum dæe yako lee Mekesedeke na Yesu saere kedi kei

wose man, mona nombia non man kalese dana ban nawolo nyi e nombia man kenyii dana donj. ¹² Debanj kei ne nafõ kaboena nyi emæe mo yaa bese Wurubuaræ nombia non wolala. Mona e sæ e yee ngba bia banj be kaboena bo nyi nono waa bese wola wo Yesu Kristo osom nombia non kewalanj ne. E yee yaa ngba bia banj be sæ bæ nmase dide ne. E ta bee ta na weenee donj nyinjan kedi ya. ¹³ Nawolo nyi walañ kamase non o sæ o ne nmase dide ne, na o yee bu e. O ta gyenja ta kpene kenj yee dukum yaa debam ya. ¹⁴ Mona kegyiise ne tale la di weenee donj nyinjan. Nawolo nyi lee mena kenj nombia be yala wo te booo gyoo ne man nideli te booo naa doo, ba gyenj kpene kenj yee dukum na kpene kenj yee debam.

6

¹ Lee mena doo e yela dee tina Kristo osom nombia non doo kasee kewalanj ne yela mena, na dæ kasee aboo non ne doo de siaman te ne gyae ke yela da Kristo keleedi ke yee donj ne. Ta tekaa kaboena nyi dæ bese kasee nombia kewalanj non doo kasee kaalanj, ngba kekyækeke lee dinoo non be dana tonoo ya te nje mo daa gyu yen man, na Wurubuaræ keleedi ne ya. ² E na yeli dæ tekaa kasee kolo lee Wurubuaræ lonkeso, na nyinmaa kamo gyakaa balan doo, na woya kefonj lee yen man, na Wurubuaræ nombia kedi debanj otomante kenj man bela ya. ³ Te nyi akpaa Wurubuaræ de sæ na dee tina mena aboo kenja pou keyee yela, na dæ bee gyu de siaman.

⁴⁻⁵ Nyi Wurubuaræ da toro walañ agyuenj te otenate da gyenj Wurubuaræ nombia, te Wurubuaræ da mo o beræ boele e te o mo o felinj non do o man te o nyii Wurubuaræ nombia te o naa nyi ne dei te o gyenj donj kenj Wurubuaræ waa kaa lese wola debanj otomante kenj man ne, lee kenja pou wole te otenate da besena o wole tee Wurubuaræ na, kolo be kyaa kenj deniwalanj waa yee na kabesena otenate konj Wurubuaræ gyanj ya. ⁶ Mena doo nyi akpaa ba lee mena nombia kenja wole ne, gyae ke yee donj fa wo nyi baa tina be nombiakumæ non bæ yee ne yela na baa konj Wurubuaræ gyanj bela. Be nombia ayæsa nenanj nawolo baa nyi, na yee yaa ngba ba bese yaa bæe gyoo Wurubuaræ bu non baa sakaa opandanj doo fulu e balan man ne.

⁷ Tæle kenj oga ne nje woli ke te ne yeli woofarale ne nyin weenee kpaakpa lee ke man ne, Wurubuaræ ne hiraa na ke. ⁸ Mona akpaa soose na njalese ne tuu la ke doo na, na mena tæle kenanj be dana tonoo ya. Te n te kee ya na Wurubuaræ waa tale falaa ke, na waa yela boalanj ke kpa ke.

⁹ Me gyooona kpaakpaa, kej na de kee yako kei koraj ne, da gyej nyi emee dɔɔ nombia kpaakpaa ɲaale doo ε man, kej ɲee kyaa na nyeekelee nombia ɲan. ¹⁰ Wurubuaɛ yee walaɲ ɲon ɔ ne di ɔ nombia ke gbɛɛ dɔɔ. Mena dɔɔ ɔ be gyae waa wolee ε tom kej ε be yee, na ε balan kegyae kej ε na lese wola e ne ya. Nawolo nyi lee ɲon dɔɔ ε te kyɔ ε tebia Kristotena, te ε gyakaa ε ne kyɔ wɔ. ¹¹ Da kegyaebii yena nyi, ε man walaɲ kamase waa kyanj nombia kpaakpaa keɲa man nideli kelii ɔto. Kei gyae ke yela ε ka gyej nideli nyi ε ke nyin kpene kej dɔɔ ε loo gyakaa ne. ¹² Dɔɔ ne gyae nyi ε man ɲolo waa yee keboɲale Wurubuaɛ ɔsom kej man ya. Mɔna deɛ gyae bo nyi yaa kasee balan banj bɔɔ lɛɛ Wurubuaɛ di te bɔɔ nyin konɔɔ yee kakyeɲ seɲ ba keleɛdi kej man kelii ɔto, te Wurubuaɛ be fa wɔ kpene kej ɔ be yako see nyi waa fa wɔ ne.

Wurubuaɛ nombii ayakonj see te koɲ mena

¹³ Debanj kej Wurubuaɛ be yako ɔ nombii see fa de naana Aberaham ne, ɔ moo ɲon Wurubuaɛ gbagba yele bo kanj ntam. Nawolo nyi na ɲolo be kyaa kej ɔ kela ɲon Wurubuaɛ kej waa mo walaɲ ɲonanj yele kanj ntam ya. ¹⁴ Wurubuaɛ yako de naana Aberaham nyiaa, “Ampanj yaa mee yako neɲ nyi maa hiraa neɲ, na maa yela n duuluj man balan ka bo nideli.” ¹⁵ Mena dɔɔ de naana Aberaham mo nyinja konɔɔ kyaa daa kpene kej Wurubuaɛ be yako see nyi waa fa e ne, te ɔ nyinmaa kanja ke.

¹⁶ Nyi akpaa ɲolo ne gyae waa kanj ntam na, ɔ na mo walaɲ ɲon ɔ kela e ne yele bo kanj ntam. Ntam kekanj kenanj na wola la nyi, nombia ɲan ɔtenate be yako ne yee ampanj kej aɲmaareɲ keleɛ be doo ke man ya. ¹⁷ Kej Wurubuaɛ ne gyae nyi balan banj baa nyin kpene kej ɔ be yako see nyi waa fa wɔ ne, ka gyej nideli nyi ɔ be gyae waa kyeekee waa agyueɲ ya dɔɔ ne, mena dɔɔ te ɔ kanja ntam kpu na nombii kej ɔ be yako see ne. ¹⁸ Nombii kej Wurubuaɛ be yako see na ntam kej ɔ be kam ne, ɔ be gyae waa kyeekee nombia ala keɲa man daale ya nawolo nyi ɔ bee di dekara ya. Mena dɔɔ nombii kei na do daa banj dɔɔ yeu kaa gyoo e ne kakyeɲ da keleɛdi man, na deɛ tale kyanj kpene kej dɔɔ ɔ be yeli de loo gyakaa ne man nideli. ¹⁹ Da nyeedonj pou seɲee mena lookegyakaa kei dɔɔ. Kej yele la te de nyinja gbɛɛ gyoo Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa toomante kej man, botɔɔ kej bɔɔ mo kyanj kpase ke kej nafaɲ gyangba na walaɲ yakaate bee nyin gbɛɛ gyoo botɔɔ ya ne. ²⁰ Yesu te kaa bese Wurubuaɛ saese pou kegyia kekpaakekpa, ɲgba mena kej

Mekesedeke be di Wurubuaɛ sae kegyia kekpaakekpa ne. Te ɔ te kyanj daa gbɛɛ ka gyoo Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa toomante kej man, na daa mo ke sila e.

7

Wurubuaɛ sae Mekesedeke wose man nombia

¹ Na Mekesedeke kei yee donɔɔ kej bee baake ke nyi Saalem ne gyoo e, te ɔ besewɔ ɔ yee Wurubuaɛ dekpatakpere ɲon sae e. Debanj kej de naana Aberaham be gyu ke yoo gyoooneɲ baale di be dɔɔ bese ɔ ne koɲ ne, ɔ kaa gyanjeewɔ na gyoo Mekesedeke kei. Botɔɔ te Mekesedeke hiraa ɲon de naana Aberaham. ² Keɲte de naana Aberaham kpase abɔɔ ɲan pou ɔ be nyim lee yoo kej man ne akpeɲ kufu, te ɔ moo dekkeɲ daale fa Mekesedeke ɲonanj. Mekesedeke yele kei aseɛ yena nyi “Gyoo ɲon ɔ gbɛɛneɲ teneɛ Wurubuaɛ siaman,” te Saalem gyoo mo nawolo nyi “Wosefeɛreɲ gyoo.” ³ ɲolo ba gyeɲ Mekesedeke kei ɔ kyaa yaa ɔ naa yaa ɔ duuluj man dalee ya. Ba te yako kolo mo lee ɔ kalala yaa ɔ yeɲ wose man ya. ɔ yee Wurubuaɛ sae e kekpaakekpa ɲgba Wurubuaɛ bu ɲon ne.

⁴ Emee gbagba ε kee na, ε kena nyi ɔ yee walaɲ dinaa e te ɔ dana yele mo. De naana Aberaham ɲon ɔ dana yele Wurubuaɛ siaman koraj ne kpase abɔɔ ɲan ɔ be nyim lee yoo man ne akpeɲ kufu, te ɔ moo ɲe man dekkeɲ fa Mekesedeke ɲonanj. ⁵ Mosesi mmaraase ɲan nawolo nyiaa, kaboena nyi Gyudatena banj be yee de naana Aberaham ɔ naanasewɔ ne, baa kpala ba abɔɔ ɲan be dana ne akpeɲ kufu na baa mo ɲe man dekkeɲ dokolonj fa Lewitena banj be yee saesewɔ ne. Da gyeɲ nyi Lewitena kewɔ mo yee de naana Aberaham ɔ naanasewɔ, mɔna Wurubuaɛ faa Gyudatena mena mmaraase ɲenanj nyi baa to mena abɔɔ ɲenanj fa banj gbagba be tebia Lewitena banj. ⁶ Mekesedeke kei ta lee Lewi duuluj man gba ya, mɔna ɔ talewɔ lɛɛ abɔɔ kekpaase kufu man dekkeɲ dokolonj kei lee de naana Aberaham ɲon Wurubuaɛ be yako see nyi waa yee kolo fa e ne gyanj te ɔ hiraa e. ⁷ Walaɲ kamase tanj gyeɲ nyi kegyia ne hiraa na kemaasa kej aɲmaareɲ be doo ke man ya. ⁸ Lewitena banj bee lɛɛ abɔɔ kekpaala kufu man dekkeɲ kei ne be yee balan banj bee yem, mɔna Mekesedeke ɲon de naana Aberaham be to abɔɔ keɲa fa ne dɔɔ, ɔ ta yem ya ɲgba mena kej Wurubuaɛ nombia be yako ne. ⁹ Deɛ tale yako nyi Lewi mo teewɔ de naana Aberaham dɔɔ to abɔɔ kufu man dekkeɲ kei fa Mekesedeke. ¹⁰ Nawolo nyi debanj kej de naana Aberaham be gyanje na Mekesedeke ne, na be ta lola ta Lewi

ya. Deban kenan na o see o doo o naana Abraham tenja man.

¹¹ Deban kej Wurubuaere be tee de naana Mosesi doo mo mmaraase nan fa Gyudatena ne, o lese balan lee Lewitena man nyi baa di saere. Nyi Lewitena saere tom kej boe yee ne den talewo yela balan gbeneen ka tenee Wurubuaere siaman na, nafa bee tekaa hia nyi Wurubuaere waa bese lese sae njolo ke kon ngba Mekesedeke ne ya. Te nenee doo, Wurubuaere te kpila njolo nyi o kaa di saere ngba Mekesedeke ne. Mona o ta lee Aaron non o yee Lewi baale e ne duulun man ya. ¹² Nyi walan non o te yee Lewi baale e ya ne de kaa di Wurubuaere saere na, na kaboena nyi baa kyeekee mmaraa kej, nawolo nyi Lewitena baagen te kaboena nyi baa di Wurubuaere saere. ¹³ Mena nombia kenja dee yako ne, na Yesu Kristo wose man nombia yaa dee yako ne. Nawolo nyi o ta lee Lewi dekanjalan man ya te o kaa dii Wurubuaere saere. O lee dekanjalan kpoo daale man, te njolo mo te dii ta Wurubuaere saere lee mena dekanjalan kenan man see ya. ¹⁴ De popou gyen nyi de Gbenyyoo Yesu lee Gyuda dekanjalan man, te de naana Mosesi mo te yako kolo lee Gyuda dekanjalan mantena benan saere kedi wose man ya.

Yesu yee Wurubuaere sae e ngba Mekesedeke ne

¹⁵ Nenee doo nombii kei man kenyii be dana ban bela ya. Nawolo nyi walan wole kpoo konjala kaa di Wurubuaere saere ngba Mekesedeke ne. ¹⁶ O saere kej o be kaa dii ne, te yee teele kei doo mmaraase yaa dekanjalan kej man o ba lee ne doo te o dii ke ya. Mona o dii saere kenan bo lee o don kej o dana, kej yen be tale di o doo ya ne doo. ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuaere nombia anmarasen see yakowo nyi, Wurubuaere yako Kristo nyiaa,

“N yee Wurubuaere sae e kekpaakekpaa, ngba mena kej Mekesedeke mo be di Wurubuaere saere kekpaakekpaa ne.”

¹⁸ Mena doo lee gbee daale man na, dee tale yako nyi Wurubuaere ta mo Mosesi mmaraase benee nan see yenan. Nawolo nyi njoo dana tonoo ya, te njoo dana noodon mo ya. ¹⁹ Mosesi mmaraase nan te tale yela de gbeneen ka tenee ngba mena kej Wurubuaere ne gyaee ne ya. Mena doo Wurubuaere te fa daa lookegyakaa kpaakpaate kej ka kela bene kej. Lee mena doo nenee dee tale tuu benaa Wurubuaere.

²⁰ Wurubuaere kana ntmam pete o see Yesu saere kekpaakekpaa, mona saese akan ban doo o bee kan ntmam pete bee see wo saere ya. ²¹ Wurubuaere nombia anmarasen ne

yako nyi, pe Wurubuaere ka see Yesu saere na o kana ntmam nyiaa,

“Man Wurubuaere te kan ntmam te moo gyaee maa kyeekee ma agyuen ya.

‘Nyan ke di me saere kekpaakekpaa.’ ”

²² Wurubuaere ntmam kej o be kam ne, kej yele la te Yesu kaa bese walan non o senee ntmam kenan wole, na ka wola nyi nookebakesee wole kei dei kela bene kej. ²³ Gyangba kej na Wurubuaere saese ban boe, nawolo nyi yen bee yeli baa yee be saere tom kej kelii oto ya. ²⁴ Mona Yesu doo o saere kedi kej be gyaee ka lee o gyan gyu njolo gyan ya, nawolo nyi non kyaa kekpaakekpaa. ²⁵ Lee mena doo waa tale lee balan ban pou bee tee o doo kon Wurubuaere gyan ne nyee, nawolo nyi o kyaa kekpaakekpaa te o ne fane fa Wurubuaere lee be doo.

²⁶ Yesu Kristo yena Wurubuaere sae kegyia non o ne tale yee kpene kej dee gyaee ne fa daa. Nawolo nyi o gbeneen tenee Wurubuaere siaman, te nombiakum kamase na ayimee kamase mo be doo o man ya. Wurubuaere lese e lee nombiakumeyeera man te o gynaa e adido kela walan kamase. ²⁷ Yesu be doo ngba Wurubuaere saese kegyiise ban boe kyaa kaalan ne ya. Ban na wee na wee na kaboena nyi baa deesi gberaa ba wose ayimee, pena be kaa deesi gberaa be balan mo wui ayimee na Wurubuaere ka mo be nombiakumee kyee wo. Mona Yesu doo tekaboena nyi waa yee mena ya, o kedeesa kej yee dokolon koon. Deban kej o ba yem opanjan doo ne, te o moo o wose fa ngba kedeesa kolo ne lee balan nombiakumee doo, na Wurubuaere ka mo be nombiakumee kyee wo. ²⁸ Balan ban boe tee Mosesi mmaraase nan doo lese wo nyi baa yee Wurubuaere saese kegyiise ne, ba te yee balan ban be gbeneen tenee Wurubuaere siaman kelii oto ya. Mona mmaraase nan wole na Wurubuaere kana ntmam kpu na nombii kej o be yako see ne, te o lese o bu Yesu Kristo non dukum kamase be doo o man ya ne nyi waa bese o sae kegyia kekpaakekpaa.

8

Yesu Kristo yena de Wurubuaere sae kegyia

¹ Nombia nan dee yako ne pou nyee yena nyiaa, de dana Wurubuaere sae kegyia non o kyaa Wurubuaere dekpatakpere non gyoorogbeli kej dunolon doo. ² O ne yee o saere tom kej Wurubuaere osom deni dinaa toomante kej man adido botoo. Kei yena Wurubuaere osom deni gbagba kej.

Na denibalanɗaɗa na mena deni kenanɗa, mona Wurubuare gbagbaɗaɗa na ke.

³ Akpaa ba see sae kegyia kamase tseele kei doo na, o tom yena nyi waa mo kedeesa aboo na wonembiaɗaɗa balanɗa ne faa ne deesi fa Wurubuare. Mena doo te kaboena nyi sae kegyia Yesu mo, waa nyinɗa kpene kenɗa waa mo gyu ke deesi fa Wurubuare.

⁴ Nyi Yesu denɗa kyaa tseele kei doo ne, nafaɗa non te nyinɗa gbese di saere kei ya. Nawolo nyi na be te wulaa lese balanɗaɗa baa di saere ne see, ngba mena kenɗa Mosesi mmaraase njan ba wola wo ne.

⁵ Tom kenɗa bee yee Wurubuare osom deni dinaa kenɗa man adido ne, kenɗa yaa saese balanɗa ne kasee yee Wurubuare osom deni dinaa kenɗa man tseele kei doo ne. Mena mo ke te debanɗa kenɗa Mosesi ne gyae waa balanɗa Wurubuare osom deni kenɗa booo mo kanyanɗa yee ne, Wurubuare faree e nyiaa, "Kee na n ke yee kpene kamase nideli, na ke kyaa na kenɗa moo lese wola neɗa bula kenɗa doo ne papepe." ⁶ Yesu saere tom kenɗa o be kaa yee tseele kei doo ne dei kela saese beneɗa balanɗa booo kyaa kaalanɗa ne wui. Mena mo te nnokebakese wole kenɗa doo o ba moo, na ke yela balanɗa gbeneɗa ka tenee Wurubuare siaman ne dei kela nnokebakese bene kenɗa. Nawolo nyi aboo njan o be yako nyi waa ta nnokebakese wole kei doo yee ne, dei kela aboo njan o be yako nyi waa ta nnokebakese bene kenɗa doo yee ne.

⁷ Nyi nnokebakese gyangbate kenɗa wose man denɗa be dana nombii ya ne, nafaɗa nnokebakese wole ba tekaa hia bela ya. ⁸ Mona Wurubuare naawoo nyi nnokebakese bene kenɗa te yeli o balanɗa gbeneɗa ka tenee o siaman ngba mena kenɗa o ne gyae ne ya. Mena doo te o yako ba wose man nombia nyiaa,

"Debanɗa daale ne konɗa,
kenɗa maa bake noo wole see fa me
balanɗa Israetena
na Gyuda duulunɗa man balanɗa.

⁹ Kei be gyae ke yee ngba nnokebakese kenɗa daa na be naanao be bake see,
debanɗa kenɗa moo mo me donɗa lese wo lese Igyipite tseele man ne ya.

Nawolo nyi kenɗa be te di me nnokebakese kenanɗa doo kelii oto doo ya ne,
te ma lese me sia yela wo.

¹⁰ Nnokebakese wole kenɗa maa bake na me balanɗa Israetena yena nyiaa,

'Maa mo me nombia njan do ba agyuenɗe man,
na maa nmarase njan do be konooɗe man.

Manɗa ne gyae la maa yee be Wurubuare,
na banɗa mo ke yee me balanɗa.'

¹¹ Nolo be gyae waa tekaa wola o doo nombia bela,

yaa nolo mo ke yako o lonɗa nyi
'Maa wola neɗa Wurubuare gbeneɗa ya!'

Nawolo nyi be popoo baa gyeɗa man lee ba kemaasa doo kelii be kegyia doo.

¹² Maa mo be nombiakumee pou kyee wo, kenɗa moo gyae maa tekaa tooɗe aboo njan booo yee tia man ne bela ya."

¹³ Wurubuare ke baake nnokebakese kei nyi nnokebakese wole ne, na o na wolo baa nyi gyangbate kenɗa te yee bene. Te kpene kamase kenɗa ka de yee bene na, koo doo kolo man bela ya. Nawolo nyi be te nyinɗa kolo wole see ke nawoo man.

9

Gyudatena osom

¹ Nnokebakese gyangbate kenɗa man ne Wurubuare wola wo gbese kenɗa man baa mo som e, na botoo kenɗa baa som e tseele kei doo. ² Be banɗa osom deni dinaa te ba moo kanyanɗa dinaa daale kpase ke man ala. Siamante kenɗa man te ba moo kanea na tebulu kenɗa doo bee mo bodobodo gyakaa fa Wurubuare kedi ne see. Botoo te bee baake nyi Wurubuare osom deni dinaa siamante. ³ Wolete kenɗa mo te bee baake nyi Wurubuare osom deni dinaa tooɗante. ⁴ Aboo njan doo botoo yena kedeesa boe kenɗa booo mo koba yayam yee ke te bee too oliifi ke doo ne, na adakaa kenɗa booo mo koba yayam mataa ke pou kilisi ne. Adakaa kenanɗa seɗe la fa nnokebakese wole kenɗa. Aboo njan doo adakaa kenanɗa man yena, koba yayam nyefale kenɗa weeneɗa njan bee baake nyi maana doo ke man ne, na Aaron gbutu kenɗa ba potee ne na boya patalapatata ala njan booo nmarase mmaraase njan Wurubuare ba mo fa Mosesi ne gyakaa nje doo ne. ⁵ Ba te yee Wurubuare kpilala bala balanɗa booo felee be benkelee ne gyakaa adakaa kenɗa doo. Kei na wola la nyi Wurubuare kyaa botoo kenanɗa. Bee baake Wurubuare kpilala bananɗa nyi Kerubimse. Kerubimse balanɗa nsana nsana te Wurubuare ne wii balanɗa waranjase mo be nombiakumee kyee wo. Kei yena kpene kenɗa maa tale yako non debanɗa kei, nawolo nyi moo gyae maa tale lese nombia kenɗa man pou wola non debokeiman ya.

⁶ Nyi akpaa ba see aboo kenɗa pou deni kenɗa man tanɗa ne, Wurubuare saese balanɗa na gyoo deni siamante kenɗa man ke yee be saere tom wee kamase. ⁷ Mona Wurubuare sae kegyia non waageɗa te kaboena nyi waa gyoo Wurubuare osom deni dinaa tooɗante kenɗa man. Kulutoo dokolonɗa man na, dokolonɗa koonɗa te o na gyoo ke man. Pete waa gyoo ke man mo na,

kaboena nyi waa nyin wonembu fatabo kenj waa mo gyoraa ɔ wose na ɔ balan banj pou lee be nombiakumɛɛ njan be ta gyem ya te bɔɔ yɛɛ nɛ dɔɔ. ⁸ Wurubuare felin njon dɔn nombia kenja dɔɔ ɔ na wola daa lee abɔɔ kenja man nideli nyiaa, debanj kenj Wurubuare kanyan ɔsom deni dinaa kei nyinja ka senɛɛ nɛ, na gbɛɛ ta toro ta fa balan yakaa nyibanj nyi baa gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔɔmante kenj man ya. ⁹ Kei yɛɛ nombia njan doo fa daa tɛɛle kei dɔɔ balan, na dɛɛ kasee kolo lee ke man. Nombia kenja na wola daa baa nyi, wonembia na abɔɔ njan balan ba mo deesi pataa Wurubuare nɛ, te tale gberaa ba ayimɛɛ na baa gyej be konɔɔse man nyi Wurubuare ta mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ ya. ¹⁰ Nawolo nyi bɔɔ ɔsom pou yɛɛ wosenaane man ɔsom ke. Te ba kpene kamase gyakae kedi na kenjɔɔ na wose kefaafɔ mmaraase dɔɔ, nɔgba mena kenj ba mmaraase na wolo nɛ. Kenja doowo menɛɛ kelii debanj kenj Wurubuare be kaa wola wɔ gbɛɛ wole kenj baa mo som e lee nɔɔkebakeseɛ wole kenj man nɛ.

¹¹ Nɛnɛɛ dɔɔ Kristo yena de Wurubuare sae kegyia, te ɔ ta mo abɔɔ kpaakpaa kɔn ɔsom wole kenj nɛnɛɛ de dana nɛ man. Mena abɔɔ kenja kela abɔɔ njan nafa nje doo ɔsom bene kenj man nɛ. Te Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man ɔ ne yɛɛ ɔ tom nɛ, kela bene kenj lee gbɛɛ kamase man. Ka te yɛɛ ɔsom deni kenj denibalanj ba mo be nyinjmaase ma ke ya. Mena dɔɔ ka te yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ ɔsom deni ke ya. ¹² Debanj kenj ɔ ba gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔɔmante kenj man nɛ, na asoose na nunkyuɛɛ bia fatabo te ɔ moowo gyoo botɔɔ ya. Mɔna njon gbagba fatabo te ɔ moowo gyoo botɔɔ ke deesi karatete dokolonj mo tɔ nombiakumɛɛ kom kekpaakekpa. Lee mena dɔɔ, te yeli Wurubuare ta mo de nombiakumɛɛ pou kyɛɛ daa kekpaakekpa. ¹³ Gyangba gyangba kenj na, nyi akpaa nɔlo da mo ayimɛɛ tina ɔ wose nɛ, bɛɛ mo asoo na nunkyuɛɛ baale fatabo, na nunkyuɛɛ bu njon bɔɔ too e nɛ tɔn nɔmateɛ ɔtenate mo gberaa wa ayimɛɛ njan lee ɔ wose man. ¹⁴ Nyi akpaa nunkyuɛɛ na asoose fatabo ne tale gberaa ayimɛɛ lee balan wose man nɛ, kenanj na Kristo fatabo gyaɛ ke tale yɛɛ kela mena na ke kyɛɛkeɛ de dinɔɔ. Nawolo nyi na ayimɛɛ kamase be doo ɔ man ya, te ɔ tɛɛ Wurubuare felin njon ɔ kyaa kekpaakekpa nɛ dɔn dɔɔ mo ɔ wose deesi fa Wurubuare lee de nombiakumɛɛ dɔɔ. ɔ fatabo kenj ne faafɔ na de nombiakumɛɛ lee de konɔɔse man, na dɛɛ tale som Wurubuare njon ɔ kyaa kekpaakekpa nɛ nideli.

¹⁵ Lee kei dɔɔ Kristo te kaa bese walanj

njon ɔ doo daa na Wurubuare nsana lee nɔɔkebakeseɛ wole kenj man, na ke yela balan banj Wurubuare be baake wɔ nɛ ke nyin kpene kenj ɔ be yako see nyi waa fa wɔ kekpaakekpa nɛ. Te lee Kristo yenj kei dɔɔ, nombiakumɛɛ njan balan be yɛɛ debanj kenj be doo nɔɔkebakeseɛ gyangbate kenj man nɛ, Wurubuare ta mo nje popou kyɛɛ wɔ.

¹⁶ Nyi akpaa nɔlo de yɛɛ ɔ yenj wole abɔɔ kekpaala tone see nɛ, kaboena nyi ɔtenate waa yenj pɛna nɔlo ke di wa abɔɔ. Nawolo nyi walanj ta yenja ta ya na, bɔɔ ne di wa abɔɔ ya. ¹⁷ Nyi nɔlo da yem na, pɛte ɔ yenj wole abɔɔ kekpaala tone kenj ne yɛɛ tom. Nyi akpaa walanj njon ɔ be yɛɛ ke nɛ ta yenja ta ya na, tone kenanj bɛɛ yɛɛ tom ya. ¹⁸ Lee kei dɔɔ te Wurubuare moo fatabo tɔ nɔɔkebakeseɛ gyangbate kenj nɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ te debanj kenj Mosesi be yako balan banj pou Wurubuare mmaraase njan tanj nɛ, ɔ moo nunkyuɛɛ bia na asoose fatabo mo kyakale na lonj. Kenanj wole te ɔ moo wona njaale nɔgba kekunj nɛ te ɔ kpera danj daale tombii, te ɔ moo nja bom sɔɔ lonj na fatabo kenj man te ɔ moowo nɔmateɛ mmaraa tone kenj na balan banj pou mo gyoraa wɔ. ²⁰ Kenjɛ Mosesi yako balan banj nyiaa, kei yena fatabo kenj Wurubuare ba mo tɔ nombia njan emɛɛ na e be bake see nyi yaa di nje dɔɔ nɛ nɔɔ. ²¹ Mena mo te Mosesi moo fatabo kenj nɔmateɛ Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj, na ɔsom abɔɔ njan pou. ²² Ke yɛɛ ampanj nyi Mosesi mmaraase njan nawolo nyi, fatabo te bɛɛ mo gberaa kpene kamase lese ka ayimɛɛ. Mena dɔɔ nyi akpaa fatabo ta lee ya na, kenanj na dukum ka mo kyɛɛ mo be kyaa ya.

²³ Mena dɔɔ kaboena nyi baa mo wonembia deesi, na baa mo gberaa abɔɔ njan nje kyaa tɛɛle kei dɔɔ te nja senɛɛ fa adido wui njan nɛ. Mɔna adido wui njan gbagba dɔɔ, kaboena nyi baa mo kpene kenj kɛɛ gyoo sibii kela wonembia fatabo nɛ deesi bo mo gyoraa nja. ²⁴ Nawolo nyi na ɔsom deni dinaa kenj bɔɔ kaseɛ adido wui kenj yɛɛ nɛ tɔɔman te Kristo gyooɔ ya, mɔna ɔ gyoɛ adido gbagba botɔɔ kenj Wurubuare kyaa nɛ. Te nɛnɛɛ ɔ senɛɛ de nawoɔ man Wurubuare siaman ɔ na sola e fa daa. ²⁵ Kulutoo kamase na, Gyudatena saese kegyia njon na mo wonembu fatabo gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔɔmante kenj man ke deesi. Mɔna Kristo dɔɔ njon ta mo ɔ wose gyu botɔɔ ke deesi fa Wurubuare kulutoo na kulutoo ya. ²⁶ Nyi Kristo denj yɛɛwɔ mena nɛ, nafa njon naa diyem agbaateɛ agbaateɛ mo leenanj debanj kenj Wurubuare be yɛɛ tɛɛle kei kewalanj nɛ. Mɔna tɛɛle kei kee gyu kɔ ɔto nɛ, ɔ lese ɔ wose wola te ɔ moo ɔ wose deesi karatete dokolonj na waa mo

lese de nombiakumee. ²⁷ Doo fa deniwalan kamase nyi yey dokolon te waa yey teele kei doo. Lee kenan wole na Wurubuare waa di o nombia. ²⁸ Mena yey dokolon kenan ke te Kristo mo yenjawo mo o wose fa, na waa nyin lese balan burum lee ba dukum man. Yesu waa bese kon teele kei doo bela. O kee kon kei doo, na o ne kon bo o kaa lese balan lee be nombiakumee man ya. Mona o ne kon bo o kaa lese balan ban boo yee kakyen be kyaa be daa na e ne nyee.

10

¹ Mosesi mmaraase nan senje bo fa aboo kpaakpaa nan don wole kaa kon ne, na te yee aboo kpaakpaa nenan gbagba ya. Lee kei doo kedeese nan balan ne deesi kulutoo kamase ngba mena ken mmaraase nan ba wola wo ne, be gyae ke tale yela walan gbeneen ka tenee Wurubuare siaman ya. ² Nyi ba kedeese nenan den talewo yela be gbeneen den teneewo Wurubuare siaman ne, nafa berj wulaa tinaa kedeese nenan yela. Nyi ne den talewo lee wo ne, nafa boo tekaa wole nyi Wurubuare waa kaa won ba denjele lee be nombiakumee nenan doo ya. ³ Mona anokoare ken doo nombii kei man yena nyiaa, kulutoo kamase na mena kedeese nan be deesi agbaatee agbaatee ne, na bese bo yela bee toose be nombiakumee nan boo yee kaalan ne. ⁴ Nawolo nyi nunkyese na asose fatabo, be gyae ke tale faafu dukum lee deniwalan wose man ya.

⁵⁻⁶ Lee mena doo deban ken Kristo ne gyae waa kon teele kei doo ne, o yako o kya Wurubuare nyiaa,

“Na kedeese na aboo nan bee mo sola nen ne na gyoo na n sia ya.

Wonembia katoo kedeese,

na dukum kasola kedeese koran bee gyoo n sia ya.

Mona n te desina ma wosenaane na maa mo ke deesi fa nen.

⁷ Mena doo,

‘Me Gbenjyoo man yaa.

Me konae me kaa yee n kegyaebii,

ngba mena ken boo nmarase ma wose man

nombia do n nombia anmarasen jee nan man ne.’ ”

⁸ Kristo tan wulaa yako kaalan nyiaa, “Wurubuare bee gyae kedeese na aboo nan bee mo sola e na wonembia katoo kedeese na dukum kasola kedeese ya, te ne bee gyoo o sia mo ya.” Mona kenja pou yee kpene ken Mosesi mmaraase nan na wolo nyi baa yee. ⁹ Botoo te Kristo besewo yako nyiaa, “Me Gbenjyoo man yaa. Me konae me kaa yee n kegyaebii.” Kei nawolo baa

nyi Wurubuare te bee kedeese gyanbate ken, te o moo Kristo wui ken o ba mo o wose deesi ne kaa see ke nawoo man. ¹⁰ Wurubuare kegyaebii ken Kristo be kon kaa yee mo o wose deesi karatete dokolon kekpaakekpa ne, ken lese na da ayimee desina daa see fa Wurubuare.

¹¹ Wee na wee na, Gyudatena saese ban gyakaa bee deesi kedeese dokolon kenan agbaatee agbaatee. Mona ne bee tale lese dukum lee deniwalan wose man ya.

¹² Mo Kristo doo non moo o wose deesi fa Wurubuare karatete dokolon kekpaakek-paa, na waa mo lese de nombiakumee. Kenan wole na te o ke kyaawo Wurubuare dunolon doo adido. ¹³ Lee mena deban kenan pou ne, o see o kyaa botoo o ne daa wee ken Wurubuare waa mo o kolala pou do e o nawoo tee ne. ¹⁴ Kristo kedeese ken o ba mo o wose deesi fa Wurubuare doo ne, te yeli balan ban pou o be baake wo te o be desina wo see fa o wose ne, ta bese balan ban ayimee be doo be man ya ne kekpaakekpa.

¹⁵ Wurubuare felin non gbagba mo ne di adanse lee mena nombia kenja wose man, ngba mena ken boo nmarase Wurubuare nombia anmarasen see man ne nyiaa.

¹⁶ Wurubuare kpa,

“Nookubakesee ken man e Gbenjyoo Wurubuare

na me balan be bake see yena nyiaa,

Deban daale de lii na,

maa mo ma mmaraase nan do be konooe na ba nyeyya man.”

¹⁷ Kenje o besewo yako nyiaa,

“Moo gyae maa toose be nombiakumee

na be nombia nkanan kanan nan boo yee ne bela ya.”

¹⁸ Te nyi akpaa Wurubuare ta mo de nombiakumee kyee daa na, ta tekaa kabona nyi dee bese deesi fa e lee de nombiakumee doo bela ya.

E yela dee tuu benaa Wurubuare

¹⁹ Me tebia, lee Yesu yey ken doo de te nyin gbese ken dee tale gyoo Wurubuare

osom deni dinaa toomante ken man yakaa.

²⁰ Nenee dee tale gbaa kanyan ken boo mo kpase deni dinaa ken man ne. Nawolo

nyi Yesu ta mo o wose deesi mo toro gbese wole ken na mo daa gyu nyeedon wole

ken man ne fa daa. ²¹ Nenee de te nyin Wurubuare sae kegya dekpatakpere non

daa Wurubuare balan pou doo o nyinmaa man. ²² Mena doo e yela dee mo konoo

kpaakpaa tuu benaa Wurubuare, na dee kyan keleedi ken doo leedi ne man kenken.

E yela dee yee balan ban boo gberaa be nombiakumee lee ba wose man ken boo tekaa wole na na bela ya, na dee yee balan ban boo mo Wurubuare lon faafu

da ayimεε pou leki ne. ²³ E yela dεε kyan nombia njan doo lεedi te de loo gyakaa ne doo ne man kenken ken doo lee de wole ya. Nawolo nyi Wurubuare de yako nombii see na, o bεε lee ke wole ya. Mena doo aboo njan o be yako see nyi waa yεε fa daa ne, waa yεε nja fa daa. ²⁴ Mena doo ε yela dεε gyuen mena ken dεε do dɔnja kakyen, na dεε gyae dɔnja na dεε yεε nombia kpaakpaa fa dɔnja. ²⁵ E na yeli dee tina kegyanee som ngba Kristotena ne yela, ngba mena ken baale ba mo ke yεε be dinoo ne ya. Mɔna ε yela dεε kyaa gyanee na dεε do dɔnja kakyen nideli, tuturu na nenεε ken doo naa nyi de Gbenjyoo Yesu wee dinaa ken o be yako see nyi waa bese kɔn na benaa ne.

²⁶ Akpaa nyi nolo gyen nyeedon nombia gbagba njan te o bese naa na sia yεε nombiakumεε ne, kenan na kedeesa daale be kyaa ken otenate waa deesi fa Wurubuare, na Wurubuare ka mo o nombiakumεε kyεε e bela ya. ²⁷ Mɔna otenate waa kyaa bo na woe kelɔ o ne daa nombia kedi wee, na boalan degyapaa ken gyae kaa kpa balan ban pou booo koro sen tia Wurubuare ne. ²⁸ Gyangba gyangba ken ne, akpaa nolo te di Mosesi mmaraase njan doo ya te balan bala yaa batoooro de di adanseε tia e ne, bεε ko otenate ken booo ne wii o waranjase ya. ²⁹ Akpaa mena te doo ne, kenan na denjele ken baa wɔn walan njan o ta mo Wurubuare bu njan nombia njan yεε kolo ya ne, ka dokoso be kyaa ya. Baa wɔn otenate denjele nideli, nawolo nyi o nombia ayεεsa nawolo baa nyiaa Yesu fatabo ken o ba mo to nookebakeseε wole ken nooo, te o ba mo gberaa da ayimεε lee da wose man ne be dana tɔnooo fa e ya, te o ta mo Wurubuare felij njan o na mo o bereε boele balan mo ne yεε kolo ya. ³⁰ Nawolo nyi da gyen nyi Wurubuare yakowo nyiaa, "Man ne gyae la maa to me balan kom lee be nombiakumεε doo." Wurubuare nombia anmarasen see na bese yako nyiaa, "De Gbenjyoo Wurubuare ne gyae la waa di o balan nombia." ³¹ Ke gyae ke yεε gyakolon, nyi nolo ke yala Wurubuare njan o kyaa kekpaakekpaa ne nyinjmaa man.

³² E tɔose deban ken ε be tangbεε lee Wurubuare nombia njan di kewalan ne. Nombia dinaana yala njan, mɔna ε kyanja ε wose sen kenken di ne dɔoo. ³³ Weeya njaale man na bεε tee njan, fulu njan balan man. Njaale man mo na, ε na sem ε tebia ban bεε naase wo diyem ne wole, naa diyem ngba ban mo ne. ³⁴ E wii ε tebia ban booo kyan wo to deni ne waranjase. Be leo ya aboo koran na ε ta ko ε wose ya, mɔna ke yεε njan gyon bo, nawolo nyi ε gyen nyi e dana aboo kpaakpaa njan nja kela tεεle kei

doo aboo, te ne doo fa njan kekpaakekpaa ne.

³⁵ Mena doo ε na yeli ε wose ke yɔkose njan Wurubuare osom ken man ya. E kyan nombia njan ε be lεedi ne man kenken, nawolo nyi wee daale Wurubuare waa to njan kom. ³⁶ Kaboena nyi yaa yεε kakyen sen kenken na ε ke nyin tale yεε Wurubuare kegyaebii. E yεε mena na ε ke nyin kpene ken o be yako see nyi waa fa njan ne. ³⁷ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see njan ne yako nyiaa,

"Be gyae ke kyare ya,
walan njan kaboen nyi waa kɔn ne waa kɔn.

O be gyae waa doo wole na kekɔn ya.

³⁸ Me balan ban be gbεenen tenεε me siaman ne,
lee ba keleedi doo te baa nyin nyeedon kyaa.

Mɔna akpaa be man nolo ta sen o keleedi man kenken ya
te o lee o wole na,
o nombia be gyae ka gyoo me sia ya."

³⁹ Daa te yεε balan ban booo lee Wurubuare wole, te ban na e nsana be tiri kekpaakekpaa ne ya. Mɔna daa yena balan ban doo lee Wurubuare di, te o be lee da nyee ne.

11

Wurubuare keleedi

¹ Wɔn yena Wurubuare keleedi? Ken yena nyi deniwalan ka gyen o konoo man nideli nyi, aboo njan o loo gyakaa ne doo ne waa nyin nja. Doo nyi o bεε naa mena aboo njenan na o sia ya, mɔna o gyen o konoo man nideli nyi mena aboo njenan kyaa, te wee daale waa kaa nyin nja. ² Mena ke te benenjena ban mo lee Wurubuare di, te lee ba keleedi doo Wurubuare keleeε wo.

³ Lee mena ken doo lee Wurubuare di doo te da gyen nyi noowoya njaagen te o kolosiwo, te aboo njan pou ne kyaa adido na ateta ne kɔnawo. Kei nawolo baa nyi aboo njan pou deniwalan bεε naa nja o sia ya ne, njan te Wurubuare moowo yεε aboo njan dεε naa na de sia ne.

⁴ Abele kelee ken o be lee Wurubuare di doo, aboo njan o ba mo deesi fa Wurubuare ne gyoo Wurubuare sia kela o kegyia Kani wui. Mena doo Wurubuare mo lee e do nyi o gbεenen tenεε njan Wurubuare siaman. Abele wulaa yenawo mɔna o keleedi nombia njan o be yεε ne, ne see ne doo fa daa.

⁵ Enoke mo kelee ken o be lee Wurubuare di doo te Wurubuare gate e gyu adido na o sia fonεε. Nolo te naa e ya nawolo nyi Wurubuare moo e gyu adido. Pe Wurubuare ka mo Enoke gyu adido ne, Wurubuare dii adanseε lee o

wose man nyi ɔ nombia na gyoo ñon Wurubuaɛ sia. ⁶ Nyi akpaa ñolo bɛɛ lɛɛ Wurubuaɛ di ya nɛ, ɔtenate nombia be gyae ka gyoo Wurubuaɛ sia korakora ya. Walaŋ kamase ñon ɔ ne gyae nyi waa koŋ Wurubuaɛ gyaŋ nɛ, kaboena nyi ɔtenate dɛɛ lɛɛ di nyi Wurubuaɛ kyaa, te waa mo aboo kpaakpaa tɔ balan ban pou bɛɛ yase be sia kɛo ɔ gbɛnenɛ man nideli nɛ kom.

⁷ Nowa mo kelɛɛ keŋ ɔ be lɛɛ Wurubuaɛ di dɔɔ, deban keŋ Wurubuaɛ be faree e lee kayeyɛɛ dinaa keŋ gyae ke koŋ tɛɛle dɔɔ nɛ, doo nyi na ɔ ba gyeŋ kayeyɛɛ kenan dinoɔ ya, mona ɔ lɛɛ Wurubuaɛ di te ɔ yae adakaa dinaa. Keŋte ñon na ɔ dekanalanmantena pou gyoowo ke man, te be nyiŋa nyeedoŋ deban keŋ loŋ be waale tɛɛle pou nɛ. ɔ kelɛɛdi kei te yeli ɔ te bu balan akan ban pou fɔɔ nyi be yɛɛ nombiakumɛyɛɛrawo, keŋ kaboena nyi Wurubuaɛ waa wɔlɛɛ wo. Lee Nowa kelɛɛdi kei dɔɔ te Wurubuaɛ lɛɛ e doo nyi ɔ gbɛnenɛ tenɛɛ ɔ siaman.

⁸ Aberaham mo kelɛɛ keŋ ɔ be lɛɛ Wurubuaɛ di dɔɔ, deban keŋ Wurubuaɛ be baake e yako e nyi waa koro lee ɔ tɛɛle man, na waa gyu tɛɛle wɔle daale keŋ ɔ be yako see nyi wee daale ke gyae kaa bese ñon na ɔ duuluj man balan pou wui dɔɔ nɛ ɔ nyii Wurubuaɛ dei. Deban kenan na Aberaham ba gyeŋ tɛɛle keŋ Wurubuaɛ ne yako nɛ wose man kolo ya, mona ɔ korowo tina ɔ donɔɔ yela gyu botɔɔ. ⁹ Lee Aberaham kelɛɛdi dɔɔ ɔ gyuuwo kekyaa tɛɛle keŋ Wurubuaɛ be yako see nyi ke gyae kaa bese ɔ wui nɛ dɔɔ ngba ñoolɛ nɛ. ɔ ke kyaawo kanyan denɛ man ngba mena keŋ ɔ bu Asiki na ɔ naanabii Gyekopo mo ba ke kyaa nɛ. Wurubuaɛ yakowo see fa Asiki na Gyekopo mo nyi wee daale mena tɛɛle kenan gyae kaa bese be wui, ngba mena keŋ ɔ be yako see fa Aberaham nɛ. ¹⁰ Na Aberaham dɔɔ, ñon sia gyakaa bo donɔɔ keŋ Wurubuaɛ gbagba ba mo adao lese ke, te ka seŋɛ nideli te ke dana doŋ te ke kyaa kekpaakekpaa nɛ dɔɔ.

¹¹ Doo nyi na Aberaham te ñmɛɛ gbaa lolo te ɔ wɛɛle Saara mo yɛɛ olamanbo e, mona lee kelɛɛ keŋ ɔ be lɛɛ Wurubuaɛ di dɔɔ Wurubuaɛ yela ɔ lola bu. Nawolo nyi deban keŋ Wurubuaɛ be yako see nyi waa fa wo bu nɛ, ɔ lɛɛwo di nyi Wurubuaɛ waa di ɔ nombia ñan ɔ be yako see nɛ dɔɔ. ¹² Lee mena dɔɔ Aberaham ñon ɔ be ñmɛɛ gbaa lolo te ɔ loo be gyakaa nyi nafa waa tale lola bela ya nɛ, ɔ kaa lola bu te ɔ duuluj man balan kaa wukuwo ngba kyolobiise ñan ñe kyaa adido, yaa epo nooman aŋasa nɛ.

¹³ Mena balan kɛwo pou te nyiŋ kpene keŋ Wurubuaɛ be yako see nyi waa fa wo

ne ya, mona be gyakaa bɛɛ lɛɛ Wurubuaɛ di pete ba yekeewo. Nawolo nyi lee ba kelɛɛdi dɔɔ yɛɛ yaa ngba be wulaa naa aboo ñan na lem keŋ wee daale baa kaa nyiŋ ña nɛ. Mena dɔɔ be nyaneewo do Wurubuaɛ noo, te be lɛɛwo doo nyi be yɛɛ ñoolawo tɛɛle kei dɔɔ. ¹⁴ Balan ban boo gyuuu be noo yako mena nombia keŋa nɛ, na bɛɛ wolo baa nyi bɛɛ kɛo ban gbagba be tɛɛle na baa kyaa ke dɔɔ. ¹⁵ Kei nawolo baa nyi na be loo be gyakaa tɛɛle keŋ boo koro tina ke yela nɛ dɔɔ ya. Nawolo nyi, nyi be loo deŋ gyakaa ke dɔɔ nɛ, nafa be dana gbɛɛ nyi baa bese gyu botɔɔ. ¹⁶ Mona ba moo be loo bo gyakaa tɛɛle keŋ ke dei kela keŋ boo koro yela ke nɛ dɔɔ. Mena tɛɛle kenan yena Wurubuaɛ gyaŋ adido. Mena dɔɔ be dana Wurubuaɛ desɛŋ nyi mena balan benan baa baake e nyi be Wurubuaɛ ya. Nawolo nyi ɔ te desina tɛɛle kpaakpaa daale see wo.

¹⁷⁻¹⁸ Wurubuaɛ nombia ammarasenɛ see ne yako nyiaa, Wurubuaɛ yako Aberaham nyi, “N bu Asiki dɔɔ te maa ta na maa yela n duuluj man balan ke wuku.” Mona Wurubuaɛ kɛɛɛɛ Aberaham kelɛɛdi kɛɛ te ɔ yako e nyi waa mo ɔ bu Asiki ñonan deesi fa e. Te lee kelɛɛ keŋ Aberaham be lɛɛ Wurubuaɛ di dɔɔ, ɔ desina ɔ wose nyi waa mo ɔ bu Asiki deesi fa Wurubuaɛ. ¹⁹ Aberaham sɛɛwo nyi waa mo ɔ bu Asiki deesi fa Wurubuaɛ, nawolo nyi wa agyuen man na ɔ gyeŋ nyi ɔ bu ñon da yem koran na, Wurubuaɛ waa tale gyuuu e lee yeŋ man. N kɛɛ gba na, na yɛɛ yaa ngba ɔ moo e baa deesi fa Wurubuaɛ ampan, te Wurubuaɛ gyuuu e lee yeŋ man nɛ.

²⁰ Asiki mo kelɛɛ keŋ ɔ be lɛɛ Wurubuaɛ di dɔɔ, te ɔ talewo yako ɔ bia Gyekopo na Esawu aboo ñan Wurubuaɛ waa yɛɛ fa wo wee daale nɛ.

²¹ Gyekopo mo kelɛɛ keŋ ɔ be lɛɛ Wurubuaɛ di dɔɔ deban keŋ ɔ yeŋ ba benaa nɛ, ɔ seŋawo teeli na ɔ gbutu te ɔ doo Wurubuaɛ noo, te ɔ sola e nyi waa hiraa ɔ naanasebia Gyosefo bia baala bala ban.

²² Gyosefo mo kelɛɛ keŋ ɔ be lɛɛ Wurubuaɛ di dɔɔ pe waa yeŋ nɛ, ɔ yako ɔ balan Iseraetena nyi wee daale baa kaa lee Igyipite tɛɛle man. Keŋte ɔ wola wo mena keŋ baa yɛɛ ɔ ñoo.

²³ Mosesi ɔ kya na ɔ naa mo kelɛɛ keŋ boo lɛɛ Wurubuaɛ di dɔɔ be ka lola be bu Mosesi nɛ, be talewo weese e deni man gyaalanja batoooro, keŋ ba te yee Igyipite gyoo mmaraa keŋ ɔ ba see nyi baa koe bia baala ban boo lola wo kewalan nɛ ya. Nawolo nyi be naawo nyi bu ñon te yɛɛ walaŋ yakaate e ya.

²⁴ Mosesi mo kelɛɛ keŋ ɔ be lɛɛ Wurubuaɛ di dɔɔ deban keŋ ɔ ba bɛɛ nɛ, ɔ

bɛɛwɔ nyi be na tekaa baake e nyi Igyipite gyoo bu alebu ñon bu bela ya. ²⁵ Nawolo nyi ɔ kegyaebii yena nyi waa kaa kpu na ɔ tebia Wurubuarɛ balan ban na baa naa diyem, kela kenj waa kyaa gyoo Faaro dɛɛ di gyon weeya akalansɛ ñaale, na waa wɔlɛɛ na dukum man kedoo. ²⁶ Ɔ naawɔ nyi akpaa nyeeleɛre ñon waa kaa kɔŋ nɛ dɔɔ te ba do e desɛŋ na, dana tɔnɔɔ fa e kela abɔɔ kpaakpaa ñan pou waa nyinj Igyipite tɛɛle man nɛ. Nawolo nyi kpene kenj dɔɔ ɔ loo gyakaa nɛ, yena abɔɔ kpaakpaa ñan Wurubuarɛ waa kaa fa e wee daale nɛ. ²⁷ Lee Mosesi keɛɛ kenj ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, ɔ korowɔ lee Igyipite tɛɛle man kenj ɔ te yee ban kenj gyoo ñon waa gyeŋ ɔ dɔɔ nɛ ya. Doo nyi nombia ñan be tunj e gbɛnaa man nɛ dana donj, mɔna ɔ ta bese ɔ wɔle ya. Nawolo nyi yeɛ e ngba ɔ naa Wurubuarɛ ñon walan bɛɛ naa e na ɔ sia ya nɛ nyi ɔ kpue na e. ²⁸ Mosesi keɛɛ kenj ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ te ɔ banja ba nyeekeleɛwee kedi kenj danj, te ɔ yela ba koo wonembu te ba moo ɔ fatabo ñmatee ba anaanɔɔse dɔɔ. Kenj dɔɔ bɛɛ yeɛ mena yena nyi, akpaa Wurubuarɛ kpilale ñon de kɔŋ nyi ɔ kaa koe bia baala gyangba nyiban banj Igyipite tɛɛle man nɛ, na waa gbaa Iseraetena wui denɛɛ ñan tina be bia baala banj yela.

²⁹ Iseraetena keɛɛ kenj bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, te be talewɔ ta ɛpo yayam kenj man tonj ngba be donj bo tɛɛle dɔɔ nɛ. Mɔna debanj kenj Igyipitena mɔ ba gyoo nyi baa tonj na, te boɔ kenj wuuwɔ mo wɔ pou laj.

³⁰ Iseraetena keɛɛ kenj bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ te be talewɔ ta kilisi Gyeriko donɔɔ weeya nyetooro, te dekyan kenj bɔɔ maa kilisi donɔɔ kenj nɛ pou tekeriiwɔ yala.

³¹ Futooli alo ñolo kyaawɔ Gyeriko donɔɔ kenaj man kenj bɛɛ baake e nyi Rahabo. Rahabo kei keɛɛ kenj ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, debanj kenj Mosesi be kpila tewulɛɛ nyi baa gyu ke kɛɛ Gyeriko donɔɔ kenj kedoobii nɛ, ɔ lɛɛ tewulɛɛ benanj ñɔɔlale. Mena dɔɔ debanj kenj bɔɔ kaa koe balan banj pou bɔɔ yeɛ denje donj tia Wurubuarɛ donɔɔ kenaj man nɛ, be ta ko ñon Rahabo ya lee ɔ keɛɛdi dɔɔ.

³² Nafɔ me dana nombia burum maa bese tɔlɛɛ fa ñon. Mɔna debanj be doo fa manj na maa yako ñon kolo lee benejtena ngba Gidiyon na Baraki na Samsen na Gyefeta na Defidi na Samuele na Wurubuarɛ akpenj kpenjgyɔɔra banj bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ wose man bela ya. ³³ Lee ba keɛɛ kenj bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, be man baale talewɔ yoo di gyoonej dɔɔ te baale mɔ dii gyoori ke gbɛɛ dɔɔ, te baale mɔ nyinja abɔɔ ñan Wurubuarɛ be

yako see nyi waa fa wɔ nɛ. Baale mɔ dii laamantese dɔɔ kenj ba te tale kyan wɔ tao ya. ³⁴ Banj mɔ bɔɔ mo wɔ do boalanj degyapaa man nɛ leewɔ ke man kenj ba te nyakee ya, te baale mɔ leewɔ be kolala nyinjmaa man kenj ba te tale ko wɔ ya. Banj mɔ nafɔ bɔɔ dana donj ya nɛ nyinja donj nideli yoo, te be dii be kolala pou dɔɔ kenj ba te tale seŋ be siaman ya. ³⁵ Lee ala baale mɔ keɛɛ kenj bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, Wurubuarɛ gyuuu be balan banj bɔɔ yekee nɛ lee yeŋ man fa wɔ.

Be naase be man baale diyem yeŋ yeŋ, mɔna be te tina ba keɛɛdi yela lee Wurubuarɛ wɔle ya. Nawolo nyi bɛɛ gyae nyi wee daale Wurubuarɛ ke gyuuu wɔ lee yeŋ man, na waa fa wɔ dekyae kpaakpaa kenj ka kela tɛɛle kei dɔɔ wui. ³⁶ Lee baale mɔ keɛɛ kenj bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ be naase wɔ diyem fulu wɔ do wɔ desɛŋ, te ba doo be man baale mɔ agbaraagbaraase mo wɔ keto deni. ³⁷ Be funjii be man baale boya koe, te be bɛɛse be man baale yaalenj ala te ba moo silase koe baale. Namense na asoose tona te be man baale moowɔ wu ba wose, te be tɛɛwɔ na diyem te balan kola wɔ naase wɔ diyem. ³⁸ Tekaboena nyi nafɔ mena balanj kewɔ baa kyaa tɛɛle kei dɔɔ kpu na nombiakumɛyɛɛra ya. Lee ba keɛɛdi dɔɔ be naa diyem, te be tɛɛwɔ yeɛɛ depampaa dinaa man na bulase dɔɔ ngba balan banj yoo be gegi wɔ lee banj gbagba be tɛɛle man nɛ, te be tɛɛwɔ dokii boya boonej na tɛɛle boonej man. ³⁹ Wurubuarɛ keɛɛ mena balanj kewɔ pou nideli lee ba keɛɛ kenj bɔɔ lɛɛ e di dɔɔ. Mɔna be man ñolo na ñolo te nyinj kpene kenj ɔ be yako see nyi waa fa wɔ nɛ ya. ⁴⁰ Nawolo nyi Wurubuarɛ te desina kolo kpaakpaa kenj ke dei kela gyangbate kenj nɛ see daa. Te ɔ kegyaebii yena nyi daa na wɔ pou de dinɔɔ dɛɛ yeɛ dinɔɔ kenj dukum kamase be doo ke man ya.

12

ɛ yela dee sila Yesu Kristo

¹ Mena balanj burum kewɔ banj bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ, nɛ di adanseɛ fa daa nyi Wurubuarɛ nɛ di ɔ nombia dɔɔ. Mena dɔɔ ɛ yela dee tina kpene kamase kenj nɛ tɔ daa gbɛɛ lee de Wurubuarɛ ɔsom man, na nombiakumɛɛ ñan nɛ bake daa te nɛ yeli dɛɛ yale da keɛɛdi man bilenbilenj nɛ yela, na dɛɛ yase de sia na dɛɛ kyanj dɔ ɔsom kenj man nideli kelii ɔto ngba mena kenj de Gbengyoo ba wola daa nɛ. ² Lee mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ mo de sia gyakaa Yesu waagenj dɔɔ. Ñon nɛ yele la te dɛɛ tale seŋ kenj kenj da keɛɛdi man, nawolo nyi da keɛɛdi pou gyakae ɔ dɔɔ lee ka kewalanj kelii ɔto. Lee gyonj kenj ɔ loo gyakaa ke dɔɔ nɛ dɔɔ,

o te yeli opanɗan ɗoo yen kenj ke yee e desen ya. Mona o nyinɗa konoo senj kenken yela be gyoo e opanɗan ɗoo. Te nenee o kyaa o kya Wurubuaare dunolun ɗoo o gyoori kenj man. ³ E toose mena kenj Yesu be naa diyem nombiakumeyera banj ɓoo koro senj tia e nyinmaa man ne. Lee kenja pou wole na o nyinɗa konoo senj kenken. Lee mena ɗoo emee mo e na yeli e wose keyokose non ya, mona e yela kei ka do non kakyeŋ na e ka senj kenken mena, na e be nyin lee o wole ya. ⁴ Nawolo nyi e gyen nyi deban kenj e ne fiti nyi e ka lese e wose lee dukum man ne, e man njolo te fiti ta kelii deban kenj kaboena nyi baa ko e lee o keleedi ɗoo ya. ⁵ Yaa e te wolee Wurubuaare nombia anmarasen see njan ne yako mo do e man walaŋ kamase kakyeŋ lee kenj e yee o biawo ɗoo ne? Wurubuaare yakowo nyiaa,

“Me bu, nyi akpaa man n Gbenjgyoo ne desina nen ne,
see denjele na n ke tei man nideli.

Akpaa ma lese nombia si nen ne,
na yeli n wose ke yokose nen na n ka lee me wole ya

⁶ Nawolo nyi walaŋ kamase non mee gyae o nombia na te mee desina e.

Mena mo te walaŋ kamase non me lee e do nyi o yee me bu e na,
non te mee wonj o denjele.”

⁷ Diyem kenj e ne naa ne, e nyin konoo na e ka mo ke nyi Wurubuaare ne wonj e denjele baa. Nawolo nyi o ta mo non yee o bia. Te biikyaa wonɗi kyaa la kenj o kya bee wonj o denjele ya? ⁸ Nyi akpaa Wurubuaare te wonj e denjele ngba mena kenj o ne wonj o bia pou denjele ya ne, na nawolo baa nyi e te yee o bia gbagbawo ya. ⁹ De popou dana kyao teele kei ɗoo, kenj nyi akpaa de yee kolo na bee wonj da denjele te dee bu wo. Nyi akpaa mena te doo ne, kenan na kaboena nyi dee yokose da wose fa de kya Wurubuaare non o kyaa adido ne, na dee nyin nyeedonj kekpaakekpa. ¹⁰ De kyao banj be kyaa teele kei ɗoo ne, bee wonj da denjele bo banj gbagba kegyaebii man weeya akalansee njaale. Mona Wurubuaare ɗoo, non ne wonj da denjele bo lee daa gbagba de deeli ɗoo na dee nyin nyin o dinoo kpaakpa kenj dukum be doo ke man ya ne. ¹¹ Nyi akpaa be wonj njolo denjele ne bee yee e gyon ya. Ne takaa e nawolo nyi gbee kenj man baa mo e ta ne dana donj. Mona wole wole ne banj pou bee nyin konoo di denjele kewonj kenj ɗoo ne, be gbeneŋ na tenee Wurubuaare siaman te ba wose mo ne fee wo ba keyaabii man.

E kee nideli na dukum ba gyoo e man ya

¹² Mena ɗoo e na yeli e wose ke yokose non ya! E do e wose kakyeŋ na e ka senj nideli e keleedi man. ¹³ Anokoare gbee kenj e silana ne, e kyan e wose na e ke sila ke nideli kelii oto, na e ke tale kyoo e tebia banj ba keleedi be dana donj ya ne, na baa tale senj kenken ba keleedi man kelii oto.

¹⁴ E yase e sia na e ke kyaa na walaŋ kamase wosefeerenj man, na e ke yase e sia mo e wose pou fa Wurubuaare kenj ayimee kamase be doo e wose man ya. Nawolo nyi akpaa ayimee doo njolo man ne, otenate be gyae waa naa de Gbenjgyoo na o sia wee daale ya. ¹⁵ E kee e wose man nideli kenj nyi e man njolo be yee kolo na Wurubuaare beree kenj ke bo e ya, te e kee nideli mo nyi walaŋkum njolo na doo e man na waa mo nombiikum kaa gyoo e man na ke yela balan burum ka yo gbee ya. ¹⁶ E kee e wose nideli kenj nyi e man njolo be yee kafon nombia, yaa waa yee walaŋ non o bee yee Wurubuaare ya ngba Esawu non weenee nyefale dokolonj ɗoo, o ba mo o kegyiiri yoo fa o naabu ne ya. ¹⁷ Kenan wole ne emee gbagba gyen nyi nafa o gyaewo nyi o kya ke hiraa e ngba o bu kegyia ne mona o te nyim ya. O moo siasaranj gyae gbee kenj nafa waa mo kyeekee o kya agyuerj na waa hiraa e, mona te dee o kya ke kyeekee wa agyuerj ya.

¹⁸ Wurubuaare gyan yaa e konawo. Mona e te konj o gyan bula kenj e ke tale tina ke ngba mena kenj Iseraetena be konj o gyan Sinai bula kenj tenja man ne ya. Deban kenj ɓoo konj o gyan bula kenj tenja man ne, be naawo nyi boalanbii daale ne kpa. Te botoo biriwo tuum te felinj dinaa mo gyoo. ¹⁹ Be nyii kabere kewii botoo na woya njaale mo. Balan banj kenyii woya njan ne, gyakolonj gyoo wo te ba solawo nyi woya njan na tekaa kolosi fa wo ya, nawolo nyi nombia njan ɓoo nyii ne nje yee nombia dinaana nja. ²⁰ Nombia nenan yena nyi, “Nyi wonembu yaa kpene kamase de tina bula kenj na, baa funji e boya ko.” ²¹ Kpene kenj be konj botoo ne dana gyakolonj nideli. Lee mena ɗoo te Mosesi gbagba yakowo nyiaa, “Gyakolonj dana manj, te ma wose pou mo ta yen manj.”

²² Mona emee banj e be lee Yesu di ne ɗoo, e te konj kaa lii bula kenj bee baake nyi Siyon ne tee. E te konj kaa lii Wurubuaare non o kyaa kekpaakekpa ne dee. Botoo yena Gyerusalem donoo kenj ke kyaa Wurubuaare gyan adido ne. Botoo te Wurubuaare kpilala banj njolo na njolo be tale kala wo ya ne gyanee wo bee nyanee. ²³ E te konj Wurubuaare bia gyanbatena banj ɓoo nmarase ba yela adido te ɓoo gyanee bee nyanee ne gyan. E te konj Wurubuaare non waa di balan pou nombia ne gyan. E te konj gyanjba balan banj

Wurubuare be desinawo see fa o wose ne gyan. ²⁴ Neneε doo Yesu gyan yaa ε konjawa. Non yena walan non Wurubuare be tee o doo, te o be bake nookebakeseε wole kenj fa denibalan ne. Non yenjala fa walan kamase, te o fatabo kenj ba lee o man leki ne ne gyae la ka mo aboo kpaakpaa kona daa kela Abele wui fatabo kenj.

²⁵ Mena doo ε see denjele nideli na ε ke tei walan non o ne kolosi fa non ne. Nawolo nyi gyanjba balan banj hoo bee be te nyii Wurubuare nombia njan Mosesi be yako fa wo teele kei doo ya ne, Wurubuare wonja ba denjele. Nyi akpaa mena te doo ne, kenanj na nyi de bee de te nyii walan non o ne kolosi lee adido dei ya ne kenanj na Wurubuare waa wonj da denjele nideli kela wo. ²⁶ Mena debanj kenanj man ne, Wurubuare woya yela teele wosiwo. Mona neneε o te yako see bela nyiaa, "Maa bese yela teele ke wosi bela. Na teele kaagenj te maa yela ka ke wosi ya, mona maa yela adido mo ke wosi kpu." ²⁷ Kenj Wurubuare be yako nyi "Waa bese yela teele ke wosi ne, ke dana ka aseε." Kei nawolo baa nyi, aboo njan pou o be yee te baa tale wosi na ne, waa lese na pou leki na ke ka aboo njan hoo tale wosi na ya ne.

²⁸ Mena doo ε yela dee do Wurubuare noo, nawolo nyi dee kaa di gyoori o gyoorobiiri kenj ke bee wosi ya te ke kyaa kekpaakekpa ne man. E yela dee do e noo na dee som e gbεε kpaakpaa kenj o ne gyae ne man, na dee mo keyee na obu fa e nideli. ²⁹ Nawolo nyi Wurubuare denjele kewonj yee ngba boalanj kenj ne kpa wole aboo ne.

13

Mena kenj dee yee na de nombia ka gyoo Wurubuare sia

¹ E na tina donja kegyae yela korakora ya. E gyae donja debanj kamase ngba naa lolobia ne. ² E na bee njoola kelee ya. Nawolo nyi gyanjba baale lee njoola, kenj be ta gyan gba nyi be yee Wurubuare kpilalawo ya. ³ E toose ε tebia banj hoo kyanj wo to deni ne. E yela be nombia ke hia non ngba emεε na wo yaa be kyanjawa to deni ne. Te banj mo bee naase wo diyem ne, ε yela banj mo nombia ke hia non ngba emεε na wo ne naa na diyem kenanj ne.

⁴ E bu yale nyi ke yee kolo kpaakpaa ke ε siaman, na ε ke di yale mmaraase doo nideli kenj njolo ba lee o doo wole ya. Tekaboena nyi baala na ala yalala baa lee donja wole yaletε ya. Nawolo nyi Wurubuare waa wonj banj pou bee yee kafonj nombia, na banj pou bee lee donja wole yale tee ne denjele. ⁵ E na yela ε sia keyee koba kegyae doo beinj ya. E yela

kpene kenj ε dana ne ka gyoo ε sia. Nawolo nyi Wurubuare gbagba yekowoo nyiaa,

"Moo gyae maa tina non yela ya, te moo gyae maa lese me sia mo yela non ya."

⁶ Lee mena doo dee tale gyoo de konoo yako nyiaa,

"De Gbengyoo Wurubuare yena walan non o ne kyoo manj,

mena doo moo ne yee gyakolonj ya. Wonj te deniwalan waa tale yee manj?"

⁷ E toose ε siamantena banj gyanjba hoo yako non Wurubuare nombia njan ne. E keε dinoo kpaakpaa kenj man hoo kyaa mo ka yenj ne na ε ke kasee wo, na ε ke kyanj ε Kristo keεedi kenj man kenjkenj. ⁸ Nawolo nyi Yesu Kristo bee kyεεkee ya, o kedoo bii te o doo. Mena kenj o doo gyanjba ne, mena te o doo gyenj te mena mo te waa doo kekpaakekpa.

⁹ E na yeli balan ka mo kawola nkaranjkanj naale kaa beo non, na ke wonj non lee gbεε kpaakpaate kenj man ya. Nawolo nyi Wurubuare bereε kenj o ba mo boele daa ne yena kpene kenj na doo da keεedi donj, na weeneε kekola mmaraase doo kedi ya. Mena weeneε kekola mmaraase kenja bee tale kyoo balan banj bee di ne doo ne gbεε kamase man ya. ¹⁰ Gyudatena saese banj hoo som Wurubuare kanyanj deni dinaa kenj man ne, be man njolo be dana gbεε waa kpu na daa na dee mo da kedeese aboo njan dee mo lese Wurubuare yele ne, fa e do osom deni man ya.

¹¹ Kulutoo kamase ne Gyudatena sae kegyia non na mo wonembu fatabo gyoo Wurubuare osom deni dinaa kenj toomante kenj man gyoo ke deesi sola balan nombiakumεε njan hoo yee ne. Mona wonembu non dibilinj doo, bee mo e lee donoo kenj man gyoo ka too e. ¹² Mena ke mo te ba moo Yesu lee Gyerusalem donoo kenj man, te o kenaa diyem yenj te o moo non gbagba fatabo gberaa nombiakumεε pou lee balan wose man na baa yee balan banj be gbεenenj tenεε Wurubuare siaman. ¹³ Yesu dii desenj nideli donoo kenj nooman. Mena doo ε yela daa mo ke wonj da wose lee donoo kenj man gyoo botoo, na daa mo kaa di desenj kenj o be dii ne. ¹⁴ Nawolo nyi doo dana donoo kenj dee kyaa ke man kekpaakekpa teele kei doo ya. Mona de sia gyakaa bo donoo kenj wee daale dee kaa kyaa ke man kekpaakekpa ne doo.

¹⁵ Lee mena doo daa banj doo tale gyusu de noo yako nyi Wurubuare yena de Gbengyoo ne, da kedeese kenj dee tale mo fa Wurubuare yena nyi dee ta Yesu doo na dee do Wurubuare noo debanj kamase. ¹⁶ E yee kakenj na ε ke yee deeli fa donja debanj kamase, na ε ke kyoo donja mo. Nawolo nyi

mena aboo keŋa keyee yena kedeesa keŋ na gyoo Wurubuaare sia.

¹⁷ Kaboena nyi yaa mo obuo fa ε siamantena baŋ, na ε ke nyii be dei. Nawolo nyi baŋ ne kee na ε doo, te wee daale Wurubuaare waa boose ε wose man nombia lee be gyaŋ. Akpaa ε mo obuo fa wo na, baa yee ba tom keŋ gyon man. Te akpaa ε ta mo obuo fa wo ya na, booo gyae baa yee ba tom keŋ gyon man ya. Dekon mena na emee mo be gyae ε ke nyin tonoo daale lee ke man ya.

¹⁸ E fane fa daa debaŋ kamase. Da gyeŋ nideli nyi de konoo man nombia bee bu daa foo ya. Te da kegyaebii mo yena nyi dee yee kpene kamase ke gbee doo. ¹⁹ Mee waase non nideli nyiaa, ε fane fa Wurubuaare na maa nyin gbee kon ε gyaŋ bilen.

²⁰ Wurubuaare gyusu na de Gbengyoo Yesu lee yeŋ man. Yesu yee ngba namensekelere non o ne kee o namense doo nideli ne. Nawolo nyi non gbagba moona o wose deesi fa Wurubuaare lee o balan doo. O fatabo te Wurubuaare moowo to nookebakeseee wole keŋ o be bake na o balan te ke kyaa kekpaakekpaa ne noo.

²¹ Mee fane nyi Wurubuaare non o ne fa wosefereŋ ne waa fa non aboo kpaakpaa kamase, nan ne gyae ke kyoo non na ε ke tale yee o kegyaebii. Mee fane nyi Wurubuaare waa ta Yesu Kristo doo na waa kyoo non, na ε ke tale yee kpene keŋ na gyoo o sia. Non Yesu te kabona nyi dee lese o yele kekpaakekpaa. Amen.

²² Me tebia mee waase non bo nyiaa, ε nyin konoo na ε ke tei me nombia kyomii nan moo nmarase me dana mee do non kakyeŋ ne. ²³ Mee gyae ε ke nyii nyiaa, be ta lese de doo Timoti non booo kyaŋ e to deni ne lee deni man. Akpaa o kon me gyaŋ bilen te mee kon ε gyaŋ ne, maa mo e kpu na ma wose na dee kon ε gyaŋ. ²⁴ Mee do ε siamantena baŋ na Wurubuaare balan baŋ pou noo. De tebia baŋ pou booo lee Itali teele doo ne mo na do non noo.

²⁵ Wurubuaare waa mo o beree boele ε popou, na ε ke kyaa wosefereŋ man. Amen.

Tone kenj Gyemisi be nmarase ne

¹ Tone kei lee man Gyemisi non me yee Wurubuaare na de Gbenjyoo Yesu Kristo tobaale e ne gyan. Mee nmarase kei mee yelee Kristotena ban pou booo yaasee gyoo teele yenan kamase ne. Mee do e popou noo.

Mena kenj nyanj ke kyanj n wose kayeyee man

² Me tebia nyi akpaa nombia na kayeyee kamase de yala non na, e yela ke yee non gyonj nideli. ³ E toose nyi akpaa mena kekeesekee kenja de konj e doo te e tale senj e keleedi man na, kei gyae ke yela e ke tale nyinj konoo senj lee Wurubuaare di lee gbese kamase man. ⁴ Mona kaboena nyi yaa yee kakyen kyanj e wose senj mena kelii oto. E yee mena na e ke nyinj dinoo kpaakpaate kenj kaboena nyi yaa nyinj te ko gyae ke kyeeke ya ne. ⁵ Nyi akpaa e man njolo ne gyae nyansa kenj gyae ke yela waa tale yee Wurubuaare kegyaebii na waa sola Wurubuaare na waa fa e. Wurubuaare dana woe te o beree boe mena doo walan kamase non o sola e kolo na, o be gyae waa beese e ya nawolo nyi o beee kee walan siaman ya. ⁶ Akpaa walan njonan na sola Wurubuaare na, waa lee di nyi o nyinjmaa gyae ke kanj kpene kenj o ne boose ne. O na lee anjmaarenj ya nawolo nyi walan non o ne lee anjmaarenj na, o yee ngba epo lonj kenj felinj ne gyoo gyu bese gyoo konj ne. ⁷ Walan non o ne lee anjmaarenj ne, o na yee wa agyuenj nyi waa nyinj kolo lee Wurubuaare gyanj ya. ⁸ Nawolo nyi walan njonan agyuenj be doo debodokolonj ya, te o beee tale mo wa agyuenj gyakaa kolo dokolonj mo doo ya.

⁹ Kristo walan non balan beee kala e do daale man ya ne, waa yela ke yee e gyonj nawolo nyi Wurubuaare siaman na o yee walan e. ¹⁰ Mona walan non mo o dana o wose na nyi Wurubuaare de yokose e na waa yela ke yee e gyonj. Nawolo nyi be gyae ke kyare ya na o ta yem ngba mena kenj njale kyenkyenkooose beee kyare ya na ne te kpiisi yala ne. ¹¹ Weese na gymem te ke noo ne yee donj na, ne yeli njale na boto na ka kyenkyenkooose pou te kpiisi. Dekonj mena na ka kyeo pou ne njaalaa. Mena ke te gyae ke konj walan non o dana o wose ne doo. Nawolo nyi debanj kenj o sia be yee o donj o kebu gbeneenj man ne, na yenj te ka mo e.

¹² Walan non o ne naa diyem o kekyaabii man, te o ne tale kyanj o wose senj lee Wurubuaare di na non na nyeebam. Nawolo

nyi akpaa mena walan njonan de tale senj kekeesekee kenanj man kelii oto na, waa nyinj nyeedonj kekpaak kenj Wurubuaare be yako see nyi waa fa balan ban beee gyae e ne.

¹³ Nyi akpaa kekeesekee daale de konj njolo doo na o na yako nyi, Wurubuaare ne keese na e waa kee ya. Nawolo nyi njolo be tale keese Wurubuaare kee nyi waa yee dukum ya, mena mo te Wurubuaare beee keese njolo kee nyi waa yee dukum ya. ¹⁴ Mona nyi akpaa kekeesekee daale de konj njolo doo na, na mena walan njonanj gbagba lookum beo na e wonee e ka do dukum man. ¹⁵ Akpaa lookum kenanj da booo na ne yeli o ne yee dukum, te dukum mo da booo na kee mo yenj konj.

¹⁶ Me tebia kpaakpaa, e na beo e wose ya. ¹⁷ Kolo kpaakpaa kamase na kpene kamase kenj ke dei ne, na lee bo Wurubuaare gyanj. Non yeena aboo njan pou ne kyaa adido te nee fa kenjanjee ne. Mena aboo kenja da lee na kenjanjee te konj, te ne da gyoo na ditinjtee mo te konj. Mona Wurubuaare non be doo mena ya nawolo nyi o beee kyeeke ya. ¹⁸ Ke yee non gbagba kegyaebii man te o teewo wa anokoare nombii kenj doo fa daa nyeedonj wole. O yee mena na daa ka bese wa aboo njan pou o be yee ne man gyanjbatena.

E nyii nombia njan na, e di ne doo

¹⁹ Me tebia, e yela e man walan kamase ke yee osaa na nombia kenyii. Mona e na barase na nombia kekolosi ya, te e na gyenj banj mo hilenjilenj ya. ²⁰ Nawolo nyi walan da gyenj banj na o beee tale yee kpene kenj tenee Wurubuaare siaman ya. ²¹ Mena doo e wonj e wose lee ayimee nombia kamase man, na e ke tina nombiakumee keyee yela. E yokose e wose na e ke lee Wurubuaare nombia njan o ba mo do e konooose man ne do. Nombia njenanj ne gyaela ke tale lee e nyee.

²² E yee ngba mena kenj Wurubuaare nombia njan ne yako ne. E na nyii njan yakaa ya. Nyi akpaa e ne nyii njan yakaa bo na, kenanj na e na beo e wose bo. ²³ Akpaa walan njolo de nyii nombia njan te o te yee ngba mena kenj nombia njan na wolo ya ne, na walan njonanj yee ngba walan non o ne kee o wose diiku man ne. ²⁴ O kee o wose na o ne naa mena kenj o dinoo doo. Mona akpaa o tuu lee botoo na o te wolee mena kenj o dinoo doo. ²⁵ Mona walan non o na gyoo Wurubuaare nombia kpaakpaa njan ne lee balan nyee ne man nideli, te o ne kyanj o wose kasee njan debanj kamase na non na nyeebam aboo njan pou o ne yee ne man. Nawolo nyi Wurubuaare waa hiraa e. Na o ne nyii nombia njan bo yakaa na o te wolee njan ya, mona o na mo njan yee tom.

²⁶ Nyi akpaa ñolo ne kɛɛ ɔ wose nyi ɔ yɛ Wurubuarɛ somre kpaakpaate e te ɔ ta do ɔ laakem dekon ya na, kenan na ɔtenate ñonan Wurubuarɛ ɔsom ken yɛ yakaa, te ɔ na beo ɔ wose mo bo. ²⁷ Wurubuarɛ ɔsom ken ke dei te kɛɛ gyoo de kya Wurubuarɛ sia yɛna nyi, balan baa kɛɛ yoyolobia na liala doo ba diyem kena man, na baa wɔn ba wose lee tɛle kei doo nombia nkarankaran keyɛ man.

2

¹ Me tebia, ɛ yɛ balan ban ɛ be lɛ de Gbenjyoo Yesu Kristo ñon ɔ yɛ gyoorobiiri gbenjyoo e ne di. Mena doo ɛ na kɛɛ walan siaman pɛna ɛ ke yɛ kolo ya. ² ɛ yela deɛ mo ke nyi ɛ te gyanjɛ na balan bala baale ke ñon kaa lee botoo. Ñolo doona kegbase kpaakpaa nyinjan na koba kolabii ɔ nyinjan man, na ñolo mo yɛ diyemte e te ɔ doo kegbase ayimɛ ayimɛ atiriisa ñaale kon botoo. ³ Te akpaa ɛ mo obuonideli fa walan ñon ɔ doona aboo kpaakpaa nyinjan te ɛ yako e nyiaa, “Nyan kaa kyaa gbeli kpaakpaate kei doo kebo,” te ɛ yako diyemte ñon mo nyi “Nyan sej botoo yaa tisi kyaa tɛle man kebo.” ⁴ Akpaa ɛ yɛ mena na ngba ɛ ne kɛɛ balan siaman baa pɛte ɛ ne yɛ kolo, yaa ngba ɛ na mo ya agyuen kumɛ baa di balan nombia?

⁵ Me tebia ɛ tei man nideli. Balan ban balan ne kɛɛ wɔ nyi be yɛ ayematenawo tɛle kei doo ne, ban te Wurubuarɛ lesewo nyi baa lɛ Yesu Kristo di. Mena balan benan te Wurubuarɛ lesewo nyi ban ne gyae la baa nyin gbɛ gyoo ɔ gyoori ken ɔ be wulaa yako see nyi waa mo fa balan ban bɛ gyae e ne. Wurubuarɛ siaman na mena balan kɛwo yɛna balan ban be dana ba wose. ⁶ Mɔna emɛ doo ɛ bɛ mo ayematenawo yɛ kolo ya. Na balan ban be dana ba wose ne ne naase na ñon diyem yee? Na ban ke ne wɔnɛ na ñon gyu nombia dedii man yee? ⁷ Na mena balan benan ke ne kolosina nombia nkarankaran tia ɛ Gbenjyoo Yesu Kristo gyoorobiiri yele ken yee?

⁸ Wurubuarɛ nombia anmarasen see yakowo yenan daale nyiaa, “Gyae n doo ngba nyan gbagba n wose ne.” Nyi akpaa ɛ kɛɛ te e di mena mmaraa kei doo nideli na, kenan na ɛ ne yɛ nombia kpaakpaa baa. ⁹ Mɔna nyi akpaa ɛ kɛɛ balan siaman pɛte ɛ yɛ kolo na ɛ te yɛ dukum, ken nawolo nyi ɛ te yala Wurubuarɛ mmaraa ken doo. ¹⁰ Nawolo nyi walan kamase ñon ɔ di Wurubuarɛ mmaraase ñan pou doo te ɔ yala ñe man dokolon doo na, Wurubuarɛ siaman na nawolo baa nyi ɔ te yala mmaraase ñan pou doo. ¹¹ Wurubuarɛ ñon ɔ be yako nyi “Na lee n wɛle yaa n

baale wɛle ya” ne, ñon ke yakola nyi “Na ko walan ya” Mena doo nyi akpaa n ta lee n wɛle yaa n baale wɛle ya te n ko walan na, kenan na n yala mmaraa ken doo baa.

¹² ɛ toose nyi wee daale Wurubuarɛ waa di ɛ nombia mo lee mena ken ɛ ba mo di ɔ mmaraase ñan na lese balan lee dukum man ne doo. Mena doo ɛ kɛɛ ɛ kekolosi na ɛ nombia ayɛsa man nideli. ¹³ Akpaa ñolo te wii ɔ doo waranjase ya na, Wurubuarɛ mo waa di walan ñonan nombia ken ɔ be gyae waa wii ɔ waranjase ya. Nawolo nyi walan ñon ɔ ne wii ɔ doo waranjase na ɔ bee yɛ Wurubuarɛ nombia kedi ya.

Keleedi na tom kpaakpaa keyɛ

¹⁴ Me tebia, nyi akpaa ñolo de yako nyi ɔ te lɛ Wurubuarɛ nombia di, mɔna ɔ bɛ yɛ Wurubuarɛ kegyaebii ya na, wɔn tonoo yaa ɔ keleedi kenan dana? Mena keleedi kenan gyae ke tale lɛ ɔ nyee? ¹⁵ ɛ yela deɛ mo ke nyi Kristo walan ñolo kyaa ken ɔ be dana kegbase yaa weenɛ ñan waa di ya, ¹⁶ te akpaa walan ñonan de kaa sola nen kolo te n yako e nyi, “Wurubuarɛ waa seɗ n wole na n ke kyaa nideli,” te n te fa walan ñonan kpene ken ne hia e ya na wɔn tonoo doo la ke man? ¹⁷ Mena ke yaa keleedi mo doo. Nyi akpaa ñolo ta mo ɔ keleedi yɛ tom Wurubuarɛ kegyaebii man ya na, na ɔ keleedi kenan be dana tonoo ya.

¹⁸ Walan ñolo waa tale yako nyiaa, “Baale na ban ne lɛ Wurubuarɛ di bo te baale mo na ban ne yɛ nombia kpaakpaa bo.” Sena yaa nyan ke tale yako nyi n te lɛ Wurubuarɛ di lee deban ken n bɛ yɛ kolo kpaakpaa na ke kyaa na Wurubuarɛ kegyaebii ya? Man doo me nombia kpaakpaa ñan mɛ yɛ te ñe kyaa na Wurubuarɛ kegyaebii ne, ñan te mɛ mo wola nyi ma te lɛ Wurubuarɛ di. ¹⁹ N ne lɛdi nyi Wurubuarɛ dokolon kyaa la. Akpaa n ne lɛdi mena na dei, mɔna toose nyi felinkumɛ mo ne lɛdi nyi Wurubuarɛ dokolon kyaa la, te ne yeli bee ñenji.

²⁰ Nyan diyinje! N ne gyae baa lese wola nen nyi akpaa ñolo bɛ mo ɔ keleedi yɛ kolo kpaakpaa ya na, ɔ keleedi kenan be dana tonoo yee? ²¹ ɛ toose de naana Aberaham, wɔn konjɛla te Wurubuarɛ lɛ e do nyi ɔ gbɛnen tenɛ ñon Wurubuarɛ siaman? Ngba ken ɔ be sɛ mo ɔ bu Asiki gyu nyi waa mo ke deesi fa ñon Wurubuarɛ doo? ²² Ngba n naawo nyi ɔ keleedi na ɔ nombia ayɛsa pou kyawo kyɛkyɛ? ɔ nombia ayɛsa yele la te ɔ keleedi ken sejawo nideli. ²³ ɔ nombia ayɛsa ñenan yele la Wurubuarɛ nombia ñan boo ñmarase see yenan daale ne konjɛla ampan nyiaa, “Aberaham lɛ Wurubuarɛ di, mena doo Wurubuarɛ lɛ e do nyi ɔ nombia tenɛ ɔ siaman.” Mena doo

te balan baake Aberaham nyi Wurubuarɛ ɔ gyoo. ²⁴ Nɔgba ɛ naawo? Wurubuarɛ ne tɛɛ bo walan nombia kpaakpaa njan ɔ ne yeɛ nɛ doo te ɔ ne lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnɛn tenɛɛ, na ɔtenate kelɛɛdi kaagɛn doo ya.

²⁵ Mena ke te futooli alo nɔn bɛɛ baake e nyi Rahabo nɛ, ɔ nombia ayɛɛsa yele la te Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnɛn tenɛɛ nɔn Wurubuarɛ siaman. Nawolo nyi Rahabo lɛɛ balan ban Israetena be kyaa kpila nyi baa gyu ka deke kɛɛ Gyeriko donoo kenj dinoo nɛ nɔɔlale, te ɔ wola wo gbɛɛ wole daale te be yuwo lee Gyeriko donoo kenan man kenj be te nyin wo kyan ya. ²⁶ Mena kenj akpaa weesɛɛ be doo walan man ya na ɔ yeɛ walan deyeɛn e nɛ, mena ke te akpaa nɔlo dana kelɛɛdi te ɔ bɛɛ mo ke yeɛ tom ya na, na ɔ kelɛɛdi kenan mo ta yem.

3

Do n laakem dekoɔn

¹ Me tebia, ɛ na yeli ɛ man balan burum sia keyɛɛ nyi ɛ ka bese Wurubuarɛ nombia wola ya. Nawolo nyi ɛ gyɛn nyi deban kenj Wurubuarɛ waa di de nombia na, daa wolala ban wui nombia kedi gyae ke yeɛ donj kela balan akan ban. ² De popou ne yale gbɛɛnɛn burum man agbaateɛ agbaateɛ. Nyi akpaa nɔlo kyaa kenj ɔ te yeɛ ta nombiikum daale lee ɔ kekolosi man see ya na, kenan na walan nɔnan nombia doo na ke gbɛɛ te dukum be doo ɔ man ya. Kenan na nawolo baa nyi walan nɔnan ne tale tela ɔ wose nideli.

³ ɛ yela dɛɛ mo nombii kenj dɛɛ wolo nɛ mo maa na dɛɛkyoɔn. Nyi akpaa nɔlo ne gyae nyi dɛɛkyoɔn ke nyii ɔ dei na, ɔ na mo nɔmeleɔn do e ɔ nɔoman. Kei ne yeli ɔ ne tale wɔnɔɛ e gyu botoo kenj ɔ ne gyae. ⁴ Yaa ɛ yela dɛɛ bese mo ke maa na degbele dinaa kenj ke gyakaa lonj doo nɛ. Kenj na mena kenj ka keereɛ te felin dinaa ne tɛɛse na ke koran nɛ, kolobii pepereɛ daale te saare nɔn na mo kikii ke gyu botoo kenj ɔ ne gyae. ⁵ Mena ke te deniwalan laakem mo doo. Ke yeɛ kolobii pepereɛ ke deniwalan wose man, mona ke dana nɔodonj. ɛ kɛɛ mena kenj boalanbii pepereɛ ne tale yela laa dinaa dinaa ne kpa pou. ⁶ Deniwalan laakem mo yeɛ nɔgba boalan nɛ. Ke yeɛ deniwalan wose-naane yenan daale ke mona tɛɛle kei doo nombiakumɛɛ pou doe ke man. Ke gyae ke tale yela deniwalan kɛkyaabii man pou kewɔlɛɛ. Ke gyae ke tale yela deniwalan wose ke yoi e nɔgba ɔ doe boalan man nɛ. Mena boalan kei lee ɔbɔnsam gyaj.

⁷ Balan ne tale yɔkɔse wonombia burum nɔgba gyebuse, na wonombia ban bee tuu be toose doo, na lonj man wonombia pou

nɛ. Bee yeli be dinoo ne kyɛɛkeɛ na baa tale kyaa denibalan man. ⁸ Mona laakem doo nɔlo bɛɛ tale yɔkɔse ke ya. Ko dana kekyan ya te ke yeɛ nɔgba tee kum nɛ.

⁹ De nɔɔ te dɛɛ mo lese de Gbenjgyoo na de kya Wurubuarɛ yele. Mona kenj ke te dɛɛ mo falaa de tebia denibalan ban Wurubuarɛ be yeɛ wo nɔgba nɔn gbagba dinoo nɛ. ¹⁰ Mena nɔɔdokolonj kenan ke man te akelegyi na kefaala pou na lee. Me tebia, tekaboena nyi dɛɛkoɔn mena ya. ¹¹ Lonj kpaakpaa te lonj kum be gyae ke tale lee ditiribunj dokolonj man ya. ¹² Me tebia, mango danj be gyae ke tale se paya bia ya, te dukutu danj mo be gyae ke tale se mango bia ya. Mena mo te ditiribunj dokolonj be gyae ke tale fa lonj kpaakpaa na lonj kum ya.

Nyansa kenj ba lee Wurubuarɛ gyaj

¹³ Amote danaana nyansa ɛ man te ɔ gyɛn nombia? Kaboena nyi mena walan nɔnan waa lese ɔ dinoo kpaakpaa wola. Akpaa ɔtenate de yɔkɔse ɔ wose lee ɔ nombia kpaakpaa keyɛɛ man na, gyae kawola nyi ɔ dana nyansa ampanj. ¹⁴ Mona nyi akpaa ɛ dana sibiikum te ɛ bɛɛ gyae nyi nɔlo ke dee kpu na nɔn ya na, kenan na tekaboena nyi ya wola ɛ wose nyi ɛ dana nyansa ya. Nyi n dana mena dinoo kei te n sɛɛ n na wola n wose na, na nawolo baa nyi n te bɛɛ anokoare kenj. ¹⁵ Mena nyansa kenan ta lee Wurubuarɛ gyaj ya. Ke yeɛ tɛɛle kei doo nyansa ke te ka lee deniwalan agyuenj kum man. Mena nyansa kenan yeɛ ɔbɔnsam nyansa ke. ¹⁶ Nawolo nyi akpaa balan sia ne yeɛ be tebia aboo doo te bɛɛ gyae mo bo nyi baagɛn wui ke de na, kenan na anɔmaareɔn na nombiakumɛɛ kamase gyae ke doo be man deban kamase.

¹⁷ Mona nyansa kenj ba lee Wurubuarɛ gyaj nɛ doo, ayimeɛ be doo ke man ya. Mena nyansa kenan ne fa wosefɛɛɛn te kee yeli walan ne yɔkɔse ɔ wose te ɔ ne yeɛ wɔe fa balan. Kee yeli nɔlo ne wii ɔ doo waranase deban kamase, te ɔ ne yeɛ nombia kpaakpaa mo. Mena nyansa kenan bee yeli nɔlo ke kɛɛ walan siaman ya, te ne yeli ɔ ne di anokoare mo. ¹⁸ Balan ban bɛɛ gyae wosefɛɛɛn gbɛɛ nɛ, deban kamase na bɛɛ kyɔ be tebia na baa ta wosefɛɛɛn man. Be yeɛ mena na bɛɛ naa nyi deeli na lee kpene kenj bɛɛ yeɛ nɛ man. Na yeɛ yaa nɔgba be duu kolobii daale baa balan banj konooɛ man nɛ. Kenan wole na bɛɛ naa nyi kpene kenj boo duu nɛ, kolo kpaakpaa ta lee balan banj dinoo man konj nɔgba deeli keyɛɛ nɛ.

4

ɛ mo ɛ kpene kamase fa Wurubuarɛ

¹ Wɔŋ na moona yoo na kalese nombia kɔŋ ya nsana? Na lookum keŋ doo ε man te ke dana ŋon kee wɔŋee gyu kɔŋ ne, na moona yoo na kalese nombia kɔŋ ya nsana yee? ² ε sia ne yee keŋ ε ne gyae aboo mɔna ε bee nyin ŋa ya. Mena dɔɔ ε na koe balan te ε sia ne yee balan aboo dɔɔ mɔna ε bee nyin kpene keŋ ε ne gyae ya. ε ne kale te ε ne yoo na dɔŋa mɔna ε bee nyin aboo ŋan ε ne gyae ya, nawolo nyi ε bee sola Wurubuare ya. ³ Akpaa ε sola Wurubuare koran na ε bee nyin ŋa ya, nawolo nyi ε bee mo agyuen kpaakpaa sola ya. ε na sola ε aboo ŋan bo na emee gbagba ka mo di ε kegyaebii man. Mena dɔɔ te ε bee nyin ŋa ya ne.

⁴ ε yee yaa ŋgba ala ban bɔɔ lee be baala wole ne, nawolo nyi ε bee di anokoare fa Wurubuare ya. ε ba gyeŋ nyi akpaa ŋolo de yeli tɛele kei dɔɔ aboo kegyae de di ɔ nyee na, nawolo baa nyi ɔ ne kola Wurubuare yee? Mena dɔɔ nyi akpaa ŋolo de yeli tɛele kei dɔɔ aboo de di ɔ nyee na, na ɔ ta bese Wurubuare kolare. ⁵ ε te wolee nyi Wurubuare nombia anmarasen see ŋan yakowo yenan daale nyi, “Wurubuare felin ŋon ɔ ba mo do de man ne ɔ ne yoo daaworo?” Yaa ε gyeŋ nyi ɔ yako mena nombia ŋenan bo yakaa? ⁶ Wurubuare ta mo ɔ bereε boele daa nideli. Mena dɔɔ te ɔ nombia anmarasen see ŋan besewo yako yenan daale bela nyiaa,

“Wurubuare ne bee balan ban bee wola ba wose ne,

mɔna ɔ na mo ɔ bereε boele ban bee yokose ba wose ne.”

⁷ Mena dɔɔ ε yokose ε wose fa Wurubuare. ε senj tia obɔnsam, na waa yeu lee ε gyan. ⁸ ε tuu benaa Wurubuare, na ŋon mo ke tuu benaa ŋon. Emee nombiakumεyεera, ε lese ε nyinmaase lee ε nombiakumε man. Emee ban ya agyuenjse ne yee ŋon ala ala ne, ε lese nombiakumε lee ε konɔɔse man na ε ke nyin konɔɔse kpaakpaa. ⁹ ε nyii weelen nideli lee ε nombiakumε dɔɔ, na dokpokpo ke kyan ŋon na ε ke wii. ε yela ε bonjese ka bese kewii, na ε gyon kedi keŋ ka bese ŋan. ¹⁰ ε yokose ε wose fa de Gbenjyoo Wurubuare, na waa gyina ŋon siaman.

ε na woleε dɔŋa ya

¹¹ Me tebia, ε na tɛε woleε dɔŋa ya. Nyi akpaa ŋolo de kolosi nombiikum gyakaa ɔ dɔɔ ŋolo dɔɔ yaa ɔ bu ɔ e fɔɔ na, kenan na nawolo baa nyi ɔ ne kolosi nombiakumε tia Wurubuare mmaraa te ɔ ne bu ke fɔɔ mo baa. Na ɔ bee tekaa di mmaraa kenan dɔɔ baa ya, te ɔ ne kee ɔ wose nyi ɔ dei kela mmaraa keŋ. ¹² Wurubuare waagen yena walan ŋon ɔ ne fa mmaraa te ɔ ne di balan nombia. Ŋon waagen ne gyaela waa

tale lee balan nyee, te ŋon ne gyaela waa tale woleε ba woya mo kekpaakekpa. Te nenεε nyan yena amote ŋon nyan ne di n dɔɔ nombia bu e fɔɔ?

ε na gyɔ ε konɔɔ kyoo dɔɔ ya

¹³ Emee ban ε koro na ε ne gyɔ ε konɔɔ yako nyi “Gyeŋ yaa kyoo deε koro gyu donɔɔ kei yaa donɔɔ daale man, na de kaa kyaa botɔɔ kulutoo na dee di kebu gyae kɔba” ne, ε tei me man nideli. ¹⁴ ε ne yako mena, mɔna ε ba gyeŋ kpene keŋ gyae ke kɔŋ ε dɔɔ kyoo gba ya. ε gyeŋ ε nyeedonj kedoobii? ε yee ŋgba debunja ne, kɔɔ ne kyare ya na ka te naalaa. ¹⁵ Kpene keŋ kaboena nyi yaa yako yena nyiaa, “Akpaa Wurubuare de sɛε te de kyaa nyeedonj man na, deε yee kpene kei yaa kedɔɔ kei.” ¹⁶ Mɔna ε ne gyina ε wose addido te ε na wola ε wose. Mena wose kawola kenan yee dukum ke. ¹⁷ Mena dɔɔ nyi walan kamase ŋon ɔ gyeŋ nombii kpaakpaa keŋ kaboena nyi waa yee, te ɔ te yee ke ya na ɔ te yee dukum.

5

Gyemisi kekolosi fa kobatena

¹ Nenεε ε tei man emee ban ε dana ε wose ne. ε wii na ε ke di walanja nideli, nawolo nyi kayeyεε dinaa daale gyae ke kɔŋ ε dɔɔ. ² ε kɔba ŋan ε dana ne pou te woleε, te paapaase mo te woleε ya aboo ŋan pou ε dana ne. ³ ε kɔba yayam na ε kɔba wolom aboo ŋan ε ba mo weese ne pou te doo kandorɔse. Kei ne gyae la kawola nyi ampan ε te yee dukum Wurubuare siaman. Mena keŋ kandorɔse ŋan be woleε aboo ŋan ne, mena ke te ε wosenaane mo gyae ke woleε ŋgba mena keŋ boalan ne woleε aboo ne. Nenεε keŋ tɛele kei ne gyu kɔ oto keŋ Wurubuare waa di walan kamase nombia na, keŋte ε ne yilaa aboo see fa ε wose? ⁴ Balan yee tom ε wɔɔse man fa ŋon mɔna ε bee ε te to wo kom ya. ε nyii mena keŋ bee mutii. Balan ban bɔɔ kyɔ ŋon te ε be kerεε ε wɔɔse man weenε ne, be kewii te lii de Gbenjyoo Wurubuare donj pou nyee ŋon gyan. ⁵ Deban keŋ ε kyaa tɛele kei dɔɔ ne, ε wose te fεε ŋon te emee gbagba kegyaebii mo te ε ne yee. ε te di weenε kpaakpaa nyinjan doo nunj ε ne daa Wurubuare nombia kedi wee keŋ, ŋgba wonembu ne dii doo nunj daa wee keŋ baa ko e ne. ⁶ ε buu balan ban be nombia tenεε Wurubuare siaman ne fɔɔ te ε koe wɔ. Mɔna ba te yee nombiikum kamase ya te be ta koro senj tia ŋon lee gbεε kamase man gba nyi ε na yee ε kegyaebii ya.

ε nyin konɔɔ

⁷ Mena dɔɔ me tebia, ε nyin konɔɔ kelii wee keŋ de Gbenjyoo Yesu waa bese kɔŋ

ne. E kee mena kenj wɔɔfarale ne nyin konɔɔ gyeki kelii debanj kenj waa nyin abɔɔ kpaakpaa lee ɔ wɔɔman ne. Ɔ ne nyin konɔɔ gyeki ɔga gyanɔgbate na ɔga ɔtomante ke nɛe do ɔ weeneɛ, te ɔ ne nyin konɔɔ gyeki kelii debanj kenj ɔ weeneɛ njan na bee. ⁸ Lee mena dɔɔ emee mo e nyin konɔɔ na e ka senj kenjkenj, nawolo nyi de Gbenɔgyoo Yesu ka bese kɔn kenj ta benaa. ⁹ Me tebia, e na toronj na dɔnɔ ya, na mena ya na Wurubuare waa di e nombia na waa bu njon fɔɔ. E kee, walanj njon waa di de nombia ne, ɔ kekɔn ta benaa.

¹⁰ Me tebia, e tɔɔse Wurubuare akpenkpenɔgyɔɔra banj bɔɔ naa diyem, lee mena kenj bɔɔ kolosi de Gbenɔgyoo Wurubuare nombia njan dɔɔ ne. Na e ke kasee mena kenj bɔɔ nyin konɔɔ senj kenjkenj be kayeyee man. ¹¹ Balanj banj bɔɔ nyin konɔɔ senj kenjkenj naa diyem kelii ɔto ne, banj na nyeebam. E yela deɛ mo nombia kenja maa na balee njon beɛ baake e nyi Gyɔbo ne. E nyii mena kenj ɔ be nyin konɔɔ senj kenjkenj debanj kenj ɔ doo kayeyee man ne. Nɔgba e naa mena kenj de Gbenɔgyoo Wurubuare be tɔ e kom kpaakpaate te ɔ be yeli be yee e gyonj ɔ kaale kenj ɔto na? Kei nawolo baa nyi de Gbenɔgyoo Wurubuare dana wɔe te ɔ ne wii balanj waranjase.

¹² Me tebia, nombii kenj mee gyae e ka gyenj nideli yena nyiaa, e na kanj ntam ya. E na kanj adido yaa tɛele yaa kolo daale ntam ya. Nyi nombii kaboena nyi ya sɛe nyi "Ayi" na, e sɛe nyi Ayi, te akpaa ke kaboena nyi ya beɛ nyi "Koa" na, e beɛ nyi Koa. E yee mena na wee kenj Wurubuare waa di balanj nombia na ɔ be gyae waa bu njon fɔɔ ya.

E fane na e lee di

¹³ Akpaa e man nɔlo ne naa diyem na waa fane fa Wurubuare. Akpaa e man nɔlo wose de fɛe e na waa kpee nɔɔnenj lese Wurubuare yele. ¹⁴ Akpaa e man nɔlo na wee na waa baake Kristotena kegyiise na be kaa fane fa e, na baa tiu e nunj de Gbenɔgyoo Yesu yele man. ¹⁵ Nyi akpaa ba mo kelɛedi fane na, kaweeɛ njon waa nyin kawee kekyɔ. De Gbenɔgyoo Yesu waa kyɔ e kawee na ɔ wose ke yee e donj. Nyi akpaa ɔ yee nombiikum daale bo koranj na, waa mo ke kyee e. ¹⁶ Mena dɔɔ e lese e nombiikumɛe njan e ne yee tia dɔnɔ ne yako dɔnɔ, na e ke fane fa dɔnɔ na Wurubuare ke nyin kyɔ njon e kaweeɛ. Walanj njon ɔ gbɛenenj tenɛe Wurubuare siaman ne, ɔ kefane dana nɔɔdonj te kee yee tom mo nideli.

¹⁷ E yela deɛ mo nombii kei maa na Wurubuare dekpɛnkpenɔgyɔɔre njon beɛ baake e nyi Elaegya ne. Ɔ yee deniwalanj

e nɔgba daa ne. Ɔ fanewɔ nideli lee ɔ konɔɔ man nyi ɔga na nɛe ya, te ampanj ɔga senjawɔ tɛele kenanj dɔɔ kulutoonenj atooro na yale. ¹⁸ Kenje ɔ besewɔ fane bela te ɔga njon torowɔ, te tɛele kenanj besewɔ deɛ weeneɛ bela.

¹⁹ Me tebia, gyae ke tale kɔn nyi e man nɔlo waa yo gbɛe lee Wurubuare gbɛe kenj ka tenɛe ne man, na nɔlo ka besena e kɔn gbɛe kenanj man. ²⁰ E tɔɔse nyiaa, nyi akpaa nɔlo da besena walanjkum lee ɔ gbɛe kum man na, na mena walanj njonanj te lɛe walanjkum njon nyee lee yenj kekpaakekpaa kenj man. Kei gyae ke yela Wurubuare ka mo nombiikumɛe burum njan ɔtenate be yee ne kyee e.

Tone gyanbate kenj Pita be nmarase ne

¹ Tone kei lee manj Pita non me yee Yesu Kristo kpilale e ne gyan. Mee nmarase kei mee yele e emee banj Wurubuare ba lese yee o balan, te e be yaase gyu ka bese njoola Pontuse na Galatia na Kapadosia na Esia na Bitinia teelese man ne. ² De kya Wurubuare wulaa bakewo see leenanj gyanba gyanba kenj nyi waa lese non yee o balan. Non tee la o felinj non doo lese non, te o desina non see ngba non gbagba o balan ne, na e ka som Yesu Kristo. Na Yesu Kristo ka mo o fatabo faafo e nombiakumee pou leki, na e ka bese balan banj ayimee be doo e wose man ya Wurubuare siaman. De Gbenjyoo Wurubuare waa mo o beree kenj boele non nideli na waa fa non wosefeerenj.

Loo kegyakaa kpaakpaate

³ E yela dee lese de Gbenjyoo Yesu Kristo o kya Wurubuare non yele. Non wii na de waranjase nideli, mena doo te o teeowo Yesu Kristo kefonj lee yenj man kenj doo fa daa nyeedonj wole. Mena nyeedonj wole kei doo te de dana loo kegyakaa kekpaai nyi waa gyuuu daa lee yenj man wee daale. ⁴ Mena doo de loo gyakaa nyi dee nyinj aboo kpaakpaai njan Wurubuare be desina see o balan adido ne. Mena aboo kenja yee aboo njan njoo gyae na ke wolee ya, te njoo gyae na ke po mo ya. Ne gyae ke doo na kedobii kekpaakekpaai. ⁵ Lee e kelcedi doo Wurubuare ta mo o donj o ne gyee non na kolo be nyinj yee non ya, kelii debanj kenj teele kei gyae ke gyu ko oto. Wurubuare wulaa bakewo see nyi, waa lese mena kenj waa lee balan nyee ne wola mena debanj kenanj man.

⁶ Mena doo kaboena nyi yaa yela mena nombia kenja ke yee non gyonj. Mona debanj kei doo n te yee ya na e kena diyem debanj kyomii, nawolo nyi baa keese non kee lee gbeneenj burum man. Mona e toose nyi mena kekeesekee kei be gyae ke kyare ya na ka te konj oto. ⁷ Kekeesekeee kenja ne konj bo e doo na ka lese e kelcedi dinoo kenj ka kela koba yayam gba ne wola. Koba yayam gba koranj pe baa naa ke dinoo gbagba na, bese do ke bo boalanj man. Kenanj wole koranj na kee tale wolee. Te n kee na Kristotena kelcedi ne hia kela koba yayam. Nyi e kelcedi yee anokoare te e senj ke man kenkenj na, wee kenj de Gbenjyoo Yesu Kristo waa lese o wose wola balan pou ne, Wurubuare waa do non noo fa non karanj na waa yela e ka bese gyoorobia.

⁸ E te naa ta de Gbenjyoo Yesu na e sia ya, mona e ne gyae e. Kenj na kenj e bese naa e na e sia debanj kei koranj ya ne, e ne lee e di te gyonj kenj ke tanj keyako ya ne doo e man. ⁹ Nawolo nyi nyeekelee kenj doo e be kaa lee Wurubuare di ne e ne nyinj ke.

¹⁰ Wurubuare akpenkpenjyooa banj boo yako Wurubuare beree kenj waa mo boele non wose man nombia see ne, yase be sia bukitii tona, keo ne man nideli na baa gyenj nyeekelee kei wose man nombia nideli. ¹¹ Kristo felinj non o doo Wurubuare akpenkpenjyooa banj man ne, yako na wo mena kenj Kristo waa naa diyem pena o kaa nyinj gyoorobiiri na obuo. Mena doo be yee kakyenj gyoo nombia njan man na baa gyenj debanj kenj mena nombia kenja gyae ke konj, na gbese kenj man ne gyae ka mo konj. ¹² Wurubuare lesewo wola wo nyi nombia njan bese yako ne te yee fa banj gbagba ya, mona ne yee fa balan banj baa konj be wole ne. Mena balan benanj yena emee banj e ne nyii nombia kenja ne. Nombia njanj yena nyeedonj nombia njan balan ne tee Wurubuare felinj non o be kpili lee adido ne donj doo kolosi fa non ne. Wurubuare kpilala banj be kyaa adido ne gbagba koranj gyae wo nideli nyi baa gyenj mena nombia kenja man.

E kyaa kenj ayimee na doo e wose man ya

¹³ Lee mena doo e yela ya agyuenjse ke doo non kyee kyee, na e ke desina e wose na e ke tale yee Wurubuare kegyaebii. E tela e wose nideli na e ka mo e loo pou gyakaa Wurubuare beree kenj waa mo boele non wee kenj de Gbenjyoo Yesu Kristo waa bese konj bela ne doo. ¹⁴ Kenj e yee Wurubuare bia gbagbawo te e ne nyii o dei ne doo, e na bese e wole gyu ke yee aboo njan e be yee gyanba kenj e ba gyenj Wurubuare ne ya. ¹⁵ E toose nyi Wurubuare non o be baake non konj o gyanj ne, o yee walanj non ayimee be doo o man ya. Mena doo kpene kamase kenj e ke yee na, e kee nyi ayimee na doo ke man ya. ¹⁶ Wurubuare nombia anmarasenj see njan yakowo yenanj daale nyiaa, "Wurubuare kpa e na yeli ayimee ke doo e wose man korakora ya, nawolo nyi ayimee be doo me man ya."

¹⁷ E ne fane na e ne baake Wurubuare nyi de kya. Non Wurubuare ne diina walanj kamase nombia ngba mena kenj otenate nombia ayeesa doo ne. O bese kee njolo siaman pete o ne di o nombia ya. Mena doo debanj kenj e kyaa teele kei doo ngba njoola ne, e mo obuo fa non Wurubuare. ¹⁸ Nawolo nyi e gyenj kpene kenj Wurubuare ba mo to kom lee non, te e be nyinj e wose lee nombiakumee njan

ε be kasee lee ε naanao gyan ne man. Na koba yayam yaa koba wolom njan ne wolee ne te o moowo lee njan ya. ¹⁹ Mona Yesu Kristo fatabo kenj ke dana koya donj ne te Wurubuare moowo to ε nyeeman kom. Yesu Kristo kei yee ngba nambu njan ayimeε kamase be doo o wose man ya te boo mo deesi ne. ²⁰ Pete Wurubuare ke yee teele kei ne, na o tanj ke wulaa lese Yesu Kristo see nyi waa kaa yenj lee daa wee daale. Mona emee doo te o lese e wola debanj kenj teele kei ne gyu ko oto ne. ²¹ Lee njan Kristo doo te e lee Wurubuare njan o be gyuus e lee yenj man te o ba lese e yele ne di. Mena doo te e keleedi na ε loo pou gyakae Wurubuare doo ne.

²² Ma gyen nyi ε ne di nombia njan ne doo na ne gbεε ne doo te ε ne gyae ε tebia Kristotena mo nideli, mena doo ayimeε kamase be doo ε man ya. Neneε doo, ε keε na ε ke gyae donja nideli lee ε konoose man. ²³ Nawolo nyi Wurubuare ta lola njan wole. Mona na deniwalanj njan o be gyae waa kyaa kekpaakekpaa ya ne doo te o teewo lola njan wole ya. O tee njan Wurubuare nombia njan ne bεε tanj ya, te ne bεε kyεεkee korakora ya ne doo lola njan wole. ²⁴ Wurubuare nombia anjmarasenj see njan yakowo yenanj daale nyiaa, "Walanj kamase yee ngba njale ne, te o gyoorobiiri mo pou yee ngba ka kyenkyenkooose ne.

Njale kenj na yem na ka kyenkyenkooose njan mo te kpiisi yala.

²⁵ Mona de Gbenjyoo Wurubuare nombia njan doo njan kyaa kekpaakekpaa."

Nombia njan yena nyeedonj nombia njan boo kolosi fa njan ne.

2

¹ Neneε be ta lola njan wole. Mena doo ε lese nombiakumεε kamase lee ε kekyaabii man. ε na dii akereε bela ya. ε na yee noose ala ala ya. ε na yeli ε sia keyee balan aboo ya. ε na woleε balan yela lee gbεε kamase man ya. ² Mona debanj kamase na ε yela Wurubuare nombia njan njaagεnj ke gyoo njan loo, ngba mena kenj dide lonj ne gyoo biikyaa loo ne. Akpaa ε yee mena na gyae ke yela ε ka beε ε keleedi kenj man nideli, na ε ke nyinj nyeedonj kekpaak kenj. ³ ε yela ε loo ke gyakaa mena nombia kenja doo debanj kamase, nawolo nyi emεε gbagba te naa nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo dana woε nideli.

⁴ Mena doo ε tuu benaa de Gbenjyoo Yesu Kristo, nawolo nyi njan yena nyeedonj pou nyee. O yee ngba boe kenj deni maara ne keε ke nyi koo tanj tonoo ya ne. Mona Wurubuare njan o ba lese e ne siaman na, o dana tonoo nideli. ⁵ Emεε mo te

nyinj nyeedonj. ε yee yaa ngba boya njan Wurubuare ba mo o ne ma o deni dinaa kenj ne, te ε bese o saese na ε ke ta Yesu Kristo doo fa e kedi kenj na gyoo o sia. ⁶ Nawolo nyi Wurubuare nombia anjmarasenj see njan yakowo yenanj daale nyiaa,

"Wurubuare kpa e keε, me ta mo boe kpaakpaate daale mεε see deni mokoo Gyerusalem donoo man.

Manj lese na e, mena doo walanj kamase njan o lee e di na desεnj be gyae ke kyanj e ya."

⁷ Emεε banj ε ne lee e di ne doo o dana tonoo fa njan, mona balan banj boo bεε e ne doo ba te yeli Wurubuare nombia njan o be njmarase see ne te kaa yee ampanj. Nombia njan yena nyi,

"Boe kenj deni maara be bεε ke ne, kenj bese la kaa yee boe kenj koo kyanj deni kenj se nj kenjkenj."

⁸ Wurubuare nombia anjmarasenj see njan besewo yako yenanj daale bela nyiaa, "Boe kei doo te balan baa gyo nae kpanje. Mena boe kenanj doo ke te balan baa sarakee yala."

Kpene kenj doo te baa sarakee ke doo yala yena nyi ba te bεε Wurubuare nombia njan. Wurubuare wulaa yakowo lee gyangba gyangba kenj nyi be fareba kenanj.

⁹ Mona emεε doo, emεε yena balan banj Wurubuare ba lese ne. Emεε yena o saese na o gyoorobia. Emεε yena balan banj Wurubuare ba lese te o be desina wo see fa o wose. Emεε yena Wurubuare balan gbagba banj. Non lesena njan na ε ke nyinj kolosi o nombia dinaana njan njoo tanj keyako ya ne fa balan. Non lesena njan lee ditinjteε man konj ε kenjmanje dinaa kenj man. ¹⁰ Gyangba kenj na nafa ε te yee Wurubuare balanwo ya, mona neneε doo ε te kaa bese o balan gbagba. Gyangba kenj na Wurubuare te wii ε waranjase ya, mona neneε doo o te kaa wii ε waranjase.

¹¹ Me tebia kpaakpaa, ε toose nyi ε yee njoolawo te e be gyae ε ke kyaa teele kei doo kekpaakekpaa ya. Mena doo mεε waase njan bo nyiaa, ε lese ε wose lee ε wosenaane lookum kenj ne wnjεε njan wee na wee ne man. Nawolo nyi mena aboo njanj be gyae ke yela e ke tale yee Wurubuare kegyaebii ya. ¹² Kenj ε kyaa bom na balan banj ba te yee Kristotenawo ya ne doo, ε yela ε kekyaabii ke yee loo. Nyi akpaa be yako gba nyi "Kristotena kewo yee nombiakumεεyεεrawo" na, ε yela baa naa aboo kpaakpaa njan ε ne yee ne na debanj kenj Wurubuare waa bese konj kaa di balan nombia na, baa nyinj lese o yele.

Ɛ yɔkɔse ɛ wose fa ɛ siamantena

¹³ Ɛ yɛɛ balan banj ɛ silana ɛ Gbenggyoo Yesu Kristo, mena dɔɔ ɛ yɔkɔse ɛ wose fa balan banj pou bee di donj tɛɛle kei dɔɔ nɛ. Ɛ mo obuo fa gyoo dinaa njon ɔ ne di donj walan kamase dɔɔ nɛ. ¹⁴ Mena mɔ te ɛ mo obuo fa balan banj gyoo dinaa njon ba lese wɔ nyi baa wɔnj nombiakumɛyɛɛra denjele, na baa keɛɛ balan banj bɛɛ yɛɛ nombia kpaakpaa nɛ. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuare kegyaebii yɛna nyi yaa yɛɛ nombia kpaakpaa lee ɛ kekyaabii man. Akpaa ɛ yɛɛ mena na balan banj bɔɔ gyenj kolo ya te bɛɛ wɔɛɛ ɛ yele nɛ, be gyae baa nyinj nombiikum daale kolosi lee ɛ wose man ya. ¹⁶ Ɛ kyaa ngba balan banj be kyaa ba wose dɔɔ nɛ. Mɔna ɛ na yeli ɛ wose dɔɔ kekyaa kenanj ke fa njon gbɛɛ na ɛ ke yɛɛ nombiakumɛɛ ya. Ɛ kyaa ngba balan banj bɛɛ som Wurubuare nɛ. ¹⁷ Ɛ mo obuo fa walan kamase, na ɛ ke gyae ɛ tebia Kristotena banj mɔ. Ɛ yela Wurubuare keyee ke doo ɛ man debanj kamase, na ɛ ka mo obuo fa ɛ gyoo dinaa njon.

¹⁸ Ɛmɛɛ banj ɛ kyaa balan gyanj nɛ, ɛ yɔkɔse ɛ wose fa ɛ gbenggyoona na ɛ ka mo obuo fa wɔ nideli. Na ɛ gbenggyoona banj be dei te ba wɔɛ nɛ baagenj te ɛ ke yɔkɔse ɛ wose fa ya, mɔna kaboenani nyi yaa yɔkɔse ɛ wose fa ɛ gbenggyoona banj be dana akpanyanɔnyanj mɔ nɛ. ¹⁹ Nyi akpaa walan njon ɔ loo gyakaa nyi waa yɛɛ Wurubuare kegyaebii de naa diyem kenj nafa tekaboenani nyi waa naa ya te ɔ tale senj ke man kenjkenj kelii ɔto na, Wurubuare waa hiraa e. ²⁰ Akpaa nyi ɛ man njolo de yɛɛ kolo kum te bee tuku e te ɔ nyinj konɔɔ senj lɛɛ ɔ ketuku kenanj pou na, wɔnj dɔɔ te kaboenani baa keɛɛ e? Mɔna akpaa n nombia kpaakpaa keyee dɔɔ te n ne naa diyem te n nyinj konɔɔ senj ke man kenjkenj kelii ɔto na, kenanj na Wurubuare waa hiraa nenj. ²¹ Mena nombia kenja dɔɔ te Wurubuare baake njon nyi ɛ kaa bese ɔ balan, nawolo nyi Kristo gbagba mɔ naa diyem ɛ dɔɔ. Ɔ yɛɛ mena see njon na ɛ ke nyinj kasee e na ɛ ke sila ɔ nawɔɔ.

²² “Njon Kristo te yɛɛ dukum daale ya, te njolo mɔ te nyii dekarani nombii daale mɔ lee ɔ nɔɔman korakora ya.”

²³ Debanj kenj bɔɔ tee e nɛ, ɔ ta tee njolo to kom ya. Ɔ naa diyem mɔna ɔ te falaa njolo ya. Ɔ moo ɔ sia bo gyakaa Wurubuare njon ɔ ne di nombia na ke gbɛɛ nɛ dɔɔ. ²⁴ Njon Yesu Kristo gbagba lɛɛ na de nombiakumɛɛ pou seele debanj kenj bɔɔ gyɔ e mataa ɔpanɔɔn dɔɔ nɛ. Na ke yela dee nyinj da wose lee de nombiakumɛɛ pou man, na deɛ kyaa Wurubuare kegyaebii man. Kristo gyamɛɛ njan ɔ be nyim nɛ dɔɔ te de nyinja kawee kekyɔ. ²⁵ Gyangba kenj na nafa ɛ yɛɛ ngba namense banj bɔɔ

yoo nɛ. Mɔna nenɛɛ dɔɔ ɛ ta bese kɔnj ɛ silana ɛ Gbenggyoo njon ɔ ne keɛ ɛ dɔɔ ngba namensekeɛlere nɛ, na kolo kum kamase be yɛɛ njon ya.

3

Ala na be baala

¹ Ɛmɛɛ banj ɛ yɛɛ ala yalalawɔ nɛ, kaboenani nyi yaa yɔkɔse ɛ wose fa ɛ baala. Akpaa ɛ yɛɛ mena na, ɛ dinɔɔ gyae ke yela ɛ baala banj bɔɔ ne lɛɛ Wurubuare nombia njan di ya nɛ, ke kyɛɛkeɛ ba agyuenj na be kaa lɛɛ Kristo di kenj ta tekaa yɛɛ nyi ɛ ka mo ɛ nɔɔ yako wɔ nombii daale ya. ² Nawolo nyi ɛ baala banj baa naa ɛ dinɔɔ kpaakpaa kenj ɛ dana, na mena kenj ɛ ne bu Wurubuare nideli nɛ. ³ Na abɔɔ njan ɛ ka mo desina ɛ wose ngba nyeeɛya ke desina, na kɔba yayam abɔɔ kado na abɔɔ kpaakpaa nyinjnan kado ne gyae la ke yela ɛ ke yɛɛ kyeo ya. ⁴ Mɔna ɛ yela ɛ dinɔɔ gbagba kenj ka lese ɛ kyeo wola. Kenj yena konɔɔ kenyinj na wose keyɔkɔse. Kei yena kyeo kenj ke bɛɛ wɔɛɛ ya te keɛ gyoo Wurubuare sia mɔ. ⁵ Nawolo nyi mena te gyangba ala banj bɔɔ mo be loo pou gyakaa Wurubuare dɔɔ nɛ, moo be dinɔɔ lese ba kyeo wola. Be yɔkɔse ba wose fa be baala. ⁶ Mena te alo njon bɛɛ baake e nyi Saara ne mɔ yɛɛwɔ. Ɔ nyii ɔ baale Aberaham dei te ɔ baake e nyi ɔ gbenggyoo. Mena dɔɔ akpaa ɛ yɛɛ nombia kpaakpaa debanj kamase te ɛ te yee kolo ya na, ɛmɛɛ mɔ ta bese ɔ bia.

⁷ Ɛmɛɛ baala yalala mɔ, mena mɔ te akpaa ɛmɛɛ na ɛ weɛla kyaa na kaboenani nyi yaa wii be waranjase na ɛ ke nyinj konɔɔ fa wɔ, nawolo nyi banj be dana donj ngba ɛmɛɛ ya. Ɛ mo obuo fa wɔ nawolo nyi Wurubuare na mo ɔ bereɛ kenj boele wɔ ngba mena kenj ɔ na mo boele njon nɛ. Akpaa ɛ yɛɛ mena na, kolo be gyae ke to ɛ kefane gbɛɛ ya.

Nombia kpaakpaa keyee na ka diyem kena

⁸ Me nombii ɔtomante yena nyiaa, ɛ popou e yɛɛ nɔɔdokolɔnj. Ɛ wii donja waranjase na ɛ ke gyae ɛ tebia Kristotena banj mɔ, nawolo nyi ɛ yɛɛ balan dokolɔnj. Ɛ wii donja waranjase, na ɛ ke yɔkɔse ɛ wose fa donja. ⁹ Akpaa njolo de yɛɛ nenj nombiikum na, na mo dukum to e kom ya. Akpaa njolo da tee nenj na, nyanj na tee e to kom ya. Mɔna nyanj sola Wurubuare wosefɛɛrenj fa e. Nawolo nyi kei dɔɔ te Wurubuare baake njon, na waa nyinj hiraa njon. ¹⁰ Nawolo nyi Wurubuare nombia anjarasenj see njan yakowɔ yenanj daale nyiaa,

“Akpaa njolo ne gyae nyi ɔ kekyaabii man ke de fa e na waa kyaa gyu siaman na,

kenañ na kaboena nyi waa tina nombiakumεε

keyεε na akεεε nombia kekolosi yela.

¹¹ Kaboena nyi otenate dεε wɔŋ ɔ wose lee nombiakumεε keyεε man na waa yεε nombia kpaakpaa.

Kaboena nyi waa yase ɔ sia gyae wosefεeren gbεε na waa sila ke.

¹² Nawolo nyi Wurubuarε sia gyakaa balan ban

bεε yεε nombia kpaakpaa nε dɔɔ, te debañ kamase mo na ɔ ne nyii ba kefane.

Mɔna balan ban bεε yεε nombiakumεε nε dɔɔ,

Wurubuarε na lese ɔ sia yela wɔ.”

¹³ Nyi akpaa ε ne yεε kakyen lee ε konɔɔ man nyi ε ke yεε nombia kpaakpaa na, amɔte kyaa la keŋ waa tale yεε ŋon kolo kum? ¹⁴ Mɔna akpaa ε naa diyem lee nombia kpaakpaa keyεε dɔɔ na, εmεε na nyeebam. ε na yee denibalan ya, te ε na yeli ε wεe ke lɔ ŋon mo ya.

¹⁵ ε bu Yesu Kristo nideli lee ε konɔɔse man, nawolo nyi ɔ yεε de Gbenɔyoo e. ε doo ε wose dɔɔ keŋ nyi ŋolo de boɔse ŋon nombii daale lee kpene keŋ dɔɔ te ε loo gyakaa Yesu Kristo dɔɔ na, ε ke nyiŋ tale tiranɔɔ fa otenate. Mɔna ε mo wose keyɔkɔse na obuɔ tiranɔɔ fa otenate.

¹⁶ ε mo wose keyɔkɔse na obuɔ tira mena nombia ŋenan ŋɔɔ, na ke yela ε konɔɔ man nombia ke doo ŋon kyεεkyεε. Akpaa ε yεε mena na desεŋ gyae ke kyan balan ban bee kolosi nombiakumεε lee ε dinɔɔ kpaakpaa keŋ ε dana lee Kristo man nε.

¹⁷ Nyi akpaa ke yεε Wurubuarε kegyaebii ke nyi yaa naa diyem lee nombia kpaakpaa keyεε dɔɔ na, ke dei kela keŋ ε kena diyem lee nombiakumεε keyεε dɔɔ. ¹⁸ Nawolo nyi Yesu Kristo gbagba ŋon dukum kamase be doo ɔ man ya nε, yeŋ dokolon te ɔ yeŋawɔ fa daa nombiakumεεyεera keŋ ɔ be gyae waa yeŋ bela ya, na waa nyiŋ mo daa benaa na Wurubuarε. Ba koo e, mɔna Wurubuarε tεεwɔ ɔ felin ŋon dɔɔ gyuusuu e lee yeŋ man. ¹⁹ Kenañ wɔle na, Wurubuarε felin ŋon yela ɔ gyuusuu ke gyɔ anokoare nombia ŋan dekenkpen keŋ fa woya ban bɔɔ kyan wɔ to deni nε.

²⁰ Mena woya kewɔ yena balan ban leenan gyanɔba gyanɔba de naana Nowa debañ keŋ, bɔɔ bεε ba te lεε Wurubuarε nombia ŋan di ya debañ keŋ Nowa ne yae adakaa dinaa keŋ nε. Wurubuarε nyiŋa konɔɔ fa wɔ nyi baa kyεεkee lee be nombiakumεε man mɔna be bεε. Balan kyomii baale ban be yaanɔɔle yεε balan gyanaara nε gyoo la adakaa dinaa keŋ man, te Wurubuarε lεε wɔ lee lon keŋ man. ²¹ Mena lon keŋ yεε yaa ŋgba Wurubuarε lonkesɔ keŋ ne yeli

dee nyiŋ nyeedon ŋε. Wurubuarε lonkesɔ keŋ te yεε lon keŋ gyae ke faafɔ da ayimεε lee da wose man ya. Mɔna lonkesɔ keŋ nawolo nyi dεε sola Wurubuarε bo nyi waa faafɔ da ayimεε pou leki na waa fa daa dinɔɔ kpaakpaate. Keŋ nawolo nyi lee Yesu Kristo kefon lee yeŋ man dɔɔ, te walaŋ ne tale mo konɔɔ man nombia kpaakpaa nyiŋan kɔŋ Wurubuarε gyan. ²² Nεnεε ŋon Yesu Kristo te lam adido te ɔ kyaa Wurubuarε dunolon dɔɔ. Botɔɔ te ɔ ne di gyoori Wurubuarε kpilala, na kpene kamase keŋ ne di don adido botɔɔ nε dɔɔ.

4

ε kyaa fa Wurubuarε

¹ Kristo naa diyem tεεle keŋ dɔɔ. Mena dɔɔ εmεε mo ε yela mena dinɔɔ kenañ ke doo ε man. Nawolo nyi akpaa ŋolo de naa diyem mena na, dukum bεε tale di don ɔ dɔɔ bela ya. ² Mena dɔɔ otenate bεε tekaa yela tεεle keŋ dɔɔ abɔɔ kumεε kegyae ke di ɔ dɔɔ bela ya. Mɔna ɔ sia gyakaa bo nyi waa yεε Wurubuarε kegyaebii debañ kamase. ³ Gyanɔba keŋ na ε wolε ε debañ yεε abɔɔ ŋan balan ban bɔɔ gyeŋ Wurubuarε ya ne yεε nε. ε yεε abɔɔ nkananŋan ŋan εmεε gbagba ne gyae nε bo. ε yεε lookum nyɔɔ solon dεese te ε yεε desεŋ nombia kpu na banεε ɔsom ŋan Wurubuarε ne kole nε. Tekaboε mena, ε tina mena abɔɔ keŋa keyεε yela. ⁴ Nεnεε te doo balan ban ba te yεε Kristotenawɔ ya nε nɔɔ, ŋgba εmεε na wɔ bεε tekaa yεε mena abɔɔ nkananŋan keŋa bom bela ya nε. Mena dɔɔ bεε tee ŋon. ⁵ Mɔna kaboena nyi mena balan benañ ban gyeŋ nyiaa, baa kaa seŋ Wurubuarε siaman na baa tira be nombia ŋan bɔɔ yεε nε pou nɔɔ. Wurubuarε te desina ɔ wose nyi waa di balan ban be kyaa na be sia, na ban bɔɔ yekee pou nε nombia. ⁶ Keŋ dɔɔ te Kristo gyuusuu kekolosi Wurubuarε nombia ŋan fa balan ban bɔɔ yekee nε. Yeŋ keŋ nyiŋ yem ne yεε kpene keŋ Wurubuarε ba mo bu wɔ fɔɔ, ŋgba mena keŋ waa bu walaŋ kamase fɔɔ nε. Mɔna Kristo kolosi ɔ nombia ŋan fa wɔ, na ba woya ke nyiŋ tale kaa kyaa Wurubuarε gyan kekpaaekpaa.

⁷ Debañ keŋ tεεle keŋ gyae ke gyu kɔ ɔto nε ta benaa. Mena dɔɔ ε yela ya agyuen ke doo ŋon kyεεkyεε, na ε ke kyan ε wose na ε ke nyiŋ tale fane fa Wurubuarε. ⁸ Kpene keŋ kela keŋa pou yena nyi ε gyae dɔŋa nideli lee ε konɔɔse man. Nawolo nyi akpaa ε ne gyae dɔŋa na, ε ke tale mo nombiakumεε kyεε dɔŋa. ⁹ ε yεε ŋoolale fa dɔŋa nideli keŋ ε na toron ya. ¹⁰ Wurubuarε faa ε man walaŋ kamase wa abɔɔ anefan ŋan kpookpoo. Mena dɔɔ ε man walaŋ kamase waa kεε keŋ ɔ be

nyim ne döo nideli, na waa mo ke kyö ö tebia. ¹¹ Akpaa ñolo wui yena Wurubuaré nombia ñan kekolosi na, kaboena nyi waa kolosi Wurubuaré nombia bo. Akpaa ñolo wui yena balan kasom na, waa mo donj keñ Wurubuaré be fa e ne mo som nideli. Akpaa e yee mena na gyae ke yela balan ke ta Yesu Kristo döo lese Wurubuaré yele nombia pou man. Non Yesu kaboela na gyoorobiiri na donj pou kekpaakekpaa. Amen.

Diyem keñ doo Kristo kesila man

¹² Me tebia kpaakpaa, e na yeli kayeyee keñ e na yeyee ne ke yee ñon gyakolonj ñgba kolo wole daale ne yeena ñon ne ya. Nawolo nyi mena kayeyee kei ne keese ñon bo kee nyi e señe keñkeñ e keleedi man. ¹³ Mõna e yela ke yee ñon gyonj nyi e ne naa diyem keñ Kristo mo be naa ne. Nawolo nyi kei ne gyae la ke yela ke yee ñon gyonj nideli debanj keñ waa kaa lese ö gyoorobiiri keñ deböo ne. ¹⁴ Akpaa balan na tee ñon lee keñ e silana Yesu Kristo döo na, emee na nyeebam. Nawolo nyi kei nawola la nyi Wurubuaré felij ñon ö dana gyoorobiiri ne döo e man. ¹⁵ E na yeli baa naase e man ñolo diyem nyi ö yee awudiini e yaa ñmeelate yaa nombiakumeyeeere, yaa ñgba walanj ñon ö na mo ö döo do balan nombia man ne ya. ¹⁶ Akpaa nyi n yee Kristo baale e döo te bæe naase neñ diyem na, na yeli ke yee neñ deseñ ya. Mõna fa Wurubuaré karanj nyi Kristo yele keñ yakaa nyanj mo döo.

¹⁷ Debanj te lii keñ Wurubuaré waa di balan nombia. Ö nombia kedi kenanj gyae ke fiasee bo lee Kristotena döo. Te akpaa waa fiasee bo lee daa Kristotena döo na, kenanj na wonj ne gyae la ke køj balan banj böo ne lee Wurubuaré nombia ñan di ya ne döo? ¹⁸ Wurubuaré nombia anjarasenj see ñan yakowö yenanj daale nyiaa,

“Akpaa nyi dana donj nyi baa lee balan banj be gbeneñ tenee Wurubuaré siaman ne nyee na,

kenanj na wonj ne gyae la ke køj balan banj

böo gyeñ Wurubuaré ya ne,
na nombiakumeyeeera döo?”

¹⁹ Mena döo balan banj bæe naa diyem lee Wurubuaré kegyaebii man ne, kaboena nyi baa mo ba wose do Wurubuaré ñon ö ne yee kpene kamase ne nyinmaa man, na baa kyanj be nombia kpaakpaa keyee keñ man nideli. Nawolo nyi kpene keñ Wurubuaré de yako nyi waa yee na, keñ te ö ne yee.

5

Pita kekolosi fa kegyiise na tewulæ

¹ Me dana nombii keñ mee gyae maa mo see emee Kristotena kegyiise banj siaman. Manj mo me yee Kristotena kegyia e ñgba emee ne. Me naa mena keñ Kristo be naa diyem ne na me sia, te manj mo maa nyin dekyae kpu na e ö gyoorobiiri keñ man debanj keñ waa bese køj ne. ² Mee waase ñon bo nyiaa, e kee balan banj Wurubuaré ba mo wö do e nyinmaa man ne döo nideli, ñgba mena keñ namensekeelere ne kee ö namense döo ne. E na yeli ke yee ñgba bæe ñere ñon bo ya, mõna e yela ka lee emee gbagba e konöo man ñgba mena keñ Wurubuaré ne gyae nyi yaa yee ne. E na yee ñgba e ne yee ke bo mo gyae koba ne ya, mõna e yee ke ñgba keñ e ne gyae nyi e ka som Wurubuaré nideli döo. ³ E na ñere balan banj Wurubuaré ba mo wö do e nyinmaa man nyi yaa kee be döo ne ya, mõna e yela e nombia ñan e ne yee ne ke gyö wö loo na baa kasee ña. ⁴ Akpaa e yee mena na wee keñ Yesu Kristo ñon ö yee namensekeelere kegyia e ne de kaa bæe lee na, kpene keñ waa mo tö ñon kom ne be gyae ke wölæ korakora ya.

⁵ Emee alebia na tewulæ mo, mena ke te kaboena nyi yaa yököse e wose fa kegyiise banj. E popou e yököse e wose fa döña, nawolo nyi Wurubuaré nombia anjarasenj see ñan yakowö yenanj daale nyiaa,

“Wurubuaré na señ tia balan banj

bee gyina ba wose adido ne,

mõna ö na mo ö bæere boele banj

bæe yököse ba wose ne.”

⁶ Mena döo e yököse e wose na e ka mo e wose do Wurubuaré ñon ö yee donj pou Gbengyoo e ne tee, na waa gyina ñon adido ö debanj kpaakpaate keñ man. ⁷ E mo e nombia ñan ne takaa ñon ne pou see Wurubuaré siaman, nawolo nyi ö na gyuenj e wose man.

⁸ E yela ya agyuenj ke doo ñon kyeekyee na e ke doo e wose döo. Nawolo nyi e kolare öbonsam ñon döñe ö ne kili ñgba wonembu kum ne, keñ ö ne gyae ñolo waa kyanj tao. ⁹ E señ keñkeñ e keleedi man na e ke tö e gbæe. E tööse nyi e tebia Kristotena banj be kyaa teele kei döo pou ne mo ne naa diyem mena. ¹⁰ Mõna akpaa e naa diyem debanj kyomii na, Wurubuaré gbagba waa yela e ka bese señ nideli. Waa do ñon kakyen na e ka señ keñkeñ. Non yena bæe pou nyee. Non baake na ñon nyi yaa ta Kristo döo na e ke nyin ö gyoorobiiri keñ kyaa kekpaakekpaa ne. ¹¹ E yela dee lese Wurubuaré yele nawolo nyi ñon te donj pou yee ö wui kekpaakekpaa Amen.

¹² Silase kyöo na manj te me ñmarase mena tone kei. Ma gyeñ nyi ö yee Kristo walanj kpaakpaate e keñ dekara be döo ö man ya. Mee ñmarase tonebii kei bo maa

mo do non kakyen, te mee gyae e ka gyen nyi Wurubuae beree ken o ba mo boele daa ne te yee dekara ya, mena doo e sen ke man nideli.

¹³ De tebia Kristotena ban be kyaa Babilon donoo man ne na do non noo. Wurubuae lese na ban mo ngba mena ken o ba lese non ne. Mena ke te me bu Maake mo na do non noo. ¹⁴ E mo Kristo kegyae ken pukaa donja do donja noo. Wurubuae waa fa emee ban pou emee na Kristo be yee noodokolon ne wosefereen.

Tõne alate kenj Pita be nmarase nē

¹ Tõne kei lee manj Simõn Pita nõn me yēē Yesu Kristo tobaale na ɔ kpilale e nē gyanj. Mēē nmarase ke mee yelee emēē banj pou e ne lēē Yesu Kristo di nideli n̄gba mena kenj daa mo ne lēē e di nē. Mena kelēdi kpaakpaa kei lee Wurubuarē nõn ɔ gbēenēj tenēē nē, na da nyeeleere Yesu Kristo gyanj.

² Wurubuarē waa yela e ka gyenj nõn Wurubuarē na de Gbengyoo Yesu nideli, na ke yela waa mo ɔ bēreē boele nõn nideli na waa fa nõn wosefērenj kenj ka dokoso be kyaa ya nē.

Dinɔɔ kenj na wolo nyi Wurubuarē baake na daa

³ Lee de Wurubuarē kagyenj dɔɔ Yesu Kristo te tēē ɔ donj kenj ka dokoso be kyaa ya nē dɔɔ fa daa kpene kamase kenj ne hia daa, na dēē tale yēē ɔ kegyaebii tēēle kei dɔɔ. Lee nõn Wurubuarē gbagba dinɔɔ kpaakpaa na ɔ wɔē dɔɔ te ɔ baake daa nyi de kaa bese ɔ balanj. ⁴ Lee mena dinɔɔ kei dɔɔ te ɔ faa daa ɔ nombia kpaakpaa njan ɔ be yako see nyi waa fa daa nē. ɔ moo ɔ nombia kenja fa daa na ke yela e ke nyinj lese e wose lee abɔɔ kumēē njan emēē gbagba ne gyae tēēle kei dɔɔ te ne yeli walanj ne wōlēē nē man, na e ke nyinj Wurubuarē dinɔɔ kenj.

⁵ Lee mena nombia kenja dɔɔ e yēē kakyenj na e ka mo deeli keyēē kpu na e Yesu Kristo kelēdi kenj. Kenanj wōle na e mo nombia kagyenj kpu na e deeli keyēē kenj. ⁶ Nombia kagyenj wōle na, e mo wose kekyanj kpu, te wose kekyanj wōle na e yēē kakyenj seij kenjkenj. Kakyenj wōle na e mo Wurubuarē ɔsom kpaakpaate mo kpu. ⁷ Wurubuarē ɔsom kpaakpaate wōle na e mo donja kegyae kpu, te donja kegyae wōle na e mo balanj kegyae kpu. ⁸ Nawolo nyi akpaa e kyanj nombia kenja man nideli na, gyae ke yela e ka gyenj de Gbengyoo Yesu Kristo na ke yela e ke yēē balanj banj e kelēdi dana tɔnɔɔ. ⁹ Mɔna walanj nõn ɔ be dana mena dinɔɔ kpaakpaa kei ya na, kenanj na walanj njonanj sia te wōlēē kenj nyi ɔ bēē naa gyu lem ya. ɔ tanj ke wōlēē nyi be ta lese e lee ɔ nombiakumēē benēē njan man.

¹⁰ Me tebia mena dɔɔ e yēē kakyenj na e ke kyaa dinɔɔ kpaakpaate man, na e dinɔɔ kenanj ka wola nyi Wurubuarē baake na njon te ɔ lese njon. Akpaa e yēē mena na e be gyae e ka lee wōle e kelēdi man ya. ¹¹ Kenja keyēē ne gyae la ke yela Wurubuarē ke fa njon gbēē na e ke nyinj

gbēē gyoo de Gbengyoo Yesu Kristo nõn ɔ yēē da nyeeleere e ne gyoorobiiri kenj ke kyaa kekpaakekpaale nē man.

¹² Ma gyenj nyi e wulaa e gyenj mena nombia kenja, te e wulaa e seņēē anokoare nombia njan moɔ yako nõn nē man kenjkenj. Mona mēē gyae nyi maa kyaa tɔɔse nõn nombia kenja debanj kamase. ¹³ Ma gyenj nyi debanj kenj me sēē me kyaa tēēle kei dɔɔ nē, kaboena nyi maa kyaa tɔɔse nõn nombia kenja na e be nyinj wōlēē njan ya. ¹⁴ Nawolo nyi de Gbengyoo Yesu Kristo ta lese wola manj nyi ma woya akanj tēēle kei dɔɔ ta tekaa bo ya. ¹⁵ Lee mena dɔɔ te mēē yēē kakyenj yako nõn nombia kenja, na akpaa ma yem koranj na e ke tale tɔɔse njan debanj kamase.

¹⁶ De kēē kolosi de Gbengyoo Yesu Kristo donj dinaa na ɔ ka bese kɔnj kenj nombia nē, te yēē nyi njola nombia njan balanj na mo sia kekara gyo nē yaa dee kolosi ya, mɔna daa gbagba naa ɔ gyoorobiiri kenj na de sia fonēē. ¹⁷ Debanj kenj me kya Wurubuarē ba lese Yesu Kristo yelee te ɔ ba lese ɔ gyoorobiiri wola nē, na de kyaa botɔɔ. De nyii nɔɔwoya n̄aale lee Wurubuarē Kpatakpere nõn gyoorobiiri kenj man nyiaa, "Kei yena me bu nõn mēē gyae e lee me konɔɔ man, te ɔ na gyoo me sia mo nideli" ¹⁸ Daa gbagba nyii nɔɔwoya kenja njan ba lee adido kɔnj debanj kenj daa na de Gbengyoo Yesu Kristo kyaa Wurubuarē bula kenj dɔɔ nē.

¹⁹ Kei yelee la da gyenjawo nideli nyi Wurubuarē akpenjpenjgyɔɔra nombia njan boɔ yako see ne yēē ampanj. Mena dɔɔ e see deņejele na e ke nyii njan nideli. Nombia njenanj yēē njgba kanea kenj boɔ kyanjsee see ditinjēē man nē. Kēē njmanjēē kelii debanj kenj nebo kyolobii nõn waa lee. Kei na wola njon baa nyi yaa kyanj Wurubuarē nombia njan man nideli kelii debanj kenj Yesu Kristo waa kaa yela e konɔɔse ke gyusu na e ke nyii ɔ nombia njan man nideli. ²⁰ Lee kenja pou wōle na nombii tuturu kenj mēē gyae e ka gyenj nideli yena nyiaa, Wurubuarē akpenjpenjgyɔɔra banj man njola te yako nombii daale kenj boɔ nmarase do Wurubuarē nombia anmarasenj see njan man njon gbagba ɔ baam dɔɔ ya. ²¹ Nawolo nyi Wurubuarē nombia njan be tēē wa akpenjpenjgyɔɔra dɔɔ te boɔ yako nē, njē man dokolonj be kyaa kenj ka lee deniwalanj gbagba kegyaebii man ya. Mɔna Wurubuarē felinj nõn wola na wɔ nombia njan ba lee njon Wurubuarē gyanj te be yakowo.

2

Akerēē nombia wolala

¹ Mena kej gyangba baale ba beo mo ba wose nyi be yee Wurubuae akpenkpenngyoo rawo Iseraetena man ne, mena mo te akereee wolala baa kyaa e man. Baa mo nyansa wola nombia njan te yee anokoare ya. Baa ta wola balanj nombia njan gyae ke yela baa yo ne. Baa bee nyi booo gyen de Gbenngyoo Yesu Kristo njan o ba yem lee daa gba ne ya. Mena doo be gyae ke kyare ya, kayeyee dinaa daale gyae ke kooj be doo. ² Balanj burum baa sila wo yee ba desenj nombia njan bee yee ne. Te be nombia njan bee yee ne doo, balanj baa kolosi nombiakumee tia Kristo anokoare gbeneen njan. ³ Lee sibii doo mena akereee wolala kewo baa mo akereee nombia beo njan, na baa mo nyansa gbese mo njan gyae koba. Mena doo leenan benen benen kej Wurubuae yakowo see nyi waa wooj ba denjele, te waa tanj wolee wo bo.

⁴ E toose nyi debanj kej Wurubuae kpilala banj be kyaa adido be yee nombiakumee ne, Wurubuae te tina wo yela ya. Mona o moo wo do kayeyee kekpaakekpa man. O doo wo agbaraagbaraase man te o moo wo ka do ditinjee man, na baa doo botoo kelii o nombia kedi wee kej. ⁵ Wurubuae te tina benenjena banj be te nyii o dei ya ne yela ya. Nowa yako wo mena kej baa yee na be gbeneen ka tenee Wurubuae siaman, mona ba te kyeekee ba agyuen ya. Mena doo Wurubuae yela lonj waalewo wolee teele kej na ke balanj banj pou be te nyii o dei ya ne. Mona balanj banj Wurubuae be lee ba nyee yena Nowa njan o gbeneen tenee Wurubuae siaman ne na o dekpajalanmantena balanj nyetooro. ⁶ E toose nyi Wurubuae buu Sodom na Gomoratena foo. O yela boalanj kpa be popou bese tonj. O yee mena na ka wola nyi nne ne gyae la ke kooj balanj banj booo ne nyii o dei ya ne doo. ⁷ Mona Wurubuae lese Looote lee mena denjele kewooj kei man. Nawolo nyi Looote yee walanj njan o gbeneen tenee njan Wurubuae siaman, mena doo balanj banj nombia nkaranjkaranj njan bee yee ne takaa e nideli. ⁸ Looote kelyaa balanj kumee kewo man na o kena be nombia nkaranjkaranj njan bee yee, na be noowoya kumee njan bee kolosi ne takaa e nideli. Nawolo nyi o yee walanj njan o gbeneen tenee Wurubuae siaman. ⁹ Nombia kenja pou nawolo baa nyi, Wurubuae gyen mena kej waa lese o balanj lee be kaale man. Te o gyen mena kej waa yee, na waa wooj balanj kumee denjele kelii wee kej waa di walanj kamase nombia ne. ¹⁰ Kenja pou wole na, balanj banj bee yee nombia nkaranjkaranj njan banj gbagba ne gyae te nje wolee wo te booo na mo Wurubuae yee kolo ya ne, Wurubuae waa wooj ba

denjele nideli. Mena akereee wolala kewo dana konoojyuj te bee wola ba wose, te bee tale gyo konoo kolosi nombiakumee tia banj be kyaa adido te be dana gyoorobiiri ne.

¹¹ Mona Wurubuae kpilala banj gba koranj be dana doj kela akereee wolala kewo ne, ta tee balanj banj be dana gyoorobiiri adido ne yaa baa mo nombiakumee gyakaa be doo de Gbenngyoo Wurubuae siaman ya. ¹² Mona mena balanj kewo banj be dana konoojyuj ne doo, nombia njan booo ne nyii ne man ya na mmusuo nombiikum kamase kej be gyae na te bee kolosi lee ka wose man. Be dinoo yee ngba njale man wonembia banj balanj na koe ne. Kpene kamase kej de kooj ba nyee man na, kej te bee yee. Mena doo baa yee leki ngba njale man wonembia ne.

¹³ Wurubuae waa naase wo diyem nideli ngba mena kej banj mo be naase baale diyem ne. Banj gyan na nombia nkaranjkaranj keyee balanj man yena gyon kedi. Mena doo e gyanee e ne di e noo te be kaa kyaa bom na njan na, be dana wo desenj gba nyi baa yee be nombia nkaranjkaranj njan e man ya. Kei ne yeli bee wolee e yele do njan desenj. ¹⁴ Booo ne gyo sibii naa alo lanj ya, te nombiakumee keyee yena be wui. Bee beo balanj banj booo dana doj ba keleedi man ya ne, te bee yeli balanj banj ne yee dukum. Be dana sibii nideli. Mena aboo kumee kenja pou doo Wurubuae te falaa wo. ¹⁵ Be te tina Kristo gbese kpaakpaa kej yela gyu ka mo banj gbagba be gbese kej be yeli booo yoo ne. Be silana Beeyo bu Baalam nawoo. Na Baalam kei yee Wurubuae dekpajalanmantena e, te o be famene na nombiakumee keyee lee koba kej waa nyinj lee ke man doo ya. ¹⁶ Mena doo Wurubuae yela njan Baalam afurum kolosiwo na e lee o nombiakumee njan o ne yee ne doo. Wonemba bese tale kolosi ya mona afurum njan kolosiwo na e ngba deniwalanj ne, te o yela o tinaa ditenj nombia njan nafa o ne gyae waa yee ne yela.

¹⁷ Mena akereee wolala kewo be dana tonoo ya ngba atribunse njan njan dana lonj ya ne, te ba bese yaa be yee ngba njama njan felinj ne gyo nja lanj ne. Botoo kej Wurubuae be desina see wo nyi ke dee yee ba dekyae kekpaakekpa yena ditinjee tuum kej man. ¹⁸ Be yee nooman bo mona nombii kpaakpaa kamase be doo ba kekolosi man ya. Bese yee kewolee nombia te bese wola balanj nyi baa tale yee kpene kamase kej banj gbagba ne gyae nyi baa yee. Mena nombia kenja te bese mo beo balanj banj booo leedi kewalanj te booo lese ba wose lee mena dinoo kumee njenanj man ne, na be ta bese ke yala ne man bela. ¹⁹ Mena balanj kumee benanj na

beo balan kewo nyi baa yela na baa nyin ba wose, na baa tale yee kpene kamase kenj ban gbagba ne gyae kenj Wurubuare mmaraa kamase be bake wo ya. Mona ban gbagba koran see be yee ghenawo fa nombia nkarankaranj keyee. Nawolo nyi deniwalanj kamase yee ghenj e fa kpene kamase kenj ne di o doo ne. ²⁰ Nyi walanj da gyenj de Gbenjyoo Yesu Kristo non o yee da nyeeleere e ne te o lese o wose lee teele kei doo aboo nkarankaranj nan nje wolee walanj ne keyee man, te o bese gyu o ne yee na bela na nje gyae ke di doj o doo. Dekonj mena na o dinoo gyae ka bese wolee kela mena kenj nafa o doo pete o be kaa lee Kristo di ne. ²¹ Nyi nafa otenate denj ta gyenj gbese kenj waa mo na o nombia ka tenes Wurubuare siaman ya na, nafa dei fa e kela kenj o ba gyenj ke te o ba besena o wole tee Wurubuare nombia nan boo wola e ne. ²² Ba te gyo aduya njaale see nyiaa, "Babaa ne toe na o ta bese ka mo o toola di" te "N so kekuirii na, o na bese bo ka gyo depate man." Mena balan kewo dinoo nawolo nyi aduya kenja yee ampanj.

3

Wee kenj de Gbenjyoo Yesu Kristo waa bese konj ne

¹ Me gyoona kpaakpaa, kei yena me tone alate kenj mee nmarase non. Me nmarase tona ala kenja pou bo na maa mo toose non nombia nan e wulaa e gyenj ne na maa do non kakyenj, na e ke nyin mo agyuenj kpaakpaa lee nombia nenanj man. ² Mee gyae nyi e ke toose nombia nan Wurubuare akpenkpenjyooora banj be yako see leenanj benenj kenj ne. Na e ka bese toose nombia nan de Gbenjyoo Yesu Kristo non o yee da nyeeleere e ne be tee daa o kphilala banj de kyaa e man ne doo yako nyi yaa yee ne.

³ Nombii kenj mee gyae e ka gyenj nideli yena nyiaa, weeya otoman nyinjan pete Yesu ke konj na, balan baale baa konj kaa yee nombia nkarankaranj nan banj gbagba ne gyae. Baa kulu non gbese kamase man lee e keleedi doo. ⁴ Baa boose non nyiaa, "Ngba o yakowo see nyi waa bese konj, o kyaa alenj? Woromo yaa waa konj? De bese lee nombia kenja di ya, nawolo nyi de naanao te wulaa yekee kaalanj, mona kpene kamase see doo ngba mena kenj nje doo leenanj kewalanj kenj Wurubuare be yee adido na ateta ne. Kolo na kolo te kyeeke ta ya." ⁵ Akpaa be yako mena na be karae. Nawolo nyi ba te wolee nyi lee gyanjba gyanjba kenj na, nombii yakaa te Wurubuare kolosiwo te adido na ateta bese wo lee. Wurubuare yela teele leewo lonj man konj, te lonj kenanj doo te o teewo yee

teele kei. ⁶ Ba te wolee mo nyi lonj kenanj te Wurubuare yela ke kaa waalewo wolee gyanjbatena banj boo kyaa debanj kenanj man ne. ⁷ Wurubuare nombii kenanj te o moowo o dana adido na teele kenj doo e kyaa ne. Ne doo nje daa debanj kenj Wurubuare waa mo boalanj wolee na ne. Ne doo menee kelii nombia kedi wee dinaa kenj Wurubuare waa wolee balan banj pou be te nyii o dei ya ne.

⁸ Me gyoona kpaakpaa, e na wolee nombii dokolonj kei ya. Nombii kenanj yena nyiaa, Wurubuare siaman na wee dokolonj yee ngba kulutoonej kakponj (1,000) ne, te kulutoonej kakponj (1,000) mo yee ngba wee dokolonj ne. ⁹ Baale na gyuenj nyi Wurubuare de yako nyi waa yee kolo na o bese yee ke bilenj ya. Na mena te doo ya, mona o ne nyin konoo bo fa non, nawolo nyi ka te yee o kegyaebii ke nyi e man njolo waa yerj leki ya. O ne gyae bo nyi walanj kamase waa kyeeke waa agyuenj lee o gbenej kumee man na waa konj o gyanj.

¹⁰ Wee kenj de Gbenjyoo Yesu waa konj ne, waa kaa futaa daa bo ngba mena kenj njeelate ne konj ne. Mena wee kenanj na adido gyae ka mo yeesa njaalaa. Boalanj gyae ke kpa kpene kamase kenj doo adido na ateta ne pou dugudugudugu. ¹¹⁻¹² Nyi akpaa mena te aboo pou gyae ke wolee na, kenanj na sena te kaboena nyi e dinoo dee yee? E ke kyaa e ne daa Wurubuare wee kei te e sia be yee nyi ke dee konj bilenj ne, kaboena nyi yaa kyaa Wurubuare kegyaebii man, kenj dukum kamase be doo e man ya. Mena wee kenanj na boalanj gyae ke wolee adido pou te boalanj kenanj ogfefelinj kenj gyae ke yalakee kpene kamase kenj doo adido botoo ne. ¹³ Mona daa doo de kyaa de daa adido wole, na teele wole kenj Wurubuare be yako see nyi waa yee ne. Botoo te balan banj pou be gbenej tenes ne baa kyaa.

¹⁴ Mena doo me gyoona kpaakpaa debanj kenj e sia gyakaa mena aboo kenja pou doo ne, e yase e sia na e ke yee aboo kpaakpaa nan gyae ke yela e ke tale kaa senj Wurubuare siaman, kenj nyi ayimee yaa nombiikum daale be doo e wose man ya, na emee na Wurubuare nsana ke yee gyonj. ¹⁵ E toose nyi de Gbenjyoo Wurubuare konoo kenj o be nyim ne, ke yee kpene kenj ne fa deniwalanj gbese na waa nyin nyin nyeekeleee pena o wee kenj kelii. Mena nombia nenanj ke, te de doo gyaagyj Poo mo moo nyansa kenj Wurubuare be fa e ne nmarase o tona pou man yelee non. ¹⁶ Mena ke te o nmarasewo yako mena nombia kenja o tona pou man. O nombia njaale doo o tona nenanj man kenj nje man kenyii dana banj. Balanj baale banj boo gyenj nombia ya te boo senje keleedi kenj man

kenken ya ne, ne tulii o nombia nenan bo. Mena ke mo te bee tulii Wurubuaɛ nombia aɲmarasen akan ɲan mo. Bee yee mena ne, na Wurubuaɛ kefaala yaa bee gyae baa fa ba wose ne.

¹⁷ Me gyoona kpaakpaa, e wulaa e gyen mena nombia kenja. Mena doo e doo e wose doo nideli, na balan ban boo ne di Wurubuaɛ nombia ɲan doo ya ne, be nyin mo ba akerɛɛ nombia ɲan wɔɲee ɲon lee e dasenae kpaakpaate ken man ya. ¹⁸ Mɔna e yela de Gbengyoo Yesu Kristo ɲon o yee da nyeeleere e ne, ka mo o beree boele ɲon na waa yela e ka gyen e nideli. ɲon te gyoorobiiri kaboena gyen kei na weeya pou kekpaakekpaa. Amen.

Tōne gyaᅅgbate keᅅ Gyon be ᅅmarase nē

Nombii keᅅ kēe fa nyeedoᅅ

¹ Walaᅅ ᅅon ɔ be kyaa leenaᅅ ke-walaᅅ keᅅ nē wose man nombia yaa mēe ᅅmarase mēe fa ᅅon. ᅅon yena walaᅅ ᅅon dɔɔ nyii ɔ nɔɔwoya te dɔɔ naa e. Daa gbagba naa e na de sia fonēe te da moo de nyiᅅmaase tina e. ᅅon yena Yesu Kristo, nombii keᅅ kēe fa nyeedoᅅ kekpa a nē. ² Wurubuaᅅe lesena mena walaᅅ kei wola daa te de naa e. ᅅon ne faa na nyeedoᅅ keᅅ ba lee Wurubuaᅅe gbagba gyaᅅ nē. Debaᅅ kei man nē ɔ wose man nombii yaa dee di adanseᅅe yako ᅅon nyiaa, ᅅon yena walaᅅ ᅅon ɔ ne fa nyeedoᅅ kekpa a keᅅ. Nafɔ na ɔ kyae kya ᅅon gyaᅅ, mɔna neneᅅ dɔɔ ɔ ta lese e wola daa. ³ Walaᅅ ᅅon daa gbagba be naa e na de sia, te dɔɔ nyii ɔ nɔɔwoya nē wose man nombia yaa dēe yako ᅅon nē. Dēe yako ᅅon baa na emēe mɔ kenyiᅅ kaa kpu na daa baᅅ daa na de kya Wurubuaᅅe na ɔ bu Yesu Kristo ᅅon nɔɔ yēe dokoloᅅ nē, na de popou nɔɔ ke yēe dokoloᅅ. ⁴ Dēe gyaᅅ nyi mena gyoᅅ kei ke doo de man nideli, mena dɔɔ te dēe ᅅmarase ᅅon mena nombia keᅅ nē.

ᅅ ta keᅅmaᅅee man

⁵ Nɔɔwoya ᅅan Wurubuaᅅe bu ᅅon ba mo fa daa te daa mɔ ne yako ᅅon nē yena nyiaa, Wurubuaᅅe yēe ᅅgba keᅅmaᅅee nē te ditiᅅtēe be doo ɔ man korakora ya. ⁶ Lee mena dɔɔ nyi akpa a de yako nyi nɔɔdokoloᅅ doo daa na e man te de sēe dēe yēe ditiᅅtēe man abɔɔ na, dee dii akereᅅ bo te anokoare keᅅ Wurubuaᅅe ba lese wola nē be doo de man ya. ⁷ Mɔna nyi akpa a de kyaa Wurubuaᅅe keᅅmaᅅee keᅅ man ᅅgba mena keᅅ ᅅon gbagba kyaa ke man nē, na nɔɔdokoloᅅ doo daa na de tebia man. Kenan ᅅon bu Yesu Kristo fatabo keᅅ ne gberaa da ayimeᅅ kamase lee da wose man.

⁸ Akpa a de yako nyi dukum be doo de man ya na dēe beo da wose bo, te anokoare keᅅ Wurubuaᅅe ba lese wola nē be doo de man ya. ⁹ Nyi akpa a de lēe di de konɔɔse man nyi da te yēe dukum te de tɔlēe ᅅa fa Wurubuaᅅe na, waa mo ᅅa pou kyēe daa na waa gberaa daa lee ayimeᅅ kamase man. Nawolo nyi ɔ ne di ɔ nombia dɔɔ te ɔ gbēeneᅅ mɔ tenēe. ¹⁰ Akpa a de yako nyi da te yēe ta dukum korakora ya na, de ta besena Wurubuaᅅe yēe dekarate. Kei nawolo baa nyi de bēe lēe ɔ nombia ᅅan ɔ be yako daa nē di ya.

2

¹ Me bia, mēe ᅅmarase nombia keᅅ nē mēe fa ᅅon na e be nyiᅅ yēe dukum ya. Te akpa a ᅅolo de yēe dukum na, de dana tereete ᅅon ɔ senēe Wurubuaᅅe siaman ɔ ne doo teree fa daa. ᅅon yena Yesu Kristo ᅅon ɔ gbēeneᅅ tenēe Wurubuaᅅe siaman nē. ² ᅅon gbagba moona ɔ wose deesi tɔ de nombiakumēe kom, lee mena dɔɔ te Wurubuaᅅe moo de nombiakumēe kyēe daa. Na daa daageᅅ nombiakumēe te ɔ moowo kyēe daa ya, mɔna tēe kei dɔɔ balan pou nombiakumēe mɔ kpu.

³ Akpa a nyi de nyii Wurubuaᅅe dei na, kenan ᅅon dēe tale gyo de konɔɔ nyi da gyeᅅ e. ⁴ Lee mena dɔɔ nyan walaᅅ ᅅon n yako nyi “N gyeᅅ e” mɔna n bee nyii ɔ dei ya na, n yēe dekarate e te anokoare keᅅ Wurubuaᅅe ba lese wola nē be doo n man ya. ⁵ Te nyan ᅅon n ne nyii Wurubuaᅅe dei na, Wurubuaᅅe kegyae gbagba keᅅ doo n man nideli. Kpene keᅅ gyaᅅ ke yela dēe gyeᅅ nyi daa na e dana nɔɔdokoloᅅ yena nyi, ⁶ nyan ᅅon n yako nyi emēe na Wurubuaᅅe dana nɔɔdokoloᅅ na, kaboena nyi nya kyaa ᅅgba mena keᅅ Yesu be kyaa nē.

Wurubuaᅅe kpa dēe gyaᅅ dɔᅅa

⁷ Me gyoona kpaakpa a, na mmaraa wole yaa mēe ᅅmarase maa fa ᅅon ya, mɔna mmaraa bene keᅅ e be nyii lee deban keᅅ e be lēe Yesu di nē. Mmaraa kei yena nombia ᅅan e betan nyii nē. ⁸ Mɔna kei ta bese mmaraa wole keᅅ mēe ᅅmarase mēe fa ᅅon. Yesu Kristo kekyaa man na, ɔ dinɔɔ wolawɔ nyi ke yēe mmaraa wole ke. Emēe gbagba mɔ e dinɔɔ na wolo nyi ke yēe mmaraa wole ke. Nawolo nyi keᅅmaᅅee keᅅ tan bēe lee, te ka te yeli ditiᅅtēe keᅅ mɔ ne ᅅaalaa.

⁹ Nyan ᅅon n kpa n doo keᅅmaᅅee keᅅ man te n sēe n ne kola n dɔɔ na, n sēe n doo ditiᅅtēe keᅅ man baa. ¹⁰ Mɔna nyan ᅅon n ne gyaᅅ n dɔɔ na n doo keᅅmaᅅee keᅅ man, te kolo mɔ be doo n man keᅅ gyaᅅ ke yela n kegyɔ n nae ya. ¹¹ Mena dɔɔ nyan ᅅon n ne kola n dɔɔ na, n doo ditiᅅtēe keᅅ man te n dɔᅅe ke man. N ba gyeᅅ botɔɔ keᅅ n ne gyu ya nawolo nyi ditiᅅtēe keᅅ te tɔ n sia.

¹² Me bia kpaakpa a,

mēe ᅅmarase nombia keᅅ nē mee yelee ᅅon,
nawolo nyi lee Kristo yelee man dɔɔ
Wurubuaᅅe ta mo e nombiakumēe
kyēe ᅅon.

¹³ Kyaa, mēe ᅅmarase nombia keᅅ nē mee yelee ᅅon,
nawolo nyi e gyeᅅ walaᅅ ᅅon ɔ kyaa
lee kewalaᅅ keᅅ nē.

Tewulɛɛ, mɛɛ ɲmarase nombia keɲa mee yelee ɲon,
nawolo nyi ɛ te di walaɲkum ɲon dɔɔ.
Me bia kpaakpaa, mɛɛ ɲmarase nombia keɲa mee yelee ɲon,
nawolo nyi ɛ te kɔɲ kaa gyeɲ de kya Wurubuare ɲon.

¹⁴ Kyao, mɛɛ ɲmarase nombia keɲa mee yelee ɲon,
nawolo nyi ɛ gyeɲ ɲon ɔ kyaa lee kewalaɲ keɲ ne.

Tewulɛɛ, mɛɛ ɲmarase nombia keɲa mee yelee ɲon,
nawolo nyi Wurubuare nombia doo ɛ man
te ɛ seɲɛɛ ɲe man nideli
te ɛ te di walaɲkum ɲon dɔɔ.

ɛ na mo ɛ sia gyakaa tɛle kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ ya

¹⁵ ɛ na mo ɛ sia gyakaa tɛle kei dɔɔ nombia na ka abɔɔ kumɛɛ dɔɔ ya. Akpaa walaɲ da mo ɔ sia gyakaa tɛle kei abɔɔ dɔɔ na, nawolo baa nyi ɔ bɛɛ gyae de kya Wurubuare ɲon ya. ¹⁶ Mena abɔɔ ɲenan ɲaale yena ɲgba abɔɔ kumɛɛ ɲan deniwalan ne gyae nyi waa yɛɛ ne, na ɲan deniwalan sia ne naa te ɲɛɛ gyɔ ɛ loo, na ɲan de dana te dɛɛ gyɔ de konɔɔ ne. Mena dinɔɔ keɲa pou ta lee de kya Wurubuare gyan ya. Na lee lookum keɲ dɛɛ mo gyakaa tɛle kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ ne man. ¹⁷ Tɛle kei na ɲa abɔɔ ɲan pou balan na mo be loo gyakaa ɲe dɔɔ ne ne lem baa. Mɔna walaɲ kamase ɲon ɔ nyii Wurubuare dei te ɔ yɛɛ kpene keɲ Wurubuare ne gyae na waa nyiɲ nyeedon ɲekpaa keɲ.

Kristo kolare ɲon

¹⁸ Me bia kpaakpaa, deban keɲ tɛle kei gyae kekon ɔ ɔto ne ta bena. De tan tanɲbɛɛ yako ɲon nyi tɛle kei da bena ɔ ɔto na, Kristo kolare ɲon waa kon. Te debokeiman ne dɛɛ naa nyi Kristo kolala burum kyaa tɛle kei dɔɔ. Kei nawola la nyi deban keɲ tɛle kei gyae kekon ɔ ɔto ne ta bena. ¹⁹ Nafɔ mena balan kɛwɔ kpue na daa, te keɲ daa na wɔ nɔɔ te yɛɛ dokolon dɔɔ ya te ba leewɔ de man. Daa na wɔ nɔɔ den yɛɛ dokolon na, nafɔ beɲ ta lee de man ya. Be ka lee de man nawolo nyi daa na be man walaɲ kamase te yɛɛ nɔɔdokolon ya.

²⁰ Mɔna ɛmɛɛ dɔɔ ɛ gyeɲ anokoare keɲ Wurubuare ba lese wola ne, nawolo nyi Kristo ta mo ɔ felin ɲon do ɛ man. ²¹ Na keɲ ɛ ba gyeɲ anokoare keɲ dɔɔ te mɛɛ ɲmarase ɲon tɔne kei ya, mɔna keɲ ɛ gyeɲ anokoare keɲ dɔɔ. Te ɛ gyeɲ nyi dekarate kamase be doo anokoare keɲ Wurubuare ba lese wola ne man ya.

²² Amote yena dekarate baa? Dekarate yena ɲon ɔ bɛɛ nyi na Yesu yena Kristo,

walaɲ ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kaa lɛɛ da nyee ya ne. Jtenate yena Kristo kolare ɲon, nawolo nyi ɔ te bɛɛ de kya Wurubuare ɲon na ɔ bu Yesu Kristo ɲon pou. ²³ Nyan ɲon n bɛɛ Wurubuare bu ɲon na n te bɛɛ de kya Wurubuare ɲon mɔ baa, te nyan ɲon n lɛɛ Wurubuare bu ɲon di na n lɛɛ de kya Wurubuare ɲon mɔ baa di.

²⁴ ɛ kɛɛ nideli nyi Kristo nombia ɲan ɛ be nyii lee kewalaɲ ne, dɛɛ dɔɔ ɛ man deban kamase. Akpaa ɛ yeli Kristo nombia ɲan ɛ be nyii lee kewalaɲ keɲ de dɔɔ ɛ man na, gyae ke yela ɛmɛɛ mo na Kristo na ɔ kya Wurubuare keyɛɛ nɔɔdokolon. ²⁵ Lee mena dɔɔ dee nyiɲ nyeedon ɲekpaa keɲ ɔ be yako see nyi waa fa daa ne.

²⁶ Balan ban bɛɛ beo ɲon ne dɔɔ te mɛɛ ɲmarase nombia keɲa mee yelee ɲon, na ɛ ke nyiɲ doo ɛ wose dɔɔ. ²⁷ Mɔna ɛmɛɛ dɔɔ Wurubuare felin ɲon Kristo ba moo do ɛ man ne te dɔɔ ɛ man. Lee mena dɔɔ tekaboena nyi ɲolo waa wola ɲon kolo bela ya. Nawolo nyi Wurubuare felin ɲon ne gyae la waa wola ɲon kpene kamase. Abɔɔ ɲan pou ɔ na wolo ne yɛɛ anokoare keɲ dekarate be doo ɲe man ya. Mena dɔɔ ɛ yɛɛ nɔɔdokolon na Kristo ɲgba mena keɲ Wurubuare felin nawola ɲon ne.

²⁸ Me bia kpaakpaa ɛ gyakaa yɛɛ nɔɔdokolon na e, na wee keɲ ɔ bese kon na dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ ɔ siaman keɲ desɛɲ yaa gyakolon be kyan daa ya. ²⁹ ɛ gyeɲ nyi Kristo nombia tenɛɛ, lee mena dɔɔ walaɲ kamase ɲon ɔ ne yɛɛ kpene keɲ dei Wurubuare siaman na otenate yɛɛ Wurubuare bu e.

3

¹ ɛ kɛɛ kegyae kpaakpaa keɲ de kya Wurubuare ne gyae daa, te ɔ ne baake daa nyi ɔ bia gbagba te ampan de yɛɛ ɔ biawɔ. Kpene keɲ dɔɔ tɛle kei dɔɔ balan ba gyeɲ nyi de yɛɛ Wurubuare biawɔ yena nyi, bɔɔ gyeɲ Wurubuare gbagba ya. ² Me gyooona kpaakpaa, nenɛɛ de yɛɛ Wurubuare biawɔ, te dinɔɔ keɲ waa yela dee nyiɲ wee daale ne, ɔ ta lese ta ke wola daa ya. Mɔna da gyeɲ nyi wee keɲ waa kon ne dɛɛ yɛɛ ɲgba ɲon ne, nawolo nyi dɛɛ naa e na dɛɛ gyeɲ mena keɲ ɔ doo. ³ Walaɲ kamase ɲon ɔ loo gyakaa ɔ dɔɔ mena ne, otenate waa wɔɲ ɔ wose lee dukum keyɛɛ man ɲgba Kristo ne.

⁴ Walaɲ kamase ɲon ɔ yɛɛ dukum na ɔ ta fom Wurubuare mmaraa keɲ, nawolo nyi dukum keyɛɛ yena Wurubuare mmaraa kafom. ⁵ Mɔna ɛ gyeɲ nyi Yesu Kristo konɲae na ɔ kaa lese daa lee dukum man, te ɛ gyeɲ mɔ nyi dukum kamase be doo ɔ man ya. ⁶ Mena dɔɔ walaɲ kamase ɲon ɲon na Kristo dana nɔɔdokolon na, ɔ beɛ

doo dukum keyeε man bela ya. Kei nawolo nyi non o yakaa o ne yeε dukum na, o te naa ta Yesu Kristo ya te o ba gyeη o dinoo mo ya.

⁷ Me bia kpaakpaa, ε na yela ηolo ka beo non do dukum keyeε man ya. Nyarη non n yeε nombia kpaakpaa na, n gbεeneη teneε Wurubuare siaman ηgba mena keη Kristo gbεeneη teneε ne. ⁸ Walaη non o yakaa o ne yeε dukum na o yeε obonsam walaη e, nawolo nyi obonsam yeε dukumyeεre e leenaη kewalaη keη pou. Kpene keη doo Wurubuare bu ηon be koη yena nyi, o koηae o kaa wolεε obonsam tom.

⁹ Walaη non o yeε Wurubuare bu e na, o be doo dukum keyeε man ya nawolo nyi Wurubuare dinoo doo o man. Te o be gyae waa tale yakaa dukum keyeε doo ya, nawolo nyi o yeε Wurubuare bu e. ¹⁰ Nne te deε mo gyeη baη be yeε Wurubuare bia na baη be yeε obonsam wui. Nyarη non n beε yeε kpene keη dei ya yaa nyarη non n beε gyae n doo ya na n te yeε Wurubuare bu e ya.

ε gyae doηa

¹¹ Nombii keη ε be nyii leenaη debaη keη ε be leε Yesu Kristo di ne yena nyi "Deε gyae doηa." ¹² ε na yeε ηgba balee ηon beε baake e nyi Kani ne ya. Na Kani yeε obonsam walaη e te o koo o naabu. Woη doo te Kani koo o naabu? Nawolo nyi ηon Kani gbεeneη ba teneε Wurubuare siaman ya, te o naabu gbεeneη teneε.

¹³ Mena doo me naabia, nyi teeε kei doo balaη ne kola ηon na ε na yeli ke yeε ηon gyakolon ya. ¹⁴ Da gyeη nyi daa doo de ta lee yeη man koη nyeedoη kekpaā man, nawolo nyi deε gyae doηa doo. Walaη non o beε gyae o doo ya na, o seε o doo yeη nyiηmaa man. ¹⁵ Nyarη non n ne kola n doo na n yeε awudiini e Wurubuare siaman, te ε gyeη mo nyi awudiini kamase be dana nyeedoη kekpaā keη ya.

¹⁶ Yesu Kristo ka mo o nyee leε daa doo, te da gyeη mena keη koηaena nyi daa mo deε gyae de tebia. Mena doo kaboena nyi daa mo deε mo da nyeeya leε de tebia. ¹⁷ Nyi akpaa ηolo dana aboo teeε kei doo te o naa nyi te hia o doo, te o beε lese o sia yela e na sena te otenate waa tale yako nyi Wurubuare kegyae doo o man? ¹⁸ Me bia kpaakpaa, ε na fa deε mo noo yakaa gyae doηa ya, moηa ε yela deε yeε deeli fa doηa anokoare man.

¹⁹ Kei ne gyae la ke yela deε gyeη nyi de yeε Wurubuare ηon o dana anokoare keη ne wui. Mena doo akpaa de konooε de bu daa foō koranη na, deε tale seη Wurubuare siaman keη doo yee gyakolon ya. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuare kela de konooε te o gyeη kpene kamase man.

²¹ Me gyoona kpaakpaa, akpaa de konooε beε bu daa foō ya na, deε tale seη Wurubuare siaman keη doo yee kolo ya.

²² Te da sola e kpene kamase na dee nyiη ke, nawolo nyi dee nyii o dei te deε yeε kpene keη o ne gyae. ²³ Kei yena kpene keη o ne gyae nyi deε yeε. Deε leε o bu Yesu Kristo di, na deε gyae doηa ηgba mena keη o be yako daa ne. ²⁴ Walaη kamase ηon o ne nyii Wurubuare dei na, ηon na Wurubuare noo yeε dokolon. Wurubuare felin ηon o ba mo do de man ne, yele la da gyeηawo nyi daa na Wurubuare noo yeε dokolon.

4

Wolala kpaakpaa na wolala kumε

¹ Me gyoona kpaakpaa, ε na leε walaη kamase ηon o kpa Wurubuare felin ηon doo o man ne di yakaa yakaa ya. Mona ε keεse o nombia ηan o na wolo ne keε nyi ηa lee Wurubuare gyaη? Nawolo nyi balaη burum doη beε dii akereε nyi be nombia ηan beε kolosi ne lee Wurubuare gyaη. ² Nne te ε ka mo gyeη nyi Wurubuare felin ηon doo otenate man. Walaη kamase ηon waa leε do yako nyi Yesu Kristo bese deniwalanη koη teeε kei doo ne, na Wurubuare nombia ηan walaη nonanη ne kolosi ne yeε anokoare. ³ Te walaη non o beε leε nombii kei doo na waa yako ke mena ya na, kenanη na Wurubuare nombia ηan otenate kpa o ne kolosi ne yeε dekarate, nawolo nyi ke ta lee Wurubuare gyaη ya. Otenate yeε Kristo kolare ηon walaη e. Be wulaa yako ηon Kristo kolala kewo kekkoη nombia, te debokeiman man gba be wulaa be kyaa teeε kei doo.

⁴ Me bia kpaakpaa, emεε doo ε yeε Wurubuare biawo te ε te di akereεtana kewo doo. Ba te tale beo ηon ya, nawolo nyi Wurubuare felin ηon o doo ε man ne, o kela Kristo kolare ηon felin keη doo teeε kei doo balaη man ne. ⁵ Mena akereεtana kewo doo be yeε teeε kei doo balaηwo te teeε kei doo agyueη te be dana, mena doo te teeε kei doo balaη ne nyii wo. ⁶ Te daa doo de yeε Wurubuare biawo. Walaη non o gyeη Wurubuare ne ne nyii daa, te ηon o te yeε Wurubuare wui ya na o beε nyii daa ya. Lee kei man te deε mo gyeη baη be nombia ηan beε wolo ne ba lee Wurubuare anokoarete ηon gyaη, na baη be wui ba lee Wurubuare kolare dekarate ηon gyaη.

ε fa deε gyae doηa

⁷ Me gyoona kpaakpaa, ε fa deε gyae doηa nawolo nyi doηa kegyae kei lee Wurubuare gyaη. ε man walaη kamase ηon o ne gyae o tebia na, otenate yeε Wurubuare bu e te o gyeη Wurubuare mo. ⁸ Walaη kamase ηon o beε gyae o

tebia ya na otenate ba gyen Wurubuaere ya. Nawolo nyi kegyae pou nyee yena Wurubuaere. ⁹ Nne te Wurubuaere lesewo wola nyi o ne gyae daa. Wurubuaere kpila o bu dokolon koonj non o dana ne konj teeke kei doo, na dee ta o doo nyinj nyeedonj kekpa. ¹⁰ Nne yena kegyae gbagba. Te yee nyi daa tangbee la gyae Wurubuaere nombia ya, mona non gyae na daa te o kpila o bu te o kaa moo o wose deesi fa de nombiakumee. Te Wurubuaere tee wo ke doo mo de nombiakumee nenanj kyee daa.

¹¹ Me gyoona kpaakpa, nyi nne te Wurubuaere gyae daa na kaboena nyi daa mo dee gyae donja mena. ¹² Nolo na nolo te naa ta Wurubuaere na o sia ya, mona akpaa de gyae donja na daa na Wurubuaere noo te yee dokolonj, nawolo nyi o te yeli dee gyae donja ngba mena kenj o ne gyae ne.

¹³ Lee o felinj non o ba mo do de man doo, da gyen nyi daa na e dana noodokolonj. ¹⁴ Da te naa mo te dee di adanse nyi de kya Wurubuaere non kpila na o bu Kristo non nyi o kaa lee teeke kei doo balan pou nyee. ¹⁵ Walanj kamase non o lee do te o gyuusu o noo yako nyi Yesu yena Wurubuaere bu non na, otenate na Wurubuaere dana noodokolonj.

¹⁶ Da gyen kegyae kenj Wurubuaere ne gyae daa, mena doo de ta mo da wose lo kegyae kei doo. Kegya pou nyee yena Wurubuaere mena doo nyanj non n ne gyae Wurubuaere na n tebia na, emee na Wurubuaere dana noodokolonj. ¹⁷ Akpaa kegyae kei doo de man nideli ngba mena kenj Wurubuaere ne gyae ne, na gyae ke yela wee kenj Wurubuaere waa di teeke kei doo balan pou nombia ne, dee tale senj o siaman kenj nyi doo yee kolo ya. Nawolo nyi da ke kyaa teeke kei doo na, daa na e dana noodokolonj. ¹⁸ Nyi kegyae doo balan man na gyakolonj bee doo be man ya. Nawolo nyi kegyae kpaakpa ne gegi gyakolonj. Walanj non o gyen nyi baa wonj o denjele na non ne yee la. Mena doo walanj non o ne yee nyi Wurubuaere waa wonj o denjele ne, na Wurubuaere kegyae kenj be doo otenate man ngba mena kenj Wurubuaere ne gyae ne ya.

¹⁹ Dee gyae Wurubuaere na de tebia nawolo nyi non tangbee la gyae daa. ²⁰ Akpaa n yako nyi "N ne gyae Wurubuaere" te n ne kola n doo na n yee dekarate e. Nawolo nyi nyanj non n bee gyae n doo deniwalanj non n ne naa e na n sia ya na, sena te n ke tale gyae Wurubuaere non n bee naa e ya ne? ²¹ Mmaraa kenj Kristo ba mo fa daa yena nyi, nyanj non n ne gyae Wurubuaere na kaboena nyi nya gyae n doo mo.

5

Wurubuaere bia te di donj teeke kei doo

¹ Walanj kamase non waa lee di nyi Yesu yena Kristo non ne yee Wurubuaere bu e, te nolo ne gyae bu o kya ne na o ne gyae bu non mo baa. ² Akpaa dee gyae Wurubuaere te dee nyii o dei na, kei nawola la nyi dee gyae Wurubuaere bia. ³ Akpaa de nyii Wurubuaere dei na, kenj nawola la nyi dee gyae Wurubuaere te o mmaraase non mo be tanj donj nyi doo tale di ne doo ya. ⁴ Nawolo nyi Wurubuaere bu kamase te di donj teeke kei doo, te da ke lee Yesu Kristo di yele la te de dii donj teeke kei doo. ⁵ Amote ne gyae la waa tale di donj teeke kei doo? Nolo be kyaa ya, gyise walanj non o be lee di nyi Yesu yena Wurubuaere bu non ne, non ne gyae la waa tale di donj teeke kei doo.

⁶ Yesu Kristo yena walanj non o be konj teeke kei doo te booo so e Wurubuaere lonj. Kenanj wole na be gyoo e mataa opandanj kenj doo te o fatabo leewo leki. Mena na Wurubuaere lonj kaagenj te be soo e ya, o yerawo te o fatabo mo leewo leki. Wurubuaere felinj non o yee anokoare felinj e ne, ne diina nombii kei adanse nyi ke yee anokoare. ⁷ Mena doo aboo atooro kenja ne diina nombii kei adanse. ⁸ Wurubuaere felinj non na lonj kenj na fatabo kenj, te aboo atooro kenja pou ne see donja. ⁹ Deniwalanj de di nombii wose man adanse na dee lee ke do, mona Wurubuaere de di nombii wose man adanse na ka kela deniwalanj wui kenj. Mena doo non pou Wurubuaere be yako lee o bu non wose man ne kaboena nyi dee lee na do. ¹⁰ Walanj non o lee Wurubuaere bu non di ne, na o gyen o konoo man nyi adanse nombii kenj yee anokoare. Te nyanj non n bee lee Wurubuaere di ya na n ta besena e dekarate. Nawolo nyi n bee lee adanse kenj Wurubuaere be dii lee o bu non wose man ne di ya. ¹¹ Nombii kenj Wurubuaere be yako yena nyi o te fa daa nyeedonj kekpa, te o bu non doo te dee ta na dee nyinj mena nyeedonj kei. ¹² Lee mena doo walanj kamase non non na Wurubuaere bu non dana noodokolonj ne, o dana mena nyeedonj kei. Te walanj kamase non non na Wurubuaere bu non be dana noodokolonj ya na, o be dana mena nyeedonj kei ya.

Nyeedonj kekpa kenj

¹³ Mee nmarase kenja maa fa emee banj e be lee Wurubuaere bu non di ne, na e ke nyinj gyen nyi e dana nyeedonj kekpa kenj. ¹⁴ Lee mena doo kpene kamase kenj dee sola e na de bee lo woe ya, nawolo nyi da gyen nyi akpaa da sola e te ke yee o kegyaebii man na waa yee fa daa. ¹⁵ Akpaa da gyen nyi da sola e kolo ke gbee doo te o

ne yɛɛ fa daa na, kenan na da gyeŋ nyi de nyinmaa te kan ŋan doo sola e ne.

¹⁶ Akpaa n naa n doo ne yɛɛ dukum ken be gyae ke tira ŋon na Wurubuarɛ nsana kekpaɛ ya ne, sola Wurubuarɛ fa e. N sola Wurubuarɛ fa e ne, waa fa e nyeedon kekpaɛ. Baŋ be dukum be gyae ke yela baŋ na Wurubuarɛ nsana ke tira kekpaɛ ya ne baŋ yaa me dana. Mɔna dukum daale kyaa ken ŋolo de yɛɛ na, gyae ke tale tira walaŋ ŋonaŋ na Wurubuarɛ nsana kekpaɛ. Na walaŋ ŋon waa yɛɛ dukum kei dinoo yaa me kpa yaa sola Wurubuarɛ fa e ya. ¹⁷ Ŋan pou walaŋ ne yɛɛ te be dei ya ne yɛɛ dukum ke, mɔna nombiakumɛɛ ŋaale kyaa ken ŋe bee tira walaŋ na Wurubuarɛ nsana kekpaɛ ya.

¹⁸ Da gyeŋ nyi Wurubuarɛ bu kamase bee doo dukum keyɛɛ man ya, nawolo nyi Wurubuarɛ bu ŋon ne gyee e mena doo obɔnsam be gyae waa tale nyin e ya. ¹⁹ Obɔnsam ne di don tɛɛle kei pou balaŋ doo, mɔna daa doo da gyeŋ nyi de yɛɛ Wurubuarɛ biawo. ²⁰ Da gyeŋ mo nyi Wurubuarɛ bu ŋon te kon kaa yela de ta gyeŋ Wurubuarɛ gbagba ŋon. Ken daa na o bu Yesu Kristo dana noodokolon doo, daa na Wurubuarɛ gbagba kei mo dana noodokolon. Non waagen yena Wurubuarɛ gbagba ŋon o ne fa deniwalan nyeedon kekpaɛ ken. ²¹ Me bia kpaakpaɛ, e won e wose lee beɛnen osom man.

Tɔne alate keŋ Gyɔn be ŋmarase nɛ

¹ Maŋ ε kegyia Gyɔn ne ŋmarasena tone kei mee yelee emεε Kristotena ban ε kyaa botɔɔ nɛ. Mεε gyae ε nombia nideli lee me konɔɔ man. Mɔna na maageŋ ne gyae na ε nombia mena ya, ban pou ba gyeŋ anokoare keŋ Wurubuare ba lese wola ne mɔ ne gyae ε nombia. ² Anokoare keŋ doo de man nε dɔɔ te dεε gyae ε nombia mena. Mena anokoare kei gyae ke doo de man kekpa.

³ De kεε yεε kpene keŋ Wurubuare ne gyae te dεε gyae dɔŋa mɔ nε, de kya Wurubuare na ɔ bu Yesu Kristo baa mo be bεrεε boele daa na baa wii de waraŋase na baa fa daa wosefεereŋ.

Anokoare na kegyae

⁴ Dana maŋ gyɔŋ nideli ŋgba mɔɔ naa ε man baale ne sila anokoare keŋ, ŋgba mena keŋ de kya Wurubuare ŋon ba wola daa nɛ. ⁵ Kristotena, mεε waase ŋon bo ε yela dεε gyae dɔŋa. Kei te yεε nyi mmaraa wole yaa mεε ŋmarase mee yelee ŋon ya. De wulaa da gyeŋ mena mmaraa kei lee deban keŋ dɔɔ lεε Kristo di nɛ. ⁶ Wurubuare kegyae gbagba yena ŋgba dee di ɔ mmaraase dɔɔ. Wurubuare mmaraa keŋ ɔ be fa daa lee kewalan keŋ yena nyi dεε gyae dɔŋa.

⁷ Akεrεetena burum te yaasee gyoo tεele keŋ dɔɔ te be dɔŋεε bεε beo balan. Be dɔŋεε bεε yako nyi Yesu Kristo ta bese deniwalan kɔŋ tεele kei dɔɔ ya. Walaŋ kamase ŋon ɔ ne yako mena nombia keŋa dinɔɔ na ɔ yεε Kristo kolare dekarate ŋon walaŋ e. ⁸ Mena dɔɔ ε deke ε wose nideli, na kpene keŋ dɔɔ ε ne sila Wurubuare nε ba lee ε nyiŋmaa man ya, na Wurubuare kenyiŋ tɔ ŋon kom pou.

⁹ Walaŋ ŋon ɔ bee sila nombia ŋan Kristo ba wolo nε ŋaageŋ ya te ɔ na mo ɔ wui ŋaale kpu nε, na ŋon na Wurubuare be taŋ nɔɔdokolɔŋ ya. Te walaŋ ŋon ɔ ne sila nombia ŋan Kristo ba wolo nε ŋaageŋ na, ɔtenate na de kya Wurubuare na ɔ bu Yesu Kristo dana nɔɔdokolɔŋ. ¹⁰ Mena dɔɔ akpa ŋolo de kɔŋ ε gyaŋ te ɔ na wola kawola daale keŋ ke yεε kpoo lee keŋ Kristo ba wola daa nε na, ε na lεε ɔtenate see ε gyaŋ ya te ε na do e nɔɔ gba ŋgba Kristo walaŋ nε ya. ¹¹ Walaŋ kamase ŋon ɔ lεε e na ɔ kpue na e ɔ nombiakumεε keyεε man.

¹² Me dana nombia burum maa yako ŋon, mɔna me bεε gyae maa ŋmarase ŋa yelee ŋon ya, nawolo nyi me loo doo nyi

maa kɔŋ kaa naa ŋon na dεε kyaa kolosi. Keŋ ne gyae la ke yela dee di gyɔŋ nideli.

¹³ E tebia Kristotena ban be kyaa kebo ne na do ŋon nɔɔ nideli.

Tɔne atoorote keŋ Gyɔn be ŋmarase nɛ

¹ Maŋ kegyia Gyɔn ŋon ne ŋmarasena tɔne kei mee yelee nyan me gyoo kpaakpaa Gayose ŋon mɛɛ gyae neŋ lee me konɔɔ man nɛ.

² Me gyoo kpaakpaa, mɛɛ fane nyi kpene kamase dɛɛ de fa neŋ, na n ke kyaa wosedon man ŋgba mena keŋ n donɛɛ Kristo gbɛneŋ dɔɔ nideli nɛ. ³ Yɛɛ maŋ gyon deban keŋ de tebia Kristotena baale be kɔŋ kaa yako maŋ nyi n dana anokoare keŋ man nideli deban kamase nɛ. Te maŋ gbagba mɔ ma gyeŋ nyi n donɛɛ anokoare keŋ man nideli. ⁴ Kolo bɛɛ yɛɛ maŋ gyon nideli ŋgba me nyii nyi me bia silana anokoare keŋ nɛ ya.

⁵ Me gyoo kpaakpaa, n dana anokoare ŋgba mena keŋ n ne keɛ da lonɔna Kristotena dɔɔ na ban gba be yɛɛ ŋɔɔlawɔ nɛ. ⁶ Be man baale te yako daa Kristotena ban de kyaa kebo nɛ mena keŋ n ne gyae balan. Be kɔŋ bee gyu na, yɛɛ kakyen na n ka lese n konɔɔ man lo wo gbɛɛ, ŋgba mena keŋ Wurubuare ne gyae nɛ. ⁷ Nawolo nyi lee Kristo yele man dɔɔ te be donɛɛ, te bɔɔ ne lɛɛ kolo lee ban ba te yɛɛ Kristotenawɔ ya ne gyay ya. ⁸ Mena dɔɔ daa Kristotena te kaboena nyi dɛɛ tela balan kewo dinɔɔ nideli, na daa na wo ke yɛɛ nɔɔdokolon na dee nyin yako anokoare nombia ŋan Wurubuare ba lese wola nɛ fa balan.

⁹ Ma te tanɔgbɛɛ ŋmarase tone yelee emɛɛ Kristotena ban ɛ kyaa botɔɔ nɛ, mɔna Dioterefese bɛɛ mo nombia ŋan mɔɔ ŋmarase yelee ŋon nɛ yɛɛ kolo ya. Nawolo nyi ɔ kegyaebii yena nyi ŋon ke yɛɛ ɛ siamante. ¹⁰ Mena dɔɔ akpaa me kɔŋ na maa lese nombia ŋan ɔ ne yɛɛ nɛ pou debɔɔ. ɔ don ɔ ne di akereɛ wɔlɛɛ da yele. Keŋa pou bɛɛ baa e ya, kenan wole na ɔ ne bɛɛ de tebia Kristotena ban be donɛɛ bɛɛ yako Wurubuare nombia nɛ keɛɛ. Te ɔ ne to ban bɛɛ gyae baa lɛɛ wo nɛ gbɛɛ, te ɔ ne gegi wo gba lee Kristotena ban man.

¹¹ Me gyoo kpaakpaa, na kaseɛ dukum keyɛɛ ya mɔna kaseɛ deeli keyɛɛ. Nyan ŋon n ne yɛɛ deeli na, n yɛɛ Wurubuare bu e, te nyan ŋon n ne yɛɛ dukum na n ba gyeŋ Wurubuare ya. ¹² Walaŋ kamase ne di adanseɛ lee Demetiriyu wose man nyi ɔ yɛɛ walaŋ kpaakpaa e. Te mena keŋ ɔ ne sila Wurubuare anokoare keŋ nɛ nawolo nyi ɔ yɛɛ walaŋ kpaakpaa e. Te daa gbagba mɔ ne di adanseɛ lee ɔ wose man nyi ɔ yɛɛ walaŋ kpaakpaa e, te ɛ gyeŋ nyi nombia ŋan pou dɛɛ yako nɛ yɛɛ anokoare.

¹³ Me dana nombia burum maa yako neŋ, mɔna me bɛɛ gyae maa ŋmarase ŋa do tone man ya. ¹⁴ Me loo doo nyi maa kɔŋ kaa naa neŋ weeya ala keŋa. Wurubuare waa fa neŋ wosefɛereŋ. N tebia ban be kyaa kebo nɛ pou na do neŋ nɔɔ. Do de tebia ban pou be kyaa botɔɔ nɛ walaŋ kamase nɔɔ fa maŋ.

Tone keŋ Gyuudi be ŋmarase ne

¹ Tone kei lee maŋ Gyuudi ŋon me yee Yesu Kristo tobaale e, te me kegyia yena Gyemisi ne gyan. Mee ŋmarase ke mee yelee Kristotena ban pou de kya Wurubuare ne gyaе wɔ te ɔ be baake wɔ te Yesu Kristo ne kee be doo ne. ² Mee fane nyi Wurubuare waa wiі e waraŋase na waa fa ŋon wosefereŋ, na waa yela balan kegyae ke doo e man nideli.

Gyuudi kekolosi akereе wolala wose man nombia

³ Me gyoona kpaakpaa, nafa me gyaewo nideli nyi maa ŋmarase ŋon lee nyeedoŋ keŋ daa na ŋon be nyim ne wose man. Mɔna me naawo nyi kaboena nyi maa ŋmarase sola ŋon nyi yaa yee kakyeŋ seŋ keŋkeŋ e keleedi keŋ man, na balan kena nyi nombia ŋan doo yako ŋon ne yee ampaŋ. Wurubuare ta mo mena nombia keŋa do ɔ balan nyiŋmaa man karateteе dokoloŋ kekpaakekpaа. ⁴ Nombiakumee yera baale te nyiŋ gbee weelee kaa gyoo e man. Be doŋe bee tulii Wurubuare nyeedoŋ nombia ŋan ɔ ba mo boele daa ne, na baa nyiŋ gbee yee kewolee nombia. Ba te bee de Gbengyoo Yesu Kristo dokoloŋ kooŋ ŋon, ŋon waagen yena de gyoo na de Gbengyoo ne. Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ŋan wulaa kolosiwo lee deŋele kewoŋ keŋ doo daa na wɔ ne wose man.

⁵ Ma gyen nyi e wulaa e gyen nombia keŋa man mɔna mee gyaе maa toose ŋon nyiaа, de Gbengyoo Wurubuare lese ɔ balan lee Igyipite teele man, mɔna wole wole na ɔ koe ban pou ba te lee e di ya ne. ⁶ Mee gyaе maa toose ŋon bela nyiaа, deban keŋ Wurubuare kpilala ban be kyaa addo ne te tale kyar be kegyiiri na be dasenae keŋ Wurubuare ba mo fa wɔ ne man nideli ya te boo lee ke wole ne, Wurubuare doo wɔ agbaraagbaraase man kekpaakekpaа, nyi baa doo ditiŋteе keŋ te yee nsendeе ya ne man. Botoo te baa doo kelii wee keŋ Wurubuare waa di be nombia ne. ⁷ Mena ke te Sodom na Gomora na donoose ŋan pou be kilisi ŋa gyanee ne man balan naа diyem boalan man. Nawolo nyi ba moo ba wose do kafon na nombia nkaranƙaran ŋan ne tan keyako ya ne keyeе man. Wurubuare moo kei baa fee daа kyoola na deе gyen nyi, ban pou baa yee mena nombiakumee keŋa dinoo ne, baa naа diyem nideli boalan keŋ ke bee yem ya ne man.

⁸ Mena te mena balan kumee ban boo nyiŋ gbee weelee kaa gyoo e man ne doo. Bee beo doosi doseе ŋan ne fa wɔ doŋ nyi baa yee nombia nkaranƙaran mo do ba wose ayimee ne, te boo ne kee nyi Wurubuare dana doŋ be doo ya. Mena ke te bee kolosi nombiakumee gyakaa Wurubuare kpilala ban be dana gyoorobiiri ne doo. ⁹ Mɔna Wurubuare kpilale kegyia ŋon bee baake e nyi Maekle ne gba te yee mena ya. Nawolo nyi deban keŋ ŋon na obonsam ne wɔŋee Mosesi yoo doo koran ne, ɔ te tale gyoo ɔ konoo yako nombiikum daale tia obonsam ya, mɔna ɔ yako e bo nyi “De Gbengyoo Wurubuare waa wɔŋ n deŋele.” ¹⁰ Mɔna mena balan kewo doo nombia ŋan boo gyen ŋe man ya na, bee yako bo nyi ŋa be dana tonoo ya te bee yee be nombia mo bo ŋgba wonembia ne keŋ nyansa be doo ke man ya. Kpene keŋ de koŋ ba nyee man na keŋ te bee yee. Mena nombia keŋa ne wolae na wɔ.

¹¹ Mena balan banan baa laako. Nawolo nyi be ta mo balee ŋon bee baake e nyi Kani ne gbeneŋ kumee nawoo, te koba doo be ta mo ba wose do gbeneŋ kumee man ŋgba mena keŋ balee ŋon bee baake e nyi Baalam be yee ne. Be ta koro seŋ tia Wurubuare ŋgba mena keŋ balee ŋon bee baake nyi Kora be yee ne. Mena doo ban mo baa yekeе ŋgba Kora ŋonan ne.

¹² Akpaa e gyanee te e yee noodokolon e ne di weenee te mena balan banan kpue e man na, be yee ŋgba aboo kumee ŋan kyakalee e man te ŋee wole ŋon ne. Bee gyuen ban baagen wui bo te bee ŋmaa weenee keŋ bee yee wɔ desen ya. Be yee ŋgba ŋoma ŋan felin dana ŋa ne kyengben te ŋoo na mo oga koŋ ya ne. Be yee ŋgba daase ŋan ne bee see bia deban keŋ kaboena nyi ne deе se ya, te boo kulu ŋan na ŋa lila te ŋoo yem kekpaakekpaа ne. ¹³ Be yee ŋgba epo lon keŋ felin ne gyoo gyu bese gyoo koŋ ne. Ba desen nombia ŋan bee yee ne, yee ŋgba afofo na ayimee ŋan epo ne gyoo lese ŋa see dekenkeŋ doo ne. Be yee ŋgba kyolobii keŋ koo na sem debodokolon ya ne, te ba dekyae yena ditiŋteе tuum keŋ Wurubuare be desina see wɔ kekpaakekpaа ne man.

¹⁴ Mena balan kumee kewo wose man nombia te Wurubuare teewo Enoke ŋon ɔ gyakaa Adam doo kalola kegyakaare man nyetoorote ne doo yako see nyiaа, “E kee de Gbengyoo Wurubuare ne koŋ. Ŋon na balan kakpon kekponse ban ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose, keŋ ŋolo be tale kala wɔ ya ne ne koŋala. ¹⁵ Waa koŋ kaa di balan pou nombia na waa bu balan kumee ban foо lee be nombiakumee

ɲan pou ɔɔ yɛɛ, na nombiakumɛɛ ɲan ɔɔ kolosi tia ɲon Wurubuare ne ɔɔ.”

¹⁶ Mena balan kumɛɛ kɛwɔ yɛɛ balan ban bɛɛ toronɔɔ deban kamase, te deban kamase mo na bɛɛ nyin nombiikum lee balan wose man. Nombia nkarankaran ɲan ban gbagba ne gyae nyi baa yɛɛ ne te bɛɛ yɛɛ. Bɛɛ wola ba wose te bɛɛ mo nɔɔwoya gyon nyinɲan beo balan na baa mo nyin ba wose.

¹⁷ Mɔna me gyoona kpaakpaa, ɛ toose kpene ken de Gbenɲyoo Yesu Kristo kpi-lala ban be yako see kaalan ne. ¹⁸ Be yakowɔ nyiaa, “Tɛɛle kei da benaa kɔ ɔto na, balan baale baa kɔɲ na be kaa mo Wurubuare nombia ɲan kulu ɲon. Mena balan benan baa yɛɛ ban gbagba kegyaebii bo, na Wurubuare kegyaebii te baa yɛɛ ya.” ¹⁹ Mena balan kɛwɔ yɛna balan ban bɛɛ wɔɛɛ balan nsana ne. Ban gbagba kegyaebii te bɛɛ yɛɛ te Wurubuare felin be doo be man ya.

²⁰ Mɔna me gyoona kpaakpaa, ɛmɛɛ ɔɔ ɛ mo Wurubuare nombia kpaakpaa ɲan ɛ be lee di ne do ɔɲa kakyen, na ɛ ke tale sen kenken ɛ keɛɛdi man. ɛ fane lee Wurubuare felin ɲon ɔɲ man. ²¹ Deban ken ɛ kyaa ɛ ne daa wee ken de Gbenɲyoo Yesu Kristo waa bese kɔɲ, na ɔ kaa wii de waranase na waa mo daa gyu de kaa kyaa ɔ gyan kekpaakekpa ne, ɛ mo Wurubuare balan kegyae ken kyaa na ɔɲa.

²² ɛ wii balan ban ɔɔ gyen be dasenae Kristo man nideli ya ne waranase, na ɛ ka do wɔ kakyen. ²³ ɛ wɔɲ balan ban bee gyu boalan man lese na ɛ ke lee ba nyee. Balan baale mo kyaa na, nombiakumɛɛ ɲan ban gbagba ne gyae ne te bɛɛ yɛɛ. Kaboena nyi yaa wii be waranase, mɔna ɛ keɛ ɛ wose ɔɔ nideli ken nyi ɔɔ mo be nombiakumɛɛ ɲan kyanee ɲon ya.

²⁴ ɛ yela dɛɛ lese Wurubuare yele nawolo nyi ɲon danaana ɔɲ ken waa tale kyɔ daa na ɔɔ yo gbɛɛ ya. ɲon ne gyae la waa tale gberaa ayimɛɛ kamase lee da wose man, na waa yela dɛɛ tale mo gyon kaa sen ɔ siaman ɔ gyoorobiiri ken man. ²⁵ ɛ yela dɛɛ ta de Gbenɲyoo Yesu Kristo ɔɔ lese Wurubuare yele, nawolo nyi ɲon waagen koon yɛna Wurubuare na da nyeeɛɛre. ɲon waagen koon yɛna gyoo te ɲon waagen koon danaana ɔɲ kpene kamase ɔɔ leenan gyanɲba gyanɲba ken, na gyen wee kei na weeya akan ɲan pou kekpaakekpa. Amen.

Nombia Kalesewola Nombia njan Yesu Kristo ba lese wola Gyon ne

Siaman Nombia

¹ Nombia njan doo tone kei man ne, Wurubuaere moona nja fa o bu Yesu Kristo nyi waa lese nja wola o balan, na baa nyinj gyej nombia njan gyae kekoy weeya kenja man ne. Kenje Kristo kpila o kphilale lee addido te o kaa lese mena nombia kenja wola manj o tobaale Gyon. ² Te manj Gyon mo njarase nombia njan pou manj gbagba be naa na me sia ne see. Mee di adanse nyi nombia kenja yee Wurubuaere nombia njan Yesu Kristo ba lese wola manj ne. ³ Walanj kamase njan o kala tone kei man nombia fa balan na, njan na nyeebam. Te balanj banj mo bee nyii tone kei man nombia te bee di nje doo ne, banj na nyeebam. Nawolo nyi debanj kenj mena nombia kenja pou gyae ke koj ne ta benaa.

Tona njan Gyon be njarase yele Kristotena akpiise nyetooro njan nje kyaa Asia teelee man ne

⁴ Manj Gyon ne njarase na tone kei mee yele Kristotena akpiise nyetooro njan pou nje kyaa Asia teelee man ne. Wurubuaere njan o kyaa te o wulaa o kyaa lee gyanjba gyanjba kenj te waa kyaa kekpaakekpaa ne, na o felinj njan o dana donje nyetooro te o senjee njan Wurubuaere gyoooro gbeli kenj siaman ne, baa mo be beree boele njan na baa fa njan wosefeerenj. ⁵ Yesu Kristo mo waa mo o beree boele njan na waa fa njan wosefeerenj. Non yena walanj njan o ne di o nombia doo, te o ne di Wurubuaere wose man adanse anoakoare gbeye. Non yena walanj gyanjgate njan o be tangbee fonj lee yenj man, te njan mo ne diina gyoori teelee kei doo gyoonenj pou doo. O ne gyae daa nideli mena doo te o yerjawo kyeekee o fatabo leki mo lee daa lee de nombiakumee pou man. ⁶ O ta mo daa kpu o gyoori kenj man, na dee di gyoori kpu na e. Te o see daa saere na dee som de Gbenjgyoo Wurubuaere njan o yee o Wurubuaere na o kya e ne. Non Yesu Kristo kaboela na gyoorobiiri te o dana donj kekpaakekpaa. Amen.

⁷ E kee, o donj noma man o ne koj!
Walanj kamase waa naa e na o sia,
te balanj banj gba booo soo e apia ne baa naa e.

Te lee njan doo deise pou balanj baa kyaa walanja man.

Mena ne gyae la kekoy. Amen.

⁸ De Gbenjgyoo Wurubuaere njan o kyaa te o wulaa o kyaa lee gyanjba gyanjba,

te waa kyaa kekpaakekpaa kenj njan yena donj pou nyee ne kpa nyiaa, "Manj yena gyanjgate na otomante."

Gyon naa Yesu na o sia njoba dosee man ne

⁹ Manj Gyon njan me yee e doo Kristo baale e ne ne njarase na tone kei. Lee kenj me silana Kristo doo, daa na njan pou nyinja na konoo te dee naa diyem kenj balanj banj be doo o gyoori kenj man ne naa ne. Nawolo nyi kenj moo kolosi Wurubuaere nombia njan te moo di Yesu Kristo wose man adanse doo, te be funja manj kelo teeleeii kenj lonj be kilisi ke gyanjee te bee baake ke nyi Patimose ne doo. ¹⁰ De Gbenjgyoo Wurubuaere osom wee daale ne, Wurubuaere felinj njan kaa gyooowo me man nideli te me nyii woya njaale me wole kenkenj njoba kabere te ba wolawo ne. ¹¹ Kenje woya njan yako manj nyiaa, "Njarase kpene kamase kenj n ne naa ne do tone man, na n ka mo tone kenanj yele Kristotena akpiise nyetooro njan nje kyaa Asia teelee man ne. Donoose njan man akpiise nenanj kyaa ne yena, Efeso na Simaena na Pegamum na Tiatira na Saadise na Filadefia na Loadisia."

¹² Botoo te ma besenaa ma wose na maa kee walanj njan o ne kolosi na manj ne. Me kabesena ma wose ne, te me naa nyeela nyetooro njaale. Koba yayam te ba moowo yee nja, te bee mo kanease bo yakaa nje doo. ¹³ Me kee na kolo senjee la nyeela nyetooro njan nsana nsana njoba deniwalanj ne. O doona kegba wurikyim to o nawoo pou, te o moo koba yayam abosoo kpanj karase o konoo man. ¹⁴ O nyee woloosee pareparepare njoba akaralee ne, te o siabia mo ne njalakee njoba boalanj laakem ne. ¹⁵ O nawoo ne njalakee njoba ba mo nyeele bo do boalanj man kyalase ke ne, te o woya mo ne seree njoba boo wuu laa ne lam ne. ¹⁶ Na o dana kyolobiise nyetooro o dunolunj nyinjmaa man, te yosila kenj ke yee sia na wole te kee bee nideli ne tosee o nooman. Na o siagbee mo ne njalakee njoba weese ne gyoo la kpalala ne.

¹⁷ Ma kena e ne, ma soo ma wose lo o nawootee njoba ma yerjae ne. Kenje o moo o dunolunj nyinjmaa yakaa me doo te o yako manj nyiaa, "Na yee ya. Manj yena gyanjgate na otomante njan.

¹⁸ Manj yena walanj njan me kyaa ne. Kee, ma yerjawo kaalanj mona nenee me kyaa kekpaakekpaa. Te me dana donj yenj na woyadee pou doo. ¹⁹ Mena doo njarase nombia njan n ne naa ne pou see. Njarase njan pou nje kyaa debokeiman, na njan pou nje gyae kekoy wole wole ne see. ²⁰ Kyolobiise nyetooro njan n be naa me dunolunj nyinjmaa man, na

nyeela nyetooro ñan bɔɔ mo kɔba yayam yee ña te bee mo kanease gyakaa ñe dɔɔ ne, mena abɔɔ ñenanj yee nombia aweesenj ña. Te kpene kej ña senje fa yaa mee gyae maa wola nenj ne. Kyolobiise nyetooro ñan senje fa kegyiise banj ba senje Kristotena akpiise nyetooro ñan ñe kyaa donɔɔse nyetooro ñan siaman ne. Te kɔba yayam nyeela nyetooro ñan bee mo kanease gyakaa ñe dɔɔ ne mo senje fa Kristotena akpiise nyetooro ñan."

2

Tɔne kej bɔɔ ñmarase yele Kristotena banj be kyaa Efeso donɔɔ man ne

¹ Keñte ɔ besewo yako manj Gyon bela nyiaa, "Ñmarase nombia keña yele Kristotena banj be kyaa Efeso donɔɔ man ne be kegyia ñon. Yako e nyiaa.

Nne yaa manj walañ ñon me dana kyolobiise nyetooro me dunolunj nyinmaa man, te me dɔñe nyeela nyetooro ñan bɔɔ mo kɔba yayam yee ña te bee mo kanease gyakaa ñe dɔɔ ne nsana nsana ne yako. ² Ma gyeñ e nombia ayeesa. E ne kyanj e wose yee tom, te e ne nyin konɔɔ senj keñkenj e kayeyee man. Ma gyeñ nyi e bee mo e wose do na balan kumee ya. E ta gyoo balan banj bee beo baake ba wose nyi be yee Kristo kpilalawo ne wose man kee, te e naawo nyi be yee akereetenawo. ³ Lee mena keñ e be lee manj di dɔɔ e nyin konɔɔ senj keñkenj naa diyem, keñ e wose te yɔkɔse ñon na e ka lee me wole ya.

⁴ Mɔna nombii dokolonj keñ mɔo naa lee e wose man keñ be dei ya yena nyiaa, balan kegyae keñ doo e man lee kewalanj keñ e be lee Kristo di ne, ta lee e man. ⁵ Mena dɔɔ e tɔose botɔɔ keñ nafa e senje pete e ba lee e wole ne. E kyeekee lee e gbeneñ kumee man na e ke kɔñ Wurubuare gyan, na e ke yee abɔɔ ñan nafa e ne yee kewalanj keñ ne. Nyi akpaa e te kyeekee e dinɔɔ ya ne, maa kɔñ kaa gate dan keñ dɔɔ e kanea keñ gyakaa ne lee ke dasenjae man. ⁶ Mɔna nombii dokolonj keñ e ne yee te ke dei me gyan yena nyi, e ne kɔla Nikolaitena nombia ayeesa ñgba mena keñ manj mɔo ne kɔla ña ne.

⁷ Walañ kamase ñon ɔ dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene keñ Wurubuare felin ñon ne kolosi fa Kristotena banj ne. ɔ kpa nyiaa, walañ kamase ñon ɔ sem keñkenj te ɔ yoo di nombiakumee pou dɔɔ ne, maa fa ɔtenate gbɛe na waa di nyeedon dan keñ ka senje Wurubuare gyan botɔɔ keñ bee baake nyi Paradiso ne bia.' "

Tɔne kej bɔɔ ñmarase yele Kristotena banj be kyaa Simaena donɔɔ man ne

⁸ Keñte ɔ besewo yako manj nyiaa, "Ñmarase nombia keña yele Kristotena banj be kyaa Simaena donɔɔ man ne be kegyia ñon. Yako e nyiaa.

'Nne yaa manj walañ ñon manj yena gyanbate na ɔtomante, te mɔo yem te mɔo bese forj lee yey man ne ne yako.

⁹ Ma gyeñ nombia ñan be yala ñon na kayeyee keñ e na yeyee. Ma gyeñ mɔo nyi e yee ayematenawo, mɔna Wurubuare gyan na e te yee ayematenawo ya. Ma gyeñ nombiakumee ñan balan ne kolosi lee e wose man. Mena balan benanj ne baake ba wose nyi be yee Gyudatenawo, mɔna ke yee dekarra ke. N kee na be yee ɔbonsam balanwo. ¹⁰ E na yali kayeyee keñ gyae kaa kɔñ e dɔɔ ne ka do ñon gyakolonj ya. Mee yako ñon baa nyiaa, ɔbonsam waa yela baa kyanj e man baale keto deni na waa mo keese ñon kee. E kena diyem menɛ weeya kufu. Nyi akpaa ke yee yey ke koranj na, e senj keñkenj kelii ɔto. Akpaa e yee mena na, maa mo nyeedon kekpaɔ to ñon kom.

¹¹ Walañ kamase ñon ɔ dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene keñ Wurubuare felin ñon ne kolosi fa Kristotena banj ne. ɔ kpa nyiaa, walañ kamase ñon ɔ sem keñkenj te ɔ yoo di nombiakumee pou dɔɔ ne, ɔtenate be gyae waa tekaa yey yey bolate keñ bela ya.' "

Tɔne kej bɔɔ ñmarase yele Kristotena banj be kyaa Pegamum donɔɔ man ne

¹² Keñte ɔ besewo yako manj bela nyiaa, "Ñmarase nombia keña yele Kristotena banj be kyaa Pegamum donɔɔ man ne be kegyia ñon. Yako e nyiaa.

'Nne yaa manj walañ ñon me dana yoosila sia na wole keñ kee bee nideli ne ne yako. ¹³ Ma gyeñ e dekyae. Ma gyeñ nyi e kyae botɔɔ keñ ɔbonsam ne di gyoori ne. Deban keñ Antipase ne kolosi ma wose man nombia anokoare man fa balan botɔɔ te bɔɔ ko e koranj ne, e senjawo keñkenj e keleedi man keñ e ta lee me wole.

¹⁴ Mɔna nombia bia ñan mɔo naa lee e wose man keñ ñoo dei ya yena nyiaa, balan baale doo e man keñ be silana Baalam kawola keñ. Baalam ñonanj wolana Balaki nyi waa beo Iseraetena na baa yee nombiakumee. Keñte ɔ beo wo yela be dii weene ñan bɔɔ mo deesi fa beeneñ ne, te ɔ besewo yela be yee kafonj nombia kpu. ¹⁵ Mena ke mɔo te balan baale doo e man keñ be silana Nikolaitena kawola keñ. ¹⁶ Mena dɔɔ e kyeekee lee e gbeneñ kumee man na e

ke kɔŋ Wurubuare gyan. Na mena ya ne be gyae ke di weeya ya maa kɔŋ ε gyan, na maa mo yoosila keŋ doo me nooman ne kaa yoo na mena balan benan.

¹⁷ Walaŋ kamase ŋon ɔ dana denjele anenyiŋ dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene Wuruware felin ŋon ne kolosi fa Kristotena ban ne. ɔ kpa nyiaa, walaŋ kamase ŋon ɔ sem kenken te ɔ yoo di nombiakumee pou doo ne, maa fa ɔtenate weenee ŋan weesee te beε baake ŋa nyi Maana ne ŋaale waa di. Maa bese fa ɔtenate boe wolom keŋ boɔ ŋmarase yele wole daale gyakaa ke doo ne kpu. Nolo be gyae waa gyen yele keŋ gyakaa boe kenan doo kpu na walaŋ ŋon waa nyin ke ne ya.' "

Tɔne keŋ boɔ ŋmarase yele Kristotena ban be kyaa Tiatira donoo man ne

¹⁸ Kenje ɔ besewo yako man bela nyiaa, "Ŋmarase nombia keŋa yele Kristotena ban be kyaa Tiatira donoo man ne be kegyia ŋon. Yako e nyiaa,

'Nne yaa man Wuruware bu ŋon me sia ne ŋalakee ŋgba boalan laakem ne, te me nawoo mo ne ŋalakee ŋgba nyeele keŋ boɔ mo do boalan man kyalase ke ne ne yako. ¹⁹ Ma gyen ε nombia ayeesa. Ma gyen ε balan kegyae na ε keleeɔi na yo osom na ε keε kyan ε wose seŋ kenken kayeyee man. Ma gyen nyi nenεe doo, ε ne yee nombia kpaakpaa kela deban keŋ ε be tanɔbeε lee man di ne.

²⁰ Mona nombii dokolon keŋ moɔ naa lee ε wose man keŋ be dei ya yena nyiaa, ε ne fa alo ŋon beε baake e nyi Gyesebeli ŋon ɔ ne baake ɔ wose nyi ɔ yee Wuruware dekpenkpenɔyooɔre e ne gbεe te ɔ ne yee ɔ kegyaabii. Nawolo nyi ɔ dana ɔ kawolakum keŋ ɔ na beo me tewuleε, te ɔ ne yeli beε yee kafon nombia te ɔ ne yeli bee di weenee ŋan beε mo deesi fa beeneŋ ne. ²¹ Ma te keε ɔ siaman kyare nyi nafa waa kyεεkee lee ɔ gbεeneŋ kumee ŋenan man na waa kɔŋ Wuruware gyan, mona ɔ beε gyae waa tina ɔ nombiakumee ŋenan keyee yela ya. ²² Lee mena doo maa gyo e do kawee, na waa doo doforon doo yeyee. Te akpaa balan ban pou ban na e ne yee mena kafon nombia ŋenan te wɔŋ ba wose lee ɔ nombiakumee ŋenan keyee man ya ne, maa yela ban mo kena diyem nideli ŋgba ŋon ne. ²³ Maa koe ɔ balan ban pou be silana e ne. Me yee mena ne, Kristotena ban pou baa gyen nyi man yena walaŋ ŋon ɔ gyen balan konooɔe na ba agyueŋse man nombia pou. Nombia ŋan walaŋ kamase ne yee ne te maa keε na maa to e kom. ²⁴ Neneε emεε balan

akan ban ε kyaa Tiatira donoo man te ε be beε ε te sila Gyesebeli kawolakum keŋ ya, te ε be beε ε te kasee kpene keŋ ban be silana alo ŋonan ne ne baake nyi ɔbonsam nombia aweesen ŋan ya ne, moɔ gyae maa mo kasolo daale lo ε doo bela ya. ²⁵ Mona ε kyan nombia ŋan ε dana ne man kenken kelii deban keŋ maa bese kɔŋ.

²⁶⁻²⁷ Walaŋ kamase ŋon ɔ sem kenken te ɔ yoo di ɔbonsam doo te ɔ yee ma kegyaabii kelii ɔto ne, maa fa e don na waa di teelese pou doo, ŋgba mena keŋ me kya be fa man doo ne.

Maa fa e don na waa di teele kei balan pou doo,

keŋ ɔ be gyae waa wii be waranase ya. Waa yeleε wo bogobogobogo

ŋgba mena keŋ beε yeleε saabase ne. ²⁸ Na maa bese fa ɔtenate nebo kyolobii ŋon kpu.

²⁹ Walaŋ kamase ŋon ɔ dana denjele anenyiŋ dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene keŋ Wuruware felin ŋon ne kolosi fa Kristotena ban ne.' "

3

Tɔne keŋ boɔ ŋmarase yele Kristotena ban be kyaa Saadise donoo man ne

¹ Kenje ɔ besewo yako man bela nyiaa, "Ŋmarase nombia keŋa yele Kristotena ban be kyaa Saadise donoo man ne be kegyia ŋon. Yako e nyiaa.

Nne yaa man walaŋ ŋon me dana Wuruware felinse nyetooro, na kyolobiise nyetooro ŋan me nyinmaa man ne ne yako. 'Ma gyen ε nombia ayeesa. ε te lee yele nyi ε dana nyeedon, mo n keε na ε ta yekee te ε don. ² Mena doo ε koro na ε ka do ε keleeɔi kyomii keŋ be kaa te keε gyae ke ka yen ne don. Nawolo nyi ma te naa nyi ε nombia ayeesa beε tekaa gyoo me Wuruware sia ya. ³ Mena doo ε toose nombia ŋan boɔ wola ŋon na ŋan ε be nyii te ε be lee di ne, na ε ke kyan ŋa nideli. Na ε ke kyεεkee ε dinoo lee ε gbεeneŋ kumee man kɔŋ Wuruware gyan. Nyi akpaa ε te kyεεkee ε dinoo ya ne, maa kɔŋ kaa futaa ŋon ŋgba mena keŋ ŋmeelate ne kaa futaa walaŋ ne. Nawolo nyi ε be gyae ε ka gyen deban keŋ maa mo kɔŋ ya.

⁴ Mona ε dana balan kyomii baale Saadise donoo man botoo, keŋ ban te yee nombiakumee mo ayimeε kpatεe ba wose ya. Mena balan benan baa do kegbase wolomeε pareparepare sila man, nawolo nyi be kabona nyi baa sila man. ⁵ Walaŋ ŋon ɔ sem kenken te ɔ yoo di nombiakumee pou doo ne, maa do ɔtenate kegba wolom ŋgba mena balan

benanj ne. Moo gyaee maa lese otenate yelee lee nyeedonj tone kenj man ya. Maa di otenate wose man adanse'e fa me kya na o kpilala banj pou nyi o yee me walanj e. ⁶ Walanj kamase non o dana denjele anenyiinj dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene kenj Wurubuare felinj non ne kolosi fa Kristotena banj ne.' "

Tone kenj booo nmarase yelee Kristotena banj be kyaa Filadefia donoo man ne

⁷ Kenjte o besewoo yako manj bela nyiaa, "Nmarase nombia kenja yelee Kristotena banj be kyaa Filadefia donoo man ne be kegyia non. Yako e nyiaa.

Nne yaa manj walanj non ayime'e be doo ma wose man ya, te mee di anokoare ne ne yako. Manj danaana gyoo Defidi gyoorobiiri safowaa kenj. Akpaa me kyanj ke to na, njolo be tale toro ke ya. Te akpaa ma toro ke na, njolo mo be kyaa waa tale kyanj ke to ya. ⁸ Kee, ma gyej e nombia ayeesa pou. Ma gyej nyi e be dana donj nideli ya, mona e dana me nombia njan man kenkenj kenj e ta lee me wole ya. Mena doo me ta toro denanoo see non kenj njolo be kyaa waa tale to ke ya. ⁹ Mee gyae e ka gyej nyi mena obonsam tewulee banj bee beo baake ba wose nyi be yee Gyudatenawoo, mona ba te yee Gyudatenawoo ya ne, maa yela mena balan benanj pou kaa bunji e nawootee, na be popou kena nyi mee gyae e nombia nideli. ¹⁰ Lee mena kenj e be di me nombia doo te e be nyinj konoo sej kenkenj e kayeyee man doo, maa lese non lee kayeyee dinaa kenj gyae ke konj kaa keese teele kei doo balan pou kee ne man.

¹¹ Kee, be gyae kedi weeya ya, maa konj. Mena doo e kyanj anokoare kawola kenj e gyej ne man kenkenj, na njolo be nyinj leo gyooro kototoo kenj moo yako nyi maa fa non ne lee e nyinjmaa man ya. ¹² Walanj kamase non o sem kenkenj te o yoo di obonsam na nombiakumee pou doo ne, maa mo e yee ngba dekpadaanj ne me kya Wurubuare osom deni dinaa kenj man. Mena walanj nonanj be gyae waa tuu lee botoo korakora ya. Maa nmarase me kya Wurubuare yelee, na me kya Wurubuare donoo Gyerusalem wole kenj yelee gyakaa o doo. Mena Gyerusalem wole kei gyae ke tisi bo lee me kya Wurubuare gyanj adido konj. Na maa bese nmarase manj gbagba mo yelee wole gyakaa otenate doo.

¹³ Walanj kamase non o dana denjele anenyiinj dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene kenj Wurubuare felinj non ne kolosi fa Kristotena banj ne.' "

Tone kenj booo nmarase yelee Kristotena banj be kyaa Laodisia donoo man ne

¹⁴ Kenjte o besewoo yako manj bela nyiaa, "Nmarase nombia kenja yelee Kristotena banj be kyaa Laodisia donoo man ne be kegyia non. Yako e nyiaa.

Nne yaa manj Yesu non Wurubuare nombia njan pou be tee me doo konj mena, te mee mo me konoo pou kolosi Wurubuare nombia njan anokoare man, te manj yena aboo njan pou Wurubuare be yee ne nyee ne ne yako. ¹⁵ Ma gyej e nombia ayeesa pou nyi e be lanjee ya, te e be fee mo ya. Ma kegyaebii yena nyi nafa yaa lanje yaa e fee. ¹⁶ Mona kenj e be lanjee ya, te e be fee mo ya, te e yee bo molaa ne doo, mee gyae maa buusu non lee me nooman leki. ¹⁷ Emee kpa e te nyinj e wose kenj aboo pou te dee fa non, mena doo kolo bee hia non bela ya. Mo n kee na e donj kyekpakyekpakyekpa, te e yee ayematenawoo. E sia te yelee te e donj ditenjeli, te e nombia mo dana waranjase. ¹⁸ Mena doo mee yako non baa nyiaa, e konj kaa lee koba yayam kpaakpaate kenj booo mo ke do boalanj man kyalase ke ne me gyanj. Kenj ne gyae la ke yela e ke nyinj e wose nideli. E konj kaa lee kegbase wolomee me gyanj na e ka mo wuu e wose ditenjeli na e deserj kenj. E konj kaa lee sia tee me gyanj do e sia, na e ke nyinj naa nideli.

¹⁹ Mee gyae e ka gyej nyi balan banj pou mee gyae be nombia ne banj te mee kale na, na ma te wanj ba denjele. Mena doo e yase e sia kyeekee lee e gbenej kumee man, na e ke konj Wurubuare gyanj. ²⁰ E tei manj. Ma serjee denanoo man mee gyoo disim kenj. Nyi akpaa njolo de nyii ma woya te o toro manj disim kenj ne, maa gyoo otenate gyanj na daa na e ka do nyinjmaa di.

²¹ Walanj kamase non o sem kenkenj te o yoo di obonsam na nombiakumee pou doo ne, maa fa otenate gbene na waa kyaa me gyanj me gyooro gbeli kenj doo. Ngba mena kenj manj mo ba sem kenkenj yoo di obonsam na nombiakumee pou doo, te moo gyu ke kyaa me kya gyanj o gyooro gbeli kenj doo ne.

²² Walanj kamase non o dana denjele anenyiinj dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene kenj Wurubuare felinj non ne kolosi fa Kristotena banj ne."

4

Adido osom

¹ Kenja pou wole ne, ma besewoo kee na te me naa disim daale adido Wurubuare man na ka toroe. Kenjte ma besewoo nyii woya njan be kolosi na manj kaalanj ngba kabere

te ba wolawo ne ne yako man nyiaa, "Gyen kon adido kebo, na maa lese aboo njan pou kaboena nyi ne dee kon kenja wole ne wola nenj." ² Karatete dokolon te Wurubuar felinj non kaa gyoowo me man, te o yela me naa gyooro gbeli daale adido, na njolo kyaa ke doo. ³ Na walan non o kyaa gyooro gbeli kenj doo ne ne njalakee ngba boya kpaakpaa nyinjan njan bee baake na nyi Gyasipa na Kanelia ne. Te okyimaale njolo mo te kilisi gyooro gbeli kenanj gyanjee, na o ne njalakee ngba boe kpaakpaa kenj bee baake ke nyi Emeradi ne. Boya kenja pou yee boya kpaakpaa njan booo ne see ne doo ya. ⁴ Na gyooro gbelee sao anaara (24) njaaale mo te kilisi gyooro gbeli dinaa kenj gyanjee, te kegyiise sao banaara (24) mo kyaa gbelee nenanj doo. Kegyiise benanj doona aboo wolomee pareparepare, te be wuuna gyooro kototoose njan booo mo koba yayam yee na ne. ⁵ Na oga kenjmaale na oga kefae na lee gyooro gbeli dinaa kenj dedoi man. Te kanease nyetooro mo banjee gyooro gbeli kenanj siaman njee kpa. Kanease njenan yena Wurubuar felinjse nyetooro njan. ⁶ Kenjte me naa kolo gyooro gbeli kenj siaman ngba epo lonj ne. Na ke yee gelengelej te kee njalakee ngba diiku ne. Na wonise banaara baale banj be dana nyeedonj ne donjee nsana nsana kilisi gyooro gbeli kenj. Be dana sia be siaman na be wole pou. ⁷ Woni gyanjgate non yee ngba dinaate ne, te balate non mo yee ngba nunkye baale ne. Batoorote non siagbee yee ngba deniwalanj ne, te banaarate non mo yee ngba otoloku non o ne furufu felinj man ne. ⁸ Mena wonise banaara benanj pou dana bekenlee looro looro. Be dana sia ba yenanj kamase na be benkelee njan ateta gba. Boo ne tina noonej kekpee yela ya. Nelim na ka weese pou na bee kpee noonej lese Wurubuar yele nyiaa,

"De Gbengyoo Wurubuar Dekpatakpere,
Ayimee kamase be doo n man ya!
Ayimee kamase be doo n man ya!
Ayimee kamase be doo n man ya!
Nyanj yena donj pou nyee.

Nyanj yena walanj non n be kyaa kaalanj.
Nyanj yena walanj non n kyaa debanj kei.
Te nyanj yena walanj non nyanj ke kyaa
kekpaakekpa.

⁹ Wonise banaara banj ne kpee noonej kelee walanj non o kyaa gyooro gbeli kenj doo kekpaakekpa ne lese o yele. Debanj kamase kenj be yee mena na, ¹⁰ na kegyiise sao banaara banj te tisi bujii walanj non o kyaa gyooro gbeli kenj doo kekpaakekpa ne siaman na be ta som e. Bee gyuuusu be gyooro kototoose njan see gyooro gbeli kenj siaman, na ba te yako nyiaa,

¹¹ "De Gbengyoo, nyanj yena de Wurubuar.

N kaboena nyi baa lese n yele na baa mo obuo fa nenj.

N dana donj, nawolo nyi nyanj yena kpene kamase.

N yee kpene kamase bo n kegyaebii man, te n kegyaebii man te ne popou mo kyaa ne."

5

Yesu Kristo waagenj kaboela nyi waa toro tone kenj

¹ Kenja wole ne, me naa tone deboosa daale doo walanj non o kyaa gyooro gbeli kenj doo ne dunolonj nyinmaa man. Ba te njmarase do tone kenj siaman na ke wole pou, te ba moo kolo anemaatanj ngba keeni ne to ke moo betabonyetooro. ² Kenjte me naa Wurubuar kpilale donjte njolo fae yeesa kenjen boose nyiaa, "Amote kaboela nyi waa wolee keenise njan, na waa toro tone kenj?" ³ Mona, na njolo be kyaa adido yaa teele kei doo, yaa teele kei ateta kenj waa tale toro tone kenj na waa kala ke ya. ⁴ Mena doo me wiwoo nideli, nawolo nyi be te nyinj walanj non o kaboena nyi waa toro tone kenj yaa waa kala ke ya. ⁵ Botoo te kegyiise banj man njolo yako man nyiaa, "Na wii ya. Kee, walanj non bee baake nyi Dinaate non o ba lee Gyuda dekanjalanj man na gyoo Defidi duulunj man te o yee walanj dinaa e ne te yoo di obonsam doo. Mena doo non ne gyae la waa tale wolee keenise nyetooro njan, na waa toro tone kenj."

⁶ Kenjte me naa Nambu non o yee ngba ba koo e bo ne senjee gyooro gbeli kenj na wonise banaara banj, na kegyiise sao banaara banj nsana nsana. O dana woo nyetooro na sia nyetooro. Sia nyetooro njan yena Wurubuar felinjse nyetooro njan o be kpili konj teele kei doo yenanj kamase ne. ⁷ Botoo te Nambu non konjawo kaa lee tone kenj lee walanj non o kyaa gyooro gbeli kenj doo ne nyinmaa man. ⁸ O ke lee tone kenj ne, wonise banaara (4) banj na kegyiise saobanaara (24) banj kaa bujyawo som Nambu nonanj. Na be man walanj kamase dana adolee na koba yayam nyefale, na oliifi te wulu ne man. Oliifi kenj senjee baa fa Kristotena kefane kenj bee fane fa Wurubuar ne. ⁹ Kenjte be kpee noonej wole fa Nambu non nyiaa, "Nyanj kaboela nyi nya lee tone kenj na n ke wolee keenise njan.

Nawolo nyi ba koo nenj,
te n moo n fatabo lee balanj fa Wurubuar.

N lee balanj lee akpanjalanj kamase man,

na deise kamase na taele kei doo duulunj kpookpoo man,
 na taelese kamase man fa Wurubuare.
 10 N ta mo mena balan bananj kpu n gyoori kenj man,
 te n yela ba bese gyoorobia na saese na baa som Wurubuare,
 na be kaa di gyoori taele kei balan pou doo."

11 Me ka bese geese kee ne, te me nyii Wurubuare kpilala burum baale woia. Ba boe kenj nyi nolo na nolo be tale kala wo ya. Na be te kilisi gyooro gbeli kenj na wonise banaara banj na kegyiise sao banaara banj pou. 12 Na bee kpee noonenj kenkenj nyiaa,

"Nambu non boo ko e ne,
 non kaboela nyi dee lese o yele
 na dee mo obufo ya nideli.

Non te donj na nyansa na wosekenyinj pou kaboena."

13 Botoo te me nyii kpena kamase kenj Wurubuare be yee te ne kyaa adido, na njan ne kyaa taele doo na njan ne doo taele ateta, na njan ne doo epo man ne pou kpee noonenj yako nyiaa,

"Walan non o kyaa gyooro gbeli kenj doo,
 na Nambu non te kaboena nyi
 dee lese ba yele na dee mo obufo
 na gyoorobiiri fa wo kekpaakekpaa."

14 Kenj te wonise banaara banj seewo yako nyi, "Amen." Te kegyiise sao banaara banj tisiwo bunji ba doona doo, te ba moo be sia bunj taele man te ba somwo.

6

Yesu ke wolee keenise nyetooro njan

1 Me ka senj mee kee ne, te Nambu non wolee keenise nyetooro njan booo mo mataa tone kenj to ke noo ne man gyanjgate kenj. Botoo te me nyii wonise banaara banj man nolo fae yeese kenkenj ngba oga fae la ne baake nyiaa, "Konj!" 2 Karatete dokolonj me kee na, daekyonj wolom pareparepare nolo senje laa. Na walan non o kyaa o doo ne dana banjan, te ba moo gyooro kototoo fa e. Kenj te o kyaaawo daekyonj non doo lee lanj ngba walan non o ne yoo di debanj kamase ne, te o lanjawa o kaa yoo di.

3 Nambu non ke wolee keeni alate kenj ne, te me nyii wonise banaara banj man balate non woia baakewo nyiaa, "Konj!"

4 Karatete dokolonj te me naa daekyonj balate nolo mo leewo konj. Kei non yee daekyonj yayam e. Te be faa walan non o kyaa o doo ne donj nyi waa lese wosefeerenj lee taele kei doo, na balan ke nyinj yoo koe donja. Kenj te ba moo yoosila dinaa daale do e o nyinjmaa man.

5 Nambu non ke wolee keeni atoorote kenj ne, me nyii wonise banaara banj

man batoorote non woia baakewo nyiaa, "Konj!" Me kee na daekyonj bibiini kirikirikiri nolo senje laa me siaman. Na walan non o kyaa o doo ne dana kota kenj bee mo keru aboo ne o nyinjmaa man. 6 Botoo te me nyii kolo ngba walan kekolosi ne wonise banaara banj man nyiaa, "Baa yoo kefaa bilinj kuruwaatoo lee walan wee dokolonj tom keyee koba. Mena mo te baa yoo wambela bilinj kuruwaa tooose atooro lee walanj wee dokolonj tom keyee koba. Mona nunj na solonj doo, nolo na tina na ya!"

7 Nambu non ke wolee keeni anaarate kenj ne, te me nyii wonise banaara banj man banaarate non woia baakewo nyiaa, "Konj!" 8 Me geese kee na, daekyonj kpala konkoo nolo senje laa botoo. Walan non o kyaa o doo ne te bee baake nyi Yen. Na woyadee mo silana e wole wole. Ba te fa wo donj nyi baa mo yoosila na tanam, na kawese na wonembia kumee banj be kyaa taele kei doo ne, koe balan banj be kyaa taele kei doo ne be man kekpaese anaara man dekenj dokolonj.

9 Nambu non ke wolee keeni anonje kenj ne, te me naa balan baale woia na be doo Wurubuare kedeese boe kenj ateta. Mena woia kewo yena balan banj lee Wurubuare nombia njan keyako doo te booo koe wo ne. Mena balan banj senjawa kenkenj di Wurubuare nombia njan wose man adanse, kenj be ta lee be wole ya. 10 Botoo te woia banj fae yeese kenkenj boose nyiaa, "De Gbenjyoo Wurubuare, nyanj yena donje. Nyanj nyaagenj yena walan non n ne di anokoare, te ayimee kamase mo be doo n man ya. Woromo te nyanj ke di taele kei doo balan nombia, na n ke wanj ba denjele lee mena kenj booo koe daa ne doo?" 11 Kenj te Wurubuare faa woia banj man walanj kamase kegba wolom wurikyim. Te o yako wo nyiaa, "E nyinj konoo kyaa kyomia. Nawolo nyi kaboena nyi e tebia Kristotena akanj banj kaboena nyi baa koe wo lee Wurubuare nombia njan keyako doo, ngba mena kenj booo koe non ne be yaanoole kenj kelij pe."

12 Nambu non ke wolee keeni loorote kenj ne, karatete dokolonj te taele wosiwo kenkenj, te weese kyeekeewo biri tuum ngba kanyanj bibiini ne. Te gyaalanj mo kyeekeewo yase goonj ngba fatabo ne.

13 Botoo te kyolobiise kuliiwo lee adido yala taele man, ngba mena kenj felinj dinaa de gyoo te daasebia adendelee ne tirii yala ne. 14 Kenj te adido mo boowo ngba mena kenj bee booo dofononj ne te ke naalaawo. Te bulase na taelesebia njan lonj be kilisi na gyanje ne, pou naalaawo lee botoo kenj na senje ne. 15 Te taele kei doo gyoonenj na yoonoo tene kegyiise, na balan banj be

dana koba na t̄eele kei d̄oo kegyiise na gbenji kamase, na gyoorobia pou yekiiwo ka yo boya b̄oonen man na kpanan̄se n̄an n̄e gyakaa bulase d̄oo n̄e ateta. ¹⁶ Ken̄te be fae yeesa baake bulase na kpanan̄se n̄an nyiaa, “E bilin̄i kaa wuu de d̄oo. Na walan̄ n̄on o kyaa gyooro gbeli ken̄ d̄oo n̄e be nyin̄ naa daa ya, na Nambu n̄on mo be nyin̄ mo ban̄ w̄on̄ da den̄ele ya. ¹⁷ Nawolo nyi wee dinaa ken̄ baa mo ban̄ di balan̄ nombia n̄e te lii. Te am̄ote ne gyae la waa tale sen̄ be siaman?”

7

Wurubuar̄e balan̄ ban̄ o ba do wo nso n̄e

¹ Ken̄a pou wole n̄e, me naa Wurubuar̄e kpilala banaara baale na ba sen̄ee t̄eele kei yenaase anaara n̄an man. Te be t̄oo felin̄se n̄an n̄ee gyoo lee t̄eele kei yenaase anaara n̄an pou, na n̄oo nyin̄ gyoo t̄eele d̄oo yaa epo d̄oo yaa dan̄ kamase d̄oo ya. ² Ken̄te ma besewe naa Wurubuar̄e kpilale n̄olo, na o ta lee weese d̄eelee yenan̄. O dana kpene ken̄ Wurubuar̄e n̄on o kyaa kekpaakekpaa n̄e na mo do o balan̄ nso n̄e o nyin̄maa man. Botoo te o loo n̄oo yako Wurubuar̄e kpilala banaara ban̄ Wurubuar̄e be fa wo don̄ nyi baa mo kayeȳee k̄on̄ t̄eele na epo d̄oo n̄e nyiaa, ³ “E na wole t̄eele yaa epo yaa daase n̄an ya, keli deban̄ ken̄ d̄ee mo kpene ken̄ de Wurubuar̄e na mo do o balan̄ nso n̄e, fee ban̄ pou b̄ee som e n̄e tirin̄ooe d̄oo p̄e.” ⁴ Botoo te ba wola man balan̄ ban̄ Wurubuar̄e ba do wo nso n̄e be yaan̄oole. Be yaan̄oole ȳee balan̄ kakpon̄se kufu ala akpen̄ kufu ala (144,000). Mena balan̄ kewo pou lee Iseraetena akpan̄alan̄ kufu ala n̄an pou man.

⁵ Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000) lee la Gyuda duuluj man.

Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000) lee la Rub̄en duuluj man.

Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000) lee la Gade duuluj man.

⁶ Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000) lee la Asa duuluj man.

Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000) lee la Nafitali duuluj man.

Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000) lee la Manase duuluj man.

⁷ Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000) lee la Simeon duuluj man.

Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000) lee la Lewi duuluj man.

Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000) lee la Isaka duuluj man.

⁸ Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000) lee la Sebulon duuluj man.

Balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000) lee la Gyosefo duuluj man.

Te balan̄ kakpon̄se kufu bala (12,000) mo lee la Bengyamen duuluj man.

Balan̄ burum ban̄ n̄olo be tale kala wo ya n̄e

⁹ Kenan̄ wole me kee na, balan̄ burum baale sen̄ee laa ken̄ n̄olo na n̄olo be tale kala wo ya. Mena balan̄ benan̄ lee t̄eelese na debiise na deise na akpan̄alan̄ na balan̄ kpookpoo kamase man. Mena balan̄ benan̄ pou sen̄ee gyooro gbeli ken̄ na Nambu n̄on siaman. Ba doona kegbase wolomee wurikyim, te walan̄ kamase mo dana ok̄ee faaren̄ o nyin̄maa man. ¹⁰ Na b̄ee fae yeesa ken̄ken̄ yako nyiaa, “Wurubuar̄e n̄on o kyaa gyooro gbeli ken̄ d̄oo n̄e,

na Nambu n̄on ne lee na da nyee.”

¹¹ Deban̄ kenan̄ na, Wurubuar̄e kpilala ban̄ pou sen̄ee kilisi gyooro gbeli ken̄, na kegyiise sao banaara ban̄ na wonise banaara ban̄. Be popou tisiwo bun̄ji mo be sia bun̄ t̄eele man gyooro gbeli ken̄ siaman, te ba som Wurubuar̄e ¹² te be seewo nyiaa, “Amen.

De Gben̄gyoo Wurubuar̄e danaana don̄ na nyansa na gyoorobiiri.

Mena d̄oo e yela d̄ee do e n̄oo lese o yele kekpaakekpaa.

Amen.”

¹³ Botoo te kegyiise sao banaara ban̄ man n̄olo boose man nyiaa, “Balan̄ bom̄o yena ban̄ ba doona kegbase wolomee wurikyim ken̄a te alen̄ yaa ba leewo?” ¹⁴ Ken̄te me tiran̄oo fa e nyi “Kegyia, nyan̄ gyen̄a la.” Te o yako man nyiaa, “Balan̄ kewo yena balan̄ ban̄ Wurubuar̄e ba lese wo lee kayeȳee dinaa ken̄ be k̄on̄ be d̄oo n̄e man. Ban̄ yena balan̄ ban̄ b̄oo faaf̄o ba kegbase Nambu n̄on fatabo ken̄ man te n̄oo lee wolose pareparepare n̄e. ¹⁵ Mena d̄oo, te be yela be kaa sen̄awo

Wurubuar̄e gyooro gbeli ken̄ siaman n̄e.

B̄ee som Wurubuar̄e o deni dinaa ken̄ man nelim na ka weese.

Walan̄ n̄on o kyaa gyooro gbeli ken̄ d̄oo n̄e, waa f̄ele o kanyan̄ wuu wo na waa gye wo.

¹⁶ Tanam be gyae ka ko wo bela ya, te lon̄boanen̄ mo be gyae ka ko wo bela ya.

Weese be gyae waa nyakee wo ya, te duwulawula mo be gyae ke nyin̄ wo ya.

¹⁷ Nawolo nyi Nambu n̄on o sen̄ee Wurubuar̄e gyooro gbeli ken̄ nsana nsana n̄e,

n̄on ne gyae la waa kee be d̄oo ngba mena ken̄ namensekeelere ne kee o namense d̄oo n̄e.

N̄on ne gyae la waa ta be siaman

mo wɔ gyu nyeedon lon ken gyan.
Te Wurubuare gbagba ne gyae la
waa feefo ba siasaran pou lee be
siaman.”

8

*Nambu non ke wolee keeni otomante
ken*

¹ Nambu non ke wolee keeni nyetoorote
kenj bɔɔ mo to tone kenj nɔɔ ne, adido
botɔɔ pou yɛwɔ yididi kelii ngba deban
yaale ne. ² Botɔɔ te me naa Wurubuare
kpilala nyetooro banj bɛɛ sem Wurubuare
siaman ne. Te ba moo kabereɛe nyetooro
fa wɔ. ³ Kenje Wurubuare kpilale njolo
konjawo kaa senj kedeɛsa boe kenj gyan.
Na o dana koba yayam nyefale o nyinmaa
man. Te ba moo oliifi burum njaale fa e
nyi waa mo kpu na Wurubuare balan banj
kefane kenj bɛɛ fane ne, na waa mo yakaa
kedeɛsa boe kenj bɔɔ mo koba yayam yɛɛ
ke, te ke doo gyooro gbeli kenj siaman ne
ɔɔ. ⁴ Kenje oliifi kenj nyooɛe njan na
Wurubuare balan banj kefane kenj leewo
Wurubuare kpilale njon nyinmaa man gyu
Wurubuare gyan. ⁵ Kenje Wurubuare
kpilale njon lese boalanj lee kedeɛsa boe
kenj ɔɔ do koba yayam nyefale kenj man
wulu. Te o funja ke na boalanj kenj lee adido
botɔɔ ke lo tɛɛle man. Karatetee dokolonj
te oga njaaalewo te o faewo na yeɛsa, te
tɛɛle mo wosiwo.

Wurubuare kpilala kawola be kabereɛe

⁶ Botɔɔ te Wurubuare kpilala nyetooro
banj be dana kabereɛe njan ne, desina ba
wose na baa wola be kabereɛe njenan.
⁷ Kenje Wurubuare kpilale gyangbate njon
wola o kabereɛe kenj. O kawola ke pe te
be funja akpelenkpelenjbia na boalanj kenj
fatabo kyakaleɛ ke man ne lee adido kaa
lo tɛɛle ɔɔ. Kekonj mena ne, boalanj
kpaɛ tɛɛle kei kekpase atooro man dekpɛn
dokolonj, na daase pou kekpase atooro
man dekpɛn dokolonj na njalese nalan
nyinjan pou.

⁸ Kenan wole te Wurubuare kpilale bal-
ate njon mo wola o kabereɛe kenj. O ka-
wola ke ne, te be funja kolo ngba bula
dinaa daale ne kpaɛ la ne kaa lo epo
man. Karatetee dokolonj na epo kekpase
atooro man dekpɛn dokolonj ta bese fatabo
goonj. ⁹ Ke man wonembia pou mo kekpase
atooro man dekpɛn dokolonj yekeewo. Te
agbelese dinaana njan je donj epo ɔɔ
ne, je man kekpase atooro man dekpɛn
dokolonj wolɛewo pou.

¹⁰ Kenje Wurubuare kpilale batooroote
njon mo wola o kabereɛe. O kawola ke ne, te
kyolobii dinaa njon o ne kpaɛ ngba boalanj
na daakpee ne, leewo adido kaa yala
boonerj na lonje njan ne ppu lee tɛɛle man

ne kekpase atooro man dekpɛn dokolonj
man wolɛɛ nja pou. ¹¹ Kyolobii njonan yele
yena Njanje. Mena ɔɔ lonje njan pou
kekpase atooro man dekpɛn dokolonj yɛɛ
njanj, te balan banj pou bɔɔ nyooɛe lonj
kenanj ne, be man burum yekeewo lee ke
njanj kenj ɔɔ.

¹² Kenanj wole te Wurubuare kpilale
banaarate njon mo wola o kabereɛe. O
kawola ke ne, te weese kekpase atooro
man dekpɛn, na gyaalanj kekpase atooro
man dekpɛn, na kyolobiise kekpase atooro
man dekpɛn pou gyoo ditintɛɛe tuum. Wee
dibiliin mo kekpase atooro man dekpɛn
dokolonj te nyinj kenmanjee korakora ya.
Mena mo te be kpala nelim man akpɛn
atooro na, ke man dekpɛn dokolonj mo te
nyinj kenmanjee ya.

¹³ Me ka senj mee keɛ ne, te me naa
otoloku njolo na o ne furufu adido adido.
Kenje me nyiiwo o ne yako kenkenj nyiaa,
“Balan banj baa kyaa tɛɛle kei ɔɔ kelii de-
banj kenj Wurubuare kpilala batooro akanj
banj baa wola be kabereɛe ne, baa laako
bola bola!”

9

¹ Kenan wole te Wurubuare kpilale
banonje njon mo wola o kabereɛe kenj. O
kawola ke ne, te me naa kyolobii njolo
kuluwo lee adido kaa yala tɛɛle man.
Botɔɔ te Wurubuare moo safowaa kenj bɛɛ
mo toro disim kenj tɔɛ bɔɔ kyilimkyilim
kenj ke tanj oto ya ne fa kyolobii njon. ² O
ka toro bɔɔ kenj nɔɔ ne, nyooɛe leewo ke
man ngba mena kenj nyooɛe na lee boalanj
degyapaa man ne. Te nyooɛe kenj yela
weese na njoma pou biriwo tuum. ³ Kenje
akpataana leewo nyooɛe njan man kaa yala
tɛɛle ɔɔ. Te be faa wo donj kenj baa mo to
balanj ngba kanase ne. ⁴ Be yako wo nyi be
na wolɛɛ tɛɛle kei ɔɔ njalese na daase na
aboo njan ne tuu tɛɛle ɔɔ ne ya. Mona baa
naase balan banj Wurubuare ta do wo nso
be tirinooɛe ɔɔ ya ne diyem. ⁵ Ba te fa wo
donj nyi baa ko balan benanj ya. Mona be
faa wo donj bo nyi baa mo naase wo diyem
gyaalanjna banonj. Te diyem kenj bɔɔ naa
ne, wee wo ngba kana ɔɔ na walan ne.
⁶ Mena weeya njenan man ne, balan baa
gyae yenj nyi baa yenj mo bɔɔ gyae baa yenj
ya. Baa gyae nyi yenj de kaa mo wo, mona
yenj be gyae waa benaa wo ya.

⁷ Mena akpataana benanj yɛɛ ngba
deɛkyonje banj bɔɔ desina wo baa mo gyu
yoo ne. Aboo njaale gyakaa ba nyeeɛa ɔɔ
ngba kototooɛe njan bɔɔ mo koba yayam
yɛɛ nja ne, te be siagbɛɛ mo yɛɛ ngba
denibalanj ne. ⁸ Ba wose wona yɛɛ ngba
ala nyeenyooɛe ne, te be kela mo yɛɛ ngba
dinaate kela ne. ⁹ Na aboo njaale mataa be
konooɛe ɔɔ, njaba nyeele pampasanj njan

yoonootena na mo gyee be konoo ne. Te be benkelee mo ne yee yeesa ngba deekyonse burum ne tuu na be kotase bee gyu yoo ne. ¹⁰ Na be dana gyonse njan ne to balan ngba kanase ne. Te donj kenj baa mo naase balan diyem gyaalanja banonj ne, doo bo be gyonse njanan man. ¹¹ Be gyoo njon o ne kee be doo yena obonsam kpilale njon o ne kee bo kyilimkyilim kenj ke tanj oto ya ne doo ne. Gyudatena dei man na bee baake e nyi Abadon, te Girikitena dei man na bee baake e nyi Apoliyon kenj nawolo nyi Abocwoleere. ¹² Kayeyee gyan gbate kenj kaalanja laa ne. Ala mo donj gbex ne konj.

¹³ Kenje Wurubuaere kpilale loorote njon mo wola o kabere. O kawola ke ne, te me nyii woya naale lewo Wurubuaere kedeesa boe kenj boo mo koba yayam yee ke te ka senjee Wurubuaere siaman ne, ka yenaase anaara njan man. ¹⁴ Woya njanan yako Wurubuaere kpilale loorote njon o dana kabere kenj ne nyiaa, "Tina obonsam kpilala banaara banj boo bake wo do boo dinaa Efurate man ne yela." ¹⁵ Mena doo be tinaa wo yela. Na Wurubuaere te desina wo see fa mena debanj kei, na mena wee kei na mena gyaalanj kei na mena kulutoo kei, nyi baa koe teelee kei doo balan kekpase atooro man dekpenj dokolonj. ¹⁶ Kenje ba wola man balan banj be kyaa deekyonse banj doo ne be yaanoole. Na be yaanoole yee kakponj kakponse sonononje ala (200,000,000). ¹⁷ Deekyonse na balan banj be kyaa be doo te moo naa wo ngba dose man ne, be dinoo yaa mee gyae maa wola njon ne. Nyeela pampasan njan balan banj be kyaa deekyonse banj doo ba mo gyee be konoose ne, je naale yasae ngba boalanj ne, te naale mo birxe yuu te naale mo yee keyim nunj ngba kpatakpela ne. Deekyonse banj nyeeya yee ngba dinaate nyee ne. Na boalanj na nyoose na kpatakpela na lee be noose man. ¹⁸ Boalanj na nyoose na kpatakpela njan ba lee be noose man ne, njan yena kayeyee nombia njan ba ko teelee kei doo balan kekpase atooro man dekpenj dokolonj ne. ¹⁹ Deekyonse banj donj kenj bex mo koe balan ne doe be noose na be gyonse man. Be gyonse yee ngba doma ne, te je dana nyeeya njan bex mo gooli balanj.

²⁰ Balanj banj boo kaa teelee kei doo kenj be ta yem lee mena kayeyee nombia kenja man ya ne, te tina be nombiakumee keyee yela ya. Ba te kyeekee ba agyuenj na baa tina aboo njan banj gbagba ba mo be nyinjmaase yee ja ne kasom yela ya. Be te tina felinkumee na beenenj njan banj gbagba ba mo koba yayam yaa koba wolom yaa nyeela yaa boya yaa daase yee ja ne kasom yela ya. Mona mena

beenenj kewo bee naa ya, te je bee nyii dei ya te je bex tee mo ya. ²¹ Mena ke mo te ba te kyeekee ba agyuenj na baa tina balan kakoe, na nmeesenj nombia na kafonj nombia na nmeelenj nombia yela ya.

10

Wurubuaere kpilale njon o dana tonebii kenj boo bo ke ne

¹ Kei wole ne, ma besewo naa Wurubuaere kpilale donje nolo bela na o ta lee adido o ne konj. Na debuanta te kilisi o wose gyanee ngba kegba te o doona ne, te kolo mo te kilisi o nyee gyanee ngba okyimaale ne. O siagbex ne jalakee ngba weese ne, te o nawoo mo yee ngba daakpeese na boalanj senjee la ne kpaa ne. ² Na o dana tonebii daale kenj boo gyuuu ke ne o nyinjmaa man. Kenje o moo o dunolunj nae gyakaa epo doo, na o demena nae mo senjee teelee doo. ³ Kenje o fae yeesa kenjenj ngba dinaate muusu la ne. O ke fae yeesa kenj ne, te oga faewo betabonyetooro. ⁴ Oga ke fae betabonyetooro kenj ne, nafa me gyaewo nyi maa njmarase kpene kenj moo nyii lee oga kefae kenj man ne see. Mona me nyii woya naale lee adido kenj ne yako man nyiaa, "Kyanj nombia njan n be nyii ne do n nyee man. Na njmarase ja see ya." ⁵ Botoo te Wurubuaere kpilale njon moo naa o senjee kenj o nae daale gyakaa epo doo, te o nae daale mo senjee teelee doo ne gynaa o dunolunj nyinjmaa adido.

⁶ Kenje o kanya Wurubuaere njon o kyaa kekpaakekpaa, te o be yee adido na aboo njan pou je kyaa botoo, na ateta na aboo njan pou je kyaa kebo, na epo na aboo njan pou je doo ke man ne ntam. Ntam kenj o be kam ne yena nyiaa, "Wurubuaere be gyae waa doo wole lee kpene kenj o ne gyae nyi waa yee ne man ya. ⁷ Mona debanj kenj Wurubuaere kpilale nyetoorote njon waa wola o kabere kenj ne, debanj kenanj te nombia aweesenj njan Wurubuaere be yako fa o tewulee banj be yee wa akpenj kpenjgyoo rawo ne, gyae ke konj mena."

⁸ Botoo te woya njan moo nyii lee adido kaalanj ne besewo kolosi fa manj bela nyiaa, "Ta gyu ke lee tonebii kenj boo gyuuu ke ne lee Wurubuaere kpilale njon o senjee te o nae daale gyakaa epo doo, te o nae daale mo senjee teelee man ne nyinjmaa man." ⁹ Mena doo me gyuuwo Wurubuaere kpilale njon gyanj nyi waa mo tonebii kenj fa manj. Kenje o yako manj nyiaa, "Lee ke na n ke tao ke. N ne tao ke ne, ke gyae ke yee nenj gyonj n noomanj ngba teeboo ne. Mona akpaa n lila ke na, ke gyae ke yee njan n tooman." ¹⁰ Botoo te me lee tonebii kenj lee Wurubuaere kpilale njon nyinjmaa man

te ma moo ke tao. Me kɛɛ tao ke nɛ, na ke dana gyonŋ ngba teebɔɔ nɛ me nɔɔman. Mɔna ma ke tao ke mo lila nɛ, me tɔɔman pou yɛɛ manŋ nanŋ bo. ¹¹ Ma ke tao ke tanŋ nɛ te me nyiiwoyaa njaale yako manŋ nyiaa, “Kaboena nyi nya bese gyɔ Wurubuarɛ nombia njan ɔ be yako nenŋ nɛ dekpɛnkpɛn fa balanŋ burum, na tɛɛlese na deise na gyoonenŋ ngba mena kenŋ Wurubuarɛ ba lese wola nenŋ nɛ.”

11

Wurubuarɛ adanseetena bala banŋ

¹ Kenŋa wɔle nɛ, te njolo faa manŋ gbuto kenŋ ke yɛɛ ngba danŋ kenŋ bɛɛ mo maa kolo nɛ. Kenŋte ɔ yako manŋ nyiaa, “Koro gyu ke maa Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenŋ na Wurubuarɛ kedeesa boe kenŋ, na n ke kala balanŋ banŋ pou bɛɛ som Wurubuarɛ botɔɔ nɛ. ² Mɔna na maa tɛɛle kenŋ ke doo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenŋ yenaase nɛ ya, nawolo nyi be ta mo botɔɔ fa balanŋ banŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. Banŋ ne gyae la baa di donŋ Gyerusalem donɔɔ kenŋ doo gyaalanŋa sɔnjola na ala. ³ Te maa kpila ma adanseetena bala, na baa do lia abɔɔ kɔŋ kaa kolosi me nombia njan mɔɔ lese wola wɔ nɛ gyaalanŋa sɔnjola na ala.”

⁴ Adanseetena bala banŋ yena oliifi daase ala na kanease daase ala njan senjɛɛ Wurubuarɛ njan ɔ yɛɛ tɛɛle kei pou Gbenjgyoo e nɛ siaman nɛ. ⁵ Akpaa njolo de kɔŋ nyi ɔ kaa yɛɛ mena Wurubuarɛ akpɛnkpɛn gyɔɔra bala kɛwɔ nombiikum daale nɛ, boalanŋ na lee be nɔɔse man kaa ko be kolala benanŋ. Te walanŋ kamase njan ɔ ne gyae nyi waa yɛɛ wɔ kolo kum daale na, mena gbɛɛ kenanŋ man te bɛɛ mo ko ɔtenate. ⁶ Mena Wurubuarɛ akpɛnkpɛn gyɔɔra bala kɛwɔ dana donŋ, kenŋ baa tale tɔ gbɛɛ nyi debanŋ kamase kenŋ baa kolosi Wurubuarɛ nombia na ɔga na njɛɛ ya. Be dana donŋ kenŋ baa tale yela lonjɛ pou ka bese fatabo, te baa tale yela kayeyɛɛ kamase mɔ ke yala tɛɛle kei doo debanŋ kamase kenŋ bɛɛ gyae.

⁷ Akpaa Wurubuarɛ akpɛnkpɛn gyɔɔra bala banŋ de kolosi be nombia njan tanŋ nɛ, wonembukum njan ɔ ne kyaa lee bɔɔ kyilimkyilim kenŋ ka be tanŋ ɔto ya man nɛ, waa kaa yokii na wɔ na waa di be doo na waa koe wɔ. ⁸ Te baa tina ba woyna yela donɔɔ dinaa kenŋ abontere man. Mena donɔɔ kei man te be gyɔɔ be Gbenjgyoo sakaa ɔpanɔanŋ doo ko. Balanŋ ta do mena donɔɔ kenanŋ yele nyi Sodom yaa Igyipite. ⁹ Balanŋ baa lee donɔɔse kpookpoo, na deise kpookpoo na tɛɛlese kpookpoo man kɔŋ kaa kɛɛ woyna benanŋ weeya atooro na yaale. Mɔna balanŋ baa bɛɛ nyi be na wuu wɔ ya. ¹⁰ Ba yɛn gyae ke yɛɛ

tɛɛle kei doo balanŋ gyonŋ. Baa di wee kenanŋ ngba ba wee dinaa daale nɛ, na baa kyɛɛ donŋa abɔɔ. Nawolo nyi Wurubuarɛ akpɛnkpɛn gyɔɔra bala kɛwɔ naase balanŋ diyem nideli tɛɛle kei doo.

¹¹ Mɔna weeya atooro na yaale kei wɔle nɛ, Wurubuarɛ yela ɔ weeseɛ kaa gyoo be man te be fonawɔ koro kyaa. Kei yela gyakolonŋ gyoo balanŋ banŋ pou bɔɔ naa wɔ nɛ nideli. ¹² Botɔɔ te Wurubuarɛ kpilala bala banŋ nyiiwoyaa njaale kolosiwɔ na wɔ kenkenŋ lee adido nyiaa, “ɛ gyɛn kɔŋ adido kɛbo.” Kenŋte ba moowɔ njoma man gyɛn gyu adido, na be kolala banŋ senjɛɛ bɛɛ kɛɛ wɔ. ¹³ Mena debanŋ kenanŋ man nɛ, tɛɛle wosiwɔ nideli kenŋ nyi donɔɔ dinaa kenŋ kekpase kufu man dekpɛn dokolonŋ yɛɛwɔ. Tɛɛle kewosi kenanŋ mɔ koo balanŋ kakponjɛ nyetooro (7,000). Te gyakolonŋ gyoo balanŋ akanŋ banŋ be ta yem ya nɛ, te ba lese Wurubuarɛ njan ɔ kyaa adido nɛ yele. ¹⁴ Kayeyɛɛ nombia njan alate kaalanŋ laa, te atoorote mɔ nɛ kɔŋ.

Be kawola kabere nyetoorote kenŋ

¹⁵ Kenŋte Wurubuarɛ kpilale nyetoorote njan wola ɔ kabere. ɔ kawola ke nɛ, te me nyiiwoyaa njaale lee adido kenkenŋ nyiaa, “Nenɛɛ tɛɛle kei doo gyoori ta bese de Gbenjgyoo Wurubuarɛ na ɔ bu nyeeɛere njan wui, te de Gbenjgyoo Wurubuarɛ ne gyae la waa di gyoori kekpaakek-paa.”

¹⁶ Kenŋte kegyiise sao banaara banŋ be kyaa be gyooro gbɛɛɛ doo Wurubuarɛ siaman nɛ, korowɔ bunji som Wurubuarɛ. ¹⁷ Te be yakowɔ nyiaa,

“De Gbenjgyoo Wurubuarɛ donŋ pou Gbenjgyoo,
nyanŋ kyaa la kaalanŋ te nyanŋ sɛɛ la n kyaa.

Dɛɛ do nenŋ nɔɔ nawolo nyi
n ta mo n donŋ kenŋ ka dokoso be kyaa ya nɛ,
n nɛ di gyoori tɛɛle kei doo.

¹⁸ Balanŋ banŋ bɔɔ gyɛn nenŋ ya nɛ ta gyɛn banŋ n doo,
mɔna nenɛɛ te kaboena nyi nya lese n banŋ wola.

Debanŋ te lii kenŋ nyanŋ ke di balanŋ banŋ bɔɔ yekee nɛ nombia,
na n ke tɔ n tewuleɛ akpɛnkpɛn gyɔɔra na n balanŋ banŋ pou bɛɛ som nenŋ nɛ kom.

N ke tɔ balanŋ banŋ bee yee nenŋ nɛ,
na balanŋ banŋ be dana yele,
na balanŋ yakaa nyibanŋ pou kom.

Te debanŋ te lii kenŋ nyanŋ ke wɔlɛɛ balanŋ banŋ pou
bɛɛ wɔlɛɛ tɛɛle kei nɛ.”

¹⁹ Botɔɔ te be kyaŋa Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ ke kyaa adido ne toro, te me naa Nɔɔkebakese Adakaa keŋ. Keŋte ɔga ŋmaalewɔ te ɔ faewɔ, te tɛele wosiwɔ te akpelenkpelenɓia dinaana yalawɔ.

12

Alo fulute ŋolo na wonembukum dekpatakpere ŋolo wose man nombia

¹ Keŋa wɔle te gyakolonɔ nombia ŋaale lese ŋa wose wola lee adido bela. Me naa alo ŋolo na weese kilisɛɛ na e ŋgba keŋ te ɔ doona ne, te gyaalanɔ mɔ doo ɔ nawɔɔ tɛɛ. Na ɔ wuuna gyooro kototɔɔ keŋ kyolobiise kufu ala mataa na ke. ² Na alo ŋonanɔ dana fulu keŋ ɔ na donɛe, te weelen keŋ dɔɔ ɔ ne fae yeesa.

³ Keŋte ma besewɔ naa gyakolonɔ nombia ŋaale lee adido bela. Me naa wonembukum yayam dekpatakpere ŋolo na ɔ yeɛ ŋgba lanɔŋ ne, na ɔ dana nyeeya nyetooro na woo kufu. Na gyooro kototɔɔse nyetooro yakaa ɔ nyeeya ŋan dɔɔ. ⁴ Akpaa n kpala kyolobiise man akpeŋ atooro na, wonembu ŋon moo ɔ gyuŋ gberaa ŋe man dekepeŋ dokolonɔ lɔ tɛele man. Na wonembu ŋonanɔ seŋɛɛ alo ŋon ɔ na donɛe ne siaman, nyi akpaa ɔ lola ɔ bu ŋon na waa mo e lila debokenaŋ man. ⁵ Botɔɔ te alo ŋon lola bu baale ŋon waa di gyoori tɛele kei dɔɔ balanɔ pou dɔɔ, keŋ ɔ be gyae waa wii be waranase ya ne. ɔ ka lola bu ŋon pe, te be kaa too e leo lee ɔ naa ŋon nyinɔmaa man mo e gyu kefa Wurubuare ŋon ɔ kyaa ɔ gyooro gbeli dɔɔ ne. ⁶ Keŋte alo ŋon yeuwɔ ka gyoo kefula man, botɔɔ keŋ Wurubuare be desina see e nyi baa keɛ ɔ dɔɔ gyaalanɔna soŋola na ala.

⁷ Keŋte yoo yalawɔ adido botɔɔ. Wurubuare kpilale kegyia Maেকেle na ɔ tewuleɛ yoowɔ na wonembukum dekpatakpere ŋon na ɔ tewuleɛ. ⁸ Mona wonembukum ŋon na ɔ tewuleɛ te yeɛ donɔ ya, mena dɔɔ be te nyinɔ dasenɔae adido botɔɔ ya. ⁹ Keŋte be gegi wonembukum ŋon lee adido botɔɔ. Ŋon yena benenɔ benenɔ dom ŋon beɛ baake e nyi yeɛle wɔleɛre yaa ɔbonsam, ŋon ɔ na beo balanɔ pou tɛele kei dɔɔ ne. Te be funɔ ŋon na ɔ tewuleɛ banɔ pou lee adido kaalo tɛele man.

¹⁰ Botɔɔ te me nyii woya ŋaale adido ne yako keŋkeŋ nyiaa,

“Neneɛ debanɔ keŋ Wurubuare
waa lɛɛ ɔ balanɔ nyee ne te lii.
Wurubuare ta lese ɔ donɔ na ɔ gyoori debɔɔ,
te Kristo nyeeleɛre ŋon mɔ ta lese wola nyi
ɔ dana donɔ tɛele kei balanɔ pou dɔɔ.
Nawolo nyi be te funɔ ɔbonsam ŋon

ɔ na mo nombiakumɛɛ gyakaa Kristotena dɔɔ
Wurubuare siaman nelim na ka weese ne ke lɔ tɛele man.

¹¹ Nambu ŋon ɔ ba mo ɔ wose fa kedeesa ne fatabo,
na anokoare nombia ŋan bɔɔ kolosi ne,
ŋan te ba moowɔ di ɔbonsam dɔɔ.
Be te wii banɔ gbagba nyeedonɔ ya,
mona ba moo ba wose fa yenɔ lee ba keleɛdi dɔɔ.

¹² Mena dɔɔ emɛɛ banɔ pou e kyaa Wurubuare man ne,
e yela ke yeɛ ŋon gyon.
Mɔ emɛɛ banɔ pou e kyaa tɛele kei dɔɔ
na epo man ne e laako,
nawolo nyi ɔbonsam ta mo banɔ tisi lee Wurubuare man kɔŋ e gyan.

ɔ ta mo banɔ tisi kɔŋ,
nawolo nyi ɔ gyeŋ nyi ɔ weeya ŋan be kaa tɛele kei dɔɔ ne ta boo ya!”

¹³ Debanɔ keŋ wonembukum ŋon be naa nyi be te funɔ e lee Wurubuare man kaa lɔ tɛele man ne, te ɔ korowɔ ɔ ne gegi alo ŋon ɔ ba lola bu baale ŋon ne. ¹⁴ Mona Wurubuare faa alo ŋon otoloku dinaa ŋolo benkeleɛ ala, na waa nyinɔ tale mo furufu yela wonembukum ŋon gyu kefula man, botɔɔ keŋ bɔɔ desina see e nyi baa keɛ ɔ dɔɔ kulutooneŋ atooro na yale ne, na wonembukum ŋon be nyinɔ gbɛɛ ke yeɛ e kolo botɔɔ ya. ¹⁵ Botɔɔ te wonembukum ŋon puu lonɔ lee ɔ nooman ŋgba boo kakkela ne, na ke gyoo alo ŋon lanɔ. ¹⁶ Mona tɛele kyoo alo ŋon. Tɛele beɛwɔ te ke nyoo lonɔ keŋ pou wonembukum ŋon be puu lee ɔ nooman ne. ¹⁷ Mena dɔɔ wonembukum ŋon gyeŋa banɔ alo ŋon dɔɔ, te ɔ lanɔawɔ yela e nyi ɔ kaa yoo na ɔ bia akanɔ banɔ. Alo ŋonanɔ bia benanɔ yena balanɔ banɔ pou bee di Wurubuare nombia ŋan dɔɔ, te bee di Kristo wose man adanseɛ ne. Keŋte wonembukum ŋon gyuuwɔ ka seŋ epo nooman.

13

Wonembukum ŋon ɔ ba lee epo man ne

¹ Botɔɔ te me naa wonembukum ŋolo na ɔ ta lee epo man ɔ ne kɔŋ. Na ɔ dana woo kufu na nyeeya nyetooro, te gyooro kototɔɔse wue woo ŋan pou dɔɔ. Te be ŋmarase mmusuo nombia ŋaale yakaa nyee kamase dɔɔ. ² Wonembukum ŋon mɔɔ naa ne yeɛ ŋgba mokɔɔte ne. ɔ dana gelase ŋgba ɔsakuru ne, te ɔ nɔɔ mɔ yeɛ ŋgba dinaate ne. Keŋte wonembukum gyangbate ŋon moo ɔ donɔ na ɔ gyoorobiiri na ɔ kegyiiri ŋan pou ɔ dana ne fa wonembukum kei. ³ Gyam dinaa daale kyaawɔ kyaa wonembukum ŋon nyee keŋ daale

doo kenj nafa ke gyae ke tale ko e, mona gyam kenanj ta yem. Wonembukum nonanj nombia dana gyakolonj, mena doo taele kei doo balanj pou sila e. ⁴ Balanj burum som wonembukum dekpatakpere non, nawolo nyi na o ta mo o donj fa wonembukum kei. Ba som wonembukum kei te be kelee e nyiaa, "Amote kyaa la ngba wonembukum kei ne, te amote mo ne gyae la waa tale yoo na e?"

⁵ Kenje be feefuwo do wonembukum non nyi waa yee keyira nombia, na waa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare. Te be faa e donj nyi waa mo di taele kei doo gyaalanja sɔɔnola na ala. ⁶ Te wonembukum non gyuuu o nɔɔ kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare wolee o yele, na o deni dinaa kenj na banj pou be kyaa Wurubuare man ne. ⁷ Kenje ba besewo fa e donj nyi waa mo yoo na Wurubuare balanj banj na waa di be doo. Te be faa e donj bela nyi waa mo di akpanalanje, na taele kei doo balanj na deise na lonjoro kamase balanj doo. ⁸ Taele kei doo balanj burum baa som wonembukum kei. Mena balanj kewo yena balanj banj ba te nmarase ba yela do nyeedonj tone kenj man ya ne. Nyeedonj tone kenanj yee Nambu non o ba mo o wose fa kedeesa leenanj taele kei kewalanj ne wui. ⁹ Walanj non o dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa tei. ¹⁰ Akpaa yee nyi baa kyanj njolo yoo man na, yoo man te baa tanj kyanj e. Te akpaa yee nyi njolo waa yenj sila nooman na,

sila nooman te waa tanj yenj.

"Kei nawolo baa nyi,
kaboena nyi Wurubuare balanj baa
nyinj konoo
na baa senj kenkenj ba kelee di man."

Wonembukum non o be beee lee taele man ne

¹¹ Botoo te ma besewo naa wonembukum njolo te beee lee taele man bela. Na o dana woo ala ngba nam ne, mona o kekolosi yee ngba wonembukum dekpatakpere non ne. ¹² Donj kenj wonembukum gyanjbate non dana ne, kenj te balate kei mo dana o ne yee o tom o doo non yele man. Te o yela taele kei doo balanj pou som wonembukum gyanjbate non o dana gyanjtare dinaa o nyeeman ne. ¹³ Wonembukum kei mo yee gyakolonj nombia dinaana. O yela boalanj gba koranj leewo adido konj kaa yala taele man te balanj pou naawo. ¹⁴ Lee gyakolonj nombia non o be yee wonembukum gyanjbate non yele man ne doo, o talewo beo taele kei doo balanj pou. Te o njere wo te be maa bane ngba wonembukum gyanjbate non, boo mo yoosila gooli e o nyeeman yenj yenj

te o ta yem ya ne. ¹⁵ Be faa wonembukum balate kei donj nyi waa fa bane non boo maa ngba wonembukum gyanjbate non ne nyeedonj na waa tale kolosi, na waa yela baa koe banj pou boo beee nyi boo som bane nonanj ya ne. ¹⁶ Te mena wonembukum kei besewo njere walanj kamase, balanj banj be dana yele na balanj yakaa nyibanj, na banj be dana koba na ayematena na gyoorobia na gbenja pou yela ba doo wo nso be dunolonj nyinjmaase man na be tirinooose doo. ¹⁷ Walanj kamase non o be dana wonembukum gyanjbate non nso kenj ya ne, otenate be dana gbeye nyi waa yoo kolo yaa waa lee kolo ya. Nso kei yena wonembukum non yele, yaa o yele kenj nomba.

¹⁸ Walanj non Wurubuare be fa e nyansa ne, non waagenj ne gyae la waa tale nyii nombii kei man. Walanj non o dana agyuenj ne, non ne gyae la waa tale gyenj wonembukum non nomba kei yaanoole, nawolo nyi nomba kei yee deniwalanj njolo yele ke. Nomba kenanj yena sɔɔnonjse looro na sɔɔnjotooro na looro (666).

14

Nambu non na o balanj

¹ Kenanj wole ma besewo geese kee na, te me naa Nambu non o ba mo o wose fa kedeesa ne senje Siyon bula kenj doo. Na balanj kakponje kufu bala akpenj kufu ala (144,000) senje Nambu nonanj gyanj. Ba te nmarase Nambu non yele na o kya Wurubuare yele gyakaa mena balanj benanj tirinooose doo. ² Kenje me nyii woya njaaale lee adido ngba boo wuu la waale ne lam ne, te ka besewo wii ngba oga fae la ne. Woya njan moo nyii ne, njee yee ngba baale ne gyoo na adoleese ne. ³ Mena balanj kewo senjawo Wurubuare gyooro gbeli kenj, na wonise banaara banj na keyiise banj siaman kpee noonenj wole. Te njolo te tale kasee noonenj kenanj kpu na balanj kakponje kufu bala akpenj kufu ala (144,000) banj Wurubuare be to ba nyeeman kom lee wo lee taele kei doo ne ya. ⁴ Mena balanj kewo yena balanj banj boo tela ba wose nideli, kenj ba te doo na ala yaa baala see korakora ya ne. Bee sila Nambu non gyuu yenanj kamase kenj o ne gyuu ne. Balanj kewo yena balanj banj Wurubuare be to ba nyee man kom lee wo lee taele kei doo ne. Be ta mo wo fa Wurubuare na o Nambu non, ngba mena kenj walanj na mo o wooman weenee gyanjgba nyinjan deesi fa Wurubuare ne. ⁵ Be te di dekara see korakora ya, te nombiikum kamase mo be mataa na wo ya.

Wurubuare kpilala batooro banj

⁶ Kenan wole te ma besewo naa Wurubuarɛ kpilale nolo na ɔ ne furufu felin man adido. Na ɔ dana Kristo nombia kpaakpaa njan nje kyaa kekpaakekpaa ne waa kolosi fa deise, na akpanalanje na tɛele kei dɔɔ balan pou. ⁷ Kenje ɔ kolosiwo kenken nyiaa, "E yee Wurubuarɛ na e ka lese ɔ yele, nawolo nyi ɔ nombia kedi deban kenj te lii. E som Wurubuarɛ, nawolo nyi njan yena adido na ateta na epo na lonje pou."

⁸ Botoo te Wurubuarɛ kpilale balate nolo mo konjawo kaa yako nyiaa, "Babilon donoo dinaa kenj te yelee. ɔ te yale, nawolo nyi ɔ ta mo ɔ kafon nombia kyanjee tɛele kei dɔɔ balan pou. ɔ kafon kei yee yaa ngba solon donje te ɔ moowo fa tɛele kei dɔɔ balan te be nyoowo deese ne."

⁹ Kenje Wurubuarɛ kpilale batoorte nolo mo kaa yakowo kenken nyiaa, "Ak-paa nolo da som wonembukum njan, yaa bane njan booo maa ngba njan ne, yaa ɔ see te ba do e nso ɔ nyinmaa man yaa ɔ tirinoo dɔɔ ne, be gyae ke de fa e ya. ¹⁰ Wurubuarɛ waa gyej ban otenate dɔɔ na waa wɔj ɔ dejele nideli. Gyae ke yee ngba Wurubuarɛ gbagba moona solon donje do leenoo kenj nawolo nyi ɔ ta gyej ban ne man fa e. Mena walan njan njan waa naa diyem nideli boalan kenj ne kpaan ngba ba moo kpatakpela bo do ke man ne Wurubuarɛ kpilala na Nambu njan siaman. ¹¹ Boalan kenj man mena walan njan njan waa yeyee ne, ke nyooose gyae ka gyej gyu adido kekpaakekpaa. Te balan ban be som wonembukum njan, na bane njan booo maa ngba wonembukum njan njan ne, na ban pou booo do wo wonembukum njan njan nso ne, booo gyae baa feefo korakora ya. Baa naa diyem nideli nelim na ka weese." ¹² Mena dɔɔ kaboena nyi Wurubuarɛ balan ban be di Wurubuarɛ mmaraase dɔɔ, te be silana Yesu anokoare man ne, baa nyin konoo na baa sej kenken gbee kamase man. ¹³ Kenje me nyii woya njaale lee adido bela nyiaa, "Nmarase see nyiaa, 'Balan ban pou baa yej de Gbenjyoo yele man lee gyej wee kei ne gyu ne, ban na nyeebam.'" Kenje Wurubuarɛ felin njan mo seewo nyiaa, "Ayi, ke yee ampan. Baa feefo lee be kaale pou man, nawolo nyi be nombia njan booo yee ne ne gyae la ke sila wo."

¹⁴ Ma besewo geese kee na, te me naa njoma wolomee njaale. Te me naa nolo kyaa njoma njan dɔɔ ngba "Deniwalan" ne. ɔ wuuna gyoooro kototoo ɔ nyee dɔɔ, te ɔ dana sakawa kenj kee bee banban ne ɔ nyinmaa man. ¹⁵ Kenje Wurubuarɛ kpilale nolo mo leewo Wurubuarɛ osom deni dinaa kenj man adido konj, te ɔ kolosiwo kenken yako walan njan ɔ kyaa njoma njan

doo ne nyiaa, "Mo n sakawa kenj na n ke keeree weenee njan. Nawolo nyi tɛele kei dɔɔ weenee njan te yee, te nja kekerɛe mo deban te lii." ¹⁶ Mena dɔɔ walan njan ɔ kyaa njoma njan dɔɔ ne, funja ɔ sakawa kenj keeree aboo njan pou njan yee tɛele dɔɔ ne.

¹⁷ Kenan wole te Wurubuarɛ kpilale nolo mo besewo lee Wurubuarɛ osom deni dinaa kenj man adido bela. Na njan mo dana sakawa banban daale. ¹⁸ Kenje Wurubuarɛ kpilale nolo mo leewo botoo kenj bee deesi fa Wurubuarɛ ne man konj. Wurubuarɛ kpilale kei ne kee na kedeesa boalan kenj dɔɔ. Te ɔ fae yeesa kenken yako walan njan ɔ dana sakawa banban kenj nyiaa, "Mo n sakawa kenj na n ke ko gerepo saase njan pou njan yee tɛele kei dɔɔ ne lee nje wonje njan man." ¹⁹ Mena dɔɔ Wurubuarɛ kpilale njan mo funja ɔ sakawa kenj ko gerepo saase njan pou lee nje wonje man, te ɔ funja nja do booo dinaa kenj man be njamaase bia njan lese nja lonj mo yee solon ne. Mena booo kei sejee fa Wurubuarɛ ban kum kenj. ²⁰ Kenje be sakatee gerepo bia njan botoo njamaase nja lese nja lonj donoo kenj nooman. Te lonj kenj ba lee nje man ne bese fatabo te nje lanjawo ngba booo ne. Fatabo kenan kelan dɔɔlonj man gyae ke yee ngba maelese sojononje ala ne (200), te ke siilinj mo gyae ke yee ngba nawootooose anoj ne.

15

Wurubuarɛ kpilala ban be dana kayeyee nombia nyetooro ne

¹ Kenan wole te ma besewo naa gyakolon nombii dinaa daale Wurubuarɛ man adido bela. Me naa Wurubuarɛ kpilala nyetooro baale na be dana kayeyee nombia nyetooro. Kayeyee nombia kenja yena Wurubuarɛ balan dejele kewonj otomante kenj. Nawolo nyi nja de kaa lam na, Wurubuarɛ mo woe gyae ke fee.

² Kenje me naa kolo gyoooro gbeli kenj siaman ngba epo lonj ne. Na ke yee gelengelen te kee njalakee ngba diiku ne, na boalan mo kyakalee ke man. Te me naa balan baale sejee epo kenan nooman. Balan benan yena balan ban booo yoo di wonembukum njan na bane njan booo maa wonembukum njan dinoo man, te ɔ nombia sejee fa ɔ yele dɔɔ ne. Na be dana adoleese njan Wurubuarɛ be fa wo ne. ³ Na bee kpee Wurubuarɛ tobaale Mosesi noonej, na Nambu njan noonej nyiaa,

"De Gbenjyoo Wurubuarɛ donj pou nyee, n nombia njan n ne yee ne yee nombia dinaana nja,

te nje dana gyakolonj.

Nyan yena tɛele kei dɔɔ pou gyoo.

N nombia doo na ñe gbæe,
te ñe yæe anokoare m̄o.

⁴ De Gbengyoo,
amote kyaa la kenj ɔ be gyae waa yee nen
ya,
te amote m̄o be gyae la waa lese n yele
ya?

Nawolo nyi nyan nyaagenj koonj
yena walanj ñon ayimæe be doo n man
ya.

Tæele kei d̄oo balan pou baa k̄onj
kaa bunj nenj na baa som nenj.

Nawolo nyi n ta lese n nombia
ñan ñe doo na ñe gbæe ne deb̄oo.”

⁵ Kei wole te me k̄æe adido na, te me
naawo na Wurubuaere ɔsom deni dinaa
toomante kenj ne di adansæe nyi Wu-
rubuaere kyaa botoo ne ta toro. ⁶ Botoo
te me naa Wurubuaere kpilala nyetooro
banj be dana kayeyæe nombia nyetooro ñan
ne, ta lee Wurubuaere ɔsom deni dinaa
kenj man. Ba doona akaralee kegbase
wurikyim ñan ñe ñalakee ne, te ba
moo koba yayam ab̄ooɔɔse kpan karase
be konoose man. ⁷ Kenje wonise banaara
banj man ñolo moo koba yayam nyefalee
nyetooro fa Wurubuaere kpilala nyetooro
banj. Ab̄oo ñan doo nyefalee ñan man
ne, yæe kayeyæe kumæe ñan Wurubuaere
ñon ɔ kyaa k̄ekpaakekpaæe ne waa mo banj
mo ña do tæele kei d̄oo balan ne. ⁸ Botoo
te Wurubuaere gyoorobiiri na ɔ doj yela
nyooɔse kaa wulu Wurubuaere ɔsom deni
dinaa kenj man. Mena d̄oo ñolo te tale
gyoo Wurubuaere ɔsom deni dinaa kenj
man ya, kelii debanj kenj kayeyæe nombia
nyetooro ñan Wurubuaere ba mo fa ɔ
kpilala nyetooro banj ne tanjawa.

16

¹ Kenje me nyii woya ñaale Wurubuaere
ɔsom deni dinaa kenj man ne yako Wu-
rubuaere kpilala nyetooro banj kenjenj
nyiaa, “E gyu ke kyækeke Wurubuaere banj
kumæe ñan ñe doo e nyefalee nyetooro ñan
man ne woli tæele d̄oo.”

² Botoo te Wurubuaere kpilale gyangbate
ñon gyuuwo ke kyækeke kpene kenj doo ɔ
nyefale kenj man ne woli tæele d̄oo. ɔ ke
kyækeke ke woli tæele d̄oo pe, te gyamæe
kumæe ñaale kaa gyoo balan banj pou boɔ
do wo wonembukum ñon nso, te bæe som
bane ñon boɔ maa wonembukum ñonan
dinoo man ne.

³ Kenanj wole te Wurubuaere kpilale bal-
ate ñon m̄o kyækeke kpene kenj doo ɔ
nyefale kenj man ne do epo man. Botoo
te epo loj kenj kyækeewo yæe ñgba walanj
deyenje fatabo ne, te wonembu kamase
ñon ɔ doo epo man ne yenjawa.

⁴ Kenje Wurubuaere kpilale batoorote
ñon m̄o kyækeke kpene kenj doo ɔ nyefale

man ne do boonenj na lonje man, te ñe
popou bese fatabose. ⁵ Botoo te me nyii
Wurubuaere kpilale ñon ɔ ne k̄æe lonje ñan
d̄oo ne yakowo nyiaa,

“Nyanj yena Wurubuaere ñon n wulaa n
kyaa lee kewalanj kenj,
te nyanj yena Wurubuaere ñon n kyaa
debanj kei.

Nyanj yena Wurubuaere ñon ayimæe ka-
mase be doo n man ya.

Te n denjele kewonj kenj n ne wonj balan ne,
doo na ke gbæe.

⁶ Nawolo nyi ba koe n balan
na nya akpenkpenjgyooɔra banj.

Mena d̄oo te n moo fatabo fa wo nyi baa
nyoo,
ñgba mena kenj kaboena wo ne.”

⁷ Kenje me nyii ñolo kolosiwo lee botoo
kenj bee deesi ne nyiaa,

“Ampanj, de Gbengyoo Wurubuaere doj
pou nyee,
n nombia kedi yæe anokoare te ke doo
na ke gbæe.”

⁸ Kenanj wole te Wurubuaere kpilale ba-
naarate ñon m̄o kyækeke kpene kenj doo ɔ
nyefale kenj man ne woli weese d̄oo. Te be
faa weese doj nyi waa nyakee balan ñgba
boalan ne. ⁹ Mena d̄oo weese ñon nyakee
balanj banj nideli, te be falaa Wurubuaere
ñon ɔ dana doj mena kayeyæe nombia ñan
d̄oo ne yele. M̄ona be bæe ba te kyækeke ba
agyeñj na baa tina be nombiakumæe keyæe
yela, na baa lese Wurubuaere yele ya.

¹⁰ Kenje Wurubuaere kpilale banonje
ñon m̄o kyækeke kpene kenj doo ɔ nyefale
kenj man ne woli wonembukum ñon
gyooro gbeli kenj d̄oo. Botoo te ditinjæe
gyoo wonembukum ñon gyoori kenj pou.
Kayeyæe kenj be k̄onj balan d̄oo ne, yela be
nyii weelenj nideli te be tao be kela. ¹¹ Be
gyamæe ñan boɔ nyim na weelenj kenj boɔ
nyii ne, yela be falaa Wurubuaere ñon ɔ
kyaa adido ne. M̄ona be bæe ba te kyækeke
ba agyeñj na baa tina be nombiakumæe
keyæe yela, na baa k̄onj ɔ gyanj ya.

¹² Kenje Wurubuaere kpilale loorote ñon
m̄o kyækeke kpene kenj doo ɔ nyefale kenj
man ne, do booo dinaa kenj bæe baake
ke nyi Efurate ne man. Te loj kenj
pou yooow, na gbæe ke doo fa gyoonenj
banj baa lee weese d̄æele man k̄onj ne.

¹³ Botoo te me naa felinj kumæe atooro
ñaale na ñe yæe ñgba penlase ne. Ña
lee wonembukum dekpatakperè ñon na
wonembukum gyangbate ñon, na wonem-
bukum balate dekarate ñon n̄ooɔse man.

¹⁴ Mena felinj kumæe k̄ewo yæe ɔb̄onsam
tewuleɔwo, te be dana doj kenj bæe tale yæe
gyakolonj nombia dinaana. Be doj tæele kei
gyoonenj pou d̄oo bee yilaa wo, na be kaa
yoo na Wurubuaere donje ñon ɔ wee dinaa
kenj man.

¹⁵ De Gbenjyoo kpa nyiaa, “E toose nyi maa kɔŋ kaa futaa ŋon bo ngba n̄m̄eɛlate ne! Mena doo walaŋ kamase ŋon waa kyaa gyee keŋ ɔ be wolee ɔ wose ya, te waa desina ɔ wose keŋ ɔ be t̄eɛ diten̄teli na desɛŋ balan man mena wee kenan ya ne, ŋon na nyeebam.” ¹⁶ Ken̄te felin̄kum̄eɛ ŋan yilaa gyooneŋ ban, te be gyuuwo kegyanee botoo keŋ b̄eɛ baake ke Gyudatena dei man nyi Amagedon ne.

¹⁷ Kenan wole te Wurubuare kpilale nyetoorote ŋon mo kyeekee kpene keŋ doo ɔ nyefale keŋ man ne woli felin̄ man. Botoo te me nyii yeesa ken̄keŋ n̄aale lee gyoooro gbeli keŋ ke doo Wurubuare osom deni dinaa keŋ man ne nyiaa, “Neneɛ doo te tan!” ¹⁸ Kei wole te oga n̄maalewo agbaatee agbaatee, te ɔ faewo agbaatee agbaatee, te t̄eɛle wosiwo nideli. Leenan̄ deban̄ keŋ balan be kyaa t̄eɛle kei doo pou ne, t̄eɛle te wosi ta mena see ya. ¹⁹ Ken̄te donoo dinaa keŋ kpasewo akpen̄ atooro, te donooɛ dinaana ŋan pou n̄e kyaa t̄eɛle kei doo ne yeɛewo. Te Wurubuare toose nombiakum̄eɛ ŋan Babilontena be yeɛ ne, mena doo ɔ gyeŋa ban kum do wo nideli ngba mena keŋ kaboen̄a ne. ²⁰ Te donooɛ ŋan pou lon be kilisi n̄a gyan̄ee ne, na bulase pou n̄aalaawo. ²¹ Te akpelen̄kpelen̄bia dinaana ŋan n̄e dana yun̄ nideli ne leewo adido yala balan doo. Mena doo balan ban falaa Wurubuare lee kayeyee nombia ŋan akpelen̄kpelen̄bia ŋan ba mo kɔŋ be doo ne doo. Nawolo nyi diyem keŋ akpelen̄kpelen̄bia ŋan be naase wo ne, te yeɛ nsendee ya.

17

Futooli alo kum ŋon

¹ Kenan wole te Wurubuare kpilala nyetooro ban be dana nyefaleɛ nyetooro ŋan ne, be man n̄olo kɔŋawo me gyan̄ kaa yako man nyiaa, “Kɔŋ na maa wola neŋ mena keŋ maa wɔŋ futooli alo ŋon den̄eɛle. Alo ŋonan̄ yena donoo dinaa keŋ boo ban ke booneŋ burum nooman ne.”

² T̄eɛle kei doo gyooneŋ ta gyem tisi ɔ doo ke yeɛ kafon̄ nombia na e. ɔ ta mo ɔ kafon̄ nombia wole t̄eɛle kei doo balan pou nyee, ngba mena keŋ solon ne woleɛ solon nyooɔra nyeeya ne.

³ Ken̄te Wurubuare felin̄ ŋon kaa gyoowo me man nideli, te Wurubuare kpilale ŋon moo man̄ gyu depampaa dinaa daale man. Botoo te me naa alo n̄olo na ɔ kyaa wonembukum yayam n̄olo doo. Ba te n̄marase mmusuo yela ŋan n̄eɛ tia Wurubuare ne gyakaa ɔ doo pou. Wonembukum ŋonan̄ dana nyeeya nyetooro na woo kufu. ⁴ Na alo ŋonan̄ doona kanyan̄ yayam na agoo aboo. Te ɔ moo

koba yayam aboo na kegyan̄ase kpookpoo kpaakpaa nyin̄an ŋan n̄eɛ n̄alakee te n̄e dana koyadon̄ ne mia desina ɔ wose. Te ɔ dana koba yayam kuruwaa keŋ ɔ nombia nkarankaran̄ na ɔ futooli nombia ŋan be wulu ke man ne ɔ nyin̄maa man. ⁵ Ba te n̄marase yele daale keŋ walaŋ na walaŋ ba gyeŋ ka aseɛ ya ne gyakaa ɔ tirinoo doo nyiaa,

“BABILON DONOO DINAA,
FUTOOLI ALA POU BE NAA,
T̄EɛLE KEI NOMBIA NKARAN̄KARAN̄ POU
NYEE.”

⁶ Ken̄te me naawo na, alo ŋon te nyoo Wurubuare balan fatabo baa deese ngba solon te ɔ nyooɔwo ne. Balan kewo yena ban boo koe wo, keŋ boo mo be konoo pou sila Yesu ne doo. Ma kena alo ŋonan̄ ne, ma wose gbirisi man̄ nideli. ⁷ Botoo te Wurubuare kpilale ŋon boooɛ man̄ nyiaa, “Wɔŋ doo te n wose gbirisi neŋ? Yela maa lese alo ŋon na wonembukum ŋon ɔ dana nyeeya nyetooro na woo kufu, te alo ŋon kyaa ɔ doo ne nombia aweesen̄ ŋan man wola neŋ. ⁸ Wonembukum ŋon n be naa ne nafa na ɔ kyaa, mona neneɛ doo ɔ be kyaa bela ya. Waa lee boo kyilimkyilim keŋ ke tan̄ ɔto ya ne man kɔŋ, na ɔ kaa yeŋ leki. Nyi akpaa t̄eɛle kei doo balan ban pou ba te n̄marase ba yela doo Wurubuare nyeedon̄ tone keŋ ke kyaa leenan̄ kewalan̄ keŋ Wurubuare be yeɛ t̄eɛle kei ya ne de naa wonembukum ŋon na, gyakolon̄ gyae ke kyan̄ wo nideli. Nawolo nyi nafa na wonembukum kei kyaa, te neneɛ doo ɔ be kyaa ya. M̄ona waa bese kaa lese ɔ wose wola bela.

⁹ Walaŋ ŋon ɔ dana nyansa te ɔ gyeŋ nombia ne, ŋon ne gyae la waa tale nyii nombia keŋa man nideli. Wonembukum ŋon nyeeya nyetooro ŋan seŋeɛ fa bulasebia nyetooro, te bulasebia ŋenan̄ doo te alo ŋon ne kyaa. Bulasebia ŋenan̄ mo seŋeɛ fa gyooneŋ nyetooro. ¹⁰ Gyooneŋ kewo man banon̄ ta yekee. Loorote ŋon gyakaa ɔ ne di gyoori, te nyetoorote ŋon te kɔŋa ta ya. Akpaa nyetoorote ŋon de kɔŋ ne, waa di gyoori keŋ bo deban̄ kyomii na baa gegi e. ¹¹ Wonembukum ŋon ɔ be kyaa kaalan̄ te neneɛ ɔ be kyaa bela ya ne, ŋon yena gyoo gyanaarate ŋon te ɔ kpue gyooneŋ nyetooro ban man. Te ŋon doo ɔ ne gyu baa ɔ kaa yeŋ leki.

¹² Woo kufu ŋan n be naa ne, ŋan mo seŋeɛ fa gyooneŋ kufu, mona be te dii ta gyoori ya. Mo baa fa gyooneŋ kufu benan̄ na wonembukum ŋon don̄, na baa di gyoori deban̄ dokolon̄ bo. ¹³ Nombii dokolon̄ doo te gyooneŋ kufu benan̄ pou seŋeɛ. Baa yeɛ noodokolon̄ na baa mo be kegyiiri na be don̄ pou fa wonembukum ŋon, na waa mo di gyoori. ¹⁴ Baa yoo

na Nambu ñon, mɔna Nambu ñon na ɔ balan ban ɔ be baake wɔ mo wɔ yee ɔ wui, te be silana e anokoare man ne baa di ɔ dɔɔ. Nawolo nyi ñon yena gbengyoona pou Gbengyoo na gyoonen pou Gyoo.”

¹⁵ Botɔɔ te Wurubuarɛ kpilale ñon yako manɔ bela nyiaa, “Boonen ñan n be naa kenɔ futooli alo ñon kyaa ñe gyan ñe, seɲee fa balan kpookpoo ban be kyaa tɛele kei dɔɔ ne. ¹⁶ Te wonembukum ñon na woo kufu ñan n be naa ne, baa kɔla futooli alo ñon nombia. Baa wɔlee e ne kyekpakyekpakyekpa, na baa tina e yela ditenɲeli. Baa tao e, na baa too akan kenɔ. ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ yele la te gyoonen kufu ban seewɔ, te be yee ñon Wurubuarɛ kegyaabii. Mena dɔɔ te ba moo be donɲ pou fa wonembukum ñon nyi waa di gyoori kelii deban kenɔ Wurubuarɛ nombia anmarasenɲ see ñan gyae ke kɔɲ mena ne. ¹⁸ Alo ñon n be naa ne, ñon yena donɔɔ dinaa kenɔ ke gyoo ne di donɲ tɛele kei dɔɔ gyoonen pou dɔɔ ne.”

18

Wurubuarɛ keyelee Babilon donɔɔ

¹ Kei wɔle ne, te ma besewɔ naa Wurubuarɛ kpilale ñolo te tisi lee adido ɔ ne kɔɲ. Na ɔ dana donɲ te ɔ gyoorobiiri ñalakeewɔ tɛele kei dɔɔ pou. ² Kenɲte ɔ fae yeesa kenkenɲ nyiaa,

“Babilon donɔɔ te yelee!

Babilon donɔɔ dinaa kenɲ te yelee.

Botɔɔ ta bese ɔbonsam na ɔ tewulɛɛ,
na felinɲkumɛɛ na gyebuse kumɛɛ,
na gyebuse nkaranɲkanɲ pou dekyae.

³ Nawolo nyi ɔ ta mo ɔ kafonɲ nombia kyanɲee tɛele kei dɔɔ balan pou.

ɔ kafonɲ kei yee yaa ñgba solon donɲte te ɔ moowɔ fa tɛele kei dɔɔ balan te be nyɔwɔ deese ne.

Tɛele kei dɔɔ gyoonen ta gyem tisi ɔ dɔɔ ke yee nombia nkaranɲkanɲ,
ñgba mena kenɲ baala kafonɲtena na gyem tisi futooli alo dɔɔ ne.

Te tɛele kei dɔɔ kebudiira burum mo te tɛɛ ɔ futooli kenɲ dɔɔ nyin ba wose.”

⁴ Kenɲte me nyii woya ñaale tisi adido bela nyiaa,

“Me balan,

ɛ koro lee Babilon donɔɔ dinaa kenan man.

Na emɛɛ mo be nyin yee nombiakumɛɛ ñan dɔɔ donɔɔ kenan man,
na Wurubuarɛ ke wɔɲ e deɲele ñgba mena kenɲ waa wɔɲ mena balan benan deɲele ne ya.

⁵ Wurubuarɛ te tɔɔse ɔ nombiakumɛɛ ñan, nawolo nyi ñe ta boo nideli kenɲ nyi ɔ be tale wolee ña ya.

⁶ Nombiakumɛɛ ñan ɔ ba mo yee balan ne, ɛ mo ñe dinɔɔ akpen ala tɔ e kom.

Te solon kenɲ ɔ be fa balan be nyɔɔ ne, ɛ mo kenɲ ke dana donɲ akpen ala kela ɔ wui kenɲ ne fa e waa nyɔɔ.

⁷ Mena kenɲ ɔ be di gyonɲ

te ɔ ba lese ɔ gyoorobiiri wola ne,
mena mo te ɛ naase e diyem na ɛ ke yela waa yeyee nideli.

Nawolo nyi ɔ gyakaa ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ yako nyi,

‘Me yee ala gyoo e, ma te yee lialo e ya.
Te moɔ gyae maa di walaɲsa mo korakora ya.’

⁸ Lee mena dɔɔ weese dokolonɲ koonɲ man te kayeyee dinaa kenɲ gyae kekonɲ ɔ dɔɔ.

Kayeyee kenan yena yenɲ,

na walaɲsa kedi na tanam dinaa.

Kenan wole koranɲ na,

baa too e kekpa.

Nawolo nyi de Gbengyoo Wurubuarɛ ñon waa wɔɲ ɔ deɲele ne,
ɔ dana donɲ.”

⁹ Tɛele kei dɔɔ gyoonen ban bɔɔ gyem tisi ɔ dɔɔ yee kafonɲ nombia na e, te bɔɔ di gyonɲ kamase kpu na e ne, akpa be naa boalan kenɲ ne kpa e ne nyɔɔse na, baa wii na baa di ɔ walaɲsa nideli. ¹⁰ Diyem kenɲ gyae kekonɲ Babilon donɔɔ kenɲ dɔɔ ne, gyae ke yee gyoonen ban gyakolonɲ. Mena dɔɔ baa seɲ lemmen wii na baa yako nyiaa,
“Babilon donɔɔ laako!

Babilon donɔɔ dinaa,

nyan na gyerebi!

Nyan ñon nafa n dana donɲ ne,

na deban dokolonɲ koonɲ kei yaa

be tan wolee nenɲ ne?”

¹¹ Tɛele kei dɔɔ kebudiira ban mo baa wii na baa di walaɲsa ɔ dɔɔ. Nawolo nyi ñolo beɛ tekaa lee ba abɔɔ bela ya. ¹² Ñolo beɛ tekaa lee ba kegyanɲase na abɔɔ ñan bɔɔ mo kɔba yayam na kɔba wolom na boya kpaakpaay nyinɲan yee ña ne ya. Ñolo beɛ tekaa lee ba akaraleɛ kpaakpaay nyinɲan, na agoo kanyanɲe na kanyanɲe yayama na abɔɔ ñan bɔɔ mo tuu kela yee ña ne ya. Ñolo beɛ tekaa lee abɔɔ ñan bɔɔ mo daase kpookpoo ñan ñe dana koya donɲ yae, na abɔɔ ñan bɔɔ mo nyeela kpookpoo na boya ñan ñe dana koya donɲ yee ña ne ya. ¹³ Ñolo beɛ tekaa lee ba abɔɔ buruburu ñan ñe dana ofonɲ te beɛ mo saa weeneɛ, na adudo na oliifi na pepere na solonɲ na nuɲ na bilinɲ na nunkyuese na namense na deɲkyonɲse na ñe kɔtase, na gbenɲa na ban bɔɔ kyanɲ wɔ yoo man ne ya.

¹⁴ Kebudiira ban baa yako nyiaa, “Abɔɔ kpaakpaay ñan pou n be yase n sia gyae ne, ñe popou ta lee n nyinɲmaa man. Mena kenɲ n be nyinɲ n wose, na yele kenɲ n be lee ne pou ta yoo kekpaakekpa.” ¹⁵ Nombia ñan gyae ke kɔɲ Babilon donɔɔ kenɲ dɔɔ

ne, gyae ke yee kebudiira ban boo di kebu donoo kenan man nyin ba wose ne gyakolon. Mena doo baa senj lemlem wii, na baa di walanja. ¹⁶ Baa wii yako nyiaa, "O Babilon donoo dinaa laako!

O Babilon donoo dinaa, nyan na gyerebi.

Nafon n ne kaa akaralee na aboo yayama na agoose bo.

Nafon koba yayam aboo, na boya kpaakpaa nyinjan aboo, na kegyanjase kpaakpaa nyinjan nan ne njalakee ne aboo te n na doo.

¹⁷ Mona deban dokolonj kei man na, nya aboo nan pou te njalaa."

Kegyise ban bee kee agbele dinaana doo, na ban pou bee kyaa ne man, na ban pou bee yee tom ne man, na kebudiira ban pou bee tee epo doo di kebu ne, baa senj lemlem na bee kee donoo kenan. ¹⁸ Baa senj botoo na baa kee donoo kenj kekpaabii. Be naa ke kee kpaak kenj ne baa yako nyiaa, "Donoo wonji kyaa kaalan, kenj kelii mena donoo dinaa kei." ¹⁹ Baa kyaa ngba liala ne na baa wii waranjase man nyiaa, "O Babilon donoo dinaa laako!

O Babilon donoo dinaa, nyan na gyerebi!

Nyan doo te kebudiira ban pou boo mo agbele dinaana ta epo doo di kebu ne, nyinja ba wose.

Mona deban dokolonj koonj man na, nya aboo nan n be nyim ne pou te njalaa.

²⁰ Emee ban pou e kyaa adido, na Wurubuaare balan na Kristo kpilala, na Wurubuaare akpenkpenjyooora pou e yela ke yee non gyonj.

Nawolo nyi Wurubuaare te wonj donoo kenj denjele

lee diyem kenj o be naase non ne doo."

²¹ Botoo te Wurubuaare kpilale Dek-patakpere njolo moo boe dinaa dinaa daale, te o funja ke ka do epo man te o yakowo nyiaa,

"Nne te baa mo donj wolee Babilon donoo dinaa kenj, te njolo na njolo be gyae waa tekaa naa ke bela ya.

²² Njolo mo be gyae waa tekaa nyii adolee gyooora na noonej kpeera yaa keferree na kabere wolala nkanj donoo dinaa kei man bela ya.

Njolo be gyae waa tekaa naa tom kamase yeere botoo bela ya.

Mena mo te boo gyae baa tekaa nyii nyi njolo ne nan kolo boe doo bela ya.

²³ Te njolo na njolo be gyae waa tekaa naa kanea daale kenmanjee botoo bela ya. Njolo mo be gyae waa nyii alowolere nom-bia

donoo kenan man bela ya.

Nawolo nyi donoo kenan man kebudiira yena

balan ban be dana yele teele kei doo.

Mona ke man nmeesentena, te yeli teele kenan doo balan pou ta yoo.

²⁴ Babilon donoo dinaa kei man te ba koo Wurubuaare akpenkpenjyooora, na o balan na balan ban pou boo koo teele kei doo ne.

Lee mena doo te Wurubuaare ne wonj donoo kenan denjele ne."

19

¹ Kenja pou wole ne, me nyii yeese njaaale adido ngba balan burum yeese ne nyiaa, "E lese Wurubuaare yele.

De Wurubuaare yena nyeeleere.

Nnon te gyoorobiiri na donj pou yee o wui.

² Nawolo nyi Wurubuaare ne di nombia ke gbee doo, te kaboena mo.

O te bu futooli alo dinaa non o ba mo o kafonj nombia wolee teele kei doo balan ne doo.

Te lee mena kenj o ba koe Wurubuaare tewulee doo, te Wurubuaare ne wonj o denjele to kom ne."

³ Kenje ba besewo fae yeese adido botoo bela nyiaa, "E lese Wurubuaare yele.

Be ka too Babilon donoo kenj ne, boalanj kenj nyooose ta koro lanj adido kekpaakekpaa."

⁴ Botoo te kegyise saobanaara ban, na wonise banaara ban tisiwo bunj te ba som Wurubuaare non o kyaa o gyooro gbeli doo ne te be seewo nyiaa, "E lese Wurubuaare yele. Amen."

⁵ Kenje yeese njaaale leewo gyooro gbeli kenj gyan nyiaa, "Emee Wurubuaare tewulee pou,

e lese o yele.

Emee ban pou e ne yee Wurubuaare ne, e lese o yele.

Balan ban be dana yele na balan yakaa nyiban pou, e lese Wurubuaare yele."

⁶ Botoo te me nyii yeese njaaale adido ngba balan burum baale yeese ne bela. Yeese njenanj nkanj yee ngba boo dinaa daale wuu la yaa oga kefae ne nyiaa,

"E lese Wurubuaare yele.

Nawolo nyi de Gbenjyoo Wurubuaare non o yee donj pou nyee e ne, non ne diina gyoori.

⁷ E yela ke yee daa gyonj na dee nyanjee na dee lese Wurubuaare yele.

Nawolo nyi debanj te lii nyi Nambu non

o ba mo o wose fa kedeesa ne ka kpeo alo.

Te alowole non mo te desina o wose see.

⁸ Be ta mo akaralee ken ke dana kyoo te ka wolosee nideli ne,

kegba fa alowole non nyi waa do."

(Akaralee ken sehee fa Wurubuare balan nombia kpaakpaa nan bee yee ne.)

⁹ Kenje Wurubuare kpilale non yako man nyiaa, "Nmarase nyiaa, 'Balan ban boo baake wo Nambu non alowole weenee tee ne, ban na nyeebam.' " Te o besewo yako man nyiaa, "Wurubuare noowoya gbagba yena kenja." ¹⁰ Botoo te me tisiwo buj o nawootee nyi maa som e, te o yako man nyiaa, "Naa yee mena ya. Nawolo nyi man mo yee Wurubuare tobaale e, ngba emee na n tebia ban pou de dana Kristo nombia nan o ba lese wola daa man nideli ne. Mena doo Wurubuare waagen te kaboena nyi dee som."

Nawolo nyi anokoare ken Jesu ba lese wola daa ne, ken ne faa na o balan donj te bee tale kolosi o nombia.

Walan non o kyaa deekyon wolom non doo ne

¹¹ Kenje me naawo na adido ta toro, te me kee na deekyon wolom nolo sehee laa, na nolo kyaa o doo. Walan non o kyaa o doo ne yele yena nyi, "Walan non o dana anokoare, te o bee di dekara ya." Nawolo nyi o ne di o nombia na ke gbee, te o ne yoo o yoo mo na ke gbee. ¹² Na o siabia yee ngba boalan laakem ne, te o wuuna gyooro kotootose burum. O dana yele daale ken boo nmarase gyakaa o doo, ken nolo ba gyen yele kenaj kpu na e ya. ¹³ O doona kegba wurikyim daale ken boo mo ke do fatabo man. O yele ken bee baake e yena nyi, "Wurubuare Nombii."

¹⁴ Na Wurubuare adido yoonootena kyaa deekyonse woloma doo be silana e. Ba doona akaralee kegbase kpaakpaa nyinjan, nan ayimee kamase be doo ne man ya. ¹⁵ Yoosila ken ke yee sia na wole te kee bee nideli ne tosee o nooman. Yoosila kenaj te waa mo yoo di teele kei balan pou doo. Waa yee donj na waa di gyoori teele kei balan pou doo, kenj o be gyae waa wii be waranjase ya. Te waa yela Wurubuare non o yee donj pou nyee e ne, ka mo o ban kum ken wonj ba denjele nideli, ngba mena ken bee nmaase danjii lese ka lonj ne. ¹⁶ Te yele ken boo nmarase gyakaa o kegba na o yii doo yena nyiaa,

"GYOONENJ POU GYOO,

NA GBENGYOONA POU GBENGYOO."

¹⁷ Botoo te me naa Wurubuare kpilale nolo sehee weese man. Kenje o fae yeesa kenken baake gyebuse ban pou bee furufu adido ne nyiaa, "E konj kaa yilaa

Wurubuare Dekpatakpere non gyan, na e ke di weenee nan o be desina see non ne. ¹⁸ E konj kaa kyonji gyoonen na yoonootena kegyiise, na yoonootena ban boo yale yoo man ne naane. E konj kaa kyonji deekyonse na ban be kyaa be doo ne, na balan pou na gberja na gyoorobia na balan ban be dana yele na balan yakaa nyiban pou naane."

¹⁹ Kenje me naa wonembukum non, na teele kei doo gyoonen na be yoonootena pou, na be te yilaa bee konj be kaa yoo na walan non o kyaa deekyon wolom non doo ne, na o yoonootena. ²⁰ Mona be dii wonembukum non, na dekara dekpenkpenngyooe non o be yee gyakolon nombia wonembukum non yele man ne doo. Nawolo nyi gyakolon nombia kenja te o moowo beo balan ban boo do wo wonembukum non nso, te boo som hane non boo maa wonembukum non dinoo man ne. Kenje be funja wonembukum nonan, na obonsam dekara dekpenkpenngyooe non na be sia fonee do boalan degyapaa ken kee kpa ngba kpatakpela ne man. ²¹ Yoosila kenj doo walan non o kyaa deekyon wolom non doo nooman ne, kenje o moowo koe balan akanj ban pou, te gyebuse kaa wuuwo be naane doo te be dii na ba kegyaebii.

20

Kulutoonenj kakpon nan

¹ Kenje me naa Wurubuare kpilale nolo te tisi lee adido o ne konj. O dana safowaa kenj bee mo toro boo kyilimkyilim kenj ke tanj oto ya ne, na agbaraagbaraa dinaa daale o nyinmaa man. ² Botoo te o kyana wonembukum dekpatakpere non o yee ngba lanjan ne donj man. Non yena benen benen dom non bee baake e nyi yele woleere yaa obonsam ne. Kenje o bake e see nyi waa doo botoo kulutoonenj kakpon (1,000). ³ Te Wurubuare kpilale non funja e do boo kenj ke tanj oto ya ne man, te o too ke safowaa. Kenje o mo kolo to ke noo, na o ba tekaa nyin gbee ta beo balan teele kei doo bela ya, kelii kulutoonenj kakpon (1,000) nan oto. Kenaj wole na, baa bese lese e debanj kyomii daale bela.

⁴ Kenaj wole te me naa gyooro gbelee njaale bela. Na balan ban be kyakee ne doo ne, yena balan ban boo fa wo donj nyi baa di balan nombia ne. Kenje ma besewo naa balan ban boo kolosi Wurubuare nombia nan, te boo di Jesu Kristo wose man adanse doo boo keree fa nyee ya ne ba woya. Mena balan kewo yena balan ban be te buj som wonembukum non ya, yaa bane non boo maa wonembukum non dinoo man ya, te ba te see mo nyi baa

do wɔ wonembukum non nso be tirinɔɔse dɔɔ yaa be nyinjmaase dɔɔ ya ne. Mena balan kɛwɔ fonjae lee yenj man, na banj na Kristo kedi gyoori kulutoonej kakponj (1000).⁵ Kɛwɔ yena balan gyanjbatena banj bɔɔ tanjbeɛ fonj lee yenj man. Woya akanj banj dɔɔ, bɔɔ gyae baa fonj ya kelii kulutoonej kakponj (1000) njan ɔto pe.⁶ Balanj banj be kpue balan gyanjbatena banj bɔɔ tanjbeɛ fonj lee yenj man ne, banj na nyeebam te Wurubuare siaman na, ayimeɛ kamase be doo be man ya. Mena balan kɛwɔ dɔɔ, yenj bolate kenj be dana donj be dɔɔ bela ya. Baa bese Wurubuare na Kristo saese, na banj na Kristo ke di gyoori kulutoonej kakponj (1000).

Be te funj ɔbɔnsam do boalanj man

⁷ Kulutoonej kakponj (1000) njan wole ne, baa lese ɔbɔnsam lee botɔɔ kenj bɔɔ to e do ne.⁸ Waa ta beo tɛle kei dɔɔ yenanj kamase balanj pou, na waa yilaa wɔ fa yoo. Be yaanɔle yee njgba epo nɔɔman anjasa ne. Tɛlese kenja te beɛ baake nyi Goge na Magoge.⁹ Non na ɔ balanj yaasewɔ gyoo tɛle kei dɔɔ pou, te be kilisi Wurubuare balanj na ɔ donɔɔ kenj ɔ ne gyae ke ne. Mɔna boalanj leewɔ adido kɔnj kaa kpa wɔ pou.¹⁰ Kenje be funja ɔbɔnsam non ɔ ba beo wɔ ne do boalanj degyapaa kenj kee kpaa njgba kpatakpela ne man. Botɔɔ kenj bɔɔ wulaa funj wonembukum non na dekara dekpenkpenjyɔɔre non do ne. Botɔɔ te baa naa diyem nelim na ka weese kekpaakekpaa.

Nombia kedi ɔtomante

¹¹ Kenje me naa gyooro gbeli wolom dinaa dinaa daale, na walanj non ɔ kyaa ke dɔɔ ne. Te adido na ateta pou njalaawɔ ɔ siaman, kenj njolo na njolo te naa njala bela ya.¹² Te me naa balanj banj pou be dana yele na balanj yakaa nyibanj banj bɔɔ yekee ne, na ba senjeɛ gyooro gbeli kenj siaman. Botɔɔ te be gyuusɔ tɔna njale man. Kenje ba besewɔ gyuusɔ tɔne kenj beɛ baake ke nyi nyeedonj tɔne ne. Te be dii woya banj nombia, njgba mena kenj bɔɔ njmarase ba wose man nombia do tɔna njan man ne.¹³ Botɔɔ te epo lese balanj banj pou bɔɔ yem dɔɔ ke man ne debɔɔ, te yenj na woyadeɛ mɔ lese woya banj be doo be nyinjmaa man debɔɔ. Te be dii be man walanj kamase nombia, njgba mena kenj bɔɔ njmarase be nombia ayeesa do tɔna njan man ne.¹⁴ Kenje be funja yenj na woyadeɛ do boalanj degyapaa dinaa kenj man. Boalanj degyapaa kei yena yenj bolate kenj.¹⁵ Walanj kamase non ba te naa ɔ yele nyeedonj tɔne kenj man ya ne, bee funj ɔtenate bo do boalanj degyapaa kenj man.

21

Adido wole na tɛle wole

¹ Kenanj wole te me naa adido wole na tɛle wole. Adido gyanjgate na tɛle gyanjgate kenj, na epo pou te njala.² Botɔɔ te me naa Gyerusalem donɔɔ wole kenj ke yee Wurubuare donɔɔ ke ne, te tisi lee Wurubuare gyanj adido ne kɔnj tɛle man. Wurubuare te desina donɔɔ kenanj, njgba mena kenj bee mia alowole na ɔ kaa gyanjeɛ na ɔ baale ne.³ Kenje me nyii woya njale kolosiwɔ kenjenj lee gyooro gbeli kenj gyanj nyiaa, “Neneɛ dɔɔ, Wurubuare te tisi kɔnj ɔ kaa kyaa ɔ balanj man. Waa kyaa be man, na banj mɔ ka bese ɔ balanj. Wurubuare gbagba waa kyaa be man, na waa bese be Wurubuare.⁴ Non Wurubuare ne gyae la waa feefo be siasaranj pou. Te yenj yaa kewii, yaa walanja kedi yaa weelenj ba gyae ka tekkaa kyaa botɔɔ bela ya. Nawolo nyi abɔɔ benɛɛ njan pou te lam.”

⁵ Botɔɔ te walanj non ɔ kyaa gyooro gbeli kenj dɔɔ ne yakowɔ nyiaa, “E kee! Neneɛ mee yee kpene kamase wole!” Kenje ɔ besewɔ yako manj bela nyiaa, “Njmarase nombia njan n ne nyii ne see, nawolo nyi nj ye yee anokoare, te kaboena nyi walanj kamase waa lee nj di.”⁶ Te ɔ besewɔ yako manj nyiaa, “Te tanj! Manj yena Alfa na Omega, kpene kamase gyanjgate na ɔtomante. Balanj banj lonjoanenj na ko wɔ ne, maa kyee nyeedonj lonj kenj fa wɔ na baa nyɔɔ, kenj bɔɔ gyae baa to kom ya.⁷ Walanj kamase non ɔ sem kenjenj te ɔ yoo di nombiakumɛ pou dɔɔ na, maa fa e abɔɔ kenja pou. Maa bese ɔtenate Wurubuare, na njan mɔ ka bese me bu.⁸ Mɔna gyakolonjena, na banj bɔɔ ne lee manj di ya, na banj beɛ yee nombia nkarankaranj na banj beɛ koe balanj na kafontena na njmeesentena, na banesomra na akreɛtɛna pou dɔɔ, baa funj wɔ bo do boalanj degyapaa kenj kee kpaa njgba kpatakpela ne man. Kei yena yenj bolate kenj.”

Gyerusalem donɔɔ wole kenj

⁹ Kenje Wurubuare kpilala nyetooro, banj nafa be dana kayeyee nombia nyetooro akanj njan doo nyefaleɛ nyetooro njan man ne, be man njolo kɔnjawɔ kaa kolosi na manj nyiaa, “Kɔnj, na maa wola nenj alowole non. Non yena Nambu non weele non.”¹⁰ Kenje Wurubuare felinj non kaa gyooowɔ me man nideli, te Wurubuare kpilale non moo manj gyu bula dinaa dinaa daale kenj ka koreɛ ne nyee man. Botɔɔ te ɔ yela me naa Gyerusalem donɔɔ wole kenj ke yee Wurubuare donɔɔ ke ne, na ke te tisi lee Wurubuare gyanj adido ne kɔnj tɛle man.¹¹ Na Wurubuare gyoorobiiri te yeli donɔɔ kenanj ne njalakee, njgba

boe keŋ ke dana koyadoŋ te beɛ baake ke nyi Gyasipa te keɛ ŋalakee ŋgba diiku ne. ¹² Na ba te ma dekyan doolon doolon daale kilisi donoo kenan, te ke dana anaanooŋse kufu ala. Na Wurubuare kpilala kufu bala ne keɛ na anaanooŋse ŋan doo. Ba te ŋmarase Iserae akpanalanse kufu ala ŋan yela gyakaa anaanooŋse ŋan pou doo. ¹³ Dekyan keŋ dana yenaase anaara, te anaanooŋse atooro mo doo yenan kamase man. Anaanooŋse atooro doo weese deɛlee, te atooro mo doo weese deɛyalae. Atooro doo ado, te atooro mo doo ata. ¹⁴ Boya kufu ala te ba moowo see dekyan keŋ be kilisi donoo keŋ ne mokoo, te be ŋmarase Nambu ŋon kpilala kufu bala ban yela gyakaa boya ŋenan doo.

¹⁵ Na Wurubuare kpilale ŋon o be kolosi na man ne, dana dan keŋ booo mo koba yayam yeɛ ke te beɛ mo maa aboo ne. Keŋ te waa mo maa donoo keŋ, na ka anaanooŋse ŋan na ka akyanŋe ŋan pou. ¹⁶ Donoo keŋ ofalabon na ke doolon pou yeɛ kyekyeɛ. Wurubuare kpilale ŋon moo o dan keŋ maa donoo keŋ doolon man na, ke gyae ke yeɛ ŋgba maelese kakpon dokolon na yaale ne (1,500). Donoo keŋ doolon na ko ofalabon na ko okooron pou yeɛ kyekyeɛ. ¹⁷ Wurubuare kpilale ŋon maa donoo keŋ dekyan keŋ okeeren man na, na ke yeɛ nawooŋooŋse soŋononŋe akpen ala na kufu looro.

¹⁸ Boe kpaakpaa keŋ beɛ baake ke nyi Gyasipa ne, te ba moowo ban dekyan keŋ. Te koba yayam gbagba keŋ keɛ ŋalakee ŋgba diiku ne, te ba moowo ban donoo kenan. ¹⁹⁻²⁰ Boya kpookpoo kpaakpaa nyinjan ŋan ŋe dana koyadoŋ te ŋe dana kyeo ne, te ba moowo see dekyan keŋ be kilisi donoo keŋ ne mokoo.

Boe gyangbate keŋ yena Gyasipa, alate yena Safire, te atoorote yena Agate te anaarate yena Emeradi te anonŋe keŋ yena Oniki te loorote yena Kanelia te nyetoorote yena Kirisolite te gyanaarate yena Berile te kadaalete yena Topasi te kufute yena Kirisopase te kufudaalete yena Yasinti te kufu alate yena Ametisiti.

²¹ Keganjase kufu ala te ba moowo yeɛ anaanooŋse kufu ala ŋan pou. Keganja dinaa dokolon te ba moowo yeɛ denanoo kamase. Te ba moo koba yayam gbagba keŋ ne naa ŋgba diiku ne, yeɛ donoo keŋ abontere dinaa keŋ.

²² Ma te naa Wurubuare osom deni dinaa daale donoo kenan man ya. Nawolo nyi na de Gbenjyoo Wurubuare don pou nyee ŋon, na Nambu ŋon kyaa botoo

keŋ balan na som wo yenan kamase. ²³ Beɛ tekaa hia nyi weese yaa gyaalan deɛ lee donoo kenan man ya. Nawolo nyi Wurubuare gyoorobiiri keŋ ne ŋmanjee la botoo, te Nambu ŋon yena ke kanea. ²⁴ Mena keŋmanjee kenan man te teelee kei doo balan pou baa naa ta, te teelee kei doo gyoonen mo baa mo ba wosekenyin koŋ donoo kenan man. ²⁵ Baa toro donoo kenan anaanooŋse ŋan see, keŋ booo gyae baa to ŋa korakora ya. Nawolo nyi ditiŋtee be gyae ke kyaa donoo kenan man ya. ²⁶ Debiise pou balan baa mo be gyoorobiiri na ba wosekenyin koŋ donoo kenan man. ²⁷ Mona kpene kamase keŋ ke dana ayimeɛ ne be gyae ka gyoo donoo kenan man ya. Walaŋ kamase ŋon mo o ne yeɛ nombiakumeɛ, yaa desɛŋ nombia yaa ŋon o ne dii akereɛ ne, be man ŋolo na ŋolo be gyae waa gyoo donoo kenan man ya. Mona balan ban booo ŋmarase ba yela do Nambu ŋon nyeedon tone keŋ man ne, ban baagen ne gyae la baa gyoo donoo kenan man.

22

¹ Keŋte Wurubuare kpilale ŋon wola man boo keŋ ka loŋ ne fa nyeedon ne, na ke yeɛ gelenelen te keɛ ŋalakee ŋgba diiku ne. Na loŋ kenan na lee bo Wurubuare na Nambu ŋon gyooro gbeli keŋ tee. ² Loŋ keŋ don bo na abontere dinaa keŋ ke doo donoo keŋ nsana nsana ne. Nyeedon dan seŋee boo keŋ dingyin na dingyin. Dan kenan na see bia betabokufuala kulutoo dokolon man. Kei nawolo baa nyi gyaalan kamase man na, keɛ see bia. Te ke faarenŋe mo te beɛ mo kyoo teelee kei doo balan kaweeŋe pou. ³ Kpene kamase keŋ Wurubuare ne kole ne, be gyae ke kyaa donoo kenan man ya. Wurubuare na Nambu ŋon gyooro gbeli gyae kedoo donoo kenan man, te o tewuleɛ mo baa som e. ⁴ Baa naa Wurubuare na be sia, te o yelee gyae ke gyakaa be tirinooŋse doo. ⁵ Tee be gyae ke yu botoo bela ya. Te booo gyae baa hia kanea yaa weese mo botoo ya, nawolo nyi de Gbenjyoo Wurubuare ne gyae la waa yeɛ ba keŋmanjee. Te baa di gyoori mo kekpaakekpa.

⁶ Keŋte Wurubuare kpilale ŋon yako man nyiaa, nombia keŋa yeɛ anokoare keŋ kaboena nyi walaŋ kamase waa lee ŋa di. De Gbenjyoo Wurubuare ŋon o ba mo o felin do wa akpenkpenjyooŋra man ne, kpila na man nyi me kaa lese nombia ŋan ŋe gyae ke koŋ weeya keŋa man ne wola o balan.

Yesu ne koŋ

⁷ Yesu kpa e tei nideli, be gyae ke di weeya ya maa koŋ. Walaŋ kamase ŋon

waa di nombia njan moose lese wola non tone kei man doo ne, non na nyeebam.

⁸Manj Gyoo mo yena walan non moose nyii nombia keja pou te moose naa na me sia. Me ke nyii na na ma kena na wole ne, me tisiwo bunj Wurubuaere kpilale non o ba lese na wola man ne nawootee nyi nafa maa som e. ⁹Mona o yako man nyiaa, "Na yee mena ya. Nawolo nyi manj moose yee Wurubuaere tobaale e, ngba emee na n tebia Wurubuaere akpenkpenjyooora ban, na ban pou be dana mena tone kei man nombia nideli ne. Mena doo Wurubuaere waagenj te kaboena nyi dee som." ¹⁰Kenje o yako manj nyiaa, "Na weese nombia njan boose yako see tone kei man ne ya, nawolo nyi debanj kenj nombia keja pou gyae kekoo ne ta benaa. ¹¹Walan non o kpa nombiakumee te waa yee na, waa gyakaa o nombiakumee keyee doo. Walan non moose o kpa nombia nkaranjkanj te waa yee na, waa gyakaa o nombia nkaranjkanj keyee doo. Walan non o ne yee nombia kpaakpaa na, waa gyakaa o nombia kpaakpaa keyee doo. Te walan non moose o kyaa kenj ayimee be doo o man ya ne, waa yee kakyen kyaa mena." ¹²Kenje Yesu besewo yako nyiaa, "E kee! Be gyae ke di weeya ya maa koo. Me koo na, maa to walan kamase kom ngba mena kenj kaboena nyi maa to e lee tom kenj o be yee ne doo. ¹³Manj yena Alfa na Omega. Siamante na wolete, gyangbate na otomante." ¹⁴Emee banj e ne faafo e kegbase na e ke nyin gbee koo nyeedoo danj kenj gyan, na e ke nyin gbee mo denanoo kenj man gyoo donoo dinaa kenj man ne, emee na nyeebam. ¹⁵Mona

banj baa doo donoo kenj nooman ne, banj yena banj bae yee nombia nkaranjkanj, na nmeesentena na kafontena na banj bae koe balan, na banj bae som beenerj na banj bae gyae akere te bee di akere ne. ¹⁶Kenje Yesu besewo yako nyi, "Manj kpila na me kpilale e gyan nyi o kaa yako nombia keja fa Kristotena banj. Ma lee gyoo Defidi duuloo man. Manj yena nebo kyolobii non o ne njalakee nideli ne."

¹⁷Te Wurubuaere felin non na alowole non yakowo nyiaa, "Koo!" Walan kamase non o ne nyii nombia keja ne, non moose waa yako nyi "Koo." Walan kamase non lojboanerj na ko e na, waa koo. Te walan kamase non moose o gyae na, waa koo na o kaa nyoo nyeedoo loj kenj Wurubuaere na mo fa balan yakaa ne.

Nombii Otomante

¹⁸Me faare walan kamase non o ne nyii nombia njan boose yako see tone kei man ne nyiaa, akpaa njolo da mo kolo kpu nombia keja man na, Wurubuaere waa yela kayeyee njan pou doo tone kei man ne ke koo o doo. ¹⁹Mena mo te akpaa njolo da lese kolo lee nombia njan boose yako see tone kei man na, Wurubuaere waa lese o dedii lee nyeedoo danj kenj, na Wurubuaere donoo kenj o be yako ke nombia tone kei man ne man. ²⁰Yesu non o be di adanse nyi nombia keja pou yee anokoare ne kpa nyiaa, "Be gyae ke di weeya ya maa koo" Te manj moose sewo nyi, "Amen. De Gbenjyoo Yesu, koo." ²¹De Gbenjyoo Yesu waa mo o beree boele Wurubuaere balan pou, na waa senj be wole. Amen.